

П Е Т И К О Н Г Р Е С
Н А
Б Ъ Л Г А Р С К А Т А
К О М У Н И С Т И Ч Е С К А
П А Р Т И Я

18—25 ДЕКЕМВРИ 1948 г.

СТЕНОГРАФСКИ ПРОТОКОЛ
ЧАСТ I

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

ПЪРВО ЗАСЕДАНИЕ

(ВЕЧЕРНО)

(19 декември 1948 г.)

В 16 ч. и 15 м. в главната ложа се появиха: генералният секретар на ЦК на БРП(к), др. Г. Димитров, заедно с делегатите на ВКП(б) — секретарят на ЦК на ВКП(б) др. Суслов и др. Юдин, председателят на президиума на Великото народно събрание — др. д-р Минчо Нейчев, секретарите на ЦК на БРП(к) др-те Трайчо Костов, Вълко Червенков, Антон Югов и Георги Чанков и членове на Политбюро на ЦК на БРП(к), посрещнати с много бурни и продължителни ръкопляскания и с продължителни скандирания: „Димитров!“, „Димитров!“, „Димитров!“, с продължителни възгласи „Ура!“ и нови скандирания: „Сталин—Димитров!“, „Сталин—Димитров!“, „Сталин—Димитров!“

Смесен сборен хор от 250 души, съставен от хора „Георги Кирков“ при ЦК на БРП(к) и хора на Народната опера, под диригентството на главния диригент при Народната опера др. Асен Найденов, изпълни „Интернационала“ и „Песен на труда“, изслушани от всички, станали прави, и изпратени с бурни и продължителни ръкопляскания.

В 16 ч. и 20 м. на сцената излязоха членовете на Политбюро на ЦК на БРП(к) др-те Георги Димитров, Трайчо Костов, Васил Коларов, Вълко Червенков, Антон Югов, Георги Чанков, Добри Терпешев и Георги Дамьянов, посрещнати със ставане от всички присъстващи с бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“ и с продължително скандиране: „Димитров!“, „Димитров!“, „Димитров!“

В 16 ч. и 30 м. на трибуната се яви членът на Политбюро на ЦК на БРП(к) др. Васил Коларов, който откри конгреса.

Васил Коларов: (Председателствуващ.)

Другари и другарки делегати!

От последния редовен конгрес на нашата партия през 1922 година до днес минаха повече от 26 години — години, преизпълнени с люти борби, частични успехи и временни поражения, увенчани с величавата победа на 9 септември 1944 година, която завинаги и окончателно изтръгна властта из ръцете на монархизма и капитализма и я предаде в ръцете на трудещите се, сплотени в Отечествения фронт, под ръководството на нашата славна партия. (*Бурни ръкопляскания.*)

Първата наша дума в тоя тържествен час е за нашите учители, които в периода между двата конгреса се разделиха от нас, за храбрите борци от великата комунистическа армия, които паднаха сразени на своя боен пост и със смъртта си допринесоха за нашата победа.

На 21 януари 1924 година се раздели със световния пролетариат великият *Ленин*, създателят на Болшевишката партия, организаторът на Октомврийската социалистическа революция и основателят на Съветската държава, продължителят на делото на *Маркс* и *Енгелс*, което той обогати с нови открития, източник на светлина и разум, великият и безсмъртен учител на трудещите се от целия свят.

Да почетем неговата памет! (*Всички стават. Една минута мълчание.*)

На 6 май 1924 година склопи очи нашият незабравим *Дядо, Димитър Благоев*, верният ученик на *Маркс*, *Енгелс* и *Ленин*, основателят на нашата партия и незабравимият учител на българските работници. Той пръв вдигна знамето на марксизма на Балканите и го държа високо до самата си смърт. Благоев беше живата връзка между руското революционно движение и българския социализъм. Той беше пионерът на Балканската социалистическа федерация. Той завеща на всички нас да обичаме безгранично нашия трудещ се народ и нашата родина, да бъдем беззаветно предани на нашата партия, да пазим неопетнено нейното име, да не трепваме пред врага и да бъдем винаги готови да дадем живота си за делото на социализма и интернационализма.

Да почетем неговата памет! (*Всички стават. Една минута мълчание.*)

Да почетем паметта на преждевременно поминалия се на своя ръководен пост, верния син на Болшевишката партия и член на нейното политическо бюро, съратник на *Сталин* и войнствуващ ленинист на идеологическия фронт — *Андрей Александрович Жданов!* (*Всички стават. Една минута мълчание.*)

В разни времена от миналия конгрес насам на своя боен пост като ръководители на нашата партия загинаха или паднаха убити в борбата нашите скъпи другари, членове на партийното ръководство: *Вълчо Иванов, Яко Доросиев, Иван Манев, Димо х. Димов, Коста Янков, Еню Марковски, Аврам Яков, Васил Мулетаров, Никола Хр. Габровски, Петко Напетов, Сашо Кофарджиев, Георги Москов, Андрей Юруков, Наим Исаков, Гаврил Генов, Христо Кабакчиев, Петър Ченгелов, Христо Кочев, Антон Иванов, Аврам Стоянов, Цвятко Радойнов, Станке Димитров (Марек), Христо Михайлов, Емил Марков, Владо Георгиев, Съби Димитров, Начо Иванов, Никола Паранунов, Александър Димитров, Йорданка Чанкова, Методи Шатъров, Тина Киркова.*

Те допринесоха много за изграждането на нашата партия и за нейната победа.

Да почетем тяхната памет! (*Всички стават. Едноминутно мълчание.*)

В жестоката схватка с фашизма от миналия конгрес насам, в боевете срещу хитлеристките пълчища и през Отечествената война загинаха геройски безброй членове на нашата партия и доблестни синове и дъщери на трудовия народ. Много от тях обезсмъртиха имената си като бойци в славното Септемврийско въстание в 1923 година, хиляди паднаха жертва на фашистката мъст. През грозните априлски, майски и юнски дни на 1925 година озверялата фашистка паплач разрези нашите редове, като подло изстреби в полицейските тюрми и задани или изпрати в „неизвестност“ цяло поколение от социалистически борци, ценен морален капитал на нашата партия. Увиснаха на бесилки, паднаха пронизани от куршуми смели революционери, осъдени от фашисткия съд или без всякакъв съд. Много антифашисти, храбри

солдати на революцията, загинаха геройски в партизанското движение. Фашистките изверги плащаха премии на жандармерийските палачи за главите на убитите партизани. Нашата партия е една от редките комунистически партии, чийто път е осеян с труповете на десетки хиляди борци, мъже и жени, стари и млади, известни и неизвестни, паднали в открит бой или станали жертва на кървавата фашистка диктатура.

Да почетем тяхната памет! *(Всички стават. Една минута мълчание.)*

Другари и другарки! През изтеклия четвърт век от миналия конгрес на партията до днес в нашата страна станаха коренни изменения, които засегнаха не само нейния външен облик, но и самите основи на нейния държавен, социален и стопански строй.

Да си припомним само какво представляваше България в 1922 година по време на Четвъртия партиен конгрес и накъде вървеше тя. И като сравним тогавашното положение с положението на нашата скъпа Народна република днес, ние ще разберем какъв дълъг път е изминал нашият народ в течение само на някакви си 26 години!

В 1922 година реакционните сили, насърчени от спадането на следвоенната революционна вълна в Европа, бяха във възход и готвеха щурм за завоюване отново на властта, а силите на демокрацията бяха разделени, намираха се във взаимна борба и нямаха ясна представа за грозящата опасност.

Така дойде 9 юни.

Под ръководството на нашата партия през време на Септемврийското въоръжено въстание бидоха положени върховни усилия за сплотяването на народа и неговото мобилизиране против фашистката реакция. Но въпреки проявеният героизъм, тя не можа да попречи на временния триумф на фашизма.

Настъпиха грозните години на фашистката диктатура. Нашият народ преживя най-мрачния, най-тежкия период от своята нова история. България бе пръвърната в германска колония. Немско-фашистката агентура сключи позорен съюз с Хитлер и доведе нашия народ до края на пропастта.

Спасен от катастрофата от Съветската армия и подпомогнат от нея, българският народ, сплотен в Отече-

ствения фронт под ръководството на нашата партия, поесъдбините си в своите ръце. 9 септември откри новоера в историята на българския народ. България днес е народна република и стои непоколебимо в лагера на антиимпериалистическия фронт. (*Ръкопляскания.*) Тя е привърженица на мира и на международното сътрудничество. Под ръководството на нашата партия тя пристъпи към строителството на социализма. Петият конгрес на нашата партия, който ние откриваме днес при изключителния интерес на целия български народ, е повикан да начертае главните линии на политиката на нашата Народна република в преходния период към социализма. (*Бурни ръкопляскания.*)

Два фактора помогнаха на нашия народ да събори престъпната немско-фашистка диктатура, да въздигне Народната република и да осигури своето бъдеще по пътя на демокрацията и социализма:

Първо, доблестната Съветска армия (*Всички стават и бурно и продължително ръкопляскат. Продължително и мощно „Ура“. Продължителни скандирания: „Сталин! Сталин! Сталин!“* „*Да живее Съветската армия!*“), която изнесе главната тежест на войната срещу хитлеристка Германия и разгроми хитлеристките пълчища.

Второ, Българската работническа партия, партията на Благоев и Димитров, която сплоти огромното мнозинство от народа в един могъщ Отечествен фронт и по тоя начин осигури вътрешните сили и възможности за победата.

Велика Русия е нашият двоен освободител. (*Всички стават и бурно и продължително ръкопляскат. Продължително и мощно „Ура“. Продължителни скандирания „Да живее Сталин!“*, възгласи: „*Да живее Съветската армия!*“ и „*Ура!*“) Съветските войски ни освободиха от хитлеристкото иго и ни помогнаха да смъкнем монархо-фашистката диктатура. Съветският съюз осигури целостта на нашата територия и независимостта на нашата република. Опрени на него и с негова помощ, в тясно сътрудничество с другите народни демокрации ние ще построим и социализма у нас. (*Бурни ръкопляскания.*) Явявайки се верен тълкувател на чувствата на нашия народ, нашата партия заявява, че не съществува сила в света, която би могла да отклони Народната република

България от пътя на доверие и искрена дружба със Съветския съюз. *(Всички стават и бурно и продължително ръкопляскат. Продължителни скандирания, възгласи „Сталин—Димитров!“)* Не съществува сила в света, която би могла да помрачи чувствата на най-дълбока признателност, които в сърцето си българският народ таи към братските съветски народи, към героичните съветски войски, към великата партия на болшевиките, към нашия дълбоко уважаван и любим учител др. Сталин. *(Всички делегати стават и продължително ръкопляскат. Продължително и мощно „Ура“. Продължителни скандирания: „Сталин! Сталин! Сталин! и „ВКП(б)! ВКП(б)!“, мощно „Ура!“, „Да живее Сталин!“*

Нашата партия има славно героическо минало. В своята полувековна история тя е правила сериозни грешки. Тя е допускала колебания при определяне на своята политическа линия, грешила е спрямо методите на една правилна болшевишка тактика. Но ние сме горди да заявим, че тя винаги е била вярна на работническата класа (*Ръкопляскания*), винаги се е борила на фронта на трудещите се против експлоататорите и угнетителите, винаги е държала високо и пазила неопетнено знамето на социализма и комунизма. (*Ръкопляскания*.) Като партия, тя не се огъна и през най-грозните моменти на фашистката диктатура, когато последната си бе поставила за задача да унищожи и семената на комунизма у нас. Тя възпита цели поколения прекрасни пропагандисти и агитатори, борци и революционери, които просвещаваха трудещите се в социализма, организираха ги в класови организации, учиха ги как да се борят за своите свободи и насъщни нужди, ръководеха ги в борбата. Десетки хиляди паднаха в борбата срещу реакцията и фашизма. Из нейната среда израснаха не малко истински герои и героини, чийто живот и чиято смърт служат за пример и поука на младите поколения. На пръсти се четат ония, които станаха изменници на социалистическото дело и минаха във вражеския лагер.

След тежките поражения, които нашата партия понесе в миналото, слугите на капитала и реакцията обявиха наследството на комунистическата партия за открито и почнаха спор кому каква част се пада от него. За по-

голям дял от нейното членство се караха национал-либерали, демократи, социалдемократи и др.

Историята обаче се подигра с жадните за чуждо благо, тъпи и неவிждащи по-далеч от носа си претенденти за мнимото комунистическо наследство. Подирете ги де са днес? От тях не остана нито помен! Животът ги запрати като дрипи в архивата, а погребаната от тях Комунистическа партия днес е признат вожд на сплотения в Отечествен фронт народ и авторитетен ръководител на съдбините на България. (*Бурни ръкопляскания. Възгласи: „Вярно!“ и „Ура!“*)

Нашата партия е имала винаги дълбоко народен характер. Нейният пулс е биел винаги в унисон със стремежите на потиснатите и експлоатираните към свобода, правда и благоденствие. Тя винаги е поддържала прогреса в науката, живота и обществото и е била в първите редове на борбата срещу реакцията и мракобесието.

В същото време тя е била винаги дълбоко интернационалистическа и е развивала у работниците международна солидарност, възпитавала е трудещите се в духа на интернационализма.

От една сравнително малка партия, която по време на миналия партиен конгрес наброяваше около 35,000 члена и се опираше на едно класово организирано работничество, което не надминаваше 40,000 души, днес нашата партия е една могъща, прекрасно организирана, идейно сплотена и дисциплинирана половинмилионна армия (*Ръкопляскания*), която стои начело на единмилионен Отечествен фронт, опира се на 700,000 класово организирани работници и има зад себе си милиони резерви, групирани в други масови организации на трудещите се, на работниците, селяните, занаятчиите и интелигенцията. Демонстрация за мощта на нашата партия е и нашият Пети конгрес. (*Ръкопляскания и възгласи „Да живее!“*) Ако някой попита кой стои зад гърба на Българската работническа партия (комунисти), ние смело можем да отговорим: целият наш народ, с изключение на експлоататорските и паразитни елементи, с изключение на реакционерите, фашистите и чуждите агенти, следва с доверие Българската работническа партия (комунисти), уважава и обича вожда на нашия народ др. Георги Димитров. (*Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и мощни*

възгласи „Ура!“ Много продължителни скандирания „Димитров—Димитров!“)

Опряна на народа, нашата партия с увереност гледа към бъдещето, мъдро и смело води нашата Народна република по пътя на социализма, към мир, демокрация и народно благополучие. *(Ръкопляскания.)*

Да живее Българската работническа партия (комунисти) и нейният вожд, др. Георги Димитров! *(Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и мощни възгласи „Ура!“ Продължителни скандирания: „Да живее Димитров!“, „Да живее БКП!“)*

Да живее великата партия на болшевиките и нейният и наш вожд, др. Сталин! *(Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и продължително мощно „Ура!“ Продължителни скандирания: „Сталин—Сталин!“ и „Сталин—Димитров!“)*

Да живее антиимпериалистическият фронт — фронтът на мира и демокрацията, в целия свят! *(Ръкопляскания.)*

Да живее Народната република България! *(Всички стават. Продължителни ръкопляскания и мощни възгласи „Ура!“)*

От името на Централния комитет на партията обявявам Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) за открит. *(Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и мощни възгласи „Ура!“ Продължителни скандирания: „Да живее Петият конгрес!“ Ново мощно и продължително „Ура!“ Всички запяват „Интернационала“, силни ръкопляскания.)*

Другари делегати! Сега ни предстои да конституираме нашия конгрес. За работата, която ни предстои, е нужно да изберем Президиум, секретариат, а също така да определим дневен ред на нашия конгрес.

Думата за предложение по състава на Президиума има др. Иван Райков, секретар на Околийския комитет — Габрово.

Иван Райков: *(Посрещнат с ръкопляскания.)* Другари и другарки делегати и делегатки на Петия конгрес!

Съвещанието на ръководителите на околийските делегации, което се състоя вчера, обсъди въпроса за избиране Президиум на нашия конгрес.

Съвещанието предлага на Конгреса да избере за делови Президиум 27 другари.

Аз мисля, че най-напред трябва да решим въпроса за броя на членовете на Президиума и тогава да пристъпим конкретно към предложение за другарите, които да се включат в Президиума.

Васил Коларов: Другари делегати! Има предложение да изберем Президиум в състав 27 души. Има ли друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов. Няма друго предложение. Моля, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Болшинство, приема се. *(Ръкопляскания.)*

Моля другарят да прочете списъка на другарите, които се предлагат за Президиум.

Иван Райков: Другари и другарки! Изхождайки от това, че нашият конгрес, както подчерта и другарят Коларов, е конгрес исторически, който има да реши много важни задачи, съвещанието на ръководителите на околийските делегации счете, че трябва наистина в нашия Президиум да влязат най-изтъкнати другари от Централния комитет и представители на важни и решаващи организации по места.

Другарите, посочени в предложението, направено от това съвещание на ръководителите на околийските делегации, са подредени по азбучен ред. Предлагаме:

Антон Югов, член на Политбюро и секретар на Централния комитет на БРП(к). *(Ръкопляскания. Др. Антон Югов става прав и се покланя.)*

Боян Българанов, член на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Васил Коларов, член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Васил Мавриков, член на ЦС на ОРПС. *(Ръкопляскания.)*

Владимир Поптомов, член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Вълко Червенков, член на Политбюро и секретар на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Георги Дамянов, член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Георги Димитров, генерален секретар на ЦК на БРП(к). *(Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и продължително мощно „Ура!“)*

Георги Цанков, член на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Георги Чанков, член на Политбюро и секретар на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Димитър Ганев, кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Добри Бодуров, член на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Добри Терпешев, член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Живко Живков, председател на Централния комитет на Съюза на народната младеж. *(Ръкопляскания.)*

Иван Райков, член на Централния комитет и секретар на Околийския комитет — Габрово. *(Ръкопляскания.)*

Ламбо Теолов, член на ЦК и секретар на ОК на БРП(к) — Варна. *(Ръкопляскания.)*

Минчо Нейчев, член на ЦК на БРП(к) и председател на Президиума на Великото народно събрание. *(Ръкопляскания.)*

Никола Балканджиев, член на ЦК и член на Градския комитет на БРП(к) — Пловдив. *(Ръкопляскания.)*

Петко Кунин, кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Райко Дамянов, кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Руси Христов, член на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Стоян Гюров, първи секретар на ОК на БРП(к). — Перник. *(Ръкопляскания.)*

Титко Черноколев, кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Тодор Живков, кандидат-член на ЦК и секретар на Градския комитет на БРП(к) — София. *(Ръкопляскания.)*

Трайчо Костов, член на Политбюро и секретар на ЦК на БРП(к). *(Бурни и продължителни ръкопляскания. Всички стават. Възгласи „Браво!“ и мощно „Ура!“)*

Цола Драгойчева, кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

Йордан Катранджиев, председател на Централната контролна комисия. *(Ръкопляскания.)*

Васил Коларов: Има ли други предложения?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Няма други предложения. Поставям целия списък на гласуване. Моля, които са съгласни с тоя списък, да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се. (*Ръкопляскания.*)

Има предложение за избор на почетен Президиум. Има думата др. Георги Цанков, главен секретар на Централния съвет на ОРПС, да направи предложение.

Георги Цанков: (*От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.*)

Другари делегати и делегатки!

Ръководителите на делегациите по околии предлагат нашият конгрес да заседава под почетното председателство на следните ръководители на братските комунистически и работнически партии:

Вожда и учителя на съветските народи и на цялото прогресивно човечество, др. *Иосиф Висарионович Сталин.* (*Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и мощно „Ура!“.* *Продължителни скандирания: „Сталин! Сталин!“*)

Секретаря на Обединената работническа партия в Полша — др. *Болеслав Бйерут.* (*Всички са прави, продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Секретаря на Комунистическата партия в Чехословакия — др. *Клемент Готвалд.* (*Всички стоят прави. Продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Секретаря на Комунистическата партия в Китай — др. *Мао Це-тунг.* (*Всички стоят прави. Мощно и продължително „Ура!“ и ръкопляскания. Продължителни скандирания: „Мао Це-тунг!“, „Мао Це-тунг!“*)

Секретаря на Французката комунистическа партия — др. *Морис Торез.* (*Всички стоят прави и продължително ръкопляскат с възгласи „Ура!“*)

Секретаря на Италианската комунистическа партия — др. *Палмиро Толиати.* (*Всички стоят прави. Ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Секретаря на Работническата партия в Румъния — др. *Георге Георгиу Деж.* (*Всички са прави. Ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Секретаря на Гръцката компартия — др. *Никос Захариадис.* (*Всички са прави. Мощни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Секретаря на Унгарската партия — др. *Матияс Ракоши*. (Всички са прави. Ръкопляскания и възгласи „Ура!“)

Секретаря на Испанската партия — др. *Долорес Ибарури-Пасионария*. (Всички са прави. Мощно продължително „Ура!“ и ръкопляскания.)

Секретаря на Албанската партия на трудещите се — др. *Енвер Ходжа*. (Всички са прави. Мощно продължително „Ура!“ и ръкопляскания.)

Секретаря на Английската комунистическа партия — др. *Хари Полит*. (Всички са прави. Ръкопляскания.)

Секретаря на Комунистическата партия в Съединените щати — др. *Уилямс Фостер*, (Всички са прави. Ръкопляскания.) и

Председателя на Германската партия — *Вилхелм Пик*. (Всички са прави. Ръкопляскания.)

Васил Коларов: Другари! Вашите аплодисменти считам за съгласие да бъдат провъзгласени за почетен Президиум лицата, които току-що са изброени.

За предложение по състава на секретариата има думата др. Тодор Живков.

Тодор Живков: (От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.)

Другари делегати и делегатки!

От името на ръководителите на отделните делегации предлагам за секретариат следните другари:

Отговорен секретар — др. Никола Павлов, член на ЦК на партията. (Ръкопляскания.)

За членове на секретариата:

Др. Гочо Грозев — член на ЦК на БРП(к) и секретар на Националния съвет на Отечествения фронт. (Ръкопляскания.)

Др. Иван Масларов — кандидат-член на ЦК на БРП(к). (Ръкопляскания.)

Др. Катя Аврамова — член на ЦК на БРП(к). (Ръкопляскания.)

Др. Мишо Николов — завеждащ агитационно-пропагандисткия отдел на ЦК на БРП(к). (Ръкопляскания.)

Васил Коларов: Има ли друго предложение, другари?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Моля, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се. (Ръкопляскания.)

Драги делегати! На нашия конгрес са изпратени делегации от редица братски комунистически партии. Аз ще съобща техните имена и ще ги поканя да заемат място на Президиума.

Делегации:

На ВКП(б): *(Всички стават и се обръщат към ложата, където са съветските делегати, и продължително ръкопляскат. Мощно „Ура!“ Продължителни скандирания „ВКП(б)“ — др. Михаил Андреевич Суслов, секретар на ЦК на ВКП(б) (Ръкопляскания), и др. Юдин, главен редактор на в. „За траен мир, за народна демокрация“ — орган на Информбюро. (Ръкопляскания.)*

От Чехословакия: заместник-главният секретар на Чешката компартия др. Йосиф Франк, член на Политбюро на същата; *(Ръкопляскания.)* др. Бедрик Геминдер, член на секретариата на ЦК на Чехословашката компартия *(Ръкопляскания)* и др. Франтишек Вайс, заместник-секретар на Градския комитет на компартията в Прага. *(Ръкопляскания.)*

От Франция: др. Жорж Коньо, член на ЦК на Френската комунистическа партия. *(Делегатите се обръщат към ложата, където е др. Жорж Коньо, и продължително ръкопляскат. Възгласи „Ура!“)*

От Италия: членът на Политбюро на Италианската комунистическа партия др. Джироламо Ликаузи. *(Делегатите се обръщат към ложата, където е Джироламо Ликаузи, и продължително ръкопляскат. Възгласи „Ура!“)*

От Румъния: секретарят на ЦК на Румънската работническа партия др. Александър Могерош *(делегатите се обръщат към ложата, където е румънската Делегация, и продължително ръкопляскат с възгласи „Ура!“)*, членът на ЦК на същата партия Петро Борила, членът на ЦК на Румънската работническа партия и министър на земеделието, др. Василе Вайда. *(Ръкопляскания.)*

Делегатът на Гръцката компартия — генерал Димитрис Владас. *(Делегатите се обръщат към ложата, където е генерал Владас, с продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“ Продължителни скандирания „Захариадис!“)*

От Унгария: членът на Политбюро на Партията на трудещите се — др. Йожеф Ревай. *(Делегатите са прави и се обръщат към ложата, където е унгарската делегация, и продължително ръкопляскат. Възгласи „Ура!“)*

др. Золтан Ваш — член на Политбюро на Партията на трудещите се и едновременно генерален секретар на Висшия икономически съвет. (*Ръкопляскания.*)

От Испания: членът на Политбюро на ЦК на Испанската Комунистическа Партия и генерал от Републиканската армия — др. Енрико Листер и членът на Испанската комунистическа партия — един от нейните основатели, другарят Виценте Аройо. (*Делегатите са прави и се обръщат към ложата, където са другарите Листер и Виценте Аройо, и продължително ръкопляскат с мощни възгласи „Ура!“*)

От Албания: секретарят на Албанската партия на трудещите се др. Бедри Спахиу. (*„Ура!“ и продължителни ръкопляскания.*)

От Германия: членът на Централния комитет на Единната социалистическа партия Ото Майер и членът на Централния комитет на същата партия — Паул Меркер. (*делегатите са прави и се обръщат към ложата, където е германската делегация, и продължително ръкопляскат с възгласи „Ура!“*)

От Швейцария: членът на Швейцарската партия на труда др. Пиер Никол. (*Ръкопляскания.*)

От Белгия: членът на Политбюро на Белгийската комунистическа партия др. Тео Дежас. (*Ръкопляскания.*)

От Австрия: главният секретар на Австрийската комунистическа партия др. Фриден Фюрнберг. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Моля избраните членове в състава на Президиума и на Секретариата, а така също и нашите почетни гости, да заемат местата си на трибуната. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Моля делегатите, на които мястото им е определено на сцената, тъй също да заемат местата си.

(*В 17 часа и 23 минути членовете на Президиума, Секретариата и почетните гости излизат на сцената, посрещнати със ставане на крака и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“ от всички делегати, и заемат местата си до 17 ч. и 27 мин.*)

Другари делегати, за дневен ред на конгреса има следното предложение:

1. Политически отчет на Централния комитет на Българската работническа партия (комунисти) — докладчик др. Георги Димитров;

2. Отчет на Централната контролна комисия — докладчик др. Йордан Катранджиев;

3. Марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологическия фронт — докладчик др. Вълко Червенков;

4. Петгодишният държавен народностопански план — докладчик др. Добри Терпешев;

5. Изменение на устава и други организационни въпроси — докладчик др. Георги Чанков;

6. Избор на комисия по изработване програмата на партията — докладчик др. Трайчо Костов, и

7. Избор на Централен комитет на Българската Комунистическа Партия и Централна ревизионна комисия.

Има ли някакво друго предложение по дневния ред на конгреса?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Няма друго предложение.

Моля, които са съгласни с така прочетения дневен ред, да си вдигнат ръката. Болшинство. Приема се.

За разработка на резолюциите и за обсъждане на въпросите, свързани с дневния ред, се предлага да бъдат избрани редица комисии и преди всичко мандатна комисия за проверка на пълномощията на делегатите.

Има думата за предложение на комисия по пълномощията др. Ламбо Теолов, секретар на Околийския комитет във Варна. (*Ръкопляскания.*)

Най-напред ще се посочи броят на членовете на комисията, а след като се гласува броят на членовете на комисията, моля делегатите да изслушат целия списък.

Ламбо Теолов: Другари делегати и делегатки! Същото съвещание на пълномощниците на околийските делегации обсъди предложението за мандатна комисия и се спря на 35 души.

Васил Коларов: Има ли някое друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Няма. Които са съгласни мандатната комисия да бъде от 35 члена, моля да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се. Моля да се прочете списъкът.

Ламбо Теолов: Предлагам следните другари:

1. За председател на комисията Димо Дичев, член на ЦК на БРП(к).
- За членове:
2. Ангел Кузманов — секретар на IX РК на БРП(к) — София.
3. Атанас Попов — секретар на ОК на БРП(к) — Карлово.
4. Васил Ст. Недев — от завода в Казанлък.
5. Велко Русинов — работник в отдел „Кадри“ на ЦК на БРП(к).
6. Васко Тодоров — секретар на ГК на БРП(к) — Враца.
7. Владо Левков — завеждащ АПО на БРП(к) — Г. Джумая.
8. Д-р Георги Атанасов — делегат от Разград.
9. Димитър Неделчев — секретар на ОК на БРП(к) — Тервел.
10. Димитър Стоичков — член на ОК на БРП(к) — Г. Оряховица.
11. Димитър Желязков — II секретар на ОК на БРП(к) — Варна.
12. Димо Атанасов — член на ОК и ГК на БРП(к) и председател на Ок. нар. съв. — Елхово.
13. Желю Илчев — секретар на ОК на БРП(к) — Хасково.
14. Иван Станоев — II секретар на ОК на БРП(к) — Бяла.
15. Йордан Катранджиев — председател на ЦКК на БРП(к).
16. Костадин Тасев — председател на ОК на СМ и член на ОК на БРП(к) — Неврокоп.
17. Минчо Сербезов — секретар на ОК на БРП(к) — Нова Загора.
18. Михаил Александров — член на ОК на БРП(к) — Новоселци.
19. Неделчо Николов — секретар на ОК на БРП(к) — Харманли.
20. Никола Минчев — секретар на ОК на БРП(к) — Дряново.
21. Никола Георгиев — полит. командир на армия.
22. Никола Костурски — секретар на ОК на БРП(к) — Кюстендил.
23. Нинко Стефанов — кандидат-член на ЦК на БРП(к), завеждащ инструктаж при ЦК на БРП(к).
24. Нисим Азария — делегат от Шумен.
25. Петко Българанов — кандидат-член на ЦК на БРП(к).
26. Петко Йорданов — II секретар на ГК на БРП(к) — Русе.

27. Петър Андонов — II секретар на ОК на БРП(к) — Пловдив.
28. Раденко Григоров — завеждащ отдел „Кадри“ на ГК на БРП(к) — София.
29. Спас Илиев — II секретар на ОК на БРП(к) — Михайловград.
30. Стефан Габровски — секретар на ОК на БРП(к) — Севлиево.
31. Тего Куюмджиев — секретар на ОК на БРП(к) — Неврокоп.
32. Тодор Попов — секретар на ОК на БРП(к) — Павликени.
33. Филип Мартинов — секретар на ОК на БРП(к) — Балчик.
34. Христо Алексиев — председател на Ок. нар. съвет — Пазарджик.
35. Христо Кляшев — секретар на ОК на БРП(к) — Асеновград.

Васил Коларов: Има ли друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Които са съгласни с това предложение, моля да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се.

Има думата другарят Петър Ковачев да направи предложение за избиране на политическа комисия — комисия по отчета.

Петър Ковачев: Другари и другарки, вчерашното съвещание на околийските отговорници предлага да бъдат избрани за политическа комисия 55 души.

Васил Коларов: Има ли друго предложение? Няма друго предложение. Моля, които са съгласни с това предложение да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се.

Моля, прочетете списъка на комисията.

Петър Ковачев: 1. За председател на политическата комисия съвещанието предлага генералния секретар на ЦК, др. Георги Димитров. *(Всички стават прави и бурно и продължително ръкопляскат.)*

За членове на комисията:

2. Антон Югов — член на Политбюро и секретар на ЦК на БРП(к) и министър на вътрешните работи. *(Ръкопляскания.)*

3. Асен Македонов — завеждащ АПО на ОК на БРП(к) — Русе.

4. Атанас Димитров — секретар на ОК на БРП(к) — Стара Загора.
5. Билял Дурмазов — председател на Ок. нар. съв. — Дулово.
6. Боян Българанов — член на ЦК на БРП(к), завеждащ политическия отдел в армията.
7. Васил Дерменджиев — секретар на ОК на БРП(к) — Ген. Тошево.
8. Васил Коларов — член на Политбюро на ЦК на БРП(к) и министър на външните работи. *(Ръкопляскания.)*
9. Велко Семков — секретар на ОК на БРП(к) — Кула.
10. Владимир Поптомов — член на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*
11. Вълко Червенков — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к) и председател на Комитета за наука, изкуство и култура. *(Ръкопляскания.)*
12. Георги Дамянов — член на Политбюро на ЦК на БРП(к) и министър на народната отбрана. *(Ръкопляскания.)*
13. Георги Данаилов — II секретар на ОК на БРП(к) — Неврокоп.
14. Георги Попов — член на ЦК на БРП(к).
15. Георги Ракшиев — секретар на ОК на БРП(к) — Кърджали.
16. Георги Чанков — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к) и председател на Комисията за държавен контрол. *(Ръкопляскания.)*
17. Груди Атанасов — член на ЦК на БРП(к), зав. група околии при ЦК на БРП(к).
18. Демир Янев — секретар на ОК на БРП(к) — Пловдив.
19. Димитър Ганев — кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к), министър на външната търговия. *(Ръкопляскания.)*
20. Димитър Димов — член на ЦК на БРП(к), от Министерството на народната отбрана.
21. Добри Бодуров — член на ЦК на БРП(к), секретар на Националния съвет на Отечествения фронт. *(Ръкопляскания.)*

22. Добри Терпешев — член на Политбюро на ЦК на БРП(к) и председател на Държавната планова комисия. (*Ръкопляскания.*)
23. Дочо Шипков — секретар на ОК на БРП(к) — Ловеч.
24. Живко Живков — председател на ЦК на СНМ. (*Ръкопляскания.*)
25. Иван Делев — секретар на ОК на БРП(к) — Св. Врач.
26. Иван Кинов — член на ЦК на БРП(к), началник Щаба на армията. (*Ръкопляскания.*)
27. Иван Кънев — секретар на ОК на БРП(к) — Казанлък.
28. Иван Николов — секретар на ОК на БРП(к) — Крумовград.
29. Д-р Иван Пашов — член на ЦК на БРП(к) и на Националния съвет на Отечествения фронт.
30. Иван Райков — член на ЦК на БРП(к) и секретар на ОК на БРП(к) — Габрово.
31. Илия Добрев — секретар на ОК на БРП(к) — Провадия.
32. Йонко Панов — командир на граничните войски.
33. Йордан Чобанов — секретар на Президиума на ВНС.
34. Кирил Драмалиев — член на ЦК на БРП(к), министър на просветата. (*Ръкопляскания.*)
35. Кръстьо Стойчев — кандидат-член на ЦК на БРП(к), член на Президиума на ВНС.
36. Мара Атанасова — председател на Гр. нар. съвет — Ямбол.
37. Минчо Нейчев — член на ЦК на БРП(к), председател на Президиума на ВНС. (*Ръкопляскания.*)
38. Мишо Николов — завеждащ АПО на ЦК на БРП(к).
39. Минчо Минчев — председател на Гр. нар. съвет — Бургас.
40. Пело Пеловски — член на ЦК на БРП(к).
41. Петко Кунин — кандидат-член на Политбюро на БРП(к), министър на индустрията.
42. Петър Минчев — секретар на ОК на БРП(к) — Свиленград.
43. Петър Панайотов — секретар на ОК на БРП(к) — Г. Оряховица.
44. Райко Дамянов — кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к), председател на ЦС на ОРПС.
45. Рубен Леви — член на ЦК на БРП(к).
46. Станьо Василев — секретар на ОК на БРП(к) — Нови Пазар.

47. Стайко Даскалов — секретар на ОК на БРП(к) — Златоград.
48. Станко Митев — секретар на ОК на БРП(к) — Момчилград.
49. Таньо Попов — секретар на ОК на БРП(к) — Бяла Слатина.
50. Титко Черноколев — кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к).
51. Тома Стефанов — секретар на ОК на БРП(к) — Луковит.
52. Тодор Живков — кандидат-член на ЦК на БРП(к) и секретар на Гр. комитет — София.
53. Тодор Павлов — председател на БАН. (*Ръкопल्याскания.*)
54. Трайчо Костов — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к) и председател на Комисията по финансови и стопански въпроси при Министерския съвет. (*Ръкопल्याскания.*)
55. Цола Драгойчева — кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к), министър на пощите, телеграфите и телефоните. (*Ръкопल्याскания.*)

Васил Коларов: Има ли друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Няма. Моля, които са съгласни, да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се.

Давам думата на др. Атанас Димитров да направи предложение за избор на комисия по доклада на конгреса по петгодишния стопански план.

Атанас Димитров: Съвещанието прави следното проектопредложение:

За председател на комисията др. Добри Терпешев — член на Политбюро на ЦК на БРП(к). (*Ръкопल्याскания.*)

За членове на комисията се предлагат другарите:
Ангел Бъчваров — секретар на ОК на БРП(к) — Ивайловград.

Антон Югов — секретар на ЦК на БРП(к). (*Ръкопल्याскания.*)

Андрей Манев — делегат от София.

Асен Павлов — секретар на ОК на БРП(к) — Лом.

Благой Иванов — член на ЦК на БРП(к), главен директор на Трудовата повинност.

Божил Аргиров — секретар на ГК на БРП(к) — Варна.

Борис Благоев — член на ЦС на ОРПС.

Борис Тасков — член на ЦК на БРП(к), пом. м-р на строежите.

Васил Коларов — член на Политбюро на ЦК на БРП(к).
(Ръкопляскания.)

Васил Късовски — секретар на ОК на БРП(к) — Видин.

Васил Топалски — секретар на ГК на БРП(к) — Плевен.

Вълко Вълканов — председател на Окол. н. съвет — Русе.

Вълко Гочев — пом. м-р на индустрията.

Вълко Червенков — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к). (Ръкопляскания.)

Георги Бакалов — директор на керамично ДИО.

Георги Димитров — генерален секретар на ЦК на БРП(к).
(Ръкопляскания.)

Георги Йорданов — секретар на ОК на БРП(к) — Хасково.

Георги Костов — пом. министър на комуналното стопанство.

Георги х. Иванов — секретар на ОК на БРП(к) — Разлог.

Георги Цанков — член на ЦК на БРП(к), гл. секретар на ЦС на ОРПС.

Георги Чанков — член на Политбюро и секретар на ЦК на БРП(к).

Горан Ангелов — секретар на ОК на БРП(к) — Петрич.

Димитър Ганев — кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к), м-р на външната търговия.
(Ръкопляскания.)

Здравко Митовски — канд.-член на ЦК на БРП(к), министър на социалните грижи и труда.

Иван Кинов — член на ЦК на БРП(к), началник Щаба на М-ството на народната отбрана.

Иван Стефанов — м-р на финансите. (Ръкопляскания.)

Илия Бояджиев — кандидат-член на ЦК, председател на ЦКС.

Иван Драгоев — член на ОК на БРП(к), председател на Нар. съвет — Шумен.

Илия Христов — секретар на ГК на БРП(к) — Димитровград.

Кирил Лазаров — подпредседател на Плановата комисия.

Кръстьо Добрев — кандидат-член на ЦК, м-р на вътрешната търговия. (Ръкопляскания.)

Михаил Андреев — председател на Гр. н. съвет — Добрич.

Михаил Паскалев — член на ОК на БРП(к) — Пловдив.

Неделчо Колев Мандажиев — председател на ТКЗС — с. Момино — Пловдивско.

Никола Палагачев — секретар на ОК на БРП(к) — Смолян.

Панайот Атанасов — председател на Гр. н. с., II секретар на ГК на БРП(к) — Ст. Загора.

Пеко Таков — делегат, секретар на ОЗПС.

Петко Кунин — канд.-член на Политбюро на ЦК на БРП(к), м-р на индустрията.

Петър Богоев — началник отдел при м-вото на електрификацията.

Петър Георгиев — секретар на ОК на БРП(к) — Търново.

Петър Трифонов — член на ОК на БРП(к), председател на Окол. н. съвет — Михайловград.

Петър Семерджиев — I секр. на ОК на БРП(к) — Сливен.

Райко Дамянов — канд.-член на Политбюро на ЦК на БРП(к), предс. на ОРПС.

Славка Михайлова — ударничка от Варна.

Стоян Караджов — кандидат-член на ЦК на БРП(к), пом. м-р на мините.

Стоян Павлов — член на ГК на БРП(к), директор на корабостроенето — Варна.

Стоян Сюлемезов — член на ЦКС.

Трайчо Костов — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

Харалампи Щерев — председател на ОЗИПС.

Христо Алексиев — председател на Окол. н. съвет — Пазарджик.

Цола Драгойчева — кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

Васил Коларов: Моля, които са съгласни с предложените в този списък другари, нека да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се.

Има думата Михаил Гумнеров да направи предложение за избиране на организационна комисия.

Михаил Гумнеров: Другари делегати и делегатки! От името на делегатите от околиците правя предложение организационната комисия да се състои от 51 члена.

Васил Коларов: Има ли друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Които са съгласни с това предложение, моля да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се.

Михаил Гумнеров: От името на ръководителите на делегатите от околиците правя предложение в състава на организационната комисия да бъдат избрани от конгреса следните другари делегати.

За председател на комисията — др. Георги Чанков — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

За членове на комисията:

Антон Югов — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

Асен Павлов — секретар на ОК на БРП(к) — Лом.

Атанас Димитров — секретар на ОК на БРП(к) — Ст. Загора.

Васил Коларов — член на Политбюро на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

Васил Топалски — секретар на ОК на БРП(к) — Плевен.

Васил Гиздов — секретар на ОК на БРП(к) — Дупница.

Владимир Поптомов — член на Политбюро на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

Вълко Червенков — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

Георги Аракчиев — секретар на ОК на БРП(к) — Кърджали.

Георги Дамянов — член на Политбюро. (*Ръкопляскания.*)

Георги Димитров — генерален секретар на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

Георги Йорданов — секретар на ОК на БРП(к) — Хасково.

Георги Цанков — член на ЦК на БРП(к).

Гочо Грозев — член на ЦК на БРП(к), секретар на НС на ОФ.

Делчо Чолаков — секретар на РК на БРП(к) — София.

Димитър Ганев — кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к).

Добри Терпешев — член на Политбюро на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)

Димо Дичев — член на ЦК на БРП(к).

Димитър Димов — член на ЦК на БРП(к).

Дончо Лисийски — член на ОК на БРП(к) — Г. Джумая.

Иван Кънев — секретар на ОК на БРП(к) — Казанлък.

Иван Масларов — канд.-член на ЦК на БРП(к).

Иван Райков — член на ЦК на БРП(к), секретар на ОК на БРП(к) — Габрово.

Иван Тенев — секретар на ОК на БРП(к) — Ямбол.

Иван Тодоров (Горуня) — секретар на ОК на БРП(к) — Враца.

Катя Аврамова — член на ЦК на БРП(к).

Коста Керемедчиев — секретар на ОК на БРП(к) — Петрич.

Ламбо Теолов — член на ЦК на БРП(к), секретар на ОК на БРП(к) — Варна.
 Марин Грашнов — секретар на ОК на БРП(к) — Троян.
 Михаил Гумеров — секретар на ОК на БРП(к) — Пазарджик.
 Никола Йорданов Минчев — II секретар на ОК на БРП(к) — Добрич.
 Никола Куфарджиев — секретар на ОК на БРП(к) — Самоков.
 Никола Павлов — член на ЦК на БРП(к).
 Никола Янев — кандидат-член на ЦК на БРП(к), секретар на ОК на БРП(к) — Бургас.
 Петко Канчев — зав. група околии при ЦК на БРП(к).
 Петко Русев — секретар на ОК на БРП(к) — Плевен.
 Петър Ковачев — секретар на ГК на БРП(к) — Русе.
 Петър Панайотов — секретар на ОК на БРП(к) — Г. Оряховица.
 Петър Семерджиев — секретар на ОК на БРП(к) — Сливен.
 Райна Шарова — делегат от София.
 Руси Христозов — член на ЦК на БРП(к).
 Станко Тодоров — секретар на ЦК на СМ.
 Стефан Сандулов — секретар на ОК на БРП(к) — Оряхово.
 Стоян Гюров — секретар на ОК на БРП(к) — Перник.
 Титко Черноколев — кандидат-член на ПБ на БРП(к).
 Тодор Живков — кандидат-член на ЦК на БРП(к), секретар на ГК на БРП(к) — София.
 Тодор Звездов — II секретар на ГК на БРП(к) — Пловдив.
 Трайчо Костов — член на Политбюро, секретар на ЦК на БРП(к). (*Ръкопляскания.*)
 Христо Петков — секретар на ОК на БРП(к) — Силистра.
 Цола Драгойчева — кандидат-член на Политбюро на ЦК на БРП(к).

Васил Коларов: Моля, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Болшинство. Приема се.

Демир Янев има думата да направи предложение за редакционна комисия.

Демир Янев: Другари и другарки делегати! От името на пълномощниците от околии предлагам редакционна комисия на конгреса за окончателно отредактиране на материалите в следния състав...

Васил Коларов: Кажете броя на членовете.

Демир Янев: Пет души.

Васил Коларов: Има ли друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Моля, които са съгласни с това предложение, да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

Демир Янев: За председател на комисията — др. Владимир Поптомов, чл. на Политбюро на ЦК на БРП(к). *(Ръкопляскания.)*

За членове: др. Богомил Дренски, помощник на завеждащ Агитпропа при Централния комитет на БРП(к).

Др. Елена Гаврилова, делегат от София.

Др. Рубен Леви, чл. на Централния комитет на БРП(к).

Др. Стела Благоева, делегат от София. *(Ръкопляскания.)*

Васил Коларов: Моля, които са съгласни с това предложение, да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

Др. Васил Топалски има думата да направи предложение за състава на комисията за разни въпроси.

Васил Топалски: Другарки и другари делегати! От името на ръководителите на групите делегати предлагам състав на комисията за разни въпроси от пет души.

Васил Коларов: Има ли друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Няма. Моля, които са съгласни с това предложение, да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

Васил Топалски: За председател на комисията предлагам др. Груди Атанасов, член на ЦК на БРП(к), и за членове: Власи Власковски, член на Околийския комитет — Троян, Любен Герасимов, член на ЦК на БРП(к), Минчо Сербезов, секретар на ОК на БРП(к) — Нова Загора, и Петър Панайотов, секретар на ОК на БРП(к) — Горна Оряховица.

Васил Коларов: Има ли друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Няма. Моля, които са съгласни с това предложение, да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

Предстои конгресът да приеме регламент за вътрешния ред за разискванията в конгреса.

Представен е проект за такъв регламент. Ще прочита най-напред целия и после ще го гласуваме по отделни пунктове. *(Чете):*

„1. Заседанията на конгреса започват в 9 часа сутринта и продължават до 1 часа на обед и от 3:30 часа до 7:30 вечерта.

2. На докладчиците се определя следният регламент:

- а) За доклада на др. Г. Димитров — до 6 часа.
- б) За доклада на ЦКК на БРП(к) — до 40 минути.
- в) За доклада на др. В. Червенков — до 2 часа.
- г) За доклада на др. Д. Терпешев — до 3 часа.
- д) За доклада на др. Тр. Костов — до 1 час.
- е) За доклада на др. Г. Чанков — до 2 часа.

3. По първия, втория и третия доклад ще станат общи разисквания.

4. На ораторите се предоставя за изказвания по 20 минути. За лични обяснения — 5 минути и за заключително слово на докладчиците — до 30 минути.

5. Лични заявления, запитвания и фактически забележки се внасят в Президиума в писмена форма и се обявяват по решение на Президиума.

6. Всички въпроси на конгреса се решават с просто болшинство. По искане на 25 делегати може да се произведе поименно гласуване.

7. Изборът на Централен комитет и Централната ревизионна комисия става с тайно гласуване.“

Сега ще пристъпим към гласуване на член по член. (Чете): „Заседанията на конгреса започват в 9 часа и продължават до 1 часа на обед и от 3:30 часа до 7:30 вечерта.“

Има ли друго предложение? Няма. Които са съгласни с т. 1, моля да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се. (Чете): „т. 2. На докладчиците се определя следният регламент:

- а) За доклада на др. Г. Димитров — до 6 часа.
- б) За доклада на ЦКК на БРП(к) — до 40 минути.
- в) За доклада на др. В. Червенков — до 2 часа.
- г) За доклада на др. Д. Терпешев — 3 часа.
- д) За доклада на др. Тр. Костов — до 1 час.
- е) За доклада на др. Г. Чанков — до 2 часа.“

Има ли друго някое предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Няма. Които са съгласни с т. 2, моля да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

(Чете): „3. По първия, втория и третия доклад ще станат общи разисквания.“

Друго предложение има ли?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Които са съгласни с т. 3, моля да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

(Чете): „4. На ораторите се предоставя за изказвания по 20 минути. За лични обяснения — 5 минути и заключително слово на докладчиците — до 30 минути.“

Друго предложение има ли? Няма. Моля, които са съгласни с т. 4, да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

(Чете): „5. Лични заявления, запитвания и фактически забележки се внасят в Президиума в писмена форма и се обявяват по решение на Президиума.“

Друго предложение има ли? Няма. Моля, които са съгласни с т. 5, да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

(Чете): „6. Всички въпроси на конгреса се решават с просто болшинство. По искане на 25 делегати може да се произведе поименно гласуване.“

Друго предложение има ли? Няма. Моля, които са съгласни с т. 6, да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

Т. 7 и последна. (Чете): „Изборът на Централен комитет и Централната ревизионна комисия става с тайно гласуване.“

Има ли друго предложение?

Гласове: Няма.

Васил Коларов: Няма. Които са съгласни с т. 7, моля да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

Ще поставя регламента на гласуване изцяло. Които са съгласни с регламента изцяло, моля да си вдигнат ръката. Мнозинство. Приема се.

Другари делегати! Ние конституирахме нашия конгрес. Сега ще бъдете тъй добри да изслушате приветствия от страна на редица организации в нашата страна, които са се явили тук с делегации за приветствено слово. (Оживление.)

Ще приветствуват конгреса: от Националния съвет на Отечествения фронт — Кимон Георгиев; от Български земеделски народен съюз — Георги Трайков; от

Народен съюз „Звено“ — Георги Кулишев; от Радикалната партия — Славчо Стоилов; от Общия работнически професионален съюз — Йордан Милев; от Съюза на народната младеж — Лъчезар Аврамов; от Българския народен женски съюз — Рада Тодорова и от организация „Септемврийче“ — група септемврийчета.

Моля да се яви делегацията на Националния съвет.

Кимон Георгиев: *(Посрещнат с ръкопляскания.)*

Драги другари и другарки делегати!

На мен се падна честта да ви поднеса горещи приветствия от името на Националния съвет на Отечествения фронт и да ви пожелаая пълен успех във вашата предстояща работа, която целият български народ ще следи с най-жив интерес.

Другари и другарки! Отечественият фронт, този могъщ съюз на демократическите и прогресивни сили на нашия народ, изигра спасителна роля за съдбините на България в най-тежките моменти за нея и продължава да играе извънредно важна и полезна роля. Но не е никак случайно, че зовът за образуването на Отечествения фронт се издигна през 1942 година по инициативата на Българската работническа партия (комунисти), респективно по вдъхновението на нейния водач, именития син на нашия народ — другаря Георги Димитров. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Не е случайно, че както до 9 септември 1944 година в тежката борба срещу фашисткия режим и хитлеристките окупатори, така и на самия 9 септември, така и след тая историческа дата в периода на също така трудното дело за социалистическото преустройство и въздигането на нашата страна, първенстващата и ръководна роля в Отечествения фронт се пада пак на Българската Комунистическа Партия. *(Ръкопляскания.)*

Всички отечественофронтовци оценяват високо тая роля на Българската Комунистическа Партия и аз желая тук да отдам гореща възхвала и почит на стегнатите и непоколебими кадри на вашата партия, на нейните верни последователи, на тяхното себеотрицание, на тяхната дисциплина и мъжество, благодарение на които вашата партия можа да отговори на толкова тежки задължения

спрямо Отечествения фронт и спрямо нашата страна.
(*Ръкопляскания.*)

Всичко това ни изпълва с увереност, че вашите решения ще улеснят всички обществени сили и всички добри българи, които участвуват в Отечествения фронт, да изпълняват занапред още по-успешно задачите, които стоят пред нашия народ. Тези решения, ние сме убедени в това, ще укрепят още повече нашата вяра, вярата на всички отечественофронтовци, че на Отечествения фронт, щастливо преустроен в мощна единна организация, се пада и занапред да играе съществена народополезна роля в живота на нашата страна и че той, под ръководството на Българската Комунистическа Партия, ще осъществи нови и все по-бляскави успехи за щастието и благоденствието на българския народ. (*Продължителни ръкопляскания.*)

С тая увереност позволете ми да ви поздравя още веднаж най-сърдечно от името на Националния съвет на Отечествения фронт и да извикам:

Да живее Българската работническа партия (комунисти)! (*Бурни ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Да живее Отечественият фронт! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Да живее вдъхновителят и организаторът на нашите всенародни усилия към светло бъдеще — другарят Георги Димитров! (*Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Да живее Народната република България! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Да живее световният демократичен фронт начело със Съветския съюз и великия Сталин! (*Всички стават. Бурни и много продължителни ръкопляскания и мощни възгласи „Ура!“*)

Другарят Георги Димитров сърдечно се ръкува с др. Кимон Георгиев.)

Васил Коларов: От името на Българския земеделски народен съюз ще приветствува конгреса др. Георги Трайков.

(Георги Трайков излиза на сцената заедно с една делегация от 11 души, някои от които облечени в национални носии, посрещнати с продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“ Всички стават. Сканди-

рания: „Да живее съюзът между работниците и селяните!“)

Делегат: Да живее съюзът между работниците и бедните и средни селяни без кулаците! (*Ръкопляскания.*)

Георги Трайков:

Другари и другарки делегати!

От името на Постоянното присъствие на Българския земеделски народен съюз и на сдружените земеделци приветствуваме Петия редовен конгрес на героичната Българска работническа партия (комунисти). (*Ръкопляскания.*)

В своята полувековна борба против кобургската династия и буржоазните политически котерии Земеделският съюз израсна като борческа прогресивна политическа организация.

През своето управление нашият Съюз със смелите си реформи, проведени от Александър Стамболийски, подчерта своя прогресивен характер. Ръководството на Земеделския съюз обаче, както и самият Стамболийски, допусна грешки, които ние, сдружените земеделци, открито и честно отчетохме. Те не можах да прозрат историческата необходимост от здрав съюз между работници и бедни и средни селяни, без който бе невъзможно да се води успешна борба срещу монархията, реакцията и капитализма. Неразбирането на тази историческа необходимост от съюза на работници и бедни и средни селяни подхрани убеждението сред ръководителите на Българския земеделски народен съюз, че нашата държава може да бъде успешно управлявана от самостоятелна селска власт, че монархията, реакцията и капитализмът могат да бъдат победени само от селяните. В резултат на това погрешно разбиране и на други още причини стана възможен деветоюнският монархо-фашистки преврат, който причини смъртта на хиляди свидни народни синове, начело с големия реформатор и народен трибун, Александър Стамболийски.

След поражението на 9 юни здравите сили на Земеделския съюз извлякоха горчиви поуки, осъзнаха грешките на своите ръководители и бързо застанаха на правилни политически позиции. Още същата година през месец септември те се отзоваха масово на бойния призив на Българската Комунистическа Партия и под ръководството на другарите Георги Димитров и Коларов взеха

активно участие в славното Септемврийско въстание. Съвместно пролятата кръв затвърди и циментира работническо-селския боеви съюз — основа на демократичното единство на нашия народ.

Много усилия положиха монархът и българската реакция чрез своите верни слуги томовци, гичевци и муравиевци, за да отклонят съюза от неговия правилен исторически път и за да разколебаят демократичното единство на българския народ. Здравите сили в Земеделския съюз разкриваха тяхната предателска роля, отричаха ги с презрение и продължаваха своя верен път напред. Въпреки директивите на дворецовите слуги — гичевци и муравиевци, и на агентите на англо-американските империалисти — Гемето и Никола Петков, сдружените земеделци да не участвуват във въоръжената борба на нашия народ против фашистката диктатура, които директиви оказаха своето зловредно въздействие, здравите сили от Съюза дадоха своя принос в общата освободителна борба на народа. С цената на големите страдания и скъпи жертви, понесени през мрачните и кървави години на фашистката диктатура, нашият народ извлече историческата поука за необходимостта от единство на всички негови антифашистки сили.

Сдружените земеделци, осъзнали необходимостта от единение на антифашистките сили у нас, се отзоваха на призива на Българската работническа партия (комунисти) през 1942 година за създаване на Отечествения фронт и включиха своите сили в този могъщ боеви съюз. Българският народ, обединен под знамето на Отечествения фронт и под ръководството на Българската работническа партия (комунисти), със смелата и самоотвержена борба на славните партизани и партизанки и техните укриватели и помагачи и с решителната подкрепа на братската Съветска армия-освободителка на 9 септември извоюва своята свобода. (*Ръкопляскания.*)

Едва отхвърлил от гърба си веригите на фашисткото робство и стъпил на краката си за заздравяване на своята свобода, в разгара на Отечествената война агентите на англо-американския империализъм, Гемето и Никола Петков, се опитаха чрез Земеделския съюз да разколебаят духа на бойците на фронта, а вътре в страната — да минират народното единство.

По заповед на англо-американските империалисти Гемето и Никола Петков, в съзаклятие с остатъците на монархо-фашизма, крупно капиталистическите елементи в нашата страна, в духовно единство с Александър Цанков и Иван Михайлов — убийци на Александър Стамболийски, поведоха борба срещу Отечествения фронт, против мирното демократично развитие на нашата страна.

Здравите сили в Земеделския съюз на своята историческа конференция-конгрес на 8 и 9 май 1945 година ликвидираха с агентите на империалистите Гемето и Никола Петков и техните оръдия в Съюза, като ги разобличиха и изгониха от съюзните редове. С тяхната ликвидация се разчисти пътят на Земеделския съюз за искрено единение с Работническата партия (комунисти) и за мобилизиране на сдружените земеделци за изпълнение програмата на Отечествения фронт. *(Ръкопляскания.)*

На своя последен конгрес сдружените земеделци от цялата страна чрез своите решения единодушно утвърдиха позициите от 8 и 9 май и изразиха готовността си да участвуват в изграждането на социализма. *(Ръкопляскания.)*

В заседанията на Върховния съюзен съвет от миналия месец Земеделският съюз изостави съсловния принцип и се очерта като организация на бедни и средни селяни, която си постави за цел да превъзпита сдружените земеделци в духа на народната демокрация и социалистическото строителство, в духа на безпощадна борба против кулашко-капиталистическите елементи. *(Ръкопляскания.)*

На тези заседания Земеделският съюз, отчитайки, че най-последователният борец срещу капитализма и най-сигурният осъществител на социалистическото общество между всички трудещи се и експлоатирани от капитализма е работническата класа, призна предния отред на работническата класа — Комунистическата партия, като ръководител на общата борба на трудещите се за осъществяване на социализма. *(Ръкопляскания.)*

Сдружените земеделци с чувство на дълбока вяра очакват историческите решения на Петия конгрес на братската Работническа партия (комунисти), които ще дадат мощен тласък за още по-голямото укрепване на морално-политическото единство на българския народ

под знамето на Отечествения фронт и под ръководството на братската работническа партия за още по-решителна борба с реакционните остатъци и кулашко-капиталистическите елементи в нашата страна; за изграждането на социализма с мощната и безкористна подкрепа на великия Съветски съюз. (*Ръкопляскания.*)

Другари и другарки! От името на сдружените земеделци и от името на съюзната делегация, състояща се от проявили се в борбата срещу фашизма и като активни дейци в делото за изграждането на социализма на село, в трудовите кооперативни земеделски стопанства, заявявам пред вас, делегатите на Петия конгрес на братската Работническа партия (комунисти), че вие в лицето на сдружените земеделци имате предани и верни другари и съюзници, твърдо решени (*Ръкопляскания*) под знамето на Отечествения фронт, под ръководството на Комунистическата партия да дадат всички сили за изграждане на социализма в нашата страна.

Да живее братската героична Работническа партия (комунисти)! (*Ръкопляскания.*)

Да пребъде делото на нейния Пети конгрес! (*Ръкопляскания.*)

Да живее Отечественият фронт — здрава опора на народната власт! (*Ръкопляскания.*)

Да живее вождът и учителят на българския народ — другарят Георги Димитров! (*Всички стават прави, продължително ръкопляскат с възгласи „Браво!“ и „Ура!“*)

Да живее могъщият Съветски съюз, начело с вожда на всички прогресивни хора по света — освободител и покровител на нашата страна — великия Иосиф Висарионович Сталин! (*Всички стават на крака и продължително ръкопляскат.*)

(*Членовете на делегацията се ръкуват с другарите Георги Димитров, Васил Коларов и други и напускат сцената сред продължителни и бурни ръкопляскания от страна на делегатите, които стоят прави.*)

Васил Коларов: От името на Народния съюз „Звено“ има думата за приветствие др. Георги Кулишев.

(*Георги Кулишев излиза на сцената, посрещнат с ръкопляскания, последван от Трайчо Лоброславски и Христо Мархолов.*)

Георги Кулишев :

Другари и другарки делегати!

Членовете на Изпълнителния комитет на Народния съюз „Звено“ ви поднасят най-сърдечни приветствия и пожелават пълен успех на настоящия исторически за нашата страна конгрес.

Драги делегати, Петият конгрес на Българската работническа партия (комунисти) се открива при обстановка, която символизира едно напълно заслужено и оправдано тържество, резултат на много усилия, на тежки страдания и скъпи жертви. Това е преди всичко тържество на една здрава идеология, която има своите дълбоки корени във вярната оценка за интересите и развитието на нашия народ — оценка, одухотворявана от великото учение на марксизмо-ленинизма. Това е тържество на една упорита, непреклонна воля в преследването на поставените задачи. Това е тържество на безпределно себеотрицание на хиляди и хиляди измежду най-добрите синове на българския народ.

Много от целите, за които се е борила Българската Комунистическа Партия, ние от всички отечественофронтовски среди сме ги възделявали и сме работили за тяхното осъществяване. В този път с вас са били и са всички честни и патриотични български граждани, но никой не може да отрече, че ако ние днес виждаме напълно постигнатите възделения, най-голяма заслуга за това се пада именно на Българската Комунистическа Партия, която във всички фази на всенародните усилия и борби заемаше и заема най-челно място. Тази нейна ръководна роля — и тук ние не можем да забравим изключително големия принос лично на др. Георги Димитров — се оказва един решителен благотворен фактор за оделотворяване програмата на Отечествения фронт и за победоносното преодоляване на огромните трудности и пречки от най-различно естество.

Другари делегати! В този тържествен момент нашата мисъл се отправя към изминатия досега път от 1942 година насам — път, който ние изминахме във верен и непоколебим съюз, под чистото знаме на Отечествения фронт. Ние знаем, че не всичко е направено и че още многобройни и трудни задачи стоят пред нашия народ и народната власт. Но постигнатите досега резултати утвър-

диха нашата вяра, че избраният път е единствено правият. И ние всички сме решени да вървим все в този път, за да творим благоденствието и мощта на нашия народ. Това е пътят на неразривния съюз на прогресивните сили в нашата страна, пътят на здравето морално-политическо единство на нашия народ. Това е пътят на тясно единение със световния демократичен фронт, начело със Съветския съюз, в непримирима борба срещу подпалвачите на нови войни. Това е пътят за премахването на всяка експлоатация и социален гнет. Това е пътят за коренното преобразяване на нашата страна и за осигуряване нейната стопанска мощ, благоденствие и културен напредък. Тук специално си спомняме за Петгодишния план — това грандиозно дело, на което ние трябва да отдадем вниманието и силите си, за да направим от него чудодейния лост за могъщо придвижване напред по пътя на социалистическото строителство.

С тия мисли ние ви приветствуваме още веднаж горещо, другари делегати.

Да живее Българската Комунистическа Партия! (*Ръкопляскания.*)

Да живее единната организация на Отечествения фронт! (*Ръкопляскания.*)

Да живее и преуспява българският народ! (*Ръкопляскания. Членовете на делегацията се ръкуват с другарите Г. Димитров и В. Коларов и сред продължителни ръкопляскания от делегатите напускат сцената.*)

Васил Коларов: За приветствие от името на Радикалната партия има думата др. Славчо Стоилов.

Славчо Стоилов: (*Посрещнат с ръкопляскания.*)

Драги делегати и делегатки!

Нося ви сърдечен братски поздрав от българските радикали, от ония ваши съратници-отечественофронтовци, първият учител на които — Найчо Цанов, заедно с вашия пръв учител — Димитър Благоев, преди 60 години започнаха епохалната борба срещу тиранията на Стамболов, срещу реакцията и омразната на народа монархия.

Другари! Исторически факт е, че победата на Отечествения фронт на 9 септември 1944 година не би била възможна без участието и ръководството на Българската работническа партия (комунисти) и без мощната подкрепа на великия Съветски съюз. (*Ръкопляскания.*) Всеизвестно

е, че Отечественият фронт под зоркото и мъдро ръководство на вашия първенец, вожда и учителя на българския народ — другаря Георги Димитров (*Ръкопляскания*), завърши победоносно Отечествената война, сключи достоен мир, смъкна от врата на народа тежкия ярем на монархията, даде на народа ни славната Димитровска конституция, начерта и реализира двегодишния стопански план, национализира индустрията, мините и банките и изобщо извършва едно грандиозно преустройство на нашия държавен, общественно-политически и стопански живот върху основите на великия социалистически идеал, който е вече и програмен идеал на всички нас. отечественофронтовци. (*Ръкопляскания*.)

И днес, когато след дълга, героична и безкомпромисна легална и нелегална борба вие, славни български комунисти, сте събрани на Петия ваш исторически конгрес, ние, по-малките, но верни ваши братя, се явяваме тук, за да ви заявим, че вашият празник е и наш празник, че вашите победи са и наши победи, че вашите идеали за близкото и далечно бъдеще са и наши идеали. (*Ръкопляскания*.)

Драги делегатки и делегати! На вас българският народ възлага важни и отговорни задачи. В чест на вашия конгрес трудеща се България мобилизира своите творчески сили и реализира големи производствени успехи. Към Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти), към конгреса на ръководещата сила на нашия общественно-политически живот, е съсредоточено вниманието на нашата общественост, на народите от братските народнодемократични страни, на всички прогресивни хора от целия свят.

Ние не се съмняваме, че начинът, по който ще проведете вашия наистина исторически конгрес, и решенията, които ще вземете, ще оправдаят това изключително внимание. Ние сме дълбоко убедени, че вашите решения ще дадат нови тласъци, ще начертаят нова блестяща перспектива за социалистическото развитие на нашата страна. Тия решения ще бъдат здрави стимули и на политиката за мир и международно братство, на която служи отечественофронтовска, Димитровска България (*Ръкопляскания*), политика, неотклонно следвана от всички народни демокрации, вдъхновявана и закриляна от нашия двоен

освободител — великия Съветски съюз, и от неговия гениален вожд, великия Сталин — знамето и надеждата на всички свободолюбиви хора. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Другари, като ви поздравявам с вашия епохален конгрес, трябва да подчертая и твърдата си вяра в неговото огромно значение за всестранния възход на нашата родина. Независимо от това аз съм натоварен от своите другари да ви уверя, че при всички инициативи във великото планово строителство на нашата Народна република и при всички устремии напред към съвършеното социалистическо общество ние, българските радикали, ще бъдем винаги с вас (*Ръкопляскания*), приобщавайки нашите скромни усилия в изграждането на новия свят. (*Ръкопляскания.*)

Да живее славната Българска работническа партия (комунисти)! (*Ръкопляскания.*)

Да живее бойното единство на българската народна демокрация — Отечественият фронт! (*Ръкопляскания.*)

Да живее и крепне великото дело на социализма под смелото ръководство на Българската работническа партия (комунисти) и под непобедимото знаме на Отечествения фронт! (*Ръкопляскания.*)

Да бъде жив и здрав вождът и учителят на Отечествения фронт и на българския народ — др. Георги Димитров! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Да живее нашият двукратен освободител и могъщ покровител — великият Съветски съюз, и неговият и на цялото прогресивно човечество гениален вожд и учител — великият Сталин! (*Всички делегати стават прави, бурно и продължително ръкопляскат и викат „Ура!“ Славчо Стоилов се ръкува с другарите Г. Димитров и В. Коларов и сред продължителни и бурни ръкопляскания на делегатите напуска сцената.*)

Васил Коларов: За поздрав от името на Общия работнически професионален съюз има думата др. Йордан Милев.

(*На сцената идва делегация от ОРПС, поздравявайки делегатите с вдигнати юмруци, посрещната с бурни и продължителни рокопляскания и възгласи „Ура!“*)

Йордан Милев :

Скъпи другарю Димитров! Драги другари делегати и делегатки!

Централният съвет на Общия работнически професионален съюз от името на организираните работници и служители поднася на историческия Пети конгрес на Българската работническа партия (комунисти) своите най-сърдечни приветствия. *(Ръкопляскания.)*

Велико щастие за професионалните съюзи на българската работническа класа е, че израснаха и се закалиха под ръководството на партията и нейните мъдри ръководители, начело с Димитър Благоев и Георги Димитров, кадри, които се възпитаваха в духа на великото учение на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин. *(Ръкопляскания.)* Днес те са могъща сила и фактор в обществено-политическия и стопански живот на нашата свободна родина.

Тежък и много суров бе животът на трудещите се при властта на капитализма и фашистката диктатура, но партията вдъхновяваше работническата класа, организираше я и при най-трудни условия заставаще начело на героичните стачни борби на работниците и служителите против капиталистическата експлоатация, безработицата и глада, против монархо-фашисткия терор. Тая борба доведе до историческата деветосептемврийска победа.

При народната отечественофронтowska власт работническата класа е общопризната ръководеща сила. Из нейната среда излязоха и всекидневно се раждат хиляди ударници, новатори, рационализатори, герои на труда, истински патриоти, нови хора — челници на социалистическото строителство. Стотици работници станаха директори и технически ръководители на предприятията и показаха, че те могат да ги ръководят по-добре отколкото капиталистите.

Да бъдем свободни, да изграждаме могъществото и щастието на нашата страна — това ние дължим на прославената и закалена в борбите маркс-ленинска партия на работническата класа и особено на неocenимата помощ на братските народи на великия СССР и непобедимата Съветска армия — наша освободителка. *(Ръкопляскания.)*

Организираните в професионалните съюзи работници и служители изказват на Вас, другарю Димитров, на

Централния комитет и на героичната Българска работническа партия (комунисти) най-гореща признателност. Ръководени от указанията на др. Димитров, ние обхващаме в професионалните съюзи повече от 90% от работниците и служителите и завоювахме ценни придобивки в областта на трудовото законодателство, отдиha, културно-идеологическата работа и подобряване на материалното положение на работническата класа.

Въодушевени от грижите на народната власт, работниците и служителите проявиха небивал трудов героизъм. Чувствата на обич и безгранична преданост към Партията — ръководната сила на Отечествения фронт — най-добре се проявяват в трудовите успехи, постигнати от работниците и служителите при съревнованието в чест на Петия конгрес. Въодушевени от Българската работническа партия (комунисти) и др. Димитров, работниците и служителите в страната преодоляват много трудности и изпълняват успешно двегодишния народно-стопански план. Стотици предприятия и учреждения завършиха предсрочно своите производствени и административно-служебни задачи.

Ние съзнаваме, че още много и сериозна работа ни предстои за увеличаване темповете на социалистическото съревнование, за ликвидиране слабостите в производството, за подобряване материално-битовото положение и повишаване културно-идеологическото равнище на работническата класа.

Работниците и служителите, инженерите и техниците, организирани в Общия работнически професионален съюз, дават своята твърда дума, че ще вложат всичките си сили, опит и знания, за да претворят в дело решенията на историческия Пети конгрес на Българската работническа партия (комунисти) и изпълнят с чест задачите, поставени в петгодишния народностопански план.

Под знамето на партията ние победихме в суровата борба срещу жестокия капитализъм и фашистката диктатура. С любимата партия и нейния вожд, др. Димитров — верния съратник на гениалния Сталин, — ние ще вървим напред и ще се справим с възложените ни от конгреса задачи — да построим основите на социализма. (*Ръкопляскания.*)

Да живее историческият Пети конгрес на БРП(к)!
(*Ръкопляскания.*)

Да крепне за радост на всички трудещи се опората и надеждата на нашия народ — славната Българска работническа партия (комунисти), организатор и творец на всички наши победи! (*Ръкопляскания.*)

Да живее нашият любим учител, вожд и вдъхновител — др. Г. Димитров! (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Слава на вожда на съветските народи, нашия освободител, великия Сталин! (*Всички стават прави и бурно и продължително ръкопляскат.*)

Под непобедимото знаме на Маркс—Енгелс—Ленин и Сталин ние ще изградим социалистическа България! (*Ръкопляскания.*)

(*Обръща се към Президиума.*) Скъпи др. Димитров!

Драги другарки и другари делегати!

Централният съвет на ОРПС, заедно с централните ръководства на профсъюзите решиха в чест на Петия конгрес да подарят на своята любима партия два милиона тухли за изграждането на величествения партиен дом. (*Всички стават прави и бурно и продължително ръкопляскат. Възгласи „Браво!“ и „Да живее ОРПС-ът!“*)

Основите на партийния дом бихме пожелали да бъдат изградени с подарените от нас тухли, което символично да напомня във вековете ролята на работническата класа като гръбнак и основа на партията. (*Ръкопляскания.*)

Да живее славната Българска работническа партия (комунисти)! (*Ръкопляскания.*)

Да живее нейният мъдър вожд, учител и вдъхновител — др. Г. Димитров! (*Всички стават прави и бурно и продължително ръкопляскат. Възгласи „Ура!“*)

(*Обръща се към др. Георги Димитров.*) Поднасям ви др. Димитров, този албум. (*Ръкува се с др. Г. Димитров, след което и останалите членове на делегацията се ръкуват и излизат с вдигнати юмруци, изпратени с продължителни ръкопляскания.*)

Васил Коларов: От Съюза на народната младеж има думата др. Лъчезар Аврамов.

(*На сцената влиза делегация от Съюза на народната младеж с букети от бели хризантеми, посрещната с ръкопляскания.*)

Лъчезар Аврамов: *(От трибуната)*

Драги другарки и другари делегати на историческия Пети конгрес на Българската работническа партия (комунисти)!

Позволете ми от името на младия боеви резерв на партията, от името на трудещата се българска младеж, от името на Централния комитет на Съюза на народната младеж да ви поднеса нашите най-сърдечни и най-горещи поздравии. *(Ръкопляскания.)*

С нескрита радост идваме тук, за да изразим възторга и въодушевлението на българската трудеща се младеж от градове и села, от фабрики и заводи, от училища и учреждения, да засвидетелствуваме безмерната любов и обич, с които нашата славна комунистическа партия се ползува всред членовете на нашия младежки съюз.

Младежкото революционно движение, създадено по инициатива на партията, се е развивало винаги под нейните топли грижи. Партията винаги е защищавала исканията на трудещата се младеж и е ръководила нейните борби. Партията е отделяла винаги едни от най-добрите свои членове за работа всред младежта.

Българската трудеща се младеж е закърмена с любов и вяра към партията. Лелеяна мечта е било и си остава и сега за всеки честен младеж да бъде член на героичната Комунистическа партия. Няма по-голяма чест за младежа от това, да е член на Комунистическата партия. Няма по-радостен труд от този, да работиш за партията на Димитров.

Примерът на героите-комунисти, загинали честно на своя пост, е въодушевявал хиляди младежи и девойки през трудните години на фашисткото господство. Стотици младежи загинаха в борбата като герои, помнейки думите на комсомолеца Йордан Лютибродски: „Аз виждам изхода, сочен ми от партията. По-добре мъртъв, но жив за своята класа, отколкото жив, но вонящ политически груп!“

Възпитани от партията, израснаха такива комунисти, ръководители на Младежкия съюз, като Йорданка Чанкова, Александър Димитров-Малчика, Свилен Русев, Лиляна Димитрова и много други, които дадоха живота си във въоръжената борба срещу фашизма, чийто прекрасен

пример вдъхновява хилядите членове на Съюза на народната младеж в строителството на социализма.

Под ръководството на партията на Благоев—Димитров, следвайки указанията на нашия вожд и учител — любимаца и вдъхновителя на нашата младеж — др. Георги Димитров, се изгради бойното единство на българската младеж, обединена в Съюза на народната младеж. Съюзът на народната младеж е един от първите помощници на партията в изпълнението на нейната историческа задача—изграждането на социализма в нашата млада Република.

Само преди два дни Съюзът на народната младеж даде рапорт-отчет пред партията и др. Димитров, че поетото обещание за 250,000 възторжени строители бригадири е изпълнено. (*Продължителни ръкопляскания.*) Младежта поднесе дар на държавата завършената предсрочно втора младежка ж. п. линия Ловеч—Троян (*Ръкопляскания*), далекопровода Курило—Мездра (*Ръкопляскания*), шосетата Добрич—Чаталар, Югово—Манастир, Сливен—Жълти бряг, Пасарел—Сепарева баня, Котел—Кипилово, Пещера—Доспат и други. Младежта работи самоотвержено по построяването на Димитровград, за изграждането на големите язовири „Георги Димитров“, „Васил Коларов“, „Пасарел“, на десетки още шосета, горски пътища, електроцентрали и множество други обекти.

Българската народна младеж следва партията, възпитава се в дух на нейните революционни традиции и с възлнение и трепет очаква решенията на историческия Пети конгрес, които още по-ярко ще озарят пътя на нашата страна към всепобеждаващия социализъм.

Въоръжавайки се с маркс-ленинската теория, участвайки в строителството на новия живот, под ръководството на партията. Съюзът на народната младеж ще възпитава нови младежи и девойки, предани на партията и народа, бойки и неустрашими пред трудностите, високо идейни и културни, любещи горещо своята родина.

Ние сме щастливи, че живеем във великата Сталинска епоха, че ни ръководи нашата прекрасна Комунистическа партия, че със собствените си ръце кожем нашето щастие.

Тук, пред конгреса, ние даваме обет, че с чест и младежки жар ще изпълним новите задачи, които Партията

и лично др. Димитров ще поставят пред нас, по изпълнението на петгодишния план и за защита на националната ни независимост.

Да живее историческият Пети конгрес на Българската работническа партия (комунисти)! *(Ръкопляскания.)*

Да живеят делегатите и делегатките на славната партия на Благоев—Димитров! *(Ръкопляскания.)*

Да живее Димитровският Централен комитет! *(Ръкопляскания.)*

Слава на генералния секретар на партията, вожда и учителя на българския народ — министър-председателя на България, др. Георги Димитров! *(Всички стават и бурно и продължително ръкопляскат.)*

Да живее нашият двоен освободител — великият Съветски съюз и неговият гениален вожд — генералисимус Сталин! *(Всички стават и бурно и продължително ръкопляскат.)*

Драги другари! Чувствуваме се щастливи да поднесем на членовете и кандидат-членовете на Политбюро специално изработени за случая бригадирски ударнически значки по поръчение на Централния комитет на Съюза на народната младеж в знак на голяма признателност за мъдрото ръководство от страна на партията на младежкото движение и на младежките бригади. *(Ръкопляскания, възгласение. Членовете на делегацията сред ръкопляскания поднасят значки и цветя на всички членове и кандидат-членове на Политбюро).*

Васил Коларов: За поздрав от името на Българския народен женски съюз има думата другарката Рада Тодорова.

Рада Тодорова: *(От трибуната, посрещната с продължителни ръкопляскания.)*

Скъпи другари от Президиума!

Драги другари и другарки делегати!

Позволете ми да поднеса поздравления на конгреса на нашата любима партия от името на една от най-големите обществени организации, представляваща половината от нашия народ — Българския народен женски съюз *(Ръкопляскания)*, и заедно с това да изразя горещата признателност на свободните и равноправни български жени в нашата народна република към славната

Благоево-Димитровска комунистическа партия (*Ръкопляскания*), партията, която още в самото начало на своето създаване вписа в своята програма, че жената е равна на мъжа, че за равен труд жената, заета в производството, трябва да получава равна заплата с мъжа, че жената трябва да се ползува наравно с мъжа с пълни политически и граждански права, че за жената-майка държавата трябва да полага особени грижи, към партията, която винаги високо е оценявала участието на жените във всички общественно-политически акции, в упоритата и тежка борба на трудещия се български народ начело с работническата класа против жестоката експлоатация, против потисничеството, против кървавия монархо-фашизъм; към нашата любима партия, която още в първите години на своето съществуване правилно посочи пътя на борещите се за равноправие жени, като оцени правилно, че неравноправието на жената е свързано с експлоаторската капиталистическа система, че това равноправие ще се осъществи заедно с освобождението на работническата класа при една народнодемократическа власт, при социализма, и посочи мястото на жената в тази борба, рамо до рамо с нейните братя; към нашата любима партия, която възпита най-последователните героични боркини, отдали цялата си младост, целия свой живот в борба за равноправието на жената, в борба за народна демокрация, за победата на социализма; към партията, която възпита Ана Маймункова, Вела Пискова, Йорданка Чанкова, Лиляна Димитрова, Вела Пеева и десетки други знайни и незнайни прекрасни боркини, които с името на партията на уста посрещнаха твърдо смъртта с непоколебимата увереност, че делото на нашата партия е право дело и това дело ще победи. (*Бурни ръкопляскания*.)

Нашата партия също така може да се гордее с участието на жените във всички борби, които тя е водила, с тяхната безпределна преданост, упоритост и героизъм. На почвата на натрупания опит през годините на дългата и упорита нелегална борба веднага след победата на 9 септември, пак под ръководството на партията, начело с жените-комунистки се създаде любимата на всички ни организация — Български народен женски съюз. Създаде се като нов тип борческа масова организация, която да обхване в своите редове широките слоеве български

жени-работнички, селянки, домакини и други, стана школа за тях и чрез по-специален подход към тях, съобразно техния уровень, да ги вмъква в общественно-политическия, стопанския и културен живот на нашата страна, да издига техния културен и общественно-политически уровень, да ги направи годни да вземат активно участие в управлението на нашата страна.

Ние всички знаем, че жените са половината от населението на нашата страна, че те съставляват не само грамадна армия на труда, армия на строителството, но че те са и майки, те са призвани да възпитават нашите деца, нашето бъдещо поколение, следователно нашето бъдеще.

Ръководно начало в нашата работа, в работата на БНЖС, са били винаги указанията на нашата партия, на нашия любим вожд и учител, др. Георги Димитров (*Ръкопляскания*), и примерът на нашите сестри от великия Съветски съюз. (*Ръкопляскания*.)

Оправдава ли Българският народен женски съюз своето предназначение да бъде школа за широките слоеве жени, за тяхната политическа активност?

В основата си — да! Няма акция в нашата страна за политическото и стопанско укрепване на нашата народна власт, в която българските жени под ръководството на Българския народен женски съюз да не са взели участие.

Българският народен женски съюз има голям принос и в укрепването на Отечествения фронт, в преустройството му като единна общественно-политическа организация. Той възпита и даде много кадри в тези организации, някои от които заемат високи отговорни постове и с чест се справят с възложената им работа, служат за пример и на много мъже. Също така БНЖС подготви кадри и за пряко участие в управлението на нашата страна. Ние имаме редица представителки на селсъветите — членки на женските дружества, израснали като активистки в тях, които също така служат за пример със своята работа, с топлото си и грижливо отношение към хората и техните нужди, с умението си да провеждат всички правителствени мероприятия.

Особено голям принос има БНЖС в борбата за запазване на мира и международната сигурност чрез участието си в Международната демократична федерация на

жените, чийто втори конгрес, току-що състоял се в Будапеща, дава нов тласък на борбата на жените в тази насока, усилва тяхната вяра в силите на мира и демокрацията, в силите на антиимпериалистическия фронт начело с великия Съветски съюз. (*Бурни ръкопляскания.*)

Но безспорно в своята дейност БНЖС има още сериозни слабости. Преди всичко той още не е обхванал в своите редове всички трудещи се жени — работнички, бедни и средни селянки, занаятчийки, служащки, жени, които са кръвно заинтересовани в изкореняване на всички реакционни остатъци, в унищожаването на експлоатацията на човек от човека, в социалистическото преустройство на нашето село, в изграждането на социализма. БНЖС още не е станал истинска масова организация. Десетки хиляди трудещи се жени, особено домакини, туркини, българо-мохамеданки и други, както каза на нашия пленум нашият любим другар и вожд, др. Георги Димитров, все още гният в материална и духовна нищета. Десетки хиляди жени още не са заразени от подема и трудовия ентузиазъм, който залива нашата страна, но са се уверили, че именно жената е заинтересована повече от мъжа в построяването на социализма в нашата страна.

Не са се убедили още, че само при социализма равноправието на жената ще се осъществи напълно. Към тези десетки хиляди жени Българският народен женски съюз има голямо задължение. Те са наши и трябва да бъдат с нас. Те не бива да остават в плен на реакцията, да стават неволни разпространителки на най-зловредни слухове, да ги използват като тъмна маса кулашките елементи в село и да ги тикат назад, да ги противопоставят на правителствените мероприятия. В това отношение голяма отговорност пада и на нашата партия. Редица партийни организации, особено в селата, не са се уверили още, че без участието на жените е немислимо каквото и да било голямо народополезно дело, те не помагат на женските дружества, не издигат партийки.

Но ние се надяваме, че решенията на Петия конгрес ще дадат както на Българския народен женски съюз, така и на вървящите с него трудещи се жени, нов импулс за всестранна ентузиазизирана работа. Надяваме се, че решенията на конгреса по изправяне отношенията на партий-

ните организации и на отделни партийци към БНЖС, към жените-партийки и към всички трудещи се жени в страната не ще останат само написана директива, а ще се превъплътят на дело.

От името на БНЖС ние обещаваме, отстранявайки всички допуснати досега грешки и слабости в нашата работа, да заработим още по-активно в духа на решенията на Петия конгрес на Партията, в духа на решенията и на Втория конгрес на международната демократична федерация на жените, да помогнем за активизирането на широките слоеве жени, за тяхното съзнателно участие в укрепване на нашата народна власт, на дружбата ни с всички демократични народи, начело с великия Съветски съюз, в строителството за изграждане на социализма в нашата страна; за изграждане щастливото бъдеще за нашите деца. *(Ръкопляскания.)*

Да живее Петият конгрес на Работническата партия (комунисти)! *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живее нашата славна и героична Работническа партия и нейният Централен комитет! *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живее нашият любим учител и вожд, др. Димитров! *(Продължителни и бурни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)*

Ние обещаваме от името на Българския народен женски съюз, че в новия дом на нашата любима партия ще обзаведем кабинета на нашия любимец и вожд др. Георги Димитров с плодовете от ръката на българските жени — с български бродерии и килими. *(Бурни и продължителни ръкопляскания. Др. Рада Годорова и придружаващите я делегатки се ръкуват с всички членове на Политбюро.)*

Васил Коларов: Сега, другари делегати, приежете поздравите от нашите септемврийчета.

(Влиза септемврийче, което застава пред др. Георги Димитров и рапортува.)

„Другарю Димитров! Разрешете на представителната чета на организация „Септемврийче“ да приветствува Петия конгрес на славната Българска работническа партия (комунисти).“

Георги Димитров: Разрешавам. *(Продължителни ръкопляскания и гласове „Браво!“.* Влиза чета септемврийчета със знаме и с песента „Да работим, да се учим . . .“)

Хор: Привет!

Първо септемврийче:

На първия строител
и майстор на живота нов!
На първия ни скъп учител,
другаря Георги Димитров!
(Бурни ръкопляскания.)

Хор: Привет!

Второ септемврийче:

На ударника мощен,
на всички хора на труда!
На тези, що през дни и нощи
Нов, радостен живот градят!
(Ръкопляскания.)

Хор: Привет!

Трето септемврийче:

Вам, първи трактористи,
крила на новите села,
които слънцето от изток
целува в ясните чела!
(Ръкопляскания.)

Хор: Привет!

Четвърто септемврийче:

На новата наука,
на учените ни добри!
По-ярко греят сърпа с чука,
когато лъч ги озари!
(Ръкопляскания.)

Пето септемврийче:

Здравейте!

Хор:

Бодри комунисти!
Привет на Петия конгрес!

Шесто септемврийче :
Напред!

Хор :
Към бъдещето чисто,
към всенародния прогрес!
(Ръкопляскания.)

Седмо септемврийче :
Привети борчески, другари,
от септемврийчета безброй!
Растем безкрайно благодарни
на тебе, партийо-герой!
Че ти към слънце ни поведе,
фашизма мрачен ти разби.
В нас крепне твоята победа,
ний знаем твоите борби!
Затуй на бойния септемврий
с името се славим днес
и с него радостно растем ний
и пазим го достойно, с чест!
И ако пеем днес свободни
под алените знамена,
и ско днес властта народна
се грижи майчински за нас,
и ако с бодра крачка стъпваме,
ако родината цъфти,
то, партийо любима, скъпа,
това ни извоюва ти!
Наш пръв урок е твоят пример,
и в нас разгаря твойта жар!
Социализъм ще строиме
с науката на Лениџ-Маркс.
Ще бъдем умни, героични
като другаря Димитров,
ще бъдем граждани отлични
на новия прекрасен строй!
На партията-героиня
сърдечно благодарим
с висок успех и дисциплина,
а утре здраво ще строим!

Че ние идем бодра смяна,
вървим — вълна подир вълна,
и утре, партийо, ще хванем
достойно твоите знамена!
На вас, на скъпата родина,
на целия народ, привет!
С партията-героиня,
с другаря Димитров — напред!

Хор: Напред!

(Бурни и много продължителни ръкопляскания. Едно септемврийче поднася букет на Г. Димитров при бурни ръкопляскания. Децата се разиръскват между Президиума и чуждите делегати, на които поднасят цветя, след което се оттеглят с песента „Стройни чети и дружинки, септемврийчета безчет...“, изпратени с продължителни ръкопляскания и овации.)

Васил Коларов: Преди да чуем приветствията на представителите на братските нам комунистически партии, давам половин час отдик. Точно! *(Отдикът даден в 19 часа и 12 минути.)*

(След отдик)

Васил Коларов: *(Звъни.)* Заседанието продължава. За приветствие от славната Болшевишка партия има думата секретарят на ЦК на ВКП(б) др. Михаил Александрович Суслов.

(Всички стават, бурно и продължително ръкопляскат и викат „Ура!“ Многократни скандирания: „Сталин!“, „Сталин!“, „Сталин!“... „Да живее ВКП(б)!“, „Привет на ВКП(б)!“, нови продължителни възгласи „Ура!“ и ново скандиране „Сталин!“, „Сталин!“, „Сталин!“, „Привет на ВКП(б)“ и бурно „Ура!“)

Михаил Александрович Суслов: *(Говори на руски.)*

Другари делегати!

Централният комитет на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) поръча на нашата делегация да предаде най-горещи братски приветствия на Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) *(Бурни ръкопляскания.)*

Позволете ми да Ви прочета текста на приветствието на Централния комитет.

„Централният комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз горещо приветствува конгреса на Българската работническа партия (комунисти) — предния отред на работническата класа и на всички трудещи се в страната. *(Бурни ръкопляскания.)*

Под ръководството на Работническата партия (комунисти) и на създадения по нейна инициатива Отечествен фронт българският народ постигна сериозни успехи в изграждането на своята Народна демократична република. България се освободи от васалната зависимост на империалистическите държави, до която бе доведена страната от предишната управляваща монархо-фашистка клика чрез нейното сътрудничество с немско-фашистките поробители, защити своята териториална цялостност и националната си независимост от посегателството на империалистите и на агресивните съседи, твърдо влезе в семейството на свободните демократични народи, бореци се за мир и демокрация в целия свят. Българският народ възстановява върху нови принципи ограбеното от немско-фашистките поробители народно стопанство на страната и успешно изгражда основите на строителството на социалистическото общество. *(Бурни ръкопляскания.)*

Трудещите се в България имат в лицето на Българската работническа партия (комунисти) изпитан организатор и опитен ръководител, съчетаващ борбата за интересите на своето отечество с вяност към принципите на пролетарския интернационализъм. Въоръжена с марксистко-ленинската революционна теория, Българската работническа партия води народните маси в България по пътя на икономическия и културен подем, по пътя към социализма.

От сърце желаем на Българската работническа партия по-нататъшни успехи в борбата за мир и безопасност на страната, за процъфтяване на Народната демократична република, за построяване основите на социализма в България, за укрепване приятелските връзки с демократичните антиимпериалистически страни.

Да живее Българската работническа партия (комунисти) — предният организиран отред на работническата класа в Народната демократична република България! *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живее нерушимата дружба на българския народ с народите на Съветския съюз!“ (Бурни и много продължителни ръкопляскания, възгласи „Ура!“ и скандирания: „Сталин-Димитров!“, „Сталин-Димитров!“, „Сталин-Димитров!“, ново мощно „Ура!“ и възгласи „Да живее Сталин!“ М. А. Суслов се ръкува с Георги Димитров и с председателя В. Коларов, след което заема мястото си.)

Васил Коларов: Речта, мисля, че няма нужда да се превежда на български.

За приветствие от името на Чехословашката комунистическа партия има думата членът на Политбюро на партията, др. Йосиф Франк.

Йосиф Франк: (Посрещнат с бурни ръкопляскания.)

Другари и другарки!

Позволете ми да поздравя от името на Чешката компартия и от името на трудещия се чехословашки народ вашия конгрес и цялата ваша партия начело с др. Георги Димитров. (Бурни ръкопляскания.)

Позволете ми същевременно да ви предам и сърдечния поздрав на нашия президент на Републиката и председател на нашата партия — др. Готвалд. (Ръкопляскания.)

Чехословашката работническа класа се гордее, че може да поздравя вашия конгрес вече като действителен представител на народа, като управляваща класа в нашата страна, защото под ръководството на Компартията, начело с др. Готвалд, в славните февруарски дни ние смъкнахме реакцията и така осигурихме народнодемократичния режим в нашата страна. (Бурни ръкопляскания.)

Така както вие разбихте всички планове на международната реакция и ликвидирахте с Никола Петков и другите агенти на империализма и предатели на новата демокрация в България, така и нашата работническа класа разби през февруари всичките надежди на международната реакция и си осигури пътя към социализма. (Ръкопляскания.)

Нашата работническа класа, в съюз с трудещия се чехословашки народ, даде през февруари отпор на всички опити да се откъсне Чехословакия от политиката на

вярно сътрудничество със Съветския съюз и страните на народните демокрации, отпор на всички ония, които искаха да възстановят у нас капитализма и да ни тикнат под игото на империализма. *(Ръкопляскания.)*

Нашата реакция се опита да подготви преврат, с който искаше да попречи на провеждането на демократическите избори, да вземе в своите ръце цялата власт и да премине в атака против работническата класа.

Благодарение на зоркото око на партията, ръководена от др. Готвалд, се създаде единство на работническата класа с целия трудещ се народ, който успя да смаже реакцията. *(Ръкопляскания.)*

Така нашата компартия стана в Чехословакия управляваща партия, решаващ фактор в страната. В майските демократични избори 89% от избирателите манифестираха своето съгласие с кандидатната листа на новия Народен фронт. В Народното събрание 80% от депутатите са представители на нашата партия и това ни осигури плодотворна парламентарна дейност. И третата позиция на държавната власт — президентското място — премина в наши ръце: избран беше за президент председателят на Чехословашката компартия, др. Готвалд. *(Ръкопляскания.)*

След като бяха изгонени агентите на реакцията от Социалдемократическата партия, последва сливането на Социалдемократическата партия с нашата партия на основите на марксизмо-ленинизма. И накрая, след сливането ни със Словашката компартия се създаде една комунистическа партия в страната, с което се осигури държавното единство.

Партията съзнаваше, че нейната главна задача след февруари беше да укрепи, обезпечи и разшири победата на работническата класа. Реакцията беше изгонена от своите легални позиции. Народният фронт беше очистен от реакционери и укрепен като боен съюз на работническата класа с бедните и средни селяни и другите слоеве на трудещия се чехословашки народ. *(Ръкопляскания.)*

По-нататък изменихме основно и стопанската база на капиталистическата реакция и с това изтръгнахме корена на нейната политическа сила.

След февруари обезпечихме преди всичко втория етап на национализацията, като иззехме всички заводи, в

които работят над 50 души, и по този начин 95% от цялата промишленост у нас е вече национализирана.

В същото време проведохме нова аграрна реформа под лозунга: „Земята на тия, които я обработват“.

Социалистическият сектор на нашето стопанство след февруари се увеличи значително и непрекъснато се засилва. Освен 95% национализирана промишленост, имаме 100% национализация на финансите, 100% национализирана външна търговия и почти 100% национализирана вътрешна търговия на едро.

Капиталистическият сектор, към който принадлежат кулаците, дребните фабриканти, едрите занаятчии и търговци, след февруари непрекъснато се намалява и отслабва.

Февруари представлява повратен пункт в историята на нашето работническо движение, в историята на нашата република.

Така работническата класа стана управляваща класа и ние настъпихме в новия етап на развитие — етап на строителство на социализма.

Нашата партия като преден отред на работническата класа сега е отговорна за всичко. Нейната ръководна роля се проявява в нейната всекидневна практическа работа.

Затова партията трябва да се ориентира към стопанските задачи за повишаване на производителността на труда, за въвеждане на по-високи производствени норми и поевтиняване на производството.

Най-важната задача сега е да се мобилизират масите в изпълнението на производствените задачи, да бъдат обхванати от трудов подем и самоинициатива всички работници и техници, всички трудещи се.

Главният метод трябва да бъде социалистическото съревнование и развитието на стахановското движение у нас.

Що се касае до земеделскостопанските проблеми, на последното заседание на Централния комитет на партията др. Готвалд начерта следната политическа линия. Сега на дневен ред у нас стои въпросът за ограничаване на капиталистическите елементи в селото и на капитализма въобще. Вместо приказки и декрети за ликвидация на капитализма в селото, както това прави Титовата клика

в Югославия, ние ще вземем практически мерки, които ще засегнат кулаците, селските богаташи и всички капиталисти и ще укрепят съюза на работническата класа с дребните и средни селяни, който и занапред остава за нас основа за строителството на социализма. (*Ръкопляскания.*)

Същите принципи ще легнат в нашата ценова, данъчна и разпределителна политика. Ще построим широка мрежа от държавни, машинно-тракторни станции, свиневъдни ферми и други животновъдни ферми. Днес имаме вече 265 машинно-тракторни станции с 3,200 трактора. След първата година на петилетката ще имаме във всичките райони на нашата република машинно-тракторни станции. На края на петилетката по нашите поля ще работят 42,000 трактора, от които 29,000 ще принадлежат на държавните станции, а 13,000 — на кооперациите. Освен трактори станциите ще имат 380 комбайна и 30,000 сноповръзвачки. (*Ръкопляскания.*)

В селата ще поддържаме най-много производителните кооперации и ще се грижим решаваща роля в тях да играят дребните и средни селяни.

Партията възпитава надеждни кадри, които произхождат от работническата класа, за държавния и стопанския апарат и офицери в армията.

Затова пристъпваме към създаването на кратковременни курсове за най-способните работници и още това лято ще подготвим 1,000 работника за изпити във висшите учебни заведения.

В подобни курсове ще подготвим и редица офицери, държавни прокурори, директори и ръководители на заводи, които произхождат от работническата класа. Ще осигурим преди всичко влизането във висшите учебни заведения на младежите, произхождащи от работнически семейства. (*Бурни ръкопляскания.*)

Провеждаме проверка на всички ръководители на държавния и стопански апарат. За в бъдеще няма да може да заеме ръководна служба онзи, който няма да бъде политически подготвен и запознат с маркс-ленинизма.

Внимателната школовка и идеологическата работа трябва да предоставим преди всичко на самата партия. Нашата партия, след обединението със Словашката компартия, брой два и половина милиона члена. Тя

съзнава голямата си задача да възпитава активни и съзнателни комунисти и да премахне всички вредни елементи. *(Ръкопляскания.)*

Въведохме системата за кандидат-членовете и по-строги условия за приемането на нови членове в партията.

След февруарските събития много от нашите членове бяха доведени към кандидат-членството, едни от тях на една година, а други на две години.

Точно сега се провежда проверката във всички организации на партията, от която се вижда доколко нашите членове и активисти изпълняват своите партийни задължения и каква е тяхната партийна квалификация. Макар че акцията е едва в началото си, тя допринесе вече твърде много за засилване активността на партийните членове в издигане на тяхното идеологическо ниво, за развитието на критиката и самокритиката и за увеличено търсене на нашата литература. Изданията на Ленин, Сталин, Маркс и Енгелс, издадени в големи тиражи, се разграбват много бързо.

Партията има и свои недостатъци и знае, че я чакат още много трудности, че е встъпила в изострена класова борба, че реакцията ще се стреми с всички сили да спира строителството на социализма.

Но нашият народ може спокойно да гледа на бъдещето, защото е свързал своята съдба със съдбата на новия свят, света на бъдещето и на социализма, начело на който стои мощният, непобедимият и от ден на ден все повече крепнещ Съветски съюз. *(Ръкопляскания.)*

Работниците в капиталистическите страни се учат от нашия пример да разбират какво значи единството за работническата класа, учат се да разбират какво значи марксизмо-ленинизмът в Съветския съюз.

Политическото единство на работническата класа, което постигнахме в нашата страна, има огромно значение за изграждането на социализма и това единство е най-добрата гаранция за независимостта на нашия народ, защото работническата класа, която стана представител и водач на народа, няма никога да позволи народът отново да претърпи империалистическото робство.

Колкото по-бързо крачи народната демокрация към социализма, колкото повече успехи постигнат нашите народи в изграждането си, колкото повече успехи ние

постигнем в стопанството и колкото по-здраво се сплотим около Съветския съюз, толкова повече ще помогнем на международното работническо движение, толкова по-голяма опора ще бъдем за лагера на мира, на международния социалистически фронт начело със Съветския съюз. И толкова по-безуспешни ще бъдат опитите на международната реакция за нова война.

Нашите народи, народите на всички народнодемократични държави, тръгнаха по новия път на братско сътрудничество и твърдо единство. Това ново братско отношение ще се развие успешно и между нашата, Чехословашката народнодемократична република и вашата, Българската народнодемократична република. Докато в нашите страни управляваше буржоазията, такова отношение бе изключено. При все че можехме да се опрем на своите стари традиционни приятелски връзки, които намираме в такава изразителна форма още от времето на Кирил и Методий, ръководните класи у нас и у вас нямаха интерес да изградят това традиционно приятелство. Но все пак нашият народ помни и досега, че когато нашата република в 1938 година беше застрашена, отзоваха се на помощ и българските доброволци и рамо до рамо със Съветската армия искаха да воюват за нашата свобода. Нашият народ дълбоко уважава българския народ, защото нова България е неразривно свързана с името на Георги Димитров. Още от времето на Лайпцигския процес името на др. Димитров се произнася с почит и любов от цялата наша работническа класа, от целия прогресивен чешки и словашки народ. *(Ръкопляскания.)*

Другарят Димитров възпита не само най-добрите кадри на Българската работническа партия, но и със своя пример и със своята дейност в международното работническо движение помогна да се възпитат и кадрите на нашата партия, които бяха у нас и зад граница опората на народа в най-тежките моменти по време на германската окупация.

Затова нашият народ с такъв ентузиазъм посрещна др. Димитров в Прага, затова са и тези горещи изрази на симпатия към представителя и водача на вашата работническа класа, най-големия и верния син на вашия народ. Като доказателство за това е преименуването на един от най-големите пражки заводи на името на Георги

Димитров. (*Ръкопляскания.*) И тук мога да съобщя, че работниците от този завод се стараят да бъдат достойни за честта да носят името на др. Димитров. (*Ръкопляскания.*) Те изпълниха двегодишния план още на 28 октомври — предсрочно.

И за в бъдеще трябва да вървим в духа на братското сътрудничество и да си помагаме в културно и стопанско отношение. Нашите машини трябва да помогнат за индустриализацията на нова България, вашите храни и сурови материали трябва да помогнат на нас за постигането на социализма.

Нашите и вашите успехи в борбата с реакцията, нашите и вашите успехи в строителството са потвърждение на правилността на маркс-ленинския път и голямата победа на учението на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин. Работниците от всички държави са убедени, че само по този път ще имат възможност да построят социализма, да отстранят експлоатацията на капитализма, подлия капиталистически ред, който ражда само войни и кризи.

Победата на Съветския съюз в голямата Отечествена война, освободителната роля на Съветската армия и нашето съюзничество с мощната социалистическа страна дадоха възможност на нашия народ след освобождението свободно да решава и да попречи на империалистическите сили да се намесват в работите на нашата страна, така както те се намесиха във Франция, Италия, Гърция и останалите страни. Нашият трудещ се народ твърдо вярва в Съветския съюз като главна сила на социализма, като наш освободител и съюзник. Той знае, че всички наши успехи и това, че може спокойно да изграждаме своята република, дължим преди всичко на Съветския съюз, на неговата славна ВКП(б) и неговите гениални водачи Ленин и Сталин. (*Ръкопляскания.*)

Затова и с още по-голямо отвращение гледа нашият народ на предателската банда на Тито в Югославия, която се опита да раздели единния фронт на народно-демократическите страни и единния фронт на комунистическите партии и да тръгне по пътя на вражди спрямо Съветския съюз.

Всичките комунисти са задължени да воюват против шовинизма и буржоазния национализъм, който е оръдие на реакцията в борбата с работническата класа и помага

на подпалвачите на нова война. Нашият народ, нашата работническа класа поздравяват резолюцията на Информбюро, която показва на трудещите се от целия свят значението и силата на международната солидарност, която показва накъде води предателството спрямо единния социалистически фронт.

Вярваме, че югославският народ скоро ще свърши с режима на Тито и С-ие и че Комунистическата партия на Югославия пак ще вдигне знамето на комунизма, така както гордо го носи вашата работническа класа начело с Георги Димитров и нашата работническа класа начело с Готвалд. *(Ръкопляскания.)*

Да укрепваме международната солидарност на работническото движение, да бъдем солидарни с трудната борба на работническите класи в капиталистическите страни, с героичната борба на китайския, гръцкия и испанския народ и колониалните народи. Да се учим от големия опит на ВКП(б), да насаждаме любов и благодарност в нашите народи към Съветския съюз, на който сме благодарни във всичко, което имаме, любов и благодарност към героичната Съветска армия и великия пълководец и учител на работническата класа др. Сталин. *(Ръкопляскания.)*

Да живее дружбата и братското сътрудничество между Чехословакия и България и всички народни демокрации! *(Ръкопляскания.)*

Да живее вашата работническа класа, начело с др. Димитров. *(Ръкопляскания.)*

Да живее нашият общ освободител, съюзник, защитник на мира в света и главна сила на социализма — Съветският съюз! *(Ръкопляскания.)*

Да живее ръководителят и вождът на цялото прогресивно човечество, генералисимус Сталин! *(Всички делегати стават прави и ръкопляскат. Делегатът на Чехословакия се ръкува с другарите Г. Димитров, В. Коларов и Вълко Червенков, след което заема мястото си.)*

Васил Коларов: От името на Френската комунистическа партия има думата членът на Централния комитет на партията др. Жорж Коньо.

Жорж Коньо: *(От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.)*

Другари!

Централният комитет на Френската комунистическа партия ви приветствува по случай вашия Пети конгрес. От името на ръководството на нашата партия и лично от другаря Морис Торез ви предавам горещи пожелания за пълен успех във вашата работа. Отправлям братски поздрав на Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) и особено горещ поздрав на този, който днес е така обичан и уважаван у нас, на героя от процеса в Лайпциг, на безстрашния борец против фашизма, на другаря Георги Димитров (*Продължителни ръкопляскания*), пръв делегат на конгреса, както и на неговите близки другари в борбата. Не се съмнявам, че ще науча много, присъствувайки на вашите разисквания, присъствувайки на едно толкова тържествено събитие, откриващо толкова богато бъдеще за трудещите се и за целия български народ. Вашата млада и силна народна демокрация не харесва на англо-американските империалисти, но тя подпомага по един много ефикасен начин усилията на човечеството да се освободи и затова тя се харесва на народите, жадни за свобода. Вярвайте ми, другари, че тя се харесва особено много на френския народ. (*Продължителни и бурни ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Другари! Активистите на нашата работническа класа, които бяха бойни другари на българите-герои антифашисти във Франция, като Йордан Овчаров, познават и тачат вашите стари традиции на марксистическа борба и цялата наша работническа класа, целият наш трудещ се народ от градовете и селата чувствуват дълбоко колко голяма е цената на международното приятелство и сътрудничество на трудещите се и демократите. (*Ръкопляскания.*)

Осемседмичната героична стачка на френските рудничари през октомври и ноември беше ново доказателство за изострянето на борбата между силите на демократичния и антиимпериалистически лагер и лагера на империалистите и техните слуги. Тя разкри ужасното влошаване на условията за живот на френските маси, което е пряка последица от плана Маршал. Планът Маршал

означава поскъпване на живота 20 пъти, а нивото на надниците намалено 10 пъти в сравнение с 1938 година. Планът Маршал, това е заплашената от задушаване наша самолетна индустрия, на три четвърти спряната наша киноиндустрия, втората в страната, компрометираната наша автомобилна индустрия, саботираната от правителството каменовъглена индустрия, все по-омаломощеният стопански живот на нашата страна, началото на масова безработица и изгледите за една растяща мизерия.

Планът Маршал означава също така решението на американците да бъде върната индустрията на Рурския арсенал на някогашните нацистки капиталисти, пълното унищожаване на правата на Франция за репарации в ущърб на нейните разрушения и загуби, даването на предимство на реакционните сили в Западна Германия и в рамките на една обедняла Западна Европа, възстановяването на онази реакционна Германия, на която Франция дава вече своята желязна руда вместо да я обработва сама.

Планът Маршал означава за Франция един смазващ военен бюджет от 500,000,000,000 франка, който правителството покрива, като съсипе с данъци не само работническата класа, но и трудовото селячество, занаятчиите и интелектуалците. Това означава подготовката на военна авантюра по нареждане от чужбина, по заповедите на генералния щаб на английския маршал Монтгомери.

Другари, нашата работническа класа се изправя всеки ден все по-решителна и по-силна срещу тази политика на национално опростаяване и на народна нищета.

У нас винаги се говореше като за една епопея за двумесечната стачка на рудничарите през 1893 година и тяхната 52-дневна стачка през 1906 година. За тях се говореше десетки години в минните центрове. Но ето, през 1948 година 300,000 рудничари се биха в течение на два месеца при 20 пъти по-трудни условия отколкото през 1893 или 1906 година. Те се сражаваха срещу толовете и танковете на десния социалист министър Жюл Мок. Националната и международна солидарност им позволи да издържат доста дълго време и обезпокоеното правителство бе принудено да даде известно удовлетворение по отношение на надниците или другите условия на труда на железничарите, на електроработниците, на пристанищните работници, на моряците, на металиците от

Лотарингия, на търговските служаци. И сега ще трябва да се даде нещо и на рудничарите. Профсъюзът на рудничарите излезе от тази борба нараснал и укрепнал още повече. *(Ръкопляскания.)*

Другари, големият писател комунист Анри Барбюс казваше някога, „че златната среда е реакция, която си забулва лицето“. Във Франция днес така наречената „златна среда“, „третата сила“, сама разкъса своето було и своята маска. Чрез своята външна политика на подчиняване на чуждия империализъм, чрез своята гнъсна колониална политика, специално във Виетнам и в Мадагаскар, чрез своята вътрешна политика на антикомунистически и антирабочнически репресии и в съучастничество с голизма „третата сила“, възглавена от десния социализъм на Леон Блум, се оказа най-добрият двигател на реакцията.

Нашият народ въстава срещу тая „трета сила“. Той ѝ нанася поражения след поражения както чрез борческото движение на масите, така и в частичните избори. Той спря решително похода на де Гол. Той манифестира своето растящо доверие в Комунистическата партия. Той иска едно правителство на демократично единство, което да води политика на национален суверенитет. Той се възхищава и е решен да поддържа у нас и в другите страни новата народна демокрация, защото има съзнанието, че тази демокрация не само утвърждава правата, които се отнемат на народите от мнимата демокрация, наречена „западна“, но че тя сочи пътя към окончателното установяване на висши социални отношения, на социализма, които френската работническа класа е твърдо решена да доведе един ден до пълно тържество в развитието на своите борби. *(Ръкопляскания.)*

Другари, цяла трудеща се Франция, водима от пролетарски и демократични чувства и от чувството за националните си интереси, одобрява и поддържа тържествената декларация на Комунистическата партия, направена на 1 октомври: **„Френският народ няма да воюва и никога не ще воюва срещу Съветския съюз!“** *(Продължит лни и бурни ръкопляскания и възгласи: „Браво!“ и „Ура!“)*

С очи, устремени към великия пример на страната на Съветите, където възтържествува социалистическата ре-

волюция, уповавайки се на международната солидарност на трудещите се, преди всичко на тази от възходящите народни демокрации, както Народната република България, нашият народ се бори и ще се бори с всичките си сили за мир и демокрация, за да се отърси от империалистическото иго, за да спаси националната чест и да си възвърне националната независимост. *(Ръкопляскания.)*

Да живее Народната република България! *(Ръкопляскания.)*

Да живее Петият конгрес на Българската работническа партия (комунисти)! *(Ръкопляскания.)*

Да живее Всесъюзната Комунистическа Партия (болшевики). *(Ръкопляскания.)*

Да живее ръководителят на трудещите се и на демократите в целия свят — великият Сталин! *(Всички стават прави и продължително и бурно ръкопляскат с възласи „Ура!“ Другарят Жорж Коньо се ръкува с председателя на конгреса, др. Васил Коларов, и заема мястото си.)*

Васил Коларов: От името на Италианската комунистическа партия ще поднесе приветствие членът на Политическото бюро на партията — др. Джироламо Ликаузи.

Джироламо Ликаузи: *(Посрещнат с бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Другари и другарки!

От името на Италианската комунистическа партия и нейния Централен комитет имам честта да поднеса поздрав на историческия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) и лично от др. Палмиро Толиати — на нейния велик водач — др. Георги Димитров. *(Ръкопляскания.)*

Трудовият италиански народ, работническата класа и нейният авангард — Комунистическата партия, желаят да изразят своята дълбока симпатия и признателност към Българската компартия. При образуването на нашата партия в 1921 година ние бяхме подпомогнати много от другарите Кабакчиев и Коларов, което свидетелствува ясно за идеологическата зрелост и за верността на Българската Комунистическа Партия към революционния марксизъм.

Тридесет години вече великата школа на Ленин и Сталин и на народите на Съветския съюз в строителството на социализма се проявява в Българската Комунистическа Партия, в голямата фигура на др. Георги Димитров, който е не само великият и обичан водач на българския народ, но и един от най-обичаните водачи на работническата класа и на трудещите се от целия свят. *(Ръкопляскания.)*

За неговата голяма борба срещу фашизма днес аз му поднасям ордена „Златна звезда“ от името на целия италиански народ и от Централния комитет на Италианската комунистическа партия. *(Всички стават прави, бурно и продължително ръкопляскат, викат мощно „Ура!“)*

Италианският народ е особено признателен на другаря Димитров за неговото историческо дело в борбата срещу фашизма и хитлеризма, за правилното идеологическо и политическо провеждане на тази борба и за правилната линия на действие, което доведе до победата над нацизма и фашизма.

Водил непрестанна борба срещу политиката на експлоататорската класа, българският народ има голямото щастие да бъде освободен от фашизма с непосредствената помощ на Червената армия, да отхвърли игото на империализма и да открие пътя към социализма.

Заедно с народите на Полша, Чехия, Унгария, Румъния и Албания българският народ днес се е заел да укрепва своя народнодемократичен режим и да осъществява великата историческа задача: изграждането на социализма. *(Ръкопляскания.)*

Изпълнението на двегодишния стопански план през 1947 и 1948 година сложи началото на построяването на социализма, което от своя страна даде здрава основа за изпълнението на бъдещия петгодишен стопански план.

Яснотата и решителността, с които се отличава резолюцията за петгодишния план, предложена от вашия Централен комитет за одобрение от конгреса, са най-сигурната гаранция, че нищо не ще спре българския народ по пътя към социализма.

Единството на работническата класа, здравата сплотеност между бедни и средни селяни, зорката бдителност в борбата срещу капиталистическите елементи в града и селото са предпоставка и гаранция, че неизбежните труд-

ности при изпълнението на плана ще бъдат превъзможнати. Резолюцията подчертава, че при реализирането на петгодишния стопански план и великият Съветски съюз ще ви бъде в помощ със своята могъща индустрия и със своето приятелско и безкористно отношение към Българската народна република. (Ръкопляскания.)

Италианската работническа класа и целият наш трудов народ следят с дълбок интерес и най-жива симпатия вашите усилия и те се борят, за да бъде подновена търговската размяна, която ще позволи сътрудничеството между нашите народи.

Американските империалисти със своя план за колонизирането на Европа целят разделянето на нашите народи, унищожаването на нашата индустрия и превръщането на нашата страна в земеделска. Но италианският народ под ръководството на Комунистическата партия е решен да се бори докрай, за да осуети изпълнението на този престъпен план на чуждия империализъм, облегат на привилегированите съсловия, на големите земевладелци и на империалистическите експлоататори в Италия.

Вчера, при разглеждането на вашата Топлоелектрическа централа, която е дело на усилията на българската работническа класа, на нейната младеж и на вашите техници, както и на активната помощ на съветските специалисти, директорът, който сам е олицетворение на необикновено кратките етапи на 18-месечното строителство, ми поръча да напомня и съдействувам пред „Ансалдо“ и „Франкотози“, две италиански индустриални фирми за строителство, час по-скоро да предадат турбините, необходими за увеличаване мощността на централата.

Какво по-плодотворно сътрудничество по пътя към социализма! Ако обаче народът в Италия не беше принуден от дивото желание на чуждия империализъм и вътрешния капитализъм да воюва срещу безработицата, уволнението и глада, да воюва в защита на елементарните демократични свободи, заплашван от правителството, което все повече се превръща в клерикално-фашистко.

Другари! Очите на реакционния свят и очите на работниците днес са обърнати към китайския народ. Този народ даде прекрасен отговор на Маршаловия план и на заплахите с атомни бомби. Очите на целия свят са обърнати и към великия Съветски съюз, към великия Сталин.

Най-сетне, очите на целия свят са обърнати и към страните с народна демокрация. (*Ръкопляскания.*)

Да живее единството на демократичните народи!

Да живее мирът!

Да живеят Съветският съюз и великият Сталин!

(*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Джироламо Ликаузи се ръкува сърдечно с др. Васил Коларов и др. Вълко Червенков сред бурните аплодисменти на делегатите и след това заема мястото си.)

Васил Коларов: От името на Румънската работническа партия ще приветствува конгреса секретарят на Централния комитет на тая партия — др. Александър Могерош.

Александър Могерош: (*Посрещнат с продължителни ръкопляскания.*)

Другари и другарки!

Централният комитет на Румънската работническа партия и работническата класа в Румънската народна република по случай вашия Пети конгрес приветствуват най-сърдечно братската Българска работническа партия (комунисти) начело с изпитания вожд на работническата класа, героя на антифашистката борба — др. Георги Димитров. (*Ръкопляскания.*)

Румънският и българският народ са свързани със стари връзки на дружелюбно съседство и единна борба. Румънската народна република и Народната република България, както и другите страни на народната демокрация, бяха освободени от фашисткото иго от героичната Съветска армия — армията-освободителка. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Двата народа — румънският и българският, работят и се борят за укрепването на народната демокрация и за построяването основите на социализма. Нашите републики имат еднакви, общи задачи: построяване на социализма, защитаване на мира и на своята национална независимост. Ние следим с интерес и симпатия историческите постижения на работническата класа в Народната република България. Всяка ваша победа е принос в делото за укрепване на международния фронт на социализма.

Другарки и другари! В нашата страна работническата класа, ръководена от Румънската работническа партия, също постигна големи успехи по пътя на укрепването на народната демокрация и на построяването на социализма. Нашият народ след няколко дни ще празнува една година от събарянето на монархията и установяването на народна република в Румъния. (*Ръкопляскания.*)

През тази година в нашата страна се затвърди ръководещата роля на работническата класа, начело с Румънската работническа партия. В резултат на редица мероприятия от стопански характер, взети по инициативата на нашата партия, укрепна още повече съюзът на работническата класа с бедните и средни селяни.

В равносметката, която трудовият народ у нас ще направи по случай навършването на една година от установяването на Народната република, ще бъдат отбелязани и други значителни постижения. През тази година ние осъществихме политическото, организационно и идеологическо единство на нашата работническа класа в рамките на една единна партия — Румънската работническа партия, която се базира на учението на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин. (*Ръкопляскания.*)

В основата на нашата република легна новата конституция — Конституцията на Румънската народна република, която осветчава постиженията на народа и открива нови светли перспективи пред нас. През тази година се извърши у нас и революционният акт на национализиране на главните индустриални предприятия — мините, транспорта, банките, застрахователните и други акционерни дружества. Ние регистрирахме големи успехи и в борбата против реакцията и платените агенти и шпиони на чуждите империалисти, като ги демаскирахме и наказахме чрез нашия Народен съд.

Тези постижения бяха възможни само защото нашата партия се ръководеше от марксизмо-ленинизма, учейки се винаги от огромния опит на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) — партията на Ленин и Сталин, и от опита за построяването на социализма в Съветския съюз. Ние можахме да реализираме всичко това благодарение на братската помощ, която ни оказва Съветският съюз в икономическата, политическата и културната област.

За нас беше и сега е несъмнено, че пътят към социализма, изминат от Болшевишката партия и от Съветския съюз, е единственият път към социализма в нашата епоха и че болшевизмът е образец на тактика за пролетарските партии във всички страни.

Нашата партия твърдо се придържа към марксизмо-ленинизма, който ни показва, че през преходния период от капитализма към социализма класовата борба не само че не отслабва, а напротив — повече се засилва и изостря. Изострянето на класовата борба изисква постоянна и неотслабваща бдителност по отношение на класовия враг, изисква решителна политика, насочена към ограничаване и ликвидиране на икономическите позиции, с които още разполагат експлоататорските класи.

Процесът на революционното развитие на нашата народна демокрация към социализъм поставя нови и по-големи задачи пред нашата партия. Така, ние се намираме пред първия у нас едногодишен стопански план, който ще влезе в сила на 1 януари 1949 година.

Наша задача е да положим още по-големи усилия за индустриализирането на страната, за подготвяне условия за социалистическото преустройство на селското стопанство, за осъществяването на реформата, чрез която ще се създадат народните съвети и ще се осигури още по-активно участие на народа в управлението на нашата народна държава.

Наша задача е също да засилим бдителността си против остатъците на реакцията и против агентурите на империалистическите държави. Едно от условията за построяването на социализма в нашата страна е и все по-активното участие на Румънската народна република в борбата против империализма, ръка за ръка със страните от демократичния, антиимпериалистическия лагер начело със Съветския съюз.

Тези задачи, които стоят пред нас, ние ще можем да разрешим само като вървим решително по пътя на марксизмо-ленинизма, по пътя на укрепване дружбата с великия Съветски съюз — родината на социализма, и със страните на народната демокрация, по пътя на интернационалната солидарност на работническото движение от целия свят. *(Ръкопляскания.)*

Ние пожелаваме пълен успех в работата на Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) и пълен успех в борбата за построяване на социализма. *(Ръкопляскания.)*

Да живее дружбата между нашите народи — българския и румънския. *(Ръкопляскания.)*

Да живее Петият конгрес на Българската работническа партия (комунисти). *(Ръкопляскания.)*

Да живее Българската Комунистическа Партия начело с др. Георги Димитров! *(Продължителни ръкопляскания.)*

Да живее единният фронт на социализма начело със Съветския съюз! *(Ръкопляскания.)*

Да живее вождът и гениалният учител на всички хора на труда в целия свят — Иосиф Висарионович Сталин! *(Бурни и много продължителни ръкопляскания.)*

Да живее Българската народна република! *(Продължителни ръкопляскания.)*

(Сред продължителните аплодисменти на делегатите Александър Могерош се ръкува сърдечно с др. Васил Коларов и след това заема мястото си.)

Васил Коларов: От името на Гръцката комунистическа партия ще приветствува конгреса членът на Политбюро на същата партия, др. Мицос Владас.

Генерал-майор Мицос Владас: *(Посрещнат с много бурни и продължителни ръкопляскания и неколкominутни овации от станалите прави делегати и президиум на конгреса.)*

Драги конгресисти, другари и другарки!

Носим на вашия конгрес братския привет на Гръцката комунистическа партия и на нейния вожд Никос Захариадис, на временното демократично правителство, на целия наш народ и неговата въоръжена част — гръцката демократическа войска. *(Много бурни и продължителни ръкопляскания и овации.)*

Този привет е в същото време израз на признателност към българския народ за всичко, което е направил и прави, за да подпомогне страдалческия, но несломим наш народ в тежката му борба за национална свобода и народна демокрация. *(Ръкопляскания.)*

Днес Гърция представлява най-нагледен пример на цинична империалистическа политика в Европа от страна на Североамериканските щати и Англия. Положението на Гърция е класически пример на провеждане на доктрината Труман и плана Маршал.

Днес в Гърция не съществува нито следа от национална независимост и политическа свобода. Нашата страна стана американска колония с един гнъсен фашистки режим. Целият стопански, политически, военен и културен живот в страната се намира под пълния контрол на американските империалисти.

Действителен министър-председател в Гърция е Грейди, а действителни министри са прословутите американски „наблюдатели“ в различните министерства. Действителен командувач на монархо-фашистката войска е Ван Флийт и действителни командири на корпуси, дивизии, бригади — американските офицери-„наблюдатели“. Монархо-фашистката атинска държава не може да назначи или да премести и един стражар без предварителното одобрение на американците.

Почти всички европейски народи познаха куислинговците. През време на хитлеровата окупация ние имахме в Гърция такива отвратителни фигури. Но като днешните куислинговци, атинските управници, надали е виждал светът друг път. Те представляват олицетворение на поквара, раболепие, престъпност. Ресурсите на страната преминаха напълно в ръцете на американските и английски империалисти. Американските и английски империалисти се нахвърлиха върху стопанството на страната като гангстери.

Като последица от американската колониална политика е и катастрофата на националното ни стопанство. Ето няколко официални статистически данни. Индустиалното производство е спаднало на 65% от предвоенното, в мините — на 20%. Надниците са под 50% от предвоенните. Безработицата обхваща 40% от работниците и служащите. Селското производство се намира в още по-лошо положение. Цените на някои селски произведения са под производствената стойност. Дефицитът на бюджета достига 3 трилиона драхми. Черната борса вилнее. Броят на обездомените селяни достига 700,000 души. Единствената почти стопанска дейност на страната

са безбройните финансови скандали, небивалото плячкосване за сметка на народа, прокарването на военни пътища, строежа на пристанища и летища за американците.

Страната ни се е превърнала в един мрачен затвор, в който се извършват безброй страшни престъпления. На Бухенвалд и Дахау съперничат Макронисос, Юра, Акронавплия и т. н. Целият животински опит на Гестапо, на Интелижанс сървис и на американските гангстери се прилага на гърба на арестуваните борци. Много е трудно човек да опише фашистката оргия в тези каторги. Споменаваме само, че в Макронисос кастрират, подковават, дерат живи, убиват и хвърлят в морето войниците, ако вследствие ужасните мъчения задържаните сами не се хвърлят в морето, за да се удавят. Сега имаме гладна стачка в много затвори и концлагери. Само преди няколко дни хвърлиха другарката Цухлу от прозореца на Държавната сигурност в Атина и заявиха, че се самоубила. Така освети своя пост като министър на Държавната сигурност „либералът“ Детидамис. Извънредните военни съдилища се превърнаха в кланици.

От трибуната на вашия конгрес апелираме към цивилизованото човечество да издигне глас на протест и да спаси от смърт около 70 хиляди гръцки демократи, които се изстребват във фашистките каторги на американокрацията. Към това прибавете десетките хиляди убити и ранени по различните фронтове, и ще имате една бледа картина за монархо-фашистката и американска джунгла.

Примерът на Гърция показва по трагичен начин каква голяма опасност застрашава народите на ония страни, чиито правителства приемат мнимата американска помощ. В окупирана Гърция виждате модела на „новия ред“ на долара. Гръцкият народ, който заплаща с кръв и сълзи империалистическата политика на Североамериканските щати, се провиква към всички народи: „Пазете се от „помощта“ на Труман-Маршал. Борете се с всички сили, за да осуетите поробителните планове на американския империализъм!“ (*Бурни ръкопляскания.*)

Другари и другарки, нашата партия, героичната Гръцка комунистическа партия, отпразнува на 30 ноември своята 30-годишнина. Както се казва в прокламацията на ЦК на партията по случай нейната 30-годишнина, „цели 30 години няма стенание на нашия народ, което да не

бе чуто от Гръцката комунистическа партия. Няма народна болка, която да не бе отбелязана. Няма народна борба, на която да не е застанала начело като организатор, вдъхновител, ръководител. Няма национален, народен въпрос, който комунистите да не са издигнали във все-народен зов за свобода и национална самостоятелност.“

Комунистите се бореа на живот и на смърт срещу диктатурата на Метаксас. През октомври 1940 година на зова на секретаря на комунистическата партия комунистите се надигнаха срещу нашествието на Мусолини и създадоха заедно с народа и срещу предателството на плутократията така наречената „албанска епопея“. И когато Гърция лежеше потъпкана от хитлеро-фашизма, нашата партия организира националната съпротива. И когато славната Съветска армия настъпи към Балканите, ние успяхме с народната войска — ЕЛАС, да изгоним нашествениците и да освободим страната.

С тази победа пътят за народно преуспяване бе вътрешно открит. Плутократическата олигархия бе изолирана от масите. Нейният държавен апарат бе разгромен. Тя заплащаше националното предателство, което беше извършила. Тя не бе способна да попречи на народното преустройство, да задуши народната демокрация, която се раждаше от народния героизъм из развалините на хитлеровата окупация и националното предателство на плутократическата олигархия. Именно поради тази причина английските империалисти през декември 1944 година се намесиха с оръжие. С оръжието на англоимпериалистите и вследствие наши грешки през окупацията и през декември възкръсна старият корумпиран режим на олигархията на капитала. Поради горните причини през декември ние претърпяхме военно поражение. Предпочетохме да се противопоставим с оръжие, отколкото да се подчиним на английския империализъм, защото в противен случай бихме изменили на народа. От едно предателство трудно се издига отново една народна партия. Резултатът на военното поражение през декември бе спогодбата във Варкиза. Тя беше една необходимост за нашето движение. Друг е въпросът, дали можеше да бъде по-добра, дали можехме да постигнем по-добра спогодба.

Развитието на Гърция след Варкиза е известно. Нашите противници съзряха в спогодбата във Варкиза един

случай да ни обезоръжат и след това да ни сломят. По такъв начин те все повече затваряха пътя за нормално вътрешно развитие. С нашата политика за народно помиряване и честно демократично споразумение изразяваме нуждите на гръцката действителност. Тя бе и е правилна. Тази политика ние направихме дело на масите и с нея създадохме едно огромно масово движение. Народните маси със собствения си опит виждаха, че нашите противници отговарят на тази наша политика само с едно небивало преследване, с една едностранчива гражданска война. В съзнанието на простите хора въпросът се поставяше така: демократичната левица се бори за ред, за едно честно демократично споразумение; противниците отговарят с убийства, с изнасилвания, арести, със заточение, накратко — с общ погром. Какво друго следователно можеше да направи демократичната левица, за да не стигне до въоръжен конфликт? И бе необходимо да помислят така широките народни маси, защото иначе не биха могли да издържат на тази тежка и дълга борба, която водим днес. Следователно политика на ред, честно демократично споразумение и усилена подготовка за въоръжена борба представляваше трудно маневриране, обаче това политическо маневриране успя.

Помислете само върху важното обстоятелство, че нашите противници не успяха да предизвикат макар и една малка пукнатина в демократичната левица. Разбира се, имахме колебания, смущения сред доста дейци и членове на партията и останалата демократична левица, обаче това беше повече или по-малко неизбежно.

И след Варкиза вдъхновител и ръководител на тази политика е Гръцката комунистическа партия. Смятаме, че гръцкият опит преди и след Варкиза може да даде поуки и вън от Гърция. Няма да е преувеличено, ако кажем, че въоръжената борба, която започна на 31 март 1946 година, бе сметната дори и от наши приятели като борба без перспектива, без надежда за победа. Ние обаче, другари, знаехме, че с нашата борба бяхме спечелили мнозинството от народа. Ние знаехме, че световното демократично движение се намираше в бърз възход, че имаше възможност за подкрепа на нашата антиимпериалистическа националноосвободителна борба. Ние знаехме, че Гърция щеше да бъде превърната в империа-

листическо предимство и плацдарм срещу народнодемократична Европа и Съветския съюз, в американска колония и следователно щеше да стигне до пълна катастрофа, ако не бяхме надигнали народа на въоръжена борба. Тези бяха основите, върху които изградихме и изграждаме нашата въоръжена борба. За нашата партия след Варкиза се поставяше сериозната проблема да убедим масите в необходимостта и в неизбежността от въоръжената борба. Въпреки трудностите, ние постигнахме това.

Другари и другарки! Смятаме за наш дълг от трибуната на вашия конгрес да кажем няколко думи за тазгодишния поход на монархо-фашизма и на американците срещу гръцката демократична войска. Неприятелят след 70-дневна битка в Северен Пинд успя най-сетне да вземе този планински масив. Сред наши приятели в чужбина това създаде впечатление, че сме претърпели сериозни щети и че гръцката демократична войска ще премине към партизанска война. Нашите сражения и победи на Вичи разсяха доста това погрешно впечатление, но не напълно. Какво стана в действителност на Северен Пинд? Живите сили на монархо-фашизма там бяха десет пъти повече от нашите, а материалните средства — сто пъти. Съотношението на силите бе съкрушително за нас. Въпреки това, решихме да приемем битката. Опряхме се на морално-политическото превъзходство на нашата войска, на преимуществото, което ни даваше теренът и на неговото укрепяване.

Вярно е, че в Северен Пинд не погребяхме монархо-фашизма, защото вследствие наши слабости няхаме съсредоточени необходимите запаси, защото допуснахме известни грешки, обаче ние им изкопахме дълбок гроб. Истинският победител на Грамос бе гръцката демократична войска. Там оставиха костите си или бяха смъртно ранени 30,000 души монархо-фашисти. *(Ръкопляскания.)* Там бяха изразходвани стотици хиляди тона американски военни материали. Там се пречупи гръбнакът на монархо-фашистката войска. Там станаха за присмех генералите на монархо-фашизма и Ван Флийт. Всестранната криза на монархо-фашизма се задълбочи още повече. В монархо-фашистката войска сега са налице признаците на разложение. *(Ръкопляскания.)*

Благодарение на тези боеве гръцката демократична войска се разви в останалите райони на страната и бяха

освободени нови райони. Благодарение на тези боеве се повдигна духът на народа в поробените области и той се надигна в стачни борби. В боевете в Северен Пинд нашата войска излезе по-силна. Маневрата на 20 срещу 21 август към Вичи и по-късните победоносни боеве при Вичи показват това засилване. На Вичи за пръв път нашата войска заяви на врага: „Не ще минеш!“ (*Ръкопляскания.*) И врагът не мина. И сега Грамос е свободен. (*Силни ръкопляскания.*)

Ние в едната ръка държим пушката и се бием непрекъснато, а в другата — държим умиротворяването. Това е нашата политика и тактика. Ние дълбоко вярваме, че тя е правилна. Тази политика и тактика намират дълбок отзвук сред войниците на монархо-фашистката войска и сред най-широките народни слоеве. От тази политика няма да се отделим, защото тя помага на заблудените народни маси и на войниците от монархо-фашистката войска да намерят своя път и следователно подпомага нашата победа, защото е единствената политика, която е в интереса на нашия народ и нашата страна.

Другари конгресисти! Англо-американският империализъм се стреми да унищожи нашето народнодемократично, антиимпериалистическо, националноосвободително движение, за да превърне страната в една голяма империалистическа военна база срещу народните демокрации и Съветския съюз. Гръцкият народ, борейки се с оръжие в ръка за своята свобода и национална независимост, в същото време се бори и срещу подпалвачите на война и защитава световния мир. Борбата на гръцкия народ е дело на цялото прогресивно човечество. Всички народи ни помагат и имат дълг да ни помагат. По този начин ще изгоним час по-скоро подпалвачите на война от нашата страна и ще направим от Гърция страна на мир и народно възраждане. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Ние не водим война само с вътрешната реакция. Ако бихме имали работа само с вътрешната реакция, бихме я сломили още в първия момент. (*Ръкопляскания.*) Това подчертаваме, защото на някои господа от западните страни им хареса да предъвкват постоянно глупавото твърдение, че сме съществували благодарение на нашите северни съседи. Тези господа, ако не са обикновени мо-

шеници, не разбират от законите на общественото развитие, от законите на социалните революции. Бихме могли да запитаме тези господа, защо, въпреки всестранната подкрепа, която империализмът дава на реакцията, която все още съществува в народните демокрации, той не може да организира и да поддържа и там въоръжена борба? Защото реакцията в тези страни няма след себе си народните маси. Някоя революция не може да избухне и да победи, без да има на своя страна голямото мнозинство от народа. Нашите противници заявяват, че имали мнозинството от народа на своя страна. Фактите показват обратното. Оказваната им подкрепа от американските империалисти е всестранна. Защо тогава те не могат да победят една шепа бунтовници, както те се изразяват? Те не могат да победят, защото ние сме цял един народ, който иска да живее свободен, да бъде господар на своята страна. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Другари и другарки! Гръцкият народ гледа с искрена радост и симпатия на постиженията на българския народ. Ние се учим от вашите успехи и вашите подвизи в тежката борба, която водим.

Гръцката и българската реакция много пъти са довеждали нашите народи до стълкновения, като насаждаха шовинистически страх. Такава винаги е била империалистическата политика на Балканите. Монархо-фашизмът търгуваше с престъпленията на хитлеро-фашистката окупация, за да създаде и поддържа дълбока пропаст на омраза между нашите народи. Обаче нашите народи не са били и не са отговорни за политиката и деянията на олигархията в двете наши страни. *(Ръкопляскания.)*

Вие разгромихте вашата плутократска олигархия и сега изграждате вашия народнодемократичен режим. И ние ще разгромим нашата плутократска олигархия и ще изгоним империалистите от нашата страна. *(Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Браво!“)*

И в нашата страна победата на народната демокрация ще сложи край на шовинистическата омраза, ще отнеме възможността на империалистите да запазят Балканския полуостров като барутен погреб, като място за своите интриги. Нашите народи могат да живеят и ще живеят в мир. Те могат да разрешат веднага и приятел-

ски всички различия, които биха съществували в бъдеще. (Ръкопляскания.)

Сегашната наша борба и вашата солидарност към тази борба разсейват предразсъдъците и шовинистическата омраза и засилват братството и единството между нашите народи. (Ръкопляскания.)

От трибуната на вашия конгрес ние заявяваме официално, че никаква клевета, никаква шовинистическа омраза на монархо-фашизма няма да бъдат в състояние да отклонят нашия народ от нашия интернационалистически път на дружба с вашия народ, с народите на всички народни демокрации, с великия Съветски съюз и с антиимпериалистическите движения в целия свят. (Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура“!)

Разчитайте, другари делегати, във вашата борба за изграждане на социализма в страната си на нашата героична антиимпериалистическа борба. (Силни ръкопляскания.) Ние считаме себе си за войници на великата комунистическа армия, която има за свой вожд великия Сталин. (Всички стават. Много бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Браво!“) Държим с чест нашия окоп в световния антиимпериалистически фронт и ще го защитим до окончателната победа на нашия народ. Силни ръкопляскания.)

Никога Гърция няма да стане империалистическо предмостие срещу Народната република България (Ръкопляскания), срещу Съветския съюз (Бурни ръкопляскания и възгласи „Ура!“), срещу другите народни демокрации. (Ръкопляскания.)

Опрете се здраво на това наше обещание, защото то е осветено от кръвта, която пролива нашият народ. (Продължителни ръкопляскания.)

Да живее Народната република България! (Силни ръкопляскания.)

Да живее партията на българските комунисти и нейният достоен вожд, любимият и уважаван от всички ни болшевик, Георги Димитров! (Бурни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)

Да живее единството и братското сътрудничество на всички комунистически и работнически партии! (Продължителни ръкопляскания.)

Да живее единството на всички демократични народи в борбата им за мир и социализъм! (*Пр дължителни рък пляскания.*)

Да живее великият Съветски съюз и другарят Сталин! (*Всички става и. Много бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Васил Коларов: Има думата, за да поздравя конгреса, членът на Политбюро на Унгарската партия на трудещите се, др. Йожеф Ревай.

Йожеф Ревай¹: (*Посрещнат с бурни ръкопляскания.*)

Другари!

Бях подготвил дълга поздравителна реч, но поради напредналото време я съкращавам.

Скъпи другари! Позволете ми да предам на Петия конгрес на Българската работническа партия боен комунистически привет от Централния комитет на Унгарската партия на трудещите се. Позволете ми същевременно пред конгреса да предам отделно лични най-добри пожелания от вожда на нашата партия — др. Матиаш Ракоши — на др. Георги Димитров (*Ръкопляскания*), комуто ние, унгарските комунисти, желаем добро здраве и успешна работа за дълги, дълги години — за благото на Българската работническа партия, българския народ и цялото международно комунистическо движение. (*Ръкопляскания.*)

В тежките години на нелегалност ние, унгарските комунисти, бяхме много задължени към др. Георги Димитров, който ни помагаше в духа на опита на великата ВКП (б) и учението на великия Сталин да се ориентираме правилно.

Другари! Представителите на стария, реакционен, феодален и едрокапиталистически режим в Унгария говореха много за българо-унгарска дружба. Но унгарските едри земевладелци и капиталисти, унгарските империалисти и шовинисти наричаха „българо-унгарска дружба“ дружбата си с българските шовинисти. Те търсеха и градяха тази дружба с надеждата да намерят в България съюзник и да я използват като карта против остана-

¹ Йожеф Ревай произнесе приветствието си на руски език, а пък нит три лозунга — на български.

лите народи на Югоизточна Европа и на Балканския полуостров. Бившите управляващи класи на Унгария строяха така наречената „българо-унгарска дружба“ върху това, че и България, и Унгария бяха васали на немските империалисти.

Ние строим българо-унгарската дружба върху друга основа. Ние строим тази дружба на базата на общите интереси на българската и унгарска народна демокрация — против империалистите, които заплашват мира, независимостта и социалистическата градивна работа на нашите народи. Ние строим нашата дружба върху солидарността, която свързва двете страни и двата народа с нашия велик освободител — Съветския съюз. Ние я градим върху онази солидарност, която обединява нова България и нова Унгария, членове на международния демократически и социалистически фронт, в борбата за мир и прогрес. Ние я градим върху революционния интернационализъм на българската и унгарската работническа класа, на българските и унгарските комунисти. *(Ръкопляскания.)*

Да живее новата българо-унгарска дружба! *(Ръкопляскания.)*

Да живее Българската работническа партия! *(Ръкопляскания.)*

Да живее великият вожд на българския народ — др. Георги Димитров! *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живее великият вожд на комунистите в целия свят и на цялото прогресивно човечество, др. Сталин! *(Всички стават прави и бурно и продължилено ръкопляскания.)*

Васил Коларов: От името на Комунистическата партия в Испания ще поздравя нашия конгрес членът на нейното Политбюро, генералът от републиканската армия, др. Енрико Листер.

Енрико Листер: *(Посрещнат с ръкопляскания.)*

Другари!

Нося на вашия конгрес братския привет от Испанската комунистическа партия, от партията на Хозе Диас и на Долорес Ибарури, нашата голяма и скъпа Пасионария.

Това е поздравът на една партия, която, поучена от опита на братските партии, от вашата собствена партия, и на първо място от великата Болшевишка партия, и ръководена от учението на Маркс-Ленин-Сталин можа да ориентира и води испанския народ в борбата против испанския и международен фашизъм, партия, която днес, в условията на тежка нелегалност и развилнял се терор, продължава борбата за освобождението на нашия народ, на испанския народ, от варварския фашистки режим.

Целият свят знае как фашисткия режим бе установен с откритата помощ на германските и италиански фашисти и с участието на някои правителства, които се наричаха демократически. Германските нацисти и италианските фашисти преди да започнат агресията срещу народите в Европа искаха да си осигурят една солидна база в Испания; искаха да разполагат с испанските сурови материали и с испанците като пушечно месо за своята бандитска война. Затова подготвяваха и участваха в преврата, извършен от испанските фашисти. Това бе активно участие, което те самите възвестяваха в дните на samozабравата си от своите временни победи над европейските народи.

Логично бе, така и очакваха всички демократи, че след като бяха разбити военно-германският хитлеризъм и италианският фашизъм, преди всичко благодарение героизма на Съветската армия, франкизмът, дело на Хитлер и Мусолини, би трябвало да изчезне. Обаче не стана така, защото Франко намери нови покровители, нови господари, на които да продаде испанската земя, богатствата на Испания, на които да предложи самите испанци като пушечно месо. Когато нацисткия звяр, притиснат от славната Съветска армия, все още се съпротивляваше, американските империалисти вече бяха започнали своите преговори с Франко, за да забият ноктите си върху Испания, превръщайки се в наследници на Хитлер.

Американските империалисти, които открито и нагло подготвят войната срещу Съветския съюз и новите демокрации, искат да направят от Испания една нова военна стратегическа база за тази война, а от испанците — пушечно месо за своите престъпни авантюри.

Франко, който вчера продаде Испания на Хитлер, днес продава Испания на американските империалисти в замяна на получаваната политическа и финансова помощ.

Над 75 аеродрума в Испания и в нейните острови и в колониалните ѝ владения в Мароко и Западна Африка се приспособяват за трафика на големи аероплани и са поставени от Франко на пълното разположение на американците.

Десетки испански пристанища на бреговете на Средиземно море и на Атлантическия океан се разширяват и трансформират под ръководството на американски техници, но това става за сметка на испанския народ, тъй като франкисткото правителство е изразходвало в тези постройки в разстояние на малко повече от една година повече от четири милиарда пезети, за да ги постави в служба на американците.

По указание на военните американски техници, които често посещават Испания по инспекция, се възнамерява да се електрифицират железниците и да се построят стратегически пътища и да се подобрят съществуващите.

Постоянно се засилва проникването и доминирането на американския капитал в големите предприятия, специално в основните индустрии, като електрическата, металургическата, техническата и транспорта. Франко превръща Испания в американска колония. Той предлага на американските империалисти испанската земя за стратегическа база за войната, която подготвят, а испанците — като безплатно пушечно месо. И всичко това Франко върши, представяйки се за най-доброто оръдие срещу комунизма и новите демокрации.

За да може да осъществи по-лесно своята престъпна цел — въвличане на испанския народ във войната срещу Съветския съюз и новите демокрации, франкистският режим засилва от ден на ден своя брутален терор против работническата класа, против селяните, против испанския народ и, на първо място, против Испанската комунистическа партия, която ориентирва и води антифашистката борба на испанския народ, борбата на испанския народ за извоюване на своята свобода и независимост.

Всеки ден загубваме нови героични бойци, убивани от франкисткия режим. Но тези чувствителни загуби не намаляват борбата на нашия народ.

В тези условия испанският народ продължава своята героична борба за републиката, за демокрацията, против военните планове на Франко и неговото подчинение на американските империалисти. Това е една тежка и страшна борба, която се разраства всеки ден и заедно с това расте престижът и авторитетът на Комунистическата партия в Испания, организатора и душата на тази славна борба. (*Ръкопляскания.*)

- Франко, въпреки кървавия терор, не е успял, не може и не ще успее да подчини испанския народ. Въпреки този терор, работниците от фабриките смело се борят срещу мизерните условия на живот, в които франкистският режим ги е поставил. Борят се селските работници и дребните селяни, обеднели от постоянните реквизиции на реколтата; борят се жените и младежите и преди всичко се борят славните и смели партизани, чиято борба всеки ден обхваща нови области на страната. Славните партизански части на Андалузия, Екстрамадура, Астурия, Галиция, Леванте и Арагон заякчават и разширяват своето поле на действие, усъвършенствуват своята военна организация и с политическата си дейност пробуждат и привличат в борбата хиляди и хиляди работници и селяни, като ги организират, като им помагат да се въоръжат, за да могат да участвуват с успех в решителните борби за окончателното смъкване на франкисткия режим. (*Ръкопляскания.*)

Другари! Бихме могли да ви дадем безкрайно много примери за това, как се бори испанският народ и специално как комунистите се борят, бидейки винаги в предните редици на сражението; бихме могли да ви дадем хиляди примери за държането на испанските комунисти, как те, когато падат в кървавите лапи на палачите, се държат твърдо пред тях, въпреки нечовешките инквизиции; как комунистите с достойнство се държат пред фашистките съдии; как с дигнато чело отиват към смъртта, когато трябва да умрат.

Имаме стотици писма от другари, които ни пишат преди да се явят пред франкистките съдилища, в които ни казват: „Бъдете спокойни! Ще знаем да бъдем достойни за нашата партия и за нашия голям ръководител, др. Долорес Ибарури — Пасионария! Ще знаем да след-

ваме примера, който ни даде др. Димитров пред фашисткия съд в Лайпциг!“ (*Ръкопляскания.*)

Другари! Нашият народ, и на първо място комунистите, не се чувствуват сами в борбата ни против франкизма, в борбата ни за свободата и независимостта на нашата родина. Ние не сме забравили трите години на нашата освободителна война. Не забравяме, испанският народ не забравя проявената международна солидарност, най-големият израз на която бяха хилядите мъже и жени, които от повече от 50 страни дойдоха в Испания да се борят на испанска земя, да защитават там свободата на Испания и свободата на своите собствени народи. Испанският народ не е забравил хората от интернационалните бригади, нито първия интербригадист, нашия др. Димитров, душата на онази голяма проява на международна солидарност. (*Ръкопляскания.*)

Нашият народ с безкрайна обич си спомня и политическата помощ, получена от голямата страна на социализма и от най-добрия приятел на всички народи, др. Сталин, помощ, дадена на испанския народ през време на войната и след нея, помощ, която Съветският съюз продължава да му дава днес, като защитава в международните организации правото дело на испанския народ, който се бори против франкизма. Ето защо нашият народ не ще се бие никога срещу Съветския съюз, неговия най-добър приятел, нито срещу народите на новите демокрации, които след като се справиха с фашизма в своите страни, със сигурни крачки вървят към социализма. (*Ръкопляскания.*)

Ако американските империалисти и техният лакей, кървавият палач на испанския народ, биха се опитали да хвърлят нашия народ против Съветския съюз и новите демокрации, то нашият народ е твърдо решен да продължи борбата си срещу франкисткия режим до окончателната победа и да установи в Испания един истински демократически ред, следвайки примера, който вие и другите народи ни давате. (*Ръкопляскания.*)

Американските империалисти и техните лакеи — десните социалисти, както и техният лакей Франко, се мамят, като мислят, че могат да въвлекат испанския народ във война срещу Съветския съюз и новите демокрации.

Нашият народ е в бойните редици на демократическия и антиимпериалистически фронт, който се бори за свободата на всички народи, начело на който фронт стои великият Съветски съюз. *(Ръкопляскания.)*

Другари комунисти от България! Преодолявайки трудностите, които вие срещате на вашия път към социализъм, знайте, че побеждавайки тези трудности, вие не само спечелвате новия живот и щастието за вашия народ, но в същото време всяка ваша победа е един удар върху франкисткия режим, е една помощ на испанския народ в неговата освободителна борба. *(Ръкопляскания.)*

Другари комунисти от България! Напред в борбата към социализма под ръководството на вашия Централен комитет, на вашия ръководител, др. Димитров! *(Ръкопляскания.)*

Да живее Комунистическата партия в България! *(Ръкопляскания.)*

Да живее др. Димитров! *(Ръкопляскания.)*

Да живее водачът на Съветските народи, др. Сталин! *(Ръкопляскания.)* •

Васил Коларов: От името на Албанската партия на трудещите се има думата секретарят на партията, другарят Бедри Спахиу.

Бедри Спахиу: *(Посрещнат с ръкопляскания.)*

Скъпи другари конгресисти!

Поднасям на Петия конгрес на вашата партия, на знаменития и любим вожд на Партията и народа, др. Г. Димитров, и на всички български комунисти, на целия храбър, свободолюбив български народ най-сърдечни и братски привети от главния секретар на нашата партия на труда — др. Енвер, от Централния комитет, от Партията и от нашия народ. *(Ръкопляскания.)*

Величави са победите на партията ви, на работническата ви класа и на трудещите се маси, защото вашата партия, въоръжена с марксизмо-ленинизма, съумя да издири и сплоти из недрата на работническата класа и народа неизчерпаеми жизнени сили.

Ние се учим от решителния поврат, извършен в историята на вашата страна. Вместо подложената на експлоатация от грабителския империализъм и фашист-

ките варвари България, днес се издига горда и великолепна нова България; вместо потискащия и експлоатиращ монархо-фашистки държавен апарат, вместо омразната фашистка диктатура, днес е изградена мощна и животворна народна власт на Народната република България.

Слава на Съветския съюз за спасителната и всестранна помощ, дадена на вашата страна, слава на вашата партия, слава на вашата работническа класа и вашия народ! (*Ръкопляскания.*)

Вашият конгрес, другари българи, се събира след толкова значителни победи на Партията и народа ви в едно време, когато за трудещите се в страната са открити нови пътища за тяхното светло бъдеще, когато те се намират пред прага на един нов етап по пътя към изграждането на социалистическото общество. Затова този конгрес има огромно значение.

Партията и нашият народ следят с внимание този конгрес, защото съзнават, че победите ви са победи и на нашия народ, защото ние храним същата любов и вяност към марксизмо-ленинизма, към Болшевишката партия и Съветския съюз — ревностен борец в борбата за мир, свобода и демокрация; нашите народи хранят същата любов и вяност към социалистическия лагер, който обединява и съсредоточава усилията на нашите братски партии, на нашите работнически класи и на нашите братски народи към общи цели — защита на националната свобода, развитие и укрепване на народната демокрация, построяване на социализма в нашите страни — лагер, който обединява нашите непрекъснати борби за международна солидарност, за демокрация и за мир.

Приветствията, които ви поднасям, другари българи, са извънредно сърдечни, защото те идват от една партия и един народ, които току-що са се спасили от една голяма катастрофа; те са приветствията на партия и народ, които са застанали решително, с плът и кръв, с всички сили, в лагера на социализма. И сега, другари, ние стоим рамо до рамо с вашата партия и вашия народ, с които сме тясно свързани за защитата на своите национални свободи, рамо до рамо с всички страни с народна демокрация, начело със Съветския съюз, сигурния страж на свободите на нашите народи. (*Ръкопляскания.*)

Ние току-що приключихме нашия конгрес, значението на който, смятаме, надхвърля нашата национална сфера. От конгреса стана ясно, че дейността на националтроцкистката група на Тито в отношенията ѝ с нас се характеризира с една несправедлива, брутална, с една провокаторска, вражеска намеса във вътрешните работи на партията ни, със систематически удари върху единството на нейното ръководство и нейните здрави елементи, начело със славния секретар на Партията, др. Енвер Ходжа, защитник на правилната линия на Партията. Дейността на презрените предатели от групата на Тито, на тези престъпници и бандити, с натежала от издевателства съвест, върху които тежи и престъплението над нашия любим другар, член на Политбюро на партията ни, др. Нако Спиру, повтарям, дейността на тези престъпници се характеризира с техните непрекъснати усилия да поднасят на партията ни противоленински организационни форми и най-подъл антисъветизъм, употребявайки за това най-долните, възмутителни шантажи, натиск, корупция. Тяхната дейност се характеризира със смешно и същевременно сатанинско възгордяване и самохвалство, с безумна самонадеяност и възмутителна гордост и успоредно с това една дяволска и рафинирана противосъветска работа в цялата тяхна линия, с подценяване на ръководството на партията ни, с усилия да го деморализират, да яхнат него и нашите кадри във всеки сектор, с подценяване и надменност към братските комунистически партии и народните демокрации.

Дейността на националистическата троцкистка група на Тито по отношение републиката и народа ни се характеризира със систематически усилия да удави, да потъпче и изроди всяка организационна форма, определяща независимото съществуване на нашата република, да откъсне заедно с Партията и републиката ни от Съветския съюз и социалистическия лагер, които за нас са извор на живот и сигурност, да спъва и спре развитието на отношенията на нашата страна със Съветския съюз и народните републики, да изгаси чувството на пролетарския интернационализъм и да разкъса закалените с потоци кръв връзки на нашия народ с народите на Съветския съюз, с народните демокрации и със самите югославски народи.

Националистическата дейност на Титовата група в стопанските отношения между нашите две републики се характеризира със систематическо, безскрупулно, гангстерско ограбване на източниците и производството на нашата страна, на нашия пазар, със систематически опити за спиране на индустриалното развитие на нашата страна, за да се използва тя като колония на Белградската метрополия, с координиране на тяхната политическа, стопанска и организационна дейност в нашата страна за ускоряване още повече анексията на републиката ни. Тая група искаше да превърне нашата страна в едно княжество, подчинено и послушно на заповедите на националистическата Титова група и на нейното жестоко тероризиране и експлоатиране. Тая колонизаторска политика на троцкистката националистическа група на Тито не се различава от тая на грабителския империализъм, освен с факта, че се провежда под лъжемарксистко-ленински и лъжесоциалистически лозунги.

Тяхната престъпна и разбойническа дейност, започната отпреди 4 години против Партията и народа ни, се разви в най-остра форма през последния период, когато те искаха да осъществят своя престъпен план, за да представят като свършен факт анексията на нашата република преди да бъде открито тяхното подло предателство.

Освен това вражеската дейност на троцкистката националистическа група на Тито се характеризира и с нейните усилия да подготви, мобилизира и активизира антипартийните, ревизионистически, антимарксистически елементи и да координира с тях своята вражеска, антисъветска, антиалбанска, антимарксистка дейност, за да осъществи техния общ план за израждане и подценяване на Партията и републиката, унищожаване на националната свобода и народната демокрация и затваряне пътя на изграждане социализма в нашата страна.

Първият конгрес на Албанската комунистическа партия разкри отвратителния образ на троцкистите в недрата на партията ни — подли агенти на националистическата група на Тито, както и техните омразни троцкистки деяния и методи.

Характерен е фактът, че тези вътрешни врагове на партията и народа ни са работили в пълно съгласие с

югославските троцкисти. Тая пълна солидарност на враговете на партията ни с нашите външни врагове, с враговете на Съветския съюз и на целия социалистически лагер е била извънредно опасна и дива и се е движела напред с подли, безскрупулни, безпринципни и безидейни начини и методи, с престъпни и бандитски форми.

Кочи Дзодзе, организационен секретар на Партията, благодарение на една антипартийна груповка и фракционна дейност, опряна на агентите на троцкистката група на Тито, стигна дотам, че напакости сериозно на Партията и народа ни и ги изправи пред пропастта. Най-вражеските, антимарксистко-ленински методи бяха употребени от него, от Панди Христо и други, в сътрудничество с троцкистката група на Тито и на нейните агенти в Албания, за достигане на техните подли цели.

Бяха ударени и погазени организационните марксистко-ленински принципи за изграждане на Партията. В Партията се вмъкнаха организационни форми, годни да я превърнат в един партизански отред, а народната власт — в една полицейска държава. Ударено бе безмилостно и систематически върху единството на ръководството и защитниците на правилната партийна линия, здравите елементи на Партията от върховното ръководство до долу, върху единството на трудещите се маси. Бяха ударени защитниците на правилната линия. В осъществяването на този удар враговете не се спират дори пред най-зловещите кървави злодеяния.

Троцкистката дейност в партията и страната ни е извънредно богата по отношение на употребените сатанински методи. Те са извънредно възмутителни и страшни по отношение последствията, които са имали за живота на партията, държавата и народа ни, поради вътрешната обстановка на страната и сътрудничеството на троцкистите у нас с троцкистката националистическа група на Тито.

Тези троцкисти задушиха партийната демокрация и употребиха военни методи на ръководство, изродиха критиката и самокритиката, като ги превърнаха в нападателни средства и в такива за прикриване на своята вражеска дейност, разрушиха и задушиха демокрацията в масовите организации и сред народа, поставяйки по този начин под обсега на Държавната сигурност своята антипартийна и антинародна дейност. Те разстроиха пар-

тийната дисциплина, като я заместиха с една официална партийна дисциплина — военно-буржоазна, бездушна, потискаща и възмутителна. Те фалшифицираха съдържанието на революционната бдителност и я заместиха с една полицейска информация, която заедно с тяхната омразна дисциплина им служеше за потискане и смазване честните елементи на Партията и за прикриване на тяхната вражеска антипартийна дейност. Партийните органи, тяхната работа, партийните членове, от най-висшите ръководители до най-простите членове, изобщо цялата партия, беше под контрола на Държавната сигурност. Органите на Държавната сигурност бяха обявени и бяха станали „авангард“ на Партията. Държавната сигурност беше над Партията и над държавата. Органите на Държавната сигурност: прокуратурата, съдилищата, бяха извън режима на Партията.

Титовската група употребяваше всички методи, за да анексира колкото може по-подло нашата партия и нашия народ. Катастрофално беше състоянието на Партията и на нашата страна. Но при все това Партията победи, нашият народ се спаси още един път от една голяма катастрофа.

Невъзможно е да се изказва с думи какви здрави сили се родиха от нашата партия, от нашия народ, след унищожаването на троцкистката клика, как се спаси нашата партия от една такава дейност, координирана от вътрешните и външни неприятели. Тя се спаси благодарение на писмата на Болшевишката партия. В светлината на тези писма нашата партия, ръководството ѝ, можа да разкрие цялата вражеска дейност в нашата партия. И любовта на Партията и на народа ни към Съветския съюз, към Болшевишката партия помогна да се изтълкуват правилно тези писма.

Не много далеч от вашата хубава страна, другари българи, по протежение на един красив Адриатически бряг се простира нашата малка страна Албания. Малко отдалечен по пространство от тоя хубав кът, който се казва България, от храбрива и свободолюбива народ, но съвсем близо по работа и дух, живее нашият народ. Там е изградена народна демокрация, благодарение на безграничната подкрепа на Съветската армия и на съветския народ. Там, в тоя Адриатически кът, управлява и бди

нашата партия на труда, по-силна от всякога. (*Ръкопляскания.*)

Бъдете сигурни, другари българи, че този малък страж на демократичния и антиимпериалистически лагер, страж на свободата и мира, не ще допусне врага никога да премине, защото нашата кауза е каузата на социалистическия лагер и защото мярката за нашата сила, за нашата борба за свобода, демокрация и мир е именно силата на целия демократичен и антиимпериалистически лагер.

Да живее Петият конгрес на Българската работническа партия (комунисти)! (*Ръкопляскания.*)

Васил Коларов: Поради напредналото време, останалите приветствия ще отложим за утре.

Другари! Преди да закрия заседанието, имам да направя следното съобщение: Всички другари, членове на мандатната комисия, да се съберат утре в 7:30 часа сутринта в салона на ул. „Врабча“ № 18.

Съгласно приетия регламент, следващото заседание ще бъде утре в 9 часа сутринта. На дневен ред е първата точка: Политически отчет на Централния комитет, който ще изнесе др. Георги Димитров.

Закривам заседанието.

(Закрито в 23 ч. 17 м.)

ВТОРО ЗАСЕДАНИЕ

(УТРИННО)

19 декември 1948 г.

(открито в 9 ч. и 5 м.)

(На сцената сред деловия Президиум влиза генералният секретар на ЦК на БРП(к) — др. Георги Димитров, посрещнат с продължителни ръкопляскания и неколкоминутни овации.)

Трайчо Костов: *(Председателстващ.)* Обявявам второто заседание на Петия редовен конгрес на партията за открито.

Пристъпваме към деловата работа на конгреса.

Първа точка от дневния ред е политическият отчет на Централния комитет на Българската работническа партия (комунисти), докладчик — другарят Георги Димитров. *(Ръкопляскания.)*

Давам думата на другаря Димитров. *(Членовете на Президиума, чуждестранните делегати и всички делегати и гости стават прави и бурно и продължително ръкопляскат. Мощни и неколкоминутни възгласи „Ура!“ Ентусиазирано скандиране: „Димитров!, Димитров!“ През това време другарят Георги Димитров заема мястото си на трибуната — в девет часа и седем минути.)*

ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА РАБОТНИЧЕСКА ПАРТИЯ (к), ИЗНЕСЕН ОТ ГЕНЕРАЛНИЯ СЕКРЕТАР НА ЦК НА БРП (к), ДР. ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

Георги Димитров:

Другари и другарки делегати!

Българската работническа партия (комунисти), която, не се съмнявам, конгресът днес единодушно отново ще преименува в Българска Комунистическа Партия (*Ръкопляскания, възгласи, „Да живее!“*), води своето начало далеч в миналото. Нейните основи като социалдемократическа партия бяха положени в 1891 година на конгреса на Бузлуджа. Като марксистка партия на работническата класа обаче Партията се оформи под ръководството на Димитър Благоев и неговите близки съратници Георги Кирков и Гаврил Георгиев едва в 1903 г., след разцеплението с широките социалисти, т. е. след нейното очистване от социалреформисткото, общоделско крило.

Нашата партия израсна в непрестанна борба против чуждите дребнобуржоазни и буржоазни влияния за обособяването на младата още работническа класа, като класа за себе си, като самостоятелна обществена сила, със своя идеология и своя организация. От малък растящ отред за развитие на класовото съзнание на работниците, за тяхното организиране и защита на техните жизнени интереси; от организация предимно за агитация и пропаганда на социализма, каквато тя беше в края на миналото и началото на настоящото столетие, Партията постепенно израства и по време на първата световна война през 1914—1918 г., и особено след нея, тя се превръща вече в масова политическа партия на работническата класа у нас.

Под влиянието на Великата октомврийска социалистическа революция, която нашата партия и трудещите се посрещнаха с неизказана радост и въодушевление и

великите идеи на която тя възприе, Партията се обяви в 1919 г. за *Българска комунистическа партия* и под ръководството на Болшевишката партия взе участие в основаването на Комунистическия интернационал, на който тя стана активен член до неговото саморазпусчане в 1943 година.

В продължение на три десетилетия, особено след Септемврийското въстание в 1923 г., преодолявайки неболшевишките тесносоциалистически отживелици, борейки се против разните ликвидаторски — десничарски и левицарски — тенденции и групи в своята среда и в работническото движение, учейки се от Болшевишката партия и натрупвайки все по-богат собствен опит, нашата партия се разви, преобразува и идейно превъоръжи в марксистко-ленински дух. Тя се затвърди като марксистко-ленинска партия, като организиран преден и съзнателен отред на работническата класа, като партия от нов тип, способна да организира и поведе работническата класа на решителна борба, да организира и ръководи боевия съюз на работническата класа с останалите трудещи се сласеви от села и градове, да събори свирепата фашистка диктатура, да поеме в своите ръце съдбините на нашата страна, твърдо решена да я изведе до победата на социализма, до пълното тържество на комунизма. (*Ръкопляскания.*)

В своето развитие Партията извървя един труден, трънист и криволичещ път, преизпълнен с героизъм и непоколебима вярност към работническата класа и трудещия се народ. Попаднала продължително време в нелегално положение, търпяла тежки поражения и понасяла огромен брой скъпи жертви, нашата партия нито за момент не е преставала да съществува и да се бори.

Партията е била винаги вярна на освободителното дело на работническата класа. През цялото свое съществуване, въпреки грешки, слабости и колебания, тя се е старала да бъде винаги сред масите, с тях да върви напред, да ги просвещава в духа на непримирима класова борба и пролетарски интернационализъм, да защитава честно и самоотвержено техните интереси, да ги води смело на борба против техните заклетии врагове. В най-тежките години на монархо-фашистката диктатура и германската окупация Партията смело възглави борбата

против фашизма и чуждите завоеватели, организира и ръководи партизанското движение, създаде Отечествения фронт и със своето самоотвержено и правилно ръководство успя да доведе страната до победоносния 9 септември и да завоюва симпатиите и доверието на широките народни маси.

Чрез неотдавнашното сливане на участващата в Отечествения фронт Социалдемократическа партия с нашата партия — сливане, извършено на базата на марксизма-ленинизма и на приемането устава и дисциплината на нашата партия — се тури окончателно край и на последните елементи на разединение в средата на работническата класа, която сега вече има една единна политическа революционна партия. (*Ръкопляскания.*)

Съвършено естествено закономерно явление прочее е обстоятелството, че днес нашата партия е призната като ръководна сила в управлението на държавата и в целия общественно-политически, стопански и културен живот на нашата страна.

Безспорните заслуги на нашата партия, всеобщият интерес, с който се посреща конгресът, и надеждите, които народът възлага на неговите решения, свидетелствуват ясно за историческата мисия, която се пада на Партията в изграждането възхода на нашата страна, полагайки основите на социалистическото общество, общество без експлоатация на човек от човека.

И не може да има, другари и другарки, никакво съмнение, че Партията на българските комунисти, стоящи начело на работническата класа, опирайки се на доверието и подкрепата на трудещия се народ и оставайки винаги вярна на всепобеждаващото марксистко-ленинско учение, ще може да изпълни успешно своята историческа мисия. Гаранция за това ще бъдат и решенията на нашия сегашен конгрес.

I. ГЛАВНИТЕ ПЕРИОДИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАРТИЯТА

Преди да разгледаме днешното състояние на нашата партия и нейните предстоящи задачи правилно би било да се направи един общ критически обзор на развитието на Партията от нейното основаване до днешно време. Това има не само историческо, но и актуално полити-

ческо значение както за Партията, така и за народа и страната ни. Необходимо е да се внесе пълна яснота по редица въпроси от нашето партийно минало.

Историята на нашата партия може да се раздели на следните няколко основни периода:

Първият период е от основаването на Партията в 1891 год. до разцеплението с широките социалисти в 1903 година.

Вторият период е от оформяването на Партията като марксистка партия на работническата класа в 1903 год. до Великата октомврийска социалистическа революция и превръщането на Партията в Комунистическа партия в 1919 г. и нейното участие в основаването на Комунистическия интернационал.

Третият период е от 1919 год. до Септемврийското въстание в 1923 г.

Четвъртият период е от Септемврийското въстание в 1923 година до втората световна война 1940 г.

Петият период е от втората световна война до победата на Деветосептемврийското въстание в 1944 г.

Шестият период започва от 9 септември 1944 г. и продължава до днес.

Всички тия основни периоди в развитието на Партията имат естествено своите отделни етапи.

Нека разгледаме накъсо най-характерните черти на тия периоди в развитието на Партията.

1. Тесносоциалистическият период

На първо място, преди разглеждането на тесносоциалистическия период, трябва да отбележа, че първият период, от основаването на Партията в 1891 г. до 1903 г., се характеризира с усилена и упорита пропаганда на социалистическите идеи и с непрестанна борба против буржоазните и дребнобуржоазни идеолози, отричащи възможността за социалистическо движение при тогавашните още неразвити обществени отношения. Трябваше да се докаже, че и в България, при настъпилото нейно капиталистическо развитие, има почва за социализма, носител на който се явява зараждащата се работническа класа, че на тая класа принадлежи бъдещето и че тя трябва да има своя самостоятелна политическа партия. Във връзка с това все повече се разгаряше вътрешно-

партийната борба между революционно-марксисткото течение, начело с Димитър Благоев, от една страна, и реформисткото, общоделско течение, начело с Янко Сакъзов — от друга.

В тая продължителна идейно-политическа борба победи, както е известно, революционният марксизъм над дребнобуржоазния, широкия социализъм.

Главните положителни особености на Партията през нейния тесносоциалистически период се състояха в дълбоката ѝ вярност към марксизма, към пролетарския социализъм и интернационализъм, в нейната класова непримиримост към буржоазията и реформистките ѝ оръдия, в нейната непоколебима вяра в силите и бъдещето на работническата класа, в нейната съзнателна желязна дисциплина. Основен закон за тесните социалисти беше пълното подчинение на личния живот, личните интереси, личната воля на партиеза на интересите и волята на пролетарската партия. Тези главни особености на нашата партия в периода преди първата световна война и непосредствено след нея осигуриха нейните големи успехи. Те ѝ осигуриха възможността да стане организатор и ръководител на работническите борби и да изтласка общоделството от неговите основни позиции в работническото движение. Те също така ѝ спомогнаха през време на първата световна война да заеме мъжествено интернационалистическа позиция, да се приближи към болшевиките и след Октомврийската социалистическа революция и създаването на Комунистическия интернационал да тръгне по пътя на своята болшевизация.

През тесносоциалистическия период нашата партия очисти редовете си от общоделството, осигури самостоятелното развитие на работническата класа, като класа за себе си, водеше непримирима борба против господстващата буржоазна класа. Класа против класа — това бе девизът, линията на партията през този период. Тя застана начело на разрастващите се борби на работниците и трудещите се за осемчасов работен ден, за социално законодателство, за подобрене условията на живота и труда им, против вътрешната и външна реакционна политика на буржоазията. Тя организира и ръководи класовото синдикално движение. Тя ръководи голямата рудничарска стачка в Перник в 1906 год., както и

другите стачки и борби на работническата класа през следващите години у нас. Нямаше нито една работническа стачка, която да не бе под нейно ръководство или под нейното влияние.

Партията възпитаваше трудещите се в духа на пролетарския интернационализъм. Тя взе инициативата и най-активно участва в изграждането на Балканската федерация на социалистическите партии и в провеждане на нейната ползотворна дейност, работейки с всички сили за укрепване солидарността на българските трудещи се с трудещите се от другите балкански страни и от целия свят.

Тесносоциалистическата непримиримост към реформизма и реформистите в различните техни разновидности, обстоятелството, че тесните социалисти не търпяха да съжителствуват с буржоазните агенти в работническото движение, тяхната героична борба в защита на жизнените интереси и правата на работническата класа — всичко това ги правеше своеобразно революционно марксистическо течение в международното работническо движение и във II Интернационал, което от всички други леви социалдемократически течения най-много се приближаваше до болшевиките.

Но оттук, другари и другарки, никак не следваше че тесният социализъм нямаше съществени различия по основните въпроси с болшевизма.

Много опасно бе съществуващото тогава в Партията схващане, че теснячеството било болшевизъм на българска почва и че то трябва само да се приспособи към новата международна обстановка.

Трябва още тук да подчертая, че именно това погрешно схващане на партията и особено на партийното ръководство начело с Димитър Благоев задържа Партията дълго време на позициите на стария марксизъм и ѝ попречи да възприеме своевременно новото в марксизма, което внесе гениалният Ленин, изхождайки от новите условия, създадени в епохата на империализма, като най-висша фаза на капитализма. Това допринесе много за забавянето на болшевизацията на Партията, както и за погрешната позиция на партийното ръководство по време на Владейските събития и особено при военно-фашисткия деветоюнски преврат.

Вярно е, че тесният социализъм, особено със своята класова непримиримост, с борбата си против българския меншевизъм, със своята строга желязна партийна дисциплина, бе течение близко на болшевизма. Не по-малко вярно е обаче, че теснячеството се различаваше от болшевизма, от ленинизма по редица основни, принципиални и тактически въпроси.

В какво се заключаваха главните различия между теснячеството и болшевизма?

Тесният социализъм не поставяше пролетарската диктатура като основен въпрос на пролетарската революция. Тоя въпрос липсваше в програмата на нашата партия. Неосъзнавайки още новата фаза на капитализма, като негова последна фаза, като навечерие на пролетарската революция, тя не поставяше конкретно въпроса за властта, за въоръженото въстание, като средство за събаряне на буржоазната класа от властта.

Тесният социализъм не стоеше напълно на ленински позиции по въпроса за ролята на Партията като боеви авангард на работническата класа в революцията, в борбата за власт, макар че в изграждането на Партията и в нейната организация и дисциплина да се доближаваше твърде много до ленинското учение за Партията. Партията още не гледаше на себе си като на такава висша форма на организация на българската работническа класа, която да ръководи всички други организации на трудещите се, да осъществи най-тясна връзка с масите и по този начин да си осигури успешно революционно действие.

Тесният социализъм не беше свободен от известно преклонение пред стихийността в работническото движение. Той се намираше под влиянието на социалдемократическото схващане за автоматичното действие на обективните обществени закони. Той схващаше своята задача предимно в това — да води агитация и пропаганда за обяснение и разяснение на обективно действащите закони на общественото развитие, да организира и просвещава работниците и трудещите се в социалистически дух, да издига класовото съзнание на работниците, да ръководи техните всекидневни борби, с оглед на неизбежната социалистическа революция, която ще настъпи в резултат на съзряващите обективни условия. Партията

не разглеждаше себе си като такава активна сила, която е призвана не само да организира и просвещава трудещите се и да води техните всекидневни борби, не само да обяснява събитията, но и да участва в създаването и направляването на революционните събития, да бъде ръководещ фактор в подготовката, организирането и развитието на пролетарската революция. Оттук се явяваха изоставане и пасивност на Партията в моменти на остри класови битки, сектантско откъсване от вдигналите се на борба маси.

Тесният социализъм възвеждаше в догма редица марксистки положения, поради което Партията изпадаше в сектантство и затрудняваше връзките си с широките маси на трудещите се. Така например, провеждайки линията на непримирима борба против буржоазията като класа, правилно противопоставяйки се на безразборните изборни коалиции с буржоазните партии и на „градивната“ законодателна работа в буржоазния парламент, Партията издигна самостоятелното действие в догма, отричаше въобще каквото и да било споразумение с други обществени и политически групи при всички условия и по такъв начин фактически се самоизолираше. Нашата партия беше чужда на ленинското учение за революционните компромиси, без каквито нито една революционна партия не може успешно да се бори и върви напред.

Не разбирайки ролята на селяните като съюзници на работническата класа в борбата срещу капитализма, по въпроса за отношението към селяните Партията стоеше не на ленински, а на плехановски позиции. Тя привличаше селяните под своето знаме само дотолкова, доколкото те преминават на позициите на пролетариата. А както е известно, Ленин допълни и разви Марксовото учение за отношението на пролетариата към селяните. Ленин издигна и разви идеята за боевия съюз на работниците и селяните в борбата против царизма и буржоазията, при което работническата класа привлича към себе си, печели като свои съюзници селяните още в качеството им на дребни стокопроизводители, преди те да са дорасли до възприемане на социализма. Ленин обоснова възможността да се използват съществуващите у широките селски маси революционни възможности както в бур-

жоазно-демократическата, така и в социалистическата революция.

Нашата партия правилно и успешно се бореше против реформистите, които искаха да превърнат Партията на работническата класа в една разводнена дребнобуржоазна партия, да я направят по този начин оръдие на буржоазната класа, да лишат работническата класа от нейната самостоятелност. Но нашата партия не разбираше, че селяните като дребни стокопроизводители, подложени на експлоатация и разорение от монополистическия крупен и спекулантски капитал, крият в себе си значителни революционни възможности, че те са естествен съюзник на работническата класа в нейната освободителна борба, че, собствено, без съюза на работниците със селяните, без осъществяване ръководството на работническата класа, в този съюз не е възможно събарянето на капиталистическото господство, не е възможна победата на пролетариата.

Тесният социализъм доктринерски определяше селяните-стокопроизводители само като консервативен елемент. Той не си даваше сметка, че господството на монополите носи все по-голямо угнетяване и разорение на основните селски маси, прави ги все по-недоволни и революционно настроени. Това неразбиране на революционните възможности на селячеството като съюзник на работническата класа в революцията представлява едно от най-характерните отличия на тесния социализъм от ленинизма. Поради това не е никак случайно, че Партията в 1900 г., през време на селските бунтове, пренебрегна революционните способности на селяните в борбата против капитализма, които, естествено, могат да бъдат разгънати и осъществени успешно само под ръководството на работническата класа и нейния боеви авангард. Никак не е случайно също така, че нашата партия от онова време нямаше своя революционна аграрна програма. Трябва ясно да се подчертае, че нито по един от въпросите, разработени и внесени от Ленин в съкровищницата на марксизма, като негово продължение и приложение в епохата на империализма, тесният социализъм не стоеше на ленински позиции. Затова той не може да извлече за себе си необходимите поуки от първата руска революция в 1905 г. и както в оценката на

революцията, така и в изводите от нея, не отиде подалеч от Кауцки. Той беше съвсем чужд на обосноваването от Ленин още в „Двете тактики“ нови съществени моменти от марксистката теория на пролетарската революция — за ръководната роля на работническата класа, в буржоазнодемократическата революция, за прерастването на буржоазнодемократическата революция в социалистическа революция, за въоръженото въстание. Поради това нашата партия, макар и да пропагандираше неуморно идеята за социалистическата революция, макар да сочеше тази революция като единствен спасителен изход за трудещите се, нямаше ясна представа по основните въпроси на тази революция. Тя не поставяше пред себе си за разработка въпросите за конкретните пътища, по които може да се осъществи революцията у нас, в България, за нейните главни движещи сили, за нейния характер, за нейните особености, за ролята на работническата класа и Партията в нея. Тя не поставяше въпроса за съюзниците на работническата класа.

Това показва, че нашата партия, въпреки своите огромни революционни заслуги пред трудещите се в нашата страна, още не беше болшевишка, марксистко-ленинска партия, партия от нов тип — „достатъчно смела, за да поведе пролетариата на борба за власт, достатъчно опитна, за да се ориентира в сложните условия на революционната обстановка, и достатъчно гъвкава, за да заобиколи всички и всякакви подводни камъни по пътя към целта“, както казва др. Сталин.

В периода до първата световна война, когато на пръв план стоеше задачата за организирането и класосъзнаването на работническата класа, недостатъците и слабостите на тесния социализъм не се чувствуваха още практически. Но когато избухна първата световна война и постави на дневен ред като практическа задача и у нас събарянето на капитализма, те изпъкнаха с всичката си сила и се почувствуваха съвършено определено.

През време на първата световна война, особено след Октомврийската социалистическа революция, Партията проведе широка разяснителна и агитационна дейност сред войниците на фронта и в тила, задачата на която беше да се подготвят войниците „да последват примера на своите руски братя“, т. е. на революцията. Но в реши-

телния момент, когато войниците на фронта обърнаха щиковете против виновниците за войната, вдигнаха се и потеглиха към София, т. е. последваха на дело примера на руските братя, Партията не се оказа на висотата на своята задача да организира и възглави въстанието на войниците, да го разпространи широко в страната, като привлече в него работниците и селяните, да му даде насока, да го превърне в народно въстание срещу монархията — главната агентура на немския империализъм — и срещу властващата капиталистическа класа, която използваше войната за грабеж и забогатяване. Лозунгът за мир и за народна демократична република, ако бе издигнат тогава от Партията, щеше да обедини без съмнение огромната маса от трудещите се от градовете и селата. А единодействието между нашата партия и Земеделския съюз би осигурило успеха на въстанието. Едно победоносно народно въстание в името на народната република през 1918 г. можеше да измени общата насока на развитието на страната и Балканите в интерес на огромното мнозинство от нашия народ.

Главната причина, поради която нашата партия не застана начело на въстаналите войнишки маси през есента на 1918 г., лежи в нейното доктринерство, в неболшевишките разбирания, методи и отживелици на тесния социализъм.

Нямайки ленинско разбиране за своеобразието на революционния процес в разните страни, за съотношението и органическата връзка между борбата за демокрация и борбата за социализъм, нашата партия считаше, че в настъпилата епоха на социална революция лозунгът за народна република, като не специфично социалистически лозунг, не може да бъде издигнат от една марксистическа партия.

Нямайки ленинско разбиране за боевия съюз на работниците със селяните, тя считаше, че щом войнишките маси, състоящи се предимно от селяни, не са готови още да се борят за съветска власт, те не са способни за никаква истинска революционна борба. Тъкмо поради това свое доктринерско схващане на марксизма нашата партия не пое ръководството на войнишкото въстание, не предприе нищо за неговото превръщане в общонародно въстание, вследствие на което то остана изолирано, без надеждно ръководство, и биде потушено.

И така, тесният социализъм бе революционно-марксистско течение, но не болшеvizъм на българска почва. Дълга борба бе необходима за болшеvizацията на Партията, за да стане тя партия от нов тип, марксистко-ленинска партия, каквато тя с чувство на законна гордост се явява днес на своя сегашен конгрес. (*Бурни ръкопляскания.*)

2. Нашата партия в комунистическия интернационал и началото на нейната болшеvizация

Нашата партия посрещна, както е известно, еднородно, с възторг и голямо въодушевление Великата октомврийска социалистическа революция. Тя възприе нейните лозунги. Тя мобилизира трудещите се у нас за защита на младата съветска социалистическа република.

Във времето на гражданската война, империалистическата интервенция и жестокия глад в Поволжието нашата партия разгърна една забележителна политическа и помощна кампания. Паметни ще останат в нашата история месеците, когато нашите трудещи се селяни с необикновен ентузиазъм и готовност за жертви даваха значителни количества храни за съветските братя и когато работническата класа със своята борба, начело с Партията, разложи намиращата се на българска територия 20-хилядна Врангелова армия и възпрепятствува тя да бъде използвана от чърчиловци във военната интервенция против съветската страна.

На своя конгрес в 1919 г. нашата партия се обяви за Комунистическа партия. Партията като цяло, за разлика от партиите в много други страни, влезе в Комунистическия интернационал. Нещо повече. Тя взе участие в създаването му под ръководството на Болшевишката партия и безсмъртния Ленин. Тя прие нова програмна декларация — възприе пролетарската революция не вече като цел на неопределеното бъдеще, а като близка задача, обективните условия за която са вече узрели и решението на която зависи от подготовката на субективния фактор на революцията, т. е. главно от готовността и способността на самата партия да бъде организатор и вожд на революцията. На конгреса си в 1921 година

Партията възприе принципите за диктатурата на пролетариата във формата на съветска власт като основен въпрос на пролетарската революция. В резолюцията по селския въпрос Партията провъзгласи като необходимо условие за победата на революцията съюза между работниците и селяните под ръководството на работническата класа. Възприемането на тия програмни положения, които тя популяризира широко чрез издаването на български основните работи на Ленин, се съпровождаше с активното участие на Партията в работите на Комунистическия интернационал.

Партията възприе по принцип и методите на нелегалната борба, тяхното съчетание с широкото използване на всички легални възможности за борба и революционна пропаганда, каквито представляваха парламентът и общинските и окръжни съвети.

Партията положи началото на своя военна организация, разгърна значителна пропагандистка и организационна работа сред войниците и пристъпи към въоръжаването на масите. Тя стоеше начело на бурните борби на трудещите се след катастрофалната война, на големите движения за амнистия, против скъпотията, против използването на България като база за интервенция срещу Съветска Русия, за признаването на Съветска Русия.

Едновременно с това Партията проведе една масова борба за превръщането на общините от оръдие на потисничество, ограбване и експлоатация в органи, служещи на интересите на трудещите се маси. Редица важни градски общински съвети и някои селски общински съвети се намираха под ръководството на Комунистическата партия. Така в 1920 год. ние имаме 22 градски и 65 селски комунистически съвета. Тяхната народна стопанска и културна политика в полза на работническата класа и другите трудещи се слоеве на населението срещна, естествено, ожесточената съпротива на буржоазията и нейната централна власт. В историята на нашата страна ще остане паметна продължителната и крайно ожесточена борба за осъществяването и укрепването на така наричаните тогава комуни.

Разбира се, без завладяването от пролетариата на държавната политическа власт, начело с Партията, тия

комуни не можеха дълго да съществуват и те бяха последователно разбити от буржоазията.

Но борбата за завладяването на общините от трудещите се под ръководството на Партията допринесе много за сплотяването на масите в борбата против експлоататорите и грабителите на плодовете на народния труд и още повече увеличи доверието на тия маси към Партията.

Борбите за непосредствените нужди на трудещите се нашата партия изобщо свързваше с подготовката на решителните боеве за победата на революцията. Когато пък бяха ангажирани важни интереси на трудещите се или политическите права и свободи на последните бяха сериозно застрашени, Партията не се поколеба да прибегне и към организирането на обща политическа стачка, какъвто беше случаят например в 1919—1920 година по време на транспортната стачка, и към големи акции на масите, като отиде и на сътрудничество със земеделското правителство в 1922 г. срещу надигащата се реакция и фашизъм. Така Партията сплоти нови огромни маси от градовете и селата.

Но участвайки и в Комунистическия интернационал, имайки сериозни и значителни успехи в своето израстване като ръководителка на класовите борби на трудещите се в условията на революционната обстановка непосредствено след войната, Партията все още не осъзнаваше и партийното ръководство не съумя да посочи и сега конкретно коренното отличие на теснячеството от болшевизма, да извади от това всички необходими поуки за Партията и да възглави борбата за преодоляване на отрицателните отживелици на теснячеството и за превъоръжаване на Партията с марксистко-ленинското учение.

Партията наистина натрупваше свой собствен революционен опит, но в нея продължаваха да преобладават още легалистките пропагандистки навици, схващането на марксизма по-скоро като една доктрина отколкото като ръководство за революционно действие.

Това показва особено ярко позицията на партийното ръководство на 9 юни 1923 год., когато в него надделя тъкмо тесносоциалистическото доктринерско схващане на революционния процес. Обявеният от партийното ръко-

водство злополучен „неутралитет“ се оправдаваше с чужди на действителността и революционния марксизъм мъртви доктринерски съображения. Партийното ръководство поддържаше тезата, че тъй като земеделското правителство се копрометирало с управлението си, народните маси не щели да се вдигнат да го защитят от фашисткия преврат. От друга страна, тъй като селяните не били готови още да се борят за работническо-селско правителство, те не щели да последват призива на Комунистическата партия за въстание против фашизма. Партийното ръководство очевидно не дооценяваше огромния авторитет на Комунистическата партия сред масите, който тя си беше завоювала със своята борба. То подценяваше ненавистта на масите към фашизма и bankerско-милитаристичната олигархия, предизвикана от представителите на двореца и буржоазно-монархическите клики и разпалвана от самата комунистическа партия. Ако комунистическата партия беше последвала примера на Болшевишката партия по време на корниловския опит за преврат (септември 1917 г.), ако тя беше се съединила със здравите сили на Земеделския съюз и бе се обявила решително против фашистките съзаклятници, фашисткия преврат без всяко съмнение щеше да бъде смазан.

Тъкмо поради надмощието на неболшевишките тесносоциалистически схващания за революцията в партийното ръководство на 9 юни и в последвалите дни на 1923 год. Партията претърпя морално-политическо поражение; беше пропусната извънредно благоприятната ситуация за пълното разгромяване на монархо-фашистките сили още в самото начало на тяхното настъпление, за извоюване на сериозни позиции в борбата против капитализма и за социализма.

Тесният социализъм, прочее, като идейно политическо въоръжение на работническата класа у нас не издържа проверката на историята при новите условия на следвоенната криза на капитализма и непосредствената борба за властта. Това въоръжение се оказва явно недостатъчно и непригодно да осигури пролетарската победа у нас.

Трябваше нашата партия да осъзнае това, да види в светлината на своя собствен революционен опит отличието на теснячеството от болшевизма и да преустрои

цялата своя политическа и организационна дейност в духа на марксизма-ленинизма, решително преодолявайки наслоилите се в нея отрицателни социалдемократически схващания, навици и методи от миналото. Трябваше здравите марксистки тесносоциалистически традиции, добродетели и опит да се претопят, както съм казвал и друг път, в болшевишкия котел.

Нашата партия беше вече тръгнала по този път, обаче очистването ѝ от отрицателните отживелици на миналото и нейната болшевизация трябваше да протича в тежките условия на подполието и белия терор, които се създадоха след потушаването на Септемврийското въстание, под непрекъснатия и жесток обстрел на врага.

3. Септемврийското въстание в 1923 г. — преломен момент в болшевизацията на партията

Ние считаме антифашисткото народно въстание през септември 1923 година, организирано и възглавено от Българската комунистическа партия, като преломен момент в развитието на Партията от теснячеството към болшевизма.

Това, което Комунистическата партия не съумя да постигне по време на кризата, предизвикана от фашисткия преврат, тя се опита да го осъществи по-късно, когато фашисткото правителство хвърли страната в една нова криза, която доведе до Септемврийското въоръжено въстание. Здравото марксистическо ядро през август 1923 г., подпомогнато от Коминтерна, одържа връх в ръководството на Партията и наложи една коренна промяна в нейната стратегия и тактика. Партията скъса своята дотогавашна изолация, взе решителен курс за сплотяване на всички антифашистки сили в един блок на трудещите се от градовете и селата и пристъпи към всестранна подготовка на масите за борба срещу монархо-фашистката диктатура, включително и до въоръжено въстание в името на работническо-селско правителство.

Провеждайки тоя нов курс, Партията сключи съглашение за съвместна борба със Земеделския съюз, опита се да се споразумее с ръководството на Македонската организация, протегна ръка за съвместна борба и на Со-

циалдемократическата партия, чиито вождове я бяха обвързали за колесницата на цанковщината. В сътрудничество със Земеделския съюз тя застана начело на Септемврийското народно въоръжено въстание в 1923 год.

Разбира се, условията, при които стана Септемврийското въоръжено въстание в 1923 г., не бяха вече така благоприятни както юнските условия. Инициативата беше преминала в ръцете на врага. Но и през септември победата на въстанието беше обективно възможна, реална. Всичко зависеше от енергията, настойчивата смелост и единодушието на Комунистическата партия, на въстаналите маси. Но обстоятелството, че деветоюнската тактика не беше осъзната окончателно като погрешна и вредна тактика във всичките звена на Партията отгоре надолу, че Партията не беше още действително болшевишка партия, както и друг път съм изтъквал, ѝ попречи правилно да организира, да ръководи и да осигури успеха на Септемврийското въстание в 1923 год.

При това септемврийските събития показаха, че в една немалка част от ръководителите на Партията в центъра и по места курсът на решителна, непримирима борба срещу фашизма или съвсем не беше възприет, или беше възприет само на думи, без убеждение и воля за борба, без желание за действителна подготовка на Партията за такава борба. На това именно се дължеше обстоятелството, че тия събития свариха редица партийни организации неподготвени за въстание. По време на въстанието много партийни ръководители по места не се решиха или се оказаха негодни да предприемат каквато и да било акция срещу фашистката власт.

В това именно се състояха главните причини за поражението на въстанието.

Има обаче поражения, които допринасят много за бъдещата победа на освободителното дело на работническата класа. Такъв бе и случаят с поражението на Септемврийското въстание от 1923 година.

Обстоятелството, че Партията застана начело на въстанието, че биде турен край на деветоюнското капитуланство и възприет твърд курс на решителна борба срещу фашистката диктатура, беше от решаващо значение за бъдещето на Партията и на революционното движение у нас.

Септемврийското въстание издълба такава дълбока кървава бразда между народните маси и фашистката буржоазия, която с нищо вече не можеше да бъде запълнена. През целия последвал период фашизмът никога не успя да укрепи своите позиции и да си създаде широка социална база. От друга страна, самоотвержената борба и последователната и неуморна работа на Комунистическата партия за изграждане на единния антифашистки фронт сближиха тясно Партията с народните маси, укрепиха връзките ѝ с тях и създадоха предпоставките за издигането на Партията като действителен вожд на трудещите се от градовете и селата в борбата за демокрация и социализъм.

Това бяха големи завоевания, които легнаха здраво в революционния арсенал на нашата партия.

Кървавият урок, който даде на Партията Септемврийското въстание, потикна решително напред процеса на нейното болшевиизиране. За това спомогна и откритото признаване на деветоюнската грешка от вождя на Партията, Димитър Благоев, и неговото безрезервно одобряване на Септемврийското въстание.

В същото време обаче поражението и тежките жертви, понесени от Партията и масите, подхраниха ликвидаторството, дясно и ляво течение в нея. Едното и другото течение се обявиха против Септемврийското въстание и се обединиха в един безпринципен блок за борба срещу септемврийското ръководство на Партията. Крайната цел на този блок беше фактическата ликвидация на Комунистическата партия.

Група бивши комунистически дейци, начело с Никола Сакаров и Иван Клинчаров, обявиха Партията за „ликвидирана“ и туриха основите на едно опортюнистическо недоносче — „Независима трудова партия“. Работниците посрещнаха тая предателска „партия“ с дълбоко възмущение, а ЦК изключи ликвидаторите от Партията. Този случай сигнализира опасността, която заплашваше Партията след поражението на Септемврийското въстание и срещу която опасност трябваше да се води най-решителна борба.

Важен момент в развитието на Партията след септемврийското поражение и след обявяването на Партията въвн от законите от фашисткото правителство беше Ви-

тошката нелегална конференция, състояла се през април 1924 год., с участието на делегати от повечето окръзи.

Витошката конференция се солидаризира с оценката на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал по събитията и тактиката на Партията през разглеждания период. Тя призна, че през 9 юни Партията е допуснала сериозни слабости в прилагането тактиката на единния фронт и че на 9 юни тя извърши съдбоносна грешка.

Конференцията намира за правилно „ориентировката на Партията към въоръжено въстание, възприета в началото на август, но осъжда упорито поддържаната от мнозинството на ЦК и Партийния съвет преди и след Септември деветоюнската тактика. Оправдаването на погрешната позиция от страна на ЦК попречи твърде много за съзнателната ориентировка на Партията към въоръжено въстание“ — подчерта Витошката конференция.

Конференцията намира за правилно, че Партията „застана начело на въстанието“, започнато от народните маси, и „определи неговата цел — работническо-селско правителство“, и при „страшно трудни условия“ тя се опита „да го организира, обедини и разшири“. С това Партията доказва, че е „способна да премине от революционна пропаганда и агитация към революционно действие“, че е „истинска комунистическа партия“, която достойно ще изпълни поставената си задача: да подготви и поведе трудещите се към ново въоръжено въстание за установяване на работническо-селско правителство.

Значението на Витошката конференция се състои в това, че в един от най-трудните моменти от живота на Партията тя можа да сплоти здравите партийни сили около септемврийското ядро в ЦК, да ги постави на септемврийската линия на Партията, одобрена и утвърдена от Коминтерна. Но мобилизирайки масите за провеждане на правилния партиен курс, удряйки по десния уклон, тя не привлече достатъчно сериозно вниманието на Партията върху опасността от леви отклонения срещу които също трябваше да се води решителна борба.

Положението през периода, който последва поражението на Септемврийското въстание, забраняването на Комунистическата партия и класовите работнически организации, се характеризира със следните факти.

Първо. Страната стоеше пред перспективата на нови борби за събаряне на фашисткото правителство и за създаване на работническо-селско правителство. Резултатите от парламентарните избори през ноември 1923 год. потвърждаваха тая оценка на партийното ръководство, която съвпаднаше с оценката на Коминтерна. Те показаха, че опозицията срещу фашисткото правителство, представлявана от Комунистическата партия и Земеделския съюз, беше твърде силна. Това даваше да се заключи, че възмущението на народните маси бе голямо и че те бяха разположени да продължат борбата за събаряне на фашисткото правителство.

Второ. Фактът, че комунистите и земеделците участваха в изборите с общи листи, показа, че те се бяха поучили от опита на миналото и бяха възприели тактиката на единния фронт. Съвместната борба на Комунистическата партия и Земеделския съюз беше от решаващо значение за победата в изборите.

Трето. Фашистката диктатура затрудняваше силно масовата легална борба на Партията. В същото време перспективата за нова въоръжена борба накара Партията да насочи вниманието си главно към военната подготовка на масите.

На тая почва, подхранвана от белия терор на фашисткото правителство, се роди опасността от ултралевичарски уклон в Партията и преди всичко в нейната военна организация, която в отговор на правителствения терор пристъпи към организиране на чети и на отделни терористически актове.

Между това към края на 1924 и началото на 1925 г. положението се беше вече променило. Международното и вътрешно положение на фашизма във връзка с настъпилата временна и частична стабилизация на капитализма в Европа временно се позакрепи. Изгледи за ново въоръжено въстание вече липсваха. През март 1925 год. задграничното представителство на Партията подложи на нова оценка вътрешното и международно положение на страната и предложи да бъде снет курсът на Партията към въоръжено въстание. Новият курс, препоръчан от него, курсът на изграждане масови организации и на разгръщане масовите борби на работниците и селяните за удовлетворение на техните насъщни нужди, трябваше

да предотврати неизбежната опасност от един гибелен за Партията и революционното движение ултралевичарски уклон. Ръководството на Партията в страната обаче не се оказа в състояние тогава да се противопостави своевременно и решително срещу ултралевичарския уклон, да смене практически курса на въоръжено въстание и пристъпи към преустройство на цялата дейност на Партията с оглед на новосъздаденото положение.

Фашисткото правителство продължаваше с още по-голяма ярост терористическия курс и като се възползува от актовете на отчаяние, предприети от ръководството на военната организация на Партията и достигнали върхната си точка с атентата в Софийската катедрала, то пристъпи към масово изстребление на активните комунисти, на работническите и селски дейци.

Терорът във връзка с атентата в Софийската катедрала на 16 април 1925 год. нанесе на Партията, както е известно, извънредно тежък удар. Нейното ръководство беше разстроено. Голямата част от останалите живи след Септемврийското въстание кадри на Партията бяха избити, натикани по затворите или принудени да емигрират. Условието за нелегална работа станаха изключително тежки. А в тези условия Партията трябваше да осигури ръководството на борбите на трудещите се, да продължи борбата против фашизма. Заедно с това тя трябваше да извлече за себе си всички поуки от пораженията през 1923 и 1925 година, да разкрие техните главни причини, да сплоти партийните кадри и всички членове на Партията върху болшевишка основа. Понесла тежки поражения, значително обезкръвена, лишена от най-добрите свои ръководни кадри, Партията преживяваше особено труден период от своето развитие.

За пръв път въпросът за миналото на Партията и за нейното болшевизиране беше поставен и разискван от Московското съвещание през 1925 год., свикано по инициатива на Задграничното представителство на Партията, със съгласието на ИККИ, на което участваха оцелелите членове на ЦК и емигриралите по време на събитията през 1923—1925 год. партийни дейци. Но дадената от Съвещанието оценка, че Партията е съумяла „постепенно и безболезнено, без тежки вътрешни кризи, да мине от епохата на органическото развитие на капита-

лизма към тая на неговото крушение, да усвои и се приспособи към особеностите на революционната епоха“, тая оценка бе пресилена, тя не отговаряше напълно на действителността. Опитът показва, че преходът на Партията от „епохата на органическото развитие на капитализма към тая на неговото крушение“ беше труден, колеблив, съпроводен с тежки грешки, като тая по време на Владайското войнишко въстание в 1918 година, като деветоюнската грешка в 1923 год. и ултралевичарската грешка на ръководството на военната организация от 16 април 1925 год.

Усвояването на характерните черти на революционната епоха беше изобщо една сериозна и трудна задача, а още по-трудно беше да се разберат специфичните особености на революционната епоха на Балканите, гдето бе поставена да работи нашата партия. Правилно отбеляза Съвещанието, че за това беше нужно усвояването на марксизма-ленинизма като ръководство за действие, като се изучава опитът на руската революция и своя собствен революционен опит. Чрез здрава самокритика Партията трябва „да се превъзпита по такъв начин, че да бъде в състояние да се ориентира при всяка историческа обстановка и държейки сметка за конкретните условия, да ръководи правилно борбата на масите по пътя на международната революция“.

Виенското разширено заседание на ЦК през 1926 год. не отиде по-далеч от Московското съвещание по въпроса за болшевизацията на Партията. Наистина, то изтъкна специално задачата за „идейното сплотяване на партийните маси около знамето на Партията и Комунистическия интернационал и на основата на ленинизма“. Съвършено правилно бе също така, че Московското съвещание и разширеното заседание на ЦК във Виена подчертаха огромното значение за болшевизацията на Партията, което има изучаването на нейния собствен опит в светлината на ленинизма. Но неправилно бе гдето разширеното заседание на ЦК, както и Московското съвещание схващаха болшевизацията като един „процес на органическо развитие“, а не като борба за преодоляване на неболшевишките традиции от тесносоциалистическия период.

След Витошката конференция, която сплоти Комунистическата партия на линията на Септемврийското въста-

ние, Втората партийна конференция, състояла се в Берлин в края на декември 1927 год. и началото на януари 1928 г., подхвърли на обстойно обсъждане дейността на Партията след 1923 год., нейната тактика, както и нейните достижения, извършените грешки и преживените поражения. На Втората конференция трябваше да се води ожесточена борба против десните и леви отклонения.

Още на Московското съвещание се бяха появили съществени разногласия по оценката на извършените от Партията грешки. Защитниците на деветоюнското капитуланство и привържениците на ултралевичарския уклон, проявен в априлските събития, фактически се бяха обединили в борбата срещу септемврийското ръководство на Партията. Представителите на септемврийския курс трябваше да водят борба на два фронта. След обстойно дебатиране на всички въпроси както десничарите, така и левичарите бяха свили своите знамена и формално се бяха присъединили към предложените от партийното ръководство резолюции.

Но след съвещанието разногласията избухнаха с нова сила. Десните опортюнисти и левите сектанти се обединиха в безпринципен блок за борба срещу септемврийското ръководство на Партията, което се прояви на Втората партийна конференция.

Тежкото организационно състояние на Партията направи представителството на партийните организации на конференцията твърде малобройно и в голяма степен случайно. Освен това образуването на една скрита ултралевичарска сектантска фракция в Партията беше твърде напреднало и тая фракция, съставена от няколко дребно-буржоазни интелегентски елемента, се опита да създаде изкуствено, чрез подмолна агитация, едно фракционно мнозинство, за да наложи своите сектантски установки и заграби ръководството на Партията.

В течение на продължителните и ожесточени дебати деветоюнството и дясното ликвидаторство бяха напълно и окончателно разобличени и разоръжени. Но ултралевичарската сектантска фракция, насърчавана от троцкистки и левичарски елементи в някои други комунистически партии, макар и да гласува за предложените от септемврийското ръководство резолюции, не се разоръжи, а

веднага след конференцията продължи и усили своята фракционна работа.

Конференцията направи сериозен опит да даде анализ и обща оценка на миналото на Партията. Тя посочи онова, което сближаваше тесния социализъм с болшевиизма и което помогна на Партията да мине към болшевиизма. Тя посочи също така редица въпроси, по които тесният социализъм се отличаваше от болшевиките — което спъваше нейната болшевизация. Но и Втората партийна конференция, въпреки направената значителна стъпка напред, не отиде докрай, не определи ясно коренното отличие на теснячеството от ленинизма по основните въпроси на революцията. И Втората конференция продължаваше да счита болшевизацията на Партията като приспособяване на революционното теснячество към новите условия, а не като решителна борба за преодоляване на социалдемократическите отживелици в Партията и нейното болшевишко (марксистко-ленинско превъоръжаване. Изтъквайки че през следвоенния период Партията се „развиваше и действуваше изобщо като революционна партия на българския пролетариат“, Втората партийна конференция заявяваше, че тя преминавала последователно „от методите на агитацията и пропагандата и методите на икономическата борба за предвоенния период към методите на масовото революционно действие, приспособяваща се към нуждите и изискванията на революционната епоха“. Наистина конференцията подчерта, че това развитие „не върви по права линия, а се извършва със зигзаги и колебания“, че болшевизирането на Партията става чрез „борба на тласкащите я напред болшевишки тенденции и дърпащите я назад социалдемократически остатъци“, но заедно с това тя едностранчиво заявяваше, „че революционното теснячество със септемврийството се сляха в два основни непоклатими корена на Партията, като болшевишка партия на българския пролетариат“.

Втората партийна конференция характеризира Септемврийското въстание като „пълно отрицание на деветоюнската тактика“, като дълбок прелом в нейното развитие, който положи основите за „окончателното и безвъзвратно скъсване със социалдемократизма и деве-

тоюнщината“, като най-решителна крачка по пътя към болшевиизацията на Партията.

В оценката на тесносоциалистическия период Втората партийна конференция, без да отъждествява теснячеството с болшевиизма, все пак изтъкваше преди всичко онова, което сближаваше теснячеството с болшевиизма, а не напълно сочеше онова, което го отличаваше от болшевиизма.

Правейки преглед на тоя период, трябва да кажа и от тази трибуна, както нееднократно съм заявявал, че, за съжаление, ние, най-близките съратници на Д. Благоев, след неговата смърт не съумяхме своевременно да направим необходимата марксистко-ленинска цялостна преоценка на всички ценности на революционното минало на Партията и българския пролетариат, за да може, използвайки до дъно положителния, големия капитал на революционното движение, да се преодолеят по-бързо и окончателно неболшевишките остатъци от тесносоциалистическия период.

Това обстоятелство, наред с тежкото нелегално положение на Партията, бе използвано от разни ултра-левичарски и случайни елементи, за да проникнат в ръководството на нашата партия и даже да вземат временно връх в нейното ръководство.

4. Борбата против лявото сектантство в партията и неговото преодоляване

Злоупотребявайки с авторитета на Комунистическия интернационал, представяйки се вътре в страната като най-добри тълкуватели на неговите решения, използвайки, както казах, тежките условия на подполието, в което се намираше Партията, а също така подпомогнати от прикрити враждебни елементи в апарата на ИККИ и в други комунистически партии по онова време, левите сектанти Искров, Георги Ламбрев, Илия Василев (Бойко) успяха да организират по фракционен начин пленум на ЦК през лятото на 1929 г. и да се настанят фактически в партийното ръководство. Под маската на болшевиизация на Партията левите сектанти всъщност провеждаха антиболшевишки курс. Те издигнаха лозунга за „изкореняване на теснячеството“, въобще поведоха

подла борба против старите, верни на Партията кадри, против нейното революционно минало, тикаха Партията по пътя на пагубната за нея изолация от масите. Не малко за това съдействуваше и пасивността на стари, авторитетни в миналото партийни дейци вътре в страната, които бяха се отдръпнали по това време от активна работа в Партията.

Левосектантската фракция се превърна в главно препятствие за болшевизацията на Партията. В момента, когато фашистката диктатура, наред с терористическите действия против нашата партия, се стараяше и отвътре да я разложи, да я обезглави, да разстрои нейното ръководство, тя намери в лицето на главните ръководители на левосектантската фракция свои най-добри съюзници. Нещо повече, както показаха разкритията, извършени впоследствие в Съветския съюз по отношение на чуждите враждебни агентури в Болшевишката партия и други комунистически партии, някои от тия ръководители на левосектантската фракция са били на служба непосредствено на подобни агентури.

Но въпреки временното надмощие на левосектантската фракция, Партията имаше достатъчно здрави сили за ръководене борбите на трудещите се по места в настъпилия подем на работническото движение. Стагнацията, която беше обхванала движението на работниците и трудещите се след жестоките поражения в 1923 и 1925 година, постепенно се изживяваше. През 1927 г. се образува Работническата партия като легална организация на работническата класа. Бяха възобновени работническите професионални организации. Работническата партия, действайки под ръководството на нелегалната компартия, съумя в късо време да спечели голям авторитет сред масите. Налице бяха признаците на нов революционен подем на масите. През този период се развиха сериозни стачни борби, бяха завоювани крупни успехи в изборите, широко се използваха легалните възможности. Партията растеше и продължаваше смело да върви напред. Няма никакво съмнение обаче, че успехите на Партията щяха да бъдат много по-големи, ако не беше зловредното влияние на левосектантската фракция. Така например на II пленум „левите“ сектанти вместо да насочат вниманието си към възглавяване от

Партията новия борчески подем на масите, се впуснаха в схоластични сектантски умувания около миналото на Партията и съчиниха километрични резолюции, които никой работник не би могъл да дочете докрай. Също така по вина на левосектантската фракция нашата партия не можа да осигури разрастването и успешното завършване на извършения сериозен пробив във фронта на фашистката диктатура през лятото на 1931 год., както и при преврата на 19 май 1934 год.

Левосектантският курс, който беше всъщност един троцкистки курс, нямаше нищо общо с линията на Коминтерна, той беше враждебен на нея.

Първо. Вместо трезва оценка на положението, въз основа на един конкретен марксистки анализ на действущите сили, повтаряха се общите формули на ленинско-сталинската стратегия и тактика и механически се пренасяха установките на другите комунистически партии, без оглед на конкретните условия у нас. Успехите, които Партията отбеляза, въпреки левосектантското ръководство, левите сектанти приписваха на себе си и обявиха, че Партията стояла непосредствено пред задачата за установяване на пролетарска диктатура в България.

Второ. Сериозната и упорита работа сред работниците и селяните за популяризиране на партийните лозунги, за подготвяне на борбата, за мобилизиране на масите бяха заменени с „революционни“ фрази, с бомбастични апели за „революционни“ акции. Типичен за левосектантския курс беше издигнатият от левите сектанти лозунг за „всеобщо, открито, повсеместно настъпление“ за „завладяване на улиците“, за „завземане на земята“ и други подобни „революционни“ словоизлияния. Лозунгът за политическа стачка беше тъй компрометиран от левите сектанти, че Профинтернът трябваше да се изкаже изрично против неговото издигане в България.

Трето. Действителното ръководство, основано върху съзнателното възприемане от партийното членство и членството на масовите организации на решенията и директивите на Партията, биде заменено с механическо, грубо командване. Отношението на левосектантското ръководство към създадената от нашата партия легална Работническа партия беше неправилно и изключително вредно. Макар че в Работническата партия бяха обединени голям

брой работнически кадри с масов опит и макар че влиянието на Комунистическата партия в масите се проявяваше чрез нея, нейните кадри бяха третираны като кадри от втори ранг. След преврата на 19 май 1934 г., когато Работническата партия и другите масови организации бяха забранени, левосектантското ръководство не организира никакъв отпор, а побърза да обяви Работническата партия за „самоликвидирана“.

Четвърто. Под прикритието на една фалшива „болшевизация“ тесносоциалистическият период на Партията бе обявен за „меншевишки“ и „противоболшевишки“. Маскирайки се със защитата на Септемврийското въстание, популяризираше се на дело троцкистката „критика“ на Септемврийското въстание и се обяви война на септемврийските кадри на Партията. Левосектантското ръководство даже саботира международната антифашистка кампания във връзка с Лайпцигския процес.

Пето. Като овладяха временно, с помощта на своите троцкистки събратя отвън, вътрешното ръководство на Партията и се идентифицираха с Партията, левите сектанти се конституираха в тайна троцкистка фракция в Партията. Маскирайки се с ленинизъм и служейки си двучино с авторитета на Коминтерна, те разрушаваха основите на Партията и компрометираха революционното движение.

Трябва с благодарност да се отбележи, че борбата на Партията за преодоляване лявото сектантство беше сериозно подпомогната от Комунистическия интернационал и от неговата ръководеща Болшевишка партия, особено във връзка с втория пленум на ЦК, вредните решения на който бяха отхвърлени от ИККИ.

Много важна за нашата партия бе резолюцията на политсекретариата на ИККИ от август 1930 г. В нея са засегнати основните въпроси на комунистическото движение в България. Тя послужи като солидна основа за сплотяване на здравите кадри на Партията върху основата на една истинска марксистко-ленинска политика.

Резолюцията посочи ясно революционно марксисткото в тесносоциалистическия период, от който Партията не трябва да се отказва, трябва да стане негов „съзнателен носител и задълбочител“.

Същевременно обаче резолюцията на Политсекретариата точно посочваше отличието на теснячеството от ленинизма по основните въпроси на пролетарската революция. Тя посочи Септемврийското въстание като решителен прелом в болшевизацията на Партията, като начало на болшевишка кристализация в средата на старите и нови партийни кадри, която кристализация се спъваше от недостатъчно последователната идейна борба на партийното ръководство, против остатъците на неболшевишките традиции и против детската болест — левичарството.

Резолюцията призова Партията да преодолее окончателно ония остатъци от тесносоциалистическия период, които я спъваха в прехода от ролята на агитатор и пропагандист на революцията към позицията на организатор и вожд на масите в борбата за властта да се сплоти на обща платформа за борба както против всички прояви на опортюнизма, опашкарството и пасивността като главна опасност, така също и против лявото сектантство.

Политсекретариатът на ИККИ призова Партията към решителна борба срещу груповщината и възникналата опасност от фракционно разложение на Партията.

Процесът за сплотяване на Партията върху изработената от Коминтерна платформа беше спънат от левите сектанти, които приеха резолюцията на думи, а скриха от Партията и от Коминтерна своето несъгласие с нея и пристъпиха към нейното ревизиране в левосектантски дух.

Партията беше изправена отново пред сериозна опасност за своето съществуване и развитие. За нейното спасение беше необходимо да се напрегнат всички сили, за да се ликвидира левосектантският курс, да се изтръгне ръководството на Партията от ръцете на левосектантите и да се направи решителен поврат от революционната фразеология към действително болшевишка масова работа и борба. Само бързото преодоляване на сектантските извращения във всички области на партийната дейност можеше да помогне на Партията да възстанови връзките си с масите и да я направи способна да изгради единния народен антифашистки фронт за събаряне на военно-фашистката диктатура.

Въпреки големите трудности, предизвикани от условията на нелегалността и фашисткия терор, нашата партия при помощта на Комунистическия интернационал успешно

мога да се справи и с тая важна задача. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Трайчо Костов: Давам половин час отдих, другари!
(*Отдихът бе даден в 10.30 часа и продължи до 11.05 часа.*)

(*След отдиха.*)

Трайчо Костов: Заседанието продължава.

Георги Димитров: (*Посрещнат с продължителни ръкопляскания от делегатите.*)

5. Новият, болшевишкият курс на Партията

VII конгрес на Комунистическия интернационал извърши поврат в линията на комунистическите партии, като постави за основна задача на близкия период борбата срещу фашизма като най-голяма опасност за работническата класа и трудещите се, за мира и свободата на народите. За спирането на фашисткото настъпление и разгрома на фашизма е необходимо сплотяването на работническата класа и на тая основа — създаването на мощен народен антифашистки фронт. Осъществяването на единния фронт изисква от комунистите преодоляване на самодоволното сектантство в своите собствени редове, превърнало се във вкоренен порок. Като надценяваше степента на революционизирането на масите и подценяваше борбите в защита на непосредствените интереси и правата на трудещите се, сектантството в Коминтерна подхранваше пасивност пред настъплението на фашизма. Като заменяваше масовата политика с отвлечената пропаганда и с доктринерство, като шаблонизираше лозунгите и тактиката за всички страни и не държеше сметка за конкретните особености във всяка отделна страна, сектантството забавяше растежа на комунистическите партии, затрудняваше разгръщането на истинска масова борба, спъваше завоюването на широките трудещи се маси от комунистическите партии. Но заедно с това комунистическите партии трябва да бъдат бдителни и по отношение на дясната опасност, която при широкото приложение на единния фронт ще се засиля и ще се проявява в установка на стихийност и автоматизъм, понижаване ролята на Партията, колебание в момент на решително действие.

Такава беше основната установка на VII конгрес на Комунистическия интернационал.

Решенията на VII конгрес на Коминтерна оказаха решаващо влияние за провеждане поврата и в нашата партия, за нейната окончателна болшевизация. Още резолюцията на Коминтерна срещу левосектантското ръководство, във връзка със събитията на 19 май 1934 г., постави рязко въпроса за смяната на самозваното левосектантско ръководство, ръководство, което беше абсолютно неспособно да проведе поврата в Партията. Тая смяна биде окончателно извършена в началото на 1935 г.

С отвореното си писмо от 1 октомври 1935 г. новото партийно ръководство, основавайки се на резолюцията на Коминтерна от 1934 г., изложи сбито и ясно същността на левоопортюнистическия сектантски курс през последните няколко години, когато „в ръководството на Партията бяха взели връх временно дребнобуржоазни елементи — доктринери, сектанти и фракционери, които й наложиха левоопортюнистическия сектантски курс“. Основавайки се на решенията на VII конгрес на Коминтерна, отвореното писмо посочва като основни задачи на Партията: изграждането на единния народен антифашистки фронт и организацията на работническата класа при всеотстранното укрепване на Партията.

Правилна и последователна разработка на новия, болшевишки курс на Партията, в светлината на решенията на VII конгрес на Коминтерна, представляват решенията на VI пленум на Партията, състоял се през февруари 1936 г. Тая разработка се заключаваше в следното:

Първо. Като основна задача на момента пленумът на ЦК изтъква изграждането на широк народен антифашистки фронт от всички нефашистки организации за борба в името на следните основни политически искания: възстановяването на Търновската конституция — в онзи момент, избори за Народно събрание по стария избирателен закон, отменяването на всички противоконституционни наредби, разтурянето на всички фашистки организации. На тоя фронт и в името на тия искания предстои да се обединят и сплотят всички здрави народни сили.

Едновременно с това Партията предложи на всички организации на трудещите се съвместна борба за удовлетворяване насъщните нужди на последните. Партията

заявяваше, че е готова да окаже подкрепа на едно правителство на народния антифашистки фронт за провеждане на посочената платформа, макар и да счита, че коренно подобрене в положението на масите и най-пълна и последователна защита на народните свободи, на мира и независимостта на страната може да даде само едно съветско правителство в България.

Второ. Пленумът одобри напълно смяната на левосектантското ръководство и поверяването ръководството на Партията на убедени и проверени привърженици на новия, болшевишки курс на Партията. Едновременно с това той изтъкна необходимостта да се задълбочи критиката на левосектантския курс, за да се разбере от партийните членове неговият антиленински, троцкистки характер, да се проведе дълбока и систематическа разяснителна работа за съзнателно възприемане не на думи само, а на дело, новия курс на Партията.

Трето. Пленумът изработи подробна директива за сплотяване и въвличане в практическата работа на всички верни на Партията кадри, стари и млади, за истинско и съзнателно обединение на Партията на марксистко-ленински основи и около нейния Централен комитет.

Благодарение на тоя нов, болшевишки курс бързо се възстановяваха връзките на Партията с масите и се усиливаше нейната роля в политическия живот на страната.

Макар и трудно, но народният антифашистки фронт се изграждаше въпреки съпротивата и саботажа на десните водачи на другите нефашистки партии. На изборите — парламентарни и общински — народният антифашистки фронт и преди всичко Партията се проявиха като голяма политическа сила.

Главният враг вътре в страната, срещу когото народният антифашистки фронт водеше борба — това бяха носителите на фашизма — правителството на цар Борис и така нареченото социално движение на Цанков. А главният враг отвън, който заплашваше мира и националната независимост на България — това бяха фашистките държави, хитлеристка Германия и фашистка Италия. Срещу тая двойна опасност народният антифашистки фронт мобилизираше масите на борба за мир срещу подпалвачите на войната и техните български агенти, за защита на националната независимост на България, за

приятелски отношения с всички съседни страни, за колективна сигурност и обща отбрана на всички големи и малки демократични държави, които водят политика на мир и демокрация, против войната и фашизма.

Трескавата подготовка на хитлеристка Германия за нова световна война, хитлеристката агресия в Австрия и Чехословакия и усилията на германските империалисти, при съдействието на българския монархо-фашизъм, да подчинят България и я включат в своето „жизнено пространство“, а след това избухването на световната война вследствие германското нападение над Полша, направиха въвличането на Балканите и на България във войната една непосредствена опасност. Партията правилно смяташе, че Съветският съюз остава единствена мощна опора за запазване мира на Балканите и независимостта на балканските народи.

Изхождайки от това, Партията поставя като решаваща задача на външната политика на България сключването на пакт за дружба и взаимна помощ със Съветския съюз. Ако обаче България, с цел да бъде вкарана във войната, се намери пред опасност да бъде нападната или бъде нападната от която и да е от двете воюващи страни, то българският народ ще се бори с всички сили за защита на своята свобода и независимост, като търси опора в Съветския съюз.

При тия условия Партията насочи своите усилия към обединението на всички демократически сили за защита на мира и независимостта на страната, свободите и насъщните нужди на масите, против войната, реакцията и капиталистическия грабеж.

Предложението на съветското правителство чрез неговия пратеник Соболев през декември 1940 г. до българското правителство за сключване на пакт за приятелство и взаимна помощ между Съветския съюз и България потвърди правилното становище на Партията за ориентация на България към Съветския съюз и засили нейните позиции сред народа. Тя стана център на едно могъщо всенародно движение за сключване на дружествен пакт със Съветския съюз. Вън от това движение останаха само открито капиталистическите и реакционни елементи от двата лагера — германофилския и англофилския, —

които се обединяваха в своята ненавист към Съветския съюз и болшеvizма.

Седмият пленум на Партията, състоял се през януари 1941 г., мина под знака на борбата против вмъкването на България във войната. Партията си даваше сметка, че фашисткото правителство на цар Борис, отхвърляйки съветското предложение, прикачва окончателно България към хитлеристка Германия — обстоятелство, което не можеше да не засили и приближаващата се опасност от въвличането на България във войната. Тя разгъна още по-енергична агитация сред масите в полза на пакта със Съветския съюз и за ненамесата във войната.

В резултат на тая работа на много места изникнаха вълнения сред мобилизираните български войски по границата, неподчиняване на офицерските заповеди. Издигнаха се лозунгите за връщане по домовете, против намесата на България във войната на страната на хитлеристка Германия. За хитлеристките окупатори и техните български агенти стана ясно, че България далеч не представлява сигурен тил, че тяхната престъпна политика не може да разчита на подкрепата на българския народ.

Подлото нападение над Съветския съюз от страна на хитлеристка Германия на 22 юни 1941 г. измени из основи международната обстановка. Започната като война между империалистически лагери, втората световна война се превърна във война на свободололюбивите народи начело със Съветския съюз срещу хитлеристката агресия. Още от самото начало нашата партия взе решителна позиция срещу немско-фашисткия блок и неговата българска агентура.

На 22 юни 1941 г. ЦК на Партията излезе с позив към българския народ, в който ясно се определяха позициите:

„Историята не познава — се казва в позива — поразбойническа, по-империалистическа и контрареволуционна война от тая, която фашизмът поде против СССР. И обратно, няма по-справедлива и по-прогресивна война от тая, която съветският народ води против фашисткото нашествие и от изхода на която ще зависят съдбините на всички народи. Такава справедлива война не може да няма симпатиите и да не бъде подкрепена от всичко честно и прогресивно в света... Пред българския народ,

който в огромното си болшинство храни безкрайна любов към братския съветски народ и свързва с него всичките свои надежди за по-добро бъдеще... стои колосалната задача да не допусне по никакъв начин използването на своята земя и своята войска за разбойническите цели на германския фашизъм...

Бъдете бдителни и се противопоставяйте всячески и най-енергично срещу мерките, които правителството ще предприеме, за да ни вкара във войната или да постави нашата страна в услуга на фашистките разбойници! Нито едно зърно българска пшеница, нито късче български хляб на германските фашисти и обирачи! Нито един българин в тяхна услуга!

Още в тоя позив ЦК характеризира хитлеристкото нападение срещу СССР като „безумна авантюра“, в която „Хитлер неминуемо ще си счупи главата“.

На 24 юни 1941 г. Политбюро на Партията взе курс за подготовка на българския народ за въоръжена борба против хитлеристките окупатори и техните български агенти. Организира се специална военна комисия за провеждането на тая подготовка. Пристъпи се към организирането на въоръжени боеви групи за диверсионни и саботажнически действия със задача да се разстройват немските комуникации, да се унищожават предприятия и складове, обслужващи хитлеристите. Организира се саботиране на производството от работниците, в резултат на което в редица важни предприятия то бе намалено до 40—50 на сто, укриване селскостопанското производство от селяните. Издигна се лозунгът да се извършват нападения над немски части и бази и въобще да се създаде в страната една обстановка на пълна несигурност за немците и тяхната българска агентура, за разстройство и парализиране на техните военни усилия. Едновременно с това Партията се ориентира към засилване на своята работа в армията, издигайки лозунга: „Нито един войник на Източния фронт!“ Сред войниците от окупационния корпус в Югославия се издигаше лозунгът за побратимяване с югославските партизани и преминаване на тяхна страна. Още през 1941 г. изникнаха първите партизански чети: в Разложко, Баташко, Карловско и източното Средногорие, Севлиевско, Габровско и други места.

Цялата тази героична борба беше свързана с много жертви и много страдания: десетки борци увиснаха на бесилките или бяха разстреляни, разнасяха се по села и градове отрязани глави на партизани, затворите и конц-лагерите бяха препълнени. Но въпреки свирепия терор, борбата непрестанно се разрастваше. И колкото повече се увеличаваха германските неуспехи на Източния фронт в резултат на победите на Съветската армия, колкото по-ясна ставаше перспективата за неизбежното поражение на хитлеристка Германия, толкова повече се създаваха условията за сплотяване на всички здрави, родолюбиви сили на народа в един Отечествен фронт, основите на който бяха положени по инициативата на нашата партия в средата на 1942 г. с публикуването на неговата програма.

В програмата на Отечествения фронт ясно и категорично се заявяваше, че хитлеристкият план за господство над света ще свърши неизбежно с разгрома на хитлеристка Германия и че политиката на царборисовото правителство, което превърна България във васал на Хитлер, е противонародна политика, която води страната към катастрофа. Поради това върховен дълг на българския народ, на неговата армия и патриотична интелигенция е да се сплоти в могъщ Отечествен фронт за спасяването на България.

Програмата искаше да се скъса незабавно разбойническият съюз на България с хитлеристка Германия, да се изгонят германските завоеватели от българска земя; да се запазят народното богатство и народният труд от чужди посегателства; да се разтурят и обезвредят фашистките организации; да се възстановят, разширят и затвърдят политическите права на широките трудещи се маси; да се изтръгне армията от ръцете на фашистко-монархическата клика; да се преустрои тя в народна армия, за да се присъединят материалните и морални усилия на нашия народ към усилията на другите народи, под ръководството на Съветския съюз, за окончателния разгром на германските империалисти. Програмата зовеше да се сплотят всички антифашистки сили в Отечествения фронт и да се създаде правителство на Отечествения фронт, за да се осигури политическото и икономическо развитие на нашата страна, като освободена и независима

страна, в неразривна връзка преди всичко с великия Съветски съюз и в сътрудничество с другите свободолюбиви народи.

Партията преценяваше, че в борбата за премахване на фашизма у нас като в главен възел са завързани всички най-насъщни въпроси на живота и бъдещето на трудещите се, на цялата нация и че без разгромяването на фашисткия режим страната не може да бъде изтръгната от хитлеристкия лагер и да бъде спасена от катастрофа и разруха, от връщане с десетки години назад. Колкото по-очевиден ставаше позорният и неизбежен край на хитлеристка Германия, толкова по-ясно фашисткия режим у нас, свързан на живот и смърт с робовладелческата политика на Хитлер, изпъкваше в съзнанието на най-широките слоеве от населението като главна опасност, която час по-скоро трябва да бъде премахната. Освобождението на страната от оковите на фашизма израстваше от цялата международна и вътрешна обстановка като централна задача на работническата класа, на трудещите се от града и селото, на всички действително демократични и патриотични сили на нашия народ.

Такава беше практическата общонационална демократическа платформа на нашата партия през време на войната за освобождение на страната от фашизма и германската окупация. Тя намери широк отзвук, сплоти грамадното мнозинство от народа под знамето на Отечествения фронт, стана общонародно дело.

Партията считаше осъществяването на тая програма като неизбежен и решаващ етап за по-нататъшното развитие на нашата страна по пътя на дълбоките политически, стопански и социални преобразования.

С тая боева програма Партията напреди всички сили за бързото изграждане на действителния Отечествен фронт като общонародно движение и за широко разрастване на съпротивителното движение, за превръщането му в масово народно движение.

Вече през втората половина на 1942 г. общата активност на масите в борбата против хитлеристките окупатори и техните български оръдия значително порасна. На редица места малките по численост партизански чети се превърнаха в организирани отреди, които намираха широка подкрепа у народа. Паметни ще останат героичните

боеве през зимата на 1942—43 г. на партизанските отреди в Средногорието, срещу които безуспешно беше хвърлена 20-хилядна армия и полиция. През март-април 1943 г. по решение на ЦК страната беше разделена на 12 въстанически оперативни зони с общо военно ръководство. Нападенията на партизанските отреди срещу немците и органите на фашистката власт по села и градове биваха придружавани обикновено с широка политическа работа сред населението. И колкото повече търпяха поражение хитлеристките орди на Източния фронт, особено след Сталинградския разгром, толкова повече се засилваше борбата на партизаните и толкова по-широки народни маси увеличаваше партизанското движение из всички краища на страната.

В края на 1943 и началото на 1944 г. една стохилядна армия и жандармерия под фашистко ръководство участвуваше в борбата против партизанското движение. И ако на Хитлер и цар Борис не се удаде да изпратят нито един български воин на Източния фронт, то беше главно за това, че главните сили на българската армия бяха ангажирани в борбата против партизаните у нас и в Югославия.

Това беше действително героичен период, който постави на изпитание нашата партия и българския народ. Може смело да се каже, че партията, подпомогната най-активно от Работническия младежки съюз, въпреки огромните жертви, свирепия терор и опортюнистическите колебания и свиването на някои партийци, издържа с чест това изпитание. Периодът на съпротивителното движение ще остане записан със златни букви в историята на нашата партия и нашия народ, които заслужено може да се гордеят с десетките хиляди героични партизани и партизанки и техните помагачи, които Партията съумя да организира и вдигне на въоръжена борба против немските окупатори и българските фашисти. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Растящият размах на партизанското движение, улесняван от победоносното настъпление на Съветската армия, и неуспехът на фашистите да се справят с него по-вдигаха духа на народа и затвърдяваха вярата му в крайната победа, те окуражаваха и активизираха и съюзническите среди от Отечествения фронт.

Отечественият фронт се изграждаше в хода на борбата както за насъщните нужди на трудещите се, така и против ограбването на България и нейното поробване от немско-фашистките империалисти. Неговият мотор беше нашата партия. В неговата дейност се вълчиха и други нефашистки партии и организации.

През 1944 г. тежките непоправими поражения на немските пълчища по всички фронтове, мълниеносното настъпление на съветските войски към Германия, капитулацията на фашистка Италия, приближаването на Четвъртия украинския фронт към границите на България ускори разгрома на хитлеристка Германия. Сред немската агентура у нас и властващата монархо-фашистка клика настъпи пълно объркване и разложение. Опитът ѝ да удави в кръв партизанското движение се провали. Провали се също така нейният опит да разцепи Отечествения фронт. За да предотврати назряващото народно въстание, тя се обърна чрез правителството на Багрянов и впоследствие чрез правителството на Муравиев — Гичев към англо-американския щаб с предложение за безусловна капитулация, надявайки се при една англо-американска окупация да си осигури безнаказаност за своите престъпления и да запази разклатените основи на монархо-капиталистическия режим в България.

Но този план се разби с гръмотевичното настъпление на съветските войски и с бдителността на нашата партия.

На 26 август 1944 г. Централният комитет на Партията се обърна към всички организации, ръководства и членове на Партията с историческото окръжно № 4, в което постави задачата за незабавно събаряне чрез въоръжено въстание на фашисткото регентство и правителството на Багрянов и образуване на правителство на Отечествения фронт. В това окръжно между другото се казваше:

„За България удари дванадесетият час!

Съдбата на България днес зависи изключително от народа и патриотичното войнство. Всяко по-нататъшно оставане на власт, даже с един ден, натрапеното регентство и прогерманското правителство на Багрянов, всяко по-нататъшно продължаване съюза с германците означава гибел и разгром за нашата родина.

Пред Партията, пред Отечествения фронт, пред целия български народ и армия повелително се поставя задачата с всички сили да се вдигнат на смела и решителна въоръжена борба.

Отечественият фронт е единствената политическа сила, която може и трябва с незабавни, смели и решителни действия да спаси страната.“

Същия ден Главният щаб на народната въстаническа армия заповяда:

„Да се предприемат повсеместни настъпателни акции и се пристъпи към създаване на места властта на Отечествения фронт. Главните удари да се насочат към централите, особено там, където може да се разчита на подкрепата на отделни войскове части.“

С пълно съзнание за своята историческа мисия, начело на пролетариата, Партията използва всички опит на своето боево минало, всички уроци от своите победи и поражения, разгърна всички свои сили, ангажира своя огромен авторитет, опирайки се на решаващата помощ на славната Съветска армия, за да вдигне сплотения в Отечествения фронт български народ на смела въоръжена борба за събаряне на най-опасния, най-злостния крепител на капитализма и реакцията у нас — монархо-фашистката диктатура.

И когато на 7 септември съветските войски навлязоха в територията на България, въоръженото въстание беше вече в своя разгар. Общата стачка на рудничарите в Перник, стачката на софийските трамвайджии и демонстрациите на трудещите се софийски граждани, общата стачка в Пловдив и Габрово, разбиването на затворите в Плевен, Варна и Сливен бяха съпроводени със завземането от партизанските отреди на редица градове и села. Под непреодолимия натиск на съветските войски германските пълчища набързо напуснаха страната. Българските войници отказваха да изпълняват заповедите на реакционните офицери и преминаваха на страната на партизаните.

Победата на въстанието бе осигурена. На 9 септември под мощния удар на обединените народни маси, подпомогнати от въстаническите отреди и от революционните войници и командири, ненавистната монархо-фашистка диктатура бе съборена и се образува първото народно

правителство на България, правителството на Отечественя фронт. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Но говорейки за победата на Деветосептемврийското народно въстание, ние трябва още веднаж да подчертаем, че най-голямата заслуга в победата на Деветосептемврийското въстание, в освобождението на нашата родина от немско-фашисткото иго, се пада на братската героична Съветска армия и на нейния гениален вожд — генералисимус Сталин *(Много бурни и продължителни ръкопляскания. Всички стават. Неколкоминутни овации. Постепенно всички делегати започват да скандират, ръкопляскайки ритмично, „Да живее Съветската армия!“ Мощни и продължителни възгласи „Ура!“)*, за което Партията, работническата класа и целият наш трудещ се народ ще запазят чувството на вечна признателност. *(Продължителни ръкопляскания.)*

II. С ДЕВЕТОСЕПТЕМВРИЙСКОТО НАРОДНО ВЪСТАНИЕ СЕ ОТКРИ ПЪТЯТ ЗА ПОСТРОЯВАНЕ НА СОЦИАЛИЗМА В НАШАТА СТРАНА

1. От 9 септември 1944 г. до изборите за Велико народно събрание

Другари и другарки! Деветосептемврийското въоръжено народно въстание представлява исторически прелом в развитието на нашата страна.

На 9 септември 1944 г. политическата власт у нас беше изтръгната от ръцете на капиталистическата буржоазия, на експлоататорското монархо-фашистко малцинство, и премина в ръцете на грамадното мнозинство от народа, на трудещите се от градовете и селата, при активната и ръководна роля на работническата класа и нейния комунистически авангард. *(Силни ръкопляскания.)* Победило с решаващата помощ на героичната Съветска армия, Деветосептемврийското въстание откри пътя за построяването на социализма в нашата страна. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Съчетанието на народното въстание на 9 септември 1944 г. с победоносното шествие на Съветската армия на Балканите не само осигури победата на въстанието, но му придаде голяма сила и размах. Набираните в течение

на две десетилетия омраза против фашизма и решимост на трудещите се маси за разправа с него изблизнаха не-удържимо и пометоха с един замах фашисткия режим. Буржоазно-фашисткият полицейски апарат за насилие над трудещите се беше разбит още в деветосептемврийските дни. Започна изграждането на народната милиция, като въоръжена сила за смазване съпротивата на фашистките елементи и за защита завоеванията на народното въстание. Обединената около монархията и най-тясно свързана с германския империализъм крупнокапиталистическа клика беше съборена от власт. Държавната власт премина в ръцете на боевия съюз на работниците, селяните, занаятчиите, народната интелигенция, сплотени в Отечествения фронт, под ръководството на нашата партия. (*Ръкопляскания.*) Стана коренно изменение в характера на държавната власт: инструментът за потисничество и експлоатация на народните маси в полза на капиталистите се разрушаваше и се създаваше народната власт, като инструмент за унищожение на капитализма, за постепенно освобождаване на трудещите се от всяка експлоатация.

Наистина старата държавна буржоазна машина на 9 септември още не беше изцяло разбита. В образуваното правителство комунистите бяха още малцинство. Много важни командни позиции в държавата бяха в ръцете на хора, някои от които се оказаха впоследствие несигурни или враждебни към народната власт. Но фактически властта по места се намираще в ръцете на комитетите на Отечествения фронт. Нашата партия имаше в свои ръце Вътрешното министерство, както и новосъздадения помощник-командирски институт в армията. Това беше в общонароден интерес, тъй като само нашата партия беше в състояние да организира сломяването на съборената монархо-фашистка клика, да осигури вътрешния ред и успешното участие на преустройващата се армия в Отечествената война. Нейната преобладаваща сила и влияние сред народа, както и нейните позиции в комитетите на Отечествения фронт ѝ осигуряваха възможността фактически да провежда своята ръководна роля и в правителството и да води с успех борбата както против фашистко-реакционните, реставраторски елементи, така и против техните помагачи в редовете на Отечествения фронт.

Както и друг път сме изтъквали, нови хора, хора из недрата на работническата класа, на народа, застанаха начело на управлението. Грамадни народни пластове, притиснати под ботуша на фашистката диктатура, се пробудиха за активен и пълнокръвен политически живот и под ръководството на Партията навлязоха в органите на политическото, обществено, стопанско и културно управление на страната. Създаваше се нова държавна власт, роднодемократична по характер, която трябваше все повече да се развива и усъвършенствува.

Деветосептемврийското народно въстание, макар да си поставяше непосредствено за разрешение демократически задачи, не можеше обаче да не разтърси из основи капиталистическата система у нас и да не излезе извън рамките на буржоазната демокрация.

В това се състои главната особеност на нашето Деветосептемврийско въстание.

Тази особеност произтича от обстоятелството, че премахването на фашизма, осигуряването на демократическите права на трудещите се, тяхното укрепване и развитие не може да стане без да се посегне върху господството на капитализма. Защото фашизмът не е нищо друго, освен безогледна терористическа диктатура на крупния капитал. Не може да бъде радикално и без остатък премахнат фашизмът, ако не се посегне върху господството на крупния капитал, не могат да бъдат осигурени демократическите права на трудещите се, ако крупният капитал запази своето политическо и икономическо всесилие. Ето защо народното въстание на 9 септември, издигайки на пръв план за разрешение демократически по своя характер задачи, както и голямата национална задача за участието на нашия народ във войната за окончателното разгромяване на хитлеризма, не можеше да не насочи по-късно неизбежно своето острие против господството на крупния капитал, да не му нанесе още нови сериозни удари и да не открие възможностите за неговото премахване, за премахването на капиталистическата система изобщо и преминаването към социализма.

Но за превръщането на тези възможности в една действителност нашата партия трябваше да води сериозна и сурова борба.

Трябваше преди всичко да се отстои и закрепил победата на 9 септември. Партията трябваше да си даде ясна сметка за обстановката, в която беше извършено въстанието, за повелителните в тази обстановка главни мероприятия, които трябваше да се проведат, за възможния обем от задачи, които можеше да бъдат осъществени веднага.

Деветосептемврийското въстание се извърши в обстановка, когато още продължаваше войната против хитлеристка Германия. Няма никакво съмнение, че интересите на победоносното завършване на тази война стояха по-горе от всичко и не биваше да се предприема нищо, което би могло да увреди тези интереси. При оценяване дейността на нашата партия през този период — от развитието на страната след 4 септември до края на войната и подписването на мирния договор — не бива по-никакъв начин да се изпуска изпредвид това важно обстоятелство, както и обстоятелството, че нашата страна, като бивш сателит на хитлеристка Германия, се намираще под контролата на специална Съюзническа контролна комисия, с участието на враждебно настроените към народната власт английски и американски представители. От друга страна, на България, в интереса на нейното собствено национално съществуване и защита на нейната свобода, предстоеше да вземе активно участие във войната против хитлеристка Германия на страната и под ръководството на Съветския съюз.

При тази обстановка беше необходима трезва оценка на реалната действителност — международна и вътрешна. Трябваше да бъдат поставени за разрешение само най-назрелите задачи, да не се прескачат отделните етапи в развитието на борбата на работническата класа и трудещите се от градове и села против капитализма. В това отношение нашата партия имаше пълно съзнание за своята историческа отговорност пред работническата класа и всички трудещи се.

На 9 септември и веднага след него нашата партия издигна лозунга за максимално сплотяване на всички демократични и патриотични сили на целия народ в името на решително и безпощадно смазване на монархофашистката клика, за мобилизиране всички материални и морални сили на народа и организираното им вливане

в общата борба на свободолюбивите народи под ръководството на Съветския съюз. Това беше централната задача, която нашата партия постави непосредствено след 9 септември и, както е известно, тая задача бе успешно изпълнена. България даде според силите си своя принос за освобождаването на Балканите от хитлеристките завоеватели, за окончателната победа над тях. „Всичко за фронта, всичко за победата на Отечествена война!“ — такъв беше основният лозунг на Партията, на Отечествения фронт, на държавата в това време. И нему бяха подчинени всички други въпроси. Партията се бореше против всяко отклонение от този лозунг. Тя се обяви решително срещу левичарските забягвания на отделни нейни звена, срещу нетърпението на отделни другари, които считаха, че тя трябва да пристъпи веднага към непосредствени социалистически преобразования.

Линията на възможното най-голямо обединение на всички антифашистки, демократически и патриотични сили на народа, в това число и на някои антигермански елементи из средата на буржоазията, в името на пълния разгром на фашистката клика, на победоносното участие в антихитлеристката война, на отстояване и осигуряване националната независимост, териториалната цялост и държавния суверенитет на родината, това беше единствено правилната линия. Нейното осъществяване беше предварително условие и гаранция за запазването и понататъшното развитие на историческите завоевания на Деветосептемврийското народно въстание. Тя даваше възможност на Партията да се свърже с най-широките маси, да укрепи позициите си, да изолира враговете на въстанието и народната власт. Тази линия Централният комитет на нашата партия проведе твърдо и с голяма настойчивост докрай.

През този период открито фашистките елементи прегърпяха съкрушителни удари. Главните представители на фашизма и германската агентура, виновници за разбойническия съюз с германския империализъм и за изправяне страната пред трета национална катастрофа, бяха сурово наказани, фашистките организации — разгромени. Развиха се в небивали размери обществените, политически, стопански и културни организации на трудещите се, тяхната невиджана досега обществено-политическа

трудова активност. Осъществени бяха редица сериозни демократически реформи. Установено беше пълно равнопоставяне на жените, като им се осигури възможността за активно участие в обществения, стопански и културен живот на държавата. На младежите се откри най-широко поле за дейност и развитие. Пълно равнопоставяне също беше дадено на националните малцинства и осигурена държавната издръжка на техните училища. Проведен беше Законът за трудовата поземлена собственост, с който се отнеха земените владения над 200 декара (с изключение на Добруджа, дето максималното количество земя в частно владение се определя на 300 декара). Гласуван бе Закон за конфискуване на незаконно придобитите богатства. Проведени бяха сериозни мероприятия за осигуряване народен характер на армията. В армията бе въведен институтът на помощник-командирите, съставен от проверени синове на народа — борци против фашизма.

Започна се преустройството и на други области на нашия държавен апарат на нови, народни начала. Закрепени бяха демократическите права и свободи на широките народни маси. Тези и други още преобразования намериха израз и утвърждение в премахването на монархията и в провъзгласяването на Народната република. *(Продължителни ръкопляскания.)*

През този период усилията на стопанския фронт бяха насочени главно към възстановяване на народното стопанство, разстроено от войната, жестоко ограбено от немците и допълнително пострададо от двете сушави години. Въпросът за сериозни стопански преобразования през този период не стоеше и не можеше да стои на дневен ред. Незавършената война и неуреденото още международно положение на нашата страна, с контролна Съюзническа комисия в нея, не позволяваха веднага да се посегне радикално върху икономическата база на капиталистическата реакция. Едрите промишлени, банкови и търговски предприятия оставаха все още в частнокапиталистически ръце.

Наистина капиталистите вече не бяха абсолютни господари на своите предприятия и на капиталите си както по-рано. Беше установен държавен и обществен контрол върху тяхната дейност. Силно порасна обществената роля на професионалните работнически съюзи.

Но колкото и властта на капиталистите да беше подложена на ограничения, те си оставаха собственици на предприятията и използваха това обстоятелство, за да пречат в една или друга форма и степен на развитието на производството и на правителствените мероприятия. Разполагайки със своята икономическа база, те имаха възможност да оказват известен натиск върху народната власт. Нужна беше още сериозна борба, за да се изтикат окончателно капиталистическите елементи от техните политически и икономически позиции.

Ударът на 9 септември срещу народните врагове в лицето на фашистката клика беше толкова силен и съкрушителен, че за известно време капиталистическата буржоазия съвършено се притаи. Но това не значеше, че тя се беше простила с намерението си да върне страната назад.

Опряна на своята все още запазена икономическа база и на подкрепата, която реакционните американски и английски кръгове ѝ даваха, капиталистическата буржоазия скоро се опита да осъществи тези свои надежди и намерения. В Отечествения фронт тя имаше своя агенгура в лицето на десничарските реакционни елементи, навлезли и прикрили се в някои отечественофронтонски партии. Не решавайки се още да излезе открито на борба срещу народната власт, тя използва тези десничарски реакционни елементи, които скоро след 9 септември подеха ожесточена борба срещу Комунистическата партия, оспорвайки нейната ръководна роля, полагайки всички усилия, за да разстройват стопанството, да спъват провеждането на правителствените мероприятия, да компрометират Партията, да ослабват Отечествения фронт, да подготвят и условия за реставрация.

Нашата партия трябваше да организира борбата на грудещите се маси за решителния отпор срещу сбъдинените растящи усилия на вътрешната и международната реакция, насочени против делото и завоеванията на 9 септември. Тя трябваше да прояви изострена бдителност, голяма маневрена способност, такт и решителност, за да излезе победител в тази сложна и отговорна борба. Под ръководството на Централния комитет нашата партия изпълни с чест своя дълг. Тя се оказа през този период на висотата на положението като ръководителка на Оте-

чествения фронт, на трудещите се, на целия народ.
(*Ръкопляскания.*)

Трудещите се в нашата страна помнят с каква енергия и решимост Партията ги призова на улицата против известното четвърто постановление на дамянвелчевци, с което реакционните елементи в правителството и Отечествения фронт искаха да спасят от народното възмездие прикрилите се в армията палачи на народа, за да ги имат като кадри за изпълнението на своите превратджийски планове. Нашата партия по същото време разобличи самозвания земеделски „водач“, патентования чужд агент Гемето, върху когото реакционните англо-американски среди възлагаха големи надежди в борбата срещу народната власт у нас. Гемето се опита да създаде блок на всички десничарски реакционни елементи в Отечествения фронт и да ги противопостави открито срещу нашата партия. Тези реакционни елементи подеха борба за премахване комитетите на Отечествения фронт, които, според тях, били уж вече отживели своето време, за превръщането на Отечествения фронт в обикновена междупартийна коалиция, за неучастие на България във войната срещу хитлеристка Германия редом и под ръководството на съветското командване. Те поведоха подла пропаганда против народната милиция, против народните съдилища, проповядваха и вършеха поражение в страната и на фронта.

Нашата партия съумя да разобличи Гемето и геметовщината в очите на народните маси като вражеска агентура, да я изолира и разбие, като още по-тясно се сдружи и укрепи своето сътрудничество със здравите сили на Отечествения фронт и специално на Земеделския съюз. Фамозният д-р Г. М. Димитров в скоро време се оказа генерал без армия и, оплут и презрян, укрил се в американската легация в София, позорно избяга в Америка. (*Ръкопляскания.*)

Неудачният дебют и провалът на Гемето като главен агент на американските и английски империалисти у нас застави последните да потърсят и други свои оръдия. Със свършването на войната натискът на американските и английските реакционни кръгове върху нашата страна се засили. Под пряката тяхна диктовка от Отечествения фронт се отцепиха николапетковци и григорчешмед-

жиевци и се оформиха в злостна противонародна опозиция, която вече беше неприкрита агентура на американския империализъм.

Неуреденото още международно положение на страната, откритата намеса на американските империалисти във вътрешните работи на страната (отлагането на изборите, насрочени на 26 август 1945 г.), големите стопански, продоволствени и други трудности, предизвикани от германското ограбване и разрушенията на войната, създадоха за опозиционните щабове благоприятна обстановка за разгъване подривна и разложителна работа против Отечествения фронт, народната власт и нашата партия.

Въпреки това, противонародната опозиция претърпя тежко и съкрушително поражение. Бойкотът на изборите за XXVI Обикновено народно събрание се жалко провали. Впоследствие в изборите за Великото народно събрание, макар опозицията да си послужи с най-гнусни шантажи и заплашвания с външна намеса, с демагогия, лъжи и клевети по отношение на комунистите, с извратяване програмата на Отечествения фронт, Отечественият фронт извоюва бляскава победа, като събра над 70 на сто от гласовете. Нашата партия сама получи повече от 50 на сто от гласовете и свое собствено мнозинство във Великото народно събрание. (*Бурни ръкопляскания.*)

Резултатите от изборите за Великото народно събрание доказаха, че трудещите се маси дават пълното свое доверие на нашата партия и възлагат своите надежди на нея като ръководеща сила в управлението на страната и нейното социалистическо преобразование. В едни редовни и свободни избори, произведени на основата на всеобщото пряко и равно избирателно право, при тайно гласоподаване, бе и по парламентарен път потвърдена окончателно ръководещата роля на нашата партия в Отечествения фронт и всички области на нашия живот. (*Ръкопляскания.*) Партията можеше вече още по-твърдо и уверено да върви напред по пътя, открит от Деветосептемврийското народно въстание. (*Ръкопляскания.*)

Въпреки активното противодействие на опозицията, беше сключен мирен договор. Бяха възстановени дипломатическите отношения с Англия и Америка. Широката

разяснителна работа, проведена от Партията и Отечествения фронт сред временно заблудените от опозицията селяни и граждани, доведе до пълното изолиране на тая противонародна опозиция от трудещия се народ. Откъснати и презрени от него, опозиционните водачи се ориентираха към съзаклятия за насилствено събаряне на народната власт с помощта на външна намеса, което по-късно доведе до пълен разгром на николапетковия лъжеземеделски съюз.

Под ръководството на нашата партия бяха разкрити и с твърда ръка ликвидирани редица реакционни съзаклятия. Разкрит и ликвидиран беше заговорът на дамян-велчевци. Армията беше последователно прочистена от реакционните офицери.

Борбата против реставраторската опозиция нашата партия доведе докрай, борейки се за възможно най-голямо обединение на всички здрави демократични и патриотични сили под знамето на Отечествения фронт. Тя разкри напълно предателството, което опозиционните водачи, като чужди агенти, извършиха спрямо нацията. Това беше остра класова борба. Враговете на работническата класа бяха и врагове на нацията. Едновременно Партията правеше всичко за укрепване позициите на работническата класа, за укрепване съюза между работниците и селяните, за затягане редовете на Отечествения фронт. Партията излизаше от положението, че и напред тя трябва да върви начело на растящата демократическа политическа армия на Отечествения фронт, разумно използвайки силите и възможностите на всички нейни разнородни отреди и елементи в полза на демократическото и прогресивно развитие на страната. Тя имаше съзнанието, че от тази армия ще отпаднат отделни групи и елементи, колебливи и непоследователни отечественофронтовци, в зависимост от характера на поставените за разрешение задачи. Тя разбираше ясно, че вътре в самата тази армия трябва да се води последователно борба против агентите на фашизма и капиталистическата реакция. Но тя знаеше също, че в процеса на съвместната работа и борба под ръководството на Комунистическата партия отделните отреди на тази армия все повече ще се опознават и сближават, все повече тя ще заздравява своето вътрешно единство, в нея все повече

ще растат и крепнат авторитетът и ръководната роля на нашата партия.

За никого сега не подлежи на съмнение, че политиката на нашата партия за максималното обединение на всички демократични и патриотични сили под знамето на Отечествения фронт укрепи позициите на работническата класа, доведе до пълна победа на народа над реакцията, осигури осъществяването на отечественофронтовската програма.

Ръководната роля на работническата класа беше ярко изразена и в състава на новото правителство на Отечествения фронт, образувано след изборите за Великото народно събрание. Решаващите командни постове в държавата бяха заети от комунисти и проверени на дело отечественофронтовци.

Укрепи се и Отечественият фронт още повече. От него бяха отстранени десните елементи (дамянвелчевци, юруковци и други подобни елементи). Нашият главен съюзник — Земеделският съюз, под ръководството на проверените свои ръководители-отечественофронтовци, отстрани колебливите и двуличните елементи и се обяви ясно и определено за боеви съюз между селяни и работници под ръководството на работническата класа и за строителството на социализма и социалистическото преустройство на селското стопанство върху базата на трудовокооперативните земеделски стопанства, при последователна политика на ограничаване и ликвидация на кулашките експлоататорски елементи в селото. Взаимното доверие, опознаването и сближаването между отечественофронтовските партии се засилиха.

Така, пристъпът на вътрешната и международна реакция беше по такъв начин отбит. Борбата се увенча с победата на работническата класа, на народа. Приключи се един извънредно важен етап на сурова и ожесточена борба на нашата партия, на Отечествения фронт за отстояване историческите завоевания на Деветосептемврийското народно въстание. Трябва в тая връзка определено да се подчертае, че ако пристъпът на вътрешната и международна реакция у нас през този период не взе формата на открити въоръжени действия, то се обяснява не само с решителните мерки на народната власт, с бдителността и енергията на нашата партия, но и в значи-

телна степен и с наличието на частите на освободителната Съветска армия в страната, които със самия факт на своето присъствие просто сковаваха в известна степен реакцията. *(Ръкопляскания.)*

2. Към изграждане основите на социализма у нас

Победата на народа под ръководството на нашата партия против опита на капиталистическата реакция за реставрация създаде възможност и условия за ускорено политическо и стопанско развитие на страната, за пристъпване към изпълнение на основните преобразователни и съзидателни задачи на народната власт.

В обстановката, създадена след изборите за Великото народно събрание и образуването на правителството, под непосредственото ръководство на нашата партия, развитието на производителните сили, издигането на стопанската мощ на страната и на благосъстоянието на трудещите се бяха немислими, без да се посегне радикално върху икономическата база на капиталистическата класа. И българският опит потвърди ленинско-сталинското положение, че в обстановката на загиващия капитализъм, на безнадеждната органическа криза на буржоазната демокрация, която поражда фашизма, не са възможни никакви сериозни и трайни демократически преобразования, не може да се върви напред, без да се посяга върху основите на капитализма, без да се правят стъпки към социализма, което за нашата страна ставаше толкова по-възможно поради наличието на братската помощ на една мощна социалистическа държава в лицето на Съветския съюз. *(Ръкопляскания.)*

Беше вече разчистен пътът за пълно разгръщане на градивните задачи на народната власт, на революционните преобразования в областта на народното стопанство, за премахване на икономическата база на капиталистическата реакция, за преход от капитализма към социализма у нас, който преход, разбира се, не може да бъде осъществен, без да се води непримирима класова борба против капиталистическите елементи в страната.

В тази обстановка Партията трябваше своевременно да формулира нови задачи, за да въоръжи с ясна перспектива партийните кадри, Отечествения фронт, трудещите се. Трябва обаче да се каже, че се допусна изве-

стно закъснение в това отношение. И след като бяха в основата си решени главните задачи в предшестващия период, Партията продължи да работи до голяма степен под знака на своите стари лозунги. Ние допуснахме известно забавяне на разгрома на реакционната опозиция. Ние продължавахме да говорим за възможност да се съчетаят интересите на частните индустриалци и търговци с общите интереси на държавата, когато цялата обстановка вече позволяваше да се проведат решителни мероприятия за премахване господството на крупния капитал и в икономиката на страната и бяха налице необходимите възможности и сили, за да минем по-решително към изграждането основите на социализма в нашата страна.

Ние никога не сме губили изпредвид общата перспектива на нашето развитие към социализма. Ние сме имали винаги ясното съзнание, че премахването на фашизма, осъществяването на цяла редица реформи, посочени в провъзгласената на 17 юли 1942 г. програма на Отечествения фронт, е неразривно свързано с нашата крайна цел — социализма и комунизма. Ние неведнаж сме изтъквали, че от гледна точка на нашата партия, като авангард на работническата класа, осъществяването на дело и докрай програмата на Отечествения фронт означава създаването на ония необходими условия, които биха позволили на нашия народ да мине към социализма. Ние сме подчертавали винаги, че не съществува никакво противоречие между нашата отечественофронтowska политика и борба за обединяване на всички демократични и прогресивни сили в Отечествения фронт, за осъществяване на неговата програма, от една страна, и борбата за социализъм — от друга. Но необходимо е да се каже, че по онова време преходът към социализма ни се представяше като въпрос на сравнително по-отдалечено бъдеще, че обстановката — вътрешна и международна — още не позволяваше да се предприемат практически такива радикални мероприятия.

Между това, както е известно, към края на 1946 г. програмата на Отечествения фронт, както тя беше провъзгласена през 1942 г. и конкретизирана след 9 септември в декларацията на първото отечественофронтовско правителство, беше вече в главните си линии осъществена. Нещо повече. С провъзгласяването на Народната

република, с изработения двегодишен държавен народно-стопански план ние бяхме вече на дело отишли по-далеч от първата програма на Отечествения фронт. Развитието на революционно-преобразователния процес, започнал на 9 септември, се натъкваше вече неумолимо на необходимостта от решителни мерки за ликвидиране на крупно-капиталистическата частна собственост, за отпочване на последователна политика, за ограничение на капиталистическите елементи в село, за коренно преустройство на държавния апарат и, в съответствие с това, за изработване на нова програма на Отечествения фронт, с ясно формулирана перспектива на движение към социализма, за преустройство на Отечествения фронт, с оглед на тази главна задача, за по-натъшно укрепване с всички сили ръководната роля на Партията.

С допуснатото забавяне на темповете на стопанското и обществено-политическо развитие на страната нашата партия, макар и за кратко време, прояви известно подценяване силите на работническата класа и трудещите се, на своите собствени сили и надценяване силите на реакцията. Това показва, както отбеляза XVI пленум на ЦК, че в нашата партия „нямаше достатъчно ясност по отношение перспективите и темповете на нашето движение към социализма“. Тя не беше въоръжена с издържан докрай марксистко-ленински анализ на деветосептемврийския прелом, на възможностите, които той създаваше, и не успяваше своевременно да долови различните етапи на неговото развитие. Но Партията, за наше щастие, макар и с известно забавяне и с недостатъчно разгъната теоретическа обосновка, можа на дело да постави и осигури разрешението на новите задачи, които обстановката налагаше.

И в тоя наш случай се потвърждава известната истина, че по-лесно е да се овладеят принципите на марксистко-ленинското учение, отколкото умението правилно и своевременно да се прилагат практически тия принципи като ръководство за действие на всеки етап от общественото развитие. За овладяването на това умение, на това трудно изкуство, партийните ръководители, големи и малки, трябва неуморно да работят и усърдно да се учат, за да може Партията да не изостава назад, да не закъснява с необходимите свои действия, нито пък да забягва напред.

Ние ще останем завинаги благодарни за онази неоценима и своевременно помощ, която получаваме от великата Болшевишка партия, преди всичко лично от др. Сталин (*Продължителни ръкопляскания*), чрез съвети и разяснения по въпросите на политиката на нашата партия, като ръководна сила на народната демокрация и която ни помагаше бързо да изправяме допуснатите грешки.

През последната година — година и половина под ръководството на нашата партия бяха проведени редица основни мероприятия от решаващо значение за окончателното утвърждаване на народната демокрация и за създаването на необходимите условия за изграждане икономическите основи на социализма у нас.

Беше гласувана новата Републиканска конституция, която закрепил законодателно историческите завоевания на Деветосептемврийското народно въстание, народно-демократическата форма на управление в страната, и откри възможностите за нейното по-нататъшно развитие.

По инициативата и под ръководството на нашата партия беше осъществена национализацията на индустрията, на частните банки, на външната търговия, на вътрешната търговия на едро, на едрата градска покрита собственост, на горите, беше изкупен едрият земеделски инвентар. По такъв начин решаващата част от средствата за производството и размяната станаха обществена собственост.

Национализацията на индустрията е най-важното революционно мероприятие в стопанството, което окончателно утвърди плановото развитие на нашата страна по пътя на социализма. В областта на индустрията, кредита и транспорта общественият сектор получи почти монополно положение. Почти напълно монополизирана от обществения сектор е външната търговия и вътрешната търговия на едро. Във вътрешната търговия на дребно общественият сектор вече има решително надмощие над частния сектор. И в областта на селското стопанство и занаятчийството общественият сектор получи здрава основа, която все повече се укрепва с образуването на повече от 70 машинно-тракторни станции, повече от хиляда трудовокооперативни земеделски стопанства с почти 3,000,000 декара обработваема земя, на държавни земеделски стопанства върху близо

1,000,000 декара земя, на нови трудовопроизводителни занаятчийски кооперации и с широкото развитие на кооперативното движение в града и селото.

Едновременно с изложените дълбоки преобразователни мероприятия и в съответствие с нашата народна конституция беше проведено коренно преустройство на цялата система на държавния апарат, както в центъра, така и на места, който въпреки още редица свои слабости, продължава да се подобрява и усъвършенствува като апарат на една народнодемократическа държава.

Нашата партия взе инициативата и под нейно ръководство, както знаете, беше преустроен Отечественият фронт в Единна общественно-политическа организация с обща обновена програма, с общ устав, които формулираха новите задачи по преобразованието на страната с оглед на нейното движение към социализма. По такъв начин в резултат на упорита и продължителна работа на Партията беше окончателно ликвидирано с елементите на коалиция в Отечествения фронт и той се превърна в организация на боевия съюз на трудещите се от града и селото с общопризната в нея ръководна роля на работническата класа начело с нашата партия. Необходимостта от изграждането на социализма сега е призната от всички партии и обществени организации, съставляващи Отечествения фронт.

Вторият конгрес на Отечествения фронт отбеляза много важен етап в неговото развитие. Враждебните, колебливите, несигурни елементи, които бяха дошли в Отечествения фронт с намерението да го разлагат и обезсилят отвътре, отпаднаха или бяха изгонени от него. От това Отечественият фронт само спечели. На тяхно място, след Втория конгрес, в него се вляха нови, свежи сили из недрата на трудещия се народ и неговите масови организации. Отечественият фронт, като масова, общественно-политическа организация на боевия съюз на трудещите се от градовете и селата, под ръководството на работническата класа, сега е по-силен, вътрешно по-единен и сплотен от когато и да било по-рано. Налице са най-благоприятни условия за още по-тясното сътрудничество и сближение между отечественофронтските партии. Прилагайки различни методи на убеждение, агитация и пропаганда, в зависимост от особеностите на ония среди, в

които всяка една от тях предимно работи, те съдействуват за приобщаване към общото дело за изграждане основите на социализма, по пътя на народната демокрация, на възможно по-широки слоеве от населението.

Отечественият фронт понастоящем представлява живо възплъщение на все по-растящото морално и политическо боево единство на трудещите се в нашата страна — основно условие и могъщ фактор за довеждане докрай борбата против капиталистическите елементи и изграждането основите на социализма.

Превръщането на Отечествения фронт в Единна обществено-политическа организация, с обща социалистическа по същество програма и със задължително обща дисциплина, при общопризната ръководна роля в нея на Комунистическата партия, е несъмнено голямо постижение. Затова ние решително отхвърляме всяко подценяване на значението и ролята на Отечествения фронт. Той бе и продължава да бъде една жизнена необходимост за нашата страна. И ние не можем да не осъдим онези комунисти, които със своето пренебрежително отношение към Единната обществено-политическата организация сами наливат вода във воденицата на класовите врагове, които именно са заинтересувани в разрушаването на Отечествения фронт.

Самò по себе си се разбира, че вътре в рамките на Отечествения фронт някои от сегашните отечествено-фронтovski партии могат да предпочетат да се слоят помежду си или да прекратят своето самостоятелно организационно съществуване, когато намерят това за назряло, полезно и целесъобразно. Но това остава изключително тяхна възможност, тяхна преценка и тяхно собствено право.

Изложените дълбоки преобразования и изменението в съотношението на класовите и политически сили в страната, при активната поддръжка и помощ на Съветския съюз, направиха възможно поставянето на въпроса за преминаване към построяването основите на социализма у нас като насъщна, жизнена практическа задача. (*Ръкопляскания.*) Това е сега генералната линия на нашата партия. И Партията, начело на работническата класа и нейния съюз със трудещите се от градове и села, ще провежда тая правилна генерална линия твърдо, неуклонно,

с непоколебима увереност в победата, въпреки всички вътрешни и особено външни трудности и препятствия. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

II. ХАРАКТЕР, РОЛЯ И ПЕРСПЕКТИВИ НА НАРОДНАТА ДЕМОКРАЦИЯ И НАРОДНОДЕМОКРАТИЧНАТА ДЪРЖАВА

За да можем напълно уверено да вървим по избрания от нас правилен път, по пътя на социализма, необходимо е да се внесе пълна яснота по въпроса за характера, ролята и перспективите на народната демокрация и народнодемократическата държава. В това отношение трябва да уточним някои наши досегашни схващания, а други да изправим, отчитайки досегашния опит, както и най-новите данни по тоя нов сложен въпрос за нашата страна, както знаете, и за другите страни на народни демокрации.

В какво се заключава накратко въпросът?

Първо. Народната демокрация и народнодемократическата държава, както е известно, станаха възможни в резултат на разгрома на немско-фашистките сили, в резултат на историческата победа на Съветския съюз във Втората световна война и борбата на народните маси под ръководството на работническата класа за национална свобода и независимост, които доведоха до отпадане на ред страни в Източна и Югоизточна Европа от системата на империализма.

Характерът на народната демокрация и народнодемократическата държава се определя от четири най-важни особености:

а) Народнодемократическата държава представлява от себе си власт на трудещите се — на огромното болшинство от народа, при ръководната роля на работническата класа. Това значи, първо, че е съборена властта на капиталистите и едрите земевладелци и е установена властта на трудещите се от градове и села под ръководството на работническата класа; работническата класа, като най-напредничавата класа на съвременното общество, играе ръководна роля в държавата и обществения живот; второ, че държавата служи за оръдие в борбата на трудещите се против експлоататорските елементи,

против всички опити и тенденции, насочени към възстановяване на капиталистическия строй и господството на буржоазията.

б) Народнодемократичната държава се явява държава на преходния период, призвана да обезпечи развитието на страната по пътя към социализма. Това означава, че макар властта на капиталистите и едрите земевладелци да е съборена и имуществото на тези класи да е превърнато в собственост на народа, икономическите корени на капитализма още не са ликвидирани, капиталистическите елементи още остават и се развиват, стремейки се да възстановят капиталистическото робство. Затова придвижването напред към социализма е възможно само като се води непримирима класова борба с капиталистическите елементи за тяхната пълна ликвидация.

Само придвижвайки се неотклонно напред по пътя към социализма, народнодемократическата държава ще може да се укрепва и да изпълни своето историческо призвание. Ако народната демокрация би престанала да се бори против експлоататорските класи, би престанала да подавя и изтласква капиталистическите елементи, то те неминуемо биха взели връх, и не само биха подкопали основите на народната демокрация, но и биха я довели до гибел.

в) Народнодемократическата държава се изгражда в сътрудничество и дружба със Съветския съюз, със страната на социализма. Както освобождението на нашата страна от веригите на империализма и създаването на народнодемократическата държава станаха възможни благодарение помощта и освободителната мисия на Съветския съюз в борбата против фашистка Германия и нейните съюзници, така и по-нататъшното развитие на нашата народна демокрация предполага запазването и укрепването на тесни отношения и искрено сътрудничество, взаимопомощ и приятелство между нашата страна и великата съветска държава. *(Ръкопляскания.)* Всяка тенденция към ослабване сътрудничеството със Съветския съюз е насочена против самата основа на съществуване на народната демокрация в нашата страна. *(Ръкопляскания.)*

г) Народнодемократическата държава принадлежи към демократическия, антиимпериалистически лагер. Само участвайки в единния демократически антиимпериали-

стически лагер, начело на който стои могъщата съветска държава, всяка страна на народната демокрация може да обезпечи своята независимост, суверенност и безопасност против агресията на империалистическите сили. (*Ръкопляскания.*)

Второ. В обстановката на военния разгром на фашистките държави-агресори, в условията на рязкото изостряне на общата криза на капитализма, на огромното усиляване могъществото на Съветския съюз и при наличието на тясното сътрудничество със СССР и народно-мократическите държави, за нашата страна, както и за другите страни на народната демокрация, се откри възможността да се осъществи преходът от капитализма към социализма без създаване на съветски режим, посредством режима на народната демокрация, при условия че се укрепва и развива този режим и като се опираме на подкрепата на Съветския съюз и народнодемократичните страни.

Трето. Въплътявайки господството на трудещите се при ръководството на работническата класа, режимът на народната демокрация може и трябва в дадената историческа обстановка, както вече показва опитът, с успех да изпълнява функциите на диктатурата на пролетариата (*Бурни и продължителни ръкопляскания*) за ликвидирането на капиталистическите елементи и организацията на социалистическото стопанство. Той, режимът на народната демокрация, може да сломи съпротивата на съборените капиталисти и едри земевладелци, да сподавя и ликвидира техните опити за възстановяване властта на капитала. Той може да организира строителството на индустрията на началата на обществената собственост и плановото стопанство. Режимът на народната демокрация ще бъде също в състояние да преодолее неустойчивостта на градската дребна буржоазия и средното селячество, да преодолее капиталистическите елементи в селото и да сплоти основните трудещи се маси около работническата класа на решителна борба за преминаване към социализъм.

При провеждането на тази линия, насочена към изтласкване от народното стопанство на капиталистическите елементи, режимът на народната демокрация несъмнено не ще остане неизменен. Необходимо ще бъде да се укрепват постоянно ръководните позиции на работниче-

ската класа във всички области на държавния и обществен живот, необходимо ще бъде и в селото да се сплътят всички елементи, които могат да бъдат надеждни съюзници на работническата класа в периода на изостряне борбата с кулаците и техните помагачи. Необходимо ще бъде да се укрепва и подобрява режимът на народната демокрация, като средство в борбата за ограничение и ликвидация на класовите врагове.

Четвърто. Страните на народната демокрация, в това число и нашата страна, вече са тръгнали по пътя към социализма, не преставайки да водят борба против вътрешните и особено външните вражески сили. Понастоящем в тия страни се работи за създаване необходимите условия за построяване на социализма, за създаване икономическите и културни основи на бъдещото социалистическо общество в нашата страна.

Именно това съставлява на днешния етап основната задача на народната демокрация, значи и на работническата класа и на възглавяващата я Комунистическа партия.

Тази обща задача обхваща ред важни отделни задачи, сред които решаващо значение имат у нас следните:

а) постоянно укрепване ръководните позиции на работническата класа начело с Комунистическата партия във всички области на държавния, стопанския, общественно-политическия и културен живот;

б) укрепване съюза на работническата класа и трудещото се селячество под ръководството на работническата класа;

в) ускорено развитие на общественния сектор на народното стопанство, в частност едрата индустрия.

г) подготвяне условията за ликвидация на капиталистическите експлоататорски елементи в селското стопанство по пътя на последователната политика на тяхното ограничаване, а след това на изтласкване и ликвидация;

д) всестранно развитие на производителните кооперации сред основните маси от селячеството, оказване държавна помощ на дребните и средни селяни във вид на обслужване от машинно-тракторните станции със селскостопански машини, кредити, заеми на семена и пр., повишавайки тяхната заинтересованост към съюза с работническата класа, убеждавайки ги с примери от живота на

тия кооперации в предимствата на съвместното водене на селското стопанство и възпитавайки ги в духа на непримиримост към капиталистическите елементи.

Що се касае до национализацията на земята, ние считаме, че този въпрос при нашите условия, при развитието на трудовокооперативните земеделски стопанства, няма практическо значение, т. е. провеждането на национализацията на земята не се явява непременно условие за развитието и машинизирането на нашето селско стопанство.

Пето. По-нататък. Народната демокрация и народната демократическа държава са за интернационализма. Национализмът е несъвместим с народната демокрация, защото той е оръдие на капитализма, на капиталистическата реакция. Нашата партия вижда в интернационализма, в международното сътрудничество, начело с великия Сталин, гаранция за самостоятелното съществуване, пресъпяване и придвижване на нашата страна към социализма. Ние считаме, че национализмът, под каквато и маска той да се прикрива, е враг на комунизма. Това нагледно показва антикомунистическата практика на националистическата група на Тито в Югославия. Затова борбата с национализма се явява първостепенен дълг на комунистите, на всеки комунист.

Борейки се против всички проявления на национализма, ние сме длъжни да възпитаваме трудещите се в духа на пролетарския интернационализъм и преданост към своята родина, което значи в дух на истински патриотизъм.

Възпитанието в духа на пролетарския интернационализъм и на преданост към своята родина означава преди всичко развитие и укрепване на съзнанието за решаващата важност на здраво сплотения единен фронт на страните на народната демокрация и великия Съветски съюз за борба против настъплението на агресивните сили на международната реакция и империализма. Цялото бъдеще на нашия народ зависи, от една страна, от могъществото на Съветския съюз, от което ние сме кръвно заинтересовани, а от друга — от готовността и способността на нашия народ, в случай на капиталистическа агресия, да изпълни достойно своя дълг в общата борба. *(Ръкопляскания.)*

Заедно с това възпитанието в духа на пролетарския интернационализъм означава развиване и укрепване на съзнанието за важността на пълната съгласуваност в действията на комунистическите партии и за ръководната роля на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики). *(Бурни ръкопляскания.)* Защото за комунистическите партии съществува единна теория, като ръководство за действие — теорията на марксизмо-ленинизма, съществува единна целеустременост в тяхната политика, съществува великата партия на Ленин—Сталин като ръководеща партия на международното работническо движение. *(Бурни и продължителни ръкопляскания. Всички стават прави. Многократни и мощни възгласи „Ура!“ Продължително скандиране: „Да живее ВКП(б)“, „Да живее Сталин!“, „Сталин!“, „Сталин!“, „Сталин—Димитров!“)*

Ние считаме като най-важно условие за всички наши успехи необходимостта неуморно и открито да се възпитава в този именно дух Партията, работническата класа, трудовото селячество, цялата трудова интелигенция, целият трудещ се народ. *(Бурни ръкопляскания.)*

Трайчо Костов: Другари! Следобедното заседание ще започне в 4 часа и 30 минути. Ще изслушаме приветствията на представителите на Единната социалистическа партия в Германия, на Австрийската комунистическа партия и на Белгийската комунистическа партия. Точно в 6 часа, другари, ще продължи докладът на др. Георги Димитров.

Преди да закрия заседанието съобщавам на другарите делегати, че са взети мерки в „Работническо дело“ да излезе тази вечер в извънредно издание с първата част от доклада на др. Г. Димитров. *(Възгласи „Ура!“ Бурни ръкопляскания.)*

Закривам заседанието.

(Закрито в 12 ч. 36 м.)

ВТОРО ЗАСЕДАНИЕ

(ВЕЧЕРНО)

19 декември 1948 г.

(Открито в 16 ч. 30 м.)

Трайчо Костов: *(Председателстващ.) (Звъни.)*
Моля, тишина, другари! Започваме следобедното заседание.

За поднасяне приветствие на конгреса давам думата на др. Ото Майер, член на Централния секретариат на Единната социалистическа партия в Германия.

Ото Майер: *(Посрещнат с провължителни ръкопляскания.)*

Другари и другарки!

Единната социалистическа партия в Германия, нейният Централен секретариат, начело с Вилхелм Пик и Ото Гротевол, натовари др. Паул Меркер и мен да предадем на вас, на вашия конгрес най-сърдечните поздравии на обединените в нашата партия над 1,800,000 социалисти, да предадем най-добри благопожелания за успех на вашия конгрес. *(Ръкопляскания)*

Ние идваме при вас от една страна, където фашизмът беше пуснал най-дълбоки корени, чиито престъпни водачи, плуващи в море от кръв и невъобразима мръсотия, смятаха да завладеят света чрез реакционната военщина на своя монополистически империализъм. Те опустошиха със своята фашистка армия цяла Европа и бяха, най-сетне, погребани заедно с фашистка Германия под нейните развалини. *(Ръкопляскания.)* Германците са днес двойно победен народ. От една страна, подпалената от тях война опустоши самата Германия, разруши големите градове, а, от друга, те стоят изправени пред света с чувството на неизмерима вина. И все пак, най-добрите от този народ водиха през време на ужасите от 1933 до 1945 г. ожесточена и отчаяна борба срещу терора на властващите. *(Ръкопляскания.)*

Другари! Съществува един човек, чието име в Германия е така популярно, както в България или където и да било в света. Той бе първият, който с нечувана смелост доказва, че национализмът може да бъде победен. Той пръв смъкна маската от лицето му и даде огромен тласък особено на германската нелегална борба за свобода. Този човек, чието име стана символ за всички свободолюбиви германци, е българинът Георги Димитров. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Когато през 1933 г. нацистите подпалиха германския райхстаг, за да популяризират чрез това своята антикомунистическа и антисъветска кампания, невинно обвиненият Георги Димитров, над чиято глава се размахваше вече въжето на палача, се превърна в обвинител. И обвинението, което той тогава хвърли върху кръвожадния фашистки съд, и неговото искане да бъдат привлечени под отговорност истинските виновници беше голямо историческо събитие. Неустрашимата борба на др. Георги Димитров срещу световното престъпление на фашизма, по време на Лайпцигския процес, бе историческо дело, и той именно поведе в самата Германия нелегалната борба за свобода срещу терора.

Разбирате ли сега защо е толкова голяма нашата радост, каква чест е за нас да бъдем в родината на Георги Димитров, чиято дейност е от решаващо значение за развитието на страната и комуто ние предаваме не само братските поздравии на много милиони свободолюбиви германци, но и най-добрите пожелания за неговото здраве. Колко жив е споменът за др. Димитров в Германия доказва огромната многохилядна демонстрация през септември тази година в Лайпциг по случай 15-годишнината от процеса. *(Бурни ръкопляскания.)*

Борбата за свобода в Германия, както и във всички други страни, беше невъобразимо тежка и кървава. Този, който не бе прокуден в емиграция, изчезна в затворите и концлагерите. Един от най-добрите, който беше подло убит, беше председателят на Германската комунистическа партия, нашият незабравим другар Ернст Телман.

На нас — германските борци за свобода, въпреки огромните жертви, паднали в нелегалната борба, не се удаде да смъкнем със свои собствени сили фашисткия

терор. Нас ни освободи Съветската армия на социалистическия Съветски съюз, която със своята героична борба смъкна фашисткия милитаристически империализъм. (*Бурни ръкопляскания.*)

Жертвата на нашите велики покойници трябва да ни служи не само за пример, но и за предупреждение. В своята реч на нашия конгрес в Берлин др. Драмалиев, който ни осведоми за политическото и стопанско положение на България, посочи, че разцеплението сред работническата класа сква съпротивителната ѝ мощ и улесни победата на хитлеристката демагогия, а създаденото през време на войната единство на демократическите сили я победи.

За съжаление, това е осъзнато само в една част от Германия. През пролетта на 1946 год. в съветската зона се обединиха двете големи работнически партии на комунистите и социалдемократите в една „Единна социалистическа партия в Германия“. Докато в съветската зона тя сега наброява почти 2 милиона члена, или около 10% от цялото население, капиталистическо-империалистическите окупационни власти на Америка, Англия и Франция спъват обединението на работническата класа в техните зони и забраняват Единната партия.

Въпреки че трудещите се от цяла Германия днес, след горчивия опит от миналото, одобряват политическото единство на работническата класа, в трите западни зони тя няма право да се обедини поради все още провеждания там принцип: „разделяй и владей!“ Ръководството на социалдемократическата партия не само се подчинява на тази заповед, но прави всичко възможно, за да осуети обединяването в цяла Германия, нещо повече, то се опитва даже да саботира започналото в съветската зона под ръководството на нашата партия политическо и стопанско изграждане на демокрацията, като взема най-дейно участие в подстрекателствата на англо-американския империализъм за подпалването на нова война срещу Съветския съюз.

Въпреки че през 1945 год. четирите велики сили-победителки: Съветският съюз, Америка, Англия и Франция, се споразумяха в Потсдам да възстановяват политическото и стопанско единство на Германия, трите западни сили, в противовес на Съветския съюз, направиха всичко,

за да увековечат, чрез създаването на отделно западно-германско правителство, разделянето на Германия, осуетиха образуването на едно общогерманско правителство и сключването на мирен договор с Германия.

Но оная част от германския народ, която е решително демократична и прогресивна, не вижда в това друго освен един нов, съобразен с променените условия метод на колонизация, която те искат да затвърдят завинаги чрез почти неограничена военна окупация.

Демократична Германия обаче знае, че единственото правилно разрешение на германския въпрос е посочено от конференцията на външните министри през м. юни тази година във Варшава под ръководството на Съветския съюз.

Тези решения отговарят на Потсдамското споразумение от 1945 год., което обеща да осигури съществуването на Германия по пътя на демокрацията и демилитаризацията. Западните сили до ден днешен не изпълниха тези изисквания и те трябва тепърва да бъдат осъществени.

Варшавските решения изискват международен контрол над Рурската област, за да бъдат пресечени стремежите на германски и чужди монополи, заинтересовани от ново превъоръжаване. Те предвиждат образуването на едно общо германско правителство с представители от демократичните партии и работническите организации, те предвиждат сключването на мирен договор, изтеглянето на окупационните войски една година след сключването на мира.

Ние, германските социалисти, приветствувахме тези решения.

На Варшавската конференция ние чухме гласа на триста милиона прогресивни европейци, който не може да бъде пренебрегнат от никого. Провеждането на решението относно Германия ще бъде истинска гаранция за един траен световен мир.

С помощта на плана Маршал, нарушавайки всички тържествено поети международни положения, и чрез създаване на отделна конституция за Западна Германия се проведе не само разделянето на Германия, но и същевременно се подготви включването на тази част от Гер-

мания в един Западноевропейски блок против Съветския съюз и източните народнодемократични страни.

Затова систематически бе саботиран международният контрол над най-важната стопанска област — Рурския каменовъглен басейн, за да бъде превърнат при една бъдеща война отново във военен арсенал. По плана Маршал Западна Германия се принизява до обикновена колониална държава и се превръща в идеологическо, стопанско, политическо и военно предимство на англо-американския империализъм, насочено към демократичния напредък на Изтока.

Докато на заседанието на ООН в Париж се правеше всичко възможно, за да се осуетят усилията на заместник-министъра на външните работи — Вишински — за установяване на мир и да се държат миролюбивите демократични народи под заплахата на атомната бомба, в Западна Германия активни ръководни нацисти и военнопредстъпници се пушат на свобода, а магнатите на монополистичната фашистка индустрия се поставят отново на старите им постове. Американският едър капитал не провежда никаква сериозна аграрна реформа в полза на дребните селяни, нито пък допуска подземните богатства или най-важните ключови индустрии да преминат в ръцете на народа.

Всички техни настоящи опити само допълват картината на борещата се за своите позиции в Германия международна и германска реакция, която с всички средства саботира прогресивното и демократично развитие на съветската окупационна зона.

Омразно им е всичко, което е осъществено под ръководството на нашата партия в разстояние на три години за миролюбивото и демократично изграждане на нашата страна. На преселниците и на дребните селяни ние раздадохме едрите земевладения на бившите феодални собственици, които притежаваха повече от 100 хектара. Ние отнехме индустриалните предприятия от ръцете на военнопредстъпниците и ги дадохме в ръцете на народа. Бившите фашистки собственици забягнаха в Западна Германия и сега, под покровителството на американците, заговорничат срещу нас.

На 31 декември т. г. приключва полугодишният план за изграждането на стопанството на нашата зона, който

е изпълнен. На 1 януари 1949 год. започва нашият двегодишен план и нашата главна цел е да го изпълним до определения срок. Още отсега той намира най-въодушевен отзвук сред работниците в предприятията, където движението под лозунга за преизпълнение на плана все повече се разгаря и дава все по-големи резултати.

Ние, заедно с прогресивните елементи от буржоазните партии, създадохме един здрав блок, единен демократичен фронт, под ръководството на нашата партия, който е гаранцията за това, че ще бъде следвана една политика, насочена към истинска народна демокрация. Така нашата политика служи за повдигането на материалното и идеологично ниво на населението в една отчасти напълно опустошена страна и същевременно, доколкото сме в състояние да допринесем за това, за осигуряването на световния мир. И при това трудещите се от съветската зона и по-голяма част от останалата част на Германия стоят решително здраво на наша страна.

Но въпреки всички успехи, нашето положение все още е затруднено от това, че ние трябва да се справяме същевременно и с пагубните влияния на реакционната пропаганда, която у нас е особено силна. По силата на четворната окупация на Германия върху едно много тясно пространство се сблъскват големи световни противоречия и нашата партия стои като преден отред в Германия, който трябва да отбива най-безсрамна анти-съветска и открита военноподпалваческа кампания срещу Съветския съюз.

В центъра на тази борба стои сега нашата столица Берлин. Тя лежи в средата на съветската зона и е част от нея. Но и той е разделен между четирите окупационни власти на две части. Военнолюбивият американски империализъм вижда в нея забит клин в нашата зона, вижда в нея отворена врата за идеологически и стопански саботаж на народнодемократичното изграждане чрез въвеждането на отделна монетна система. Англо-американските сили раздрусаха из основи стопанството на този тримилionen град, разцепиха общината на две части и искат да пренесат хаоса в съветската зона. След отбранителните мерки от страна на съветските окупационни власти те инсценираха фарса за въздушния мост, за

да снабдяват уж „гладуващото“ берлинско население с храни. При това те отхвърлиха всички предложения на Съветското военно управление за снабдяването на Берлин с необходимите храни.

Срамно е, че във всеобщия военен трясък на повърхността излиза и ръководството на социалдемократическата партия в Берлин, което писа дословно в своя вестник, че „за Берлин заслужава да се води война“!

Понеже англо-американците все още не могат да видят, че при това непоносимо положение те са излишни в Берлин, трудещото се население прибегна до самопомощ и просто смъкна преди няколко дни поддържания от западните сили мним кмет и си избра нов, работещ на демократична основа общински съвет за цял Берлин. (*Ръкопляскания.*)

Ние знаем, че всички тези разногласия, които империалистите предизвикват, са само странични явления на голямата световна историческа борба, в която световната империалистическа реакция се бори за своите последни укрепления срещу навсякъде настъпващата идея за демократичния напредък. Но ние знаем също така, че в тази борба ние не сме сами. Ние, както и вие, имаме великия пример, помощта и приятелството на великия Съветски съюз начело с др. Сталин, помощта и приятелството на всички източни и югоизточни европейски народи, на народните демокрации. И тук на първо място е и България със своя велик син — др. Георги Димитров. (*Ръкопляскания.*)

Ние, германските социалисти, познаваме вашата героична борба — от партия на тесните социалисти през славното Септемврийско въстание през 1923 год. до поемането на ръководството на сегашната народнодемократична държава. Нашите вестници пишат за вашата хубава страна, за етапите на вашето строителство, за вашия народ. Ние знаем за проведения и изпълнен у вас двегодишен стопански план. Вие сте наши приятели!

Ето защо днес ви поздравяваме в духа на общата братска борба за мирното изграждане на едно ново, по-добро общество, за световен мир срещу подпалвачите на нова война и пожелаваме на вашия конгрес и на по-нататъшната ви работа най-щастлив успех.

Привет от Единната социалистическа партия в Германия!

Да живее славната Българска работническа партия!

Да живее българският народ!

Да живее Съветският съюз!

Да живее единството на работническата класа!

Да живеят другарите Сталин и Димитров!

(Всички делегати стават и продължително ръкопляскат. Делегатът на Единната социалистическа партия в Германия др. Ото Майер се ръкува с другарите Васил Коларов, Трайчо Костов и Антон Югов, след което заема мястото си.)

Трайчо Костов: За приветствие давам думата на главния секретар на Австрийската комунистическа партия др. Фриден Фюрнберг.

Фриден Фюрнберг: *(От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.)*

Другари и другарки!

Нашата делегация поднася на вашия конгрес и на др. Димитров, стар и изпитан приятел на нашата партия, братски борчески привети от 150 хиляди австрийски комунисти.

Ние идваме от една страна, която взема участие в така наречения план Маршал и която освен това се отличава с това, че три четвърти от нейната територия е окупирана военно от западните сили. С това е вече казано, че доларът, че американският капитализъм при нас дава тсна, по който водачите на десните социалисти свирят. Тази музика е най-лошата кампания от лъжи против Съветския съюз, народните демокрации и комунистите и тя не се различава по нищо от стария пробит барабан на Гьобелс.

В Австрия ние имаме понастоящем три политически партии. Две от тях образуват правителството. Това са католическата народна партия и социалистическата партия. Политиката на правителствената коалиция може да се изрази с едно изречение: възстановяване капитализма за сметка на трудещите се и предателство по отношение независимостта на Австрия чрез пълното подчиняване на господството на Америка. Не е никакво чудо, ако жизне-

ното ниво на народните маси в Австрия постоянно пада. Реалната надница на трудещите се в Австрия от започването на плана Маршал е паднала повече от 30%. Така изглеждат подаръците на Америка. Американските империалисти казаха открито, че те искат да превърнат Австрия в една крепост срещу Изтока, че те искат да свържат нашата страна със Западна Германия и Италия и да образуват един реакционен пръстен, който да бъде осъществен чрез провеждане на агресивните американски планове.

Нашата партия, която изгуби повече от половината от своите кадри през време на фашизма, води борбата срещу реакционното антикомунистическо единство на Маршаловите среди. Ние се борим за независимост на нашата страна, което днес значи борба срещу маршализацията на Австрия. Ние се борим за една демократична Австрия, което днес значи борба и за народна демокрация. Ние се борим срещу усилената експлоатация на масите, срещу повишаването на цените и намаляването на реалните надници.

Другари! Западният печат пише много за така наречената „желязна завеса“ между Запада и Изтока. С това той иска да заблуди народните маси и да попречи те да узнаят, че в страните на народната демокрация, следователно и тук, у вас, в България, се изгражда нов свят. По светлия пример на Съветския съюз, при използване неговия опит и под ръководството на великото учение на Ленин и Сталин социализмът се изгражда във вашата страна и става все повече действителност.

Ние знаем, другари, че у вас класовата борба се засилва и ще се изостря още повече. Ние знаем, че вие имате трудности, за които се говори в резолюцията, която е представена на конгреса. Обаче, другари, с какво удоволствие бихме имали ние сега вече вашите трудности, защото вашите трудности са при изграждането на социализма, при осъществяването на това, за което паднаха и страдаха най-добрите борци за комунизма, при борбата за изграждане на едно общество, в което експлоатацията на човек от човека ще бъде завинаги отстранена. И в този смисъл ние завиждаме на вашите трудности и сме същевременно уверени, че вие ще ги преодолеете победоносно. *(Ръкопляскания.)*

Да живее Българската Комунистическа Партия и нейният ръководител и водач — вашият и наш другар Димитров! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Да живее Съветският съюз — силната крепост на социализма, на мира между народите и на прогреса на човечеството! (*Ръкопляскания.*)

Да живее човекът, който е за всички нас учител, приятел и водач — др. Сталин! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Трайчо Костов: (*Звъни.*) Давам думата за приветствие на члена на Политбюро на Белгийската комунистическа партия — др. *Тео Дежас.*

Тео Дежас: (*От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.*)

Драги другари!

Поздравявам вашия конгрес от името на Белгийската комунистическа партия и на нейния Централен комитет. Поздравявам вашия Централен комитет и вашата партия както за нейната минала дейност, така и за този величествен конгрес, в който участва цялата страна. (*Ръкопляскания.*)

Другари! Достатъчни ми бяха няколко часа, за да си дам сметка за тежкото положение, в което вашата буржоазия е била хвърлила страната ви. Това е едно предупреждение за Белгия, тъй като англосаксонският империализъм се стреми сега да я превърне в полуколония, както беше вашата страна преди нейното освобождение.

Белгийските трудещи се и демократични хора, водени от нашата Комунистическа партия, се бориха храбро срещу нацисткия окупатор.

Позволете ми прочее да ви благодаря, че вие дадохте на съпротивата в Брюксел един истински герой, другаря Тодор Ангелов, общарски работник, български комунист, емигрант, боец от Испания, когото нацистите убиха, защото той им нанасяше смели удари като командир на първия подвижен партизански отред в нашата столица. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Едва освободени от германската окупация, ние осъществихме профсъюзното единство на левицата и

изработихме веднага своята синдикална програма: планово стопанство, национализация, работнически контрол върху производството и цените.

Но англосаксонският капитализъм се бе приготвил да се бори срещу работническата класа също тъй и дори много по-ожесточено отколкото хитлеровите армии. Той бе подбрал и отгледал за тази мръсна работа хора като Спаак и други, особено десните социалисти, за да измами по-лесно трудещите се. Още в първите месеци след освобождението например една манифестация от участници в съпротивата се натъкна на преграда от танкове и топове, сякаш в нашата страна бе настъпила втора окупация, и куршуми простреляха наши борци от съпротивата върху паважа на Брюксел.

Днес резултатите са ясни. Белгия има стопански план, но това е план Маршал. Няма национализация. Работниците вместо да контролират производството и цените трябва да се борят, за да не позволят на правителството и на работодателите да контролират техните синдикални организации. На вас ви липсва работна ръка, български другари, а ние имаме вече 200,000 безработни при едно население от 7 и половина милиона, много от които са квалифицирани работници, защото нашата страна, за разлика от вашата, е силно индустриализирана, въпреки нейните малки размери. Пълно работно време има само в металната индустрия и мините. Но Америка, която предпочита да ни продава своите машини, оставя да работят нашите високи пещи, като купува от нас само сурови продукти и полуфабрикати. Нашите квалифицирани работници все повече остават без работа, с едно обезщетение от 54 франка на ден или една четвърт от това, което им е необходимо. Тези, които все още работят, получават надница 10 пъти по-ниска от равнището на живота.

Американските капиталисти помогнаха на белгийските капиталисти не само да провалят стопанския план и всякаква национализация, но премахнаха и контрола на цените, а това бе предлог за Спаак да отстрани комунистите от правителството през март 1947 година.

„Социалистът“ Спаак и неговите католически съюзници замразиха надниците и въведоха свободните цени.

Ето как се увеличаваха цените от 1946 до 1948 г.

Хлябът	—	със	112 ⁰ / ₀
Млякото	—	с	27 ⁰ / ₀
Маслото	—	със	104 ⁰ / ₀
Кафето	—	със	103 ⁰ / ₀
Захарта	—	с	23 ⁰ / ₀
Петролът	—	със	71 ⁰ / ₀
Солта и шоколадът	—	със	100 ⁰ / ₀
Маста и сланината	—	от 70 до	100 ⁰ / ₀ и много повече
Въглищата	—	от 54 до	95 ⁰ / ₀
Електричеството	—	от 15 до	40 ⁰ / ₀
Наемите	—	с	25 ⁰ / ₀
Транспортът	—	с	10 ⁰ / ₀
Пощенските тарифи	—	с	30 ⁰ / ₀

Така че от икономическа гледна точка Маршаловият план е за нас план на мизерия и разруха, защото селяните не са по-облагодетелствувани от индустриалните работници. Произведенията, които те предлагаха на вътрешния пазар, сега се изместват от американските кутии с мляко и консерви и с други вносни продукти, които ние бихме могли да произвеждаме сами, ако имахме свободата да работим и търгуваме както сами желаем.

Но Спаак — големият адвокат на американските тръстове — продаде не само икономическата ни независимост.

Без да бъде питана, нашата страна бе обвързана с военен съюз, насочен открито срещу СССР и срещу вас, другари от народните демокрации. Спаак се „страхува“ — така казваше той в Организацията на обединените народи. Но има нещо, за което той се страхува и за което той никога не говори: Спаак се страхува, че нашият народ ще откаже да се бие срещу страните на социализма за благото на отвъдокеанските хищници.

Същият този страх тласка и Труман, с когото Спаак се съгласява да нацифицира отново Рур и Западна Германия. Господарите-янки високо оцениха нацисткото разбойничество. Те имат нужда сега от зверове, за да полицействуват в Европа и за да провокират страните на истинската демокрация.

Но как може тази политика на превъоръжаване и на нова нацификация на Германия да бъде популярна в Белгия, в това бойно поле на Европа, където ударите на германските ботуши отекват още във всички сърца, където гробовете на патриотите призовават за отмъщение, където разрушените и напуснати домове чакат да бъдат възстановени, където жертвите от войната нямат пенсии и през последната година инвалидите стоят на стража — стража на негодувание, пред Парламента със своите бойни знамена.

Не, другари, Белгия, експлоатирана от плана Маршал, след като бе експлоатирана от Германия, няма да се бие срещу страните на прогреса и мира. („Браво!“ *Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Ние ще се стремим да превърнем страха на Спаак в повсеместна паника на цялата наша капиталистическа класа (*Продължителни и бурни ръкопляскания*) — недостойна и неспособна да ръководи страната ни.

Вашето дело на социалистическото строителство, ударите, които народните армии на Изтока и на Гърция нанасят на империализма, големите стачки, които работниците от Запад водят за защита на своя хляб, какъвто беше случаят с Белгия през тази година, и преди всичко непобедимата мощ на Съветския съюз — ще отблъснат подпалвачите на войната и ще разгромят злокобните империалистически планове. (*Ръкопляскания.*)

Другари! Поклон пред Тодор Ангелов, чиято кръв скрепи приятелството между двата наши народа в борбата им срещу фашизма!

Привет на вашата партия и на нейния велик, световно почитан ръководител — др. Димитров! (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Да живее братството на всички трудещи се и на всички народи за победата на мира и народната демокрация! (*Бурни ръкопляскания.*)

Тео Дежас се ръкува сърдечно с др. Трайчо Костов и заема мястото си.)

Трайчо Костов: Другари! От името на Швейцарската партия на труда ще поднесе приветствия на конгреса др. Пиер Никол. (*Ръкопляскания.*)

Пиер Никол: *(Посрещнат с бурни продължителни ръкопляскания.)*

Драги другари!

От името на Швейцарската партия на труда (комунисти) и на нейния председател Леон Никол поздравявам Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) и нейния велик вожд, нашия другар Георги Димитров. *(Ръкопляскания.)* Позволете ми да го нарека и наш другар. Всички борци за социализъм и всички искрени демократи от моята страна следиха с тревога и дълбоко възхищение неговата борба с хитлеристкия звяр и всички поздравиха с радост победата, която победа бе наистина победа на сърцето и разума над първобитното начало. *(Ръкопляскания.)*

Прието е да се казва, малко повърхностно, че Швейцария е най-старата демокрация в света. Но тя е толкова стара, че сега вече е под опекунството на един роднински съвет от 200 фамилии, които управляват според своите интереси не само богатствата на нашата страна *(Оживление)*, но и много предприятия, организирани в чужбина. Чрез роднински връзки, чрез своите интереси тези фамилии са се свързали с германските, французките, английските, американските и други олигархии. Те са получили от нашето федерално правителство правото да ангажират Швейцария в разбойническото империалистическо предприятие, известно под името план Маршал. Лесно може да се обясни това. Нашата имотна буржоазия за сетен път спечели от войната. В 1940 г. Швейцария имаше 80,000 имотни люде, с богатства, възлизащи на 15 милиарда швейцарски франка. В 1948 година те пораснаха на 128,000, разполагащи с 22 милиарда швейцарски франка. Следователно днес само 2% от населението притежава 80% от националното богатство на Швейцария. *(Оживление.)*

Днес нашите магнати от тръстовете се гаврят с бъдещето на страната. Те хладнокръвно възнамеряват да ликвидират някои местни швейцарски индустрии, за да създадат свои клонове в Южна Америка, където експлоатацията на работната ръка, която се плаща по каприза и волята на работодателя, им позволява да реализират по-големи печалби. Вече се чувствува кризата. Безработицата започва,

животът поскъпва. Работническите семейства гледат богатите магазини, без да могат да си купят от тях.

Част от трудещите се маси до скоро, за жалост, се бяха оставили да бъдат измамани от хитлеристките кампании на буржоазната и социалдемократическата преса срещу комунистите и Съветския съюз. Обаче, когато Франко — това гнусно недоносче на фашизма и на малодушието на западните демокрации, предлага от името на своите господари от Уол стрийт Швейцария да стане главна квартира на западните армии, аз смея да твърдя, че швейцарският народ, в своето огромно мнозинство, подкрепя нашата партия, която заявява: никога швейцарският народ не ще приеме войната срещу великия и храбър съветски народ, на който той дължи спасението си от ужасите на една германска окупация. Никога швейцарският народ не ще се бие в защита на престъпните намерения на капиталистическите феодали, които натрупват богатства от потта, сълзите и кръвта на народите. *(Ръкопляскания.)*

Какви перспективи стоят пред нашата партия?

Един буржоазен историк претендираше, че швейцарците са били досега революционери поради голямата си консервативност. Този забавен парадокс съдържа може би малко истина. Именно всеки път, когато господстващата класа се е опитвала да им отнеме това, което са си спечелили с борба и труд, швейцарците са се бунтували. Естествено, необходимостта да се освободят от гибелното владичество на капиталистическите магнати става категорически императив и жизнена нужда за трудещите се маси от града и селото.

Единствено Швейцарската партия на труда предлага разумно разрешение за щастливия подем на нашия народ. Нашата буржоазия знае това. Ето защо тя се страхува от нашата партия, от нашата преса. Ето защо тя наново заплашва, че ще я забрани.

От дълги месеци аз съм свидетел на възторженото усилие на българския народ, който гради нова България, миролюбива и цветуща. С дълбоко вълнение гледах неговата здрава и хубава младеж да работи по обектите. Тя върви напред в живота с песни.

Швейцарският работнически авангард отправя на Петия конгрес най-хубави пожелания за творчески труд.

Използвам случая от неговото име да изразя на нашите съветски другари дълбоката ни признателност и пламенен възторг към мощния и велик Съветски съюз, който под водачеството на Ленин—Сталин съумя да сътвори новата цивилизация. (*„Браво!“ Бурни продължителни ръкопляскания*); цивилизация, която единствено дава смисъл на човешкото съществуване: човек да завладява природата, да кове сам своята съдба и чрез науката и изкуството да подобрява човешкия живот до деня, в който ще се родят хора, радващи се на пълно човешко благополучие.

От цялото си сърце извиквам:

Да живее др. Димитров! (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Да живее др. Сталин! (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Пълна победа на комунизма — освободител на човечеството! (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Трайчо Костов: Съобщавам на конгреса, че е постъпило приветствие от Централния комитет на Турската комунистическа партия. (*Бурни и мощни ръкопляскания. Всички стават. Овации.*) Приветствието ще бъде прочетено от др. Титко Черноколев. (*Ръкопляскания.*)

Титко Черноколев: (*Чете.*)

До Петия конгрес
на Българската Комунистическа Партия
София

Централният комитет на Турската комунистическа партия изпраща топли поздравии и привети на Петия конгрес на Българската Комунистическа Партия. Ние, турските комунисти, поздравяваме с най-топли братски чувства Българската Комунистическа Партия, чиято история е пълна с героизъм и която измина дълъг и славен път на борба, за да извоюва националната независимост на българския народ и неговото спасение.

Всяка победа, която вие печелите по пътя към демокрацията, всяка ваша крачка към социализма дава на нас, турските комунисти, повече смелост в ожесточената борба, която водим срещу срамното предателство на турската реакция, срещу нашето заробване и слугуване на американците и за извоюване на националната независимост на турския народ, за спасяване неговите суверенни

права. Всяка ваша победа ни въодушевява да се борим в челните редици и да издигаме все по-високо знамето на Ленин—Сталин. *(Ръкопляскания.)*

Всяка ваша победа укрепва все повече международния фронт на комунистите и фронта на демократичните и миролюбиви сили начело с великия Съветски съюз. Съзнанието, че този фронт е непобедим, засилва вярата в собствените сили у широките народни маси в Турция.

Нито провокациите на Анкара, нито опашатите лъжи на американизираната реакционна турска преса — нищо не можа да разруши и не ще разруши и в бъдеще приятелските чувства и симпатиите, които турският народ изпитва спрямо своя най-близък съсед, българския народ, спрямо народнодемократична република България. *(Ръкопляскания.)*

Турската комунистическа партия пожелава големи успехи на историческия конгрес на братската Българска Комунистическа Партия.

Да живее верният боен другар на великия Сталин — пламенният трибун на всички антифашистки сили, любимият другар Георги Димитров! *(Всички стават прави и бурно и продължително ръкопляскат, овации.)*

Централен комитет на Турската
комунистическа партия

Трайчо Костов: Другари! Преди да дам 15 мин. отдых съобщавам на конгреса, че е пристигнал и ще поднесе приветствие утре членът на Политбюро на Финландската партия др. Харни Йоханес Хулкконен.

15 мин. отдых, другари!

(Заседанието бе прекъснато в 18 часа.)

(След отдиха)

(В 18 ч. и 20 м. на сцената се явява др. Георги Димитров, посрещнат с бурни ръкопляскания.)

Трайчо Костов: Давам думата на другаря Георги Димитров за продължаване на доклада.

ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА РАБОТНИЧЕСКА ПАРТИЯ (КОМУНИСТИ)

(продължение)

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ:

IV. МЕЖДУНАРОДНАТА ОБСТАНОВКА И НАШАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА

Другари и другарки,

След това, което изложих в предобедното заседание, остава да премина към въпросите за международната обстановка и нашата външна политика — след това за нашите перспективи в стопанската и културна област и най-сетне за нашата партия.

Що се касае до международната обстановка, трябва да подчертая, че два основни факта характеризират днешната епоха в живота на човечеството: единият факт е общата криза и разложение на капиталистическата система; другият факт е непрекъснатият растеж и разцвет на социалистическото общество в Съветския съюз. (*Ръкопляскания.*)

Общата криза на капитализма беше подготовка от целия ход на неговото развитие. Като разви до невиждани по-рано размери производителните сили на обществото, капитализмът се оплете в неразрешими за него противоречия. Още империалистическата война 1914—1918 г. означаваше навлизане на капитализма в периода на неговата обща, дълбока криза. Великата октомврийска социалистическа революция в Русия изтръгна из системата на световния капитализъм една шеста от земното кълбо. Капитализмът престана да бъде единна и всеобхващаща система на световното стопанство, той изгуби своята по-раншна устойчивост.

Втората световна война, която беше подготвена от силите на международната реакция и подпалена от фашистките агресори, доведе до още по-голямо задълбочаване и изостряне на общата криза на капитализма. Както в първата война, тя имаше за основен резултат по-нататъшното отслабване на капитализма.

Разгромът на основните огнища на фашизма и световната агресия, Германия, Италия и Япония, лиши международната реакция от нейните предни постове в борбата против Съветския съюз, демокрацията и социализма, против работническото и националноосвободителното движение, лиши капитализма от фашистки страни.

Неизмеримо пораснаха международният авторитет и мощта на Съветския съюз, който с героичната си борба не само отстоя своята свобода и независимост, но и освободи европейските народи от поробване. Съветският съюз изигра решаваща роля в спечелване победата над агресорите и спаси човешката цивилизация от фашисткото варварство. Той показа на целия свят, че силите на социализма и демокрацията са непобедими. Съветският съюз стана решаващ фактор в международната политика. Той е могъща опора на мира и безопасността на народите, на тяхното свободно развитие по пътя на прогреса и истинската демокрация. Съветският съюз, начело на единния антиимпериалистически фронт в света, сега е непреодолима преграда за осъществяването черните замисли на международната реакция да хвърли народите в нова световна война.

Както първата световна война завърши с отпадането на Русия из световната система на капитализма, така и втората световна война и разгромът на фашизма доведоха до отпадането от империалистическата система на редица страни от Източна и Югоизточна Европа. Освободени с помощта на Съветската армия, тия страни получиха, благодарение на това, възможност да определят своите съдбини по свободния избор на своите народи, опирайки се на безкористната подкрепа на Съветския съюз.

Изострената от втората световна война криза на колониалната система доведе до мощен подем на националноосвободителното движение в колониалните и зависимите страни и постави под угроза тила на империа-

листическата система. Народите в колониите вече не искат да живеят по старому и се вдигнаха на решителна борба за създаване на свои самостоятелни, свободни и независими държави.

В целия капиталистически свят войната доведе до невиджано обедняване на масите, до увеличение на безработицата, мизерията и глада и до изостряне на класовите противоречия, защото буржоазията навсякъде се стреми да прехвърли главното бреме от войната в следвоенните трудности върху гърба на трудещите се маси. В същото време войната беше последвана от голям подем на международното работническо движение.

След разгрома на фашистките агресори центърът на световната реакция се премести в Съединените щати. Хитлеровите планове за поробване на света, които претърпяха крах в последната война, се замениха от плановете на американските империалисти за световно господство под така наречения „план Маршал“ и „доктрина Труман“. Тия авантюристични планове за икономическо, политическо и идеологическо поробване на Европа и целия свят са насочени против жизнените национални интереси на огромното болшинство страни и народи. Те са продиктувани от алчните империалистически домогвания на финансовата олигархия и от нейния страх пред засилването на социализма и народната демокрация в света.

Под фланга на така наречената „западна демокрация“ американският империализъм се опитва да натрапи на европейските страни, както и на нашата страна, своя режим, основан на всесилието на долара и господството на шепа монополисти. Той си поставя за цел да превърне ООН в оръдие на своята експанзионистка политика, нарушавайки принципа на суверенността и равноправието на страните, които влизат в тая организация. Американският империализъм се стреми да пороби малките и временно отслабените народи и да изгради империалистически блок против СССР, против страните на народната демокрация и революционните движения на трудещите се и борещите се за свобода колониални народи в света. Той провежда политика на безумно увеличение на въоръженията. Англо-американските империалисти се месят безцеремонно във вътрешните работи

на чуждите страни, какъвто е особено типичният случай с нашата съседка Гърция, подкрепяйки навсякъде отречените от народа реакционни и открити фашистки елементи.

Но образувалият се след свършването на втората световна война англо-американски блок, в който между впрочем Англия играе ролята на съдружник от втора степен, от втора категория, едва ли може да бъде траен и продължителен. Противоречията между двете основни държави на днешния империализъм — Съединените щати и Англия, както и между другите капиталистически страни, неизбежно ще се изострят в борбата за пазари и сфери на влияние в различните области на света.

В тая международна обстановка отношението към Съветския съюз днес е решаващият водораздел между лагера на реакцията на световната арена, между подпалвачите на война и привържениците на трайния демократичен мир.

Съветският съюз дава решителен отпор срещу опита на империалистите в тяхното стремление да плашат народите със своето атомно оръжие. Водейки изпитаната си политика на мир и приятелско сътрудничество между народите, Съветският съюз се опира на своята растяща стопанска и политическа мощ, на непобедимата си Съветска армия, на безрезервната подкрепа на работниците и трудещите се в целия свят, кръвно заинтересовани в запазването на мира. *Плановете на агресорите и подпалвачите на нова война неизбежно ще се провалят. (Продължителни ръкопляскания.)*

Разобличавайки подпалвачите на нова световна война, др. Сталин каза недавна тежката си дума как може да свърши тази тяхна авантюристична политика:

„Тя може да свърши — каза др. Сталин — само с позорния провал на подпалвачите на нова война. Чърчил, главният подпалвач на нова война, успя вече да изгуби доверието на своя народ и на демократическите сили в целия свят. Такава съдба очаква всички подпалвачи на война. *Достатъчно живи са още в паметта на народите ужасите на последната война и достатъчно мощни са обществените сили, които се борят за мир, за да могат учениците на Чърчил по агресия да ги сломят и насочат към нова война.*

И наистина, мина времето, когато народите бяха слепи и безпомощни оръдия в ръцете на управляващите капиталистически и монархически клики. Все по-решително се мобилизират в защита на мира, демокрацията и световната култура миролюбивите народи от двете полушария, все по-тясно се очертава антиимпериалистическият фронт в света, възглавяван от великия Съветски съюз, чиито сили непрестанно растат. Сега, когато американските империалисти не се стесняват да размахват пред света атомната бомба и цинично се хвалят, че с тези атомни бомби могат да унищожават милиони мирно население и да разрушават цели страни и области в света, *всички народи виждат в лицето на Съветския съюз главния страж на световния мир и защитник на цивилизацията от капиталистическото варварство.* Дълбоко назидателен урок получиха миролюбивите народи, особено от известния двубой между силите на войната и силите на мира, който се разигра в току-що закритото се събрание на Организацията на обединените народи, отхвърляйки предложението на Съветския съюз, на съветската делегация за запрещаване на атомното оръжие и незабавно намаляване с една трета въоръженията на петте велики сили, *англо-американските империалисти бяха разобличени пред очите на цял свят като врагове на мира и сътрудничеството между народите.*

Те показаха до каква низост са паднали ръководителите на американския империализъм, когато безцеремонно, нагло се хвалят пред света, че имат атомна бомба и са готови предумишлено да извършат масови убийства в света, за да спасят своята гнила безнадеждна империалистическа система. (*Ръкопляскания.*)

На фронта на мира се сплотяват не само народите на Съветския съюз и народните демокрации, но и подавяващото мнозинство от народите в капиталистическите страни и колониите. Неуспехът при последните избори в Америка на реакционната и войнствена републиканска партия показва убедително, че болшинството от американския народ не желае войната и отхвърля реакционната програма на крупните капиталистически монополи, концерни и картели. С право всеки трезвен наблюдател се пита, кой е този английски министър например, който ще може да вдигне английския народ на война

срещу Съветския съюз, когато английският народ помни, че именно Съветската армия беше тази, която го спаси от страшната заплаха на хитлеризма, която беше надвиснала над Англия? Борбата на народните маси срещу подпалвачите на нова война взема особено ярки форми във Франция и в Италия. Като губят все повече вярата, че ще могат да използват като пушечно месо срещу Съветския съюз народите от буржоазно-демократическите страни, войнстващите империалисти прехвърлят своите надежди върху окупираната от тях западна част от Германия и върху фашистка Испания, които те искат да използват като база и оръдие в своята завоевателна политика в Европа. Това са обаче крайно съмнителни, за да не кажа празни надежди на американските империалисти. (*Ръкопляскания.*)

Антиимпериалистическият фронт след войната се продължи далеко на изток и на него сега се борят за своята независимост народите на Индонезия, Виетнам, Бирма и другите колониални страни.

Корейският народ, ползувайки се от безкористната поддръжка на Съветския съюз, одържа бляскава победа над реакцията и слугите на империализма, като провъзгласи своя независима народна република, която българското правителство призна и горещо поздрави. (*Ръкопляскания.*)

От изключителна важност за съотношението на силите между двата световни лагера е многогодишната упорита и героична борба, която китайският народ води за своята независимост срещу империалистите и техните подкупни реакционни агентури в Китай. В тоя момент милионната народноосвободителна армия на Китай, която под мъжественото и мъдро ръководство на Китайската комунистическа партия одържа редица съкрушителни победи над пълчищата на китайската реакция, въпреки помощта за последната в средства и оръжия от американските империалисти, и която вече освободи цяла Манджурия, почти целия Северен Китай, почти цялата вътрешна Монголия, сега стремително настъпва и се намира пред вратите на Нанкинг, столицата на Чанг Кай-шек. (Всички стават прави, продължително ръкопляскат, възгласи „Ура!“, скандиране: „Мао Це-тунг, Мао Це-тунг“, и отново възгласи „Ура!“) Силите на демокрацията в

петстотинмилионния китайски народ вече надделяват над силите на реакцията и тяхната окончателна победа за наша обща радост се ясно очертава. (*Ръкопляскания.*)

Събитията в Китай се явяват един от големите фактори, които разбъркват и обръщат надолу с главата плановете на забравилите се² американски империалисти. (*Ръкопляскания.*)

Така антиимпериалистическият фронт непрекъснато расте и крепне. Той днес е вече една несъкрушима сила. Народните маси от антиимпериалистическите сили от всички страни, в първите редове на които се намират народите на братския Съветски съюз и комунистическите партии от всички страни, ще съумеят да парализират военствените машинации на агресивния империализъм и по тоя начин ще бъде осигурен траен демократичен мир в целия свят. (Ръкопляскания.)

* * *

Основните линии на нашата външна политика, политиката на нашата партия и на Отечествения фронт бяха набелязани още в програмата от 1942 год.: осигуряване националната свобода и независимост на българския народ в тясна дружба със Съветския съюз и споразумение със съседните страни.

Вярно на тия начала, правителството на Отечествения фронт веднага със своето образуване премина на дело на страната на съюзниците и насочи българските войски срещу хитлеристките пълчища; то оттегли войските си от окупираните от тях гръцки и югославски области и влезе в разбирателство със съветското командване за по-бързото освобождение на Балканите от хитлеристката окупация.

Ние днес знаем и сме в състояние да ценим по-добре от всеки друг път от какво огромно политическо и морално значение беше фактът, че България взе участие, под ръководството на съветското командване, в освободителната война за разгрома на хитлеристка Германия.

Мощната и незаменима подкрепа на Съветския съюз ние почувствувахме и когато на мирната конференция в Париж се разнесе авторитетният глас на нашия другар Молотов, *че българският народ може да бъде спокоен*

за своите граници: ни една педя от неговата земя не ще бъде отнета от никого! (Продължителни ръкопляскания.)

От момента, когато съветското правителство с цел да предотврати въвличането на България във войната на страната на Германия предложи на тогавашното българско правителство пакт за дружба и взаимна помощ между Съветския съюз и България, българският народ всякога е чувствувал зад себе си мощната приятелска ръка на Съветския съюз. Той помни предупредителните думи на съветското правителство, когато престъпната монархо-фашистка шайка сключи съюз с Германия и допусна на българска територия хитлеристките пълчища. С дълбока благодарност той си спомня насърчителните думи, които в разни случаи му отправяше др. Сталин в най-тежките минути на войната, а именно: да постои в борбата срещу немско-фашистката диктатура, борбата неизбежно ще завърши с триумф. На 5 септември 1944 г., когато предизвикателствата на немската агентура изчерпаха търпението на съветското правителство, последното, както е известно, обяви състояние на война с България. *Ние днес разбираме съвършено ясно решавашото значение на този акт за съдбините на България.* В тая „война“, разбира се, не падна убит нито един съветски войник, нито един български войник, но затуей навлизането на съветските войски в България помогна за събарянето на фашистката диктатура и осигури бъдещето на българския народ, свободата и независимостта на нашата държава. *(Ръкопляскания.)* Ние никога не ще забравим, че още войната не беше завършена, когато съветското правителство почна да снабдява България с ценни материали, необходими за възстановяването на нашето стопанство, помогна за изхранването на нашия народ през сушавите години и че то продължава и днес във все по-голям размер да ни оказва много ценна икономическа, политическа, морална и научно-техническа помощ. *(Ръкопляскания.)*

Свързана тясно с руското революционно движение още отпреди Октомврийската социалистическа революция, нашата партия има тая историческа заслуга, че тя съумя да задълбочи още повече признателността на българския народ към своите освободители и да направи от друж-

бата със Съветския съюз *крайъгълен камък на външната политика на нашата Народна република*. Днес нашата дружба е закрепена и формално с договора за приятелство, сътрудничество и взаимна помощ между двете страни.

Опряна на дружбата със Съветския съюз, нашата свободна и независима Народна република получи признанието на всички държави, сключи най-изгоден при съществуващите условия мир, установи редовни дипломатически отношения почти с всички страни, с които е имала такива преди войната. Сега тя се бори за правото си да бъде приета в Организацията на обединените народи и така да бъдат ликвидирани и последните международни последици за България, като бивш сателит на хитлеристка Германия. И тая борба ще завърши непременно с успех. (*Ръкопляскания.*)

Дружбата между нашата република и останалите народни демократически републики е друг извънредно важен момент в нашата външна политика. Тя се сложи исторически в борбата на нашите народи, при могъщата поддръжка на СССР, да извоюват и заздравят своята свобода и независимост. Ние високо ценим помощта, която правителствата на братска Полша и братска Чехословакия ни оказаха в мирната конференция в Париж, а така също и на току-що закритото се Общо събрание на ООН, гдето България биде подложена на необосновани обвинения и несправедливи атаки. Нашите приятелски отношения с тях, както и с народните републики Румъния, Унгария и Албания, които бяха закрепени със сключените договори за приятелство, взаимна помощ и сътрудничество, крепнат от ден на ден и откриват широки възможности за тясно сътрудничество между нашите народи, за осигуряване на тяхното бъдеще по пътя на демокрацията и социализма.

За съжаление, в лицето на националистическата група на Тито днешните ръководители на братска Югославия, с която нас ни свързват най-тесни братски връзки и обединява един общ близък идеал — изграждането на желаната от векове от нашите народи федерация на южните славяни, — измениха на великото учение на марксизма-ленинизма, което е условието за взаимното доверие между комунистическите партии на основата на тяхното сътрудничество. Националистическата политика

на титовци все повече отдалечава Югославия от Съветския съюз и от народните демократически републики, де повече я излага на опасността да попадне в лапите венхищния империализъм. Нашата партия с голямо огорчение наблюдава израждането на днешните ръководители чт Югославската комунистическа партия в една шовинистическа клика, враждебна на комунизма. Но ние не се съмняваме във верността на Югославската комунистическа партия към интернационализма, към марксизма-ленинизма и в нейната способност да върне братска Югославия отново в лагера на СССР и народните демокрации, въпреки титовци и въпреки техния терор в Югославия. (*Ръкопляскания.*)

Дружбата между нашата партия и Гръцката комунистическа партия издържа изпитанието, на което биде подложена през втората световна война. В най-тежкото време на немско-българската окупация нашата партия беше на страната на гръцкото народноосвободително движение и му оказваше помощ по силите си. При доброволната евакуация на Западна Тракия българските войски изоставиха на бедстващото местно население всичките свои запаси. Нашата партия, нашият народ е дълбоко покъртен от изпитанията, на които една монархическа реакционна клика с военната поддръжка на чужди сили подложи героическия гръцки народ, който първи на Балканите се вдигна на борба срещу италиано-германските агресори. Ние следим с живи симпатии епическата борба на гръцкия народ срещу чуждите окупатори и тяхната гръцка агентура. *В лицето на нашата партия, в лицето на българския народ Гръцката комунистическа партия, братският гръцки народ, има верен приятел. (Бурни и продължителни ръкопляскания.)* Ние вярваме непоколебимо в окончателната победа на народната демокрация в Гърция, която единствена ще осигури свободата и независимостта на гръцкия народ и ще създаде от гръцка страна необходимите условия за искрено приятелство и сътрудничество с нас и с другите северни съседи на Гърция.

Империалистите и подпалвачите на нова война не избират средствата в стремежа си да спъват развитието на нашата Народна република. Много усилия положиха те да насърчават разбитите сили на реставрацията в

България. Радиостанцията „Гласът на Америка“ всеки ден клевети и ругае нашата страна, нейното правителство и нейните ръководители и призовава открито към престъпления срещу народната власт.

Самите водачи на банкрутиралата социалдемократическа партия на Лулчев недавна разкриха пред съда и пред целия свят задкулисните машинации на известни чужди дипломати. Но и след тоя провал на заговорниците нашата република си остава още предмет на злостни клевети и нападки. В момента, когато нашият народ мобилизира всичките си материални ресурси и туря накрак своя национален труд за изпълнението на предстоящия петгодишен стопански план; в момента, когато всичкото внимание на нашия народ е съсредоточено върху задачите на нашето стопанско и културно строителство, като по даден сигнал истинските подпалвачи на войната имат безподобната наглост да обвиняват нашата мирна малка република в „милитаризъм“ и „агресивност“ по отношение на своите съседи!

Истината обаче се заключава тъкмо в противното. И тая безспорна истина виждат и знаят всички честни и безпристрастни наблюдатели. Нашата република има нужда от траен мир, от дружба и сътрудничество с другите народи, за да може да догони другите по-напреднали страни и да се изгради като една стопански развита, високо културна, демократическа и социалистическа държава. *(Ръкопляскания.)* Към това е насочена и нейната външна политика. Партията знае, че това може да бъде постигнато само ако нашата държава бъде свободна, независима и равнопавна. Затова начело на Отечествения фронт тя се бори против всяка външна намеса на империалистите, бди внимателно над свободата и независимостта на Народната република България и работи за още по-тясно сътрудничество с нашите съюзници, с миролюбивите и свободолюбиви народи.

И работейки усърдно в това направление, нашият народ ще бъде готов да се вдигне като един човек, за да смаже още в зародиш всяка провокация и всяко посегателство върху териториалната цялост и границите на Народната република България. (Всички делегати стават прави и продължително и бурно ръкопляскат. Възгласи „Ура!“ и скандирания „Творим и бдим!“)

V. ФЕДЕРАЦИЯТА НА ЮЖНИТЕ СЛАВЯНИ И МАКЕДОНСКИЯТ ВЪПРОС

Във връзка с международната обстановка и нашата външна политика необходимо е да се спра и върху въпроса за федерацията на южните славяни и македонския въпрос.

Известната измяна на титовата група към Съветския съюз и единния демократичен антиимпериалистически лагер, нейният антимакистски и националистически курс, осъдени от Информбюро и от всички комунистически партии и действителни пролетарски и демократически организации в света, намериха особен израз в отношението на тази група по въпроса за федерацията на южните славяни и по македонския въпрос.

След 9 септември 1944 година, когато фашистката диктатура в България биде смъкната и когато в България и Югославия биде установена народнодемократическа власт при ръководната роля на комунистическите партии, се създадоха най-благоприятни условия за едно трайно уреждане отношенията между двете държави, при което и македонският въпрос трябваше да получи последователно и докрай демократическо разрешение.

При създаването се вътрешно и международно положение жизнените интереси и на българския и югославските народи диктуваха повелително да се пристъпи към едно колкото се може по-тясно сближение между двете страни, което да доведе в най-близко време до тяхното икономическо и държавнополитическо единство, до образуването на федерация на южните славяни. Такава една федерация, опряна на дружбата със Съветския съюз и братско сътрудничество с другите народнодемократически републики, би била в състояние успешно да брани свободата и независимостта на нашите народи и да осигури тяхното правилно развитие по пътя към социализма. В рамките на такава федерация биха намерили своето правилно разрешение и получените в наследство от старите буржоазно-монархически режими неразрешени въпроси за обединението на македонците от Пиринския край с Народната република Македония, както и връщането към Народната република България на чисто бъл-

гарските Западни покрайнини, заграбени от кралалександровска Югославия след първата световна война.

По тоя път тръгна решително и с ентузиазъм нашата партия, разчитайки на думата на югославските комунисти, с които нас ни свързва дългогодишна съвместна работа и дружба. Това поддържа нашата партия и днес. Но този единствено правилен път биде изоставен от националистическите ръководители на Югославия. След като между правителствата на двете страни бяха обсъдени и решени редица мероприятия във връзка с предстоящото образуване на федерацията, Централният комитет на Югославската комунистическа партия през м. март т. г. заяви на нашата партия, че той имал друго схващане по този въпрос, че не трябвало да се бърза с федерацията, и отказа да води по-нататъшни преговори. Едновременно с това югославските ръководители издигнаха на пръв план превръщането на Пиринския край в автономна област с оглед на неговото присъединяване към Югославия, независимо от съществуващото споразумение за създаването на федерация.

Очевидно, този обрат на Тито и неговата група по въпроса за федерацията се намира в неразривна връзка с извършената от тях измяна към марксизма-ленинизма. Фактически групата на Тито се плъзна по наклонената плоскост на национализма и тя днес стои на позициите на великосръбските шовинисти, които се стремяха към хегемония на Балканите и към присъединяване на Македония към Сърбия и Югославия.

Направените разкрития на конгреса на албанските комунисти за завоевателните стремежи на Титовата група по отношение на Народната република Албания са друго ярко доказателство за нейната двулична политика, груб национализъм и отстъплението ѝ от единния социалистически фронт на Съветския съюз и народните демокрации.

Както е известно, за разрешението на македонския въпрос, който цели десетилетия е бил в центъра на съперничествата и войните на Балканите, се очертаха два пътя.

Единият път беше: демократическата революция, която трябваше да доведе до освобождението на Македония от турско иго. По тоя път вървяха Вътрешната македонска революционна организация — Гоце Делчев,

Сандански и други — както и Македонският революционен социалдемократически съюз — Хаджи Димов, Никола Карев и други. Тия македонски организации се ползуваха с пълната поддръжка на нашата партия. Много членове на нашата партия бяха активни дейци в македонското революционно движение.

Вторият път беше — буржоазно-националистическият път, а именно освобождението на Македония от турско иго чрез война и нейното присъединение към една от балканските държави или разделянето ѝ между тях. Нашата партия винаги е била решителен противник на войнственния буржоазен национализъм и се е борила най-енергично срещу плановете на балканските монархии и буржоазно-капиталистическите клики за заробване и разделяне на Македония.

На практика вторият път надделя и той доведе до двете балкански войни (1912—1913), в резултат на които Македония биде освободена от турско иго, но в същото време тя биде разпокъсана между Сърбия, Гърция и България.

Пред лицето на засилващата се опасност от империалистическа агресия на Балканите, балканските социалистически партии издигнаха лозунга за *Балканска демократическа федерация*. Обединени в една мощна федерация, балканските народи щяха по-добре да бранят своята свобода и независимост от завоевателните домогвания на империалистическите сили. А също така федерацията щеше да облекчи разрешението на всички неразрешени национални въпроси на Балканите, в това число и Македонския. В рамките на Балканската демократическа федерация трябваше да се обедини и разпокъсаната на три части Македония в единна, равнопоставена македонска държава.

Нашата партия правилно свързваше разрешението на македонския въпрос със създаването на Балканската демократическа федерация. И затова тя води през всичкото време една последователна непримирима борба против завоевателните великобългарски стремежи, срещу великобългарския шовинизъм. Тази своя позиция тя запази през всичкото време на балканската война, както и през време на първата световна война.

В какво се заключаваше великобългарският шовинизъм на българската монархическа и капиталистическа буржоазия?

Той се заключаваше, първо, в нейното стремление да бъде хегемон на Балканите и, второ — в нейното стремление да присъедини насилствено Македония към българската държава. Тая политика, която през време на втората световна война се провеждаше под ръководството на хитлеристка Германия, фактически беше една предателска политика, зад която се скриваше стремлението на хитлеристка Германия да превърне тъй наречената „велика България“ в немска колония.

След Великата октомврийска социалистическа революция и влизането на балканските социалистически партии в Комунистическия интернационал Балканската социалистическа федерация биде превърната в Балканска комунистическа федерация, в която нашата партия играеше твърде активна роля. И Балканската комунистическа федерация също виждаше разрешението на всички балкански въпроси, в това число и на македонския, в създаването на една Балканска демократическа федерация, способна да брани свободата и независимостта на всички балкански народи.

Така, нашата партия имаше едно правилно и популярно традиционно становище по балканския въпрос, което предлагаше едно истинско демократическо разрешение и на македонския въпрос. Лозунгът за Балканска демократическа федеративна република се съгласуваше напълно с учението на марксизма-ленинизма по националния въпрос.

„Съзнателните работници в балканските страни — писа Ленин в 1912 г. — първи издигнаха лозунга за последователно демократическо разрешение на националния въпрос на Балканите. Този лозунг е Федеративната балканска република. Слабостта на демократическите класи в сегашните балкански държави (пролетариатът немногоброен, селяните изостанали, раздробени, безграмотни) доведе до това, че икономически и политически необходимият съюз стана съюз на балканските монархии.“

Преди втората световна война в България беше разгърнато едно мощно прогресивно македонско движение в името на правото на самоопределение на македонския народ като самостоятелна нация, което намери най-енергична поддръжка в нашата партия. През време на войната нашата партия работеше в пълно разбирателство с македонските комунисти; българските партизани рамо до рамо с македонските партизани водеха решителна борба срещу немско-българските окупатори. Нашата партия приветствува горещо създаването на Народната република Македония в рамките на федеративната народна република Югославия.

Всеизвестно е, че в борбата за отстояване правото на македонския народ за самоопределение против завоевателната политика на българската буржоазия нашата партия даде не малко скъпи жертви.

След споразумението в Блед, за да облекчи процеса на сближението и бъдещото обединение на македонските области от двете страни, нашата партия се съгласи да бъде въведен като задължителен предмет официалният македонски език във всички училища в Пиринския край и допусна като преподаватели голямо число македонски учители от Скопие, както и македонски книжари да разпространяват книжнина на македонски език. Това беше доказателство, че нашата партия се отнася с най-голяма симпатия към обединението на македонския народ.

Но нашата партия беше измамена в своята добра воля от белградските и скопските ръководители. Повечето от изпратените от Скопие учители и книжари, очевидно по директиви на своите югославски ръководители, се превърнаха в агенти на една великоюгославска и антибългарска шовинистическа пропаганда, а по-късно, след измяната на групата на Тито към Съветския съюз и единния антиимпериалистически лагер, и в открита антисъветска агентура.

Това, което агентите на Колишевски вършеха в Пиринския край, бе само отражение на онова, което ставаше и става в самата Народна република Македония. Под предлог на борба против великобългарския шовинизъм, с помощта на държавния апарат и на всички други общественно-политически и културни организации, тук се водеше и води една системна кампания против

всичко българско, против българския народ, против неговата култура, против режима на народната демокрация, против Отечествения фронт и особено против нашата партия. В Народната република Македония не се допуска българска книга, български вестници, в това число и „Работническо дело“. Всички български надписи върху старите училищни сгради и други паметници старателно са заличени. Фамилните имена, като например Колишев, Узунов, Цветков и пр., станаха както знаем, Колишевски, Узуновски, Цветковски, с единствената цел да нямат сходство с българските имена. (*Оживление.*)

Официалните лица в Македонската народна република не се стесняват да правят изявления, насочени против българския народ и Народната република България. Известна е речта на Колишевски, държана на 23 март т. г. пред Втория конгрес на Македонския народен фронт, в която той се нахвърля върху нашата страна, върху народната власт с клеветата, че тя уж държала в безправие и потискала македонското население в Пиринския край.

За тази провокаторска реч на Колишевски охотно се хванаха вестниците, агенциите и радиото на англо-американските империалисти, за да отпочнат кална клеветническа кампания против Народната република България и против обединителното дело на самия македонски народ.

През юли т. г. от трибуната на Петия конгрес на Югославската комунистическа партия в Белград главното острие в нападките, отправени към страните с народна демокрация, бе насочено против нашата страна. В речите си Тито, Джилас, Темпо, Колишевски, Влахов изляха своята шовинистическа злоба против България, против нашата партия, вината на която се състои в това, че не се съгласява чисто и просто да ги остави да заграбят Пиринския край и че осъди измяната на югославските ръководители. Генерал Темпо отиде дори дотам в своето шовинистическо озлобление, че си позволи най-низки гаври и обиди по отношение на антифашистката борба на българския народ и нашето партизанско движение и то, забележете, въпреки всеизвестния факт, че наши партизани се бориха заедно с югославските партизани и наши войски взеха активно участие под ръководството

на маршал Толбухин във войната за окончателното освобождение на Югославия.

В края на септември т. г. министър-председателят на Народната република Сърбия Петър Стамболич също така не се постесни в Съюзната скупщина в Белград да хвърли публично клеветата върху нашата страна, че уж български отговорни политици водели пропаганда, насочена против териториалната цялост и суверенитет на НР Югославия.

Ясно е, че подобни клевети не целят нищо друго освен да създадат враждебно настроение у югославските народи против българския народ, да изкопаят пропаст между тези два братски народа, а също така да дадат оръжие в ръцете на империалистическата пропаганда да сипе нови лъжи и клевети и да насъсква против България.

Във втората половина на ноември т. г. в Скопие се води процес против български фашисти, полицейски агенти и други военнопръстъпници, които през време на окупацията са вършили зулуми в Македония и които нашите власти предадоха на югославяните, за да бъдат съдени. Всъщност този процес съзнателно бе превърнат в злостна шовинистическа кампания против българския народ и против нашата страна. И прокурорът, и съдиите, и обвиняемите фашистки злосторници в този процес, по предварителна съгласуваност, с трогателно единодушие ругаеха и клеветяха България и българския народ.

Националистическата и шовинистическа политика на титовци и колишевци, която е другото лице на техния антисъветски курс, не е насочена само срещу България и българския народ, но и срещу самия македонски народ. Тая политика, която е усвоила методите на българските и сръбските националисти, сее вражда сред самия македонски народ, насъсква една част от него срещу друга, упражнява насилие и терор по отношение на ония, които не са съгласни с официалния курс на сегашните югославски ръководители. По тоя начин изкуствено се забавя осъществяването на заветния идеал на македонския народ — неговото национално и държавно обединение.

Населението от Пиринския край обаче не се поддава на тая злостна антибългарска и разколническа пропаганда. То се отнася отрицателно към искането за при-

съединяване на тоя край към Югославия преди да бъде осъществена федерацията между Югославия и България, тъй като то от незапомнени времена се чувствува свързано икономически, политически и културно с българския народ и не желае да се отдели от него. Освен това у населението от Пиринския край са живи традициите на македонското революционно движение и особено на Серското крило, начело със Сандански, което винаги е стояло здраво на позициите на федерацията като единствено правилно разрешение на македонския въпрос.

Ние знаем, че националистическият и шовинистически курс на белградските и скопски ръководители от типа на Тито и Колишевски не се одобрява от мнозинството на македонския народ, който е убеден, че неговото национално обединение ще бъде изградено върху разбирателството между Югославия и България в сътрудничество с техните народи и при мощната поддръжка на Съветския съюз. *(Ръкопляскания.)*

Нашата партия е стояла винаги и днес стои твърдо на позицията, че Македония принадлежи на македонците. Верни на традициите на македонските революционери, заедно с всички честни македонски патриоти, ние сме непоколебимо убедени, че македонският народ ще осъществи своето национално единство и ще осигури своето бъдеще като свободна и равноправна нация само в рамките на федерацията на южните славяни. *(Ръкопляскания.)*

В миналото обединението на южните славяни се е натъквало винаги на упоритата съпротива на немския империализъм. Днес против обединението и сплотяването на южните славяни са новите претенденти за световно господство — американските и английски империалисти. В лицето на сегашните югославски ръководители те имат добри съюзници и помощници.

Имайки обаче поддръжката на Съветския съюз, на народните демокрации, на демократическите сили в целия свят, южните славяни ще могат да сломят съпротивата на империалистите и осъществят своето жизнено необходимо единство. Главната спънка за федерацията на южните славяни днес са изменниците на марксизма-ленинизма, националистическите ръководители в Белград и Скопие — титовци, джиласовци, колишевци, влаховци.

Но историята върви напред, като помита всичко, което стои на пътя на прогреса. Делото на обединението на южните славяни, в това число и на македонския народ, ще възтържествува. (Продължителни ръкопляскания.)

Трайчо Костов: *(Звъни.)* „Другари, преди да дам 15 минути почивка имам голямото удоволствие да уведомя конгреса, че са пристигнали нови поздравителни телеграми от чужбина.

Пристигнали са от Полша, от името на Обединителния конгрес на Полската работническа партия и Полската социалистическа партия, другарите: Охаб Едуард, член на Политбюро на ППР, Изидорчик Ян, член на ЦК на ППР, Яблонски Хенрик, зам. председател на изпълнителния комитет на ППС. *(Членовете на Президиума и всички делегати стават прави. Продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)*

От Англия е пристигнал главният секретар на Централния комитет на Британската комунистическа партия, др. Хари Полит. *(Много силни възгласи „Ура!“ Ентузиазирани ръкопляскания. Делегатите на Полша и Англия излизат пред Президиума и се ръкуват с членовете на Политбюро сред бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)*

Пристигнал е също така секретарят на Политбюро на Гръцката комунистическа партия, заместник-председателят и министър на вътрешните работи на демократическото правителство, др. Янис Йоанидис. *(Др. Йоанидис излиза пред Президиума пред другите представители на братските компартии. Делегатите приветствуват делегата Йоанидис с продължителни ръкопляскания, възгласи „Ура!“ и скандиране „Захариядис — Захариядис!“)*

Конгресът ще бъде приветствуван също така от члена на Централния комитет на комунистическата партия на Южноафриканския съюз, др. Юсуф Дадоо. *(Др. Юсуф Дадоо с вдигнат юмрук приветствува конгреса. Делегатите отговарят с ръкопляскания, скандиране „Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“ и пак продължителни ръкопляскания.)*

Ще приветствува конгреса от името на Аржентинската комунистическа партия редакторът на печатния орган на партията, др. Алфредо Варела. *(Посрещнат с продъл-*

жителни ръкопляскания, др. Алфредо Варела излиза пред Президиума и приветствува конгреса.)

Другари, приветствията ще изслушаме утре, а сега ще дам 15 минути отдих.

(Дава отдих в 19.20 часа.)

(След отдиха.)

Трайчо Костов: *(Звъни.)* Другари! Заседанието продължава. Другарят Димитров ще продължи доклада си.

Георги Димитров

VI. НАШИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ И ЗАДАЧИ В СТОПАНСКАТА И КУЛТУРНА ОБЛАСТ

Позволете ми да мина сега към нашите перспективи в стопанската и културна област.

Както знаете, в стопанската област пред народната власт стоеше непосредствената задача да поправи разрушенията и отстрани разстройствата, причинени на народното стопанство от войната и германското ограбване, и да подготви почвата за по-нататъшното бързо стопанско развитие на страната по пътя на социализма.

В индустрията задачата за възстановяване беше успешно разрешена още през двегодишния държавен народностопански план. През 1948 година индустрията надхвърли със 75⁰/₀ довоенната продукция. Особено силен тласък за развитието на индустрията даде национализацията, която създаде възможност да се пристъпи към социалистическа реконструкция на индустрията, към уедряване на индустриалните предприятия и централизиране на производството в смисъл на обединяването му по отделни клонове и съсредоточаването му в най-добрите производствени единици.

В селското стопанство възстановителният процес още не е напълно завършен главно поради трите последователни сушави години след войната. Изостават някои отрасли на животновъдството и растениевъдството. Но и тук едновременно с работата по достигане и надминаване довоенното равнище във всички отрасли на селското стопанство се пристъпи към неговата социалистическа реконструкция чрез създаването на едри кооперативни

и държавни земеделски стопанства. Трудовите кооперативни земеделски стопанства са вече една стабилизирана нова форма на селското стопанство, която единствено е в състояние при помощта на машинно-тракторните станции да машинизира и модернизира нашето земеделие, да подобри благосъстоянието на селското население и да насочи селското стопанство към социализма.

В последно време настъпи един благоприятен прелом в средата на средните селяни към трудовокооперативните земеделски стопанства и броят на тия стопанства непрекъснато се увеличава. Задачата сега е тия стопанства, при строгото спазване принципа на доброволното участие в тях, да се укрепват, заздравяват, умножават и служат за пример при по-нататъшното създаване на трудовокооперативни земеделски стопанства.

Народният доход през 1948 година вече надминава с 10 на сто довоенното равнище главно поради успехите на национализираната индустрия. При това, благодарение отнемането на индустриалните предприятия, банките и едрата търговия от буржоазията и ликвидирането на едрото земевладение и на крупната градска покрита недвижима собственост, с което се премахнаха големите експлоататорски доходи, народният доход днес е много по-справедливо разпределен.

Но задачата не се изчерпва само с реконструкцията на онова, което вече съществува в народното стопанство. Необходимо е още ускорено ново развитие на производителните сили на нашата страна, за бързото премахване на нейната икономическа изостаналост и за превръщането ѝ в кратък срок в развита промишлено-земеделска страна. Както вече съм казвал и друг път, необходимо е чрез индустриализация и електрификация на страната и машинизиране на земеделието да се постигне за 15—20 години онова, което други страни при други условия са постигнали за цяло столетие. За тая цел е необходимо създаването на мощно енергетично стопанство чрез използване на водните и топливни източници на страната, бързо развитие на минното дело, изграждане на собствена металургия и достатъчно развита машиностроителна и друга тежка индустрия, както и развитие, модернизирание и уедряване на леката промишленост. Необходимо е също така усиляване на селското стопанство чрез поставяне в

негово разположение на мощен парк от едри земеделски машини и преди всичко трактори, увеличаване добива на почвата чрез подобрена агротехника, оросяване, електрифициране и широко използване на изкуствени торове.

Основната линия, по която трябва да се развива нашата индустрия, е линията на системно понижаване себестойността, поевтиняването на промишлената продукция, линията на системно снижаване на фабричните цени на промишлените стоки. Това е, както казва др. Сталин, оня широк друм, по който трябва да върви индустрията, ако искаме тя да се развива и крепне, да води подире си селското стопанство, да ускори изграждането основите на нашата социалистическа икономика.

Национализираната индустрия, развивайки се по законите на разширеното социалистическо възпроизводство, т. е. увеличавайки ежегодно производството и изграждайки нови предприятия, ще предявява все по-големи искания за храни и селскостопански суровини. Растящите нужди на промишлеността на градското население, на армията не могат да бъдат успешно задоволени от индивидуалното, дребностоково и малкопроизводително селско стопанство. Това поставя ребром въпроса за социалистическата реконструкция на селското стопанство едновременно със социалистическата реконструкция и развитието на индустрията. Не може дълго време да се гради народно-демократическата власт и социалистическото строителство върху две различни основи — върху основата на едрата и обединена социалистическа промишленост и върху основата на разпокъсаното и назаднало дребностоково селско стопанство. Трябва постепенно, но системно и упорито, да се прехвърли селското стопанство върху нова техническа база — върху базата на едрото производство по пътя на кооперирането на индивидуалните селски стопанства и тяхното обединяване в едри механизирани трудовокооперативни земеделски стопанства. Затова петгодишният държавен народностопански план поставя задачата числото на обединените в трудовокооперативните земеделски стопанства селски стопани да стигне в предстоящите пет години до 60 на сто. И тази задача е напълно осъществима, като се имат предвид досегашните успехи в развитието на ТКЗС.

В своето стопанско изграждане по пътя на социализма нашият народ ще разчита, преди всичко, на своите собствени сили и на ресурсите на своята страна — на своя труд, спестовност и на икономичното и целесъобразно използване на своите средства и възможности. Режимът на максимална икономия трябва да бъде постоянна и ежедневна грижа на всеки стопански и държавен ръководител, на всеки работник и селянин в нашата Народна република и преди всичко на всеки комунист. Но нашият народ е щастлив, че може да разчита също така на щедрата братска помощ на великата страна на социализма — Съветския съюз, и на тясното планомерно сътрудничество с другите страни на народната демокрация, което ще му спести много труд и много усилия и ще ускори неговото развитие.

Като всеки добър стопанин, ние не ще изядем всичко, което произвеждаме, а ще отделяме една част от народния доход за ново развитие на народното стопанство — за изграждане на нови фабрики и заводи, нови машинно-тракторни станции, за нов подем на производителните сили в промишлеността и селското стопанство. Постъпвайки по тоя начин, ние ще можем да осигурим както постепенното и неотклонно подобрене бита на трудещите се, едно все по-пълно задоволяване на растящите нужди на населението от града и селото и повдигане на неговото материално и културно равнище, но и ще можем да обезпечим бързото стопанско развитие на нашата страна, което е залогът за утрешното благоденствие на нашия трудов народ, на нашите деца.

Ние можем със задоволство да констатираме, че въпреки трудностите, които се срещнаха при събирането на храните и които още не са напълно преодолени, храната на нашия народ до нова реколта, при увеличените дажби, е напълно осигурена. (*Ръкопляскания.*) Огромното мнозинство от трудещите се селяни изпълни честно и с готовност своите задължения към държава и народ. Само една незначителна прослойка, предимно от кулашките среди и от средите на бившата реакционна опозиция, някои от които са се прикрили и в Отечествения фронт, се опита да саботира и спекулира с хляба на народа. Съпротивата на тая реакционна прослойка обаче ще бъде решително сломена.

Новата система за задължително предаване селскостопански произведения на държавата, която е възприета от правителството и която ще бъде още усъвършенствувана въз основа на досегашния опит, оставяйки свободна продажбата на излишъците, разпределя по-справедливо задълженията между селските производители съобразно размера на техните земи и техните възможности и поощрява грижите на селските стопани за по-добра обработка на земята и по-големи добиви. Продавайки на държавата по нормирани цени част от своите произведения, селските производители получават и ще получават също по нормирани цени във все по-растящо количество необходимите им индустриални произведения.

С цялата своя политика на цените държавата се стреми да установи едно сравнително твърдо и справедливо съотношение между цените на разните стоки, за да може отделният производител да знае какво ще може да купи днес и утре, и другиден срещу своето производство. Не бива да се допуска повтарянето на онова положение, което се създаде след първата световна война, когато годините на високи цени на селскостопанските произведения се смениха с катастрофално падане на цените през следващите години, което доведе до масово разорение на селските производители. Системното повишаване производителността на труда в индустрията и селското стопанство ще има за резултат постепенното снижаване на цените на индустриалните и селскостопански произведения, всеобщо поевтиняване на живота и затвърдяване на лева.

Снабдяването на населението с продукти от първа необходимост през последните месеци направи нова крачка напред. Но ние все още не сме в състояние да задоволим изцяло всички нужди. Нам са необходими две-три добри реколти подред, за да можем да задоволим напълно порасналите нужди и увеличената консумативна способност на трудещите се и да премахнем купонната система. Затова е необходимо да се положат всички усилия за изпълнение на посевния план, за максимално увеличаване добива от земята. А докато стане възможно премахването на купонната система, разпределението ще трябва да се върши не по принципа на уравниловката, т. е. на всички по равно, а съобразно количеството и

важността на положениия труд. Ще трябва да бъдат лишени от всякакво снабдяване по нормирани цени паразитните, безделнически и експлоататорски елементи. (*Ръкопляскания. Възгласи „Вярно!“*) Ще трябва да бъде осигурено редовното и достатъчно снабдяване на решаващите категории работници и трудещи се, от които зависи изпълнението и преизпълнението на стопанските планове. „Всекиму според труда“ — това е и справедливо, и стопански целесъобразно. А на всекиго се осигурява възможност да се труди повече и по-добре, и следователно да получава повече.

Успешното разрешение на основната стопанска задача — изпълнението на петгодишния държавен стопански план — ще изисква усилията и ентузиазма на целия наш трудещ се народ. Изключително важна роля в това отношение ще има да изиграят работническите професионални съюзи. Под тяхно ръководство ударничеството и социалистическото съревнование ще трябва да станат всеобщ и повсеместен метод на работа и да обхванат и работници и селяни, и мъже и жени, и млади и стари. И у нас трудът ще трябва да става все повече дело на чест, на доблест и на геройство. (*Ръкопляскания.*) Страната ще трябва да познава своите първенци и герои на труда, изобретателите, рационализаторите, новаторите, даровитите и предани труженици на умствения и физически труд, които увеличават стопанската и културна сила на нашия народ и умножават народното богатство. Тя трябва да ги тачи като свои най-добри и най-достойни синове и дъщери. *В нова България мястото на всеки един от нас ще се определя не от името и от произхода му, не от приказките му, нито от мнението, което той има за себе си, а изключително от неговия труд* (*Ръкопляскания, възгласи: „Браво!“, „Вярно!“*), *от онова, което той допринася на дело за стопанския, културен и обществен напредък на своя народ.* (*Бурни ръкопляскания.*)

В това отношение не може да има у нас никакъв друг критерий. (*Бурни ръкопляскания, оживление в залата.*)

Широкият размах на строителството в нашата страна във всичките области на народното стопанство изисква създаването на цяла армия от строителни работници и

работнички, инженери и техници, както и снабдяването им със съвременна строителна техника. Цялата страна с възхищение следи трудовите подвизи на нашата бригадирска и трудовашка младеж. Много от нашите крупни строителства ще носят гордото и почетно име „младежко строителство“. Продължавайки да използваме широко бригадирския и трудовашки труд, както и труда на местните бригади, ние в същото време трябва все повече да умножаваме армията на постоянни строителни работници, работнички, майстори и ентузиастични на своето дело, въоръжени с постиженията на съвременната строителна техника. Професията на строителите трябва да стане една от най-почетните професии в нова България. (*Бурни ръкопляскания.*)

Новите кадри на нашето растящо и развиващо се стопанство ние ще черпим както от средата на оная част от селското население, което не намира достатъчно приложение на своя труд в селското стопанство, така и от средата на жените-домакини, чийто труд се използва съвършено нерационално в отделното индивидуално домакинство. *Ние не можем да станем заможен народ и да повишим значително нашето жизнено равнище, докато една голяма част от народния труд се пилее непроизводително или се използва непълно през значителна част от годината.* В новите строежи и новите промишлени предприятия ще намери приложение трудът на голям брой полубезработни в града и селото. Изграждането на все повече детски домове и ясли, на обществени столове и перални ще облекчи домакинския труд и ще даде възможност на много домакини да потърсят по-разумно и обществено-полезно използване на своя труд и своите способности. (*Ръкопляскания.*) Чрез безплатни курсове и школи ние пристъпихме вече към подготовката на свои трудови резерви, т. е. на квалифицирани индустриални и строителни работници и работнички из средата на работническата и селската младеж. И това важно дело трябва да продължим с особена енергия и твърдост.

Както казах, нашата страна вече е тръгнала по пътя на социалистическото развитие. Налице са главните фактори за изграждане на социализма у нас. Това са: народно-демократичната власт, съюзът на пролетариата със селяните

при ръководната роля на пролетариата в този съюз, едрото промишлено производство в ръцете на народнодемократичната държава, бързото развитие на производителните сили чрез ново стопанско строителство, кооперацията и преди всичко трудовокооперативните земеделски стопанства и трудовопроизводителните занаятчийски кооперации. Особено важен фактор в това отношение е активната братска помощ на СССР и тясното стопанско сътрудничество със страните на народната демокрация, с което се обезпечават и ускоряват в голяма степен социалистическото развитие на нашата страна.

През първата петилетка ние можем да си поставим задачата да положим основите на социализма както в промишлеността, така и в селското стопанство. Разрешаването на тая именно задача цели първият петгодишен държавен народностопански план. Върху тия основи през следващите две-три петилетки ще бъде изградена самата сграда на социализма, ще бъде създадено социалистическото общество у нас. (*Бурни ръкопляскания.*)

Главните наши задачи за изграждането икономическите и културни основи на социализма у нас могат да бъдат формулирани по следния начин:

1. Напрежение на всички сили и ресурси за успешното изпълнение на петгодишния държавен народностопански план;

2. Довеждане докрай превръщането на средствата за производство и размяна в собственост на Народната република, т. е. в обща собственост на всички трудещи се; премахване на всякакви нетрудови доходи, провеждане на принципа: „Който не работи, не трябва да яде“. (*Бурни ръкопляскания*);

3. Обединение на цялата стопанска дейност на страната по единен общодържавен стопански план; провеждане на най-строг режим на икономии в материали, средства, продоволствени и други ресурси;

4. Усилено изучаване на нашите природни богатства, откриване на свой нефт, създаване собствена металургия за черни и цветни метали;

5. Ликвидиране на несъответствието между производството на електрическа енергия и нуждите на индустрията и земеделието от такава енергия чрез изграждане мощни електроцентрали и разширение добива на

въглища от съществуващите и нови каменовъглени басейни: използване на нискокачествените въглища за производство на електроенергия;

6. Използване пълната мощност на леката индустрия, чрез работа на две и три смени, нейната рационализация и реконструкция, ликвидиране несъответствието между свързаните помежду си нейни клонове — за пълно задоволяване нуждите на населението от нейната продукция.

7. Подобряване съотношението между тежката и леката индустрия в полза на първата, чрез развитие на електродобива, добива на въглища и руди, металургията, машиностроенето, химическата, каучуковата и други индустрии, за да се увеличи благосъстоянието на народа и намали зависимостта на нашето народно стопанство от вноса;

8. Максимално производство у нас на суровини за нашата индустрия чрез разширяване площта на индустриалните култури, подобряване на животновъдството и засилено експлоатиране на подземните богатства;

9. Основна реконструкция на селското стопанство върху базата на трудовокооперативните земеделски стопанства и държавните земеделски стопанства, с високи добиви и висока стокова продукция, за обезпечаване растящите нужди на населението, на индустрията и на износа;

10. Разрешаване върху тая база веднаж завинаги хлябната проблема у нас; обезпечаване на устойчиви и обилни реколти чрез модерно машинно обработване на земята, употреба на изкуствени торове, създаване на лесозащитни пояси, напояване;

11. Развитие на високопродуктивно животновъдство, на първо място свиневъдство и птицевъдство, увеличаване площта на фуражните култури, въвеждане на тревополната система;

12. Залесяване на всички площи, подлежащи на залесяване, укрепяване на пороищата, правилно отглеждане и експлоатация на горите — за подобряване климата на страната и по-пълно задоволяване растящите нужди от дървен строителен материал; модернизирание на горската експлоатация, пълно използване годишния прираст на горите; създаване на високопланинско земеделие (лен,

картофи и др.) и скотовъдство (облагородяване на високопланинските пасища);

13. Развитие на риболова навътре в морето и по Дунав, зарибяване на реките и изкуствените водоеми;

14. Създаване на удобни и бързи средства за съобщение чрез доразвиване и електрифициране на ж. п. транспорт, изграждане на гъста мрежа от добре поддържани шосейни пътища, развитие на автомобилния и въздушен транспорт;

15. Издигане материалното и културно равнище на работниците, трудещите се селяни и трудовата интелигенция; подобряване снабдяването на населението с предмети от първа необходимост;

16. Разширяване и укрепване на държавната и кооперативна търговия, създаване на крепък апарат за изкупуване на селскостопанските излишъци, за по-пълно обслужване на обмяната между града и селото;

17. Създаване на нова, *социалистическа трудова дисциплина* чрез превъзпитание на масите, развиване на ударничеството и социалистическото съревнование, като се въвлекат в него всички работници и трудещи се.

Изпълнението на стопанските задачи е най-тясно свързано, другари и другарки, с издигането на културното и идеологическо равнище на българския народ. Затова е нужно да се положат особени грижи за културното издигане и идейно-политическото възпитание на трудещите се маси от градове и села и на трудовата интелигенция в социалистически дух.

Ние трябва да имаме винаги пред очи, че работата и борбата на културния и идеологически фронт е от първостепенно значение за изкореняване на гнилото наследство, получено от капитализма, за преодоляване на бюрократизма, разточителството и паразитизма, за увеличаване производителността на труда, за изпълнение на петгодишния стопански план и изобщо за успешното движение на нашата страна по пътя на социализма.

В резултат на това развитие нашата страна ще може в течение на няколко петилетки да се превърне от страна назаднала, аграрна, в страна развита, промишлено-земеделска. А това значи, че при максималното увеличение на добива от селското стопанство ние ще имаме значително по-бързо развитие на промишлеността, което ще

увеличи в огромна степен богатството и благосъстоянието на нашата страна и ще обезпечи нейната икономическа самостоятелност от империализма и нейната отбранителна способност.

И това развитие *ще бъде социалистическо*. Ще бъдат ликвидирани икономически и последните остатъци от експлоататорските класи в града — градската буржоазия. Трудовото занаятчийство ще се обедини в трудовопроизводителни занаятчийски кооперации. Селската буржоазия (кулачеството) ще бъде все повече ограничавана и изтиквавана от нейните икономически позиции на експлоататор на трудещите се селски маси, докато развитието на трудовокооперативните земеделски стопанства не подготви условията и за нейното окончателно ликвидиране. Антагонистическите класи ще изчезнат и обществото ще се състои от работници, селски труженици и трудова интелигенция, интересите на които не са противоречиви и които с дружни сили ще доведат нашата страна до социализма и след това до комунизма. (*Ръкопляскания*.)

„Несъмнените успехи на социализма в СССР на фронта на строителството — писа др. Сталин — нагледно показваха, че пролетариатът *може* успешно да управлява страната *без буржоазията* и *против буржоазията*, че той *може* успешно да гради промишлеността *без буржоазията* и *против буржоазията*, че той *може* успешно да ръководи цялото народно стопанство *без буржоазията* и *против буржоазията*, че той *може* успешно да строи социализма, въпреки капиталистическото окръжение.“ (Въпросите на ленинизма, стр. 176—177.)

Досегашният наш, макар и още недостатъчен опит ясно показва, че и българската работническа класа не само се въодушевява от желанието, но и проявява нужната решителност и способност да следва твърдо примера на своите съветски братя, под ръководството на Българската Комунистическа Партия. (*Бурни ръкопляскания. Възгласи „Вярно!“, „Браво!“*)

Социалистическото развитие на нашата страна е предпоставка за разрешаването и на нашата народностна проблема. В близките петилетки българският народ ще

стигне, чрез увеличение на раждаемостта и намаление на детската смъртност, до 10 милиона души. (*Бурни ръкопляскания.*) Така нашият народ ще се утвърди окончателно като здрава, жизнеспособна нация, изграждаща своя култура, национална по форма и социалистическа по съдържание, и даваща своя принос в съкровищницата на общочовешката култура. (*Ръкопляскания.*)

VII ПАРТИЯТА КАТО РЕШАВАЩА, ДВИЖЕЩА И РЪКОВОДНА СИЛА

Позволете ми сега да мина към въпроса за партията като решаваща, движеща и ръководна сила в нашата страна.

В навечерието на 9 септември Партията наброяваше към 25,000 члена — здрави партийци, закалени в дългогодишната борба против фашизма, преминали през изпитанията на нелегалната работа в условията на свирепата фашистка диктатура. След 9 септември 1944 г., когато Партията стана управляваща партия и пристъпи към сериозна работа за преизграждане на нашата страна върху нови начала, към нея се устремиха десетки хиляди работници, трудещи се селяни и трудова интелигенция. Тя стана притегателен център за всичко най-активно, борческо и прогресивно в нашата страна, което искаше да приобщи силите си за осигуряване развитието на България по пътя на народната демокрация и социализма. Само шест месеца след 9 септември, на VII разширен пленум на ЦК, Партията вече броеше 254,000 члена.

Тоя растеж на Партията продължи и през следващите години. В края на 1946 год. броят на партийните членове възлизаше вече на 490 хиляди души. Партията съзнателно беше отворила широко вратите си за трудещите се и приемаше масово в редовете си нови членове. Ние не искахме да правим пречки на огромните маси трудещи се, за първи път пробудени към политически живот, които се бяха устремили към Партията в резултат на освободителната война и събарянето на фашистката диктатура, в резултат на героичната борба на Партията против фашизма. Ние решихме да приемем в Партията голям брой трудещи се, макар и политически още неподготвени да играят ролята на авангард, с цел

вече в самата партия, опирайки се на старите кадри, да се заемем с тяхната идейно-политическа подготовка и възпитание. За тая цел ние открихме мрежа от партийни школи и курсове, организирахме множество просветни събрания, кръжоци, лекции, беседи.

XVI пленум на ЦК на Партията призна тая линия за правилна. Но в същото време той констатира, че работата по идейно-политическото възпитание на новоприветите партийни членове далеч не е достатъчна. Оказа се, че тая работа не е така лесна и изисква по-продължително време. Поради това идейно-политическото равнище на партийните членове все още стои далеч под нарастналите нужди за осъществяване ръководната роля на Партията, особено по места. Има не малко партийни членове и дори цели първични партийни организации, главно в селата, които все още не са в състояние да изпълняват своята роля на авангард, влачат се в опашката на събитията, стават изразители на назадничави настроения и не само не се борят срещу трудностите, но понякога сами подкопават трудовата и държавна дисциплина. Особено ярко това се прояви при задължителното продаване на храни на държавата. В редица села се намериха „партийци“ и даже партийни ръководства, които не само не застанаха начело на кампанията за осигуряване прехраната на народа, но и на дело саботираха предаването на храните. Такъв е случаят и с отношението на някои комунисти в селата, които не само не съдействуват, но и пречат на създаването и развитието на трудовокооперативните земеделски стопанства.

Това и някои други подобни факти показват, че наред с честните и предани хора, които съставляват огромното болшинство от партийните членове, в Партията са навлезли и случайни, гнили, кариеристични елементи, които са дошли в нея, за да я използват за лични и користни цели. Подобни елементи създават около себе си в организациите нездрава атмосфера, ослабват дисциплината, разпространяват бацилите на разложението. Така се създават „боледуващи“ организации, раздирани от ежби, от борбата на отделни групи за разпределяне на постове, облаги и пр.

Очевидно, подобни явления не могат да се търпят в една комунистическа партия — авангард на трудещите

се. Трябва да се вземат решителни мерки за почистване на Партията колкото се може по-скоро и по-пълно от всякакви чужди, случайни, гнили, кариеристични елементи. През май т. г. Политбюро на ЦК реши да се преустанови приемането на нови членове на Партията до края на настоящата година. XVI пленум на ЦК през юли потвърди решението на Политбюро и освен това реши да се предложи на настоящия конгрес въвеждането на кандидатски стаж и вземане мерки за регулиране социалния състав на Партията. В същото време пленумът постанови да се продължи почистването на Партията от случайни елементи.

В резултат на всичко това Партията се явява днес на своя Пети конгрес с *8,053 първични партийни организации с 464,000 отчетени члена*. Като се прибавят партийните членове в армията и трудовата повинност и влезлите в Партията бивши членове на Българската работническа социалдемократическа партия, след нейното сливане с нашата партия, броят на партийните членове *възлиза на 496,000, т. е. близо половин милион души!* (*Ръкопляскания.*)

Може смело да се каже, че няма село, няма фабрично предприятие или по-крупен строеж, няма квартал или махала, където да няма първична комунистическа партийна организация. 500-те хиляди партийни членове в една 7-милионна България — това е действително една мощна политическа армия, една непобедима сила, която ще може планини да обръща, както казва нашата народна пословица, при условие че всеки партиец стане съзнателен и просветен комунист, верен до смърт на Партията, на родината и на великото дело на комунизма, умеещ действително да бъде водач и организатор на безпартийни маси.

Под общопризнатото идейно-политическо ръководство на Партията работят масовите организации, от които Единната обществено-политическа организация „Отечествен фронт“ наброява близо 1 милион членове. Общият работнически професионален съюз — 680 хиляди членове, Съюзът на народната младеж — 586 хиляди членове, Българският народен женски съюз — 539 хиляди членове, Общият земеделски професионален съюз — над 1 милион членове, кооперациите — над 2 милиона

членове. Някои се повтарят, но подобна е масата, организирана в обществено-политически организации под ръководството на нашата партия. Трябва към това да упомена прекрасната и народополезна организация — Съюза на българо-съветските дружества, който скоро ще надмине 1 милион членове — работници, селяни и интелектуалци, борци за свещената вечна българо-съветска дружба. Ясно е поради това, защо целият — политически, обществен, стопански, културен — живот в нашата страна протича под изключителното идейно-политическо ръководство на нашата партия.

По социален състав 464-те хиляди партийни членове, за които има подробни сведения, се разпределят както следва: работници — 123 хиляди, или 27 на сто; селяни — 207 хиляди, или 45 на сто; служащи 76 хиляди, или 16 на сто; занаятчии — 30 хиляди, или 6 на сто; свободни професии (учащи се, домакини, пенсионери и др.) — 28 хиляди, или 6 на сто. Между служащите има много бивши работници, изпратени от Партията за укрепване на държавния апарат и като ръководители на държавните стопански и други предприятия. Заслужава също да се отбележи голямото, влияние на Партията сред интеллигентските слоеве, което облекчава работата по въвлечането на интеллигенцията в активното строителство на социализма. И ако може определено да се каже, че 500 хиляди партийни членове е една цифра, която едва ли има нужда да се надвишава в бъдеще, за да може Партията да играе своята ръководна роля, то що се касае до социалния състав на партийните членове — в него са възможни и *желателни* значителни подобрения.

Процентът на работниците в Партията трябва да се увеличи поне до 30—35 на сто и то главно из средата на индустриалните и строителните работници (сега партийните индустриални работници съставят 40 на сто, занаятчийските — 16 на сто, селскостопанските — 12 на сто, общи работници — тук влизат и строителните работници — 32 на сто от общия брой работници партийни членове).

Селският състав на Партията може да се прецени като *удовлетворителен*. От всички партийци-селяни — 11 на сто са членове на трудовокооперативните земе-

делски стопанства, 57 на сто са бедни селяни и 32 на сто са средни селяни.

По възраст членовете на Партията се разделят както следва: до 20 години — под 1 на сто, от 20 до 30 години — 25 на сто, от 30 до 40 години — 39 на сто, от 40 до 50 години — 25 на сто, от 50 до 60 години — 8 на сто, и над 60 години — 2 на сто. Това показва, че възрастният състав на Партията е доста солиден. Необходимо ще бъде в бъдеще да се засили работата сред младежта за привличане на най-добрите и активни младежи в Партията.

Разпределението на партийните членове по образование дава следната картина: неграмотни — 7 на сто, първоначално образование — 45 на сто, прогимназиално — 30 на сто, непълно средно — 6 на сто, средно — 7 на сто, полувисше — 2 на сто и висше — 2.51 на сто. Сравнително големият брой (31 хиляди) неграмотни партийни членове, които идват главно из средата на националните малцинства (турци, цигани и др.) в Родопските околии, Лудогорието и Добруджа, поставя пред Партията остро задачата да вземе срочни мерки за час по-скорошното ликвидиране неграмотността сред партийците и да се освободим всички от досегашното заблуждение, че у нас почти няма неграмотни, когато, както виждате, между членовете на Партията, като авангард на нашия народ, има 31,000 членове, които са неграмотни, като турци, цигани и пр. Значителният брой слабограмотни (главно в селата) трябва да ни накара да се погрижим за издаване политически буквар и редица популярни брошури, напечатани с едър шрифт и на общодостъпен език. Голяма роля придобива също така колективното четене на вестниците с разясняване и обсъждане на прочетеното, както и радиофицирането на страната.

Неудовлетворителен е също така процентът на жените в Партията — само 13 на сто. При това от всичките жени-партийки работничките съставляват само 18 на сто, срещу 44 на сто селянки, 16 на сто служащки, 19 на сто домакини и 3 на сто учащи се. Слабото участие на жените в Партията, и особено на жените-работнички, с нищо не може да се оправдае, като се има предвид огромната политическа и обществена активност, която проявяват трудещите се жени, и голямата роля, която

играят работничките в развитието на ударничеството и социалистическото съревнование. То може да се обясни само с подценяването, което нашите партийни организации проявяват към работата сред жените, и особено сред работничките, и с неумението да се облекчи влизането и задържането на жените в Партията, като се има предвид, че освен с работата в предприятията, учрежденията и в масовите организации те са обременени още и с не малко домашна работа. Заседателщината, честите и дълги като велики пости събрания (*Оживление*), претоварването на жените-активистки с работа, еснафското отношение към жената, което продължава даже у мнозина партийци, и най-сетне известен остатък от чувството на непълноценност у самите жени, резултат на вековното робство на жената, стеснение и неувереност дали ще може да се справи с изискванията на партийното членство — това са най-големите пречки за увеличаване броя на жените в Партията. Неудовлетворителното участие на работничките в Партията е онова слабо звено, укрепването на което ще ни донесе едновременно увеличаване броя на жените-партийки и подобряване социалния — работническият — състав на Партията.

Характерен за силата на Партията и широкия размах на нейната работа е количественият и качествен състав на нейния ръководещ кадър. Докато в най-добрите си времена преди 1923 год. Партията не е надвишавала 40 хиляди члена, сега само членовете на партийните комитети в цялата страна надхвърлят 46 хиляди души. От тях 3,558 са бивши партизани и политзатворници. С партиен стаж повече от 20 години са 676 души, от 10 до 20 години — 2,536 души, от 5 до 10 години — 3,415 души, от 3 до 5 години — 22 хиляди души, и под 3 години — 17 хиляди души (последните са главно в ръководствата на първичните партийни организации). От това се вижда, че оплакванията, които все още се чуват, че старите партийци били пренебрегвани при избиране на ръководствата, не са съвсем оправдани.

Низовата организационна мрежа на Партията обхваща почти всички населени пунктове в страната и е свързана с всички трудещи се категории от нашия народ. Ние имаме 4,900 селски териториални първични партийни организации, 878 градски териториални, 854 организации

по предприятия, 811 учрежденски, 209 организации в трудовокооперативни земеделски стопанства, 16 в МТС, 13 в ДЗС, 89 при трудовопроизводителни занаятчийски кооперации, 120 транспортни, 49 минни, 23 строителни и 91 в учебни заведения — всичко 8,053 първични партийни организации. Това е огромно завоевание на нашата партия. Първичните партийни организации обаче тепърва има да се укрепват, за да станат истински ръководители и организатори на масите. Голямата задача сега е не толкова да се увеличава численият състав на партийните организации, колкото да се издигне качеството на тяхната работа. Силата и влиянието на Партията зависят не само от количеството на нейните членове, но преди всичко от тяхното качество, от тяхната марксистко-ленинска подготовка, от тяхната преданост към делото на Партията и социализма, от тяхното умение да се свързват с масите, да ги активизират и ръководят за изпълнение на поставените от Партията и правителството общонародни задачи.

От тая гледна точка положението в Партията далеч не може да се смята напълно удовлетворително. Както беше изтъкнато от XVI пленум на ЦК, в Партията има не малко такива членове, които всъщност биха могли да бъдат само кандидати за партийни членове. В живота на партийните организации вътрешнопартийната демокрация все още не се намира на нужната висота. Критиката и самокритиката, без оглед на лицата, още не е станала напълно основна движеща сила на партийното развитие отгоре надолу. Ние още не сме се простили окончателно с методите на командването на партийните организации и не всякога умеем да развиваме и да се вслушваме в колективния ум и опит на Партията. Партийните ръководства още не са организирали своята работа навсякъде върху почвата на пълната колегиалност.

При това ние често забравяме гениалната мисъл на Владимир Илич Ленин, че решаващо значение за здравината и успехите на Партията имат преди всичко две неща: *подборът на хората (кадрите) и проверката на изпълнението*. Ние така също не отчитаме достатъчно в нашата практика това, което многократно ни е подчертавал и подчертава др. Сталин, *че кадрите решават успеха на делото*.

Може да се каже положително, че в нашата партия няма организирани десничарски или левичарски групи или фракции. Партията такива фракции не търпи и няма да търпи. (*Ръкопляскания.*) Но десничарски или левичарски проявления на отделни партийци в нашата партия все още има не малко. Извън ония случаи, които по-рано посочих, не са единични и такива случаи, кагато партийци се огъват пред трудностите, готови са да капитулират пред съпротивата на класовия враг, а други не се считат с никаква партийна и държавна законност, не признават никакви етапи в развитието, не разбират народната демокрация и Отечествения фронт като своеобразни пътища, които правят възможно по-безболезненото отиване към социализма, а прикрити зад гръмки „революционни“ демагогски фрази, на дело затрудняват развитието към социализма.

Правилността на генералната линия на Партията за ликвидиране на капиталистическата система и построяване социализма в нашата страна посредством непримирима класова борба против капиталистическите елементи и плановост в народното стопанство не се оспорва в средата на нашата партия от никого. Тя е общопризната и твърдо се провежда на практика.

Можем ли обаче със спокойна съвест да кажем, че в нашата партия има пълно единодействие отгоре додолу? За жалост, не можем да кажем! За да достигнем такова единодействие, трябва още много и сериозно да поработим. Не са редки случаите, когато решенията на ЦК се приемат само формално, а на дело се провеждат долу съвсем по своему, изопачено. Все още се намират в нашата партийна среда „велможи“, „губернатори“ и „губернаторчета“ (*Смях*), които, опирайки се на своите действителни или мними заслуги в миналото и на постове, които заемат, не се считат с никакви закони и разпоредби и действуват по свое усмотрение или произвол. Все още има дърдорковци, фантазьори и честолюбци хора с големи и болни амбиции, които претендират, че всичко знаят и могат, а нямат уменията, нито трудолюбието да работят и ръководят системно и оперативно и да докарат започнатото дело докрай. Това са хора, които не обичат да се учат и са в състояние да погубят всяко живо полезно дело на Партията.

Срещу всички подобни нездрави проявления и елементи Партията трябва безпощадно да се бори и словом, и делом, с разясняване и поправка на заблудилите се, но и с безцеремонно отстраняване на непоправимите от техните постове, даже от редовете на Партията. (*Продължителни ръкопляскания.*) Партията ще се чисти от набедени комунисти, които са влезли в нея по недоразумение (*Оживление*) или с кариеристични користни цели. Ние ще работим с всички сили за създаването на онова болшевишко единодействие отгоре додолу, което е основният залог за успеха на нашето велико дело.

За да се заздравява постоянно и неотклонно нашата партия, трябва преди всичко да се направи следното:

1. Да се прочистят партийните организации от вражески, кариеристични и случайни елементи, които са навлезли в техните редове.

2. При приемането на нови членове и на кандидати в Партията да се прави строг подбор на желаещите да встъпят в нейните редове и да се регулира нейният социален състав, като строго се спазва партийният устав и систематически се увеличава работническият елемент в нея.

3. Да се развива по-нататък вътрешнопартийната демокрация, като се ликвидира напълно с остатъците от командването. В партийните ръководства и организации колективно да се обсъждат и решават въпросите на партийната работа. Да се възлагат конкретни задачи на всеки партиен член и да се следи за тяхното изпълнение. Да се насърчава здравата критика и самокритика в Партията, да се повдига общата активност на партийните членове, да се укрепва партийната дисциплина и единството в партийните организации.

4. Да се организира много по-нашироко отколкото досега системна марксистко-ленинска колективна и индивидуална просвета на всички партийни членове и кандидати. (*Ръкопляскания.*) Партиен член, който не желае да се учи, не иска да се просвещава и да върви напред в своето развитие, той не е и не може да бъде истински член на нашата партия.

В края на миналата 1947 год. в организационната структура на нашата партия станаха някои изменения. Поради реорганизацията на държавния апарат и премах-

ването на административните области трябваше да се ликвидират и областните партийни комитети. Това беше неизбежна мярка, тъй като нашата партия, като ръководна сила в управлението на страната, не може да има структура, различна от тая на държавната организация. Ликвидирайки областните партийни ръководства, техните кадри бяха разпределени една част по линията на държавния апарат, в центъра и по места, а другата част — по околийските и градски партийни и отечественофронтовски организации за тяхното укрепване.

С премахването на областните комитети ЦК доби възможност да се свърже и ръководи по-непосредствено 95-те околийски и 7-те градски партийни комитета. Той се запозна по-добре с действителното състояние на околийските партийни организации и може да упражнява по-пряк контрол върху тяхната дейност и да им оказва необходимата помощ. От друга страна, околийските партийни ръководства развиха по-голяма самоинициатива в своята дейност и в тях израснаха кадри, годни самостоятелно да ръководят партийните организации.

Но едновременно с положителните страни на тая реорганизация трябва да се видят и някои нейни сериозни слабости. Някои неукрепнали околийски комитети се оказаха лишени от всекидневната помощ, която получаваха по-рано от областните комитети. ЦК за тях се оказва твърде далеч, а и апаратът при него, вместо да се засили, беше временно отслабен. Трябва да се отбележи, че въпреки взетите мерки в това отношение след XVI пленум, апаратът на ЦК все още не е достатъчно укрепен.

Какво трябва да се направи в това отношение?

Първо, необходимо е да се засилят мерките за укрепване на инструкторския апарат при ЦК, да се подобри и засили помощта на последния по отношение на околийските комитети, като самите членове на ЦК и другите ръководни другари отиват по-често в околийските и градските партийни организации.

Второ, да се укрепят околийските комитети, като в тях се издигнат и нови другари от средата на подрастващите партийни кадри от първичните партийни организации, особено от тия в индустриалните предприятия. Проявилите се добре околийски секретари да се задържат по-продължително време като секретари и да се

укрепва техният авторитет като местни влиятелни дейци, ползващи се с обичта на населението.

През изтеклите четири години, откакто нашата партия е управляваща, трябваше да се направят размествания на партийните сили, за да се обезпечи партийното ръководство и да се подобри работата в редица важни звена на държавния и стопански апарат. Така, наложи се да се подберат и да се изпратят в народната армия 3,533 души, в Министерството на вътрешните работи 2,000 души, в Министерството на индустрията 1,010 души, в останалите ведомства общо 5,576 души. Или всичко за ръководна работа в държавния и стопански апарат бяха подбрани, издигнати и изпратени над 12,000 партийни членове. Това никак не беше лека задача и нейното провеждане беше съпроводено с преодоляването на големи и най-различни трудности.

Би трябвало да се очаква, че навлизането на такъв значителен брой комунисти в държавния и стопанския апарат ще допринесе не-малко за преодоляване на бюрократизма. За съжаление, в редица случаи се получава тъкмо обратното. Забележително е с каква леснота някои наши другари, вместо да изкореняват бюрократизма, сами се превръщат в бюрократи. Очевидно, борбата с бюрократизма е дело не лесно. Тя ще изисква много усилия и много настойчивост. За пълното преодоляване на бюрократизма ще бъде необходимо участието на колкото се може по-широки маси в управлението на държавата и в общественения контрол над него. В това отношение значителна роля ще има да изиграят комисиите към разните отдели на Народните съвети с широко участие на трудещото се население в тия комисии. А всичко това е свързано с издигане общото културно и политическо равнище на населението. Борбата против бюрократическите извращения и бюрократическото бездушие не бива да слиза от дневния ред на Партията. Трябва най-безпоощадно да се разобличава и бичува всяка конкретна проява на този бюрократизъм.

Ние не бива също така да забравяме, че големите успехи на нашата партия подхранват у известни дейци и звена на Партията чувството на самоуспокояване, самодоволство и главозамайване от успехите. За да може Партията правилно да се развива и да изпълни своите

предстоящи трудни и сложни задачи, тя е длъжна с всички сили да се бори за преодоляването на тая голяма опасност, против която нашите велики учители Ленин и Сталин неведнаж са предупреждавали комунистическите партии.

И така, другари и другарки, през четирите години народна власт, след 9 септември 1944 год., нашата партия израсна и се разви в една първокласна политическа партия, която е решаваща и ръководна движеща сила в строителството на новия живот в нашата страна по пътя на народната демокрация и социализма. Чрез смела болшевишка критика и самокритика Партията се бори срещу своите слабости, които са слабости главно на нейния бърз растеж, и се затвърдява все повече и повече като една истинска марксистко-ленинска партия.

Пред своите очи нашата партия има примера на великата Болшевишка партия, от опита на която тя се учи и Централният комитет на която, и нейният гениален водач, др. Сталин, са ѝ оказвали неведнаж незаменима помощ със своите съвети и упътвания. Нашата партия, която участва активно в Информбюро на комунистическите и работническите партии, е горда да се намира във великото семейство на комунистите от целия свят, начело с Комунистическата партия на Съветския съюз и гениалния водач на целокупното прогресивно човечество — *Иосиф Висарионович Сталин*. („Ура“, бурни и продължителни ръкопляскания. Делегатите стават прави и скандират: „Сталин — Сталин!“, „Сталин — Димитров!“)

Целият опит на международното комунистическо движение потвърждава истината, че не може да бъде истински марксист тоя, който не е истински ленинец, и не може да бъде истински ленинец тоя, който не е сталинец!

Аз завършвам политическия отчет на Централния комитет с общия наш партиен призив:

Под непобедимото знаме на Маркс-Енгелс-Ленин-Сталин напред и все напред към социализма, към комунизма!

(„Ура!“, бурни ръкопляскания, всички делегати стават на крака и скандират „Димитров—Димитров!“ и „С Димитров напред!“)

Петя „Интернационалът“, „Дружна песен“, „Работници, работнички“ ...

„Ура“, скандиране „Сталин—Димитров!“. Оваците продължават повече от 10 минути.)

Трайчо Костов: Президиумът предлага днешното второ заседание на Петия конгрес да приключи.

Следващото заседание ще започне утре точно в 9 часа.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 20 ч. 55 м.)

ТРЕТО ЗАСЕДАНИЕ

(УТРИННО)

(Открито в 9 часа)

Антон Югов: *(Председателствуващ.)* Откривам третото заседание на Петия редовен конгрес на партията. На дневен ред е: *Доклад на Централната контролна комисия.*

Докладчик др. Йордан Катранджиев. Има думата. *(Ръкопляскания.)*

Йордан Катранджиев: *(Посрещнат с продължителни ръкопляскания.)*

Другари и другарки делегати!

Настоящият отчетен доклад обхваща дейността на Централната контролна комисия не от четвъртия партиен конгрес насам, а за времето от 9 септември 1944 г. до днес. През нелегалния период на Партията контролните комисии, поради особените условия на същия, не са съществували.

Непосредствено след победата на 9 септември 1944 г. бе създадена Централната контролна комисия. В нейния състав влязоха трима другари. При липсата още на партиен устав, тя си постави следните задачи:

1. Изясняване партийното положение на ръководни другари, върху които тежаха партийни наказания от миналото, или на такива, които нямаха партийни наказания, но се бяха провинили през нелегалния период на партията и подлежаха на наказание. Също така уреждане партийното положение на някои другари, които в миналото по един или друг повод са били наказани, обаче през тежкия период в борбата срещу фашизма (1941—1944 г.) на дело са показали своята преданост към Партията и народа и следваше, формално, да бъдат снети партийните наказания. Централната контролна комисия

се зае по-специално с изясняването и уреждане партийното положение на ръководни партийни дейци от централен и окръжен мащаб.

2. Централната контролна комисия се зае още с разкриване на провокаторите в Партията и работническото движение — с цел да ги отстрани от Партията и я предпази от по-нататъшната им вражеска и разложителна дейност.

Дейността на Централната контролна комисия по тези две задачи продължи и след пленума на Централния комитет от месец февруари 1945 г., независимо от другите задачи, които ѝ определи уставът, приет на този пленум.

В изпълнение на първата задача, а именно: изясняване партийното положение на ръководни другари, през този начален период след 9 септември 1944 г. Централната контролна комисия е разгледала 44 случая, а общо за целия отчетен период броят им възлиза на 337. По категории те са следните:

Отпадналият от Партията през нелегалния период;

За лошо държане пред полицията и за подписване на унижителни декларации;

За непартийно държане в лагерите и затворите;

За фракционна дейност, троцкизъм, левосектантски и десноопортюнистически прояви в миналото;

Снемане на партийни наказания, наложени в миналото, поради дадена добра работа впоследствие — през периода 1942—1944 г., и др.

В изпълнение на втората задача Централната контролна комисия разкри редица по-големи и по-малки агентпровокатори и доброволни сътрудници на полицията. Заслужава да бъдат изнесени имената на: Никола Милев, Петко Стоев, Васил Ташков, Георги Иванов и Тодор Йорданов (Пилето), които са заемали в различни периоди от развитието на нашата партия ръководни места в нея. Освен случаите, с които се е занимавала Централната контролна комисия, не малък брой агентпровокатори и доброволни сътрудници от местно значение бяха разкрити от околийските комитети и контролните комисии при тях. Трябва да се подчертае, че фашистката полиция, служейки си с агентпровокатори в Партията за борба

срещу нея, се оказа безсилна да спре победоносния ход на нашата партия. (*Ръкопляскания.*)

През същия период, за изясняване задачите на контролните комисии по места, както и за улесняването им по изготвянето на годишните отчети, Централната контролна комисия излезе с две директиви до тях.

Осмият пленум на Централния комитет, състоял се на 28 февруари 1945 г., прие устава на Партията. Той предвиди увеличение състава на Централната контролна комисия от трима на петима другари; в него се уточниха по-добре и задачите на контролните комисии, които се свеждаха до следното:

„Централната контролна комисия контролира как се провеждат решенията на Партията и Централния комитет на Българската работническа партия в партийните организации.

Проверява работата на партийните организации.

Привлича към отговорност виновните партийци за нарушение програмата и устава на Партията и на партийната дисциплина.

Контролира финансовата дейност на Партията.

Следи за бързото и навременно водене на деловодството в апарата на Централния комитет.“

За по-доброто уясняване на функциите, значението и ролята на контролните комисии, както и работата им, Централната контролна комисия, освен гдето издаде и изпрати специална инструкция, проведе още и съвещания с контролните комисии от областните центрове и изпрати свои представители на областните съвещания с членове от околийски, градски и районни контролни комисии.

В изпълнение на поставените задачи Централната контролна комисия е обследвала няколко първични партийни организации и партийни комитети по места, като тия: в с. Банкя — Софийско, в с. Ябълково — Хасковско, първичната организация в „Гранитоид“ — София, в с. Батак — Павликенско, партийния комитет в гр. Кубрат, в гр. Нови Пазар, Софийския областен партиен комитет, партийните активи в студентските организации в Чехословакия, Югославия и др.

Също така тя е участвувала със свои представители в цялостното обследване на партийните околийски организации във Враца и Видин.

При обследването на тези партийни организации и комитети Централната контролна комисия се натъкна на редица слабости и недостатъци, които вървят главно по линията на:

Прояви и борби на безпринципна почва;

Прояви и борби, предизвикани от гнили и разложени елементи, както и от чужди кулашки елементи;

Несъгласие с приложението на законите и правителствените наредби;

Неразбиране ръководната роля на Партията в предприятията и учрежденията — по въпроса за единоначалието;

Незачитане на по-горните партийни ръководства, както и за вмешателство от страна на партийни членове, които не принадлежат към дадена партийна организация;

Разни отклонения от партийната линия и др., като несработване със съюзниците, неправилно отношение към трудовите кооперативни земеделски стопанства и прочее.

В резултат на обследванията и мерките, които се взеха, се дойде до заздравяването на тези организации и комитети и подобрене на тяхната работа.

3. По-голямата част от общата дейност на Централната контролна комисия се изрази в привличането към отговорност партийци, нарушаващи програмата и устава на Партията и партийната дисциплина, както и работата им във връзка с възраженията на наказани партийни членове. През отчетния период Централната контролна комисия се е произнесла върху 1,257 случая, които се отнасят към следните по-главни групи провинения:

Първо. По нарушение на партийната дисциплина и морал. Общо са наказани 152 партийни членове. Тези провинения се свеждат до: неизпълнение решенията на Партията; подменяване на по-висшите партийни органи; неспазване на организационните порядки; поставяне на личните и групови интереси по-горе от партийните и общонародните, неискреност към Партията и пр. За илюстрация даваме следните примери;

В Министерството на народното здраве партийните членове д-р Куситасев, д-р Захариев и д-р Киркоров, без да имат съгласието на Централния комитет, вземат решение да проведат една отговорна и сериозна акция във

връзка с национализирането на рентгеновите апарати. За целта разпращат за провинцията специални инспектори и опирайки се на някои градски и околийски комитети, поставят в действие своя план. Някои секретари на околийски и градски комитети, като във Враца, Пловдив, Г. Джумая и други, несъобразявайки, че тази инициатива не идва от Централния комитет, без много да му мислят, поставят се в услуга на въпросните инспектори. В случая имаме не само грубо нарушение на партийната дисциплина, но и притъпена партийна бдителност и издаване на партийна тайна, което говори, от една страна, за самоволни действия на едни партийци и, от друга — за несериозно отношение към партийната работа на някои ръководни партийни дейци по места.

Втори случай, пак проява на грубо нарушение на партийната дисциплина и морал, е случаят с Нанко Карастоянов, бивш партизанин, военнослужащ. Същият е предявил искане пред своето началство за преместване в гарнизон, който нему е удобен, и понеже командването не е удовлетворило молбата му, отправил протест до своите началници, за което е бил освободен от войската. Недоволен от тази мярка, Карастоянов отнася въпроса до партията и доколкото въпросът не е получил благоприятно разрешение за него, той е изразил недоволството си срещу партията, като е заявил, че се отказва от нея. (*Оживление.*) С тази си постъпка той сам се е поставил във от редовете на Партията.

Третият случай се отнася до неизпълнение на партийно решение от Доно Петров, бивш член на бюрото на Околийския комитет на партията в гр. Кула, който е бил натоварен да отчете пред областното съвещание във Враца агитпропната работа на околийския комитет. Същият не се е явил на съвещанието, с което е провалил възложената му партийна задача, без да е могъл да представи уважителни причини за неявяването си. За тази му недисциплинираност той е наказан с изключване от Партията.

Четвъртият случай е с Никола П. Николов (Чурука) от гр. Омортаг, бивш член на ОК на партията в Омортаг. След като е получил нареждане от ОК да заеме мястото пунктов отговорник във връзка със събирането на храните, е предпочел да си отиде на село, изоставяйки на

произвола възложената му работа. За тази му недисциплинираност той е наказан със строго мъмрене и предупреждение.

Друг род провинения вървят по линията на грубото нарушение на отечественофронтовската законност и правителствени разпореждания. През отчетния период Централната контролна комисия е обследвала 137 такива случая.

Известен е на цялата партия случаят с Любен Гумеров, бивш секретар на Околийския комитет в Пазарджик, изключен от партията, сега в затвора, който с цел за лично облагодетелствуване е контрабандирал с вино.

Втори подобен случай е тоя с Михаил Илиев (Мак), изключен от партията и предаден на съдебните власти за това, че като директор на Спиртния монопол в Дупница е вършил също контрабанда със спиртни напитки.

Трети случай е с Нанко Осиковски, бивш областен началник на стопанската милиция в Плевен, който също е изключен от партията и пратен в затвора. Същият във връзка с разкритата афера с парафин за свещи, срещу подкуп от 200,000 лева, е действувал за освобождаването на спекулантите, доставчици на парафин, заблуждавайки прокурора, че в случая се касае за негови секретни сътрудници, за които уж държели „горе“, и така Осиковски успява да ги освободи.

Друг случай е с Борис Йончев, председател на Околийския народен съвет в Разград, който е продал от собственото си производство сини сливи на частен търговец и на цена по-висока от нормираната. И той е изключен от партията и предаден на съдебните власти.

Третият род провинения са във връзка с партийната бдителност, за която XVI пленум на ЦК отдели особено внимание и която и сега се най-много подценява. Особено тя се е подценявала при приемането на нови членове в партията. Общо през отчетния период са разгледани от Централната контролна комисия 64 случая, между които са:

Случаят с партийните организации в селата Влахи, Ощава, Плоски, гара Пирин и др. от Св.-врачка околия, в които, поради притъпена партийна бдителност от страна на ръководствата на тия организации и особено на ОК в Св. Врач, е допуснато в тях да се промъкнат чужди

елементи, които са се явили в услуга (през 1947—1948 г.) на върлуващата в тоя край банда на Герасим Тодоров и Руйчев, като укриватели, помагачи и куриери. Същите след залавянето на бандата са изключени от партията и предадени на съдебните власти. Подобни случаи има в Асеновградско и Първомайско.

Втори случай е с Асен Манчев, бивш офицер, който от 1924 до 1926 година е бил началник на Обществена безопасност в Ст. Загора и след това става член на Демократическия сговор. След 9 септември 1944 година, без необходимата проверка, бива приет за член на нашата партия. По-късно той бива разкрит и изхвърлен от редовете на партията като злостен вражески елемент.

Трети случай е с Александър Стойнов, който е бил 13 години на полицейска служба. 9 септември го заварва като старши стражар в Босилеград. Същият е участвувал в акции за преследване на партизани. След 9 септември 1944 година се домогва до поста началник охраната на Дирекция на храноснабдяването, където бива приет за член на партията. Приемането му е станало без необходимата предварителна проверка. И той е разкрит и изгонен от партията.

В последно време във връзка с взетите административни мерки за прочистването на столицата от неблагоприятни и вражески елементи зачестиха случаите, когато партийци се застъпват съвсем неоснователно за отменяване на тая административна мярка по отношение на някои противонародни елементи. Така, близките на един изселен успяват да заангажират членовете на партията Гено Чилингиров, Данаил Захариев, Ненко Белчев и Петър Несторов, които с подписите си удостоверяват, че въдвореният не е враг на Отечествения фронт, а, напротив, последователен антифашист. Изправени пред Централната контролна комисия, въпросните другари са признали, че са изпаднали в заблуждение.

Друг род провинения се отнася до нездравите прояви по битова линия. Централната контролна комисия разглежда 96 такива случая. Знае се, че партията отдава изключително значение на личния пример на комуниста. Някои партийни членове не държат сметка, че партията иска от тях да бъдат образец на държане в обществото, семейството и личния си живот, а изпадат в груби,

нездрави битови прояви. Едни изоставят семействата си, попадат под разложителното влияние на врага, имат неприлично държане сред обществото поради пиянство, разврат или парадиране с високото си обществено положение и др. Всичко това излага не само престижа на носителите на тези нездравни прояви, но и престижа на партията. Централната контролна комисия е вземала партийни мерки срещу провинилите се, което е оказало благотворно влияние върху възпитанието на партийните членове по тази линия.

Това са по-важните и характерни проявления, с които се е занимала Централната контролна комисия през отчетния период. Както вече казахме, общият брой на разгледаните случаи възлиза на 1,257, от които 113 се отнасят до уреждане партийното положение и уточняване партийния стаж на политемигрантите и др., които се завръщаха от СССР и други някои страни, а останалите се отнасят до най-различни видове провинения.

По-голямата част от разгледаните 1,257 случая са постъпили в Централната контролна комисия по линията на обжалванията. Централната контролна комисия се е стараела внимателно да проучва тези случаи и грижливо да изучава наказанията, съобразявайки се с член 8 от партийния устав. Ние сме длъжни да констатираме, че на не малко места партийните организации и ръководства са пресилвали в налагане наказания, без да са направили достатъчно усилия за изправянето на провинилите се другари. Има случаи, при които е допуснато прояви на личен елемент, при вземане на крайните партийни решения — изключване от партията. Такива неправилни решения са довеждали не до сплотяването на организациите, а обратно — до тяхното по-голямо разстройство.

По линията на контролиране финансите на партията Централната контролна комисия извърши:

Две ревизии — на касата на ЦК и на Партийното издателство.

Две на касата на Областния комитет на партията — София, и две на касата на Софийския околийски комитет на партията.

Касата на ЦК и тази на Партийното издателство се оказаха в пълна изправност. Стопанските дела на ЦК

се водят правилно и сметките са прегледни. При останалите финансови ревизии Централната контролна комисия е констатирала нередовности.

Така например, стопанските дела на бившия Областен комитет на партията в София се оказаха в много лошо състояние, за което, по наше предложение, ЦК взема надлежните мерки за поставяне отчетността на комитета на необходимата висота, като заедно с това — виновните ръководни дейци от комитета и някои сътрудници при същия понесоха своята отговорност, като бяха и съответно наказани.

При ревизирането финансите на ОК на Софийската селска партийна организация също така се оказаха нередовности, за което своевременно беше обърнато сериозно внимание.

При обследването, което Централната контролна комисия извърши на някои партийни комитети, като Севлиево, Средец, Дряново, се установи, че в тях е допуснато набиране на средства за нуждите на комитета по нереден път, стигащ до порочни търговски сделки.

Вместо да се използват редовните партийни пътища, а именно: осигуряване редовното събиране на членския внос, организиране на трудови дни — с цел извличане приходи за партията, и организиране забави, вечеринки и други — тези другари се впускат в незаконна търговия и спекула, което излага престижа на партията.

По същия начин са постъпили двамата секретари и стопанският отговорник на ОК на партията в Средец (Бургаско), които в желанието си да набавят средства за комитета са закупили от Районния кооперативен съюз стоки по нормирани цени, които са ги продавали на повисоки, черноборсаджийски цени. (*Оживление.*) От тази порочна търговия са реализирали печалба за партийния комитет над 3,500,000 лева. (*Оживление.*) В случая имаме нарушение не само на партийната дисциплина, но и на законите в страната. Виновниците, независимо от това, че не е констатирана лична корист, са изключени от партията и предадени на съдебните власти. (*Ръкопляскания.*) Партията не се нуждае от средства, набирани по такива нередни пътища, които я излагат пред народа!

През отчетния период Централната контролна комисия е била отрупана с изложения по въпроси от най-

различно естество. Значителна част от тези изложения не са подлежали на разглеждане от Централната контролна комисия и са били отправяни до тяхното местоназначение. Общо входящата кореспонденция на Централната контролна комисия възлиза на 3,379 номера, а изходящата — на 3,750 номера.

Другари и другарки делегати! Наред с извършената положителна работа от Централната контролна комисия през отчетния период, тя е показала и незадоволителна дейност в изпълнение на някои от своите задачи. Така например:

Незадоволителна е дейността на Централната контролна комисия при изпълнение на задачата — как се провеждат решенията на партията и на ЦК на БРП (к) в партийните организации. Също така слаба е дейността на Централната контролна комисия по проверка работата на партийните организации. Тези две функции би следвало да стоят на първо място в дейността на бъдещата контролна комисия и на контролните органи по места.

Извършените няколко финансови ревизии, от които две на ЦК и Партийното издателство — са малко, а проверката на деловодството при апарата на ЦК съвсем липсва.

Централната контролна комисия в известна степен изостава в своята работа и има понастоящем неразгледани още 121 дела.

Без да се оправдава за допуснатите слабости, Централната контролна комисия счита за необходимо да изнесе някои от причините, поради които тя не можа да обхване и изпълни цялостно функциите, които ѝ се предписват от устава. Централната контролна комисия започна да функционира в състав от трима души. Впоследствие този състав е бил увеличен от трима на пет души. След загубата на починалия другар Александър Костов Централната контролна комисия работи доста време в непълен състав. Към това трябва да се прибави и заетостта на останалите членове на Централната контролна комисия, на някои от които времето почти е заангажирано в друга партийна и обществена работа. Към това трябва да се прибави, че работата на Централната контролна комисия се значително увеличи и с

ликвидирането на областните партийни комитети и контролните комисии към тях. От друга страна поради съществуването на Централната контролна комисия като партиен институт успоредно и наравно с Централния комитет и поради слабата съгласуваност с последния — дейността на Централната контролна комисия не е насочвана в онези сектори на партийната работа, в които се е чувствувала най-голяма нужда от партиен контрол и проверка. Тя не може изобщо да спази предвидения от устава двунеделен срок за разглеждане възраженията на наказаните другари, по причина главно че този срок фактически се оказва недостатъчен и, второ, по причина на непопълнения състав на Централната контролна комисия и апарата към нея. Що се отнася до този срок, Централната контролна комисия счита, че правилно е поставен въпросът в проектоизмененията на устава — той да бъде увеличен на един месец.

Един от основните недостатъци в работата на Централната контролна комисия беше този, че тя се увлече и допусна разглеждането на по-малки случаи, които не се отнасят до нея и биха могли да бъдат разрешавани от първичните партийни организации или от по-нискостоящите партийни комитети и контролни комисии.

Централната контролна комисия отчита, че една част от нейните заседания са протекли с недостатъчна експедитивност при подготовката и разглеждането на делата.

Изхождайки от практиката и с оглед подобрене работата на Централната контролна комисия и на останалите контролни комисии — Централният комитет в началото на текущата година, съвместно с Централната контролна комисия, отмени старото положение на контролните комисии да стоят наравно с партийните ръководства, след което решение контролните комисии започнаха да работят като помощни органи на партийните ръководства и решенията на същите се утвърждаваха от съответните партийни комитети.

Другари и другарки делегати! В заключение трябва да кажа, че с утвърждаването на новото положение на контролните комисии в партията — да станат помощни органи на партийните ръководства — и с предвидените в проектоустава изменения по отношение задачите на контролните комисии, по които ще се произнесе конгресът,

както и поуките, които следва да извлече контролната комисия за себе си от досегашната си дейност, уверени сме, че бъдещата Контролна комисия при ЦК достойно ще заеме своето място като контролен партиен институт за подпомагане укрепването на нашата партия и осъществяването на нейните исторически задачи.

Да живее и крепне славната и героична Българска Комунистическа Партия! *(Ръкопляскания.)*

Да живее вождът и учителят на Българската Комунистическа Партия и българския народ — др. Георги Димитров! *(Силни ръкопляскания.)*

Антон Югов: Другари делегати! Преди да минем към следващата точка от дневния ред има предложение да се изслуша докладът на Мандатната комисия. Има ли възражения?

Гласове: Няма.

Антон Югов: Няма други предложения. Които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Мнозинство. Приема се.

Давам думата на председателя на Мандатната комисия, др. Димо Дичев.

Димо Дичев: *(Докладчик.) (Посрещнат с ръкопляскания.)*

Драги другари делегатки и делегати!

Делегатите на Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) бяха избрани на околийски партийни конференции в цялата страна.

От проверката, която направи Мандатната комисия на всички пълномощия на избраните делегати, се констатира:

1. На всички партийни околийски конференции изборите са извършени правилно, съгласно устава и дадените директиви от Централния комитет.

2. Определените норми от Централния комитет, на всеки 500 отчетени членове на Партията да се избира един делегат, са били спазени, с малки изключения, за които ще докладвам по-нататък.

3. Всички избрани делегати са получили необходимото болшинство.

4. Изборът на делегатите на всички конференции, съгласно устава, е станало с явно гласуване.

5. Мандатната комисия отбелязва, че избирането на делегатите и въобще цялата подготовка на конгреса е минала под знака на небивала досега мобилизация на партийните членове, на общественно-политическите организации, на цялата работническа класа и всички трудещи се за повишение на производството в предприятията, за събиране на храните и изпълнение на сеитбения план, за изпълнение на всички задачи, поставени от Партията и правителството. С невиджан ентузиазъм работническата класа и всички трудещи се участваха в предконгресното съревнование. (*Ръкопляскания.*)

Партийните конференции и цялата подготвителна работа за конгреса сплотиха още по-тясно партийните членове и партийните организации около линията на Партията и Централния комитет, начело с вожда на Партията и нашия народ др. Георги Димитров. (*Продължителни ръкопляскания.*)

В подготовката на конгреса нарасна още повече авторитетът на Партията всред трудещите се, утвърди се още повече нейната ръководна роля, силно порасна политическата активност на работническата класа и трудещите се, които с огромен интерес очакват решенията на Петия конгрес на Партията.

Общо от 95 околийски конференции и 7 градски конференции, приравнени към околийските, са избрани 973 делегати, при общо число 495,658 партийни членове. Всички делегати до един присъствуват на конгреса. (*Ръкопляскания.*)

Най-голямата делегация на конгреса е софийската, която се състои от 79 делегати, начело с генералния секретар на партията, др. Георги Димитров. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Мандатната комисия отбелязва пред конгреса, че вождът на партията, др. Георги Димитров, е избран за пръв делегат на почти всички околийски и градски конференции. (*Силни ръкопляскания.*)

Какъв е съставът на делегатите на Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти)?

1. За конгреса са избрани общо:

мъже — 864

жени — 109

2. По социално положение делегатите се разпределят така:

а) работници	— 405
б) селяни	— 192
в) занаятчии	— 51
г) служащи	— 245
д) свободни професии	— 80

3. В настоящия момент делегатите заемат работа и работят:

а) партийни работници	— 298
б) отечественофронтовски деятели	— 47
в) младежки деятели	— 23
г) кооперативни деятели	— 28
д) служащи	— 245
е) деятели от масовите организации	— 66
ж) заети в индустриалното производство	— 126
з) заети непосредствено в сел. стопанство	— 117
и) разни	— 23

4. По образование делегатите се разпределят така:

а) до 4-то отделение	— 136
б) до 3-ти клас	— 316
в) незавършено средно образование	— 119
г) със средно образование	— 202
д) с незавършено висше образование	— 68
е) висше образование	— 132

5. По националност:

а) българи	— 895
б) македонци	— 37
в) турци	— 26
г) евреи	— 8
д) други националности	— 7

6. По възраст:

а) до 30 години	— 207
б) от 30 до 40 години	— 398
в) от 40 до 50 години	— 236
г) от 50 до 60 години	— 94
д) и от 60 години нагоре	— 38

{Оживление.}

7. Партиен стаж:

а) членове с партиен стаж над 20 г.	— 156
б) членове с партиен стаж от 15 до 20 г.	— 144
в) членове с партиен стаж от 10 до 15 г.	— 119

г) членове с партиен стаж от 5 до 10 години — 197

д) членове с партиен стаж след 9 септември — 357.

Мандатната комисия обръща вниманието на конгреса върху твърде характерните данни за участието на делегатите в борбите на народа против фашистката диктатура.

В Септемврийското въстание 1923 година са участвували 118 души от делегатите; били са политзатворници 491 души (*Ръкопляскания*); политически емигранти — 78 души; интернирани — 277 души; участвували в съпротивата през 1941—1944 година — 536 души (*Ръкопляскания*), от тях като: партизани — 114 (*Ръкопляскания*), като политически работници — 191 (*Ръкопляскания*), ятаци — 211 (*Ръкопляскания*) и партизански командири — 20. (*Силни ръкопляскания*.)

От проверката, която се направи, се констатира, че в състава на конгреса има 50 делегати, активно проявили се на трудовия фронт след 9 септември и обявени за ударници. (*Ръкопляскания*.) От тях 8 души са били обявявани за ударници 3, 6 и 8 пъти. (*Продължителни ръкопляскания*.) Един от тях е награден със златен медал на труда; четирма са наградени със сребърния медал на труда и един с бронзовия медал на труда.

Мандатната комисия, след като провери пълномощията и всички данни на избраните 973 делегата, установи следните нередовности:

1. Избрани са делегати с по-малък партиен стаж от 3 години, което се явява нарушение на инструкцията на ЦК по избор на делегатите. Такива са следните случаи:

1. В Дряново, където е избрана др. Иванка Димитрова. Тя е влязла в Партията през месец април 1947 г. Преди това е членувала в РМС от преди 9 септември 1944 г. В производството като текстилка тя е работила много добре и поради това е обявена 8 пъти за ударничка. (*Ръкопляскания*.)

Предлагаме конгресът да я приеме за редовно избран делегат. (*Ръкопляскания*.)

2. В Пазарджик е избран за делегат др. Захарий Иванов Захариев от ж. п. депо — Сараньово. Член е на партията от 1946 г. Като добър производственик е обявяван няколко пъти ударник. При избирането му за

делегат другарите не са имали предвид неговия партиен стаж.

Предлагаме другарят да бъде приет за редовен делегат на конгреса. (*Ръкопляскания.*)

3. В Крумовград е избран за делегат Мустафа Хасманов. Член е на Партията от 1946 г. Сега същият работи като инструктор при Околийския комитет. Другарите от Околийския комитет считат, че той има качествата на делегат.

Ние също предлагаме да бъде приет за редовен делегат на конгреса. (*Ръкопляскания.*)

4. В Горна Оряховица е избран за делегат др. Тодор Йорданов Пенев, председател на Околийския комитет на СНМ. Член на партията е от месец септември 1947 г., а член на РМС от 1940 г.

Един делегат: Грешка има с този делегат. Завеждащ „Кадри“ ...

Димо Дичев: Той е един от най-изтъкнатите младежи в околията. Сега е член на Околийския комитет на РП (к). В миналото е бил политзатворник.

Предлагаме да бъде приет за редовен делегат на конгреса. (*Ръкопляскания.*)

Антон Югов: Има думата за обяснения др. Панайотов.

Панайотов: Завеждащ „Кадри“ при нас недостатъчно е проучил въпроса за младежа Тодор Йорданов, представяйки, че той е с двегодишен стаж. При проверката се оказва, че той е от 1944 г. член на Партията досега. Останахме с впечатление, че въпросът е изправен тук, но и тук сме се излъгали. (*Шум в залата.*) С една дума, той е с четиригодишен партиен стаж.

Димо Дичев: В Асеновград е избран др. Димитър Атанасов Димитров, председател на Околийския комитет на СНМ, бивш командир на бригадата „Югово—Монастир“, член на партията от 1946 г.

Предлагаме да бъде приет за редовен делегат на конгреса. (*Ръкопляскания.*)

6. В Карлово е избран за делегат др. Иван Петров Иванов, председател на ТКЗС, той е член на Партията от месец януари 1946 г., а в РМС членува от 1937 год. Политзатворник.

Предлагаме да бъде приет за редовно избран делегат на конгреса. (*Ръкопляскания.*)

7. В Казанлък е избран за делегат на конгреса др. Христо Чорбаджиев, председател на ОК на СНМ, бивш партизанин. Той е член на партията от месец май 1946 г. Др. Чорбаджиев е наказан от Централния комитет на СНМ заради това, че допуснал да бъдат избрани в Околийския комитет на СНМ трима бивши легионери и е допуснал нередност във финансовите сметки на комитета.

Предлагаме поради това, че е проявил сериозни слабости, да не бъде приет за редовен делегат на конгреса.

2. На следните околийски конференции са избрани в повече от следващите им се съгласно инструкцията на ЦК делегати, както следва:

1. Асеновград — имат право на 13, а са избрани 14 — избрали са и Димитър Атанасов Димитров;

2. Бургас — имат право на 6, а избрали 8 — двама повече: Стефана Райчева Цанева и Леон Петров Каменски;

3. Видин — имат право на 11, а избрали 13 — двама повече: Любен Попърданов и Йончо Илиев;

4. Елхово — имат право на 9, а избрали 10 — един повече: Тодор Илиев Арнаудов;

5. Неврокоп — имат право на 6, а избрали 7 — един повече: Благо Джогданов;

6. Новоселци — имат право на 4, а избрали 5 — един повече: Григор Кръстанов;

7. Омортаг — имат право на 5, а избрали 7 — двама повече: Нехрем Османов Османов и Ахмед Дералиев;

8. Пазарджик — имат право на 24, а избрали 26 — двама повече — Люба Войводова Шопова и Георги Ангелов Тодоров;

9. Панагюрище — имат право на 5, а избрали 6 — един повече: Стойко Попов;

10. Попово — имат право на 11, а избрали 12 — един повече: Стефан Димитров;

11. Радомир — имат право на 6, а избрали 7 — един повече: Иван Александров Михайлов;

12. Свиленград — имат право на 8, а избрали 9 — един повече: Шидер Георгиев Конопов;

13. София — околията — имат право на 9, а избрани 11 — двама повече: Стефан Пенев Иванов и Темелаки Иванов Митев;

14. София — града — имат право на 78, а избрали 79 — един повече: Харалампий Щерев Харалампиев;

15. Средец — имат право на 5, а избрали 6 — един повече: Стоян Василев Бостанджиев;

16. Трън — имат право на 4, а избрали 5 — един повече: Йордан Николов Стоилков.

Мандатната комисия счита, че горните другари не могат да бъдат редовни делегати и предлага конгресът да реши, те да бъдат допуснати като делегати със съвещателен глас. (*Ръкопляскания.*)

Освен това мандатната комисия възприе предложението на някои делегати да се допуснат в заседанията на конгреса делегати със съвещателен глас и предлага следното:

Конгресът да реши допускането като делегати със съвещателен глас на някои отговорни партийни работници от различни отрасли на народното стопанство, държавния апарат и партията, които със своя опит биха допринесли за добрата работа на конгреса.

Делегатите със съвещателен глас могат да участвуват в разискванията на конгреса, но нямат право да гласуват.

За делегати със съвещателен глас мандатната комисия предлага:

1. Александър Панков — директор ТЕЦ „Надежда“, София
2. Апостол Колчев — зав. група околии при ЦК
3. Апостол П. Пашев — директор язовира „Васил Коларов“
4. Аспарух Димитров — секретар парт. орган. мина „Готен“
5. Атанас Найденов — директор на мина „Марица“ — Димитровград
6. Владимир Топенчаров — пом. мин. външните работи
7. Вълка Горанова — директор ф-ка „България“, София
8. Георги Гологинков — директор заводи „Георги Димитров“
9. Георги Костов — началник-милицията — Варна
10. Димитър Ангелов — секретар парт. орг. циментов завод — Батановци
11. Димитър Попов — главен инспектор Държавен контрол
12. Димитър Вълков — директор Държ. земед. стопанства

13. Димитър Тодоров — директор фабрика „Тунджа“
14. Димитър Братанов — пълном. министър — Белгия
15. Добри Алексиев — зав. „Кадри“ при Министерския съвет
16. Елена Димитрова — директор Централната партийна школа
17. Иван Бъчваров — кандидат-член на ЦК
18. Израел Майер — член на ЦКК
19. Иван Илчев — началник ДС Пловдив
20. Иван Казанджиев — директор завода „Г. Димитров“ — Русе
21. Исак Аврамов — директор предачна ф-ка Г. Димитров — София
22. Йорданка Каприелова — подпредседател на Комисията за Държавен контрол
23. Карло Луканов — подпредседател на Комитета за наука, изкуство и култура
24. Любен Ангелов — пом. министър на вътрешните работи
25. Любен Казаков — ДЗС — Шумен
26. Марин Гешков — редактор на в. „Раб. дело“
27. Манол Секеларов — министър на строежите
28. Олга Хранова — секретар на профсъюза на тютюно-работниците
29. Пеньо Докузов — зав. орготдела при НС на ОФ
30. Петър Георгиев — редактор на в. „Работническо дело“
31. Рада Тодорова — управителен съвет на БЖНС
32. Ранчо Кеменчеджиев — управител на особените имоти
33. Рачо Ангелов — член на президиума на ВНС
34. Станка Христова — член на ЦК на ОРПС
35. Станка Цекова — директор на текстилно обединение
36. Стефан Габровски — зав. отдел при ЦК на БРП (к)
37. Стойко Добрев — секретар на СРП
38. Спас Господов — втори секретар на ОК, Пазарджик
39. Никола Пенев — председател профсъюза на железничарите
40. Тачо Даскалов — зав. сектор „Агитация“ при НС на ОФ
41. Тодор Иванов — член на ЦКК
42. Павел Цолов — член на НС на ОФ
43. Евтим Георгиев — политически командир морски войски
44. Христо Калайджиев — народен представител

45. Фанко Титоренко — директор Завод 25 — София
46. Кирчо Русанов — от Павликени
47. Илия Игнатов — от СБПФ
48. Никола Атанасов — секретар на ОК, Средец
49. Йосиф Леви — от комисия Държавен контрол
50. Евгений Матеев — редактор сп. „Ново време“
51. Панталей Зарев — редактор сп. „Ново време“
52. Тодор Самодумов — председател на СРП
53. Гатьо Маринов — Габрово
54. Кунка Апостолова — кандидат-член на ЦК
55. Цветана Киранова — кандидат-член на ЦК
56. Генерал Захарий Захариев — от Въздушни войски
57. Генерал Петър Коларов — н-к Медицински отдел
58. Полк. Здравко Георгиев — М-во Народна отбрана
59. Полк. Методи Христов — II Пехотна дивизия
60. Полк. Иван Ненов — М-во Народна отбрана
61. Полк. Янко Костов — М-во Народна отбрана
62. Полк. Стою Генчев — М-во Народна отбрана
63. Мария Кирилова — Централен съвет на ОРПС
64. Сава Гановски — пом. министър на външните работи
65. Йордан Стефанов — М-во на вътрешните работи
66. Атанас Костов — М-во вътрешните работи
67. Каприел Каприелов — М-во на вътрешните работи
68. Спас Христов — зав. група околии при ЦК
69. Симеон Христов — зав. група околии при ЦК
70. Васил Недков — зав. група околии при ЦК
71. Йордан Милев — от ЦС на ОРПС
72. Жеко Костов — директор ф-ка „Първи май“, Варна.

В заключение Мандатната комисия, след като провери и прецени всички данни и документи по избора на делегатите за Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти), предлага да се счита конгресът за напълно редовен. (*Ръкопляскания.*)

Другари делегати! Партийните околийски организации на своите конференции са избрали и изпратили на Петия конгрес цвета на нашата партия, хора, доказали на дело, че са предани до смърт на делото на социализма. (*Ръкопляскания.*)

Партийните конференции са избрали за Петия конгрес на партията най-преданите, честните и верни последователи на великите идеи на Ленин и Сталин — труже-

ници за истински братски отношения с великия Съветски съюз. (*Ръкопляскания.*)

Конгресът на нашата партия представлява гранитна скала, сплотена около Партията и Централния комитет начело с нашия учител и ръководител — др. Димитров.

Нашата партия, здраво обединена и сплотена около своя Централен комитет и водена от др. Димитров, стигна до своя победоносен Пети конгрес. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Антон Югов: По доклада на председателя на мандатната комисия следва да се приемат няколко предложения. Предложенията ще се гласуват поотделно.

Първо, да бъдат признати за делегати следните другари: Иванка Димитрова — от Дряновска околия, Захарий Захариев — от Пазарджишка околия, Мустафа Осман Хасманов — от Крумовградска околия, Тодор Йорданов Пенев — от Горнооряховска околия, Димитър Димитров — от Асеновградска околия и Иван Иванов от Карловска околия.

Титко Черноколев: Другарю председател! Делегатът от Асеновградска околия не може да бъде признат за редовен поради това, че той е в повече в числото на тези, които трябва да бъдат избрани. От Асеновградска околия е избран един делегат повече, и той е именно Димитър Димитров. Така че той трябва да остане в числото на делегатите със съвещателен глас, а не в числото на редовните делегати.

Антон Югов: Искан ли друг думата? Никой не иска думата.

Има предложение др. Димитър Атанасов Димитров от Асеновградска околия да не бъде утвърден като редовен делегат, а да мине в състава на делегатите със съвещателен глас. Има ли възражения?

Гласове: Няма.

Антон Югов: Който е съгласен др. Димитър Атанасов Димитров от Асеновградска околия да мине в състава на делегатите със съвещателен глас, да гласува. Приема се.

Второ, предлага се да бъдат приети за редовни делегати останалите предложени другари, без др. Димитър Димитров. Има ли други предложения?

Гласове: Няма.

Антон Югов: Който е съгласен с това предложение, да си вдигне ръката. Приема се.

Трето, да не бъде признат за делегат др. Христо Чорбаджиев от Казанлъшка околия поради проявени сериозни слабости в миналото. Има ли други предложения?

Гласове: Няма.

Антон Югов: Които са съгласни да не бъде признат за делегат др. Христо Чорбаджиев, да си вдигнат ръката. Приема се.

Четвърто, да не бъдат признати за редовни делегати, а да бъдат допуснати като делегати със съвещателен глас изброените в доклада на мандатната комисия другари от различни околии, избрани в повече от следващото се число. Има ли други предложения?

Гласове: Няма.

Люба Войводова: *(От Пазарджик)* Аз съвсем нямах намерение да вземам думата. Обаче думите на нашия вожд др. Георги Димитров, че когато разглеждаме нещата, не трябва да учим марксизма-ленинизма сам по себе си, а да ни бъде той метод в нашата работа, ме навеждат на мисълта да изоставя личното, че като засегната да не вземам думата, а защото днес е необходимо да я взема. Въпросът се отнася до много важни неща, другари. Най-висшият наш орган — това е конгресът. Конгресът е, който решава въпросите. При миналото разглеждане на проектоустава и сега при разглеждането виждам една точка, която ми прави впечатление и която смятам, че трябва да уточним именно тук, когато сме се събрали на конгреса. Това е точно за начина, по който трябва да бъдат избирани делегатите на конгреса. Там е казано, че това право се дава на Централния комитет. Това е правилно в основата си, но ние би трябвало да дадем насока, би трябвало да дадем линии.

Ето какво е положението, което се получи при тези кандидати, които смятаме като кандидати втора категория. Това са обикновено най-често кандидати, издигнати от самите пленуми на Околийските комитети, без да бъдат посочени от бюрата, защото Околийските комитети, считайки се с решението на Информбюро, считайки се с решението на XVI пленум, са сметнали, че имат право да

издигнат някои кандидати, които не са посочени. И именно тези кандидати сме ние. И сега, когато наџ не ни се дава право да бъдем редовни кандидати, по този начин не ще се ударят тези кандидати, а се удръя правото на пленумите да сочат от низините тези хора, които смятат, че биха могли да ги представляват.

Антон Югов: Какво предложение правите?

Люба Войводова: Правя предложение и тези кандидати да се смятат като редовни, защото те носят със себе си волята на народа, и мисля, че не би трябвало сега конгресът да се окаже против тях (*Възражения*), още повече, другари, че има редица хора, които са избрани и които вече не са членове на низовите групи. Според марксизма-ленинизма, ако си спомняте думите на Ленин за членовете на партията, член на партията е тоя, който е в низовите организации, а ние имаме редица хора в Околийските комитети, които са се отделили от нашите низови организации, но са избрани.

Смятам, че предложението ми е правилно.

Антон Югов: Има думата др. Демир Янев.

Демир Янев: Другари делегати и делегатки! Предложението на мандатната комисия част от делегатите, избрани в повече, да минат със съвещателен глас е правилно. Тези делегати, избрани в повече, отговарят на неотчетените членове и следователно неправилно е искането на другарката, позовавайки се съвсем не намясто на решенията на 16-ия пленум, да се иска да бъдат признати тези делегати. Ако ние признаем тия делегати, тогава би следвало да въведем пълна безконтролност в отчетността и колкото и членове да има, независимо от това, дали са отчетени, да изпращат делегати. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Следователно делегатите, избрани в повече и отговарящи на неотчетените членове, следва да минат като делегати със съвещателен глас. (*Ръкопляскания.*)

Антон Югов: Има думата др. Димо Дичев за обяснение.

Димо Дичев: Другари, въпросът стои така. Другарите от тези околии, които ние посочихме, са били избрани в повече, [а те, първо, нямат въобще право на повече делегати, тъй като на 500 члена се следва 1 делегат; и второ, имат неотчетени членове. Вие знаете, че тези

неотчетени членове са нередовни членове, на тях не се избират делегати. И поради това ние даваме това мнение пред конгреса да бъдат утвърдени тези другари, дошли тук като делегати със съвещателен глас. Те не са делегати втора категория, а са делегати със съвещателен глас.

Тези околийски комитети са направили грешка, не са спазили нареждането на Централния комитет, те и от конгреса следва да им се обърне внимание за допуснатото от тях нарушение на партийните директиви, с което нарушение те допускат да се получават недоразумения.

Антон Югов: Има предложение делегатите, които мандатната комисия предлага да бъдат със съвещателен глас, да се считат като редовни делегати.

Гласове: Да-а!

Антон Югов: Това предложение е на др. Войводова.

Един от делегатите: То е второ.

Антон Югов: Предлагам на гласуване предложението на мандатната комисия: изброените в доклада на мандатната комисия другари да не бъдат признати за редовни делегати, а да бъдат допуснати като делегати със съвещателен глас.

Който е съгласен с това предложение, да гласува. Болшинство. Приема се. Отпада предложението на другарката.

Четвърто. Да се одобри предложението на мандатната комисия да се допуснат като делегати със съвещателен глас изброените в доклада на мандатната комисия 72 души.

Има ли друго предложение?

Гласове: Няма...

Генерал Иван Кинов: Аз предлагам другарят Борис Копчев, който не беше тук...

Титко Черноколев: Той е редовен делегат.

Антон Югов: Който е съгласен с направеното предложение, да гласува. Болшинство. Приема се.

Пето. Предлагам на гласуване да се одобри докладът на мандатната комисия и конгресът да се счита за напълно редовен. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)* Приема се. *(Ръкопляскания.)*

Един от делегатите: Другари! Аз предлагам да се направи забележка на околийските комитети, които не са изпълнили директивата на Централния комитет. (*Ръкопляскания.*)

(*Влиза Генералният секретар на партията — др. Георги Димитров. Всички делегати стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“ Много продължителни скандирани възгласи „Димитров!“*)

Антон Югов: Следва третата точка от дневния ред: *Марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологическия фронт.* Докладчик др. Вълко Червенков. Има думата др. Вълко Червенков.

МАРКСИСТКО-ЛЕНИНСКАТА ПРОСВЕТА И БОРБАТА НА ИДЕОЛОГИЧЕСКИЯ ФРОНТ

Доклад на секретаря на ЦК на БРП(к),
др. Вълко Червенков

Вълко Червенков: (*От трибуната, посрещнат с бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“*)

Другари и другарки делегати!

Основната задача, която стои за разрешение пред народната демокрация у нас в сегашния исторически период, бе посочена и всестранно обоснована от др. *Георги Димитров* в неговия отчетен доклад пред конгреса на Партията. Тая задача е изграждането икономическите и културни *основи* на социалистическото общество в нашата страна. Нейното осъществяване възлага върху нашата партия, върху партийните кадри, огромна историческа отговорност, изисква от нея не само най-голямо напрежение на силите, но и да се окаже на висотата на положението като ръководителка и организаторка на трудещите се в социалистическото преобразование на нашата страна.

Нашата партия стои начело на народнодемократическата държава, на Отечествения фронт. Нейните кадри заемат най-отговорните командни постове в държавния, обществено-политическия, стопански и културен живот на страната. От тяхното умение, от далновидността им, от знанията им, от тяхната способност да се ориентират самостоятелно в сложната международна и вътрешна обстановка, да сплотяват около себе си всички здрави сили на народа, да ги водят напред — от това сега най-вече зависят съдбините на родината, успехът на борбата за изграждане икономическите и културни основи на социализма у нас. Оттук произтича абсолютната, повелителна необходимост от всестранна марксистко-ленинска подго-

товка на комунистическите кадри, от решителното настъпление против враждебните на марксизма-ленинизма идеологии.

I. МАРКСИСТКО-ЛЕНИНСКА ПРОСВЕТА В ПАРТИЯТА

След 9 септември 1944 год., както вече др. *Георги Димитров* отбеляза, Партията отвори широко вратите си за приемане на нови членове без кандидатски стаж. В Партията навлязоха из средата на трудещите се много нови членове, движени от големи симпатии към нея, но още далеч неподготвени да изпълняват ролята на преден отред на работническата класа, с не малко дребно-буржоазни навици, схващания и предразсъдъци. Това обстоятелство спомогна на различни отрицателни назадничави влияния и настроения да проникват в отделни звена на Партията и да ги правят неспособни да мобилизират масите на борба за правилно осъществяване нейната линия срещу трудностите, да ги обричат на пасивност, на влачене в опашката на събитията, нещо повече — понякога да ги правят открити изразители на антипартийни тенденции.

Централният комитет на нашата партия излизаше от убеждението, че въпреки наличността на голям брой политически още неподготвени членове, Партията ще може да изпълни своята ръководна роля, като се опира, преди всичко, на проверените през нелегалния период свои ръководни кадри и като вземе мерки за бързото идейно-политическо възпитание на новите членове. Тази линия на Централния комитет беше правилна за онзи период. Както убедително показва др. *Г. Димитров*, нашата партия излезе с чест от борбата за укрепване ръководната роля на работническата класа в народната демокрация; тя изведе нашата страна на пътя, който води към победата на социализма. Но, както той отбеляза, идейно-политическото възпитание на новите партийни членове, особено по селата, се оказа задача твърде трудна и продължителна.

Централният комитет на Партията своевременно си даде сметка за опасността, каквато представлява извънредно бързото и голямо разрастване на Партията. Както

вече се изтъкна в отчетния политически доклад, той взе мерки за по-строгото приемане на нови членове, даже временно до конгреса на Партията съвършено прекрати приемането на нови членове. Същевременно Централният комитет съсредоточи главното внимание на Партията върху идейно-политическото възпитание на партийните членове. За това свидетелствуват решенията на IX разширен пленум на ЦК (12. XII. 1945 год.) по марксистко-ленинската просвета в Партията. IX-ят пленум на ЦК задължи „партийните комитети и организации да разгърнат с най-голяма енергия системна и повседневна работа по издигане политическото и идейно равнище на партийните членове, да осигурят изучаването историята и теорията на марксизма-ленинизма от страна на партийните кадри“. IX-ят пленум на ЦК набеляза редица важни практически мероприятия за тази цел.

В изпълнение решенията на IX пленум на ЦК Партията разгърна широка просветна работа и постигна немалко успехи. Беше значително разширена мрежата от партийни школи, курсове и кръжоци; пристъпи се към провеждането на редовни просветни партийни събрания; организираха се публични лекции по въпросите на марксизма-ленинизма; взеха се мерки за развитие на самообразованието на партийните членове; Партийното издателство разви най-широка издателска дейност.

Така, при Централния комитет в София още в 1945 година беше създадена *Централна партийна школа*, първоначално месечна, тримесечна, след това шестмесечна, 7-месечна, а от 1947 год. — едногодишна. През Централната партийна школа досега са преминали 198 наши партийни дейци. През месец януари 1948 год. се откри 6-месечна Централна партийна школа в Пловдив, която завършиха 87 другари. През м. март т. г. започнаха да работят в бившите областни центрове едномесечни междуоколийски партийни курсове. Едногодишната, 6 и 7-месечните партийни школи са завършили 285 души. Това са предимно партийни дейци от областен и околийски мащаб.

Тримесечните (10) и *едномесечните* (98) партийни курсове, организирани за подготовка на партийни работници от околийски и градски мащаб, както и за по-големите първични организации за работа в Отечества:

фронт, в Съюза на народната младеж, в Общия работнически професионален съюз и в други обществени организации, досега са завършили 4,335 другари и другарки.

Школниците и курсистите се освобождават от работа в производството, живеят в специални общежития и се учат по изработен и утвърден от ЦК учебен план. Главните предмети, които се изучават, са: Историята на ВКП (б), Историята на БКП, въпросите на нашата политика в преходния период от капитализма към социализма, партийното строителство. В шестмесечните и едногодишни партийни школи се изучават и отделни произведения на *Ленин* и *Сталин*.

Дължа да заявя пред конгреса, че изпратените да се учат в школите и курсовете наши партийни другари и другарки се отнасят много сериозно към учебната работа, прилежно и с успех се трудят над усвояването на марксистко-ленинското учение. (*Ръкопляскания.*)

През вечерните партийни курсове, които през последните години са били общо 425 на брой, са преминали около 18,000 души. Тук учебната работа се води без откъсване от производствената работа. Вечерните партийни курсове поради това имат възможност да обхванат по-широк кръг партийни членове. Двегодишният вечерен партиен курс в София, който сега работи, показва какви значителни възможности крият в себе си вечерните партийни курсове.

Освен посочените школи и курсове партийните организации провеждат множество краткотрайни — *едноседмични, три и двудневни* инструктивни партийни курсове за ръководствата на първичните партийни организации. Тяхното значение е голямо, тъй като партийният актив на места по този начин се осветлява по текущите важни международни и вътрешни политически и стопански въпроси. Такива краткотрайни курсове през последните три години са проведени 576 с около 28,000 участници.

По такъв начин през нашите партийни школи и курсове, в това число и през вечерните и неколкодневните, досега са преминали над 70,000 партийни членове, но от тях само 4,620 — от едномесечни нагоре и само 937 — от три месеца нагоре.

Особено внимание бе обърнато и на работата с учителите-комунисти. От 1946 година всяка година в бив-

шите областни центрове през летните ваканции ЦК организира учителски партийни курсове. Само през лятото на 1948 година бяха организирани 29 междуоколийски партийни курсове, в които завършиха 665 учители-комунисти. Свършилите тези курсове помагат в просветната работа на първичните организации в селата и подобряват своята педагогическа работа.

Резултата от досегашната работа на партийните школи и курсове ние считаме в основата си задоволителен. Преминалите през тях партийни другари израснаха значително идейно-политически и това дава подобрение в тяхната практическа работа. Завършилите тези школи и курсове в грамадното си мнозинство се използват на отговорна работа.

Важна форма на партийната просвета, която непосредствено след 9 септември беше най-разпространената, почти единствената организирана форма на просвета, са *партийните просветни събрания*. Тя е най-достъпната форма за разпространение на партийна просвета и при правилното ѝ организиране може да играе огромна роля. Но трябва веднага да се каже, че на тази важна форма партийните комитети все още не обръщат необходимото сериозно внимание.

В много организации, особено селски, не се провеждат редовно просветни беседи и събрания. За второто и третото тримесечие на 1947 година в такава околия, като Хасковската, от 126 селски първични организации 68 не са провели нито едно просветно събрание. В други околии от бившата Ст.-загорска област през същия период 60—70 на сто и дори повече от селските първични организации също не са провели нито едно просветно събрание. Такива факти могат да се посочат и за третото тримесечие на 1948 година за селата на Бургаска, Силистренска и др. околии.

Напоследък, особено след XVI-я пленум на ЦК, има известно подобрение както в организирането и провеждането на просветните беседи на партийните събрания, така и в подбора на темите. Теоретическите въпроси повече се свързват със задачите на Партията: но това подобрение е още много незадоволително. Много недостатъчни са грижите на партийните ръководства на места за подготвянето на докладчиците и беседчиците,

за своевременното им снабдяване с добре разработени материали за провеждането на добър инструктаж.

След IX-я пленум на ЦК Партията постигна значителни резултати в развитието на *кръжоците* като форма на марксистко-ленинско възпитание. Вече в 1946 година бяха създадени над 3,500 кръжока с около 50,000 участници. Броят на кръжоците се увеличи в 1947 година до 5,600 с общо над 80,000 участници. Само през лятното тримесечие на тази година са организирани над 4,400 кръжока с повече от 63,000 участници. Примерно, една десета част от членовете на Партията са обхванати от разните видове кръжоци. Кръжоци се създават за изучаване Историята на ВКП(б), на БКП, на устава на партията, въпросите на текущата политика и по други въпроси.

Но кръжоците продължават да страдат преди всичко от липсата на подготвени ръководители, от недостатъчно постоянно ръководство от страна на партийните организации. Партийните организации не осигуряват засега необходимата подготовка и помощ на ръководителите и пропагандистите в кръжоците, в голяма степен формално ръководят кръжочната просвета, особено в селата; не съобразяват създаването на нови кръжоци с наличността на подготвени ръководители за тях и затова откровено трябва да кажем, че работата на кръжоците стои на ниско равнище. В много малко кръжоци се провеждат другарски събеседвания в духа на указанията на IX пленум на ЦК. Много от кръжоците не се събират редовно, някои от тях съществуват само на книга, други не завършват програмата си и всяка година започват отново.

Ние не бива да гоним количествено по-голям обхват на комунистите в разните кръжоци за сметка на качеството на просветната работа в тях. Нашите партийни организации трябва строго да се придържат към указанията на IX-я пленум на ЦК в това отношение и да имат предвид поучителния опит на ВКП(б).

Кръжоците трябва да се създават върху основата на пълна доброволност и диференцирано — за низовия, средния и висш кадър на Партията. В зависимост от състава, от общообразователната и политическа подготовка на участниците в кръжока, трябва да се изработва

и неговият учебен план и да се подбира необходимата учебна литература.

Не малко са случаите у нас на формално-бюрократическа регламентация на работата в кръжоците. С това трябва да се ликвидира. Разписанието на занятията, техният брой и продължителност — това трябва да си определят самите участници в кръжока, заедно със своя ръководител, като изхождат от своите местни условия. Цялата работа на кръжока трябва да почива върху свободното другарско събеседване и изясняване на темата при помощта на ръководителя.

От грамадно значение за правилната работа на кръжоците са *курсовете и семинарите за пропагандистите, за ръководителите на кръжоците, както и партийните кабинети*. Семинари за пропагандистите трябва да съществуват и работят при всички околийски и градски комитети. Тяхната работа трябва така да бъде поставена, че те да станат място за живо творческо обсъждане на теоретическите и методически въпроси. За ръководители на семинарите партийните организации трябва да отделят другари из средата на най-добре политически и теоретически подготвените.

Но осъществяващите се горепосочени мероприятия далеч не задоволяват голямата потребност от повишаване идейно-политическото равнище на партийните членове. Ние искаме всички наши партийни ръководни хора по места да преминат през партийните школи и курсове, ние се стремим да обхванем възможно повече партийни членове в кръжоците, да засилим ролята на просветните събрания, на лекциите и беседите за тяхното марксистко-ленинско възпитание. Но ние си даваме сметка за това, че само чрез школи, курсове и кръжоци, чрез лекции и беседи не може да се разреши задачата за овладяване марксистко-ленинското учение от партийните кадри. Школите, курсовете, кръжоците, лекциите и беседите са важно, но помощно, а не главно средство за тази цел.

Главно средство за тази цел си остава *самообразованието, самостоятелното изучаване на марксизма-ленинизма. (Ръкопляскания.)* На това именно обстоятелство IX пленум на ЦК обърна преди всичко вниманието на Партията. Наистина след IX пленум на ЦК беше направено нещо в тази насока. Започна се известна пропаганда

в Партията за необходимостта от самообразованието. Тук-там в Партията бяха създадени групи за самообразование, създадох се семинари за околийските партийни активни.

Самообразователната работа на партийните членове обаче, въпреки наличието на благоприятни обективни възможности, стои на много ниско стъпало. По-голямата част от нашите кадри много малко четат, нямат вкус към четенето, купуват изданията на Партийното издателство, редят ги на етажерките, но не ги четат. Има такива другари, които даже „Работническо дело“, да не говорим за „Ново време“, редовно не четат. (*Оживление.*) Член на околийски комитет заявява пред пленума: „Аз не чета, другари. Трябва да ви кажа, че забравих дори това, което преди знаех.“ Членка на околийски комитет на Партията и на Съюза на бойците против фашизма признава: „От 9 септември 1944 година досега съм прочела най-много две-три романчета. (*Оживление.*) Като взема книга, едва прочитам няколко страници, и заспивам.“ (*Оживление. Смях.*) В доклада на Павликенския околийски комитет по резолюцията на XVI пленум на ЦК се казва: „Всички, с малки изключения, членове на комитета, поради претрупаност с практическа работа, малко се просвещават. Превърнахме се в груби практики.“ А има случаи, като този със секретаря на Вишоградската организация, сега изключен от Партията, който избяга от учителския партиен курс в Царева ливада, защото уж го излъгали, че било курорт, а го накарали да чете. (*Смях.*) За съжаление, посочените примери не представляват отделни, изолирани куриози, а се срещат често в Партията.

Една от главните причини за това е, че съвършено слабо в Партията се пропагандира и внедрява изпитаният метод на самостоятелно изучаване историята и теорията на марксизма-ленинизма, необходимостта от четене, вярата, че партийците могат да изучат с успех основите на марксизма-ленинизма чрез самостоятелно четене. Недостатъчно е разяснявано пред широките партийни маси, особено в средата на новите членове, че овладяването на марксизма-ленинизма не е задача, която е по силите само на неголям кръг дейци, а е нещо, което може да се добие, да се постигне, че то е по

силите на всеки, който има за това желание, прояви настойчивост и твърдост на характера, каквито се искат за овладяване на всяка друга наука, че толкова повече това е постижимо, като се имат предвид създадените след 9 септември у нас големи обективни възможности. Недостатъчно се сочи примерът на упоритата, при всички условия — в процеса на работата и в борбата, на свобода и в затвора, често пъти с тежки пранги на ръцете и краката и пред непосредствената реална перспектива на разстрела и бесилото — самообразователна работа на изпитаните наши стари кадри, партийни ръководители и в това отношение преди всичко поучителният пример на нашия учител и вожд др. *Георги Димитров*. (*Продължителни ръкопляскания*.)

Трябва да се подобри работата на съществуващите семинари, които в много отношения работят още формално. На много места нашите агитпропски работници прилагат вредни бюрократически методи на ръководство и контрол на самообразованието. Типичен израз на такъв метод е „Инструкцията за самообразование“, издадена от Ботевградския околийски комитет, в която се препоръчва създаването на „комисии по самообразованието“ при първичните организации със задача: „непрестанно, където и да се намират, там, където срещнат партиен другар, да го инспектират (!) какво е прочел, какво чете и какво да прочете в бъдеще“. (*Смях*.) Не са изпълнили докрай указанията на IX пленум на ЦК за осъществяването на необходимите мероприятия, които действително биха стимулирали самообразованието на партийните членове, поради което то е още така незначително развито.

Набелязаните в проекторезолюцията на Пети конгрес мероприятия в помощ на самостоятелно изучаващите марксизма-ленинизма — поместването в страниците на нашите вестници и списания на статии, консултации, методически и методологически упътвания, издаването на брошури, лекции, планове и конспекти, създаването на партийни кабинети при околийските и градски комитети, лекции и други мероприятия, ще трябва решително да подпомогнат внедряването на метода на самообразованието като главен метод на овладяването на марксизма-ленинизма.

За устна пропаганда на марксизма-ленинизма

Централният комитет е провеждал публични лекции и беседи. При Централния комитет и при по-голямата част от околийските и градски комитети на Партията съществуват утвърдени от ЦК лекторски групи. Всекимесечно се изнасят по две-три публични лекции в градовете и околийските центрове, като постепенно на някои места вече се обхващат и селата. Лекторите на ЦК посещават в месец средно 10—15 околии.

Но лекционната пропаганда на марксизма-ленинизма страда също така от съществени слабости. В редица околийски центрове все още няма изградени лекторски групи. Други от лекторските групи са зле комплектувани или съществуват само формално. Трети ограничават работата си само в градовете. Много често изнасяните лекции са недобре подготвени. Тия слабости се дължат преди всичко на това, че нямаме още достатъчно добре подготвени лектори, че бюрата на редица околийски и градски комитети не обръщат необходимото сериозно внимание на лекторските групи, не ги ръководят и контролират.

Необходимо е обаче да се засили публичната лекционна пропаганда на марксизма-ленинизма; да се укрепят и разшири лекторската група при ЦК и се подобри работата на лекторските групи при околийските и градски комитети.

Много широка и ползотворна дейност разви от месец ноември 1944 година, когато бе основано, досега *Партийното издателство* — най-крупното издателство в страната. На нашето издателство ЦК на Партията възложи задачата да я снабдява с достатъчни и добри издания на марксистко-ленинската литература, необходима за просветната, пропагандистка и агитационна работа, като се издадат основните произведения на класиците на марксизма-ленинизма. Ние можем да кажем, че имаме вече на български език основната марксистко-ленинска литература.

За почти четиригодишния период от своето съществуване до 1 септември т. г. нашето издателство е издало 444 различни книги с общ тираж 5,797,000 екземпляра, между които цяла редица произведения на *Маркс и*

Енгелс и основните произведения на *Ленин* и *Сталин*. Двете издания на „Въпросите на ленинизма“ в 70,000 екземпляра са изчерпани и сега се печата трето издание в 30,000 екземпляра. Изчерпани са също така и двете издания на „Краткия курс по история на ВКП (б)“ (40,000 екземпляра) и сега се печата трето издание в 20,000 екземпляра.

Освен това в масов тираж са издадени речите, докладите, статиите и изказванията на др. *Георги Димитров*.

Като пособие за партийнополитическа просвета са издадени в масов тираж цяла редица книги и брошури. Издадени са брошури по въпросите на общата и текуща политика — оригинални и преводни. Нашето издателство издава немалко количество оригинална и преводна, предимно съветска, художествена литература.

По такъв начин Партийното издателство израсна като много важен и мощен просветен институт на нашата партия.

За да отговори докрай на нарасналите нужди на партийната просвета и пропаганда, Партийното издателство обаче трябва да вземе всички мерки и не допуска в бъдеще никакви грешки и извращения в преводите, да осигури образцови преводи, безупречен език, стегнати, красиви издания. В най-скоро време ние трябва да имаме безупречно преведени на добър и чист български език и образцово издадени пълни събрания на съчиненията на *Ленин* и *Сталин*. (*Ръкопляскания*.) Нашето издателство трябва да продължи издаването и на идейно издържани и художествени книги за широка просвета на народа.

Особено важна роля в системата на партийната просвета и пропаганда на марксизма-ленинизма играе, разбира се, *партийният печат*. Органът на ЦК на партията, в. „Работническо дело“, който започна да излиза през м. септември 1944 година в 60,000 тираж, днес — за наша радост — надминава 320,000 екземпляра дневно и е най-големият всекидневник в страната. (*Ръкопляскания*.)

Теоретическият орган на Партията, списанието „Ново време“, излиза в 28,000 тираж, „Партиен работник“ — в 14,000, „Философска мисъл“ — в 9,000 екземпляра. В списването на партийния печат има, несъмнено, подобрение, особено това се чувства след XVI пленум на ЦК.

Съдържанието на „Работническо дело“ стана по-разнообразно, по-издържано, по-задълбочено. Чрез вестника вече по-пълно се отразява животът на Партията и на страната. Списание „Ново време“ направи известни стъпки напред, като започна да разработва някои от проблемите на нашата действителност и да запознава читателите си, във връзка с текущите задачи, с основните въпроси на марксизма-ленинизма. „Философска мисъл“ също така има значителен успех в това отношение. През 1948 год. „Партиен работник“ по-системно и по-задълбочено разработва въпросите на партийното строителство и по-пълно отразява живота на местните организации и предава техния опит.

Но и досега далеч не е изпълнено изцяло указанието на IX пленум на ЦК, че решаващо средство за пропагандата на марксизма-ленинизма е нашият печат. В нашия печат и досега не се поместват системно статии по въпросите на марксизма-ленинизма, консултации, отговори на въпроси, методически и методологически указания, отделни лекции, конспекти в помощ на самообразоващите се. По-добре стои работата, както казах, в издаването на брошури и други помагала за самостоятелно изучаващите марксизма-ленинизма, но и в нея трябва да се внесат значителни подобрения.

Партийният печат изостава в теоретическото осмисляне на въпросите на нашето развитие и строителство, не дава системно, в статии и информации, достатъчно задълбочен марксистко-ленински анализ на новите явления в нашия живот, на правителствените мероприятия, на вътрешните и външни събития.

Особено слабо се застъпват в „Работническо дело“ и в другия наш партийен печат отделите „Партиен живот“ и „В помощ на пропагандиста“. Необходимо е да се отдели специално внимание, за да намерят по-голямо място във вестника и теоретическия орган на Партията въпросите на марксистко-ленинската теория и практика във връзка с нашата конкретна действителност. Нужна е навременна и непримирима борба в партийния печат срещу всички враждебни прояви в областта на идеологията. В това отношение вестник „Работническо дело“ и сп. „Ново време“ не са станали още напълно и истински водещ фактор като органи на Централния комитет на

Партията на идеологическия фронт. Те не са станали още такъв фактор и в насаждането на здрава критика и самокритика в качеството си на основен и постоянен метод в просветно-възпитателната работа на Партията, както и в целия наш общественно-политически и културен живот. В най-скоро време те трябва да станат такъв фактор. Грижата за укрепване на партийния печат, за привличането на нови, годни да работят и се развиват в печата партийни работници, отстраняването на съществуващите слабости и подобряването на съдържанието на нашия печат трябва да бъде една от първите и всекидневни грижи на Централния комитет.

Въпреки достигнатите от 9 септември 1944 год. насам несъмнени успехи по линията на разширяването мрежата от партийни школи, курсове, кръжоци, на партийните просветни събрания, на издателската дейност, публичните лекции и др. мероприятия, марксистко-ленинската възпитателна работа в Партията сериозно изостава от растящите потребности с оглед на нейната ръководна роля и на огромните задачи, които изострянето на класовата борба при изграждането на основите на социализма в нашата страна поставя пред Партията, като цяло, и пред всеки комунист отделно. Главната причина за това е, че марксистко-ленинската просвета в Партията не е още станала на дело повседневна работа на партийните ръководства, не стои пред тях на дело като централна вътрешнопартийна задача, от разрешението на която зависи успехът на Партията. Сталинската мисъл, че „колкото по-високо е политическото равнище и марксистко-ленинската съзнателност на деятеля от която и да е област на държавната и партийна работа, толкова по-висока и плодотворна е самата работа, толкова по-ефективни са резултатите от работата и, наопаки, колкото по-ниско е политическото равнище и марксистко-ленинската съзнателност, толкова по-вероятни са несполуките и провалите в работата, толкова по-вероятно е издребняването и израждането на самите дейци в тесногръди практики и педанти“ — тази Сталинска мисъл не е станала още плът от плътта и кръв от кръвта в работата на нашите партийни ръководства. Задачата за политическата подготовка на нашите кадри, с помощта на които се осъществява ръководната роля на работническата

класа във всички области на нашия държавен, стопански и културен живот, не е осъзната на практика във всички звена на Партията като най-насъщна задача.

Партийните членове, на каквато и работа да се намират, трябва да се проникват от съзнанието, че „... без знание на теорията на марксизма-ленинизма, без овладяване на болшевизма, без преодоляване на своята теоретическа изостаналост...“ те „... ще куцат с двата крака, тъй като задачата за правилното ръководство на всички отрасли на социалистическото строителство изисква от практиците да овладеят основите на марксистко-ленинската теория, изисква умение да се ръководят от теорията при разрешаването на въпросите на практическата дейност“ (из решенията на ЦК на ВКП(б) за постановката на партийната пропаганда във връзка с излизането на „Краткия курс по история на ВКП(б)“ от 14. XI. 1938 год.).

Очевидно, необходимо е да се извърши решителен поврат в работата на партийните комитети, за да станат грижите и усилията за марксистко-ленинското възпитание на партийните членове основни грижи и усилия, неделима съставна част от тяхното политическо и организационно ръководство.

Централният комитет на нашата партия не е представал да бие тревога по повод изоставането на идейно-политическото равнище на партийните членове, което крие големи опасности. Известни са решенията на Политбюро от 13 май 1948 год. във връзка с резултатите от отчетно-изборната кампания в Партията, с които Централният комитет изисква от партийните организации „да обръщат изключително внимание на повишението на идейно-политическото равнище на партийните членове, на основното им запознаване с ролята и характера на Партията, с нейната програма и с устава ѝ“. Централният комитет постави като непосредствени задачи „систематическото изучаване и усвояване основите на марксизма-ленинизма чрез разширяване и подобряване работата на кръжоците по предприятията, учрежденията и масовите организации; нашироко разпространяване научните познания за законите на развитието на обществото и природата; разработване въпроса за класовата борба в преходния период от капитализма към социализма в този смисъл, че класовата борба се изостря и е съществен

фактор при изграждането на социалистическия обществен строй; конкретно изучаване класовата диференциация в селото и провеждане твърд курс на сплотяване бедните и средни селяни в борбата против кулашките и капиталистически елементи на селото.“

Известни са и решенията на XVI пленум на ЦК за най-енергично и максимално развитие на марксистко-ленинското възпитание на партийните членове като жизнена задача на Партията в сегашния период.

Нашата партия не може да се помири с по-нататъшното изоставане на марксистко-ленинското възпитание на партийните членове, с теоретическата назаднаост на своите кадри. Петият конгрес на Партията трябва да задължи всички партийни организации, преди всичко техните ръководства, да разгърнат в максимални размери повседневната работа по издигане идеологическото равнище на партийните членове чрез системно изучаване основите на марксизма-ленинизма. *Необходимо е цялата партия, отгоре додолу и отдолу догоре, да се проникне от съзнанието, че овладяването на марксизма-ленинизма от нейните кадри и членове сега е централна вътрешнопартийна задача, че тая задача трябва да се осъществява с всички сили, последователно и неотклонно.*

Какво главно трябва да се направи, за да се ликвидира изоставането на марксистко-ленинското възпитание в Партията?

На първо място трябва да се укрепи ръководството на Централния комитет в партийно-просветната работа, в пропагандата на марксизма-ленинизма, като в отделите за пропаганда и агитация се съсредоточи цялата работа по печатната и устна пропаганда на марксизма-ленинизма — партийният печат, издателската дейност, партийната просвета, организирането на печатната и устна пропаганда на марксизма-ленинизма, наблюдението и контролът за идейното съдържание на пропагандистката работа, подбирането и разпределянето на пропагандистките кадри, политическата подготовка на партийните кадри (школи, курсове), организирането на масовата политическа работа. Необходимо е да се укрепят отделите за пропаганда и агитация с подготвени работници из сре-

дата на квалифицираните партийни пропагандисти и агитатори.

Известно е, че във всяка работа успехът се решава от хората, от кадрите, които я провеждат. Никъде обаче може би това не се чувства така силно, както в организацията на марксистко-ленинската просвета и пропаганда. Тук почти всичко зависи от кадрите — от лекторите, от пропагандистите и консултантите. „Никакъв контрол, никакви програми и т. п. — казва *Владимир Илич Ленин* — абсолютно не са в състояние да изменят онова направление на занятията, което се определя от състава на лекторите.“ Затова и грижата за подбора, подготовката и работата с пропагандистките кадри е най-важното условие за подобрието и издигането на по-висока степен марксистко-ленинската просвета и пропаганда. Всяко партийно ръководство трябва да се погрижи да издири и групира около себе си наличните пропагандистки кадри, постоянно да ги подпомага в тяхната работа: да създава условия за развитието и усъвършенствуването на старите пропагандистки кадри и издигането на нови за задоволяване на постоянно нарастващите нужди. За да могат тези другари да се посветят изцяло на работата си в отделите за пропаганда и агитация и да повишават непрекъснато своята пропагандистка квалификация, те трябва да бъдат освободени от всяка друга работа и да не се сменят често. Партийните комитети трябва да имат ръководството на пропагандата на марксизма-ленинизма и на политическата агитация в масите като своя първостепенна задача, за изпълнението на която носят пряка отговорност пред цялата партия. При това пропагандата на марксизма-ленинизма трябва да се провежда диференцирано, съобразно с идейно-политическото ниво и специфичните интереси на различните категории трудещи се — работници, служещи, интелекенти, селяни, младежи и др., за които е предназначена.

Необходимо е да ликвидираме съществуващото у нас вредно подценяване на практиката на марксистко-ленинската пропаганда чрез печата и да превърнем нашия печат в главно оръжие на тази пропаганда.

Специални мерки трябва да се вземат за *незабавното* ликвидиране на съществуващата неграмотност в

средата на една част от новите партийни членове. Не може да се търпи в редовете на партията да има около 30,000 партийни членове, които да не знаят да четат и пишат, т. е. лишени са от елементарната предпоставка да работят за своята политическа просвета.

Ние трябва да разширим досегашната мрежа на партийната марксистко-ленинска просвета, да увеличим броя на партийните школи и курсове, като укрепим и подобрим тяхната работа. Ние сме длъжни с ускорени темпове да се заемем с подготовката на квалифицирани пропагандистки кадри, потребността от каквито е наистина грамадна. Необходимо е поради това час по-скоро да бъде създадена при ЦК двегодишна партийна ленинска школа за подготовка на квалифицирани партийни, добре подготвени теоретически марксистко-ленински кадри. (*Бурни ръкопляскания.*)

При подготовката на нашите кадри в партийните школи, както и в самообразованието им, ние трябва да се ръководим от ленинско-сталинското указание за марксизма не като догма, а като ръководство за действие, като научна теория, която дава на практиците-дейци, по израза на др. *Сталин*, сила на ориентировката, ясност на перспективата, увереност в работата и вяра в победата на нашето дело.

В подготовката на нашите кадри в партийните школи и курсове, както и при самостоятелното изучаване марксизма-ленинизма, ние трябва да помним онова, което каза др. *Г. Димитров* в доклада пред VII конгрес на Комунистическия интернационал:

„Не зубрачи, не резоньори и майстори на цитати трябва да готвят нашите школи. Не! Из техните стени трябва да излизат практически активни борци за делото на работническата класа. Активни дейци не само по своята смелост и готовност към самопожертвуване, но и поради това, че те виждат по-далеч и знаят по-добре пътя към освобождението на трудещите се отколкото обикновените работници . . .“

„Може двойко да се подготвят кадрите в нашите партийни школи.

Първият начин: хората се подготвят абстрактно-теоретически, стараят се да им дават възможно по-голяма сума от сухи знания и умения литературно да пишат

тезиси и резолюции и само мимоходом засягат проблемите на дадената страна, на даденото работническо движение, на неговата история, традициите и опита на дадената комунистическа партия. Само мимоходом!

Вторият начин: такава теоретическа подготовка, при която усвояването на основните принципи на марксизма-ленинизма се базира на практическото изучаване от страна на слушателя на коренните въпроси на пролетарската борба в неговата страна, с оглед на това, че като се върне отново на практическа работа, да може самостоятелно да се ориентира и *стане самостоятелен практически организатор и ръководител, способен да води масите в бой против класовия враг.* (Бурни ръкопляскания.) (Г. Димитров — „Проблемите на единния фронт против фашизма и войната“ — стр. 86.)

Думите на др. Г. Димитров: „Да се учим и борим, да се борим и учим; да умеем да съчетаваме великото учение на *Маркс, Енгелс, Ленин, Сталин* със *сталинската твърдост* в работата и борбата, със *сталинската принципиална непримиримост* към класовия враг и към отстъпниците от линията на болшевиизма, със *сталинското безстрашие пред трудностите*, със *сталинския революционен реализъм*“ — тези думи не само трябва да украсяват стените на нашите партийни школи, но и да бъдат пътеводител в тяхната работа. (Бурни ръкопляскания.)

В основата на пропагандата и изучаването на марксизма-ленинизма, както и досега, лежи и трябва да лежи „Краткият курс по историята на ВКП (б)“. „Краткият курс по история на ВКП (б)“ е класическа енциклопедия на марксизма-ленинизма, история на всемирноисторическия опит на великата партия на *Ленин и Сталин*, стояща начело на цялото прогресивно човечество. (Бурни ръкопляскания.) „Краткият курс“, по определението на ЦК на ВКП (б), е единно ръководство по историята на ВКП (б), ръководство, представляващо официално, проверено от ЦК на ВКП (б) тълкуване на основните въпроси от историята на ВКП (б) и марксизма-ленинизма, което не допуска никакви произволни тълкувания, „Краткият курс“ е такова ръководство по теорията и историята на ВКП (б), в което са съединени в едно цяло изкуствено разпокъсаните съставни части на единното марксистко-ленинско учение — диалек-

тическия и историческия материализъм и ленинизма, а историческият материализъм е свързан с историята на Партията — ръководство, в което е показано неразкъсваемото единство, цялостност и приемственост на учението на *Маркс* и *Ленин*, единството на марксизма-ленинизма, и е приложено онова ново, което е внесено от *Ленин* и неговите ученици в марксистката теория, въз основа на обобщаването на новия опит на класовата борба на пролетариата в епохата на империализма и пролетарските революции.

„Краткият курс“ приподнася идеите на марксизма-ленинизма въз основа на историческите факти. Историята на ВКП (б) е класическа проява на марксизма-ленинизма в действие.

Ето защо „Краткият курс“ трябва да лежи в основата на пропагандата и изучаването на марксизма-ленинизма и за нас — българските комунисти. Историята и опита на нашето комунистическо движение, главните поуки и изводи от него, както и съвременната обстановка с оглед на задачата за успешното изграждане основите на бъдещото социалистическо общество, ние трябва да изучаваме в светлината на всемирноисторическия опит на ВКП (б), на главните поуки и изводи от него, изложени в „Краткия курс по история на ВКП (б)“. (*Бурни ръкопляскания.*)

Само при това условие ние можем да разчитаме правилно да овладеем марксизма-ленинизма като всепобеждаващо и незаменимо ръководство за действие, правилно да го прилагаме към нашите конкретни условия.

Час по-скоро ние трябва да подготвим и издадем учебник по историята на нашата партия, съобразен с току-що посочените условия. (*Бурни ръкопляскания.*)

Предложените в проекторезолюцията мероприятия целят да създадат необходимия размах на партийно-просветната работа и да ликвидират с нейното опасно изоставане.

Осъществяването на тези мероприятия трябва да се съпътствува със създаване на широко партийно обществено мнение против всички ония, които се отнасят пренебрежително към партийната просвета и повишаването на своята марксистко-ленинска съзнателност. По най-решителен начин трябва да се осъждат онези, които се

отнасят безгрижно към просветата, не изпълняват първото уставно задължение, че всеки партиен член е длъжен неуморно да работи за повишаване на своята политическа съзнателност, за усвояване основите на марксизма-ленинизма.

Наш девиз в борбата и работата за разгръщане партийната просвета трябва да бъдат думите на др. *Г. Димитров*:

„Да се организира много по-нашироко, отколкото досега, системна марксистко-ленинска, колективна и индивидуална просвета на всички членове и кандидати. Партиен член, който не желае да се учи, не иска да се просвещава и върви напред в своето развитие, той не е и не може да бъде истински член на нашата партия.“
(*Бурни ръкопляскания.*)

Антон Югов: Давам 15 минути отдих.

(*След почивката.*)

Антон Югов: (*Звъни.*) Продължава доклада си др. Вълко Червенков.

Вълко Червенков:

II. ПОЛИТИЧЕСКАТА АГИТАЦИЯ И КУЛТУРНО-ПРОСВЕТАТА РАБОТА НА ПАРТИЯТА В МАСИТЕ

Другарки и другари!

Нашата партия извърши и върши огромна работа за политическото възпитание и просвещение, за културното издигане на трудещите се маси.

Главни форми на масовата политическа агитация на Партията в първите две години след 9 IX бяха публичните събрания и митинги, свиквани най-често от името на Отечествения фронт. Особено през време на изборите за Велико народно събрание ние имахме създаден внушителен, наброяващ с десетки хиляди агитатори агитационен апарат на Партията. Във всички почти по-значителни населени пунктове в страната бяха създадени *агитационни команди*. В тези агитационни команди влизаха ремсисти, членки на БНЖС и други безпартийни. Благодарение на тези команди Партията в изборната кампания влезе в съприкосновение с грамадното мнозин-

ство на народа — по градове и села. Опитът на изборителната борба тогава блестящо показа, че когато партийните комитети и организации се заемат сериозно с въпроса за организирането на низовата агитация, проявят необходимата енергия, могат да се постигнат големи резултати. Опитът през време на изборите за Велико народно събрание показва каква огромна политическа разяснителна работа може да се извърши чрез добре изграден и действащ агитационен апарат. През време на тези избори най-широко бяха използвани всички форми на агитация — устна и печатна — позиви, местни вестници, стенвестници, карикатури, „Папагал“, диаграми, табла, лозунги, афиши, агитки, изложби.

Но успехите на нашата агитация и богатият опит, придобит по време на изборите, не бяха, за съжаление, използвани, за да се укрепи и разшири, да се усъвършенствува агитационният апарат на Партията. Агиткомандите бяха изоставени. Свършили блестящо своята работа през време на изборите, те бяха оставени в бездействие, дойде се дотам, че те фактически се саморазпуснаха. Ние допуснахме груба недооценка на низовата агитация. На много места добрите ръководители на агитацията по райони и квартали, натрупали значителен опит, бяха изтеглени на друга работа — или без да бъдат намерени и оставени техни заместници, или като се оставяха за заместници неподходящи, слабо подготвени другари. Агитаторите недостатъчно се снабдяваха с необходимия агитационен материал, не се инструктираха редовно, не се контролираше и ръководеше повседневно тяхната работа. По такъв начин ние допуснахме сериозна грешка. Централният комитет на Партията по този повод би тревога и издаде известното свое окръжно № 26, с което вмени в дълг на партийните организации незабавното възстановяване на агитационния апарат и укрепването му като постоянно действащ орган на Партията за всекидневна връзка с масите, за провеждане в тяхната среда на разяснителна работа.

В изпълнение на това окръжно на ЦК започнаха да се възстановяват агитгрупите при партийните организации в градовете — по махали и квартали — и в селата. Вече към края на 1947 год. ние имахме по непълни данни над 5,000 такива групи с повече от 60,000 агитатори и

агитаторки. В работата на агитгрупите имаше, разбира се, много недостатъци. Мнозина от нашите агитатори не бяха още подготвени за своята роля. Липсваше навременен и постоянен инструктаж от страна на околийските и градски комитети в много от нашите агитгрупи. Поради това една значителна част от агитгрупите не работеше задоволително.

Но въпреки сериозните недостатъци, беше извършена значителна разяснителна работа сред народа във връзка с мероприятията на правителството, двегодишния стопански план, по повод на приетите нови закони, за повдигане производителността на труда в производството. Особено широка разяснителна работа нашата партия проведе във връзка с борбата срещу злостната опозиция в средата на онази част от нашите избиратели, която временно се увлече подир демагогските агитации на водачите на англо-американската агентура у нас. Ние можем със задоволство да отбележим, че систематическата разяснителна работа в средата на тая част от нашите избиратели облекчи значително възвръщането ѝ към Отечествения фронт. Но нашата разяснителна работа във връзка с новата конституция, особено след като тя беше приета от Великото народно събрание, беше и е много недостатъчна.

В много от градовете като добра форма се утвърдиха *агитаторските конференции по блокове и махали*. Утвърдиха се някои нови форми на агитация, каквито са несъмнено така наречените „събрания без определени оратори“ (събрания с въпроси и отговори).

На места с успех се използва кратката политическа информация за международното и вътрешното положение.

Въпреки широкото развитие на нашия агитационен апарат, ние не можем да бъдем доволни от неговата работа с оглед на тая потребност от постоянно разясняване на международното положение на страната, на правителствените мероприятия, с оглед борбата против класовия враг и неговата злостна агитация. Ние не можем да бъдем доволни от ръководството и помощта, която партийните организации оказват на нашите агитатори, от грижите, които се полагат за повишаване на тяхната квалификация. Трябва да се ликвидира и със съществу-

ващото подценяване на агитационната работа на Партията и всички партийни ръководства да разберат, че масовата политическа агитация, постоянната разяснителна работа в народа съставлява една от най-важните задачи на Партията.

Затова е необходимо да се разшири, като се укрепи, преди всичко в низините, агитационният апарат на Партията. Партийните комитети трябва да осигурят в много по-големи размери, отколкото досега, постоянната разяснителна работа на Партията в сред народа във връзка с международното и вътрешно положение на страната, с партийните и правителствени решения, с петгодишния стопански план, както и по-важните местни въпроси и мероприятия; да се провежда редовен инструктаж на агитаторите по агитгрупи; агитгрупите редовно да се снабдяват с нагледни материали; да се усили издаването на популярни агитационни брошури по текущи въпроси, особено за слабограмотните трудещи се от селата и градовете — с едър шрифт и на разбран език.

Ние трябва да укрепим печата и по тази линия, за да се превърне той окончателно не само в правдив всекидневен информатор и възпитател на трудещите се в духа на партийната, отечественофронтиска и държавна политика, но и в колективен организатор на масите, в пръв помощник на Партията, на Отечествения фронт и правителството за мобилизиране и въвличане най-активно във великото социалистическо строителство на трудещите се.

„Работническо дело“ трябва да прониква във всички ъгли на страната, сред всички слоеве на населението, да стане в пълния смисъл на думата вестник на народа, да се организира колективното четене и обсъждане на ръководните статии, печатани в него, като същевременно се осигури редовното сътрудничество както от страна на партийните организации, така и от страна на безпартийните трудещи се. Централният комитет трябва да вземе специални мерки, за да се осигури постоянното популярно марксистко-ленинско осветление на международното положение и въпросите на външната политика от гледна точка на засилването на международния лагер на мира, демокрацията и социализма, начело с великия Съветски съюз, против империалистическата агресия и

подпалвачите на нова война, както и на възпитанието на трудещите се маси в духа на пролетарския интернационализъм.

Партията, като висша форма на организация на работническата класа, е призвана да провежда политико-просветителна и възпитателна работа в другите организации на трудещите се, в широките слоеве на народа.

Огромни са възможностите за възпитанието в социалистически дух на трудещите се и за правилното разясняване на международната и вътрешна обстановка в тяхната среда, които предоставя Отечественият фронт и другите обществени организации. Тези организации от 9 септември 1944 год. насам са извършили значителна културно-просветна възпитателна и разяснителна работа. Но макар в провеждането на тази значителна работа да са участвували предимно комунистите, които членуват в тях, това не означава, че в средата на нашите хора и даже на партийни ръководства на места е ликвидирано с вредното подценяване на работата на комунистите в тези организации. Ние сме длъжни определено да подчертаем, че ако просветната и агитационна дейност на Отечествения фронт например е още съвсем недостатъчна, главната причина за това е недооценката, а на места и определено пренебрежителното отношение, което се проявява от редица партийни дейтели към ролята и значението на Отечествения фронт, на онази огромна политико-възпитателна работа в духа на социализма, която може и трябва да се извърши чрез Отечествения фронт.

В сравнение с останалата младежка дейност (участието на младежта в строителството, младежкото бригадирско движение) идейно-политическата работа сред младежта много изостава.

Една от главните причини за това е, че партийните организации не ръководят отблизо и всекидневно идейно-политическата и възпитателна работа в СНМ, както това на времето се правеше по отношение на РСС. Партийните ръководства не се занимават системно с ръководството на културно-просветната работа на СНМ, агитпропотделите на Партията не я достатъчно и редовно подпомагат. Ние трябва да възпитаваме трудещата се младеж в социалистически дух. В това отношение предстои неуморна

работа. Успешното разрешаване на тези изключително важни задачи е невъзможно без най-близката помощ и ръководство на Партията.

Необходимо е в партийните курсове, семинари и школи да се включат по-голям брой младежи-ръководители; да се отделят партийни пропагандистки кадри, които да подпомагат работата на курсовете, семинарите, теоретическите и други кръжоци на СМ; да се изнасят лекции, доклади и беседи, специално предназначени за младежта; да се вземат сериозни мерки за повишаване на бдителността в СМ, като се разобличават и отстраняват своевременно опитите за разложителна вражеска дейност чрез насаждане на упадъчни и вражески разбирания, особено всред учащите се.

Разгръщането на широка марксистко-ленинска просвета сред младежта, диференцирана за различните нейни категории — работническа, селска, учаща се — е първостепенна жизнена задача за Съюза на народната младеж.

Изключително внимание и грижи нашата партия трябва да продължава да отделя за възпитателната работа в детската организация „Септемврийче“.

Комунистите, които работят в ОРПС, имат голямото партийно задължение да работят за политическата просвета на всички работници и служаци. Тая просвета в ОРПС още не се провежда системно, не е задоволителна в качествено отношение. Идеино-политическата работа в ОРПС трябва да изостря класовата бдителност и да способствува за мобилизиране силите на работниците и служащите за изпълнение новите отговорни и големи ръководни задачи по петгодишния държавен народностопански план, които лежат върху плещите на нашата славна работническа класа.

Върху комунистите, които работят в селата, в ОЗПС, лежи предимно задачата да водят системна разяснителна работа всред нашите селяни за предимството на кооперативното обработване на земята пред частното дребно земеделско стопанство, да организират беседи по агротехнически въпроси, да пропагандират необходимостта от внедряване и укрепване всред селяните на ново отношение към държавата, от мобилизиране на земеделските стопани за своевременно и образцово изпълнение

всички поставени от петгодишния стопански план и от правителството пред нашето селско стопанство задачи.

Изобщо, изпълнението на петгодишния стопански план, коренното преустройство на нашата страна на социалистически начала изисква всестранното усилване и развитие на започналия се след 9 септември 1944 година подем на културно-политическото равнище на трудещите се.

Премахването на капитализма от икономиката на страната трябва да бъде съпроводено с извършването на цяла културна революция.

За тясното взаимодействие между нашето стопанско и културно строителство говори вчера другарят *Георги Димитров* в отчетния доклад пред конгреса. Той изтъкна че „за културното издигане и идейно-политическото възпитание на трудещите се маси от градове и села и на трудовата интелигенция в социалистически дух“ трябва да се отделят „особени грижи“, че „работата и борбата на културния и политически фронт е от първостепенно значение за изкореняване на гнилото наследство, получено от капитализма, за преодоляване на бюрократизма, разточителството и паразитизма, за увеличение на производителността на труда, за изпълнение на петгодишния стопански план и изобщо за успешното движение на нашата страна по пътя на социализма“.

Затова е необходимо най-широко и системно да се внедряват в средата на трудещите се научни и политически знания, особено в селата и особено по въпросите за основните закономерности на преходния период, за народната демокрация и нейната класова същност, за законите на развитието на природата и обществото, ролята на класовата борба като фактор и средство за премахването на капитализма и изграждането на социализма. Със силите на Отечествения фронт, на ОРПС, СНМ, БНЖС, ВЧС, СРП, Съюза на научните работници и другите обществени организации под общото ръководство на Комунистическата партия трябва да се предприеме истински културно-просветителен поход сред народа за изкореняване на всяка назадначавост, на всяко мракобесие, на попщината, за разпространение в неговата среда на научни и политически знания, за неговото идейно и политическо издигане, за възпитанието му в

социалистически дух. (*Ръкопляскания.*) Огнища на тази културно-просветна работа трябва да бъдат нашите читалища. Ние трябва да издигнем значението и ролята на *читалищата* като една от най-важните общественно-културни организации в Народната република България — със славно историческо минало, с престиж и дълбоки традиции в народа, призвана да внесе много съществен дял в борбата и работата за социалистическото преобразуване на нашата страна, за изграждане на нашата нова култура — национална по форма и социалистическа по съдържание. (*Ръкопляскания.*)

Ние трябва да превърнем читалищата във всяко село, във всеки квартал, във всяко предприятие в главно огнище за обща и политическа просвета. Читалищата трябва да станат културно-просветителните и агитационни пунктове на Отечествения фронт, неговата незаменима културна опора.

Необходими са срочни мерки за ликвидацията на неграмотността сред известна част от населението.

Аз искам тук, пред нашия Пети конгрес, да изтъкна и подчертая огромната роля, която нашият народен учител, тоя скромн, но забележителен труженик, тоя пръв възпитател на нашите деца, играе и трябва да играе в политическата и обща просвета на народа, в извършването на културната революция в страната. (*Ръкопляскания.*) Нашият народен учител трябва да бъде и морално-политически, и материално, според нашите възможности, подпомогнат в неговата работа, ролята му в нашия културен фронт — подчертана и издигната.

Трябва да се доведе докрай започнатото преустройство на нашето народно образование — началните и средни училища — в духа на неотдавна приетия закон за народното образование, като се укрепят учителските кадри и се осигурят учебници, методи на обучението и възпитанието на учениците изцяло в съответствие с изискванията на програмата на Отечествения фронт, в духа на марксизма-ленинизма.

С всички сили трябва също така да се развива културната самодейност на трудещите се, особено на младежта, като по този начин из недрата на народа се издигат млади, нови таланти и се подпомага и насочва тяхното всестранно развитие.

Едни от най-силните средства на агитацията и пропагандата, безспорно, са *киното* и *радиото*. След 9 септември нашето радио има несъмнени успехи в своето развитие. То оказва и оказва значителна помощ на Партията, на Отечествения фронт и правителството в провеждане на техните мероприятия в борбата против враговете на Народната република, в правилната и разностранна информация за вътрешното и международно положение на страната. То широко съдействува чрез предавания на концерти, постановки на нашите театри произведения на най-добри наши и чуждестранни писатели, преди всичко на съветските писатели, излизания на наши майстори на изкуството, лекции, беседи за общото повдигане на културата на нашия народ, за разпространението на научни и политически знания в неговата среда. Такава също е и ролята на киното. Тази огромна възпитателна, агитационна и пропагандистка роля на киното и радиото изискват повседневно внимание на Партията към тях.

Ние не можем, очевидно, да се задоволим с постигнатото. С още по-голяма енергия и киното, и радиото трябва систематически да пропагандират нашето строителство, неговите успехи, проявите на трудовия героизъм съревнованието и ударничеството, опита на най-добрите пионери на социалистическия труд. С още по-голяма енергия те трябва да насаждат здрава демократическа и социалистическа култура в средата на трудещите се. Нашето радио трябва да вземе мерки за повишаване идейно-политическото равнище на предаванията, за подобряване съдържанието им с оглед на възпитанието на нашия народ в социалистически дух. Нашето радио в по-голяма степен отколкото досега трябва, чрез подходящи популярни лекции, беседи и по други начини, да разпространява сред народа научни и политически знания. Необходимо е също така да се подобрява езикът на радиото, да бъде той образен и прост, понятен, разбираем за широките народни маси, говоренето по радиото — ясно, изразително.

Нашата партия трябва да вземе мерки за укрепване на киното и радиото, да съдействува за издигане идейната и делова квалификация на техните кадри.

Сериозно внимание Партията, Отечественият фронт и правителството трябва да обърнат върху необходимостта от радиофициране на страната, особено от широкото развитие на жичната радиофикация, преди всичко в селата. В това отношение нашата млада радиопромишленост заслужава пълна поддръжка и насърчение.

III. ВЪПРОСИТЕ НА ТЕОРИЯТА И НАШАТА ПАРТИЯ

Позволете ми сега, другарки и другари делегати, да премина към въпросите на теорията и нашата партия.

XVI пленум на ЦК отбеляза, че нашата партия изостава на теоретическия фронт. Централният комитет закъсна да внесе необходимата марксистко-ленинска яснота за отечественофронтския период от развитието на нашата страна след 9 септември 1944 година, т. е. за пътищата и особеностите на нашето движение към социализма чрез народната демокрация — за характера и задачите на новата държава, за неизбежното изостряне на класовата борба в прехода от капитализма към социализма. В доклада си пред XVI пленум на ЦК др. *Георги Димитров* заяви, че нашето партийно ръководство „и досега не е осигурило за Партията марксистко-ленинска теоретическа разработка на основните проблеми на нашата политика. Нашите теоретически обобщения носят в много отношения случаен характер. Този факт говори за сериозна теоретическа слабост на нашата партия и на партийното ръководство. Когато ние проследяваме нашата работа и политика през последните 2—3 години, ние наистина виждаме колко далеч назад от практиката изостава нашата теоретическа мисъл.“

За какво свидетелствува тази констатация?

Тя свидетелствува за недостатъчно още умение да се прилага марксистко-ленинското учение в нашите условия, за това, че не е направено всичко необходимо, за да се осигури правилното му приложение в много важни случаи.

Нашето развитие върви с гигантски крачки напред. За четири години ние направихме наистина изумителен скок. Но колкото по-стремително е движението ни напред, толкова по-необходимо е да бъдем въоръжени с марксистко-ленинската революционна теория,

със съвременен зрял анализ на бързо изменящата се обстановка.

„Никакви опити за ревизия на основните положения на марксизма-ленинизма — каза др. *Георги Димитров* в същия свой доклад, — разбира се, не е имало. Но от страна на ЦК са давани недостатъчно издържани в марксистко-ленинско отношение формулировки. Голяма слабост в нашето ръководство е не особено сериозното му отношение към теоретическите формулировки. Често по важни въпроси тия формулировки се дават импровизирано и случайно. Причината за всичко това лежи на първо място в обстоятелството, че тези въпроси обикновено не са обсъждани и решавани колективно от Политбюро и ЦК — една вредна практика, на която безусловно и час по-скоро трябва да се тури край. Увлечени в текуща практическа работа в управлението на страната, ние силно подценихме необходимостта от колективно теоретическо разработване в духа на марксизма-ленинизма на основните проблеми на нашата политика, а им давахме обикновено случайно и частично разрешение и, разбира се, в много случаи с непрецизни, едностранчиви или направо погрешни формулировки.“

Ние закъсняхме с теоретическото изясняване на въпроса за класовата същност и характера на новата държава, на народната демокрация. Несъмнено, различните формулировки, които се даваха на народната демокрация досега, бяха признак на неяснота, на неустановеност и ако щете, на известни колебания в този въпрос. Главният недостатък на даваните до Петия конгрес на Партията формулировки за същността на народната демокрация се състоеше в това, че те, в една или друга степен, заобикаляха въпроса за пролетарската диктатура като абсолютно необходима за преходния период от капитализма към социализма, допускаха възможността за някакви по-други от установените от *Маркс, Енгелс, Ленин и Сталин* основни закономерности на преходния от капитализма към социализма период. Давайки си отчет, че народната демокрация и народнодемократическата държава станаха възможни в резултат на разгрома на германско-фашистките сили, в резултат на историческата победа на Съветския съюз във втората световна война и борбата на народните маси под ръководството на

работническата класа, за национална свобода и независимост; отчитайки решаващата роля на наличието на Съветския съюз за съществуването и развитието на народната демокрация, нейната роля като своеобразна форма за премахване на капитализма и построяване на социализма, при ръководната роля на работническата класа, нашата партия едва сега, на Петия конгрес, с доклада на др. *Георги Димитров* внася пълна яснота във въпроса за същността и формата на нашата държава в преходния период, характеризирайки народната демокрация като такава власт на трудещите се, под ръководството на работническата класа, която с успех изпълнява функциите на пролетарската диктатура за ликвидация на капиталистическите елементи и организиране на социалистическото стопанство или, с други думи, като *своеобразна несъветска форма на пролетарската диктатура. (Ръкопляскания.)*

В досегашните наши формулировки твърде често се смесваха в едно въпросите за същността и за формите на държавната власт в преходния период. Това означава, че ние не слагахме точка на и-то, не правехме докрай всички теоретически изводи от ръководната роля на работническата класа в народната демокрация. Тук е източникът на известно колебание и илюзии по въпроса за характера и за перспективите на хода на класовата борба у нас след 9 септември 1944 година.

Ние не сме се заели и не сме дали още сериозна теоретическа разработка на основните проблеми и задачи на Отечествения фронт, на неговото историческо място в развитието на страната, на неговата същност като своеобразна организация на боевия съюз на работниците и селяните; на ролята на Комунистическата партия в него, на характера, ролята и значението на другите партии; на измененията, настъпили в тях, в тяхната политика, заедно с измененията в обстановката. Многобройните оценки и сериозни указания на др. *Георги Димитров* в това отношение не са и досега подети, развити и разработени в партията.

Вземете например нашата политика на село, отношението ни към различните категории селяни, нашата борба против кулака — тези въпроси едва напоследък се поставят на разработка, те не са всестранно разрабо-

тени. Ние нямаме още официално установена точна икономическа характеристика на българския кулак, по отношение на когото водим политика на ограничение, изтласкване и ликвидация.

На подробна теоретическа разработка не е още всеобхватно подложен нашият конкретен път към социализма на село. Ние теоретически не сме осветлили докрай проблемите на трудовокооперативните земеделски стопанства — такава ценна рожба на нашата действителност, с огромни последици за развитието на земеделието по пътя към социализма.

Ние изоставяме в теоретическата разработка на въпросите на нашата икономика, на труда, на новите явления, като съревнованието и ударничеството, които, колкото по-нататък, с премахването на капиталистическите елементи и изграждане основите на социализма ще се превръщат в една от сериозните движещи сили на нашето обществено развитие; на измененията на класите, на формите на класовата борба, на раждащия се и крепнещ нов човек — труженик на социализма у нас.

Ние изоставяме в разработката на въпросите на нашата собствена история, на историята на Партията, на историческия опит на работническото движение. Очевидно, това изоставане на теоретическата ни мисъл назад от революционната практика се отразява и върху нашата работа на идеологическия фронт въобще, върху нашата борба срещу враждебните на марксизма-ленинизма теории, които гъмжат в различните клонове на науката, изкуството и културата, върху разработката в духа на марксизма-ленинизма, на конкретните проблеми и задачи в тези различни клонове на науката, изкуството и културата.

XVI-ят пленум на ЦК изтъкна пред цялата партия огромната опасност, която крие в себе си изоставането на нашата теоретическа мисъл от практиката. Той констатира определеното подценяване на теоретическите проблеми, на своевременния и зрял марксистко-ленински анализ на обстановката в страната, допуснато от ръководството на Партията, и набеляза съществени мерки за преодоляване на тази много опасна слабост. Освен решението за разширяване мрежата на партийната марксистко-ленинска просвета, за засилване с всички средства

работата за издигане идеологическото равнище на партийните членове чрез системното изучаване основите на марксизма-ленинизма, запознаването им с ролята и характера на Партията, с нейната история, с нейния устав и програма, с основните закономерности на преходния период от капитализма към социализма, пленумът задължи Политбюро на ЦК да организира системно изучаване на нашата действителност от гледището на марксизма-ленинизма, за да имаме във всеки момент ясна представа за съотношението на класовите сили и за пътищата на изграждане социализма в нашата страна през преходния период от капитализма към социализма. В тази връзка пленумът реши също така да се вземат мерки за съставяне и издаване учебник по история на нашата партия.

Сегашният конгрес на партията е призван със своите решения да създаде и осигури всички условия, за да се ликвидира изцяло с изоставането на Партията на теоретическия фронт. Вече докладът на др. *Георги Димитров* пред конгреса и проектопредложенията за решения на конгреса по въпросите на дневния ред, както и разгърнатото се широко вътрешнопартийно обсъждане на тия проектопредложения, свидетелствуват за направена сериозна стъпка напред в изпълнение на решенията на XVI пленум на ЦК. Но тази сериозна стъпка е само начало, което с решенията на конгреса ще трябва непременно да се закрепим и разширим.

Какво е необходимо за това ?

Необходимо е преди всичко в ръководството на Партията, в Централния комитет, да се осигури своевременно колективна теоретическа разработка в духа на марксизма-ленинизма на основните проблеми на нашата политика.

Необходимо е да се групират около Централния комитет на Партията — в отдела за пропаганда и агитация, около редакциите на „Ново време“, „Философска мисъл“ — най-добрите теоретически кадри на Партията, на които, под ръководството на ЦК и въз основа на взетите от Петия конгрес на Партията решения да се възложи разработката на въпросите на нашата действителност — на стратегията, политиката и тактиката на нашата партия в борбата за победата на социализма у нас. Това пред-

полага упорита работа на тези кадри за тяхната по-нататъшна марксистко-ленинска теоретическа квалификация.

Би било голямо опростяване на нещата и би означавало липса на съзнание за собствените слабости, ако изоставането на теоретическия фронт се сведе само до някои организационни опущения и недоглеждания на Централния комитет в ръководството на този фронт. Причината е, безсъмнено, много по-дълбока. Тя се крие в нашата недостатъчна теоретическа марксистко-ленинска зрелост, слабостта на нашите теоретически кадри, в недостатъчното наше умение да прилагаме правилно великото учение на *Маркс, Енгелс, Ленин и Сталин* към нашата действителност. И оттук следва само един правилен извод: *трябва да осъзнаем тази наша слабост, да си дадем сметка за нея и да се учим, да се учим и пак да се учим от Маркс, Енгелс, Ленин и Сталин, особено от др. Сталин, от всемирноисторическия опит на ВКП(б), да увеличаваме своите знания, но, преди всичко, да овладяваме марксистко-ленинския метод, марксистко-ленинското умение да изучаваме измененията в съотношението на обществените сили, насоките и характера на развитието и да правим необходимите правилни изводи за политиката на нашата партия.*

Нашата партия трябва да съсредоточи вниманието си върху необходимостта от всестранна задълбочена марксистко-ленинска подготовка на своите налични теоретически кадри. Неправилно и вредно е всяко самоуспокояване на тези кадри. Правилното е нашите теоретически кадри да залегнат и преодолееят в процеса на упорита работа и в борбата против враждебните идеологии слабостите и недостатъците си и да се закаляват като носители на войнствуващата болшевишка марксистко-ленинска партийност, на способността да я прилагат с успех в разработката на въпросите на нашата действителност. Само така те ще се развиват и ще растат като ценни помощници на партийното ръководство.

Но особено е необходимо да се прояви максимална енергия и настойчивост и се положат много сериозни грижи от страна на Централния комитет за подготовката и издигането на нови, млади теоретически кадри на Партията. За тази цел трябва да се използват и партий-

ните школи, и нашите теоретически списания, като се насърчава с всички сили самообразованието.

Необходимо е Централният комитет да осигури повседневно ръководство на идеологическата работа в Партията, като в агитпропа на ЦК, който трябва още да се укрепи, се създадат специални органи за тази цел.

За нашето партийно ръководство ние можем и трябва да кажем, в светлината на поуците от последните години, че то е длъжно да постави за себе си преди всичко, но също така за цялата Партия, въпросите на теорията на необходимата висота, безпощадно да изгони от своята среда всякакво подценяване на тези въпроси, никога да не забравя сталинското указание за революционната, марксистко-ленинска теория като величайша сила на работническото движение, когато тя се свързва с революционната практика, „тъй като тя, и само тя, може да даде на движението увереност, сила на ориентировката и разбирането на вътрешната връзка на обкръжаващите събития, тъй като тя, и само тя може да помогне на практиката да се разбере не само това, как и накъде се движат класите понастоящем, но и това, как и накъде те трябва да се придвижат в близко бъдеще“. (*Ръкопляскания.*)

Това сталинско указание ние никога не бива да забравяме.

IV. ПОЛОЖЕНИЕТО И БОРБАТА НА ПАРТИЯТА НА ИДЕОЛОГИЧЕСКИЯ ФРОНТ

Другарки и другари делегати!

Нашият идеологически фронт още не се е обърнал изцяло с лице към насъщните потребности на започналото се социалистическо преобразование на страната. Неговото преустройство решително изостава. Науката и изкуството, въпреки някои свои успехи след 9 септември, далеч още не са стъпили напълно в крак с бурния устрем на нашите трудещи се маси начело с работническата класа, към социализма. Още далеч не сме пристъпили към сериозното разчистване на българската идеологическа нива от гнилежа, от буренаците и тръните на капитализма. Без такова разчистване не можем с успех да сеем семената на социализма, на великото марксистко-

ленинско учение. В течение на десетки години на буржоазно-капиталистическото господство чрез училищата, казармите, чрез литературата, официалната наука, чрез църквата е насаждана капиталистическа идеология в главите на интелигенцията, пунала е корени и в други слоеве на народа. Такива нейни прояви, като национализма, великобългарския шовинизъм, проповедта на расовата омраза, не са още изкоренени у нас.

Настъплението срещу капиталистическите елементи в икономиката на страната трябва да се съпровожда с организирано и умело настъпление срещу капитализма и влиянието на империализма и на идеологическия фронт. С могъщия светилник на марксизма-ленинизма трябва да надникнем във всички ъгли на идеологическия фронт, да извадим на бял свят гнилото, негодното, вредното, да прочистим и проветрим окопите, траншеите, бункерите на този фронт, да прегледаме редовете на бойците и тяхното досегашно въоръжение, да сменим ръждясалите кримки, да превъоръжим постепенно целия идеологически фронт с великолепните, всепобеждаващи и никога неостаряващи оръжия на марксизма-ленинизма. (*Ръкопляскания.*)

Основна задача на нашата партия на идеологическия фронт в сегашния исторически момент е *да организира и проведе последователно, настойчиво, без колебание решителното преодоляване на капиталистическата идеология във всичките ѝ разновидности и опирайки се на блестящия подем на светската социалистическа наука и култура, учейки се и ръководейки се от нея, да осигури — заедно с преобразуването на нашата страна в страна социалистическа — пълно господство на творческата и боева марксистко-ленинска идеология във всички области на науката, изкуството и културата у нас.* (*Ръкопляскания.*)

Ние комунистите се отнасяме с уважение към положителното наследство, оставено от миналото.

Верни на марксизма-ленинизма, ние, българските комунисти, сме законни наследници и продължители на всичко действително демократическо, прогресивно, народно, създадено в нашата история. От това наследство ние не само не се отказваме, но грижливо го пазим, изучаваме и развиваме.

Но ние решително и безкомпромисно отхвърляме онова наследство, което въплъщава в себе си феодално-крепостническата и буржоазно-монархическа робия и реакция.

Цялата наша борба и работа за изграждане икономическите и културни основи на социализма изискват решително преустройство на целия наш идеологически фронт — такова преустройство, което да го превърне в мощен фактор за преодоляване на капитализма и в съзнанието на хората, за строителството на социализма, за образованието и възпитанието на трудещите се в социалистически дух. Ние сме изправени сега непосредствено пред решението на тази отговорна, сложна и продължителна задача.

Тази задача е една от най-отговорните и сложните за Комунистическата партия. С нейното изпълнение тя не можеше да се заеме изцяло веднага след 9 септември 1944 година.

Централният комитет счита, че, общо взето, той правилно е ориентирал Партията непосредствено след 9 септември 1944 година на решителна борба на идеологическия фронт, преди всичко против фашизма и специално против великобългарския шовинизъм, за техния разгром като най-опасни прояви на капиталистическата идеология.

Фашистката и великобългарска шовинистическа идеология, не е откъсната от общата капиталистическа идеология, но правилно беше в началото да се концентрира ударът върху най-опасните форми на тази идеология. Това съответствуваше и на практическите задачи, които Партията в първия период след 9 септември решаваше. И в това отношение бяха постигнати някои успехи.

В нашите списания се появиха редица статии против фашистките, великобългарски и буржоазни фалшификации и извращения на нашата история, против фашистките и реакционни буржоазни теории по разни въпроси. Излязоха и някои книги и брошури, посветени на борбата против фашистките и реакционни теории. С това обаче борбата против тези теории далеч не може да се счита, разбира се, за завършена. Годици подред те са напластявани и са пуснали корени и в науката, и в изкуството у нас и се изисква много сериозна работа, за

да бъдат окончателно разобличени и разбити във всичките им разновидности.

Нееднократно Централният комитет на Партията и лично др. *Георги Димитров* са изтъквали жизнената необходимост по стоянната, непримирима борба против враждебните идеологии, които трябва да бъдат разбити докрай.

Провеждайки отечественофронтовската политика на сътрудничество с другите демократични партии и организации, Централният комитет никога не е проповядвал съжителство на марксистко-ленинската идеология с буржоазните и дребнобуржоазни идеологии, не е признавал никаква „отечественофронтовска идеология“, не е правил идейни компромиси. Ние никога не сме били за „съревнование“ между идеологически различните методи и течения. Политиката на сътрудничество с другите демократически организации в никаква степен не ни свързваше и не ни свързва ръцете в критиката и борбата против враждебните теории. Тъкмо наопаки. Тя предполага тази критика и борба.

Но задачата да се разчисти радикално-идеологическият фронт от враждебните на марксизма-ленинизма теории и течения и се утвърди господството на марксизма-ленинизма на идеологическия фронт е огромна задача, осъществяването на която изисква и много сериозна подготовка, и наличието на необходимите, добре подковани марксистко-ленински кадри, и умение да се маневрира, и такт, и време.

При решението на задачите на идеологическия фронт ние трябва да държим сметка за факта, че при стеклите се обстоятелства след историческата победа на Съветския съюз във втората световна война и победата на Деветосептемврийското народно въстание мнозинството на нашата интелигенция се обърна с лице към Отечествения фронт, към нашата партия. Една част от интелигенцията веднага се ориентира смело към нашата партия, друга — с колебание, постепенно. Приобщаването на грамадното мнозинство от интелигенцията към Отечествения фронт и Партията е наш крупен успех и той ни налага и съответен подход към старите кадри на умствения труд. Ние не можем да ги обявим всичките за непоправими, да ги наблъскваме в един кош като излишни и вредни. Не е такава линията на нашата партия. Не

правейки никакви концесии на старите реакционни буржоазни възгледи и концепции, проявявайки зорка бдителност и водейки безпощадна борба срещу враждебните и вредителски прояви, ние трябва да помогнем на една значителна част от старите, с буржоазни схващания кадри (в това число и сегашни членове на Комунистическата партия) да се преориентират, да преодолят буржоазните си възгледи и предразсъдъци, да се отдадат на честна, добросъвестна и полезна служба на народа. Ние считаме за правилни и необходими усилията, които нашата партия положи в създалата се нова историческа обстановка, за да облекчи възможността на цяла редица дейци, творци в областта на науката и изкуството — писатели, учени, художници, композитори, артисти, които до 9 септември стояха настрана от нея, да намерят пътища за приобщаването си към народа, да бъдат спечелени за отечественофронтовското дело.

Провеждайки тази своя политика, нашата партия трябваше да прояви необходимата маневреност, трябваше да направи и известни отстъпки.

Но комунистическата партия, която не умее да печели съюзници — постоянни, но също и временни, — да използва тези съюзници, да се бори да неутрализира, макар и за известно време, възможните свои утрешни врагове, за да изолира колкото се може по-пълно главния свой враг — в случая след 9 септември фашистката капиталистическа буржоазия; комунистическа партия, която за тази цел не прави никакви компромиси, която иска всичко сама, със собствени ръце, да свърши, която не умее да работи и с чужди ръце — такава комунистическа партия не е още зряла, болшевишка, марксистко-ленинска партия, не може да осигури необходимото ръководство на трудещите се. Такава комунистическа партия не е в състояние с успех да ръководи борбата на идеологическия фронт и да привлече на своя страна и интелигенцията.

Немаловажен елемент на несъмнения и голям успех на нашата партия в утвърждаването и укрепването на ръководната роля на работническата класа е и това, че в своето огромно мнозинство нашата интелигенция върви с нашата партия. Не е случайно обстоятелството, че реставраторската николапетковистка опозиция не можа

да се похвали с активното участие в нея на нито един що-годе значителен представител на хората на науката и изкуството у нас.

Сега ние, комунистите, отговаряме решително за всичко в нашата страна. И към всичко ние трябва да се отнасяме като грижливи, разумни, взискателни и критични към себе си, но настойчиви, вещи стопани, като политици-реалисти, като ръководители, които не само знаят какво искат, но и знаят как да постигнат това, което искат. Ние трябва да поведем повсеместно настъпление срещу буржоазната капиталистическа идеология. Враждебните на марксизма-ленинизма идеологии трябва да бъдат разбити на пух и прах, безмилостно изкоренени от нашата действителност, те нямат право на съществуване. (*Ръкопляскания.*) Затова е необходима постоянна борба. Защото докато има антагонистически класи, докато има още капитализъм — ще има враждебни идеологии; в една или друга форма те ще се проявяват.

Ние всички трябва да си дадем ясен отчет за задълженията, които възлага върху Партията, върху нейните теоретически кадри преди всичко, преустройството на целия идеологически фронт в духа на социализма.

Нека никой от нашите работници на теоретическия фронт да не забравя никога, че внедряването на марксизма-ленинизма в науката и изкуството не може да се „обяви“, да се декретира. С „ура“ идеологически позиции не се превземат. Необходимо е неуморна работа на нашите теоретически кадри над себе си; те трябва като от огън и чума да се пазят от всякакво самоуспокояване и главозамайване.

Наистина, другари и другарки, ние, като партия, се гордеем с онази победа, която Димитър Благоев изнесе над българската буржоазна философска, икономическа и литературна наука; ние се гордеем, че никога — и в най-жестокото време на фашистката диктатура, когато гонеха, биеха, избиваха, разстрелваха и бесеха комунистите, когато в страната царуваше безогледна черносотническа цензура, когато владикиновци и бадевци позоряха българската наука — теоретическата мисъл на нашата партия не угасна, нашата партия нито за момент не спря борбата си против буржоазната идеология. Ние се гордеем с това, че през време на фашизма и в най-

черните дни имаме своите „Нов път“, „Наковалня“, „Звезда“, „Народна правда“, „Икономически проблеми“, „Работнически литературен фронт“, „Кормило“ и другите списания и вестници (*Бурни, продължителни ръкопляскания*), които намираха начин и форми да държат високо марксистко-ленинското знаме. В тази борба нашата партия има сериозни успехи — в областта на философията, литературната наука, педагогиката, политическата икономия, историята. В това отношение ние трябва да споменем имената на другарите Георги Бакалов, Тодор Павлов, Тодор Самодумов, Сава Гановски, Жак Натан. (*Ръкопляскания.*)

Всички разбирате обаче, че 9 септември изправи нашата партия изведнаж пред огромни, съвършено нови задачи. Направеното до 9 септември за теоретическата разработка на въпросите на нашата действителност в никаква степен не можеше да задоволи Партията. Всяко самоуспокояване сега, всяко заспиване на старите лаври е опасно, вредно. Ние воюваме срещу буржоазната идеология не на живот, а на смърт. (*Ръкопляскания.*) Ние не бива да оставим и няма да оставим тъгълче на идеологическия фронт, гдето да се притайват теориите и възгледите на класовия враг, гдето да не пламне животворният огън на всесилното марксистко-ленинско учение.

Но затова тъкмо е необходима непрекъснатата работа на нашите теоретически кадри за повишение на своята квалификация. Те трябва упорито да овладяват все повече и повече фактически знания в определената специалност, която имат. Без знание на специалността, на конкретните факти в дадена наука, марксизмът се превръща в гола методология, в схема. Комунистите на идеологическия фронт трябва да имат съзнанието за голямата отговорност, която лежи на техните плещи за преустройството на този фронт, съобразно изискванията на нашето движение към социализма, и така да работят над себе си, че да имат решително предимство над представителите на старата, буржоазна култура не само в областта на методологията, но и като специалисти. Необходимо е комунистите от различните области на науката да покажат на дело в своята научна работа такова конкретно приложение на марксизма-ленинизма, което да изтъкне нагледно всичките

негови предимства като метод, като ръководство за изследване и действие.

По този път трябва да се върви — да се утвърждава марксизма-ленинизмът у нас чрез конкретна разработка на въпросите на нашата действителност, чрез аргументиран разбор и безпощадна критика на враждебните буржоазни възгледи и тенденции на българска почва, чрез *показ* на дело на всичките предимства на нашето учение. Така ние ще продължим делото на *Димитър Благоев*, ще изпълним неговите завети, само така ще се окажем достойни последователи на *Ленин* и *Сталин* и ще осъществим преустройството на идеологическия фронт с оглед на социалистическото преустройство на страната. (*Ръкопляскания.*)

Другарки и другари!

Какво е сегашното положение в областта на нашата наука, в областта на изкуството? Какво трябва да се направи, за да се даде тласък на тяхното преустройство на нови, социалистически начала?

Аз ще спра вниманието на конгреса само върху някои от по-важните клонове на науката и изкуството.

В областта на философията, както вече споменах, нашата партия има значителни завоевания още от времето на *Димитър Благоев*. Голяма е заслугата в тази област и на др. *Тодор Павлов*. След 9 септември борбата срещу реакционната философия се поде на по-широк фронт.

В тази борба вземат вече участие редица наши нови теоретически сили, излязоха няколко книги, брошури, написани са не малко статии в списанията. Сп. „Философска мисъл“ върши сериозна положителна работа.

Но би означавало да не си даваме сметка за натрупания философски боклук, за наслоените в течение на десетилетия реакционни и вредни възгледи в главите на интелигенцията, на една част от нашето учителство, в университетските кóли и учебници, за да считаме, че направеното за разобличаването на буржоазните, реакционни философски теории е достатъчно. Нищо подобно. Тепърва предстои да се разчисти радикално отрицателното наследство в тази област.

Борбата срещу реакционните философски възгледи не може да се ограничи само с прекратяването на тях-

ното преподаване в университета или чрез прекратяване на тяхното разпространение чрез печата. Необходима е системна, задълбочена марксистко-ленинска критика. На последователна критика трябва да се подложи цялата досегашна буржоазна философия — без остатък, като предварително условие за широкото разпространение на марксизма-ленинизма в средата на интелигенцията. Но борбата срещу реакционната философия не се състои само в борба срещу досегашната буржоазна философия.

Необходимо е да бъдат разобличавани своевременно, на българска почва, грубите реакционни изстъпления, които съвременни американски и английски мракобесници правят от името на философията, още повече, че при условията на изострената класова борба в нашата страна капиталистическите елементи представляват основа за възприемане и разпространяване на подобни влияния.

Характерно идеологическо отражение на това състояние, в което се намира сега буржоазията у нас, е широкото разпространение в нейните среди на най-див мистицизъм. От различни места се правят опити да се даде даже „теоретическо“ оформяване на мракобесническите настрояния. Такива опити идват както от средите на някои български богослови, така и от всевъзможни протестантски, католически и какви ли не още религиозни спекуланти. (*Оживление.*)

Никога в миналото интересът към философията в нашата страна не е бил толкова голям, какъвто е сега интересът към марксистко-ленинската научна философия.

С най-голяма енергия трябва да се разпространяват произведенията на *Маркс, Енгелс, Ленин и Сталин*, да се пропагандира диалектическият и историческият материализъм. Значителна стъпка напред в това отношение е въвеждането на диалектическият и историческият материализъм като учебен предмет във висшите училища. Трябва да се полагат грижи за подобрене на преподаването на този предмет и в неговото изучаване да се обхваща все по-голям кръг учащи се.

Най-сериозна е слабостта на философската мисъл у нас в разработката на въпросите на нашата действителност. Още не е направен даже опит да се анализират измененията в характера на противоречията, които движат обществото в преходния период; не е разгледана

ролята на субективния фактор, ролята на критиката и самокритиката при сегашния етап от нашето развитие и други важни въпроси.

Значителна слабост на нашите философски работници е и това, че повечето от тях работят абстрактно, откъснато от проблемите на практиката и специалните науки. Появиха се наистина няколко статии, в които се изтъква значението на марксистко-ленинската философия за частните науки, но от това по-далеч не се отиде. Фактът, че нашата биологическа наука например е почти изцяло в плен на метафизическото и идеалистическото вайсманистко-морганистическо направление, показва, че за това състояние вина имат и нашите философски работници, на които липсват достатъчно основни познания в един или друг клон на науката. Поради същата причина редица философски работи носят абстрактен характер. Трябва неуморно да се работи за издигане философското марксистко-ленинско равнище на нашите учени-специалисти, а нашите марксистки философи да се специализират в един поне от клоновете на науката.

Огромно е значението на *историческата наука* не само за формирането на широк научен мироглед, но и за въоръжаване на нашия народ с правилно знание на своето минало, „с правилно извличане на поуки от него за сегашната негова борба“. Др. Г. Димитров неведнаж е изтъквал, че е „необходимо час по-скоро да се изработи и популяризира научен марксистки критерий за правилното обяснение на важните периоди и големите събития в историята на нашия народ, особено през последното столетие, като се направи това ясно и убедително върху основата на научен анализ на самите исторически факти“.

Макар и с голямо закъснение, но аз се ползвам от случая сега да отбележа основните резултати от проведената през пролетта на тази година историческа дискусия по почин на Комитета за наука, изкуство и култура.

Задачата на дискусията беше да ни покаже по-нагледно състоянието на историческия фронт, да видим с кои и с какви сили разполагаме на този фронт, какви са техните възможности. С тази цел ние дадохме възможност на голям брой стари и млади наши историци свободно да се изкажат. Дискусията продължи около

3 месеца. Въпреки някои съществени недостатъци в нейното организиране и провеждане, дискусиата беше едно значително и първо по рода си събитие у нас, възбуди в средите на нашата интелигенция много голям интерес. Тя постигна поставената задача.

Какво показва историческата дискусия?

Тя разкри постиженията и слабостите на историческия фронт. Преди всичко тя показва недопустимото изоставане на нашата историография в разработката на новата и най-нова история на България. Буржоазната историография въобще, както е известно, не е считала достойна за своите скрижали най-новата история на България.

Дискусиата показва, че великобългарският шовинизъм в нашата историческа наука далеч не е разобличен и разбит. Нашите прогресивни историци още не са се заели дружно и организирано да очистят българската историография от фашистките и шовинистически извращения и фалшификации. На самата дискусия, в лицето на г. Орманджиев, великобългарският шовинизъм си показва рогата, очевидно, за да ни напомни колко много изоставаме на историческия фронт и какво недопустимо голямо е нашето търпение.

Дискусиата потвърди, че буржоазната историография е натрупала сериозен фактически материал, събрала е много извори из миналото на нашия народ. Това е положителното, което тя е дала и което трябва да се използва. Едновременно с това тя продемонстрира пълната нейна, на буржоазната историография, методологическа безпомощност да даде правилно обяснение на фактите, да даде история на народа, на различните класи и на класовата борба. Някои от представителите на старата историография в дискусиата признаха тая безпомощност и проявиха стремеж към преориентирване, към превъоръжаване с методологията на историческия и диалектическия материализъм.

Но дискусиата също така показва, че марксистката историография, въпреки някои свои завоевания, още не е на висотата на положението, че съществува значителна слабост на нашите марксистки историографски кадри, някои от които не са се освободили още от буржоазния формализъм и обективизъм, страдат от социологизиране

и икономизъм, липсва им боева партийност и последователна принципиалност.

На историческия фронт растат нови млади кадри, които трябва да се насърчават, но те са длъжни да работят упорито, за да овладеят марксистко-ленинския метод, да станат едновременно с това и дълбоки познавачи на историческите факти.

Дискусията показва, че на нашия исторически фронт имаме не малко квалифицирани кадри от стари безпартийни специалисти, а също така квалифицирани специалисти-партийци със стар буржоазен идеологически багаж, които обаче — като се освободят от недъзите, наслоени под влиянието на буржоазната идеология в миналото и усвоят правилния научен метод на изследване — ще могат с успех да работят в областта на нашата историография.

От дискусията нашите хора, които работят на историческия фронт, трябва да извлекат главна поука, а именно: постоянно да повишават своите знания, своята, както се казва, ерудиция, да изучават необходимите езици, за да бъдат в състояние самостоятелно да издирват и тълкуват историческите факти. Ние отричаме или считаме за безпомощна и неправилна методологията на такива наши стари учени, като Златарски, Иширков, Ников, Иванов, Шишманов, но ние уважаваме и ценим тяхната дълбока ерудиция и нашите хора няма защо да не се поучат от тях в това отношение.

Дискусията посочи важното място, което има списанието „Исторически преглед“ на идеологическия фронт. От 9 септември 1944 год. насам то се стреми да разработва въпроси из историята на нашата страна от гледището на историческия материализъм; да подхвърля на преоценка досегашните традиционни схващания на буржоазната историография. В това отношение то несъмнено играе полезна роля и трябва да бъде насърчено и подкрепено, като постави центъра на тежестта върху разработката на своите страници на въпросите от новата и най-нова история на страната, като засили критиката на враждебните и ненаучни исторически схващания, на великобългарската шовинистическа фалшификация на нашата история и като от своите сътрудници изисква постоянна

работа над себе си за повдигане марксистко-ленинската си квалификация.

Около списанието „Исторически преглед“ трябва да се обединят нашите прогресивни исторически кадри, да им се помага да растат, да крепнат марксистки. Трябва да се укрепи редакцията на списанието, за да стане то издържано марксистко-ленинско боево списание на историческия фронт у нас.

Ние стоим пред задачата да бъде съставен научен учебник по историята на България. Тая задача е поставена от др. *Георги Димитров* пред нашите историци и те трябва да считат въпрос на чест за себе си срочно да я изпълнят. Няма съмнение, че в съставянето на този учебник нашите историци-марксисти ще трябва да вземат главно и ръководно участие.

Предстои огромна работа по издирване на нови исторически материали, по написване на редица монографии, по критиката на буржоазните теории в историческата наука у нас. Предстои огромна работа за марксистко-ленинската подготовка на нашите млади исторически кадри, за преориентирването на значителна част от старите специалисти-историографи. Ние държим курс на използване старите кадри, на тяхната съвместна работа с младите кадри, а от младите кадри, които ние с всички сили ще поддържаме, искаме да се учат и да се учат, да работят непрекъснато и да овладеят марксистко-ленинския метод, който единствено осигурява действително научно изследване.

Важни задачи стоят и пред *икономическата наука* у нас. И тук ние сме в самото начало, макар да имаме известни успехи в пропагандата на марксистко-ленинската политическа икономия, в критиката на реакционната политическа икономия.

Основните икономически проблеми на страната стоят още теоретически неразработени. Липсват научно-изследователски работи по въпросите на икономиката и планирането на строителството на индустрията, земеделието, търговията, цените и др. икономически въпроси.

Изтъкнатите недостатъци и постижения са характерни и за останалите обществени науки. Крайно незадоволително е състоянието на *правните дисциплини*. В преподаването и разработването на държавноправните

науки се правят сериозни опити за преустройство. Частноправните дисциплини обаче си остават върху старите буржоазни основи.

Езикознанието прави първите си опити да се освободи от буржоазния формализъм и да мине върху научните диалектико-материалистически позиции на съветското езикознание.

Особено значение за нас придобиват сега *природните науки*, и от трибуната на конгреса трябва това значение да бъде силно подчертано. В областта на тези млади за нас науки, някои от които имат значителни достижения, предстои много сериозна работа, за да бъде разчистена почвата от наслоените вредни буржоазни влияния и тези науки да се слоят с практическите задачи по стопанското социалистическо строителство в страната. Нашата биологична наука и свързаните с нея институти са длъжни в кратък срок решително да се очистят от морганистките и други реакционни течения и да застанат безрезервно на мичуринско-лисенковски позиции, да работят с най-голяма енергия за внедряване на изумителните, приказни преобразования на мичуринско-лисенковската наука и у нас. (*Ръкопляскания.*) Ние трябва да развиваме най-енергично работата на свързаните с нашето животновъдство, растениевъдство, изобщо със земеделието, научни институти.

Ние няма да разрешим задачата за преустройството на науката, поставянето ѝ изцяло в служба на трудещия се народ и неговото социалистическо дело, ако не преобразуваме изцяло старата система на средното и висше образование у нас, педагогическите институти, Академията на науките и научноизследователските институти. Ние сме се заели вече твърдо с това преобразование и ще го доведем докрай. Но и тук сме още в началото.

Антон Югов: (*Звъни.*) Времето за доклада на др. Червенков изтече. Колко Ви е нужно още?

Вълко Червенков: Двайсет минути.

Антон Югов: Предлагам, за да завърши доклада на др. Вълко Червенков, да дадем още 20 минути. Има ли възражения?

Гласове: Одобрява се. (*Ръкопляскания.*)

Вълко Червенков: Какви са нашите задачи в областта на науката?

Те са:

1. Решителна борба за преодоляване на реакционните теории в науката, за окончателно разчистване на гнилото буржоазно наследство;

2. Осъществяване на най-тесни връзки между науката и социалистическото строителство в страната, пълното поставяне на науката във всичките ѝ клонове на вярна и предана служба на народа;

3. Осигуряване на постепенно преустройство на всички науки върху диалектико-материалистическа основа;

4. Довеждане докрай преустройството на работата на Академията на науките, на нашия научноизследователски апарат, като Академията осигури разработката на методологическите въпроси на всяка отделна наука и съдействува за нейното тясно свързване със задачите на социалистическото строителство;

5. Да се засили дейността на научноизследователските институти, като се организира научната разработка на проблемите на нашата действителност и особено дейността по изучаване природните богатства на страната с оглед на максималното развитие на нейните производителни сили;

6. Да се съдействува за най-целесъобразното практическо приложение на научните постижения за цялостното осъществяване на държавния стопански план;

7. Да се доведе докрай преустройството на *средните, полувисши и висши учебни заведения*, на техните учебни планове и програми, подборът на преподавателския състав и се осигурят отговарящи на изискванията на новите закони за народното и висше образование условия за добра учебна научна работа; да се осигури запознаването в съответна форма на учащите се в средните училища с главните моменти от историята на работническото движение и на марксистко-ленинското учение; да се подобри и засили преподаването на марксистко-ленинската наука във висшите учебни заведения като самостоятелна дисциплина; да се осигури в тях такава подготовка на кадри за различните клонове на държавната, стопанска, обществена и културна работа, която да ги направи не само добри специалисти, но и годни, активни и съзнателни участници в политическото

ръководство на страната и в социалистическото строителство.

Такива са главните задачи, които стоят за разрешение пред науката у нас.

Другарки и другари!

Ако се обърнем към областта на изкуството, най-очевидно е безспорно положителната промяна в областта на *литературата*. Още от първите дни след 9 септември нашите литературни работници в голямото си мнозинство, и между тях най-значителните, заедно с тези, които и преди 9 септември участвуваха в антифашистката борба, застанаха безрезервно на страната на Отечествения фронт, поставиха цялото си творчество, таланта си в служба на интересите на трудещите се, на грандиозните преобразования във всички области на живота.

Най-голяма активност проявиха и проявяват нашите поети.

В областта на художествената литература след 9 септември ние имаме известни успехи, но за съжаление още твърде ограничени в сравнение с онова, което нашият народ иска и чака от нашите писатели. Ние все още нямаме след 9 септември сериозни и значителни литературни произведения, които да отразят в широк размах големите промени в живота на народа ни, формиращите се под влиянието на тези промени нови обществени отношения и нови хора — строителите на социализма. Нашият трудещ се народ има нужда от художествени произведения, които, отразявайки правдиво действителността, да осветляват напред пътя на развитието. Нашият народ се нуждае от художествени литературни произведения, които да отразят новия бит в нашето село, дълбоките промени, които настъпват в него с изграждането на трудовокооперативните земеделски стопанства, борбата против многоликия и маскиращ се враг в лицето на селския кулак. Липсват значителни произведения както в белетристиката, така и в поезията, които да отразяват ръководната роля на българските комунисти във всестрания живот на страната. Все още художествено не са пресъздадени образите на най-добрите синове и дъщери на народа ни, загинали в борбата против фашизма.

В областта на литературната наука у нас след 9 септември са направени някои успешни частични опити за разкритикуване естетическите, идеологически и открито фашистки възгледи на буржоазните литературни историци и критици за развитието и целите на литературата. Сега в университета лекциите по история на българската литература, както и по въпросите на литературната наука, се четат от комунисти. Но почти нищо не е още направено в тази насока в областта на изкуствоведението. Господстващите в миналото в областта на живописа и на музиката например още не са подложени на критика.

Борбата срещу естетизма, формализма, индивидуализма, срещу упадъчните влияния в поезията, в живописа, в киното не е още поведена с всичката енергия, последователно и по целия културен фронт. А тя трябва да се поведе без отлагане. У нас продължават да излизат „литературно-исторически“ трудове, като книгата на г. Малчо Николов „От Траянов до Вапцаров“ и „Историята на българската литература“, като книгата на г-н Иван Радославов „История на българската литература“ и други подобни книги, в които от началото до края господствуват старите плесенянали и вредни възгледи на буржоазната естетика и литературна история.

Под носа на писателския съюз и на нашата литературна критика г. Малчо Николов си позволи да превъзнася периода на фашистката диктатура като „един от най-плодоносните в творческо отношение период“, който „обгръща всички области на духовния живот, всички изкуства — живопис, скулптура, музика, театър и специално литературното творчество“.

Колко недостатъчна е наистина нашата борба на фронта на изкуството, ако подобно словославие на фашисткия режим се шири свободно на книжния пазар у нас!

Но по какви книги се учат на българска литература и литературна история в нашите гимназии и университети? Подложени ли са на критически разбор досегашните и сегашни учебници, коли, книги, помагала в нашите средни и висши учебни заведения? Отделено ли е положителното от отрицателното в нашето литературно наследство? Не е. А без такъв критически разбор ние

не можем правилно да вървим напред в областта на литературата и литературната наука. Не подлежи на съмнение, че и художествената литература не върви още в крак с подема на трудещите се, не задоволява растящите потребности и още не изпълнява изискванията, които ѝ предяви нашата партия в лицето на др. *Г. Димитров*.

Съюзът на българските писатели, който е призван да съдействува за развитието на художествената литература, за съжаление не се е обърнал още напълно с лице към задачите, които нашата партия и правителството на Отечествения фронт постави пред писателите днес.

Георги Димитров: Химн на Народната република и досега нямаме.

Вълко Червенков: Идейнополитическото равнище на голяма част от нашия писателски кадър е незадоволително.

Георги Димитров: И паметник на съветската армия също още нямаме. (*Оживление.*)

Идейнополитическото равнище на голяма част от нашия писателски кадър е незадоволително. Партийната организация на писателите-комунисти, въпреки нееднократните указания на Централния комитет, недостатъчно работи за идеологическото възпитание на членовете на Писателския съюз, за по-нататъшното сближение и сработване с писателите-спътници, не полага необходимите грижи и внимание за правилното развитие на отделните писатели и особено за подрастващите млади таланти поети и писатели. В средата на комунистите-писатели не са преодолени още остатъците от сектанството, не е осигурено още необходимото единодействие.

„Литературен фронт“ не се е превърнал в ръководен войнствуващ литературен орган, какъвто той трябва да бъде.

Какво искаме ние от нашите поети и писатели?

Ние искаме от тях да осигурят такова задълбочено развитие на художествената литература (проза и поезия) по пътя на социалистическия реализъм, при което тя да няма други интереси освен интересите на народа, на държавата и със своето правдиво отражение в художествени образи на борбата на нашия народ за прехода от капитализма към социализма да помага на Партията,

на Отечествения фронт и държавата да възпитават народа, а особено младото поколение, в преданост и вяроност към великото дело на социализма, към родината, да го окриля в неговия труд, да развива у него чувството на бодрост и увереност, волята и способността да преодолява всички препятствия, да усилва неговата омраза към народните врагове, да го въоръжава срещу всичко гнило и разлагащо народния организъм, срещу всяко мракобесие, да съдействува за всестранното укрепване на неговата солидарност с борещите се за траен мир и демокрация други народи, и преди всичко, с великите съветски народи — наши освободители. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Ето какво искаме от нашите поети и писатели, от българските инженери на човешката душа.

Нашият народ чака от тях високохудожествени произведения, пропити от любов към него, към неговото творческо социалистическо дело, които да го възпитават и окрилят за нови трудови подвизи.

Крайно незадоволителна е още нашата *литературна критика*. Ние се нуждаем, като от въздух, от принципиална, правдива, боева литературна критика, която да подхвърля на безпощаден огън всички и всякакви реакционни, упадъчни и вредни тенденции в нашата литература, да не клати никому шапка, да бъде чужда на всяко угодничество и лицеприятие, но да бъде справедлива, да дава своевременно оценка на новите литературнохудожествени произведения у нас, да прави внимателен разбор на техните положителни и отрицателни страни, да умее да издирва и да насърчава талантите, неуморно и системно да пропагандира социалистическия реализъм, като творчески метод, и основите на марксистко-ленинската естетика.

На тези задачи преди всичко трябва да служи в. „Литературен фронт“. От тези задачи трябва да се вдъхновява сп. „Септември“.

Борбата за преустройството на *театралното изкуство* трябва да продължи. От репертоара на нашите театри днес решително се изхвърлят пиесите с упадъчно, безидейно, еснафско или антихудожествено съдържание и цялата репертоарна политика на театъра е ориентирана към съвременната съветска драма, драмите на ру-

ската и световна класика и пиесите на нашата нова млада драматургия.

Със създаването след 9 септември на десетки нови държавни, общински, читалищни и самодейни театри театралното изкуство получи възможност да проникне сред най-широки среди от населението и да оказва широко влияние за културното издигане и художествено възпитание на нашия народ. Макар и още с едни или други недостатъци, новите български драми, които влязоха в репертоара на театъра ни, имат за нас важно и положително значение. Нашата драматургия се насочва с лице към живота, към изобразяване борбите на народа против фашизма и строителството на новия живот. За тези безспорни, макар и още скромни успехи на нашата млада драматургия, решителен дял има тясното сътрудничество на писателите с театралните дейци, както и системата на колективните предварителни обсъждания — съвършено ново явление в нашата културна действителност, което трябва да се разширява и задълбочава непрестанно.

Нашият театър трябва с още по-голяма увереност да се развива напред, по пътя на реализма, следвайки богатите традиции и примера на съветското театрално изкуство; да се провежда неотклонно линията на осигуряване драматическите и оперни театри в страната с репертоар, свързан с актуалните проблеми на нашата действителност, с класическите произведения на световната драматургия, репертоар, който да съдействува за овладяване положителното наследство на миналото и за идейно-художественото възпитание на трудещите се в социалистически дух; решително да се насърчава развитието на реалистичната българска драма, опера и балет и тясната съвместна работа на нашите драматурзи и композитори с театъра — абсолютно необходимо условие за това развитие; да се работи за всестранното издигане на общата и специална сценична култура на артистите — стари и млади.

След 9 септември *музикалното творчество* на нашите композитори взе доста широки размери и стана сериозен фактор в общата идейно-възпитателна работа сред народните маси. В музикалните училища и Държавната музикална академия все повече навлизат мла-

дежи от средите на трудещите се, които се подготвят да се посветят на музикалното изкуство. Нашата страна може да се гордее с високохудожествено майсторство в артистичната игра и вокалното изкуство. Макар все още съвършено недостатъчна по количество, възторжената масова песен, която бе създадена след 9 септември, играе значителна роля в мобилизиране ентузиазма и силите на нашата младеж в социалистическото строителство.

Ръководени от примера на своите братя в Съветския съюз, нашите музикални работници неотклонно трябва да работят за създаване на здраво реалистично музикално творчество. В областта на музикалното творчество в страната усилията трябва да се съсредоточат в укрепване и по-нататъшно развитие в духа на народното музикално творчество и класическите музикални произведения на дълбоко свързана с трудещия се народ, близка и разбираема за него, правдива, изразителна, мелодична, високо-идейна и дълбоко-вълнуваща по съдържание българска музика и песен, която да съдействува за издигане на музикалната култура на широките народни маси и да стимулира техния труд и борбата им за социализъм.

Нашето *филмово* изкуство е още в своя съвсем ранен стадий на развитие както по отношение на филмовото производство, така и по отношение на кадрите. С гласувания в началото на тази година закон за кинификацията и киноиндустрията в нашата страна от този важен сектор на идеологическия фронт се отстрани частният предприемач-капиталист и нашето филмово производство, вносът и разпространението на кинокартини стана държавно дело. С това се даде възможност да се провежда по-здрав контрол при подбора и вноса на чуждестранни (американски и западноевропейски) филми, да се въведе по-голяма справедливост в разпределението на съществуващите кинотеатри според нуждите и гъстотата на населението в отделните места. А младото филмово производство престана да бъде обект на частната спекулативна инициатива.

Ние още нямаме голям български национален художествен игрален филм и ние работим засега още само в областта на документалния филм, на седмичната кино-

хроника и късометражните културни филми. Нашата седмична кинохроника и късометражен културен филм постигнаха сериозни успехи, но все още недостатъчно се използват за отразяване строителството и трудовите постижения на трудещите се, за подпомагане обмяната на опит между различните производствени групи, за популяризиране някои нови производствени методи в отделни отрасли на индустрията, строителството и кооперативното земеделие.

Изграждайки необходимата техническа база със запланирания за строеж през настоящата петилетка държавен киноцентър, ще се създадат необходимите условия и за създаване на толкова нужния за нашия народ български художествен игрален филм.

В настоящия момент съществуващите в страната ни 358 постоянни кинотеатра и 43 подвижни киноапарата се обслужват изключително от вносни филми. От целия внос обаче най-голям процент (над 70 на сто) се пада на съветския художествен игрален, научен и културен късометражен филм. Все още обаче ние сме принудени, за да задоволим нуждите на съществуващите в страната кинотеатри, да внасяме филми и от други европейски страни. Често пъти поради слаба бдителност се промъкват съвсем упадъчни, антихудожествени, развращаващи американски или други западноевропейски филми, които пречат за правилното идейно-художествено възпитание на нашия народ, особено на младежта, и противоречат на насоките на културната ни политика.

Трябва да се развие в максимални размери използването на киното като едно от най-могъщите средства за въздействие върху населението; да не се допускат на нашите екрани развращаващи и разлагащи западноевропейски филми, да се дава и в бъдеще решителна преднина върху нашите екрани на високохудожествения и социалистически съветски филм (*Ръкопляскания*); да се вземат мерки за създаването на добри документални филми върху теми из борбите за изграждането на нашата социалистическа, материална и духовна култура, както и за час по-скорошното осигуряване на страната с отечествен художествен игрален филм.

Най-дълбоки корени успеха да пуснат у нас формалистичните тенденции в областта на *изобразителните*

изкуства. И това не бе случайно. Голяма част от по-талантливите художници у нас след Освобождението преминаха през парижката школа на модернистите, а чрез тях и по други начини влиянието на френската модернистична школа се разпространи в средата на нашите художници.

9 септември създаде благоприятни политически условия изобразителното изкуство да скъса с буржоазния метод на формализма и да се върне към живата реална действителност, да я отрази и да подпомага нейното правилно развитие. Нарасналите културни интереси сред народните маси поставиха и пред художника, който довчера работеше за вкуса и интересите на буржоазната класа, нови задачи и изисквания. Тези изисквания накараха много наши художници да се замислят и направят проверка на собственото си отношение към изкуството, към зрителя, да преоценят своя творчески метод.

Искрено и сериозно желание за скъсване с формализма в нашето изобразително изкуство е налице у голямата част наши художници. Свидетелство за това са опитите, които бяха направени в няколкото вече изложби с тематичен характер. Това желание трябва да бъде насърчено, нашите художници — подпомогнати да преодолеят окончателно остатъците на формализма. Необходимо е системна и задълбочена идейно-теоретическа работа сред художниците. Необходимо е още по-тясно да се свържат те с трудещите се, с техните организации, с техния трудов ентузиазъм. Опитът на светските художници, които се опират върху традициите на световното и руско класическо изкуство и са въоръжени с марксистко-ленински мироглед, трябва да служи като образец и за нашите творци в областта на изобразителните изкуства. Художествената критика стои още далеч под изискванията.

Съюзът на художниците, и особено неговото ръководство, трябва да оказва постоянна помощ за правилното развитие на изобразителното изкуство. Той трябва да ликвидира най-сетне в своята среда дрязгите и недоразуменията, да сплоти всички художници в един здрав и надежден отечественофронтovski колектив на фронта на изкуството.

Необходимо е да се поведе системна борба против модернизма и формализма, против вредните влияния на съвременното западноевропейско буржоазно изобразително изкуство, като се подкрепя и развива реалистичното направление — за създаване на високохудожествени, достойни за нашето време творби, които да отразяват подема на трудещите се, техния устрем към социализма, героичното им минало, да ги възпитават, мобилизират и вдъхновяват на борба за окончателното тържество на социализма.

Подобни задачи стоят и пред *архитектурното изкуство* у нас.

Никога не бива да забравяме важността от най-широкото развитие на *художествената* самодейност на трудещите се, особено на младежта, за да се повдига непрекъснато общата култура на народа ни в социалистически дух, да се издирват многобройните негови таланти и им се даде възможност да растат и всестранно да се развиват. Проведените прегледи на колективите за художествена самодейност блестящо потвърдиха цялата важност и необходимост на тая задача.

И така: системна работа за преодоляване на реакционните и вредни буржоазни традиции и тенденции, на формализма, индивидуалистичния естетизъм, натурализма, на бягство от народа, от неговия труд и борба, от великата строителна работа, която е обхванала нашата страна; смела борба за войнствуваща болшевишка партийност в изкуството, принципиална и здрава критика и самокритика в средата на творците, развитие на нашето изкуство във всичките негови видове, осигуряване на неговия подем и разцвет, като могъщо средство за възпитание на трудещите се в социалистически дух, върху основите на социалистическия реализъм — единствено правилния метод на художествено творчество, който гарантира приемствеността и по-нататъшното развитие на нашето класическо наследство и появата на вълнуващи високохудожествени и по съдържание, и по форма произведения на изкуството, мобилизиращи и вдъхновяващи народните сили на борба и труд за построяване на социализма.

Такива са главните наши задачи в областта на изкуството.

* * *

Другарки и другари!

Аз завършвам.

В нашата работа на идеологическия фронт съществуваха и съществуват още много сериозни организационни недостатъци и слабости. Ние, погълнати от много и най-разнообразна текуща политическа и организационна работа, недостатъчно успяхме да съберем в един юмрук всички теоретически сили на Партията и организирано и планово да ги използваме в борбата срещу враждебните идеологии и идеологически влияния, да подпомагаме повседневно техния растеж, да ги направляваме и ръководим в необходимата степен, да посочваме винаги и своевременно техните грешки и опущения, да съдействуваме възможно по-енергично за подготовката и издирването на нови, млади теоретически сили на Партията.

Предложената на вниманието на конгреса проекторезолюция съдържа основни мероприятия, които трябва да бъдат осъществени, за да се осигури издигането на марксистко-ленинското равнище на Партията, да се създаде квалифицирана марксистко-ленинска по своя мироглед интелигенция, да се разпространи широко в средата на трудещите се нашето велико учение, да се организира решителното, последователно и методично настъпление на работническата класа против капиталистическата идеология във всичките нейни разновидности, да се подготви и осъществи пълното господство на марксизма-ленинизма в науката и изкуството у нас, да се осигури техният подем и разцвет, да се издигне културно-политическото равнище на трудещите се на висотата на социалистическите задачи, които те решават.

Напред, за изпълнението на тази трудна, но необходима и благородна задача!

Да живее всепобеждаващото, най-жизненото и велико учение на *Маркс, Енгелс, Ленин, Сталин!* (Всички делегати стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)

Антон Югов: Преди приключване на предиобедното заседание на конгреса, ще бъдат прочетени няколко съобщения.

Секретариатът съобщава, че досега са получени и преброени 4,500 поздравителни телеграми. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*) С телеграмите се поздравява конгресът, съобщава се за изпълнени задължения, поети във връзка с конгреса, поемат нови задължения организации, отделни партийци от страната и чужбина, работници от предприятията, селяни от ТКЗС, разни организации и пр. (*Ръкопляскания.*)

Получи се поздравително писмо от българите, живеещи в братска Чехословакия, обединени в културно-просветната организация „Георги Димитров“. (*Ръкопляскания.*) (*Чете.*)

„Другари делегати! Приемете отечественофронтовския поздрав на всички българи, живеещи в братска Чехословакия, обединени в културнопросветната организация „Георги Димитров“. В чест на историческия Пети конгрес на славната Българска работническа партия (комунисти) събрахме над 1 милион крони — 6 милиона лева, с които ще закупим и изпратим машини за нуждите на нашето стопанство. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Пожелавайки ви ползотворна работа, обещаваме, че ще следваме твърдо и последователно пътя на борческата Българска работническа партия (комунисти) и на нашия любим учител др. Георги Димитров.“ (*Продължителни ръкопляскания.*)

Писмо до историческия Пети конгрес на Българската работническа партия от околийския комитет на БРП (к) — Габрово.

„Околийският комитет на Българската работническа партия (комунисти) — Габрово, от името на габровските работници и трудещи се поднася в дар на героичната БРП (к) и нейния ЦК за фонд „Народен дом и партийна печатница“ сумата 1,787,345 лв. (*Бурни и продължителни ръкопляскания*), отработена в трудов ден в чест на нейния исторически Пети конгрес, с чек № 10 от 16. XII. 1948 г. (*Ръкопляскания.*)

Ние искаме да видим в скоро време издигнат на площад „9-и септември“ нашият Народен дом като най-величествена сграда в нашата столица, където умът на Партията — нейният Димитровски Централен комитет,

начело с другаря Георги Димитров, чертае щастливото бъдеще на нашия народ. (*Ръкопляскания.*)

Да живее нашият славен ЦК начело с др. Георги Димитров! (*Ръкопляскания.*)

Секретар: Иван Райков.“

Следобедното заседание ще започне в 15:30 часа. Преди започване на разискванията по изнесените три доклада (политическия отчет, отчета на Централната контролна комисия и доклада по марксистко-ленинската просвета) конгресът ще бъде поздравен от армията и граничните войски точно в 15:30 часа, от Охаб Едуард, член на политическото бюро на обединената Полска работническа партия (*Ръкопляскания*), от Хари Полит, главен секретар на Централния комитет на Британската комунистическа партия (*Ръкопляскания*) и от Харни Йоханес Хулкконен, член на политическото бюро на Финландската комунистическа партия. (*Ръкопляскания.*) Останалите представители на братските партии ще поздравят конгреса в следващото заседание.

С това днешното заседание приключва.

(Закрито в 13 ч. 3 м.)

ТРЕТО ЗАСЕДАНИЕ
СЛЕД ОБЕД
20 декември 1948 г.
(Открито в 15.30 часа)

(В 3.29 часа влиза др. Георги Димитров, посрещнат с бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)

Антон Югов: *(Председателствуващ. Звъни.)* Започваме следобедното заседание.

Давам думата на др. Трайчо Костов, за да прочете няколко поздравителни телеграми от братски комунистически партии и вътре от страната. *(Ръкопляскания.)*

Трайчо Костов: *(Посрещнат с ръкопляскания.)* Получена е телеграма от Шведската комунистическа партия със следното съдържание:

*„До конгреса
на Българската работническа партия“,
София*

Шведската комунистическа партия изпраща братски и сърдечни поздрави на Българската работническа партия и на водача на българския народ, велик герой на световния пролетариат, др. Георги Димитров. *(Бурни ръкопляскания.)*

Съжаляваме много, че вождът на нашата партия при пътуването си за София се разболя и поради това не ще може лично да ви поднесе нашите приветствия.

Пожелаваме ви успех във вашата работа за изграждането на социализма в България в полза не само на българския народ, но и на цялото човечество. *(Ръкопляскания.)*

ЦК на Шведската комунистическа партия.“

Телеграма от Централния комитет на Израелската комунистическа партия. (Ръкопляскания.)

*„До Президиума
на Петия конгрес на БРП(к) — София*

Военната и политическа борба в Израел не ни позволява да приемем вашата братска покана да присъствуваме на вашия така важен конгрес. С голям интерес ние ще следим вашите разисквания, убедени, че партията на Българската работническа класа ще разреши проблемите на народа и на Българската народнодемократична република, ще изпълни петгодишния стопански план и ще спечели борбата на идеологическия фронт. (Ръкопляскания.) Вашата борба за мир, демокрация и социализъм в България е един източник, от който работническите маси в Израел черпят смелост. Ние ценим и уважаваме международната солидарност във вашите редове и опитите ви да ликвидирате буржоазния национализъм. Нашите работнически маси ценят вашата помощ в борбата на Израел срещу англо-американския империализъм за извоюване на своята независимост.

Приемете нашите искрени поздравии и пожелания за успех в работата на вашия конгрес. Горещи поздравии на вашия любим водач Георги Димитров — гордост на работническата класа от цял свят. (Бурни ръкопляскания.)

Да живее Българската работническа класа — авангард в борбата за мир, демокрация и социализъм!

За Централен комитет на Израелската комунистическа партия, секретар Самуел Микунис.“ (Ръкопляскания.)

Телеграма от Холандската комунистическа партия

*„До Петия конгрес на БРП(к) — София
Драги другари!*

В отговор на вашата покана съобщаваме ви, че за съжаление нямаме възможност да изпратим делегация на вашия Пети конгрес.

Ние поздравяваме горещо вашия конгрес и изразяваме нашите най-добри пожелания за успеха на вашата партия и щастието на българския народ, чийто сигурен водач е тя.

Можете да бъдете уверени в солидарността на прогресивните холандски работници в борбата ви за изграж-

дането на социалистическо общество и в нашата обща борба за траен мир и за демокрация в целия свят.

Изпращаме от името на нашата партия и от името на холандските работници сърдечен поздрав на др. Георги Димитров, вашия многопочитан вожд.

За ЦК на Холандската комунистическа партия,
Главен секретар: Пол Дьо Гроот.“ (Ръкопляскания.)

Телеграма от Норвежката комунистическа партия

„До Петия конгрес на БРП(к) — София

Драги другари!

Централният комитет на Норвежката комунистическа партия изпраща на делегатите на Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) своите най-сърдечни бойни привети.

Централният комитет на Норвежката комунистическа партия пожелава на Българската работническа партия (комунисти), авангарда на народната демокрация в България, под водачеството на др. Димитров, напредък и победа в нашата обща борба за мир и демокрация на народите от цял свят.

ЦК на Норвежката комунистическа партия.“ (Ръкопляскания.)

Има и някои телеграми от страната

„Работниците, военнослужащите и управлението на военния завод 35 на общофабрично събрание на 16 декември т. г. единодушно решиха в чест на Петия конгрес на славната Българска работническа партия да подарят един зъболекарски кабинет, състоящ се от: един зъболекарски стол, един шкаф-масичка, една крачна бор-машина, един умивалник-зъболекарски, един плювалник-зъболекарски.

С този подарък работниците, военнослужащите и управлението на завода изразяват своята готовност да вървят твърдо и неотклонно по пътя на изграждане социализма в нашата страна под ръководството на Комунистическата партия и нейния Централен комитет, начело с др. Георги Димитров.“ (Ръкопляскания.)

Антон Югов: За поздравление ще се яви делегация от народната армия. (*Бурни ръкопляскания, възгласи „Браво“ и „Ура!“.* На сцената пред Президиума с маршова стъпка влиза полковник от народната армия и рапортува пред др. Димитров сред много продължителни и бурни възгласи „Ура!“.)

Полковникът: „Другарю Димитров, моля разрешете да се яви и поздрави конгреса делегация от Българската народна войска. Старши на делегацията — полковник Врачев.“

(*Другарят Димитров разрешава. След това пред Президиума влиза група гвардейци и изсвирват с фанфари сигнала „Тържествени фанфари“ и сред бурни овации от страна на делегатите излизат. Явява се делегация, съставена от представители на всички родове оръжия на народната войска, която отдава чест на Президиума и делегатите на конгреса сред много продължителни и бурни ръкопляскания и възгласи „Да живее нашата народна войска“. Скандиране „Да живее нашата храбра армия!“ — „Да живее нашата храбра армия!“*)

На трибуната излиза възпитаник на Народното военно училище „Васил Левски“.)

Възпитаникът от военното училище — ст. курсантът Людмил Б. Тасев: (*От трибуната прочита следния художествено изработен адрес.*)

Другари делегати !

Щастливи сме да ви предадем пламенните бойни привети на бойците и командирите на нашата народна войска, отправени от все сърце към историческия Пети конгрес на славната партия на българските комунисти, партията герой и победител. (*Бурни ръкопляскания.*)

Нам се падна високата чест да станем изразители на безпределното уважение, любов и преданост, които народната войска изпитва към Партията, начело със смелия вожд, всепризнатия вожд и учител на нашия народ, др. Георги Димитров. (*Бурни ръкопляскания.*)

Тези чувства, които вълнуват всички военнослужащи, всички комунисти и отечественофронтовци, съставляващи нашата войска, не са случайни. Ние, бойците и командирите от народната войска, знаем добре, че без самоотвер-

жената героична борба на българските комунисти, без ръководството на Партията, нямаше да има победа над фашизма, нямаше да има 9 септември 1944 година, нямаше да са налице крупните успехи и завоевания на нашия народ по трудния, но светъл и радостен път към социализма. Ние знаем, че без ръководството на Партията и нейния славен Централен комитет, без мъдрите съвети лично на др. Георги Димитров нашият трудещ се народ и досега не би имал една истинска своя народна войска, верен защитник на неговите кръвни интереси, на неговата национална свобода и независимост, страж и защитник на великото дело на изграждащия се у нас социализъм. (*Ръкопляскания.*)

Благодарение на ръководството и правилната политическа линия на Партията днес ние сме щастливи да отпортуваме пред вас значителните успехи и постижения в изграждането на въоръжените сили на българския народ.

В какво се състоят нашите постижения?

Първо и преди всичко в това, че през последните три години командният състав на войската бе обновен и попълнен с верни народни синове от страна на активните борци-антифашисти. (*Ръкопляскания.*) С това бе нанесен решителен удар на фашистите и превратаджиите, загнездили се във войската отпреди 9 септември 1944 г., и на цялата реакция в страната; бе осигурено правилното развитие на войската и мирният необезпокояван труд на народа. Огромна роля в този обновителен процес изигра институтът на заместник-командирите по политическата част, създаден още в самото начало на Отечествената война и попълнен изключително от предани народни синове — комунисти. (*Ръкопляскания.*)

Второ. Нашата войска направи значителни крачки напред в своето обучение и бойна подготовка. Днес тя се учи упорито и успешно от огромния боен опит на най-могъщата съвременна войска, братската съветска войска — освободителка, усвоявайки сталинската военна наука и изкуство — науката да се побеждава. (*Силни ръкопляскания.*)

Трето. Политическата подготовка и възпитание на нашата войска са поставени на правилни и демократични основи. Нашите бойци и командири се възпитават в дух на нов, народен патриотизъм и на най-дълбок интерна-

ционализъм (*Ръкопляскания*); в духа на нашата нова конституция и на социалистическите идеали, в дух на ненавист и презрение към империалистите и подпалвачите на война, към всяко потисничество и експлоатация и в безпределна обич и привързаност към силите на демокрацията и мира и преди всичко към нашия двоен освободител — великия Съветски съюз (*Ръкопляскания*), към славната Всесъюзна комунистическа партия (болшевики) (*Бурни ръкопляскания*) и др. Сталин! (*Всички стават прави, продължително и бурно ръкопляскат и скандират „Сталин—Сталин“.*)

Бойците и командирите се стремят съзнателно да усвояват основите на великото всепобеждаващо учение на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин, без което не може да има правилно ръководство на войската, правилно изпълнение на нейните задачи. (*Ръкопляскания.*)

Четвърто. Все повече се засилва бдителността в редовете на войската, а също така и борбата против бюрокрацията и разточителството, за опазване на военната тайна и военното имущество. (*Ръкопляскания.*)

Изграждането и работата на военната организация на Отечествения фронт и военната народна младежка организация във войската даде нов тласък за укрепването и издигането на народната войска. С една дума, нашата войска все повече се превръща в здрав и надежден, съзнателен защитник на своя народ, на когото последният ще може спокойно да се опре в борбата си за социализъм! (*Ръкопляскания.*)

Наред с всичко това обаче ние съзнаваме, че има още много и упорито да се трудим, за да издигнем войската на нужната висота. Все още не всичко у нас върви гладко и успешно, все още ние проявяваме сериозни слабости и недостатъци, борбата срещу които е наш пръв дълг. Ние съзнаваме тях недостатъци, водим борба с тях и това е залог за тяхното постепенно изправяне и ликвидиране.

Другари делегати! Ние, военнослужащите, разбираме добре огромното историческо значение на настоящия Пети конгрес на Партията, на решенията, които ще вземе той за цялостното социалистическо развитие на страната и в частност за по-нататъшния растеж и укрепване на нашата народна войска. И ние още сега от името на

цялата народна войска поемаме високото задължение да проведем и да спомогнем за провеждане в живота на всички решения на Петия конгрес на Партията, ръководителка на нашия народ. *(Бурни ръкопляскания.)*

Въоръжени с тези решения, ние обещаваме да работим занапред още по-упорито и всеотдайно за издигане бойната мощ на войската чрез усвояване на великата Сталинова наука да се побеждава, чрез непрекъснато повишаване на своята политическа съзнателност и военни знания за беззаветна служба на народа и родината.

Ние обещаваме да положим всички усилия, за да оправдаем високото доверие, което са ни дали Партията, трудещите се и правителството, начело с др. Димитров, поверявайки ни защитата на Народната република срещу нейните врагове. *(Бурни ръкопляскания.)*

Под знамето на Отечествения фронт, под ръководството на Димитровската партия на българските комунисти, под великото знаме на идеите на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин ние ще вървим още по-твърдо и неотклонно напред по пътя на социалистическото изграждане на нашата родина, за укрепване на нейната отбранителна мощ. *(Бурни ръкопляскания.)*

В знак на обич и признателност към Българската работническа партия (комунисти), ръководителка на нашия народ и вдъхновителка на нашата народна войска в борбата за укрепване отбраната на страната, народната войска подарява на Партията един пътнически самолет. *(Бурни ръкопляскания)*, купен с пари, събрани от войската *(Всички стават, бурно и продължително ръкопляскат с възгласи „Браво!“ и „Ура!“ Продължително скандиране: „Да живее народната армия!“, „Да живее народната армия!“ Нови продължителни възгласи „Ура!“ и ръкопляскания)*, който самолет ще бъде предаден на новоизбрания от конгреса Централен комитет на Партията на 1 май 1949 год., един макет на който поднасяме на конгреса. *(Оживление.)*

Лично на др. Димитров, нашия любим и мъдър вожд и учител, народната войска поднася нашите скромни подаръци.

Да живее историческият Пети конгрес на БРП(к)! *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Да живее славната Българска работническа партия (комунисти), ръководителка на нашия трудещ се народ

в борбата му за социализъм и траен мир! (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Да живее мъдрият Централен комитет на Партията, начело с неговия главен секретар, вожда и учителя на нашия народ, др. Георги Димитров! (*Всички стават, бурно и продължително ръкопляскат с възгласи „Ура!“.* *Продължителни скандирания: „Димитров!“, „Димитров!“, „Димитров!“.* *Продължителни възгласи „Ура!“.*)

Да живее великото и непобедимо учение на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин! (*Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“.* *Всички стават и устройват овакия на народната армия.*)

Един авиатор поднася на др. Георги Димитров макет от пътнически самолет. Един уредник от танковите войски поднася на др. Димитров макет от танк и червен плат — покривка. Уредник от военните фабрики поднася на др. Димитров голяма метална звезда. Уредник от механизираните войски поднася на др. Димитров макет от малък червен автомобил. Другарят Димитров се ръкува с ония, които му поднесоха подаръците.

Под командата на полковник Врачев офицерите, уредниците, подофицерите и войниците сред бурни и продължителни ръкопляскания и продължителни възгласи „Ура!“ напускат сцената.)

Антон Югов: Следва делегация от нашите славни граничари. (*Бурни и продължителни ръкопляскания, възгласи „Ура!“.*)

Полковник Васил Балевски: (*Застава мирно пред др. Димитров и козирува, посрещнат с бурни ръкопляскания.*) Другарю Димитров, позволете ми да ви представя делегацията от българските граничари.

Георги Димитров: Разрешавам!

(Полковник Васил Балевски излиза и наново се връща, като води под строй група от офицери, подофицери, войници и чиновници от граничните войски. Мощно и продължително „Ура!“. *Ръкопляскания и възгласи „Браво!“.)*

Полковник Васил Балевски: (*Застава мирно и козирува пред др. Георги Димитров.*) Другарю Димитров, разрешете да ви доложат от името на Командуването на граничните войски, че границата и граничната линия на

нашата Народна република се намират в добър ред. (*Бурни и продължителни ръкопляскания. Възгласи „Ура!“*.)

Нашите другари граничари са изпратени от границата да поднесат приветствие на конгреса на нашата славна и героична Комунистическа партия. От името на граничарите ще поднесе приветствие командирът от за-става на нашата южна граница подпоручик Фоти Кралев.

Подпоручик Фоти Кралев: (*От трибуната.*) Скъпи другарю Димитров, другари делегати и делегатки на Петия конгрес на БКП, приемоте пламенните борчески привети на българските граничари и техните пожелания за успешна и ползотворна работа. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Българските граничари от Странджа и Родопите, от Черно море и Дунав, от Беласица и Пирин, от цялата граница сърдечно благодарим на своята любима партия за големите грижи, които е положила за нас, за да ни помогне да станем истински граничари. (*Бурни ръкопляскания.*)

Макар и далеч по краищата на нашата хубава земя, ние ясно съзнаваме историческата роля на Петия конгрес, който ще трасира най-кратките и сигурни пътища за построяване основите на социализма у нас, за ликвидирание остатъците на капиталистическите елементи в града и на кулаците — в село, за внедряване в съзнанието на народа марксистко-ленинската идеология. (*Бурни ръкопляскания.*)

Ние ясно виждаме как българският народ, воден от своята Комунистическа партия, строи своето щастливо бъдеще и започва изграждането на социализма. Ние знаем, че за осигуряване изпълнението на тия исторически задачи на българския народ са необходими вътрешно спокойствие и сигурни граници. Ние чувствуваме погледа и повелята на Партията: „Това е ваш дълг!“ И ние обещаваме да не пожалим сили, ако се наложи — и живота си, но да осигурим това спокойствие и ненарушими граници. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Ние обещаваме да усвоим великото победоносно революционно учение на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин, за да бъдем съзнателни, твърди и неустрашими предни стражи на българския народ. (*Бурни ръкопляскания.*)

Ние обещаваме да изучим военното и гранично дело до съвършенство, да се учим непрекъснато от опита на съветските граничари. (*Бурни ръкопляскания.*)

Със заредени пушки и автомати, в мраз и зной, денем и нощем ние ще бдим неуморно на нашите граници и не ще позволим ничий крак да ги прегази безнаказано. (*Бурни ръкопляскания.*) Ние знаем, че силата на любовта ни към народа ще бъде мерена със силата на омразата ни към неговите врагове. (*Бурни ръкопляскания.*) Обичайки по Димитровски нашата родина, ние обещаваме по Димитровски да мразим и да бием външните и вътрешни врагове на българския народ. (*Бурни и продължителни ръкопляскания. Възгласи „Ура!“.*)

Ние обещаваме пред нашата любима партия и пред др. Г. Димитров, че ще положим всички усилия, за да станем наистина очи и уши на нашата млада народна република. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

При изпълнение на нашия тежък граничарски дълг ние ще се вдъхновяваме от героичния пример на безсмъртните български комунисти, загинали за свободата и независимостта на нашата родина. (*Бурни ръкопляскания.*)

Да живее историческият Пети конгрес на славната Българска Комунистическа Партия! (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Да живее Българската Комунистическа Партия и нейният Димитровски Централен комитет! (*Бурни ръкопляскания.*)

Да живее нашият любим учител и вожд др. Георги Димитров! (*Всички стават на крака. Бурни и продължителни ръкопляскания. Скандирания: „Да живеят граничарите!“, „Да живеят граничарите!“, и възгласи „Ура!“.*)

Да живее солидарността на всички комунистически партии в света, начело с Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) и великият вожд на цялото прогресивно човечество, др. Сталин! (*Всички стават прави. Бурни и продължителни ръкопляскания. Продължителни възгласи „Ура!“. Продължителни скандирания: „Сталин!“ — „Сталин!“ — „Сталин!“*)

Глас: Да живее Съветската армия!

(*Продължителни скандирания „Да живее Съветската армия!“.* Продължителни възгласи „Ура!“.
Бурни и продължителни ръкопляскания.)

Подпоручик Фоти Кралев: (*Застава мирно пред другаря Димитров и козирува.*) Другарю Димитров, товарен съм да направя следното съобщение:

В чест на конгреса и в знак на голямата любов и признателност към Партията граничарите и служителите при Вътрешното министерство подаряват една лека разущавателна кола, която да се използва за работа в крайграничните южни райони за укрепване Партията и отнасяне и до последната колиба учението на Маркс—Енгелс—Ленин—Сталин! *(Всички стават на крака. Много бурни и продължителни ръкопляскания. Мощни възгласи „Ура!“.* Граничарите под строй напускат сцената при бурни ръкопляскания и мощно „Ура!“)

Антон Югов: Има думата за поздравление др. Охаб Едуард, член на Политбюро на Обединената полска работническа партия. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Охаб Едуард: *(Излиза на трибуната, посрещнат с бурни и продължителни ръкопляскания и ставане на крака.)*

Драги другари!

Заседаващият във Варшава Обединителен конгрес на Полската работническа партия и Полската социалистическа партия изпраща вам — на Петия конгрес на БРП (к), и чрез вас на работническата класа и трудещите се в България — своя сърдечен братски боеви привет. *(Ръкопляскания.)*

С народа и с трудещите се в България нас ни свързва не само общият славянски произход, родственост на езика и еднакви обичаи; много повече нас ни свързва еднаквият социален строй — строй на народната демокрация. Нас ни свързва общността на държавните интереси, общият ни съюз със Съветския съюз, общата ни борба срещу империализма и подпалвачите на нова война — общата борба срещу тъмните сили на реакцията. *(Ръкопляскания.)*

Трудещите се в България, както и полският трудов народ, получиха своето национално и социално освобождение благодарение героичната помощ на Червената армия, която разгроми хитлеровските завоеватели и със самото си присъствие парализира реакцията, която мечтаеше за реставрация — за връщане властта на капиталистите и земевладелците.

Съюзът със Съветския съюз представлява за двата наши народа необходимо условие за мир и национална независимост. Съюзът ни със Съветския съюз позволи на

нашите народнодемократически държави да се създадат и развият по пътя към социализма.

Бихме могли да приведем много примери, от които ще се види приликата в работническото движение на нашите две страни. Сравнението, което по-горе направихме, е достатъчно, за да покаже, че полските работници са заинтересовани в изучаването на вашия опит, от който те могат да извлекат не една ценна поука.

Нашата партия познава и високо цени героичната борба на българската работническа класа срещу буржоазията, национализма, фашизма и германските завоеватели — борба, която далеч надхвърля рамките на вашата страна. Вождът на българската работническа класа, който притежава всички най-добри качества на вашия способен и героичен народ — др. Димитров, се радва на уважението и любовта на милиони работници в цял свят. *(Ръкопляскания.)* Думите на др. Димитров, произнесени тук, ще бъдат слушани с голямо внимание и ще бъдат анализирани от нас — делегатите на Обединената полска работническа партия, която води полския народ към социализъм. *(Ръкопляскания.)*

Жесток и трънлив беше пътят на полската работническа класа, авангардът на която в продължение на повече от 60 години се бори при условията на най-дълбока нелегалност срещу царизма, срещу кайзерите, срещу кървавото управление на полския фашизъм, срещу зверската хитлеристка окупация. Това беше борба на трудещите се за национално и социално освобождение. За остротата на класовата борба в нашата страна говори между другото и фактът, че след освобождението на Полша от Съветската армия от каиновите куршуми на реакцията и фашистките банди паднаха повече от 20,000 полски работници и селяни, от които 15,000 членове на нашата Полска работническа партия.

Въпреки желанието на полските фашисти и на техните англо-американски господари, тези фашистки банди не преклониха главата и не изплашиха авангарда на работническата класа. Полската работническа партия излезе от тази борба с победа, засилена, стегната и уверена в своята огромна сила. Тя се свърза с най-широките слоеве на работническите и селските маси, които в Полската работническа партия виждат своя водач и учител.

Многобройните фашистки банди бяха разгромени и почти окончателно унищожени. Действащата легална или полулегална чужда реакционна агентура получи съкрушителен удар в изборите. Фалиралите водачи на полската буржоазия, начело с Миколайчик, подло избягаха в чужбина, за да се поставят на служба на американския или английския шпионаж, получаващи своето юдинско възнаграждение, хвърляйки кал върху нова Полша, върху нейната работническо-селска власт.

Но днес в Полша никой не обръща внимание на подлите и безсилни скърцания на гнилите и проядени зъби на наемниците на Уол стрийт и лондонското Сити — на разните миколайчиковци, зарямбовци и квапинци.

Полският народ, начело с работническата класа, под ръководството на един и половина милионната Обединена полска работническа партия, възстановява из развалините разрушената страна, лекува раните, нанесени от хитлеристката окупация, споява своя братски съюз със социалистическата държава и със страните на народната демокрация. Той гради по-доброто бъдеще на измъчената си родина — слага основите на бъдещия социалистически строй.

Успехите от досегашната работа на полските работници и селяни са огромни. Индустриалното ни производство за 1948 година надхвърли довоенното производство от 1938 година с 40% (*Ръкопляскания*), а пресметнато на глава — увеличението е почти двойно.

Земеделското производство е още с десетина процента по-малко от довоенното, но най-важният продукт на земеделското производство, а именно хлябът, за 1948 година не само задоволява напълно вътрешните нужди и ние имаме възможност не само да натрупваме запаси, но имаме и излишък — за износ. (*Ръкопляскания*.) Тригодишният стопански план се изпълнява наднормено. Обединеният конгрес обсъжда понастоящем петгодишния стопански план, който ще постави здравите и трайни основи на социализма у нас. Днес във всички отрасли на нашата индустрия се развива небивало патриотическо съревнование, което обхваща стотици хиляди работници, обзети от силно социалистическо въодушевление.

В предконгресните дни, в атмосфера на небивал ентусиазъм, с който работническите маси приветстваха

обединението на полската работническа класа, се разгоря още по-голямо съревнование, което повдига производителността на труда на по-висока степен. Ще спомена само, че минното производство, което през септември т. г. изпълни плана със 103⁰/₀, през октомври с. г. нарасна на 111⁰/₀. Средният дневен добив на един работник у нас е пораснал от 1,260 кгр. въглища през септември т. г. на 1,300 кгр. през октомври с. г. Нашите ударници копачи надминаха досегашните си норми. Например др. Цирон през август т. г. е дал 702⁰/₀ дневна продукция, а Желински е стигнал 720⁰/₀. Мисля, че цифрите сами говорят за себе си.

Икономическото развитие на Полша, също както и в другите народнодемократически страни, е свързано неразривно с неумолима класова борба, която в последно време се е заострила и ще се заостря още повече, особено в селото.

Обединената полска работническа партия в борбата си срещу капиталистическите елементи в село — в защита на бедните и средни селяни от кулашка експлоатация — пристъпи към организиране на трудовокооперативни земеделски стопанства и с постепенното въвеждане на земеделските машини в земеделското стопанство ще избави трудовото селячество от нищета. Образувайки трудовокооперативни земеделски стопанства на основа на доброволността, опирайки се на помощта на народната държава и работническата класа, ние ще се стремим да изучим опита на онези страни на народните демокрации, които имат вече успехи в тази област. Мисля, че не една ценна поука ще почерпим от опита на българския трудещ се народ, който е образувал над 1,000 трудовокооперативни земеделски стопанства. (*Ръкопляскания.*)

От цялото си сърце ви поздравявам, другари, за този голям ваш успех.

В трудната борба за ликвидация на капитализма и за създаване социалистическия строй Полската обединена работническа партия се ръководи от безпогрешното маркс-ленинско учение и от примера на героичната партия на Ленин и Сталин — ВКП (б). (*Ръкопляскания.*)

В ръководството на полското работническо движение имаше отклонение и опити да се заместват основите на пролетарския интернационализъм с десен опортюнизъм

и с дребнобуржоазен национализъм, целейки тласкането на Партията на Титови позиции — в пропастта на разколничеството, в блатото на социалдемокрацията.

Партията разгроми групата на десните опортюнисти и националисти в Полската работническа партия и в Полската социалдемократическа партия. Това укрепи силите на Партията и я въоръжи с идеологическа сила, правейки я годна за нови боеве и ново социалистическо настъпление.

Полската работническа партия и Полската социалистическа партия не се обединяват на опортюнистическа основа, към която я тласкаха десните социалдемократи. Обединението се осъществява в резултат на победата над опортюнизма и социалдемократизма, на базата на марксизмо-ленинизма. Ето защо обединението ще бъде трайно и продължително и ще увеличи силите на работническата класа.

Можем да уверим работниците и селяните в България, че Обединената полска работническа партия, вярна на славните традиции на полското работническо движение, вярна на революционните основи на марксизмо-ленинизма, ще изпълни своята историческа задача и ще изгради социалистическа Полша. Полша, както и България, в съюз с непобедимия Съветски съюз е и ще бъде преден пост на антиимпериалистическия фронт, преден пост на международния мир, свобода и прогрес. *(Ръкопляскания.)*

Да живее международната солидарност! *(Ръкопляскания.)*

Да живее историческият Пети конгрес на Българската работническа партия (комунисти)! *(Ръкопляскания.)*

Да живее героичният вожд и учител на народите — др. Сталин! *(Всички стават прави. Бурни продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)*

Да живее вождът на българския народ, гордост на международното работническо движение — др. Георги Димитров! *(Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“ Продължително скандиране „Бйерут!“ и нови възгласи „Ура!“)*

Антон Югов: Другари делегати! Преди да дам думата на следващия, моля другарите, които ще се записват за изказване, да изпратят бележчици до секретариата, за да си запазят място.

Има думата за поздравление др. Хари Полит, Главен секретар на Централния комитет на Британската компартия.

(Др. Хари Полит се явява на сцената, посрещнат от всички със ставане на крака и с бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи: „Браво!“ и „Ура!“. Ръкувайки се сърдечно с др. Георги Димитров, др. Хари Полит се отправя към трибуната.)

Др. Хари Полит: *(От трибуната.)*

Другари!

От името на Централния комитет на Английската комунистическа партия аз нося най-топли братски привети на вашия Пети партиен конгрес.

Ние винаги сме следили с възхищение борбите на българските работници и селяни, тяхната самопожертвувателна борба срещу свирепите реакционери в миналото, тяхната героична борба — изправени лице с лице срещу мъченията, затвора или смъртта, тяхната борба за национално освобождение през 1941—44 година, както и вашите усилия да изградите нова, демократична България и да я водите напред по пътя към социализма, след като вашата страна бе освободена с помощта на славната Съветска армия.

Един от членовете на нашата партия — майор Франк Томсън — падна жертва на фашизма, борейки се рамо до рамо с героичните български партизани. *(Ръкопляскания.)* Нека неговата смърт бъде символ на най-доброто, което английският народ е дал на българския народ. Много от нашите младежи и студенти, които работеха с български бригадири, се върнаха възхитени от вашите постижения.

Животът и дейността на другаря Димитров винаги са ни вдъхновявали във Великобритания. Неговото героично държане на Лайпцигския процес, демаскирането на фашизма даде мощен тласък на антифашисткото движение в нашата собствена страна.

Но английската реакция, капиталистите, консерваторите, лейбъристките водачи от дясното крило гледат с враждебност и омраза към нова България, защото за социалдемократите от дясното крило успехите на новите демокрации от Източна Европа, успехите на нова България са в пълно противоречие с всичко онова, което

те поддържат. Бевиновци, крипсовци, макниловци обичат да се назовават „демократични социалисти“. Те обаче не са нито за демокрацията, нито за социализма. Те казват на английските работници, че държавата е неутрална, безпристрастна, надкласова, че тя е инструмент, който може да бъде употребен срещу която и да е партия, дошла на власт. И те използват тази капиталистическа държава с всичките ѝ институти, държава, която потиска работническата класа и експлоатираните народи на Британската империя. Ръководителите на британската армия и полиция са ръководители, поставени от капиталистите. Британските дипломати и консули са също такива представители на господстващата класа. Британските шпиони, които продължават своите интриги и конспирации в страните на социализма и новата демокрация, са същите стари шпиони на старата „Интелижанс сървис“. Лейбъристкото правителство вече провежда чистка срещу прогресивните хора в държавния апарат, нещо, което дори консерваторите не смееха открито да направят.

Истинското положение е такова, че във Великобритания днес, при едно трето лейбъристко правителство, печалбите на капиталистите растат до невиждани размери, цените се увеличават, производството се е увеличило с 25⁰/₀ над довоенното ниво, а действителните надници, жизненият уровень на работниците се понижават. В задълбочаващата се обща криза на капитализма и на британския империализъм, когато само поражението и унищожението на капитализма може да отвори вратата към един нов и по-добър живот за трудещите се, десните социалдемократи се опитват по всички начини да отклонят работниците от пътя на борбата, да спасят, да запазят капитализма, да притъпят класовото съзнание на работниците и съзнанието им за тяхната класова мощ.

Британските империалисти, подпомогнати изцяло от десните лейбъристи, все повече и повече прехвърлят тежестите на собствената си криза върху плещите на колониалните народи. Те водят истински колониални войни, както например в Малая.

В световен мащаб британският империализъм играе ролята на по-млад партньор на американския империализъм. В Гърция британският и американският империализъм обединяват своите усилия, за да смажат гръцкия народ, чиято

съпротива става от ден на ден все по-силна и по-силна. Британският и американският империализъм подпомагат Франковия фашизъм да потиска испанския народ и работят за едно империалистическо преразпределение на Палестина.

Маршаловата помощ, така радушно посрещнатата от английските консерватори и водачите на лейбъристката десница, означава разруха за английската индустрия. В резултат на тази „помощ“ Англия е лишена от стомана, а американски стоманени изделия изместват английските от английския и световен пазар. Американските тръстове желаят да изградят контролирана от германците западногерманска и японска индустрии, които с големи вложения на американския капитал и евтина германска и японска работна ръка ще могат да нанесат силни удари на английската индустрия, конкурирайки я по отношение на текстил и други стоки. Маршаловият план забранява разширяването на английската търговия със Съветския съюз и новите демокрации, като заграбва от Англия много от нейните стари пазари. Маршаловият план се използва като инструмент и база за пряко икономическо и политическо вмешателство във вътрешните английски работи. Все повече и повече американските тръстове посредством лейбъристките водачи диктуват вътрешната и външна политика на Англия.

Американските империалисти се нуждаят от Англия и Британската империя като военни бази против Съветския съюз и новите демокрации. Лейбъристкото правителство, послушно на своите американски господари, насочва британската икономика към война. От всеки 20 шилинга, събрани от подоходния данък, $8\frac{1}{4}$ шилинга отиват за военни разходи — сегашни и предишни. Дългове за минали и сегашни войни отнемат 40% от държавния бюджет. Повече от $1\frac{1}{4}$ милиона мъже и жени се намират във войската или работят за въоръжените сили. Фабрики минават към военното производство. Нараства числото на повиквателните, а демобилизацията се отлага.

В печата на Уол стрийт и в речите и писанията на ръководни военни лица в САЩ на Англия хладнокръвно се гледа като на база за атомна война. В последните теории на американските милитаристи Англия ще сподели със Западна Германия и Франкова Испания благоволе-

нието те трите да бъдат главни европейски военни бази на американските тръстове.

Всички усилия на английската реакция са насочени да предизвикат омраза срещу СССР и новите демокрации. Десните лейбъристски водачи, които считат за своя главна роля отклоняването на английските работници от борбата срещу капитализма, виждат своите главни врагове в Англия в лицето на комунистите и активистите работници, които водят борбата срещу капитализма.

Поради големината на тяхната пропагандна машина, трябва да признаем, че те са постигнали известни успехи, но основната част от английските работници отхвърли антисъветската пропаганда.

Аз мога да ви кажа с увереност, че английските миньори и инженери, строители и докери, английските металици и транспортни работници, английската работническа класа няма, никога няма да се бие срещу Съветския съюз. (*Продължителни и бурни ръкопляскания.*)

Стопанският триумф на СССР, чудото на възстановяването след опустошенията на войната, забележителните успехи на новото планово стопанство в новите демокрации са в рязък контраст с увеличаващото се обедняване и трудностите на трудещите се в Западна Европа. В Съветския съюз и новите демокрации повече производство означава по-висок жизнен уровень. В Англия колкото повече произвеждат работниците, толкова повече нарастват печалбите на капиталистите и намаляват надниците на работниците. В Съветския съюз и новите демокрации дните на стопански депресии и кризи свършиха. В Западна Европа работниците се боят от приближаването на нова депресия, безработицата отново надига глава и за тях няма никаква сигурност в утрешния ден.

В Съветския съюз и новите демокрации се говори за мир. Народите в тези страни искат мир и техните правителства се борят за мир. В Англия и Западна Европа народите искат мир, но империалистите и техните правителства работят за войната.

Все повече и повече английските работници започват да разбират опасностите, на които ги подхвърля гибелната политика на лейбъристкото правителство. Те се борят срещу замръзването на надниците и за тяхното увеличение. Те се противопоставят, когато лейбъристите

предават трудно извоюваните профсъюзни придобивки, за да увеличат печалбите на капиталистите и за да изхвърлят работниците от работа.

Английските работници поемат ръководна роля в масовите движения срещу увеличението на рентите и преди всичко те демонстрират своето силно желание за траен мир, подкрепяйки движението за мир.

Много тежки задачи лежат върху Английската комунистическа партия. Нашата партия е малка, но макар че имаме само 43,000 члена, ние имаме значително влияние във фабриките и трейдюнионите. Десните лейбъристски водачи всячески полагат усилия, за да разрушат това влияние. Капиталистическата и лейбъристка преса изпълва своите колони с атаки срещу Комунистическата партия. Всички видове буржоазни идеолози са се свързали заедно в борбата срещу комунизма — поети и философи, епископи и биолози. Всички усилия се правят в масовите организации да бъдат изолирани комунистите и работническата класа и да бъдат отстранени работниците комунисти от ключови позиции в трейдюнионите, избрани и изпратени на такива постове от своите другари, поради това, че са изтъкнати дейци в борбата на работническата класа. И въпреки това, антикомунистическата кампания, започната от консерваторите и десните лейбъристски водачи, не успя. Комунистическата партия отстоява твърдо срещу атаката, и нейното влияние расте масово. В трудните борби, които стоят пред нас, ние сме подкрепяни и въодушевявани от все повече увеличаващите се успехи на великия Съветски съюз и от постиженията на народнодемократическите страни като България, където трудещите се, водени от работническата класа, водени от комунистическите партии, маршируват уверено напред към социализма. (*Ръкопляскания.*)

Да живее Българската работническа партия (комунисти)! (*Ръкопляскания.*)

Да живее трайният мир! (*Ръкопляскания.*)

Да живеят др. Димитров и др. Сталин! (*Продължителни ръкопляскания. Напускайки трибуната, Хари Полит се ръкува сърдечно с др. Георги Димитров и заема мястото си.*)

Антон Югов: Другари! За поздравление има думата др. Харни Йоханес Хулкконен, член на Политбюро на Финландската компартия. (*Ръкопляскания.*)

Др. Харни Йоханес Хулкконен: *(Посрещнат с продължителни ръкопляскания, отива на трибуната, носейки малко финландско знаме, което поставя пред себе си.)*

Скъпи другари делегати на конгреса на победоносната Българска работническа партия! Членове на Централния комитет и уважаеми от целия свят, другарю Димитров!

На мен е възложена особено приятна задача да ви предам поздравите на живеещите и борещи се в трудните условия на север, на трудещия се финландски народ и на ръководителя на неговите борби — Финландската комунистическа партия. *(Продължителни ръкопляскания.)* Изпълнението на тази задача е особено приятна още и затова, защото мнозина от нас — финските комунисти, познават лично др. Димитров *(Ръкопляскания)* и неговите близки съратници, с които ние преди войната и след нея сме водили съвместна борба против фашизма. *(Ръкопляскания.)*

Радостно е, че вашата борба за социализъм ви е довела до толкова забележителни и трайни победи.

Ние във Финландия сме значително изостанали от вас в процеса на народнодемократическото развитие. Окуражени от изострянето на международното противоречие в резултат на усиливащото се настъпление на западните империалисти и в резултат на победата на силите на реакцията в парламентарните избори през лятото миналата година, фашистките клики във Финландия се активизираха толкова много, че те можаха да унищожат същественото постижение на силите на демокрацията, постигнато след войната, и се стремят да изменят цялата следвоенна политическа линия. Реакционната буржоазия не бе в състояние сама да се справи с тази задача. Но в нашата страна тя има верен помощник в лицето на вървящата по стъпките на военния престъпник Вайяне Танер социалдемократическа партия.

Миналото лято буржоазията постави пред дясното ръководство на социалдемократическата партия задачата за завземане на властта, като използва създадената след парламентарните избори правителствена криза. Народните демократи бяха отстранени от правителството и властта беше предадена на социалдемократическото пра-

вителиствено малцинство, което в своята дейност изцяло зависи от подкрепата на буржоазията.

През изминалата след смяната на правителството половин година съществуващото по милостта на едрите капиталисти правителство на „третата сила“ доведе нашата страна до извънредно тревожно положение както в областта на стопанството, така и в областта на политическия живот. Икономиката на страната все повече става зависима от капиталистическия Запад, в резултат на което се увеличават трудностите в търговията и особено в областта на износа на продуктите на дървоснабдителната индустрия, която има решаващо значение за нашата икономика. Намаляване работата в дървената индустрия доведе до значителна безработица и до влошаване условията за живот на дребните селяни, тъй като източникът на тяхното съществуване зависи преди всичко от продажбата на дървения материал и от доходите, които се получават от дървоснабдяването. Едновременно с това селяните срещат трудности при продаването на селскостопанските продукти, защото ръстът на безработицата и снижаването на заплатите намаляват покупателната способност на вътрешния пазар.

В резултат на проявените вече сериозни признаци на криза политическата борба в нашата страна се изостря. Едрите капиталисти с помощта на социалдемократическото правителство правят всичко, за да стоварят последиците от икономическите трудности върху плещите на трудещите се.

Обаче ние, комунистите във Финландия, както и в другите останали страни, никога не ще отстъпим пред трудностите. Партийният конгрес през есента и празненствата по случай тридесетгодишнината на партията показа, че широките маси на трудещите се поддържат нашата политика. Нашата партия брои сега 53 хиляди члена. Тя е най-голямата политическа партия в страната. Демократическият съюз на финландския народ, създаден от комунистите и другите прогресивни кръгове за сътрудничество, наброява в своите редове 170 хиляди души. Комунистите имат значително влияние в профсъюзите, обединяващи 230,000 работници.

Въпреки че реакцията е събрала всичките си сили в антикомунистическия фронт, въпреки че членовете на

нашата партия в много населени пунктове работят в условията на голям натиск и даже терор, ние знаем, че нашата партия, че революционната работническа класа и селското население на Финландия не могат да бъдат лишени от извоюваните от тях права в обществото. Нашите демократически организации са сила, с която не могат да не се съобразяват даже най-злостните врагове. Гаранция за това е и мирният договор, който ограничава възможностите за дейност на фашистите и пречи за дискриминацията на демократическите елементи. Нашият народ вижда в сключения миналата пролет между Финландия и Съветския съюз договор за дружба, сътрудничество и взаимна помощ надеждна гаранция за запазването на мира и безопасността на нашите граници. На този договор се опира нашият народ в борбата за своите права, за дружбата между народите на Финландия и Съветския съюз. Разпространяваната от военните политики националистическа ненавист към Съветския съюз постепенно се разсейва. Далновидната и мъдра политика на съветското правителство и на др. Сталин постепенно унищожават предразсъдъците на финския народ и разгаряните в течение на десетилетия от финската реакция националистически чувства по отношение на Съветския съюз. Ние знаем, че дружбата между Финландия и Съветския съюз е гаранция за самостоятелното съществуване и бъдещето на нашата страна. Ние ще положим всички сили, за да могат народните маси да разберат това и да действуват в съответствие с него.

Пожелавам на вашия конгрес успех в работата. Уверен съм, че мога да занеса оттук на своята партия много ценни сведения за опита, който доблестната братска българска партия, партията на др. Димитров, е натрупала в борбата за нова социалистическа България. *(Бурни продължителни ръкопляскания.)*

Да живее Българската работническа партия (комунисти)! *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Да живее надеждният защитник на независимостта и демократическото развитие на народите — Съветският съюз, и неговият вожд — др. Сталин! *(Бурни продължителни ръкопляскания. Всички стават прави и сърдечно акламират.)*

Централният комитет на нашата партия ми поръча да предам на конгреса това малко настолно знаме в знак на солидарност между нашите народи. (*Поднася знамето на др. Г. Димитров сред продължителните оващи на конгресистите, като сърдечно се ръкува с др. Георги Димитров и председателстващия заседание, др. Антон Югов.*)

След това Централният комитет на нашата партия ми поръча да предам лично на др. Георги Димитров следния адрес: (*Продължителни ръкопляскания.*)

„Централният комитет на Финската комунистическа партия изпраща своя пламенен привет на славния вожд на трудовия народ и на Българската работническа партия (комунисти) — Георги Димитров. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Ние сме искрено благодарни Вам, драги др. Димитров, за Вашите ценни съвети и дружеска поддръжка, които ни оказвахте в течение на години. Вашият пример ни въодушевява в борбата за траен мир, за народна демокрация, за социализъм.

Политбюро на Финската компартия.“

(*Другарят Хулкконен предава художествено изработен адрес, подвързан с червена кожа, на др. Георги Димитров, с когото се ръкува сред бурните ръкопляскания на делегатите.*)

Антон Югов: 15 минути отдих.

Другарите, които ще се изказват, трябва да се запишат предварително.

(*След отдиха.*)

(*В 17:25 часа на сцената при Президиума влиза др. Георги Димитров, посрещнат с бурни ръкопляскания.*)

Антон Югов: (*Звъни.*)

Другари, едно предупреждение. Много от делегатите пушат по коридора. Това представлява сериозна опасност. Дирекцията на театъра предупреждава пушачите да пушат само в специалните салони.

Започват дебатите по трите доклада.

Има думата др. Тодор Живков, първи секретар на Софийския градски комитет.

Тодор Живков: *(Посрещнат с ръкопляскания.)*

Другари, ние изслушахме политическия доклад на др. Димитров. Всеки от нас чувствува и разбира, че това не е обикновен доклад, а програма, която ще мобилизира милионите трудещи се у нас за нови трудови подвизи.

Този доклад вълнува и поражда нов прилив на ентузиазъм, на енергия, на желание да се работи още повече, да се работи за делото на социализма у нас.

Другари! Прегледът, който др. Димитров направи върху развитието и борбите на нашата партия в най-бурния ѝ период, не представлява само исторически интерес, а една дълбока поука, особено за нас, по-младото партийно поколение. От този критически обзор ние можем да направим главно два основни извода: първо, че нашата партия, ако днес е стигнала до своя първи свободен конгрес, до управляваща и ръководеща сила в нашата страна, то това, преди всичко, е резултат на непримиримата борба на партията с десните и леви уклони в нейните собствени редове и срещу враговете на работническата класа; и второ, че начело на тази борба е стоял винаги верният ученик на Ленин-Сталин, др. Димитров, и неговите съратници. *(Ръкопляскания.)*

Дълбокият маркс-ленински анализ, който др. Димитров прави на периода от 9 септември до днес, ни дава възможност повече от всеки друг път да видим по места нашите собствени постижения и слабости.

В светлината на този доклад аз искам пред Петия конгрес да отбележа, че софийската партийна организация, водейки борба за изпълнение на задачите, стоящи пред нея, от една хиляда в първите дни след 9 септември, днес брои близо 40,000 члена и здраво се е укрепила сред трудещите се в града. Тя успява сравнително бързо и добре да вдигне десетки хиляди не само свои членове, но и широка безпартийна маса в най-различни политически и други масови акции. Блестящите резултати от изборите за Великото народно събрание, широко разгърнатото бригадирско движение, предсрочното изпълнение на двегодишния стопански план в повечето от половината индустриални предприятия, масовото изграждане на Единната отечественофронтовска организация, която брои над 100 хиляди члена, масовото изграждане на ОРПС,

масовото изграждане на Съюза на народната младеж, на Женския народен съюз са ярки показатели за това.

Със задоволство можем да подчертаем, че идейно-политически софийската партийна организация е здраво сплотена зад Централния комитет, зад партийната линия и др. Димитров. (*Ръкопляскания.*)

Но наред с тези достижения ние трябва да отчетем и някои от нашите слабости.

Първо. Софийската партийна организация в редица случаи не стои на уровен на задачите, които стоят пред нея. При голямото раздвижване на кадрите във връзка с национализацията и реорганизацията на държавния апарат не се осигуриха необходимите ръководещи кадри за партийно-организационната работа.

В районните комитети и в ръководствата на първичните организации се издигнаха другари с недостатъчен идейно-политически и организационен опит, които не са в състояние да обезпечат ръководството и провеждането на големите и отговорни задачи, стоящи пред тях.

Второ. Социалният състав на софийската партийна организация е незадоволителен за София като индустриален център. Процентът на работниците, въпреки че е по-голям отколкото общия процент за цялата страна, е малък. Въпреки вниманието, което др. Трайчо Костов ни обърна по този факт, ние и до днес не увеличихме работническото комунистическо ядро в организацията, въпреки благоприятните обективни условия.

Трето. Участието на жените членки в Партията е също неудовлетворително. То не отговаря на разрасналите дружества на Женския народен съюз и на политическата активност на жените и е указател, както подчерта др. Димитров, за неправилни методи на работа сред жените.

Четвърто. Категорията на партийците служещи се увеличи неимоверно много, което, безспорно, не може да не влияе върху укрепването на организацията.

Пред Софийската организация стои непосредствената задача да прочисти своите редове и урегулира социалния си състав.

Др. Димитров в доклада си даде правилна оценка на победата на 9 септември и на характера и задачите на нашата народна демокрация. Тая оценка ще има

огромно теоретическо и практическо значение за Партията и страната.

Аз искам да се спра на някои от така наречените „трансмисии“ или „лостове“ в системата на нашата народна демокрация от гледна точка на софийския опит.

Първият въпрос, на който искам да се спра, е въпросът за държавния апарат.

Както отбеляза в доклада си др. Димитров, още преди една година беше проведено коренно преустройство на цялата система на държавния апарат както в центъра, така и по места, което доведе до създаването в основни линии на нов тип държавна организация, коренно различна от фашистката военно-полицейска и бюрократическа държава, както по съдържание, така и по структура.

Реорганизираният държавен апарат все повече и повече се подобрява и приспособява към социалистическото строителство у нас и обслужването на населението. Но ще бъде неправилно, ако ние си затворим очите и не видим съществуващите все още сериозни слабости и недъзи в него.

Въпреки прехвърлянето на много служби към народните съвети в централните учреждения почти не се чувства намаляване на персонала. Нещо повече, забелязва се опасната тенденция непрекъснато да се надува апаратът. Министерството на електрификацията за 1949 година е поискало увеличение на персонала с повече от 250 човека; Министерството на търговията, преди разделянето, е поискало за 1949 г. увеличение с повече от 200 човека.

След премахването на старите дублиращи се служби са възникнали нови такива. Така например снабдителното обединение при министерството на строежите фактически се дублира със снабдителните служби при местните обединения.

Общо е убеждението, че с реорганизацията се създадоха твърде много съветници и референти, като изобщо съставът на ръководните служители се увеличи неоправдано. Тенденцията да се групират държавните служители в по-горни категории непрекъснато се увеличава.

Разхищението и лошото стопанисване на държавните материали и средства са все още често явление,

особено за нашите стопански организации. При една проверка, извършена от органите на Комисията за държавен контрол, в Държавното санитарно-аптечно предприятие са намерени за милиони лева негодни лекарства и инструменти. Това е станало възможно поради слабия контрол, упражняван от страна на Министерството на народното здраве върху това предприятие. Вероятно др. Чанков би могъл да ни съобщи за констатираните при проверките от органите на комисията за държавен контрол значителни разхищения на средства и материали при извършване на държавни строежи и др.

По отношение обслужването на населението все още съществуват сериозни слабости. И най-дребните услуги, които населението търси от учрежденията, често са свързани с потоци от книжа — заявления, удостоверения, с всевъзможни формалности, които принуждават гражданите да губят ценно време по учрежденията. Особено показателни в това отношение са данъчното управление, комисарските служби и др.

Обслужването на населението от учрежденията е много сериозна задача, която трябва с всички сили да разрешим. В това отношение ще бъде необходимо да се променят някои остарели закони, правилници, удължена канцеларска процедура. Към подобрене обслужването на населението трябва да се насочи съревнованието в нашите учреждения.

Сега, когато предстои да започнем осъществяването на нашата първа петилетка, въпросът за бързото премахване на недъзите и слабостите в държавния апарат придобива първостепенно значение. Безспорно, непосредствена отговорност за състоянието и укрепването на държавния апарат носят комунистите-ръководители в него и учрежденските първични организации. Някои основни изводи от състоянието и работата в учрежденските първични организации ще направи другарката Мара Георгиева. Аз обаче искам само да отбележа, че ръководството на учрежденските първични организации в централните учреждения в София все още е разделено между Градския и Централния комитет, което нещо затруднява правилното ръководство на тия организации. Наложително е в най-близко време този въпрос да се уточни.

Няколко думи за Народните съвети, които са най-важното звено в реорганизирания държавен апарат. Градският комитет на Партията правилно е оценявал ролята, която има да играе Столичният народен съвет и районните такива като непосредствени органи на масите, и е оказвал ръководство и помощ в тяхната работа.

Въпреки че реорганизацията на Съвета още не е завършена, работата се значително подобри: създаде се централизация в службите, редица предприятия се обособиха в предприятия на самоиздръжка и пр., с което се създаде възможност за творческа дейност на Съвета.

Обаче не можем да не отбележим, че ние не успяхме да разрешим резултатно такива жизнени въпроси за софийското гражданство, като снабдяването със зеленчук и топливо, независимо че в това отношение имаше обективни причини и вина от страна на Министерството на търговията. Нашите продоволствени организации се оказаха със сериозни организационни и кадрови слабости.

Не съвсем удовлетворително стои въпросът за връзките на Столичния народен съвет с масите. Много малко е направено, за да се популяризират мероприятията на Столичния народен съвет сред населението и да се иска неговото мнение и критика.

Създадените комисии към Столичната и районните управи в повечето случаи са обърнати в обикновени сътрудници на отделите, което принизява тяхната роля като органи на масите.

Изхождайки от работата на Столичния и районните съвети, трябва да подчертаем, че тук на Партията предстои огромна и сериозна работа. Нашето впечатление е, че по-горестоящите институти малко помагат на народните съвети.

Другари! Другарят Димитров в доклада си подчерта, че превръщането на Отечествения фронт в Единна обществено-политическа организация е голямо постижение, че Отечественият фронт бе и ще продължава да бъде жизнена необходимост за нашата страна и няма никакво място за подценяването му.

Колко правдиви са бележките на др. Димитров можем да се убедим и от резултатите от работата на Единната организация в София. Можехме ли без Единната обществено-политическа организация да постигнем такива

резултати, като широкото обхващане на гражданството в разяснителна работа. Докато в миналото се провеждаха към 800—1000 конференции и се обхващаха до 30—40,000 граждани, сега се уреждат над 2,500 такива конференции и се обхващат над 90,000 граждани. Докато в миналото в територията на Единната низова организация се провеждаха 3—4 конференции, днес се провеждат от 20—25 конференции.

Можехме ли също така да постигнем масовото участие в безплатните трудовни? Софийското гражданство чрез Единната организация даде над 800,000 трудовни, срещу 450,000 за 1947 година и е икономисало милиони левове на народното стопанство. Да вземем например акцията, която понастоящем се провежда за събиране на отпадъците. По инициативата на низовите организации в София са събрани вече милиони килограми отпадъци; само метални отпадъци са събрани над 400,000 кг. Тези големи успехи ние дължим на Единната организация, чрез която Партията укрепи връзките си с трудещите се от кварталите.

За сравнително добрата работа на Единната организация в София ние считаме, че допринесоха следните проведени мероприятия:

1. Активизиране на учредителите и на първо място комунистите в Единната организация, което от своя страна доведе до активизирането на широк кръг безпартийни членове и създаването на безпартиен актив в организациите.

Антон Югов: (*Звъни.*) Остават ти още три минути от определеното време. (*Оживление.*)

2. Значителните грижи, които проявихме в подбора и разпределението на ръководещите кадри в Единната организация, и в резултат на което в повечето от низовите организации се подбраха подходящи председатели и секретари.

И на трето място предоставената широка самоинициатива на низовите организации, което повиши тяхната самодейност и активност.

От нашите слабости по линията на Единната организация аз ще се спра само на една, която в една или друга степен е слабост и на повечето единни организации в страната.

Отнася се до слабата бдителност, която проявихме при приемането на нови членове. Може определено да кажем, че в редица низови организации, особено в центъра на София, са се вмъкнали вражески елементи.

Другари, с какво можем да обясним този нерадостен факт? Безспорно, на първо място трябва да потърсим причините в Градския и районните комитети на Партията и на Отечествения фронт, които не взеха своевременно цялостни мерки за организиране бдителността при приемането на нови членове; нещо повече, допусна се методът на съревнованието при приемането на нови членове.

Но достатъчно ли е само това обяснение? По моему не е достатъчно. Как можем да обясним притъпяването на бдителността на не малък брой неслучайни другари, като партизани, политзатворници и др., които станаха гарантите на отявлени народни врагове или не реагираха, когато се приемаха такива елементи за членове, въпреки указанията на др. Димитров?

Очевидно е, че не се разбираше неизбежността от изострянето на класовата борба в настоящия етап, създаде се илюзията, че тия врагове могат да се превъзпитат в Единната общественополитическа организация Отечествен фронт.

След XVI пленум бдителността е засилена и понастоящем Единната организация се прочиства от вражески елементи.

Бих искал да се спра, другари, на някои важни изменения в положението на работническата класа, но тъй като няма време, отказвам се да говоря по този въпрос.

Накрая аз искам да декларирам, че при нас са създадени всички предпоставки както вътре в Партията, така и вън от нея, и ние ще бъдем напълно в състояние да излекуваме съществуващите недъзи и да разрешим големите задачи, които др. Димитров постави в своя доклад. *(Ръкопляскания.)*

Антон Югов: Има думата др. Живко Живков, председател на Съюза на народната младеж. *(Ръкопляскания.)*

Живко Живков: Другарки и другари делегати! Генералният секретар на Централния комитет на Партията, вождът на българския народ, др. Георги Димитров,

разкри пред нас с ленинско-сталинска, болшевишка яснота и зрелост ролята на Партията в миналото и днес и очерта перспективите за работата, борбата и построяването основите на социалистическото общество. Всеки член на нашата партия, и стар, и млад, сега е изпълнен с повишено и неудържимо желание и воля да даде всичките си сили в служба на работническата класа, на целия трудещ се народ, да работи неуморно за по-скорошното построяване основите на щастливото социалистическо общество.. Партията на българските комунисти, следвайки генералната линия, която Петият конгрес ще утвърди, ще съумее да сплоти и поведе трудещите се в нашата страна към нови политически, трудови и културни победи.

Заслугата на Партията, нейната последователна борба, роля и значение се проявяват с особена яркост и в работата по ръководството и възпитанието на младото поколение в нашата страна. Развитието на младежкото движение, неговите успехи и борби са тясно и неразривно свързани с Партията. Това се отнася преди всичко до работническото младежко движение, тъй като то представлява основната нишка и главното ядро за развитието на всяко движение на трудещата се народна младеж.

Първа Партията на тесните социалисти на Благоев постави младежкия въпрос, вписва в своята програма искания за защита младежкия и детски труд и се бори за защита политическите и икономически искания на младежта. Още в периода 1903—1907 година към Партията на тесните социалисти се образуват младежки дружества и групи с просветителен и гимнастически характер, които по-късно, в 1912 година, се обединяват в Общ съюз на социалдемократическата младеж. На свиканата по този случай учредителна младежка конференция в гр. Русе присъства като представител на ЦК на Партията др. Георги Димитров, който в своето изказване обещава пълната подкрепа от името на ЦК на Партията. За отбелязване е фактът, че още при люлката на младежкото движение у нас се явява др. Георги Димитров и дава своя ценен принос за разпространението на марксизма сред младежта. Оттогава и до днес др. Георги Димитров не е престанал да се интересува,

да помага и напътствува нашето младежко движение. (Ръкопляскания.)

През 1919 година, когато тесносоциалистическата партия се обяви за комунистическа партия, под нейно влияние и младежкият съюз се преименува в Съюз на комунистическата младеж в България. Ролята на българския Комсомол за революционното възпитание на младежта е извънредно голяма, което проличава от активното участие на комсомолците във водените тогава стачки и други борби, от участието им в Септемврийското въстание и в нелегалната работа през периода 1923—1925 година и по-сетне. Комсомолът възпита многобройни и предани кадри за Партията.

През 1927 и 1928 година по инициативата на Партията се образува Работническият младежки съюз (РМС) като легално проявление на Комсомола. В скоро време РМС се свързва здраво с трудещата се младеж, ръководи нейните борби, спечели си огромен авторитет като достоен приемник на Комсомола.

Водейки борба за преодоляване лявото сектантство, Партията оказва помощ на младежкия съюз, за да се отърве от левосектантския курс, при който младежкият съюз грубо копираше и повтаряше Партията и се бе превърнал в сектантска затворена организация, която все повече се откъсваше от младежките маси, от масовите организации и която не застъпваше разностранните интереси и нужди на младежта. РМС усвои новия Димитровски курс, създаде отново широки връзки с младежта, заработи активно във въздържателните, културни, читалищни и други масови организации на младежта, заработи активно за сплотяване цялата антифашистка младеж в младежки антифашистки фронт, поведе борба за мир и изгради многобройни младежки комитети за мир. Със своята работа и борба, със своята политика за сплотяване на антифашистката младеж РМС препречи до най-голяма степен пътя на фашизма към младежта, като не му позволи да създаде масова база всред трудещата се младеж, изключая известни завоевания, които фашизмът постигна всред учащата се младеж. РМС издигна и възпита многобройни кадри. Възстанови своята организация в цялата страна. Така РМС бе подготвен за сериозните

борби, които трябваше да се водят през настъпващата втора световна война.

Веднага след обявяването на втората световна война срещу Съветския съюз по решение и на призива на Партията РМС бързо усвои курса за подготовка на въоръжено въстание. Ремсистите бяха едни от първите, които участваха в саботажните акции срещу германо-фашистите в нашата страна. Тук трябва дебело да се подчертае, че ако РМС взе такова активно участие в партизанското движение и в цялото съпротивително движение, ако ремсистите се биха неустрашимо и предано за извоюване свободата на нашия народ, това се вършеше под прякото и постоянно ръководство на Партията. Партията тогава смело се облягаше на Младежкия съюз, имаше го като своя вярна опора и дясна ръка.

Цялата наша народна младеж се възхищава от прекрасния пример и героизма на младежките дейци, паднали в борбата за свободата и независимостта на народа: Йорданка Чанкова, Сашо Димитров, Адалберт Антонов, Свилен Русев, Лиляна Димитрова, Иван Чушков, Марко Добрев, Иван Ивански, Любчо Баръмов, Емил Шекерджийски, Васил Воденичарски, Боян Чонос, Вела Пеева и хиляди други млади синове и дъщери на нашия народ.

Техният обаятелен образ е изваян от Партията — нашата учителка и ръководителка, която ги възпита и води на бой. Това е нашата млада гвардия, гвардията на Димитров — пламенни млади комунисти, които дадоха живота си за свободата на народа и за тържеството на нашето светло дело. В техния пример се възпитава и ще се възпитава младото поколение в нашата страна.

След 9 септември, при условията на народна свобода, РМС, който преди наброяваше 20,000 члена, се разрасна в мощна 450,000-на организация, която взе активно участие в укрепването на народната власт и излъчи от своите редове 40,000 доброволци за Отечествена война. Партията бе, която начерта правилния път за развитието на сегашното младежко движение. Другарят Димитров посочи, че крайно време е в нашата страна да се ликвидира с практиката, щото всяка партия да създава своя отделна младежка организация, че на нас е необходима една единна младежка организация. Централният комитет на Партията в своя мартенски пленум

от 1945 година взе решение за създаване на единна младежка организация в нашата страна. РМС стана инициатор и борец за обединението на младото поколение в нашата страна. С помощта на Партията бяха изправени допуснатите отначало избързвания и грешки по изграждането на ЕМО и след продължителното сътрудничество на младежките организации в младежките отечествено-фронтовски комисии и комитети на демократичната младеж, където младежите на своя собствен опит се убедиха в необходимостта от единството, и след решителната и последователна борба за пълно разобличаване агентите на реакцията и десните течения сред младежта, миналата година на 21 и 22 декември, тук, в Народния театър, бе свикан Учредителният конгрес и бе образуван Единният съюз на народната младеж.

Съюзът на народната младеж не е плод на някакъв компромис. Той се изгради, с ясното съзнание на всичките участващи в него, на здрави идейни и организационни основи, за възпитание на младежта в духа на народната демокрация и социализма. Здравата основа на Съюза на народната младеж — това са кадрите и членовете на РМС. Съюзът на народната младеж е приемник и продължител на боевите традиции на РМС. В Съюза членуват и се възпитават в нов, социалистически дух всички здрави членове и кадри и на останалите младежки антифашистки организации, които съществуваха по-рано в нашата страна. За много кратък срок Съюзът на народната младеж се утвърди като общопризната единна организация на народната младеж, способна да ръководи трудещата се младеж, да я възпитава и да я увлича в строителството на страната. Съюзът на народната младеж в своите редове наброява 586 хиляди младежи и девойки, а неговото поделение — детската юношеска организация „Септемврийче“, наброява над 650 хиляди члена.

Съюзът на народната младеж се оказа в състояние да мобилизира младежта за активно участие в производството и строителството на страната. Младежките производствени бригади по фабрики и заводи играят съществена роля за развитието на съревнованието и увеличение на производството. 250 хиляди младежи бригадири и бригадирки в националните, околийски и местни бри-

гади работиха през това лято на строителните обекти, дадоха своя ценен принос в изпълнението на стопанския план и се възпитаваха и каляваха в нов, социалистически дух.

Съюзът на народната младеж се оказва в състояние да организира широка културна самодейност на младежта, да въвлече широки маси от младежта във физкультурните акции и прояви.

Съюзът на народната младеж обаче допусна и съществени недостатъци, грешки и слабости, които са такива преди всичко на партийната работа сред младежта. Свиканият на 25 юли втори пленум на Централния комитет на СММ отчете като съществен пропуск в работата на СММ безконтролното приемане на нови членове без разлика на техния социален и класов произход, което довеждаше до разводняване на Съюза и притъпяване неговия борчески характер. Вторият пленум подчерта изоставането на СММ в идейнополитическата работа сред младежта. Решенията на втория пленум на ЦК на СММ са от изключително значение за заздравяването на СММ като боеви съюз на народната трудеща се младеж, в който членуват синовете и дъщерите на работниците, бедните и средни селяни и народни интелегенти и в който няма място за синовете и дъщерите от класово чужд произход, няма място за вражески елементи. Съюзът на народната младеж извършва проверка на своите редове и отстранява с решителност всички загнездили се прикрити врагове на нашето социалистическо дело. Съюзът на народната младеж възприе идеологията на марксизма-ленинизма като здрава основа за възпитанието на народната младеж. (*Ръкопляскания.*) В провеждане решенията на втория пленум над 1000 младежи вече се учат в школите и в едномесечния курс при Съюза на народната младеж. Образуват се многобройни младежки политически кръжоци. При ръководната роля на Българската Комунистическа Партия Съюзът на народната младеж ще възпитава достоен резерв и помощник на Партията за осъществяване делото на Отечествения фронт, делото на социалистическото строителство.

За да изпълни тази своя отговорна роля, Съюзът на народната младеж, който има своя организационна самостоятелност, трябва да бъде под здравото политическо

ръководство на нашата партия. Партийните комитети трябва да оказват ежедневно помощ и ръководство на младежта и особено на младите комунисти, работещи всред младежта. Трябва да подчертаем, че не всички партийни комитети имат правилно ленинско отношение към Младежкия съюз. Особено след вливането на РСМ в Съюза на народната младеж мнозина партийни дейтели и ръководители престанаха или силно намалиха интереса си към работата на младежта, считайки погрешно, че само Отечественият фронт трябва да ръководи Младежкия съюз. Редица партийни комитети не държат близо до себе си комунистите от околийските и местни комитети на СНМ, не ги информират по партийните и политически въпроси, не упражняват контрол върху тяхната работа, не ги викат на доклад и на своите заседания. Това откъсване от Партията не е нормално явление, то уврежда на правилното партийно възпитание на младежките кадри и трябва да бъде ликвидирано. Недостатъчен е броят на младите партийци, работещи в СНМ. Има цели околийски комитети на СНМ, които в Пленума си имат само по един или двама партийци, а председателите на околийските комитети в Добрич, IV район в София и другаде, макар и бивши ремсисти, не са партийци. Както др. Георги Димитров изтъкна в своя доклад, ще трябва да се обърне особено внимание при приемане на кандидат-членове и членове из средата на младежта и преди всичко из средата на бившите ремсисти.

Партията трябва да чувства своята пълна отговорност за цялостния живот в СНМ, да упражнява ежедневно ръководство над младежта, да се интересува особено много от марксистко-ленинската просвета сред младежта, за професионалното ориентиране на младежта, за начина на нейния живот и възпитание.

Един от въпросите, който представлява голям партийен и общонароден интерес, е тоя за образованието на младежта. За съжаление, тук не всичко е благополучно. След 9 септември, когато властта премина в ръцете на народа, предполагаше се, че в интереса на започващото се строителство образованието ще трябва по-тясно да се свърже с нуждите на живота, с производството и строителството и че в училищата ще влизат синовете и дъщерите на трудещите се. Получи се обаче така, че

след 9 септември общото средно образование достигна много голямо разрастване, а професионалното образование слабо се развива и далеч не задоволява нуждите на нашето строителство. Професионалните училища и сега са в много тежко материално и финансово състояние. Може да се пожелае на ръководителите на Министерството на просветата да провеждат по-усилено и по-твърдо политиката за разширение на професионалното образование съобразно новия закон за народната просвета.

Тъй като Министерството на просветата след 9 септември 1944 год. за известно време попадна в нездраво ръководство, то бе едно от министерствата, което бе прочистено от враждебни елементи с известно забавяне. Това се отрази върху политиката за приемане студенти във висшите учебни заведения, където се направиха съществени пропуски. Усвоен бе от Министерството на просветата, което тогава ръководеше и висшето образование, един обективистичен принцип за приемане в Университета само спечелилите изпитния конкурс, което даде възможност в Университета да влезнат значителен брой синове и дъщери на отречената от нас и до смърт враждебна на нашето строителство буржоазна класа. Освен това някои ръководители от Министерството на просветата, докато по отношение привилегиите на партизаните и политзатворниците се мръщеа и настояваха за тяхното съкращаване, намериха легални начини да запишат в Университета всички завърнали се от фашистка Германия студенти, активни легионери, участници в Цанковия легион. Също така бяха записани в Университета, и то предимно в Политехниката и медицината, и голямата част от уволнените за фашистка дейност офицери.

Така се стигна до положението, че и днес в Университета има стотици студенти и особено в III, IV и V курс и завършили семестриално, които са злостни противници на Отечествения фронт и социалистическото строителство и които, с голяма сигурност може да се каже, като специалисти утре ще саботират това строителство.

Гласове: Да се поправи грешката!

Живко Живков: Между тях се намират и вулгарни престъпници спрямо народа. Така например в стопанския факултет — София, се е притаил бившият фашистки офи-

цер Иван Янков от Варна, извършил 7 убийства в Търговище. Лично той е разстрелял ремсовия деятел др. Павел Николов от с. Поляне, Омуртагско, заловил е неговата сестра — партизанка, на която повредил зрението. В медицинския факултет е Стоян Христов Сабаджиев, разстрелял 16 партизани в Шуменската дивизия; Любомир В. Наков, четвърта година медик, уволнен запасен полковник, убил двама ятаци в с. Новоселци. Осъден бил от Народния съд на доживотен затвор, но поради ходатайство на дамянвелчевци лежал само една година, като още същата година е бил записан за студент. Симеон Паскалев — трета година медик, от с. Ветрен, Чирпанско, водач на легиона, сътрудник на полицията, е предал и станал причина за убийството на партизанина Минко Стайков. Има и редица други подобни случаи.

Ясно е, че в Университета не е мястото на такива врагове на народа. (*Ръкопляскания и възгласи „Вън!“*) Законът за висшето образование е категоричен по този въпрос. Ние знаем правилното отношение на Централния комитет на Партията по въпроса и мерките, предприемани от Комитета за наука, изкуство и култура, който под ръководството на др. В. Червенков успешно ще се справи с ръководството на нашето висше образование.

Нужно е конгресът и целият наш народ да застанат твърдо за провеждането на нова просветна политика. Във висшите учебни заведения трябва да има място само за синовете и дъщерите на трудещите се, само за верните и предани на нашето социалистическо строителство хора. Това изисква, безсъмнено, най-голяма подготовка, сериозна, задълбочена научна работа за повдигане успеха на учащите се, в която подготовка, наред с преподавателските кадри, съществена роля играе и младежката организация като необходим помощник на училището.

Нека, другари, след историческия Пети конгрес на нашата партия, ръководени от прекрасната програма за действие, която ни изложи др. Георги Димитров, нашият Централен комитет и която ще бъде утвърдена от конгреса, партийните комитети и отделните партийци да заработят с удвоена енергия за боевото марксистко-ленинско възпитание на младежта, за укрепването на Съюза на народната младеж.

Под ръководството на славната Димитровска комунистическа партия да възпитаваме ново, младо, боево поколение, достойна смяна на старите борци. (*Ръкопляскания.*)

Антон Югов: Има думата др. академик Тодор Павлов.

Да се готви др. Димитър Братанов.

Академик Тодор Павлов: (*Посрещнат с бурни ръкопляскания.*) Другари и другарки делегати, нашият, наистина исторически Пети партиен конгрес постави, както виждате, такива основни и решаващи проблеми, отнасящи се преди всичко до нашето социалистическо строителство, до свързаните с него държавнополитически и партийностратегически, тактически и общоидеологически въпроси, които днес дълбоко вълнуват не само целия наш народ, но и всички народи в народнодемократическите и други страни.

И няма, според мене, никакво съмнение, че когато се върнем по местата си и се явим за отчети пред нашите избиратели, първият въпрос, който ще ни бъде поставен, е: „Другари, какво е вашето впечатление от конгреса? Ще имаме ли ние сили да построим социализма у нас? Ще ни стигнат ли кадрите, материалните средства и пр.? И ако, например, имаме още няколко години все такива суши, или ако станат някои особени външнополитически усложнения на Балканите и в Европа, ще можем ли ние, въпреки всичко, да построим социализма у нас?“

Не се съмнявам, другари, че след всичко онова, което вече се говори тук и особено след истински болшевишкия оптимистичен и дълбоко мобилизиращ доклад на др. Георги Димитров, ние ще можем спокойно, просто и твърдо да отговорим: да! От резолюцията по петгодишния план, от доклада на др. Георги Димитров и от доклада, както ще видим, на др. Добри Терпешев става напълно ясно, че планът е действително реален и че той, при няколко плодородни години, би могъл да бъде изпълнен и предсрочно. (*Ръкопляскания.*) При плодородни и даже при средно урожайни години ние ще намерим нужните 400 милиарда лева от самата национализирана индустрия, лека и тежка, от данъка върху оборота и дохода от монополизираните предприятия и държав-

ната външна и вътрешна търговия, от евентуален вътрешен заем, от спестявания и икономии и пр. Това е ясно. Какво ще бъде обаче, ако, повтарям, се заредят и още няколко сушави години и станат някои по-тежки външно-политически усложнения? Отговорът е: и да има, и да няма през следващите години суша, и да има и да няма някои по-тежки външнополитически усложнения, ние пак можем да изпълним и ще изпълним петгодишния план, но, разбира се, със значителни затруднения. Защото, колкото и сушави да бъдат годините, значителна част от нашата индустрия, минното дело, търговията и земеделието в някои отрасли все пак, при рационалното планово производство, търговия и снабдяване, ще дадат доходи, които при буржоазните режими в лъвската си част отиваха в касите на външни и вътрешни предприемачи, експортъори, търговци на едро, банкери и пр., а сега, при народнодемократическия режим, ще останат в ръцете на народа и неговата държава, за да влизат в по-нататъшното планово възпроизводство и натрупване. От друга страна, каквито и сушави години да има, и каквито и външнополитически усложнения да стават, самото наличие и характер на нашия народнодемократически режим правят възможно получаването, да речем, във формата на дълготрайни инвестиционни и търговски кредити, все по-значителна подкрепа от нашия велик и безкористен приятел и покровител — Съветския съюз, както и от братските народнодемократически страни. Нещо повече, и при напълно неурожайни години планът може да бъде дори и преизпълнен, макар и с още по-големи усилия и напрежение, но при едно много важно условие: Партията, която ръководи държавата и всички останали масови организации у нас, да бъде на мястото си като истински болшевишка партия, т. е. при условие Партията да знае определено и твърдо накъде да води народното ни дело и да не се плаши от каквито и да било трудности.

А това условие, другари и другарки, зависи изключително от нас и само от нас самите.

За да знаем пък Партията накъде да води своето велико народно дело, абсолютно необходимо е нашата теоретическо-изследователска, просветно-агитационна и пропагандистка работа да бъде на нужната марксистко-

ленинска висота. А оттук именно следва необходимостта да се вземат всички ония мерки, които бяха посочени в докладите както на др. Димитров, така и на др. Вълко Червенков и които бяха вече всенародно обсъдени още преди конгреса.

Нуждата от правилно марксистко-ленинско поставяне и решаване на всички наши изследователско-теоретически, приложни, агитационно-просветни и пропагандистки задачи, произтича, първо, както бе казано и в самия доклад на др. Вълко Червенков, от самия факт, че ние вече сме пристъпили към изграждането основите на социализма у нас, към планово стопанско строителство и пр. Те произтичат във връзка с това също така и от съществуването и все по-голямото изостряне на идеологическата борба в световен и национален мащаб — от нуждата не само да се отбиват своевременни и ефикасно нападите и клеветите на господата от империалистическия идеологически фронт против Съветския съюз и страните с народнодемократически режими, но и от не по-малката нужда така да се развива нашата марксистко-ленинска теория във всички области и направления, че да се противопоставя със своите положителни и конкретни постижения на реакционната и ставаща из ден в ден все по-безпощадна и по-мракобесническа, империалистическа наука, изкуство и пр. Те произтичат също така и от нуждата да се осветляват теоретически и разработват агитационно-пропагандистически основните въпроси за нашата дружба с народите на Съветския съюз, като не се задоволяваме само с изтъкването на оказаната ни и оказвана ни от СССР всестранна помощ, но и като разберем и обясним правилно на масите, че самото съществуване или наличие на Съветския съюз е внесло и внася съвсем нови, качествено нови моменти в общата световна историческа закономерност — нещо, което ние досега, няма защо да отричаме, не сме извършили в оная форма и степен, в която би трябвало да го извършим. А тая задача се улеснява у нас както от правилното отношение, което нашето правителство, Партията и Националният съвет на Отечествения фронт имат към нашето българо-съветско движение във страната ни, за разлика от решително неправилното националистическо и антисъветско отношение на титовата клика към югославяно-съветското дви-

жение, така и особено то се улеснява от всички основни директивни напътствия и лозунги, които сам др. Георги Димитров, който не случайно е почетен председател на нашия Съюз на българо-съветските дружества, ни е давал досега и които на всички нас са добре известни.

Като отговорен работник на теоретическия и изобщо на идеологическия фронт у нас, от името на нашата Академия на науките и на Съюза на българо-съветските дружества длъжен съм да кажа и да подчертая веднага, че докладите на др. Георги Димитров и др. Вълко Червенков поставят пред нас, работниците в областта на науката, изкуствата и културата, нови и извънредно отговорни, исторически отговорни задачи, които ние на всяка цена и час по-скоро трябва да решим.

Преди всичко, новата постановка и решение, което др. Георги Димитров даде в своя изумително логичен и строен доклад на въпроса за пролетарската диктатура в нашата и другите народнодемократически страни, изправя всички наши научни и общоидеологически работници пред извънредно отговорни задачи. И веднага трябва открито и честно да кажа, че някои методологически опити да се постави и реши тоя въпрос в най-общ, така да се рече, алгебрически вид са свършено недостатъчни и поради много общия си характер крият в себе си редица опасности за нашата научна мисъл. Нужно е да се поставят въпросите свършено конкретно върху основата на анализа на самата наша действителност, като обаче последната не се изолира метафизически от общата световна действителност и особено и на първо място от действителността в Съветския съюз и в другите народнодемократически страни. Забравим ли това, има опасност да изпаднем, съзнателно или несъзнателно, в една или друга смисъл и степен, в националистически грешки също така, както ако забравим нашата конкретна действителност и вземем да търсим само общите закономерности, има опасност да изпаднем в схематизъм и, в края на краищата, в метафизика и идеализъм.

Щом у нас имаме и все повече ще имаме хегемония на работническата класа, всепризнато ръководство на Комунистическата партия, Димитровска конституция и законодателство, Димитровска държава, национализация

на едрата индустрия и пр. и пр. — съвършено ясно е, че новата, народнодемократическата власт може и трябва да изпълнява функцията на пролетарска диктатура (*Ръкопляскания*) с всички ония задачи, които др. Димитров така сполучливо изброи и обясни в своя доклад.

Понеже свалянето на буржоазната диктатура у нас стана не точно така, както то стана през 1917 година в Съветския съюз, и понеже ние днес строим основите на социализма у нас и провеждаме цялата си национална народнодемократическа политика при наличието на великия и мощен Съветски съюз и на редицата народнодемократически страни, съвършено ясно е, че, както изрично подчерта и др. Димитров, ние можем да вървим към построяването на социализма у нас без съветски режим, при народнодемократически наш режим, опиращ се неизменно на Съветския съюз.

Тая постановка и решение на въпроса откриват пред всички нас, научните и общоидеологическите работници, необятни перспективи за изследователска и агитационно-пропагандистка работа и същевременно поставят веднага и редица други въпроси, върху един от които ще си позволя именно тук, от трибуната на нашия исторически конгрес, да обърна вашето внимание. Думата ми е за следното:

След историческата резолюция на XVI пленум на ЦК на нашата партия, която подчерта изострянето на класовата борба в периода на прехода към социализма, а във връзка с това и нуждата от засилване на нашата класова бдителност, на някои места в страната някои другари разбраха неправилно това самò по себе си напълно вярно положение на резолюцията и стигнаха до явни нарушения на нашата отечественофронтowska законност. Всички ние знаем казаните от Ленин думи против Кауцки за отношението между диктатурата и законността, но ние знаем не по-малко добре, че днес в Съветския съюз имаме най-строга социалистическа законност и че същевременно пролетарската диктатура в своето най-дълбоко съдържание, функции и значение не е престанала да съществува. Не му е мястото тук, от трибуната на конгреса, да разглеждам подробно тоя въпрос. В случая по-важно е именно от конгресната трибуна да се изтъкне и подчертае, че казаното от др. Димитров за пролетар-

ската — народнодемократическа по формата си — диктатура в никой случай не би трябвало да се използва от наши деятели долу по места като основание да не се спазва нашата народнодемократическа законност и така да се провежда идеята за „незамазването на класовата борба у нас“, че в края на краищата да се стигне до засилването не на класовата ни бдителност, а на осъдението и от самия другар Димитров дори и в конгресния му доклад губернаторство. На мене лично ми се струва, че такава опасност съществува и затова именно спирам вашето внимание върху нея, защото иначе може да се стигне до изопачаване и неправилно използване на прекрасните исторически указания на др. Димитров за функциите на пролетарската диктатура в нашия народнодемократически режим.

В заключение ще си позволя, в качеството си на председател на нашата Академия на науките, да кажа и за нея няколко думи.

Не може да има никакво съмнение, че нашата Академия на науките не е вече бившата буржоазна Академия и че ние имаме в това отношение редица постижения, които не ще изброявам тук. Моята мисъл в случая е, че ние не бихме били никакви болшевики, никакви достойни ученици и последователи на др. Димитров, ако бихме заспали на скромните си постижения и не бихме отчели по болшевишки, че нашата академическа, пък и целокупната ни научно-изследователска, приложна и общо-идеологическа мисъл изостава в сравнение с големите постижения на нашия политически и стопански фронт и с нуждите и задълженията, които поставят пред нас целокупното социалистическо строителство и цялата Димитровска културна политика на народната ни република.

Отчитайки именно това обстоятелство, управителният съвет на нашата Академия излезе вече с предложение до Комитета за наука, изкуство и култура и правителството за такова изменение на съществуващия закон за нашата Академия, което да ни позволи да я преустроим напълно и час по-скоро в съгласие именно с нуждите и задачите на нашето стопанско и културно строителство, учейки се от опита на Академията на науките в Съветския съюз, но и съобразявайки се същевременно и със самите конкретни условия, мащаби и възможности,

т. е. да поставим на дело, а не само в тенденция, не само като пожелание, нашата наука в служба на народа, както пак др. Димитров винаги ни е учил.

Смея и мога да уверя конгреса, че нашата Академия с нейното и всестранно съдействие на нашето Димитровско-отечественофронтовско правителство, на Партията и лично на др. Димитров ще реши с чест тая историческа задача. (*Ръкопляскания.*)

Във връзка пък с всичко това позволете ми да се спра с няколко думи само и върху следния също немаловажен въпрос.

От самокритиката, която партийното ръководство и всички ние си направихме и правим по въпроса за изоставането на теоретическия ни фронт от нашата стопанска и политическа практика, следва непосредствено, че за да се преодолее това изоставане, нужно ще бъде, както това бе казано и в самия доклад на др. Червенков, при ЦК, или по-точно при Политбюро на Партията, да се създаде не само здраво и правилно действащ отдел за агитация и пропаганда, на който по едно време не се обръщаше достатъчно внимание, но да се създадат и такива научноизследователски, рефериращи, обсъждащи и пр. органи — комисии, групи и пр. (организационната форма остава да се обмисли от Политбюро), които да бъдат в непосредствена помощ на самото партийно ръководство при поставянето и решаването на редица въпроси от теоретически, а оттук и политически, стратегически и пр. характер. При това веднага ще добавя, че тия органи на Политбюро биха могли да разчитат и на научните наши институти както при Академията на науките, така и при другите ведомствени учреждения, стига само това да бъде съответно предвидено в новия закон за Академията . . .

Антон Югов: (*Звъни.*) Другарю Павлов! Времето мина. Другари делегати, да дадем ли на др. Павлов още малко време?

Гласове: Да, да!

Академик Тодор Павлов: Още две минути.

. . . Значи трябва да има съответно координиране и координацията на работата на нашите изследователски

институти да не остане само пожелание, както е било досега, поради редица причини и, между другото, поради материални и бюджетни причини, каквито са например непредоставянето на Академията поне на нейните собствени помещения, заети от други учреждения, отпускане по-щедри суми за строителство на научни институти и организиране на научноизследователска и приложна работа, повече грижи за нашите научни кадри и т. н.

При тия условия, ако например ние в Академията организираме сериозен икономически институт, за който тя вече набляга от година и половина, за не повече от няколко години нашето правителство и Партията ще имат един незаменим помощен орган, който, снабдявайки ги своевременно с нужните материали, анализи и пр., ще улесни пълното и окончателно превъзможване на ония наши теоретически слабости, за които се говореше в резолюцията на последния пленум на ЦК на БРП(к).

Това е, другари, което исках да кажа тук пред нашия исторически конгрес във връзка с поставените от докладите и резолюциите исторически задачи и мероприятия.

От името на Академията на науките и особено от името на прогресивните комунистически и отечественофронтовски работници при нея, както и от името на вече милионния Съюз на българо-съветските дружества и неговите близо 3.500 дружества в цялата страна, изказвам пълната си увереност, че историческите решения на нашия славен Пети партиен конгрес ще станат в непродължително време дело — за чест и гордост не само на нашите научни и общоидеологически работници, но и на целия наш малък, но изумително храбър, трудолюбив и ученолюбив народ, народ, който не случайно роди, откърми и издигна като свой пръв учител и вожд именно др. Димитров — славния ученик и съратник на гениалния Сталин, учителя, приятеля и покровителя на нашия и на всички свободолюбиви народи в света. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Антон Югов: Има думата др. Димитър Братанов.

Димитър Братанов: (*От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.*)

Другарки и другари делегати! Разрешете ми да изразя искрената радост на всички дейци от БРСДП, които след

сливането си с мощната и героична Българска работническа партия участвуват в движението на работническата класа и трудещите се у нас за строителството на социализма и комунизма. *(Ръкопляскания.)*

Тук ние трябва да отбележим, че единството, което се постигна, е монолитно идейнополитическо единство на базата на марксизма-ленинизма, на базата на устава и дисциплината на Партията, както отбеляза и Генералният секретар на нашата БРП(к) др. Георги Димитров.

Действително целият исторически опит ни учи — ние се учим и сега от събитията и от конгреса, — че реформизмът и опортюнизмът нанесоха поражения на работническата класа и на трудещите се. Те не водеха към победи. И ние днес с радост можем да отбележим, че, осъществявайки нашето единство, ние го осъществяваме като единство под знамето на революционния марксизъм — на комунизма. *(Ръкопляскания.)*

Единството е скъпо, пишеше някога Ленин, но още по-скъпо е то под знамето на революционния марксизъм, и — ще добавим ние — още по-скъпо е то в един момент, когато цялата работническа класа в България, единна в мощните редици на Българската работническа партия (комунисти), строи социализма, строи комунизма. *(Ръкопляскания.)*

Другарки и другари! Това би трябвало да кажем по този въпрос, по който ние би трябвало да оставим всичко на историческото изучаване на миналото. Защото действително настоящето ни носи много въодушевление и много задачи. Нашият конгрес е характерен с мощната самоинициатива на масите, изразена тук, от една страна, и от друга страна — със своя дълбок интернационалистически характер. На нашия конгрес ние виждаме представители на освободената вече работническа класа — ръководител, строител на социализма и комунизма в нашата страна, в боеви съюз с трудещите се селяни, с народната интелигенция, с всички честни хора на труда у нас.

От друга страна, на нашия конгрес ние виждаме за пръв път в историята на работническата класа у нас, за пръв път и в историята на нашия народ, едно мощно представителство на целия Интернационал. Ние виждаме тук представители на почти 20 страни от целия свят. Ние

виждаме тук, ние чухме поздравите на работническата класа от всички страни на света.

Това не е случайно. То се дължи на големия международен авторитет, който има Българската работническа партия (комунисти), бъдещата Българска Комунистическа Партия. *(Ръкопляскания.)*

Международният авторитет на нашата партия израсна, както се отбелязва вече многократно тук, от голямата историческа смелост и борбата на нашия пръв другар Георги Димитров на Лайпцигския процес, и продължава да расте и до днес.

И днес нашата партия, партията на българските комунисти, идва в нашата действителност със своите големи и отговорни задачи. Ние не сме построили още социализма, ние сме пред задачата да построим социализма и комунизма. И тук при този нов момент ние трябва да отбележим, че цялостно докладът на нашия пръв другар Георги Димитров в анализа на политическите събития у нас и в чужбина отбеляза всички нови моменти. Ние можем да се учим от този голям доклад и по същество, и по методите на работа.

Действително ние виждаме един цялостен и нов доклад, в който всички нови елементи на развитието са отбелязани. Ние, както отбеляза др. Димитров, ще има да се справим и с редица трудности в нашата непосредствена бъдеща работа.

Ние ще трябва, това се отбеляза и в доклада на др. Червенков, да отдадем особено внимание на теоретическата работа, на превъзпитанието на трудещите се в борба, в строителство. И в този именно нов момент налага се ние да се учим, особено за нас по-младите, особено за всички ония, които в процеса на труда и борбата трябва да създаваме новото в нашата действителност. В този момент ние действително трябва да отдадем голяма значимост на съветската наука като една всемирна историческа наука, която стои на първо място. Трябва още повече да се засили вниманието към онова, което представлява съветската наука и съветското изкуство, отразени в съветската литература от техните творци. И в тази насока действително работата на Съюза на българо-съветските дружества трябва още по-системно, още по-цялостно да проникне в народните низини.

По отношение на новата партийна работа, по отношение на тласъка, който ще даде конгресът на нашата бъдеща работа, безспорно е, че този пръв по своя характер конгрес ще даде една нова по-цялостна, по-организирана, по-съзнателна насока на нашата работа. И всички елементи на случайност, на стихийност ще бъдат още по-мощно победени от усилията за превъзпитание, от усилията за съзнателна, за организирана работа.

Делото на нашия конгрес трябва да стане действително историческо, превъзпитавайки, издигайки целия наш народ до идеалите на социализма и комунизма.

Ние навлизаме в един нов момент, когато, както се отбеляза, в никой случай не трябва да смятаме, че е стихнала класовата борба. В този именно момент на преустройство, на създаване елементите на социализма и комунизма, ние ще трябва да бъдем непримирими и бдителни срещу класовите врагове, срещу всички ония елементи от съборената буржоазия, от реакцията, които няма доброволно да отстъпят и които ще пречат при осъществяването на социализма и комунизма.

В това отношение действително изграждането на боевия съюз между работническата класа и трудовите селяни е една задача, която трябва да продължи с цялата си сила, с цялата си далновидност и бдителност. Ние трябва да спечелим сърцето и душата на трудовото село всецяло за създаването на социализма. Трябва да го превъзпитаем и трябва да продължим към пълната колективизация при всички етапи, които ще ни наложи борбата за осъществяването на социализма.

Именно тук, това са въпросите вече на стопанския план, свързани с политическите въпроси, ние ще трябва да засилим нашата бдителност и нашата упорита дейност.

Скъпи другарки и другари делегати! Действително нам ни трябва освен пожелания, освен голямата теоретическа работа и дела, къртовска работа из всички кътища на нашата родина за голямото дело, към което ни зове историята.

Да пребъде делото на социализма, на комунизма, на светлото бъдеще на целия трудещ се наш народ. (*Ръкопляскания.*)

Антон Югов: Има думата др. Йонко Панов, делегат от граничните войски.

Ионко Панов: *(От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.)*

Драги другари и другарки делегати! Считаю се задължен да заявя преди всичко ясно, недвусмислено и сърдечно, че съм напълно и без всякакви резерви съгласен с доклада на др. Георги Димитров, който, считам, представлява един от най-важните документи в историята на нашата партия.

Чувствувам се особено задължен да декларирам пред конгреса на Партията, че съм съгласен с дадената оценка и направената критика на тесняшкото минало на нашата партия, по който въпрос аз съм много дълбоко и в продължително време грешил.

Но най-много се чувствувам задължен да уверя всички ви, че съм напълно съгласен с оценката и критиката на левосектантството, съдържащи се в доклада на др. Георги Димитров. Аз бях един от видните представители на лявото сектантство, което в продължение на дълго време тормозеше развитието на нашата партия и което извърши големи и тежки опустошения. Същевременно прав е др. Георги Димитров, когато казва, че лявото сектантство е троцкизъм по същество. Наистина, другари, лявото сектантство има общи социални корени с троцкизма, корени, лежащи в дребнобуржоазната среда. То има общи с него основни черти и затова то няма нищо общо с ленинизма.

Също така съвършено прав е др. Димитров, когато заяви, че в борбата срещу партията левите сектанти се обединиха с десноопортюнистическите елементи и застанаха на троцкистка позиция по въпроса за Септемврийското въстание в 1923 година. Това особено ярко се прояви на Московското съвещание в 1925 година и на втората нелегална конференция на Партията, станала в края на 1927 г. и началото на 1928 г. Тогава десноопортюнистическите елементи обявиха първото наше въстание за „есеровски взрив“, който уж погубил Партията, а левите сектанти повториха по същество онова, което писа за нашето въстание Троцки, а именно, че партийното ръководство е отишло на въстанието, като предварително е било убедено в неговото поражение.

Аз стоях на политическите позиции на левите сектанти, взех участие в антипартийните борби против най-

добрите ръководители на нашата партия — другарите Георги Димитров, Васил Коларов и други, което представлява най-тъмното петно от моята 30-годишна партийна дейност и което сам никога няма да си простя.

Другари и другарки! След тия няколко думи, моля ви да ми разрешите накратко да се изкажа и по въпроса за критиката и самокритиката като основна движеща сила в развитието на нашата страна и Партията. Марксизмо-ленинизмът ни учи, че борбата между новото и старото, между умиращото и зараждащото се се явява основна закономерност в развитието. Така, във всички класови общества основна движеща пружина се явява борбата между класите. По-специално, за капиталистическото общество е характерно това, че противоречията се проявяват по пътя на антагонизма и се разрешават също така антагонистично. Борбата на новото против старото, на обреченото на загиване и зараждащото се и нарастващо начало добива формата на революционни взривове, борбата добива формата на критика на оръжието.

Съвсем другояче стои въпросът в съветското общество. В съветското общество не съществуват антагонистични класи, не съществува антагонизъм между производителните сили на обществото и производствените отношения. В съветското общество, казваше др. Жданов, борбата между старото и новото и следователно развитието от нисшето към висшето се извършва не във формата на борба между антагонистични класи и катаклизми както при капитализма, а във формата на критика и самокритика, която се явява действителна движеща сила на нашето развитие, могъщ инструмент в ръцете на Партията. Това, безусловно, е нов вид движение, нов тип развитие, нова диалектическа закономерност.

Как стои този въпрос у нас, в страните с народна демокрация? В преходния период от капитализма към социализма антагонистичните класи в страните с народна демокрация не са напълно ликвидирани и борбата на новото със старото все още има характер на упорита борба. Противоречията се разрешават антагонистично и много често с оръжие. Характерът на тази борба си остава именно пак критиката на оръжието. Затова, считам аз, че ние и нашата партия трябва да укрепваме органите, отговорни за тази борба. Партията, работническата класа

и целият народ трябва да стоят нащрек, още повече, като се има предвид, че границите на нашата страна са граници между страните с народна демокрация и социализма и страните на загиващия свят, на империализма.

Заедно с това обаче за страните с народна демокрация е характерно и много от онова, което е характерно за съветското общество. Творческата дейност на народите от демократичните страни се направлява от комунистическия авангард на работническата класа, от този авангард народите се вдъхновяват и поощряват към всякакъв вид общественополезни начинания. Следователно и тук борбата между старото и новото, развитието от нисшето към висшето се извършва във формата на критика и самокритика, като втора основна движеща сила на развитието, като могъщ инструмент в ръцете на Партията в страните с народна демокрация.

В докладите, които ние изслушахме, и особено в доклада на др. Георги Димитров, се посочиха редица слабости и грешки в нашата работа. Разбира се, че тия слабости и грешки се сочат не само да бъдат регистрирани в такива важни за Партията и страната ни документи, а се сочат с цел да бъдат отстранени и ликвидирани.

Главно и преди всичко ние сме длъжни да ликвидираме слабостите и грешките в Партията у самите нас. Въпросът тук ще се реши, като грабнем могъщото оръжие на критиката и самокритиката, за каквато критика и самокритика ни дадоха блестящ пример тук нашият Централен комитет и особено нашият учител и вожд др. Димитров.

Закономерност на развитието на Партията се явява постоянната борба против нашите слабости и грешки, борбата за усъвършенствуване, борбата за новото и повисшето. Преди всичко ние трябва да ликвидираме с еснафското отношение към критиката и самокритиката. Трябва да се превие вратът на самолюбието и то да бъде подчинено на интересите на Партията.

Трябва да привикнем да се сърдим на себе си, когато грешим или вършим безобразия, а не да се сърдим на ония, които имат дълга да посочат нашите грешки. Трябва да свикнем с мисълта, че винаги ще изглеждаме по-добри, когато признаем своите слабости и грешки,

отколкото когато желаем да излезнем такива, каквито не сме.

Да грабнем оръжието на критиката и самокритиката и ликвидираме с нашите слабости. Затова обаче е необходимо, другари, по моему, Централният комитет на всяка цена да обезпечи такива условия в партийните организации, които ще дадат възможност да се разгърне действителна болшевишка критика и самокритика, да обезпечи на всяка цена вътрешнопартийната демокрация, в каквото отношение, по мои сведения, не навсякъде у нас работите стоят благополучно. (*Ръкопляскания.*)

Антон Югов: (*Звъни.*) Други записали се другари за изказване няма. (*Оживление.*) Да се уточним, другари. Касае се до следното: има записали се другари, но за утре. Значи за тази вечер няма повече записали се.

Преди да приключим, предоставям думата за поздравление на група българи от Унгария, които по случай Петия конгрес на нашата партия подаряват един трактор за народното стопанство. (*Бурни ръкопляскания и възгласи „Браво!“ На сцената излизат Стефан Ганев, Илия Гогов, Никола Кабакчиев и Никола Бочев. Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Браво!“ и „Ура!“*)

Стефан Ганев: Другари делегати! От името на българите, живеещи в Унгария, ви поднасяме родни братски привети по случай Петия конгрес на славната Работническа партия (комунисти). (*Бурни ръкопляскания.*)

Ние, българските градинари и работници, принудени от миналите експлоататорски и противонародни режими да търсим далеч от родните кътища кора хляб, сме живели винаги с радостите и тревогите на своя народ, с неговите борби и идеали. И днес, когато нашата земя е освободена и народът стана господар в своя дом, ние, макар и далеч от родната земя, желаем да подпомогнем с нещо всенародното дело за изграждане на социализма в нашата страна, вземахме инициативата и събрахме необходимите средства за покупка на един трактор в чест на историческия Пети конгрес на славната Българска работническа партия (комунисти) (*Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Браво!“*) в дар на др. Георги Димитров. (*Бурни ръкопляскания.*)

Тракторът е система „Хофхер & Шранц“, от 55 конски сили, с 4 плуга за дълбока оран и 6 за нормална оран. Тракторът е вече тук. Ние го поднасяме на др. Георги Димитров с пожелание да бъде използван в една от машинно-тракторните станции.

Нека неговите дълбоки бразди оплодотворят семената на народния труд и на най-хубавите надежди на българския народ за щастлив, свободен и радостен живот. *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живее Българската работническа партия (комунисти) — партия герой! *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живее нашият учител и вожд др. Георги Димитров! *(Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Браво!“ и „Ура!“ Четирмата гости се ръкуват с членовете на Политбюро.)*

Антон Югов: Следва делегация от локомотивния завод „Георги Димитров“. *(Оживление. На сцената се явяват трима железничари с тръби, посрещнати с бурни ръкопляскания, застават с тръбите си към делегатите и изсвирват призивна мелодия. Бурни ръкопляскания. На сцената излизат 12 души железничари със знамена, с вдигнати юмруци, и поставят в средата на сцената металически макети от един дълъг локомотив за бързи влакове, малък маневрен локомотив с товарен вагон и един валяк, при бурни ръкопляскания. Водачът им Тодор Кънчев произнесе от трибунаша следната реч.)*

Тодор Кънчев: Любими другарю Димитров! Скъпи делегати и гости на историческия Пети конгрес на славната Българска Комунистическа Партия! *(Бурни ръкопляскания.)* От името на партийната организация при локомотивния и вагонен завод „Георги Димитров“, наброяваща 900 члена, и от името на всички трудещи се в завода ви поднасяме нашите сърдечни бойни поздравии. *(Бурни ръкопляскания.)*

Желаем на конгреса делова и творческа работа по отчитане досегашната дейност на Партията и нечертаване най-късия път за построяване основите на социализма в нашата страна. *(Бурни ръкопляскания.)*

В нашия локомотивно-вагонен завод Партията съумя да сплоти и мобилизира целия трудов колектив за предсрочното изпълнение на двегодишния производствен план.

На 20 ноември т. г. планът за ремонт на локомотиви бе изпълнен със 105.09% (*Бурни ръкопляскания*); за товарни и пътнически вагони — 138.87% (*Бурни ръкопляскания*); за стоманени, бронзови и чугунени отливки — 116.5% (*Бурни ръкопляскания*), а по престоя на локомотивите е изпълнен със 105.8%; за вагоните — 110.35%. Или производственият план е изпълнен със 118.48%. (*Бурни ръкопляскания*.)

Освен това по инициатива и под ръководството на нашата партия ние построихме първия български локомотив — гордостта на завода и родината ни. Това бе демонстрация на нашите технически кадри, които доказаха, че въпреки трудностите по отношение на материалите и съоръженията, могат да работят по димитровски, въодушевявани от опита и героизма на своите съветски другари. (*Бурни ръкопляскания*.)

В чест на Петия конгрес на Партията нашият колектив от работници, инженери и техници, под ръководството на партийната ни организация, отремонтира извън плана и извън работно време един нормален локомотив и единадесет тежко повредени сточни покрити вагона. (*Ръкопляскания*.)

Освен това нашият колектив даде в чест на конгреса около 20.000 индивидуални работни часове. (*Ръкопляскания*.)

Общата стойност на вложения извънреден труд от работниците и инженерно-техническия кадър възлиза на един милион лева. (*Ръкопляскания*.) Тази сума ние внасяме с настоящия чек за постройката на нашия партиен дом и печатница. (*Всички стават. Продължителни и бурни ръкопляскания. Възгласи „Браво!“ и „Ура!“.* Годор Кънчев връчва чека на др. Георги Димитров.)

В този тържествен момент, когато историческият Пети конгрес на нашата непобедима Комунистическа партия начертава перспективите за светлото бъдеще, прави коренен прелом в политическия, обществен и културен живот на страната, ние трудещите се от завода ви поднасяме с особена радост в миниатюр основните видове машини и вагони, които заводът ще започне да строи в първата социалистическа петилетка и ще сложи основите на социалистическото ж. п. строителство в нашата героична димитровска България. (*Бурни ръкопляскания*.)

Възгласи „Браво!“. Тодор Кънчев сочи макетите, състоящи се от: един модел на голям модерен локомотив, един товарен локомотив и един валяк, поставени на съответно подходящи подставки.)

Помощта, оказана на нашата партийна организация от Централния, Градския и Районен комитет на Партията и директора на завода — др. Гологинков, спомогна за сплотяването около нея на целия трудов колектив от работници, инженери и техници, за превръщане на съревнованието в постоянен метод на работа. В резултат на нашите трудови усилия заводът ни стана носител на знамето на транспортните работници в национален мащаб още от първомайското съревнование, на знамето на трудово-културните бригади — областен първенец чрез бригадата „Сталин“, на знамето на Градския комитет на СМ чрез младежката производствена бригада „Георги Чанков“, а в деветосептемврийското съревнование — на знамето на Националния съвет на ОРПС, с което заводът ни бе обявен за „Държавен първенец“. (*Възгласи „Браво!“ и бурни ръкопляскания.*)

Но, другари делегати, наред с тези постижения ние допуснахме и сериозни слабости в нашата работа. Така например: качеството на производството все още не е на нужната висота. Недобре се стопанисват машините и материалите, недостатъчно се оплътнява работното време, все още не е достатъчно изострена нашата бдителност.

Ние обаче не ще спрем пред никакви трудности и ще вземем всички необходими организационни и други мерки по пътя на отстраняване допуснатите слабости и няма да посраим името на нашия патрон, любимия наш другар Георги Димитров! (*Бурни ръкопляскания.*)

От вас, другари делегати, трудещите се от завода ни искат да вземете такива решения, които да спомогнат за съкращаване пътя към социализма в нашата страна, за решително издигане идейнополитическото ниво на нашия народ, за изменение на цялата образователна система, чрез която да се обезпечи създаването на необходимите технически и други кадри, така необходими в настоящия момент.

Ние ви обещаваме, че ще превърнем в живо дело решенията на историческия Пети конгрес и ще положим всички усилия нашият локомотивен и вагонен завод и

в бъдеще да запази почетното звание „Държавен първенец“. (*Ръкопляскания.*)

От името на всички комунисти и целия трудещ се колектив при завода приветствуваме сърдечно всички делегати и делегатки на Петия конгрес и ви каним да ни посетите и на място да видите героизма и ентузиазма, с който работниците преодоляват трудностите и коват собственото си бъдеще. (*Ръкопляскания.*)

Хилядите борци, които паднаха в неравна борба с фашизма, ни зоват да продължим без отдых тежката борба и доведем делото до пълна победа.

Да живее първият делегат на конгреса, мъдрият наш учител и вожд, другарят Георги Димитров! (*Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания. Възгласи „Браво!“ и „Ура“. Продължително скандиране: „Димитров!, Димитров!, Димитров!“*)

Да живеят делегатите и делегатките на историческия Пети конгрес на Българската работническа партия (комунисти)! (*Бурни ръкопляскания.*)

Привет на делегатите на братските нам комунистически партии и чрез тях на трудещите се в техните страни! (*Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания.* Възгласи „Ура!“)

Да живее водачът на световния пролетариат — великият Сталин! (*Всички стават и бурно и продължително ръкопляскат. Възгласи „Ура!“.* Продължително скандиране: „Сталин!“, „Сталин!“, „Сталин!“). Нов възглас „Ура!“)

Трима железничари свирят с фанфари, след което цялата група железничари излиза, изпратена с бурни ръкопляскания и мощни възгласи „Ура!“. Тодор Кънчев се ръкува с всички членове на Политбюро и излиза.)

Антон Югов: Другари! За да могат да се подготвят другарите, които ще вземат думата утре, има предложение тази вечер заседанието да приключи по-рано. Има ли възражения?

Гласове: Няма! (*Оживление.*)

Антон Югов: И едно съобщение: Членовете на комисията по петгодишния стопански план утре в 7.30 часа сутринта да бъдат в театъра, стая № 160 — третия етаж. С това приключва днешното заседание.

(Заседанието приключено в 19 ч. и 5 м.)

ЧЕТВЪРТО ЗАСЕДАНИЕ

УТРИННО

21 декември 1948 г.

(Открито в 9 часа)

Генерал Георги Дамянов: *(Председателстващ.)*
Откривам IV-то заседание на конгреса на нашата партия. Продължават разискванията по прочетените три доклада.

Думата има делегатът на Пловдивската организация др. Демир Янев.

Да се готви делегатът на Варненската организация др. Ламбо Теолов.

Демир Янев: *(От Пловдив. От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.)*

Другари и другарки делегати! С възхищение и дълбоко удовлетворение изслушахме политическия отчет на Централния комитет на Партията, изнесен от др. Георги Димитров, и доклада на др. Червенков по марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологическия фронт.

Др. Георги Димитров хвърли ярка светлина върху полувековния живот на Партията, изпълнен със самоотвержена борба и героизъм, временни поражения и големи победи. Обобщеният опит на миналото, верният марксистко-ленински анализ на настоящето, ясно разкритите перспективи на бъдещето и изтъкнатите наши слабости и грешки и посочените мерки за преодоляването им ще ни помогнат с по-голяма енергия, твърдост и решителност да работим и се борим за пълната ликвидация на капитализма и изграждането на социалистическото общество.

Докладът на др. Георги Димитров ни изпълва с оправдана гордост, изтъквайки великото освободително дело на нашата славна партия.

Другарки и другари! Ако днес заседаваме в тържествено украсената зала на Народния театър заедно с

представителите на братските нам комунистически партии, а не провеждаме нелегална конференция някъде на Витоша или в мазетата от крайните квартали, това се дължи на правилната политика на нашата партия, обезпечена от Централния комитет, начело с др. Георги Димитров, и особено на решаващата помощ, която ни оказва Съветската армия и ни оказва славната Всесъюзна комунистическа партия (болшевики) и великият Сталин. (Ръкопляскания.)

Другари! Пловдивската партийна организация, основана от нашия любим Дядо, Димитър Благоев, обучавана и възпитавана дълги години от др. Коларов, работеща под мъдрото ръководство на др. Георги Димитров, се явява пред Петия конгрес със значителни достижения.

Била през тежките години на нелегалност една от основните партийни организации в страната, след 9 септември тя нарасна до 11,000 души, от които 67 % работници и 29 % жени, и сплоти здравите народни сили под спасителното знаме на Отечествения фронт, укрепи народнодемократичната власт в града, мобилизира работниците и служащите за предсрочно изпълнение на двегодишния народностопански план, сломи опитите на гичевци и десните звенари за разстройване на демократичното единство и се утвърди като безспорна ръководеща сила, ползуваща се с любовта и доверието на трудещото се пловдивско население, доверие, намерило напоследък още по-ярък израз в ентузиазирания 70,000-ен митинг при откриване предконгресната кампания и при изпълнение обещанията в чест на конгреса пред Централния комитет и др. Георги Димитров.

Редица слабости обаче все още тормозят правилния живот на организацията и не позволяват тя да използва напълно наличните възможности. Във връзка с изнесеното в доклада на др. Димитров аз ще се спра на някои от тези основни слабости.

Първо, по работата на комунистите в Отечествения фронт. Във втория пункт на доклада си др. Димитров ни обърна внимание, че:

„Отечественият фронт понастоящем представлява живо възплъщение на все по-растящото морално и политическо боево единство на трудещите се в нашата страна — основно условие и могъщ фактор за довеж-

дане докрай борбата против капиталистическите елементи и изграждането основите на социализма. Превръщането на Отечествения фронт в единна общественополитическа организация с обща, социалистическа по същество програма и със задължителна обща дисциплина, при общопризнатата ръководна роля в нея на Комунистическата партия е несъмнено голямо постижение. Затова ние решително отхвърляме всяко подценяване на значението и ролята на Отечествения фронт. Той бе и продължава да бъде една жизнена необходимост за нашата страна.“

Това указание на др. Димитров не се схваща правилно от редица партийни членове на нашата организация. Още при учредяването на Единната отечественофронтowska организация в Пловдив у някои комунисти се появиха тенденции да не членуват в Отечествения фронт. Записването им като учредители стана без особена охота и те не посещаваха редовно събранията, особено комунистите от предприятията и учрежденията.

Градският комитет на Партията изтъкна опасността от тази слабост пред първичните партийни организации и задължи да се контролира участието на партийните членове в работата на Отечествения фронт, като партийните членове от предприятията и учрежденията бяха записани за спомагателни членове в кварталните партийни организации.

Работата потръгна. Организацията нарасна до 166 местни организации с 23,000 души. Проявена бе значителна общественополитическа дейност, проведени бяха около 140,000 трудовни на стойност 35 милиона лева, събрани бяха 500 тона отпадъци и проведена бе известна политическа и просветна работа за превъзпитанието на членовете в социалистически дух.

След публикуване обаче резолюцията на Информбюро и решенията на XVI пленум на ЦК, дето бе разкритикуван вредният югославски опит за разтваряне партията в Народния фронт, дето бе разкритикувано и нашето увлечение с директивата по преустройването на работата на отечественофронтовските партии, някои комунисти не схванаха правилно критиката и отслабиха работата си в Отечествения фронт.

Тази слабост се прояви особено в предконгресната подготовка, когато партийните членове предпочитаха да вършат само тясно-партийна работа.

Друга слабост, която проявиха комунистите в Отечествения фронт, това е недостатъчната бдителност спрямо чуждите елементи и врагове. Наистина, в нашите местни организации не можаха да нахлуят голям брой такива членове, но комисиите, които работиха в последно време, представиха около 120 души отявлени фашисти. Бдителността бе притъпена и от самия устав на Отечествения фронт, където в чл. 4 се казва:

„Член на Отечествения фронт може да бъде всеки гражданин или гражданка на Народната република, без разлика на партийна принадлежност, народност, вяра и социално положение.“

С решенията на Изпълнителния комитет на Националния съвет на Отечествения фронт от 3 ноември т. г. тази грешка се изправя като изрично се упоменава, че капиталистическите елементи не могат да бъдат обект за привличането им в Отечествения фронт. Без да се пристъпва сега към изменение на устава, може да се прилага класов подход при подбора на членове на Единната организация и да се подобри социалният състав.

Бюрото на Градския комитет на Партията конкретизира последните решения на Изпълнителния комитет на Националния съвет на Отечествения фронт и ги спусна за разглеждане в партийните организации. Партийните членове трябва да разберат, че ние, комунистите, няма да строим социализма сами, а заедно с останалите широки безпартийни маси и някои от съюзниците, които трябва да се превъзпитат чрез Единната организация в духа на социализма, че ръководещата роля на Партията не се осъществява в партийния клуб, а чрез системна работа сред населението и организациите, каквато е и Отечественият фронт.

Колкото по-активно работим ние, комунистите, в Единната организация, толкова по-бързо ще се осъществи и това, за което другарят Димитров каза в доклада — че самò по себе си се разбира, че вътре в рамките на Отечествения фронт някои от сегашните партии — да добавя: например радикалите и „Звено“ — могат да предпочетат да се слоят помежду си или да прекратят своето

самостоятелно съществуване, когато намерят това за назряло, полезно и целесъобразно. *(Ръкопляскания.)* Между впрочем, трябва да ви съобщя, че ръководството на „Звено“ в Пловдив вече направи такова предложение на своя Изпълнителен комитет.

Нашият опит показва, че е крайно неудобно първият или вторият секретар на партията да бъдат ангажирани като щатни работници, председатели и секретари на Отечествения фронт. В предстоящата отчетно-изборна кампания трябва да се изберат отделни ръководители на Единната организация, като се започне от околийските и градски комитети и се стигне до местните организации.

Друг въпрос, на който искам да спра вниманието ви, е известното неверие сред някои от работниците в собствените им производствени възможности, трудно възприемане на нормите и даже колебание сред комунистите. В Пловдив стана такъв случай. При откриване на работния сезон тютюноработниците считаха, че нормата 7 кгр. за джебела и $14\frac{1}{2}$ кгр. за баши-бали са високи и че не бива да се въвеждат индивидуални норми, а колективни, по салони. Специалистите от Тютюневия монопол, ръководството на Профдружеството на тютюноработниците, Околийският синдикален съвет, представяйки сметките от миналата година след въвеждане на нормите за висок процент карантия и лошокачествена изработка, подкрепяйки своите твърдения и с мнение уж на съветски специалисти, подведоха Бюрото на Градския комитет на Партията и ние искахме намесата на Централния комитет за намаление и отменяване личните норми в тютюна. След като Централният комитет не се съгласи, партийната организация се зае с организацията на работата, и нормите се изпълниха при подобро качество и намален процент на карантията до 1.3% при нормална карантия 2% и 4% за миналата година. *(Ръкопляскания.)*

В предконгресната подготовка нормите бяха преизпълнени, а отделни производствени бригади достигнаха за баши-бали 20 кгр. вместо $14\frac{1}{2}$ кгр. и за джебела — 10·800 кгр. вместо 7 кгр.

Какъв извод трябва да направим от този факт? У работниците дремят скрити сили. Когато работеха за капиталистите, за тях трудът беше тежко и уничително

бреме, имаше пренебрежително отношение към труда, намерило израз и в народната поговорка: „Работа ли е, не ми я хвали“. Сега скритите сили се пробуждат. Трудът, по думите на др. Сталин, стана дело на чест, слава, доблест и геройство, и новото отношение към труда, намерило ярък израз в социалистическото съревнование, в чупене на общоприетите норми, все повече и повече овладява широките слоеве на трудещите се. Необходимо е обаче нашата партия да обяснява необходимостта от изпълнението и преизпълнението на нормите, от увеличение производителността на труда, от подобряване качеството и намаление себестойността на продукта, а комунистите да дават личен пример в това отношение, да организират и ръководят съревнованието, за да се изпълняват и преизпълняват все по-високи норми, но не с удължаване на работното време, не с грубо физическо изтощение, а с добра организация и рационализация на труда, с повишаване производствената квалификация, чрез подобряване материално-битовите условия на работниците. Тази е основата, върху която ще изграждаме социализма.

Няколко думи за цената на някои интензивни култури, тъй като ние сме район на интензивни култури.

Др. Димитров изтъкна в доклада си, че държавата се стреми да установи едно сравнително твърдо и справедливо съотношение между цените на разните стоки. В рамките обаче на тази правилна ценова политика на нашето правителство се допускат пропуски и несъобразности, които увреждат държавните интереси. Имам предвид ягодите и червения пипер — земеделски произведения, срещу които бихме могли да внасяме машини и съоръжения и други стоки от чужбина. 9 септември завари цената на ягодите ниска. Областният комитет и Районният кооперативен съюз в Пловдив още през пролетта на 1945 година направиха предложение да се повиши цената с 10 лв. Съответните органи от Стопанския отдел при Централния комитет на Партията и Върховният стопански съвет тогава не се съгласиха. Селяните пуснаха добитъка, опасоха ягодите и след това ги изораха. Сега правителството определи насърчителна цена 45 лева и редица още привилегии, но ягоди още няма: една година ще се навъди разсад, на другата ще се засее и чак на

третата ще се бере. А в това време международният пазар е гладен за ягодов пулп и предлага редица стоки.

Георги Дамянов: Още две минути имате, другарю.

Демир Янев: Да.

С червения пипер работата е още по-куриозна. През 1946 г. Министерството на търговията определи цена 16 лв. на килограм суров пипер при 245 лева млян пипер. Съобщихме това на съответните органи — че при 245 лв. млян пипер може да се дадат 20 лв. за суровия пипер. Предложението не се възприе. Частните търговци обаче плъзнаха и го изкупуваха по 20 лв. кгр. Кооперациите не можаха да го изкупят на тая цена. През 1947 г. се определи същата цена. Направихме изложение пред др. Трайчо Костов и др. Терпешев. Цената се увеличи на 18 лв., а след това на 20 лв. Тази пролет обаче, при запазване цената на мления пипер 245 лв., цената на суровия зелен и червен пипер се определи пак 16 лв. Въпреки усилията на Партията и Околийския съвет, планът за червения пипер не бе изпълнен. От декар пипер, когато се бере зелен, се получава два до три пъти повече, отколкото когато се остави пипера да узрее, и следователно, трудно ще се накара стопанинът да го чака да узрее. Селяните си правят сметката.

Интересно е обаче, че след като се провали планът пролетта, сега, в края на лятото, когато се прибираше реколтата, отново цената на червения пипер се покачи на 20 лв. Ние бихме искали Централният комитет да се намеси и да види коя е тая лека ръка, която така безразборно си играе и проваля държавните планове. Стопанските лостове, за които се говори в плановата комисия, трябва да се прилагат умело, за да има резултати.

Примерът със захарното цвекло е много поучителен. По-миналата години насила карахме стопаните да сеят. Плановете не се изпълняваха или сеяха на слаби ниви, на баири и донасят от декар по една дисага цвекло. След като се определи насърчителна премия от захар, тази година планът се преизпълня и засяха на най-хубавите ниви. И ние можем да отчетем със задоволство, че има два пъти повече производство от миналата година.

Георги Дамянов: Другарю Янев, времето ви изтече. Още колко имате?

Демир Янев: Сега свършвам...

Последният въпрос, на който искам да обърна вниманието ви във връзка с доклада на др. Червенков, е следният: Да се обърне по-сериозно внимание на идейно-политическата и културнопросветната работа на Партията в село. Селското население ще трябва да се включи активно в борбата за построяването на социализма. Въпросът по кооперирането на селяните, по изоставянето старите примитивни начини на самостоятелно стопанисване, преминаването в ТКЗС, възприемането на агротехниката, набирането на работна ръка от скритите около 1,000,000 полубезработни в село е един труден, дори бих казал, мъчителен процес, който за да бъде извършен, ще трябва да има яснота в съзнанието на нашето бедно и средно селячество. Изолирането, а след това и ликвидацията на кулака, също така ще трябва да бъде правилно схванато от нашето трудещо се селячество, да бъде схванат основният фактор на движението — класовата борба в село. Затова ще трябва по-специални грижи и диференцирана идейнополитическа и културнопросветна работа в село.

Особено ще трябва да се обърне внимание на изтръгването религиозните заблуди, предразсъдъци и суеверия. В Пловдивска околия има католически села и трябва да ви кажа, че в 6 такива села всяка заран католическите попове извикват учениците от основните училища, редуват ги, за да провеждат с тях така наречен „час за наука“, а всъщност тия „часове за наука“ се изпълват с всевъзможни религиозни дивотии и оборване на това, което децата са научили в училище. Без да се накърнява религиозното чувство на верующите, ще трябва да се организира широко разпространяване на политически и научни знания, беседи по произхода, същността и ролята на религията, за да освободим нашето население от тези заблуди и да мобилизираме по-пълно неговите сили в строителството на социализма.

Завършвам с обещание да разработим, усвоим и превърнем в живо дело указанията, легнали в доклада на другаря Димитров, защото този доклад е за нас ръководство за борба и победа. *(Ръкопляскания.)*

Георги Дамянов: Има думата варненският делегат др. Ламбо Теолов. Да се готви др. Минчо Минчев от Бургас.

Ламбо Теолов: *(От Варна. От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.)*

Другари делегати и делегатки! Трудовият ентузиазъм на варненските работници и трудещи се в предконгресното съревнование беше още едно доказателство за дълбоката истина, залегнала в целия доклад и заключителните думи на др. Димитров, за израстването на нашата партия в „решаваща движеща и ръководна сила в строителството на новия живот по пътя на народната демокрация и социализма“.

Например партийната организация на заводи „1 май“ успя да мобилизира всички работници в завода и те изпълниха двегодишния стопански план предсрочно: за тъкачния отдел до 23 ноември, за предачния отдел — до 7 декември. А корабостроителният завод „Трайчо Костов“ до 25 ноември изпълни стопанския си план по най-големите обекти 97.5%. Ръководени от нашата партия, работниците от нашите текстилни, метални и други предприятия успешно изпълняват плана. В съревнованието те излъчиха десетки производствени бригади и стотици ударници и ударнички. Такава ударничка е нашата делегатка на конгреса, текстилката от заводи „1 май“, другарката Сава Михайлова *(Ръкопляскания)*, носителка на 4 сребърни ордена и на 1 златен орден, работеща на 6 стана, дала 17% наднормено производство и сама обучила две нови работнички.

Партията не би могла да мобилизира работническата класа, ако не се свързваше с нея с такава сигурна „трансмисия“, каквато е нашата орпсова организация. В синдикалната работа на Партията има значителни успехи, каквито успехи Партията има въобще в своята работа с трудещите се и в Отечествения фронт. Но след като имаме налице главните фактори за изграждане на социализма в нашата страна, нашите слабости във връзка с масовата работа на Партията биха станали решаващи за изоставането в изпълнението и построяването на социализма.

Успехите, които Партията постига с мобилизацията на работническата класа за строителство и управление

посредством правилната работа, са чувствителни, но те съвсем не са достатъчни.

У нас в партийните ръководства и в партийните организации има сериозно подценяване на синдикалната работа. Някои комунисти от предприятията все още не считат синдикалната работа като своя основна масова работа. Градският комитет на Партията не е помогнал пряко на Околийския синдикален съвет да задълбочи своята работа както по укрепване и превъзпитание на низовите синдикални кадри, така и на всички работници. Все още орпсовите организации се чувствуват предимно организации снабдителни отколкото масова школа за комунизъм, за обучение на работническата класа за управление и строителство на социализма. В профсъюзната дейност, въпреки указанията в майското приветствие на др. Трайчо Костов, има все още парадност, декларативност, шум и мене ми се струва, че това не е само слабост на Варна. Производствените планове и задължения се поемат тържествено, но без задълбочено обмисляне и разискване на плана от работниците. Договорите за съревнование добиват най-често формално значение. Съревнованието и отчетността не са поставени още на действително научна основа. Ентузиазмът на работниците трябва непрекъснато да се придружава с научно-техническо обогатяване знанията и опита на работника. На едно производствено съвещание във Варна с др. Петко Кунин един комунист — директор на текстилно предприятие, буквално отрече умствените възможности на текстилките да усвоят текстилната машина, понеже са жени. И пред пълен салон другарят защитава упорито и доказва своето неверие в работническата класа и своето консервативно отношение към жената работничка.

В бюрото на Градския комитет ние често се занимаваме с профсъюзната работа, но както и Околийския синдикален съвет, ние не винаги се задълбочаваме, не правим анализ на добрите и лоши производствени резултати, а просто четем сводките на дирекциите и се радваме на добрите постижения, а се сърдим на лошите. Мисля, че помощта и контролът на Централния комитет на Партията по профсъюзната работа не е достатъчен както по отношение на Централния съвет на ОРПС, така и по отношение на околийските комитети на Партията.

Как стои въпросът с нашата работа в Отечествения фронт? Без да има подценяване на Отечествения фронт от Градския комитет, не се виждаше ясно в него организацията на боевия съюз на трудещите се от града и селото при общопризнатата ръководна роля на работническата класа начело с нашата партия, така както кристално-ясно се изяснява сега от др. Димитров в неговия доклад. Градската отечественофронтowska организация завоюва съществени достижения. Тя нарасна числено, укрепя и организациите си и в предконгресното съревнование с градската организация на Пловдив мобилизира гражданите, които за два месеца изработиха 28.000 трудов дни. Безсилието на Партията от 1947 година да изкара граждани на трудов ден с помощта на отечественофронтowska организация бе ликвидирано.

Най-главната слабост в нашата работа по отношение на Отечествения фронт си остава неактивното и нередовно участие на партийните членове в отечественофронтowska организациите.

Иначе стои работата с околийската отечественофронтowska организация. Там работата, може да се каже, стои зле. Тук, независимо от приказките, на дело ние сме подценили Отечествения фронт. Докато за помощ на селските партийни организации ние намерихме кадри от града, то околийските отечественофронтowska организаци оставяме сами, на собствените си и без това недостатъчни сили. Селските партийни членове и ръководства освен че подценяват отечественофронтowska организация, но около конгреса зле разбраха и ръководната роля на нашата партия. Възгордяха се, почнаха да не зачитат и да обиждат съюзниците, взеха да командуват и да се налагат. Околийският комитет на партията не направи нужното да им изясни, че ръководната роля на партията се завоюва от всяка организация и от всеки партиен член с правилна политическа работа, умение и мъдрост.

Безспорно за лошото организационно и политическо състояние на селските отечественофронтowska организаци е причина и наличието на кулашки елементи в тях, а някъде и в ръководствата им. Налага се бързото прочистване на организациите и изясняване класовото разслоение и борба в селото.

Тук е място да кажем, че нашите партийни организации още не са наясно по въпроса за класовата диференциация и борбата с кулака. А въпросът за борба с кулака стои практически пред нас. Нашите организации ни питат кой е кулака, за да го разобличаваме, да подхождат конкретно при събиране наряди и при раздаване на индустриални стоки. Околийският комитет, без да чака повече указания от ЦК, които закъснях, използвайки дискуссионните статии, поместени в списание „Ново време“ по този въпрос, даде указание да се набележат кулаците от партийните комитети по места съвместно с членовете на околийския комитет. Ние знаехме, разбира се, че има опасност да се обявят за кулаци и някои средняци, за да се падне по повече наряд на бедняците, и с това да укрепим съюза между кулака и средняка срещу нас. Първа направи тази грешка организацията в с. Долен Чифлик. Другарите набелязали 60 кулака от селото и обявили списъка им пред селсъвета със съобщението, че като кулаци нямат право на наряд. (*Оживление*). Последствията от това се разбират. Ние веднага взехме мерки. Но трябва да кажем, че и в критерия на членовете на бюро на Околийския комитет по отношение на това, кой е кулак, имаше съществено различие. Бюрото остави въпроса за уяснение след конгреса.

По работата в село сега Централният комитет трябва да помогне по-конкретно и с указания, и с хора на място. Освен отговорността на околийския и градски комитет, освен нашата отговорност по подценяване на практика работата в Отечествения фронт, струва ми се, че има отговорност и нашият Централен комитет. Тя се състои в това, че много отговорни другари са натоварени с много и на много места отговорна работа, и специално другарите работещи в Националния съвет, какъвто е случаят с др. В. Червенков, по-рано с др. Рубен Леви. Другарите от Отечествения фронт във Варна не могат да намерят отговорни хора в Националния съвет, когато ги търсят. Трябва да кажем, че има елементи и на бюрократическо и канцеларско ръководство от страна на някои отдели на Националния съвет. Например, известно е, че бяха изпратени на околийските комитети книги с наложен платеж за сметка на субсидиите на комитетите. Нашият градски комитет за пети път пише на Нацио-

налния съвет, че Градският комитет е отделен ОФ комитет, и че той трябва да получава материали направо от него. Въпреки това, сътрудниците на Националния съвет не са разбрали това. В Градския комитет има заведена цяла архива по повод работите на административно-финансовия отдел. Цяла архива се заведе заради туй, защото машинописката направила грешка с една сума, като е определила че е субсидия. И накрая, след като комитетът беше заплашен от Славчо Стоилов, завеждащ отдела, че ще бъде наказан, установи се, че грешката била извършена от машинописката.

В доклада на др. Димитров се говори, че държавният апарат се преустройва и въпреки своите недостатъци непрекъснато се подобрява. Безспорно е, че трудните и отговорни правителствени задачи се провеждат от нашите народни съвети, околийски и местни, или точно от временните управи на народните съвети. Съществена слабост, която имат нашите селски съвети, нашите околийски и градски народни съвети, е че те слабо въвличат народа в делата на управлението, строителството и обществения контрол. Те повече прилагат само законите, като на някои места застават срещу населението, а не се опират на него. Причината за това се крие главно в неразбирането народния характер на администрацията, както от партийните и ОФ организации, така и от самите членове на управите. Постоянните комисии, които имат задача да свържат съвета с народа, са все още на много места на книга. И свършено вярна е констатацията на Националния съвет на Отечествения фронт, че на много места в трудовите инициативи съветите се изместват от ОФ комитетите или от нашата партия.

Трябва час по-скоро се прегледа и опрости канцеларската работа на селските съвети, за да могат те да се измъкнат от книжнината и да заживеят с хората. Трябва да се съгласуват разпоредбите на различните ведомства до съветите. Организационно-инспекционният отдел да се укрепи и да слезе по-близо до съветите, за да им помага, а и сам да се учи от тяхната работа.

Партийните кадри, работещи на държавна, стопанска и обществено-политическа работа са заплашени от заболяване от нескромност и от опасната язва наречена бю-

рократизъм. Суровата и безпощадна критика, която прави др. Димитров в своя доклад на тая болест, ни кара да се погледаме, да се преценим. Аз вече казах за възгордяването на нашите низови кадри във връзка с ръководната роля на партията. Но тази болест е не по-малко опасна, когато отива по-нагоре. След решенията на XVI пленум, ние от градския и околийския комитет също взехме с по-друг тон да се разговаряме с нашите съюзници. Знае се, обаче, че колкото повече авторитетът и силата на партията растат, толкова повече трудещите се изискват от ръководителите на партията в центъра и по места, толкова по-всестранно ги оглеждат, както тяхното лично поведение, така и това на техните близки хора, а също така и на помощниците и техническите лица. Безспорна истина е, че за доброто или лошото поведение на техническия секретар спрямо народа, да кажем на един отговорен партиец или министър, носи отговорност самият другар. Случи се например, Градският комитет на партията във Варна недавна да има едно дълго обяснение с другаря министър на финансите и на края се установи, че не той, а неговият секретар бил отговорен за направената грешка, макар че другарят министър искаше наказанието на другаря, който се осмелил да критикува.

Има такъв факт на бюрократизъм в нашия град. Околийският комитет на партията направи ревизия на Районния кооперативен съюз във Варна и разкри в чекмеджето на завеждащия кореспонденцията 80 неразпечатани от шест месеца писма (*Възбуждение*). А в тия писма имаше бързи поръчки за пристигащи строителни материали от Съветския съюз във връзка с нашето строителство. Прекият отговорник ние предадохме на милицията. Но член-делегатът, който е член и на Околийския комитет, мина с изводи, без сериозно наказание, макар че той по свое лично усмотрение е прибирал на работа бивши legionери и уволнени офицери в Районния кооперативен съюз. Ние искахме веднага ревизия от Централния кооперативен съюз, но боим се, че другарите ще забавят проверката.

Вкаменял и непоправим бюрократизъм има във Варненския околийски и областен съд. Спасението от този бюрократизъм е замяната с нови хора. Преписка е обра-

зувана и е изпратена в центъра, но трябва да се каже, че резултати до сега няма.

Струва ми се, че недопустимо много се забави и чистката във Варненския университет. И тук е образувана не една, а две папки с материали, и тук въпросът, трябва да кажем, се губи между отдел „Кадри“ на Централния комитет и Комитета за наука, изкуство и култура (*Възбуждение*).

В решенията на XVI пленум се казва: „В. Работническо дело“ трябва да участва активно в разгръщането на критиката и самокритиката“. Мене ми се струва, че „Работническо дело“ не прави това достатъчно. Това би трябвало да става по-смело и без оглед на лицата. Само така може да се разгърне контролът на масите и да се излекува бюрократизмът. Само така може да се мобилизират масите за успешното построяване на социализма у нас (*Продължителни ръкопляскания*).

Ген. лейт. Георги Дамянов: Има думата др. Минчо Минчев от Бургас. Да се готви др. Йордан Чобанов от Президиума на ВНС.

Минчо Минчев (от Бургас) (*Посрещнат с ръкопляскания*):

Другари делегати и делегатки! Изнесените доклади внесоха голяма яснота и ние напълно ги одобряваме.

Докладът на др. Георги Димитров ни учи да подлагаме нашите слабости на смела и безпощадна критика и самокритика. И аз искам да се възползувам от това наше право и задължение същевременно, във връзка с работата на народните съвети.

За да се обезпечи най-широко участие на народа в управлението по места, в духа на основния принцип на новата Димитровска конституция „Цялата власт произтича от народа и принадлежи на народа“, за да се осигури авторитетно ръководство и непосредствен контрол на всички служби при органите на държавното управление по места, без с това да се накърнява правото на отделните ведомства да ръководят по свой път тия служби, се създадоха в началото на настоящата година народните съвети.

Без да отричаме съществуващите слабости на народните съвети, които са неизбежни при такова сериозно

преустройство в работата на местните органи, ние можем смело да заявим, че последните, за краткия период от своето съществуване, издържаха своя първи изпит не лошо.

Надеждите на нашата партия и правителството, възлагани на тия местни органи на държавната власт и на местното самоуправление, се потвърдиха.

Народните съвети си извоюваха сред населението по места свой собствен авторитет — народът ги приема като свои органи, огражда ги с доверие и, което е най-важното, търси ги постоянно и им помага във всички случаи при провеждането на общите и местни проблеми.

Чрез публичното обсъждане на общите и местни задачи, чрез периодичното отчитане дейността на съветите и чрез учредените към отделите комисии се обезпечават по реален начин най-широкото участие на народа в управлението. И трябва да се отбележи, че колкото по-често народните съвети си служат с този метод, като постоянен метод в работата, толкова по-непосредствени и видими са резултатите от тяхната дейност.

Опрени здраво на нашата партия, на Отечествения фронт и на другите масови организации, народните съвети, безспорно ще помогнат за бързото социалистическо преустройство на нашата прекрасна родина и ще обезпечат огромните темпове на това преустройство, предвидено в петгодишния народностопански план.

Тук обаче е мястото, където по-малко ние трябва да говорим за нашите достижения в тая посока, а повече да говорим за слабостите на нашата работа в народните съвети с оглед на тяхното отстраняване, което ще бъде ценен принос за преодоляване на трудностите при това високо напрежение на трудещия се български народ в периода на социалистическото строителство.

На първо място, аз искам да се спра върху все още съществуващите централистически тенденции на отделните ведомства да създават наред със съществуващите отдели към съответните народни съвети и свои районни служби, непосредствено контролирани и ръководени от министерствата, което е резултат на все още неизживяното старо разбиране, че народните съвети са органи на местното самоуправление, но не и органи на държавната власт.

Това увлечение действа лошо възпитателно върху самите народни съвети, които на много места започват да се чувствуват действително само като органи на местното самоуправление и поставят ударението на своята дейтелност върху местните проблеми и мероприятия и изоставят общодържавните такива в територията на съвета.

Такива тенденции има в немалко министерства у нас. Така например Министерството на строежите и пътищата се откъсна от народните съвети, създаде свои собствени районни служби, строителни обединения по места, които, тъй като не се намират под непосредствения контрол на местните органи на държавната власт, се оказаха недостатъчно гъвкави и способни да изпълнят поставените им задачи. Плановете на местните строителни обединения изостанаха доста много с оглед на предвиденото за извършване през настоящата година.

Такава тенденция също така има и в Министерството на индустрията. Министерството на индустрията създаде органи за местна индустрия и занаяти, обаче не позволи да се включи дейността на този отдел към народните съвети и контролът върху държавни индустриални предприятия по места, което също така дава лоши резултати и не дава възможност за непосредствен контрол върху индустриалните предприятия по места.

Често пъти има такъв анахронизъм в работата на народните съвети по места, като тоя например: Разсилните и деловодителите към народните театри трябва да се назначават от Комитета за наука, изкуство и култура. Ние сме напълно съгласни, че художественото и административното ръководство трябва да бъде в ръцете на Комитета за наука, изкуство и култура, но съвсем не разбираме защо разсилните и деловодителите към народните театри и другите културни институти трябва да се назначават от Комитета за наука, изкуство и култура и да се чака цели месеци за обезпечаването на необходимите технически персонал и кадри за тези културни институти. *(Възбуждение.)*

Вълко Червенков: Трябва закона да изменим!

Минчо Минчев: По наше мнение, тия тенденции не са полезни и ако някога се налагат, поради специфични

за службата причини или поради дефицит на кадри, това да става по изключение, но необходимо е обезателно създадената районна служба да се постави под контрола на народния съвет, в територията на който се намира седалището на тая районна служба.

На второ място, сериозна слабост за народните съвети е фактът, че липсва един действително ръководещ и координиращ централен орган за народните съвети. До този момент народните съвети не са почувствували действителна и постоянна помощ от съществуващия Организационно-инспекционен отдел за народните съвети при Министерския съвет. Досега дейността на този отдел се състои в две или три общи инструкции, и препращането на издаваните от отделните министерства окръжни и наредби и повече нищо.

А народните съвети са нови органи у нас. Сега едва започват да се създават методите и формите на работа в тях. И в този период на тях са необходими постоянни грижи и помощ, необходима е обмяна на опита на отделните съвети. Това обаче Организационно-инспекционният отдел не прави.

Така например по две основни проблеми — петгодишния стопански план и бюджетите на народните съвети — отделът не взема никакво участие и остави на отделните министерства да разрешават тия така важни за дейността на народните съвети въпроси и то за един не малък период от време.

По този начин се позволи много от въпросите във връзка с дейността на съветите да се разрешават в зависимост от по-малката или по-голямата активност за известни народни съвети и без оглед на действителното съществуване на нуждите по места.

Все пак, поради тази обща слабост не се дава възможност за координация между разпореденията на отделните министерства, които често пъти са в противоречие едно на друго.

Така например, в противоречие са Министерството на индустрията и Държавната планова комисия. Докато плановата комисия в своята инструкция по отношение плановата комисия при народните съвети дава указание, че тя е орган на държавната планова комисия и трябва да извършва контрол не само върху планиране дейността

на народния съвет, но същевременно и контрол за изпълнението на двегодишния стопански план във всички области на строителството, индустрията и др., то, когато нашата планова комисия се яви в индустриално предприятие за обследване развитието и изпълнението на плана в дадено индустриално предприятие, от там се заявява: „Нашето министерство не позволява никакво бъркане в нашата работа“. В този случай липсва една координация, която се дължи пак на слабата активност на инспекционно-организационния отдел, който може спокойно да пренесе в работата на съветите една координираност между отделните ведомства и по този начин да обезпечи тяхната работа.

Но липсва координация често пъти и в отделните служби и учреждения към едно и също министерство. Такъв е случаят с Министерството на индустрията. Две обединения — Обединението за тежката индустрия и Обединението за хранителната индустрия в Бургас — се карат в продължение на един месец, кое от тия обединения да получи определеното от народния съвет място, тогава, когато този въпрос може да бъде разрешен в самото Министерство на индустрията, без да се засяга народният съвет, без да се поставя като задача на народния съвет той да се занимава с този въпрос.

Ето защо, необходимо е този отдел, инспекционно-организационният, да се реорганизира по такъв начин, че да стане действително оперативен, ръководещ и планиращ орган на народните съвети.

Необходимо е също така, да се подобри инспекторският кадър към отдела за да се дава по места реална помощ на съветите, още повече, че значителна част от работещите в съветите другари за пръв път се занимават с административна работа и се нуждаят от такава помощ.

Основна наша слабост по места е липсата на положителен метод за работата с комисиите към отделите. Не можем добре да си служим с тия прекрасни помощни органи, които са една от формите за участието на народа в управлението. В това отношение също така инспекционно-организационният отдел трябва да обмени опита на всички народни съвети и най-положителното, най-

полезното в тая посока да се пренесе като постоянен метод в работата на самите съвети.

Тук му е мястото да отбележим, че нашите съвети и техните ръководства работят повече стихийно, обхванати от ежедневните въпроси и не могат да обезпечат достатъчно ръководство на отделните служби, което се отразява върху качеството на работата и често пъти основните въпроси изостават за сметка на по-малко важните такива. Необходимо е да се въведе строга и постоянна вътрешна плановост в работата на съветите и отделите към тях, което положително ще даде по-добри резултати и ще укрепи още повече техния авторитет и престиж всред населението.

Пред нас стои още повече задачата да се учим, и то да се учим мъжки. Мислим, че не ще бъде вредно, ако се изпратят няколко деятели от народните съвети за по-дълъг период в братския Съветски съюз, за да проучат дейността, формите и методите на работа на тамошните местни органи и да пренесат тоя прекрасен и дългогодишен опит и у нас. Не, разбира се, формално, а съобразно с нашите местни условия.

Пред лицето на историческия Пети конгрес, пред нашата любима партия и славния Димитровски Централен комитет, пред любимия вожд и учител на нашата партия и нашия народ — др. Георги Димитров, ние заявяваме, че решително и безпощадно ще се освобождаваме от нашите слабости, ще направим народните съвети истински народни органи и ще работим неуморно за скъсяването на сроковете, за построяването на социализма, а след това и на комунизма в нашата прекрасна родина. (*Продължителни ръкопляскания*).

Ген. лейтенант Георги Дамянов: Има думата др. Йордан Чобанов.

Да се готви др. Атанас Димитров, делегат на старо-загорската организация.

Йордан Чобанов: Драги другарки и другари делегати! Политическият отчет на др. Димитров проля изобилна светлина върху цяла една редица от най-сложни въпроси, които непрекъснато се поставяха пред нас, оперативните работници в полето на изграждане на новия ни държавен апарат. С това се улеснява неимоверно

много както нашата практическа работа по изграждане отделните колелца и винтове на този апарат, така и теоретичната разработка, в неговите подробности, на целия оня комплекс от въпроси, свързани с тази задача, които въпроси стояха и стоят пред нас.

Пътят, който пое нашата страна след 9 септември 1944 година, бе действително своеобразен. Властта бе изтръгната от ръцете на монархо-фашистката клика и мина в ръцете на най-широките маси от трудещия се народ, ръководени от работническата класа и нейната партия. Това обаче стана, поне на първо време и поне за част, и то не малка, от ресорите на държавното управление, без да бъде разрушена докрай старата държавна машина. Редица органи на държавната власт и на държавното управление запазиха в значителна степен предишния си външен вид и дори предишното си вътрешно устройство. Новото бе в това, че в тези стари форми бе вложено ново съдържание, в тях, според израза на др. Югов, употребен в речта му, произнесена във Великото народно събрание при обсъждане на проектоконституцията, навлязоха нови хора, които почнаха да управляват по новому. При това, подменяването на самия ръководен личен състав в много ведомства стана на етапи, като някъде процесът на това подменяване продължава и до днес.

Това, безспорно, съставлява съществено своеобразие в сравнение с начина, по който политическата власт мина в ръцете на трудещите се в Русия през 1917 година.

На второ място съюзът между работниците и селяните, както и сплотяването на всички трудещи се и експлоатирани слоеве, на всички демократични и прогресивни сили около най-напредничавата класа — работническата, се осъществи също така в една твърде своеобразна форма, в рамките на политическата формация на Отечествения фронт. Тази формация при това претърпя, с течение на времето, значително изменение в характера си. От формация, в която елементите на междупартийна коалиция от стария тип в началото бяха силно застъпени, тя се превърна в единна общественно-политическа организация, с обща програма и обща дисциплина.

Тези своеобразни моменти при изходната точка на нашата народнодемократическа държава, които липсват при раждането на съветската държава, намират пълното си и задоволително обяснение в онези обстоятелства, които са отбелязани в доклада на др. Димитров: военния разгром на главните фашистки държави, решаващото участие на СССР в това разгромяване и неимоверно порасналата вследствие на това всестранна мощ на първата социалистическа държава, ръководното участие на работническата класа и на партията ѝ в народноосвободителната борба, както и политическото разгромяване на германската агентура у нас, която представляваше политическа агентура на най-хищните и агресивни едрокапиталистически групи.

Съветският съюз, увеличил в огромен размер ролята и относителното си тегло в световната политика, присъствува активно при раждането и растежа на народнодемократичната държава у нас и другаде и съставлява онова, частично макар, социалистическо окръжение, което благоприятствува развитието ѝ към социализма.

Бих желал, използвайки големите ръководни идеи, дадени в доклада на др. Димитров, с две думи да спра вниманието на конгреса върху един момент, който ми се струва съществен в характеристиката на народните демокрации. Той е следният:

Основното своеобразие на народната демокрация може да се сведе до двата момента, които вече отбелязах: първо, това, че при нея старият държавен апарат не е веднага и в цялост разрушен, а редица негови форми и органи се запазват, приспособяват и се използват от новата държава, и, второ, че съюзът между работниците и селяните и ръководната роля на работническата класа се осъществяват в рамките на една обществено-политическа формация, съставена от няколко партии, която поне в началото в редица отношения напомня една междупартийна коалиция.

Тези именно моменти обаче, които най-силно отличават народната демокрация от съветската социалистическа демокрация и които дават най-голямо основание да бъде тя разглеждана като една своеобразна държавна форма и като един своеобразен и особен път към социализма, са много по-характерни за началния стадий на

нейното развитие отколкото за последващите. С течение на развитието тези особености намаляват. С течение на развитието новото вино все по-малко се налива в старите мехове. Държавният апарат се преобразува с тенденция да се изгради една държава от нов тип, чиито форми са много по-добре пригодени за осъществяване властта на огромното трудещо се мнозинство от народа отколкото формите на старата буржоазна държава. Заедно с това Отечественият фронт от многопартийна коалиция все повече се превръща в единна, най-широка и най-масова от всички други организации на трудещите се и в нея ръководната роля на партията на пролетариата все повече се утвърждава и добива плът.

По този начин, изхождайки от основните идеи, дадени в отчетния доклад на др. Димитров, аз бих си позволил смелостта да определя нашата народнодемократическа държава като една действително своеобразна, несъветска форма на пролетарската диктатура, и то такава, на която своеобразието непрекъснато намалява, колкото повече тя се отдалечава от отправната си точка, като тенденцията на развитието ѝ отива към прерастване в най-висшата форма на всяка демокрация — съветската социалистическа демокрация. По този начин народнодемократическият път към социализма би се явил, така да се рече, не като път към социализма, паралелен на съветския, а като такъв, който тръгва от друга отправна точка, но колкото отива напред, толкова повече се приближава до съветския, за да се слее накрая с него.

От това гледище, другари, и имайки предвид опита на сектора, в който работя, аз отдавам голямо значение на реорганизацията, на преустройството на държавния апарат, към която реорганизация сме пристъпили, особено от приемането на новата конституция насам.

Ние всекидневно се убеждаваме, че старите мехове се явяват решително негодни, за да носят новото вино, което наливаме в тях. Формите и структурата на буржоазната държава не случайно са били използвани, за да се осъществява чрез тях господството на експлоататорите. Старият бюрократично-централистичен държавен апарат е непригоден да се упражнява чрез него политическото господство на широките трудещи се маси.

Нашата димитровска конституция ни откри всички възможности, за да изградим държавата от нов тип, построена върху участието на най-широките маси от трудещите се в управлението. Народните съвети от различните степени трябва да бъдат политическата основа на тази държава. Целият държавен апарат трябва да се реорганизира, за да се опре именно върху този незаменим инструмент за привличане на милионните маси трудещи се към управлението.

Намирам, другари, че този процес на реорганизация не отива достатъчно бързо и гладко, причините за което, смятам, не са само обективни. От субективните причини — това ще трябва честно да се признае — най-сериозната е тази, че ние, непосредствено участващите в този процес, не всякога съумяваме да се справим с действително сериозните задачи, които ни са възложени. Редом с това, сериозна пречка е удивително упоритата сила на инерцията, която ни се противопоставя от различните служби при централното управление, ръководени било от бюрократи от старата школа, било от съвършено нови шефове, често комунисти, които, както др. Димитров отбеляза, изумително бързо се асимилират от тази среда, стават бързо нейни хора и почват да разсъждават и действуват като бюрократи с най-малко 20—30-годишен бюрократичен стаж. *(Оживление, смях.)*

Без решителното преодоляване на тази инерция не е възможно изграждането на държавата от нов тип. Освен със закони, укази, правилници, наредби и постановления нашият държавен апарат ще се преустрои преди всичко, като от народните съвети се направят живи пълнокръвни органи на държавната власт в околията и общината, като те заживеят интензивен живот и обединят всички отрасли на управлението в своето административно териториално поделение. Едва ли е нужно да се набляга, че почти крайно време е да се премине от назначените временни управи към избрани от гражданите редовни народни съвети. Само като такива те ще бъдат истинската политическа основа на новата държава.

Говорейки за изграждането на новия ни държавен апарат, необходимо е непрекъснато да се изтъква нуждата от установяване на твърда наша, революционна, народнодемократическа законност. Едва ли е нужно да

се припомня, че Ленин изтъкваше енергично необходимостта от нея още в най-първите години след Октомврийската революция.

Невзискателното отношение към нарушенията на законността притъпява чувството на отговорност и просто изпортва прекрасни иначе работници на управлението.

Не ще и дума, че ние все повече ще трябва да установяваме именно наша законност. Това означава само, че остарелите закони — огромен брой от тях още са в сила — ще трябва бързо да се заменят с нови; то означава още и че онези, които боравят с тях — съдии, прокурори, административни и стопански работници, — ще трябва да усвоят нов подход към изпълнението и прилагането на закона, да се освободят от мъртвото, буквоедско отношение към него, да се свикнат да виждат в правната норма материализираната в закон воля на господстващата класа, имаща за задача да улеснява дълбоките политическо-обществени преобразования, които ни предстои да извършваме.

Такова ново отношение към закона и законността изисква сериозна прешколовка на наличните ни юридически кадри и грижливо школуване на новите.

Бих искал да сигнализирам пред конгреса обезпокоителното, все още продължаващо се подценяване значението на юридическите кадри и на юридическото образование. То почива на едно отживяло и днес напълно отречено в СССР отношение към този сектор. След историческото постановление на ЦК на ВКП(б) от 1946 г. за подобряване на юридическото образование и след забележителните писания на Андрей Януариевич Вишински по тези въпроси днес вече не е позволено да се отрича чисто и просто нуждата от добре подготвени наши юридически кадри. Би било крайно полезно да се популяризира нашироко у нас тази мисъл на Вишински, че социалистическото строителство се нуждае от добри юристи, поне толкова, колкото от добри инженери, добри агрономи, добри лекари и добри политработници. Не ще и съмнение, че голямата част от заварените наши юридически кадри, включително и юристите, членуващи в Партията, са общо взето малко пригодни, понякога свършено непригодни, за нуждите на новото ни държавно строителство. Би било обаче дълбока грешка от лошото

качество на тези кадри да се прави извод за безполезността въобще от добри юридически кадри. Изводът би трябвало да бъде: щом това, което имаме, е лошо, да залегнем да създадем нещо добро. Това обаче според мене недостатъчно се прави. Искам тука да съобща факта, че науката за държавата и правото е комай единствената специалност, по която досега нито един младеж не е изпратен да се учи или специализира в СССР. Мисля, че на това ненормално положение от идната учебна година ще трябва да се тури край. *(Оживление.)*

Приключвам с пожеланието да пристъпим към бърз градеж и строителство на новата народнодемократическа държавна машина. *(Ръкопляскания.)*

Георги Дамянов: Има думата другарят Атанас Димитров, делегат на Старозагорската организация.

Атанас Димитров: *(От Стара Загора.)* Другарки и другари делегати! И аз първо трябва да изразя съгласието си и одобрението си на оня действително исторически политически отчет, който беше изнесен пред нашия конгрес от др. Георги Димитров, в който се направи един верен и дълбок марксистко-ленински анализ на изминатия от Партията героичен път. Бяха изяснени всички ония основни въпроси, с които ние се сблъскахме в нашата практическа работа, и се постави основната задача, генералната линия на Партията: изграждане основите на социализма в нашата родина.

Това са въпроси, през призмата на които ние трябва да организираме и провеждаме цялата наша бъдеща работа, което ще рече ние с особена сила и настойчивост да започнем усвояването на така изнесените въпроси и в нашата практика да направим усилия за тяхното реализиране. Това са въпроси, които ще бъдат действително учебник, по който ние ще изучаваме историята на нашата партия, по който ние ще осмислим нашата практическа работа.

Един от въпросите, които др. Георги Димитров с особена сила подчерта, това е въпросът за нашата работа по линията на Отечествения фронт. Независимо от това, че тоя въпрос се засегна от другарите, които говориха, аз искам да го засегна от друга страна, от това, с какво съдържание, как да осмислим самия живот на

единните ОФ организации, за да можем по тоя начин действително да изграждаме реално морално-политическото единство на нашия трудещ се народ, действително да осигурим мобилизация на трудещите се в борбата за реализиране на всички правителствени и местни мероприятия, в борбата за изграждане социализма в нашата родина.

Това, че огромното мнозинство от нашите бедни и средни селяни стоят крепко зад нашата партия, не може да ни успокоява. Това само трябва да послужи като едно добро начало, за да можем действително да укрепим веднаж завинаги влиянието си сред ония бедни и средни селяни, които вървят с нашата партия и по-нататък чрез нашата дружеска работа с нашите съюзници действително да разширяваме това влияние, да разширяваме съюза на работническата класа и селяните, тъй като това е решаващият фактор за реализиране на всички и всякакви задачи.

Тук ние трябва да кажем, че действително и конкретно в нашата околия има сериозно подценяване на работата в Отечествения фронт. Така например, във връзка с последните указания на Централния комитет по провеждане решенията на Националния съвет и от анализа на работата, който направихме, ние дойдохме до печалните факти, че голямата част от членовете на нашата партия, членове-учредители на единните отечественофронтовски организации, не участвуват в живота на тия организации. И се получава така, че в единните отечественофронтовски организации са редовни, участвуват безпартийните трудещи се. А при това положение, че в тях все още имат място някои вражески елементи, много естествено, съществува опасност в тия организации да се провежда умело политика, насочена против единството на Отечествения фронт.

Във връзка с това, аз искам да поставя някои въпроси, които трябва да станат като централни в работата на единните отечественофронтовски организации. Ето например въпросът за трудовите кооперативни земеделски стопанства. Това е един от най-важните, най-съществени въпроси за нашата работа в село. Обаче, как ние бихме преценили работата на единните отечественофронтовски организации през призмата на реализирането на тази

най-важна задача? Ние трябва да кажем, че тук, по линията на тая работа имаме много сериозни слабости. Въпросът за трудовите кооперативни земеделски стопанства, въпросът за преустройството на нашето земеделие на нови основи чрез трудовите кооперативни земеделски стопанства не стои в центъра на работите на единните организации, и не само в центъра, но обикновено с него единните отечественофронтовски организации не се занимават. Така или иначе в нашата практика се установи тоя въпрос да бъде монопол само на нашата партия, в смисъл на zaangażираност на партийците в неговото решаване вътре в своите собствени среди, в резултат на което ние напоследък, макар и да имаме сериозни успехи по разрастването на това движение, все пак имаме налице редица трудови кооперативни земеделски стопанства, които се строят само от членове-комунисти, което е нередно, ненормално явление, защото по тоя начин ние не бихме могли да решим голямата задача, която се поставя в нашия петгодишен план — на 60% да кооперираме обработваемата площ чрез трудовите земеделски кооперативни стопанства, което за нашите зърненопроизводителни околии означава 80, 90 и повече процента.

Следователно в тази насока работата на нашата партия ще трябва така да се организира и така да се проведе, щото въпросът за образуването, за укрепването на съществуващите трудови земеделски кооперативни стопанства да заеме едно от централните места на нашите селски низови организации на Отечествения фронт.

А самата наша практика показва, че в досега съществуващите трудови кооперативни земеделски стопанства ние имаме маса безпартийни членове, които са прекрасни ударници в полето на труда, които работят като прекрасни бригадири, които работят и като прекрасни председатели на трудовите кооперативни земеделски стопанства. Така например, две от нашите най-добри трудови кооперативни земеделски стопанства, каквито са това в Раднево и в Кирилово, се оглавяват от председатели, членове на Българския земеделски народен съюз, които работят дружески с нашите партийни членове, в които трудови кооперативни земеделски стопанства нашите партийни организации не сектантски, а умело поставят и ръководят самата работа.

Ние трябва също така да осмислим, да вложим съдържание на нашите отечественофронтовски организации и с другите правителствени мероприятия. Ето вземете една такава важна кампания, каквато е кампанията по храносъбирането. Нашата околия, макар и първа предсрочно и стопроцентово да реши тази задача, ние отчитаме като наша основна слабост, че в нейното реализиране не заангажирахме единните отечественофронтовски организации. Ние действахме главно чрез нашите партийни организации, чрез координираните действия на околийските отечественофронтовски комитети и ръководства по места, чрез администрацията. Обаче ние не успяхме и не си поставихме практическата задача да мобилизираме и членовете на единните отечественофронтовски организации, поставяйки конкретни задачи на отделните техни членове. Това, разбира се, е един сериозен пропуск. За да можем резултатно да решаваме всичките тези задачи, безспорно, трябва да изменим сериозно характера на нашата работа в единните ОФ организации и тези ОФ организации да поставят като централна своя задача въпросите, свързани с решаването на правителствените мероприятия.

Тъй като стана въпрос за събирането на храните, аз искам да кажа нещо и по този въпрос. Тук вече в редица разговори с другари от околията, с които ние бяхме в сериозно съревнование, се постави под съмнение решението на тази задача в нашата околия. Счита се, че решението на задачата идва като резултат на нереалност в наряда, в смисъл на по-малък наряд, идва като резултат на това, че ние в наряда сме включили и уема от вършачките и мелниците и пр. Аз трябва тук пред конгреса да заявя, че всички тези размишления са непартийни, нездрави размишления. Ако задачата се реши, то тази задача се реши благодарение упоритата, всеотдайната, системна и съзнателна работа на цялата Околийска партийна организация, на цялата наша отечественофронтовска администрация. *(Ръкопляскания.)* Защото още от началото ние съумяхме да организираме провеждането на тази кампания. Така например, ние осигурихме организация в работата от началото до самия край. С оглед на обезпечаване на тази организация ние разбихме цялата околия на 10 пункта, като за всеки пункт определихме

съответни пунктови отговорници: един член на бюрото и на комитета на Партията и един отговорен другар от администрацията. Към тях придадохме, общо за околията, около 50 активни работници, които прикрепихме към важни и решаващи села и които изтеглихме от селата след окончателното решаване на задачата. Тук трябва да отбележа и изострената бдителност, в резултат на която ние парирахме редица опити на кулашките елементи да укриват храните в съседните села. У нас имаше такива случаи: нощно време кулашки елементи си пренасяха храните в други селища, в стопани, които са си изпълнили наряда, и по този начин хамбарите им да останат празни, за да няма какво да се вземе. Твърдото и решително провеждане на наредбата, в резултат на което бяха конфискувани над 40,000 кг. храни от кулашките елементи, позволи щото ние още от началото да респектираме и в това положение да държим кулашките елементи през цялото време на кампанията. Паралелно с това на нашите отговорници, на нашите местни органи, на нашите местни организации поставихме като задача да започнат събирането на наряда от най-богатите стопани и последователно да вървят надолу, с което ние си осигурихме пълното съдействие на беднотата и средните селяни в борбата за реализирането на задачата. Разбира се, ние сме далеч от мисълта, че всичко у нас е протекло така нормално и гладко. В преценката, която направи бюрото на Околийския комитет, действително се констатираха редица сериозни слабости.

(В този момент влиза Генералният секретар на БРП(к), др. Георги Димитров, посрещнат със ставане на крака и ръкопляскания от делегатите.)

Основната слабост, аз казах, това беше, че ние не съумяхме да мобилизираме членовете на Единната отечественофронтowska организация към съзнателно, доброволно и активно участие в провеждане на кампанията.

На второ място, ние добре започнахме разяснителната работа, като чрез отечественофронтowsките организации свикахме специални събрания, със специално инструктирани инструктори, събрания, на които поставихме въпроса за наредбата, разяснихме наредбата и определихме начина, чрез който ние да осигурим нейното провеждане, да изпълним наряда, да предадем на

държавните складове определеното количество зърнени храни. Това беше добро начало, обаче то си остана само начало. Нашата разяснителна работа през време на кампанията нямаше системен, последователен характер. Там където се водеше, тя имаше обикновено случаен характер.

Също така аз искам да спра вашето внимание на един въпрос, който беше отбелязан особено сериозно в доклада на нашата Централна контролна комисия, на въпроса за нарушенията на законността. Другари, така или иначе у нас нарушенията започват да стават нормално явление. Нарушенията на министерски постановления, на министерски наредби и т. н. стават нещо обикновено. Тук не става въпрос за такива нарушители, от нарушенията на които да се извлекат изгоди, печалби и т. н., не става въпрос за вулгарни престъпници, а става въпрос за това, че редица наши държавни органи, отечественофронтовски деятели, независимо от това, че няма корист в техните действия, обаче по същество вършат сериозни нарушения на нашата законност, с което безспорно затормозяват, спъват и по-нататъшното развитие на нашата работа. Така например, ние имаме редица случаи, когато дефицитни материали, отпущани за строителството на редица предприятия, се заменят срещу олио, срещу ориз и други материали, с което да се облекчи изхранването на работниците. Също така ние имаме редица нарушения, бих казал, престъпления, чрез обмяната на произвежданите от отделните предприятия стоки със селскостопански и други произведения. И даже в това отношение ние имаме такива характерни случаи. От производството на кислородната фабрика в Стара Загора, на фабриката за соди и т. н. известен процент се отпуска на работниците. Този процент обикновено се използва за търгашество с други стоки, с което се излага престижът на самите предприятия, излага се престижът и на нашата власт.

Георги Дамянов: (*Звъни.*) Имате още две минути.

Атанас Димитров: С оглед на това аз считам, че нашият конгрес трябва да повели на бъдещия Централен комитет и на нашето правителство в това отношение да вземат много строги мерки, да се канализира тази обмяна, за да не се допускат такива нарушения, с които ние, от една страна, правим, волно или неволно, редица иначе

добри другари престъпници и трябва да ги вкараме в затвора, а, от друга страна, нарушаваме и престижа на самата власт. В това отношение, разбира се, отговорният дял на нашата организация и на нашия комитет е голям. Ние, щем или не щем, в много отношения сме се показвали в положението на ходатаи пред нашите съдилища, пред съответните власти на милицията и т. н., за да спасяваме нашите другари. И в тази насока, много естествено, ние трябва решително да скъсаме с подобно действие и ще трябва решително да парираме всякакви прояви от подобен характер.

На края тук, пред конгреса и пред др. Георги Димитров, трябва да уверя, че нашите Околийска и Градска партийни организации, които, общо взето, с успех се справиха с всички ония задачи, които им се възложиха, и действително излязоха укрепнали и организационно, и идейно-политически и днеска са в състояние, са в положение с успех да решават всички ония задачи, които произтичат от петгодишния народностопански план, да изпълнят с успех всички ония задачи, които ще ни възложи нашият Централен комитет, които ще ни възложи нашият любим учител и вожд, др. Георги Димитров. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Има думата др. Георги Мадолев. Да се готви др. Пело Пеловски, делегат от Плевенската организация.

Георги Мадолев: (*От Горна Джумая.*) Другари делегати, в политическия отчетен доклад на Централния комитет на Партията др. Георги Димитров отдели значително място на въпроса за федерацията на южните славяни и македонския въпрос.

Другари! Ние, комунистите от Пиринския край, много добре знаем, че с македонския въпрос спекулираха буржоазните правителства на балканските страни и че тези спекулации са били винаги в ущърб на тези народи и най-вече в ущърб на македонския народ. Затова ние посрещнахме създаването на македонската държава във федеративна Югославия с радост и веднага след 9 септември пожелахме да влезем в братски връзки с Македонската република. Народната власт на Отечествения фронт ни осигури тая възможност. Ние, комунистите от Пиринския край, знаехме, че установените народни

режими в България и Югославия непрекъснато ще укрепват дружбата между братските народи с твърдата вяра, че тази дружба ще ни доведе до обединението на нашите страни в една южнославянска федерация.

Ние винаги сме считали и продължаваме да считаме, че Македония от ябълка на раздора между балканските народи може и трябва да се превърне в звено за сближението и обединението на тези народи. Така ни е учила нашата българска комунистическа партия и с такава чиста съвест влезнахме в братски връзки с комунистите и властите на народната република Македония.

Но послушайте вие, другари делегати, как се отнесоха към този въпрос ръководните комунисти от Народната република Македония.

При нашите първи срещи след 9 септември с югославски комунисти, начело с генерал Темпо, на нас бе поставен въпроса веднага за час по-скорошното присъединяване на Пиринска Македония към Народната република Македония и бе поставена задача да се образува 22-а македонска военна бригада, която трябва да вземе въоръжението и състава на два български пехотни полка.

Едно висше военно югославско лице ни внушаваше, че революционната армия не се създава с министерски постановления и закони, че ние не трябва това да очакваме от българското правителство. За голямо съжаление ние се хванахме на тяхната въдица, отнасяйки се към тях с голяма почит, като към големи борци от съпротивата, и не само че образувахме тази бригада, но една нощ обезоръжихме постове на един дивизионен склад и взехме имуществата за нашата бригада. Разбира се, ние с тази бригада участвувахме на фронта срещу немците при Струмица и дадохме скъпи жертви.

Още от тези наши първи срещи с представителите на македонската държава личеше, че те съвсем не се интересуват от въпроса за федерацията, но ние не бяхме способни да открием още тогава проявяващите се теснонационалистически тенценции, проявяващи се в югославските комунисти.

Благодарение на активната намеса на Централния комитет на нашата партия, на първата областна партийна конференция през декември 1944 година другарят Поптомов направи сериозно предупреждение срещу увлече-

нието за присъединяването на Пиринския край към македонската република във федеративна Югославия. На тази конференция до мене бе седнал членът на Централния комитет на Македонската компартия Любчо Арсов, който ми заяви, че той не е съгласен с доклада на Централния комитет на Българската Комунистическа Партия, че той ще отнесе въпроса до Централния комитет на тяхната партия.

Аз ви разказвам това, другари, за да видите, че още в началото на нашите връзки след 9 септември нашата партия застана на определени интернационалистически позиции, а югославските, по-специално македонските комунисти проявяваха националистически уклони.

По-нататък. През м. май 1946 г. аз бях водач на делегация на Пиринския край в Народната република Македония. В първата моя реч, произнесена в гр. Струмица, пред многохилядния народ издигнах лозунга, че Пиринският край ще се обедини с македонската република в братското семейство на южнославянската федерация. Народът посрещна този лозунг с бурни одобрения, но аз бях много силно мъмрен от отговорни партийни и държавни дейци, защото говоря за федерация на южните славяни, а не за обединение в рамките на федеративна Югославия.

Другари делегати, можете ли си представи какво значеше за онова време, след 9 септември, да те мъмрят югославски комунисти, които у нас тогава се ценяха много високо? В следващите митинги по градове и села аз вдигнах другия лозунг, лозунг за присъединението на Пиринския край към Народната република Македония в рамките на федеративната Народна република Югославия, но понеже веднага добавях, че обединението в рамките на Югославия е последната стъпка към федерация на южните славяни, македонските ръководители също така силно реагираха.

Ето и този втори случай също красноречиво потвърждава факта, че още тогава ръководството на Югославската компартия проявяваше определени националистически тенденции.

По-нататък. В срещата ми с Колишевски в неговия кабинет в Скопие зададох въпроса, защо не се допуска поне в „Работническо дело“ в Македония. Той ми отго-

вори, че нямат никаква реална нужда от това, защото техният вестник „Борба“ достатъчно добре ги учи и няма нищо какво да научат от в. „Работническо дело“ и от Българската Комунистическа Партия. (Оживление.)

Другари, аз посочвам тези изказвания на Колишевски не само за да се види националистическата му надменност. Ако Колишевци сериозно са мислели за южнославянска федерация, то те щяха да четат, да обичат най-авторитетния вестник на страната, с която предстои изграждането на една обща федерация.

Ръководителите на Македонската компартия никога не са работили за обща федерация, защото винаги се опитваха да настройват нашето население в Пиринския край против българското правителство, като публично се изказваха, че ако нашата мина „Пирин“ в Г. Джумайска околия е в македонската държава, то няма работниците да живеят в такива жилища; че в Македония тютюните се плащат на селяните на много по-високи цени. На едно тържествено събрание в Г. Джумая др. Кръстю Стойчев посочи пред нашето население, че трудности в продоволствието с хляб има не само у нас, в България, но такива има и в Югославия. Присъстващите македонски представители силно реагираха срещу това, да се сравнява Югославия с България.

Другари делегати! Нашето население на Пиринския край никога не можеше да се въодушеви от идеята да се отдели от България и присъедини към Югославия. Сред нашето население са живи образите на Гоце Делчев и Сандански. То действително желае да се обедини, но то е съгласно това обединение да се извърши, като заедно с България се включи в общата федерация на южните славяни.

По втория въпрос за съдържанието на македонския национален въпрос става ясно от досегашното изложение, че скопските ръководители искат да откъснат делото на македонския народ от общата проблема за изграждане на Южнославянската федерация като необходимо условие за осигуряване независимостта на нашите народи и изграждане на социализма. Те искат да свият македонския въпрос в тесни националистически рамки, че той е въпрос от жизнено значение само за Югославия,

т. е. да се заграби Пиринският край за увеличение територията на Югославия.

Ето как белградските и скопските ръководители разбират македонския въпрос.

Те не разглеждат македонския национален въпрос и неговото разрешение, в случая за обединението на Пиринска Македония с Народна република Македония, с оглед на стопанските и културни интереси на населението от Пиринския край. Нашето население не желае да скъса икономическите и културни връзки с българския народ. И тогава, какво прогресивно разрешение на македонския въпрос може да бъде присъединяването на Пиринския край към Македонската република, когато това не се желае от самия македонски народ в Пиринския край? В коя марксистко-ленинска постановка на националния въпрос е казано тъй да се решава против интересите и волята на народа? Разбира се, от това съвсем не се интересуват белградските и скопски ръководители, защото те не провеждат марксистко-ленинска национална политика, а националистическа, шовинистическа политика.

Голямо е желанието на скопските ръководители, на тяхната Комунистическа партияние, македонците, да скъсаме всички наши връзки с най-братския на нас, с най-близкия на нас български народ.

Така разбират те изграждането на македонската нация, като тя се изгражда в борба с културата, традициите и връзките с българския народ. Вярно е, че така може да се изгражда една нация, когато начело на този национален процес стои буржоазията, когато буржоазията иска да изкопае пропаст между народите, за да ги подготвя за братоубийствени войни, но къде в марксистко-ленинското учение по националния въпрос, къде в комунистическото разрешение на националния въпрос се противопоставят нациите една срещу друга? Напротив, комунистическото решение на националния въпрос е премахване на националния гнет, сближение и обединение на нациите в братско семейство.

Много усилия полагат скопските ръководители във Вардарска Македония (те полагаха такива усилия и в Пиринския край) да изкоренят голямата любов, която македонският народ храни към българския, духовното

родство между македонци и българи. Тези усилия обаче ще останат безрезултатни.

Аз пренощувах през 1946 г. в дома на секретаря на Народния фронт в Охрид и там чух както от него, от майка му, така също и от съседите, че те изпитват голяма мъка, защото нямат никакви връзки с българския народ и често ме питаха дали скоро ще се обединят Югославия и България. Пак в Охрид в ресторанта на вечерята ни бяха изпратени стари хора да посвирят с народни инструменти. И понеже заедно с много македонски и сръбски песни те изпяха и някоя българска песен, бяха предупредени строго и отговорно лице им каза, че ще бъдат и наказани.

Особено по въпроса за езика, на който трябва да се развива македонският народ, скопските ръководители най-нагледно показват своите националистически и противокомунистически разбирания. Докато езикът на една нация трябва да бъде най-близко до говоримия народен език, скопските ръководители не само че натрапват на македонците в Македонската република един неразбран и труден за него, изкуствено скърпен език, но те имат амбицията този език да бъде официален език и на населението в Пиринския край.

От тази висока трибуна, другари, считам, че изразявам волята на Партията и населението на Пиринския край, като заявя, че ние не желаем хубавият наш идеал за обединение на македонския народ да се съпровожда с реакционното дело да натрапваме на народа чужд нему език. И трябва да заявя тук пред цялата наша партия, че нашето население добре се учи на български език, той е близък нему език и че въпросът за промяната на езика не е прогресивен елемент в нашето желание да се обедини македонският народ в Южнославянска федерация.

Не така мислят обаче скопските ръководители. Още през 1945 год. известните скопски шовинисти Лазо Моисов и Митко Зафировски ме предупреждаваха, че аз, като агитпроп на Областния комитет на Партията, търпя в училищата на Пиринския край да се преподава на български език и че един ден ще отговарям пред македонския народ, Партията и държавата. Злополучният опит да се преподава този език и в Пиринския край, невъз-

приемането му от народа показва, че това искане на скопските ръководители е реакционно и националистическо.

Другари делегати! Всички сте запознати с решенията на XVI пленум на Централния комитет по положението в Пиринския край, чухме и онова, което каза др. Димитров в отчетния доклад пред конгреса. Позволете ми да кажа нещо по положението в Пиринския край, по състоянието на Партията и пр.

Някои другари считат, че поради престъпната дейност на скопските представители в Пиринския край нашата партия не се е занимавала с въпросите на партийното строителство, с провеждането на правителствените мероприятия и зорко бдене на южните граници на България. Фактите показват, че в Пиринския край успешно се изпълнява планът за тютюнопроизводството, дърводобива, че за Народната република гласуваха 99 на сто от населението, а за Отечествения фронт в първите избори — 96 на сто от населението (*Гродължителни ръкопляскания*), че ние успешно унищожихме няколко фашистки банди, прехвърлени от монархо-фашистка Гърция. (*Ръкопляскания.*)

Но това, драги другари, съвсем не значи, че ние не допуснахме най-сериозни грешки по македонския въпрос, които грешки заплашваха единството на Партията.

По-главните от тези грешки са:

1. Безкритичното отношение към скопските комунисти им позволи да си разпашат пояса и да се създаде действително в Пиринския край положение на държава в държава.

2. Увличането по националистическия уклон на скопските ръководители ни накара да вземем насилствени мерки при опита за принудително изучаване на македонския език.

3. Незачитане волята на партийната маса, на населението от Пиринския край, като искахме да решаваме македонския въпрос по колишевски терк, против волята на самия народ.

4. Ние фактически помагахме на скопските изменници за присъединяване на Пиринския край към Македонската република, като на дело се отказвахме да поставяме на пръв план въпроса за федерацията.

Другари делегати! Това са най-големите грешки на ръководителите на Областния комитет на Партията в Пиринския край. Те са и мои собствени грешки, но аз считам, че моите грешки по македонския въпрос са най-големи и трябва да кажа нещо по тях пред нашия конгрес.

Моята първа и основна вина се заключава във факта, че аз най-малко се борех против вредните идеи на скопските шовинисти и допуснах нашата областна партийна организация да бъде смутена от тази тяхна престъпна дейност.

Аз лично стигнах до положение да се съмнявам в способността на нашия Централен комитет да решава правилно македонския въпрос, а за отделни негови членове считам, че имат неискрено отношение към македонския въпрос. Аз употребих много усилия да убеждавам партийните кадри за възприемането на погрешната колишевска постановка по македонския въпрос. Накрая аз писах писмо до Централния комитет на Партията, в което открито заявих своето несъгласие с политиката на Централния комитет на Партията по много пунктове на отношенията му към македонския въпрос. С тази моя дейност и дейността на моите другари ние не помогнахме добре за развитието на Партията в Пиринския край.

Другари делегати! След резолюцията на Информбюро и решенията на XVI пленум на нашата партия партийната организация в Пиринския край, както и цялото население, си отдъхна, разви се голяма вътрешнопартийна кампания, дейците на Областния комитет си направиха честна самокритика и днес пред конгреса на Партията мога да заявя, че Партията в Пиринския край е единна и здраво сплотена около Централния комитет с дълбоката вяра в правотата на нейната цялостна политика (*Бурни и продължителни ръкопляскания*) и по-специално в нейното правилно отношение към македонския въпрос. Партията в Пиринския край показва, че е възпитавана продължително време в комунистически и интернационалистически дух, и ръждата, която получи от титовци и колишевци, е окончателно изтрита.

Ние днес сме особено радостни, че се намираме на Петия конгрес на нашата скъпа партия, която ни отгледа,

възпита ни, която е на всеобщо уважение всред всички комунистически партии в света — нещо, което е горещо засвидетелствувано от присъствието на конгреса на представители на толкова много братски партии.

Тези дни в Скопие заседава също така конгресът на Македонската комунистическа партия — конгрес, организиран от изменниците на социализма и на Съветския съюз, на който конгрес, ние сме убедени, не присъствува комунистическа делегация от никоя страна. Ние знаем, че на скопския конгрес ще се изсипят много клевети срещу нашата славна партия и срещу др. Димитров. Те ще се опитат да говорят от името на нашето население от Пиринския край. Те обаче нямат това право, защото населението на Пиринския край е достойно представено на Петия конгрес на Българската Комунистическа Партия (*Продължителни ръкопляскания*) и защото никой не ги е упълномощавал да говорят от наше име. Нашият конгрес ще вземе исторически решения за социалистическото изграждане на България, в това число и на Пиринския край.

От трибуната на нашия конгрес аз искам от името на делегацията на Пиринския край, от цялото население на Пиринския край да изпратя боен комунистически поздрав на всички македонски комунисти, които най-жестоко са преследвани от колишевци, бити, избивани и затваряни, но които са верни на комунизма, верни на Делчев и Сандански и които ще съумеят да разгромят предателското ръководство и осигурят условията за изграждане на Южнославянската федерация и обединението на македонския народ. (*Продължителни ръкопляскания*.)

От тази трибуна аз искам да уверя цялата наша партия, че партийната организация в Пиринския край не търпи и няма да търпи никаква престъпна титовска и колишевска пропаганда (*Ръкопляскания*), че нашата партия е заангажирана всецяло в социалистическото преустройство на нашия живот и работи с всички сили за вдигане високо знамето на Сандански за Южнославянска федерация.

Нашата партия има също така важната задача да организира всенародната бдителност против евентуални провокации на нашите граници. Ние ще положим усилия

с чест да изпълним тази задача. Докладът на др. Димитров ще бъде най-силното оръжие в нашите ръце за успешно провеждане политиката на Партията и постановката, която даде др. Димитров по македонския въпрос, ще бъде ръководство за действие за нас, комунистите в Пиринския край.

Да живее нашата славна Българска Комунистическа Партия, която под ръководството на др. Димитров смело ни води напред към победата на социализма и комунизма, към изграждане на Южнославянската федерация и обединението на македонския народ. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Ген. лейтенант Георги Дамянов: Другари делегати и делегатки! Преди да дам малка почивка, обръщам вниманието на делегатите да не пушат в коридорите, затова защото пушекът влиза в салона, и, второ, може да стане пожар; да пушат само в пушалните. 15 минути отдих.

(*След отдиха.*)

Георги Дамянов: (*Звъни в 11 ч. и 15 м.*) Заседанието продължава.

Има думата др. Пело Пеловски. След него да се готви Георги Данелов от Неврокоп.

Пело Пеловски: (*Посрещнат с ръкопляскания.*) Другари делегати и делегатки! Докладът на др. Димитров въоръжава нашата партия и нашия народ с едно мощно оръжие за по-нататъшното укрепване на нашата народна демокрация и изграждането на социализма в нашата страна.

Разглеждайки развитието на Партията през различните периоди, др. Димитров подчерта, че болшевизацията на нашата партия трябва да се разглежда като упорита борба срещу всички отклонения, които тя преодоля, и особено на преодоляването на левосектантското пакостно отклонение, на което голяма част другари работили в ръководството на Партията в различни времена от сектантския период. Не беше трудно още в 1930 и началото на 1931 год. да се види в лицето на Илия Василев и в лицето на Рачо Цанев наистина злостни врагове на движението. Това обаче не стана, и тоя курс беше проведен с участието на другарите, с които тогава работехме.

Левосектантският курс беше, несъмнено, дело на чужди, троцкистки, враждебни на пролетариата елементи.

Важно място в доклада на др. Димитров заема анализът на международната обстановка и мястото, което има нашата страна в демократическия лагер начело с великия Съветски съюз. От този анализ се дават отправни насоки за нашата работа в Партията и за нашата народна демокрация.

Едно от най-важните условия за съществуването и по-нататъшното укрепване на нашата народна демокрация е запазването и укрепването на тесни отношения и искрено сътрудничество, на взаимна помощ и приятелство между нашата страна и великата съветска държава, както и участието в единния демократически и антиимпериалистически лагер начело със Съветския съюз.

Аз мисля, другари, че няма да се намери в нашата страна такъв човек, като изключим, разбира се, свалените от власт капиталистически експлоататорски среди и техните агенти, такъв човек, който да не стои на позициите на едно искрено приятелство и дружба, на сътрудничество на нашата страна със Съветския съюз и страните на народната демокрация. Всъщност това са най-съкровени чувства на нашия народ. Това се потвърждава в целия дълъг период на борбата от първото освобождение до днес. Не е достатъчно обаче само любовта и вярата в Съветския съюз. Необходимо е нашият народ да се бори съзнателно, смело и упорито за нашата обща кауза, каквато е каузата на мира, против подпалвачите на нова война. Нашият народ дълги години беше тровен с национализма и великобългарския шовинизъм. И ние не можем да считаме, че в това кратко време след 9 септември, както и в работата преди 9 септември, сме направили всичко за пълното му изкореняване. Във връзка с провеждане на мероприятията на нашето правителство ние например имаме в редица места упорита враждебна, клеветническа агитация срещу нашата партия (че сме изнасяли храните за СССР и др.). Необходимо е широка разяснителна работа за достиженията на Съветския съюз и неговата действително безкористна, честна политика на истинско приятелство и велика защита на правата и суверенитета на всички, особено на по-малките страни и народи, която поли-

тика следват и страните с народна демокрация. Такова разяснение все повече укрепва нашето сътрудничество и дружба. Чрез Българо-съветските дружества, чрез пресата и по различни пътища нашата партия върши широка разяснителна работа, но това далече не може да се счита за достатъчно. Така например нашият партийен орган „Работническо дело“ отпечатва своевременно всички речи на др. Молотов, Вишински и други представители на Съветския съюз и народните демокрации, изнесени пред Организацията на обединените народи, Съвета за сигурност и други международни конференции, но тия речи не се разработват от голямата част на нашите низови кадри и още по-малко от партийните членове. А това разработване е крайно необходимо за всеки партийен член, за да подобрява и окриля нашата практическа работа; това не трябва да се счита само като занимаване с голяма политика, каквито случаи имаме, разбира се, при абстрактното изучаване на тези речи. Изхождайки от всичко това, аз бих направил предложение в нашите партийни школи и курсове, в отечествено-фронтовските читалища, профсъюзни и др. кръжоци да намерят място такива теми, които ще осигурят разяснението и усвояването на нашата външна политика и дружбата, сътрудничеството със Съветския съюз и народните демокрации.

На второ място, като имам предвид, че Външното министерство се явява решаващ сектор в провеждането на нашата външна политика както в страните на народните демокрации и СССР, така и в капиталистическите страни, мисля, че е необходимо Партията да отдели още по-голямо внимание на работата в това министерство и преди всичко да обърне внимание на подбора и подготовката на кадрите, които са необходими за работата там.

Др. Коларов наистина, като вещ и авторитетен ръководител на нашата външна политика, направи много. Необходимо е обаче да се каже, че характерът на работата в отделните легации в чужбина е такъв, че изисква не само представителите на нашата страна, но и всички техни сътрудници да бъдат изпитани, укрепнали и подготвени за своята работа. В редица случаи това ние още го нямаме и то значително спъва, а някъде може да ни докара и пакост. Аз тук не говоря за използването по-

рано на врагове като дамянвелчевци и др. на работа в най-ръководни места. Апаратът на Министерството на външните работи трябва да бъде укрепен напълно, както армията. За осигуряване на достатъчно кадри необходимо е да се отделят такива преди всичко от Партията, а заедно с това, да бъдат създадени курсове, ако е необходимо и постоянни школи, за системна подготовка на такива кадри. Кратковременното и случайно използване на хора в министерството не е оправдано. Ние, всички другари, които работим в такъв важен сектор, другарите от Министерството на външните работи, се задължаваме пред др. Димитров и пред конгреса на Партията да изучим и усвоим историческия доклад на др. Димитров и доклада на др. Червенков в курсове, кръжоци, самостоятелна работа и да осигурим неговото провеждане в своята всекидневна работа. С тези исторически решения на Петия конгрес ние неуморно ще работим за закрепване сътрудничеството и пролетарската солидарност с всички борещи се против империализма. Ние непрекъснато ще подобряваме своята работа и сме уверени, че тъй като историческите решения на Петия конгрес ще допринесат за непрекъснатото укрепване и развитие на нашата страна под ръководството на др. Димитров, ще допринесат за укрепване на демократическия лагер, начело с великия Съветски съюз, който осигурява мира и развитието на нашата страна по пътя на социализма. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Има думата др. Белчо Николов от Варна. Др. Георги Данелов моли да бъде отложен за след обед. Да се готви др. Митко Григоров от Софийската организация.

Белчо Николов: (*От трибуната.*) Другари! Въпросите и задачите, повдигнати в доклада на др. Вълко Червенков, и задачите, поставени в проекторезолюцията за партийната просвета, марксизмо-ленинската пропаганда и борбата на идеологическия фронт — са крайно своевременни, накупели. Нещо повече. Въпросите, свързани с работата на Партията в областта на теорията, на целия идеологичен фронт изобщо, се поставят за пръв път с такава смелост и дълбочина, но и както се призна, с голямо закъснение.

В това отношение ние не използвахме напълно богатия опит на съветската държава и болшевишката партия, натрупан за много години, и макар че разполагахме с командните постове, допуснахме на един от твърде сложните сектори на класовата борба чуждата, буржоазна идеология да прави поражения.

Другарят Червенков посочи основната причина за това забавяне, но той не каза нищо за субективната причина. А известно е, че от началото на текущата година оперативният орган на Централния комитет — Агитпропният отдел, който е призван да движи целия идеологичен фронт, прие ограничени функции около партийната просвета и пропагандата на марксизмо-ленинизма, а партийните комитети по места, в това число и в решаващите центрове, се оказаха задължени да уреждат курсове, да организирват самообразованието и всичко друго, свързано с вътрешната партийна просвета.

Скоро обаче опитът ни показва, че Партията и респективно агитпропните отдели трябва да насочат вниманието си върху идейнополитическата работа сред младежите, жените, ОРПС и другите масови организации, да се занимават с низовата агитация, с учебните заведения, с кината, театрите, читалищата и др.

Но известната инструкция на Централния комитет за работата и прерогативите на Агитпропния отдел си остана неизменена и недопълнена.

Разбира се, сериозна работа извърши през последния период Комитетът за наука, изкуство и култура, като нов, авторитетен държавен орган. Но при слабата оперативност на съответните отдели при народните съвети и непълната заангажираност на Партията по места резултатите са минимални.

Аз искам да се изкажа главно по втората част от доклада на др. Червенков с оглед работата на някои от културнопросветните и научни институти във Варна и някои от предложенията по проекторезолюцията, направени на партийните събрания и на предконгресната конференция при обсъждането на тия въпроси.

За университетите. Преустройството на висшите учебни заведения се забави. Последниците от проявената недопустима нерешителност могат да се разберат с примера на Варненския университет. В солидно висше учебно

заведение с три факултета и около 3.000 студенти, както е Варненският университет, при ОФ власт в продължение на 4 години се подвизават професори и преподаватели, които нищо старо не са забравили и нищо ново не са възприели. За съжаление такива са мнозина, да не кажа болшинството. Насаждат се явно враждебни концепции, аполитизъм. Онова, което се преподава, е откъснато от отечественофронтовската действителност, от задачите на нашето строителство, и минава като „чиста наука“ под флага на тъй-наречената „университетска автономия“. Ревностни апостоли на тая наука са професорите Станчо Чолаков, Димитър Ганев и др.

Социалният състав на студентите е крайно незадоволителен. Значително е числото на уволнени за фашистка дейност офицери, бивши легионери, синове и дъщери на експроприирани и репресирани. И всички тия елементи успяха да нахълтат в университета тъкмо през последните години. Някои от тях и досега са били на държавна стипендия.

Пита се, как се допусна това?

1. Отлагането от година на година на проектираната чистка на най-реакционната част от професорите и на студентите с активно опозиционни настроения окуражи нашите врагове в университета.

2. Нашите другари-комунисти — професори и преподаватели — а те се броят на пръсти, — обезкуражени от горното, изхождайки от вредните традиции за колегиалност и пр., вместо да бъдат смели в критиката си, да изобличават реакционните схващания и проповеди и да помагат на прогресивните научни работници за тяхното превъоръжаване, заеха отбранителна позиция, което усили дързостта на враговете.

В градския комитет са събрани за три години две папки с преписите от ония материали за Варненския университет, които в разво време сме изпращали в Централния комитет, между които: сведения за проф. Рашеев, избягал през време на германската окупация от Украйна, за проф. Бакалов, агент на Гестапо, уволнен след 9 септември от Министерството на железниците и намерил тихо пристанище в университета, сега арестуван, и пр. Всички тия наши писма, сигнали и искания неизвестно по какви причини са оставени без внимание.

Казаното за Варненския университет очевидно е типично и за другите висши учебни заведения.

Какво е необходимо да се направи в това отношение?

1. Ние предлагаме към резолюцията по въпроса за университетското образование да се прибави: „Да се вземат мерки, чрез изменение на реда за приемане на кандидат-студентите, за решителното подобрене на социалния състав на студентите, като се приемат студенти от средата на трудещите се, и се осигури с минимална стипендия издръжката на нуждаещите се от тях.“ Тук трябва решително да се използва съветският опит, който през годините на първата и втората петилетка даде много хиляди честни специалисти, излезли от редовете на работническата класа.

2. Следва да се положат бързи грижи за подготовката на наши научни преподавателски кадри за висшите учебни заведения и учителските институти.

3. Да се приложат в нашите университети методите, учебните планове и програми и учебните пособия на аналогичните съветски висши учебни заведения.

4. Да се усили оперативно-методическото ръководство и контрол на място от страна на Комитета за наука, изкуство и култура. Да не се допуска, щото всеки професор да чете свой собствен курс и да издава без одобрение своите лекции и курсове.

5. Да се проведе и завърши в най-близко време чистката на студентите и закоравелите, непоправими реакционери-професори.

За театъра. От доклада на др. Червенков се вижда, пък и непосредственото състояние по места ни убеждава, че в областта на театралното изкуство ние имаме по-осезателни постижения. В тая светлина театърът и операта във Варна, въпреки крайно тясната сцена и отсъствието на допълнителни помещения, неотговарящи на огромния артистичен персонал, има значителни успехи.

Но незавидно е състоянието на малките театри в околийските градове. Те се нуждаят от особена помощ — изнасяне на цикъл лекции на специални теми за артистите, посещение от квалифицирани артисти и трупи отвън и др.

На много партийни събрания във Варна, пък и на градския пленум и конференция, се повдигна въпросът за цените на билетите и във връзка с това — достъпни ли са театърът и операта за масовия посетител, защо бюджетът на тия институти е толкова консумативен.

В тая връзка аз искам да кажа няколко думи за системата на поощрения и определяне на възнаграждения, възприета от Комитета за наука, изкуство и култура и практикувана сега.

Тя цели да подобри качеството на работата на режисьорите, художествените ръководители, изпълнителите, да насърчи талантите. Известно е, че държавата полага и други грижи за хората на изкуството — по линия на специално снабдяване и пр. Но при провеждане на тази политика, която широко се прилага в Съветския съюз, не бива да забравяме, че там това стана възможно в един по-късен етап от развитие, че поощренията трябва да стимулират високохудожественото и дълбоко идейното, а не манаците и користолюбивите, че трябва да държим във всички случаи сметка за настроението и отношението на една значителна част от всички тия оркестранти, хористи и балерини към народната власт.

Като се има това предвид, следва да се помисли: разумно ли е заплащането например на 50,000 лева на художника Асен Попов от София за изработването на идейните скици за „Интервенция“, при което художникът е бил само два дена във Варненския театър и никаква друга връзка с автора на постановката не е поддържал през цялото време; или, уместно ли е да се уреждат продължителни командировки, струващи на държавата много десетици хиляди лева и т. н.?

За киното. Известна е преценката на Ленин за киното. Всеки от нас си дава отчет какво благоприятно въздействие оказват върху нашите трудещи се високохудожествените и съдържателни съветски филми, като например „Сказание за сибирската земя“ и др.

Вкус всред зрителите към идейните картини, предпочитание на прогресивния филм пред гангстерския не може да се изработи само по себе си, стихийно. Затова е необходима партийна, държавна намеса. Иначе филмът „Съкровищата на Тарзан“ ще има успех не по-малък от „Влакът отива на Изток“.

Комитетът за наука, изкуство и култура на времето си още предприе мероприятия за филтрация на филмите. Неясно е, защо тази линия не се осъществяваше с всичката настойчивост? В такъв случай нашето партийно кино във Варна например не би станало „жертва“ на невежествените програматори от Дирекцията на кинематографията и не би се принудило да прожектира филм като „Вечният гратисчия“, „Червената кръчма“ и „Сребрият флот“ — последният е открита пропаганда на англосаксонския маринизъм.

Очевидна грешка е — наша и на другите околийски комитети по места, — че сме се осланяли само на установената проверка на кинофилмите в София и не сме вземали мерки за предварително преглеждане и недопускане на екрана на лошокачествените, безидейни американски, италиански и френски филми.

Като се има предвид изостаналостта на нашето село и необходимостта да се оживят читалищата, правя предложение по линията на българо-съветските дружества и Комитета за наука, изкуство и култура да се организират по-голям брой подвижни кина за обслужване на всички околии, както и за уреждане на курсове за подготовка на квалифицирани кинооператори. (*Ръкопляскания.*)

За учебното дело. Др. Червенков каза в доклада си, че е необходимо да се обърне голямо внимание на нашите учители от разните звена на народното образование, на тия „инженери на човешките души“. На тях са поверени децата на нашия народ, те имат преваляращо влияние върху образованието и възпитанието на децата и младежта.

Новият закон за народното образование, реорганизацията на учебното дело, създаване на отделите за народно образование при околийските и градските народни съвети ще подобрят несъмнено цялата система на народната просвета. В това отношение твърде много ще допринесе опитът на съветското учебно дело, който се изучава сега от нашето Министерство на народната просвета.

Но ние не трябва нито за момент да забравяме съществените слабости на този участък:

1. В селските училища има голям брой волнонаемни учители, които работят без всякакъв методически опит, почти безконтролно и често безотговорно. Трябва да се

обмислят практически мерки за ликвидация на този недостатък.

2. Има значителен брой редовни учители, които са напуснали учителското поприще и работят на други служби и места. Те могат да бъдат издирени и ако представляват ценност, да се върнат към основната им професия.

3. Идейнополитическото ниво на болшинството от учителите е ниско. 15-дневните курсове, които се уреждат в близките месеци по места по нареждане на Министерството и на СРП, биха могли да дадат положителни резултати в това отношение. Партийната организация във Варна от своя страна предприе необходимите организационни мерки.

Правя и следните предложения:

Нашите училищни органи, особено околийските инспектори, да не се ограничават с установената от протокола един път в годината формална ревизия за всяко училище и всеки учител, което култивира страх и смущение сред учителите, а чрез по-чести посещения и внедряване на положителния опит да оказват истинска методологическа и методическа помощ на неопитните и изостаналите учители.

Нито в проекторезолюцията, нито в доклада на др. Червенков се засяга въпросът за религията, за църквата. Др. Червенков, доколкото можах да запомня, употреби един път думата „попщина“ и на друго място — израза „религиозна спекулация“. На какво се дължи това обхождане с мълчание на такава действена и ползуваща се с голямо влияние сред народа и дори сред известен брой комунисти идеология, каквато е религията?

В Съветския съюз децата, младежта, хората от средна възраст са свободни от всякакви религиозни чувства, настроения, убеждения. Това направи времето, науката, възпитанието, партията.

У нас църквата е отделена от държавата и училището, но отрицателното въздействие на първата се чувствува и ние не можем да говорим за марксистко-ленинско възпитание на масите, без да мислим за борбата с оная опасна идеология, която ще се изпречи на пътя ни към тия маси.

Разбира се, днес не става дума за водене на открито войнствуваща антирелигиозна пропаганда, която може да се превърне в самоцел, а за разяснителна работа на научна марксистко-ленинска основа.

За тая цел е необходима съответна литература, необходими са тезиси, добре разработени лекции.

По въпроса за религията Партията трябва да бъде по-категорична спрямо комунистите. Известно е, че има известен брой партийци, градски и селски, които посещават църква, изпълняват обреди и пр. (*Смях.*) Една другарка от предприятие във Варна при обсъждане на резолюцията за партийната просвета е внесла предложение: „Посещения на църква от комунисти да се счита за фашистка проява“. (*Смях.*) Може би малко смешно е формулирано това предложение, другари, но то е продиктувано от здравия пролетарски разум.

Има случаи, когато комунист излиза сутрин да посреща слънцето. (*Силен смях.*) Има и такъв случай: секретар на първична партийна организация при завод във Варна се венчава в църква, въпреки увещанията, а агитпропът на партийния комитет — партийното началство значи — при този обред изпълнява „Аве Мария“ от църковния амвон. (*Много силен смях.*)

Как може да се нарече всичко това? Съчетание на партийността, на марксизма с религията ли? Някаква си разновидност на богоискателство, което Ленин безпощадно бичуваше на времето си. Трябва да се определи до каква степен това може да се допуска по-нататък, где се изчерпва търпението и где се започва партийното наказание.

За партийната просвета и пропагандата на маркс-ленинизма само във форма на предложения и препоръки.

Първо. При нарасналите нужди и необходимост да се оказва помощ на съседните околии считам, че е време да има в разположение на комитетите в бившите областни центрове група от два-три щатни платени лектори.

Второ. В градовете публичната лекционна работа да се движи по партийна и отечественофронтowska линия и от българо-съветските дружества. За сметка на това, да се засили по читалищна линия уреждането на сказки и беседи в селата.

Трето. Считаю, че един от деветте проектирани тримесечни постоянни партийни курса трябва да бъде в Добрич, за добруджанските околии, един — във Варна, с тенденция последният да прерасне в шестмесечна партийна стационарна школа. Тия курсове да бъдат на издръжката на Централния комитет. (*Оживление и възгласи „А-а-а!“*)

В Шумен следва да бъде организиран едномесечен курс за три околии: Шуменска, Новопазарска и Преславска, и един месечен курс за турци партийци с голям радиус на действие; в Попово — едномесечен курс за три околии — Поповска, Търговищка и Омурташка.

В заключение искам да кажа няколко думи за оперативното ръководство на агитпропския отдел при ЦК. То се чувствува, но не е достатъчно оперативно. Трудността тук, несъмнено, е свързана с голямото число околийски комитети, с които не е лесно да се поддържат връзки, да се дават указания. Но известно отзоваване на исканията на околийските — градски агитпропотдели, излизания с анализ — преценка за цялостната агитпропна работа в страната на основа на отчетите отдолу, предаване на положителния опит на тоя или оня околийски комитет е необходимо да се прави.

Изпращане на писма в иронично-бюрократичен тон, отрицащ поради един или друг неудачен термин или форма цялата сума от мероприятия, целия опит — не могат да бъдат полезни. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Има думата др. Митко Григоров от Софийската градска партийна организация.

Митко Григоров: (*От София. От трибуната.*) Другари, аз считам, че докладът на Централния комитет на Партията по марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологичния фронт, изнесен от др. Вълко Червенков, се явява действително един дълбок марксистко-ленински анализ на разположението на класовите сили на идеологическия фронт и на класовата борба на идеологичния фронт.

Аз считам, че този доклад въоръжава сега всички наши работници на идеологическия фронт с една вярна и ясна представа за това, какво е положението на идеологическия фронт у нас днес, в условията, когато се раз-

гаря класовата борба. Този доклад позволява на нашите работници на идеологичния фронт правилно да проведат борбата на този фронт и да разчистят авгиевите обори от всякакви остатъци на капиталистическата идеология. Това ще позволи, аз считам, на нашата идеология, в условията на социалистическо преустройство на нашата страна да не изостава от текущите стопански и културни задачи, а да заеме навреме и достойно своето място на ръководеща сила на цялото наше социалистическо преустройство.

Нашата нова прогресивна идеология трябва не да изостава, а да върви пред цялото наше социалистическо строителство и да осветлява пътя на нашето преустройство.

Аз обаче искам да се спра, другари, преди всичко и главно на въпросите за марксистко-ленинската просвета вътре в нашата партия. Аз считам, че констатациите, направени в доклада на др. Вълко Червенков, отразяват действителното положение в нашата марксистко-ленинска просвета. Изминалите четири години след 9 септември не останаха напразно за нашата партия. Благодарение на положените усилия нашата партия може да израсне в идейнополитическо отношение така, че да може успешно да разреши всички задачи, които стояха пред нея.

В това отношение, опирайки се на опита на Софийската градска партийна организация, аз считам, че всички констатации на др. Червенков за недостатъците и слабостите в нашата партийна просвета важат с всичката си сила и за нашата партийна организация.

Нашата Софийска партийна организация ръководи комунистите, които работят в едни от най-важните учреждения в страната, в централните учреждения на страната. От това, каква е подготовката на тия ръководители, зависи и работата, експедитивността и умението, с които тия наши другари ще отправляват функциите на целия наш държавен и стопански апарат.

Трябва обаче да кажем, другари, че идейнополитическото ниво на тия наши ръководещи другари също така изостава далеч от задачите, които стоят пред тях. Данните, които имаме, ни показват, че даже в ръководещата среда на самата Софийска градска партийна организация идейнополитическото ниво на партийните кадри

е недостатъчно. Фактът, че само двама члена от ръководството на Софийската градска организация, от Градския комитет са завършили школата при Централния комитет и фактът, че от всички другари, завеждащи агитпропите при Градския и районните комитети, нито един не е завършил никаква школа при Централния комитет, показва колко сериозно тая недостатъчна подготовка спъва и ще спъва нашата работа по партийната просвета, ако не се вземат мерки овреме за преодоляването на тия слабости.

Разбира се, една от основните причини за слабата подготовка на нашите кадри и на множеството наши партийни членове си остава тая, която посочва др. Червенков — известното формално и безгрижно отношение, което досега съществуваше у голям брой от нашите партийни ръководители на вътрешнопартийната просвета. Искам обаче, другари, да подчертая това, че в резултат на резолюцията на Информбюро и решенията на XVI пленум на Централния комитет това формално и безгрижно отношение вече се преодолява до известна степен в средата на нашите партийни ръководители в Софийската градска партийна организация.

Какво ново се чувствава в областта на нашата вътрешнопартийна просвета, другари? Преди всичко трябва да подчертаем това, че от няколко месеца насам, главно в резултат на резолюцията на Информбюро, доклада на др. Георги Димитров и решенията на XVI пленум на ЦК, сред партийните членове се чувствава извънредно голям интерес към теоретическите въпроси, към основните въпроси на марксизмо-ленинизма и към основните въпроси, свързани с преходния период към социализма.

Този висок и небивал досега интерес в нашата организация, другари, се проявява не само всред партийната интелигенция, но особено много, и това е характерно, се чувствава в нашите предприятия, всред работниците комунисти. Аз мога тук да ви дам за пример над 10 пъти ударничката от ф-ка Алмус, др. Стоянка Венкова, която на едно от партийните събрания при обсъждане проекторезолюцията по марксистко-ленинската просвета се е изказала така: „Да използваме и най-малкото свободно време да се учим, да се учим по димитровски, да овладяваме марксизмо-ленинизма така, както овладяваме маши-

ните, с които работим!“ Това е показател, че в нашите партийни организации имаме вече голям интерес, че нам остава само да обезпечим организираното включване на тия комунисти в системата на партийното просвещение, за да можем по-бързо да издигнем тяхното идейнополитическо ниво.

Втори характерен момент в нашата вътрешнопартийна просвета е сериозният опит на нашата Софийска партийна организация да изпълни цялостно решенията на IX пленум на Централния комитет и преди всичко по онези решения, които се отнасят до въпроса за внедряване метода на самостоятелно изучаване на марксизмо-ленинизма сред нашия партиен актив и партийните кадри. В резултат на това, ние в Софийската градска партийна организация имаме над 130 теоретични семинара, в които са обхванати над 2,000 ръководещи партийни работници, членове на партийни ръководства и ръководещи наши другари, пред които се разработват въпроси от стопанския, културния и общественopolитическия живот.

Това, ние считаме, не е малко постижение, но трябва веднага да добавя, другари, че заниманията в нашите теоретически семинари все още не протичат на необходимата висота. Трябва да кажем това, че семинарните занимания не се водят задълбочено, че много малък е процентът на ония другари, които сериозно изучават материала, който им се препоръчва, и следователно активността и задълбочеността при тези занимания и обсъждания на темите не е достатъчна. Ние считаме обаче, че за да може успешно да се разгърне работата по самообразованието, за да можем действително да превърнем за партийните кадри и подготвените комунисти този метод в основен метод на партийна просвета, нужно е да се оказва много по-голяма помощ отколкото в която и да е друга форма на просвета. И в тая насока аз считам, че особено Централният комитет на Партията трябва да оказва по-голяма помощ.

В нашата практика, другари, ние се сблъскахме с това, че са необходими помагала на другарите, които самостоятелно изучават марксизмо-ленинизма.

Нашият Градски комитет и околийските комитети сами няма да могат да направят това в необходимия

машаб, особено като имам предвид недостига от достатъчно добре подготвени пропагандистки кадри.

За да подпомогнем самообразоващите се другари, Градският комитет на Партията организира Партийния кабинет. И трябва да кажем, другари, че Партийният кабинет, макар да е още в началото на своята работа, вече дава известна помощ на другарите, които самостоятелно изучават марксизмо-ленинизма, както и на ония другари, които го изучават в кръжоци, курсове и т. н. Изнасят се лекции, уреждат се в нашия партиен кабинет 5 дни в седмицата редовни консултации по историята на нашата партия, по историята на ВКП (б), по политическа икономия, по преходния период, в които са ангажирани квалифицирани наши консултанти: преподаватели в централната школа на Партията, преподаватели в други наши школи и т. н.

Но трябва да кажем, че въпреки това, необходимо е да се организира още по-нашироко тая помощ за нашите другари, самостоятелно изучаващи марксизмо-ленинизма.

Аз бих направил такава препоръка: към Централния комитет на Партията да се сформира един Централен партиен кабинет или, както в една от нашите конференции се препоръча — Централен дом на партийната просвета, с отделения за историята на ВКП (б), за историята на нашата партия, за политическа икономия, за международното положение, към който да бъдат групирани най-квалифицираните наши пропагандистки кадри, които да разработват необходимите помагала и материали, справочници, табла и т. н., необходими за нашата цялостна пропагандистка работа. Така че, когато от която и да е част на нашата страна дойде пропагандист в София, да знае, че може да получи квалифицирана и своевременна помощ в материали и консултации от тоя Централен партиен кабинет при Централния комитет на Партията.

Другари! Във връзка с работата на кръжоците трябва да кажа, че кръжоците се оказаха действително положителна форма за широко разгръщане на вътрешно-партийната просвета в нашите организации. Но трябва да ви кажа, че в нашата софийска организация се чувствува вече желание за някаква нова форма, която да

бъде в състояние да обхване по-широк състав от партийните членове — такава форма, която на достъпен, популярен език ще може да даде политическа грамотност на най-изостаналите членове на нашата партия.

Трябва да направим тая констатация, другари, че кръжоците по изучаване историята на ВКП (б), на БРП(к) и други се явяват все пак такива форми, които изискват известна подготовка от самите партийни членове, учещи в тия кръжоци. Нужно е да се въведе такава форма, нещо подобно на това, което има във Всесъюзната комунистическа партия (болшевики), като политшколите, които да бъдат превърнати в такива форми за просветата на най-широките и най-изостанали слоеве в нашата партия, в които форми да може на достъпен език да се дава политическа грамотност на тия партийни членове. Това, разбира се, изисква предварително разработване на популярен език на някои вътрешнополитически въпроси и въпроса за преходния период. Според мен това е абсолютно необходимо, за да можем действително да дадем известна подготовка на тия наши партийни членове, които след това могат успешно да се учат в нашите курсове, сами да започнат да изучават марксизмо-ленинизма.

Другари! Въпреки че софийската организация има известни постижения в партийната просвета, аз трябва да кажа, че тая партийна просвета в софийската организация се спъва, сериозно се затруднява от една основна слабост, която аз считам слабост не само на нашата градска партийна организация, но изобщо слабост на цялата партия. Това е недостигът от добре подготвени и достатъчни по брой пропагандистки кадри, които да ръководят всички наши кръжоци, политшколи, курсове и семинари.

Може би е странно да се говори, че софийската организация чувствува недостиг именно от пропагандистки и културни кадри, но, другари, такава е истинското положение в софийската организация. Ние нямаме достатъчно подготвени именно марксистко-ленински пропагандистки кадри. Трябва да кажа, че само до преди няколко месеца ние не сме имали изобщо системна работа с агитационно-пропагандистките кадри в нашата организация. Не малко курсове и семинари за подготовка на пропагандисти са провеждани от 9 септември

насам в нашата партийна организация, но никой досега не се е интересувал от това, да състави номенклатура на тия кадри, да запази тия кадри и да не позволи тяхното безразборно разместване и разпиляване. И се получи така, че всяка година организираме курсове за кадри и винаги сме без такива кадри, защото сме допуснали такова стихийно разместване и разпиляване на нашите пропагандистки кадри. Поне за нуждите на софийската организация аз считам, че Централният комитет трябва да ни разреши към отдел „Кадри“ на Градския комитет на Партията да се оформи специален сектор за работа с агитационно пропагандистки кадри, който да работи в най-тясна връзка с агитационно пропагандисткия отдел.

Накрая, другари, аз искам да повдигна един въпрос във връзка с проекторезолюцията на Централния комитет по марксистко-ленинската просвета. В края на проекторезолюцията има един пасаж, в който се говори, че марксистко-ленинската просвета трябва да се води с всички сили и с неотслабваща енергия през цялото време на годината, т. е. да се проведе борба срещу сезонността.

Другари, аз считам, че не може да има никакво съмнение по това, че усвояването на марксизмо-ленинизма не може да бъде сезонна работа, че то трябва да се върши и зиме и лете, денонощно. Но що се отнася до формите и енергията, с която трябва да се провежда тая просветна работа, аз считам, че ние можем да се поучим от опита на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики). Във Всесъюзната комунистическа партия (болшевики), доколкото аз съм осведомен, партийната просвета се строи под формата на система на партийни учебни години, което, аз смятам, може успешно да се приложи и при нас. Това преди всичко ще даде възможност цялата наша система от кръжоци, от курсове, от школи и други някои форми — политшколи, ако те евентуално се въведат у нас — да се подготви през летния период, а да започне евентуално от началото на месец октомври. Тогава ще има ясна и цялостна програма за работата на тези кръжоци и курсове, защото ще бъде ясно, че те ще могат да завършат своята учебна работа до настъпването на лятото. Разбира се, това не означава,

другари, че през летния период ние трябва да спрем каквато и да било марксистко-ленинска просветна работа. Има такива форми, които могат и трябва с успех да се използват именно през летния период. Според мен, например чрез учителските курсове, които ние организираме, самообразованието може да се продължава. Организирането на курсове за подготовка на пропагандисти за зимния период също така може с успех да се използва.

Георги Дамянов: *(Звъни.)*

Митко Григоров: Свършвам. . . Другари! Аз считам, че съвършено правилно и навременно Централният комитет поставя пред историческия Пети конгрес на Партията въпроса за разгръщане марксистко-ленинската просвета в нашата партия. Докладът на др. Димитров се явява за нас една здрава и непоклатима основа за разгръщане на още по-широка марксистко-ленинска просвета в нашата партия. Този доклад въоръжава нашите пропагандисти с правилен марксистко-ленински анализ на основните периоди от развитието на Партията и нейната настояща политика. Не може да има никакво съмнение в това, другари, че докладът на др. Георги Димитров и решенията на конгреса по марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологичния фронт ще тласне силно напред марксистко-ленинската подготовка на партийните членове и кадри, те ще повишат още повече ръководната роля на нашата партия и ще помогнат за ускоряване строителството на социализма в нашата страна. *(Ръкопляскания.)*

Георги Дамянов: Другари делегати, постъпило е предложение от Президиума и от редица делегации да се изпрати поздравителна телеграма до др. Сталин по случай рождения му ден. *(Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и продължително, мощно „Ура!“.* *Продължителни скандирания „Сталин!“, последвани от ново продължително и мощно „Ура!“.)*

Има думата др. Тодор Живков да прочете телеграмата.

Тодор Живков: *(От трибуната. Чете.)*

„Скъпи Иосиф Висарионович Сталин! Ние, делегатите на Петия конгрес на Българската Комунистическа Партия, сме щастливи горещо да Ви поздравим, Вас,

великия учител и вожд на трудещите се от целия свят, по случай рождения Ви ден и от все сърце да Ви пожелаем крепко здраве, сили и дълъг, много дълъг живот за благото на братските съветски народи и трудещите се от всички страни. (*Ръкопляскания.*)

Нашият конгрес от името на цялата партия на трудещите се в нашата страна изразява чувствата на вечна признателност към Великия Съветски съюз, към неговата героична и славна армия, към Вас, скъпи Иосиф Висарионович, за освобождението на нашата страна от фашизма и хитлеристкото варварство. (*Ръкопляскания.*)

Нашият конгрес Ви уверява, другарю Сталин, че ние българските комунисти, ще имаме винаги пред очи, примера на Великата болшевишка партия, от която неизменно сме се учили и ще се учим.

Едновременно с това нашият конгрес изразява своята искрена благодарност за незаменимата помощ, която Централният комитет на ВКП (б) и лично Вие неведнаж сте ни оказвали със своите съвети и упътвания. (*Ръкопляскания.*)

Слава на великия вожд и учител на цялото прогресивно човечество — др. Сталин!“ (*Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и продължително мощно „Ура!“.* Скандирания „Привет на Сталин!“ и ново мощно „Ура!“)

Георги Дамянов: Които от делегатите са съгласни със съдържанието на телеграмата, моля да вдигнат ръка. (*Силни възгласи „Ура!“ и бурни ръкопляскания. Всички стават. Ново мощно и продължително „Ура!“*)

Единогласно, приема се. (*Оживление.*)

Има думата др. Начо Папазов.

Начо Папазов: (*От трибуната.*) Другарки и другари! Нашият университет е създаден отдавна, има дълга история и многогодишен опит. Известни са борбите на народното студентство в миналото, успяло да проникне в университета, въпреки големите ограничения и трудности, организирано в БОНСС под ръководството на нашата партия. Въпреки това, в Софийския университет се създаваше великобългарската шовинистична отрова. Точно оттук излязоха най-големите главорези на българския народ — от Цанков до Станишев и Филев.

Софийският университет беше характерен пример на класов инструмент на буржоазията и по отношение приемането в университета, и по отношение вербуването на кадри. При подбора на професори и асистенти ние имахме класически примери на потискане достойни народни синове, способни учени, които стояха по 10—15 години асистенти, като им се пречеше да напредват, или пък биваха изгонвани от университета.

На 9 септември вратите на висшите учебни заведения се отвориха толкова широко, че се стигна до положение, че социалният състав на студентите вместо да се подобри, при народната власт се влоши. Ние имаме данни. Аз ще посоча само някои. В държавната политехника студентите от търговски и индустриален произход са 26⁰/₀, а работнически и чиновнически, и то предимно чиновнически — 28⁰/₀.

Другари! Вместо да изгоним фашистите, които се намираха тогава в учебните заведения, както вчера др. Живков каза, ние приехме студентите-фашисти от Германия, а също така и уволнени офицери и чиновници. По-късно, според мене, предприетите мерки бяха полумерки, като ОФ бележки, приеман изпит, и не промениха съществуващото положение. След 9 септември ние не проявихме нужната бдителност при приемането във висшите учебни заведения. Партията подцени тогава, в момента, ролята на висшите учебни заведения, като място, където се създава новата народна интелигенция.

През настоящата година обаче картината се промени. Създаде се Комитет за наука, изкуство и култура — върховно ръководство на нашите висши учебни заведения. Ръководството на висшите учебни заведения е предимно в ръцете на комунистите. Поставен е дневен ред и се провежда чистка. Аз смятам, другари, че не е много вярно това, което другарят от Варна казва, какво документите, пращани от Градския комитет във Варна, стояли в Централния комитет и много се бавели. Аз работих малко в тоя сектор. Другарят трябваше да каже какви именно факти са изпратени за студентите. Голяма част от фактите за тези студенти бяха, че не ходили на бала на ОСНС и затова трябвало да бъдат изключени от Университета. (Оживление.)

Другари! В софийските учебни заведения тази година се поставя въпросът за реорганизирането на целокупната учебно-преподавателска и учебно-изследователска работа, разработват се проблемите около марксистко-ленинската методология на отделните науки, на дневен ред са въпросите за подобрене условията за работа и материалното положение на студентите и преподавателите.

Какво е състоянието на идейно-политическата работа във висшите учебни заведения? В доклада на др. Вълко Червенков се очертава достатъчно ясно и пълно идеологическото ниво на работата във висшите учебни заведения. Ако за Партията въобще идейната марксистко-ленинска просвета е централна задача, то за партийните организации във висшите учебни заведения, според мене, задача на задачите е овладяването на марксистко-ленинската просвета от преподаватели и студенти — партийци и безпартийни.

Без да подценяваме състоянието в това отношение, трябва да кажем, че изучаването на марксизма-ленинизма в партийните организации не е навсякъде на нужната висота. В нашия район например миналата година ние имаме организирани към 300 кръжоци за изучаване на марксизма-ленинизма, обаче поради лошата организация на кръжоците и поради недиференцираното изучаване на марксистко-ленинската наука не можаха да се получат необходимите резултати. Тази година марксизма-ленинизмът се изучава също така в кръжоци, на семинарни начала, а също така са създадени специални семинари за нашите професори.

Другари, ние считаме, че марксизма-ленинизмът трябва да бъде основният предмет на всички специалности във висшите учебни заведения. В много катедри и много специалности вече е въведена научна философия, а също така в стопанския факултет е въведен маркс-ленинизмът.

Георги Димитров: Марксизма-ленинизмът.

Начо Папазов: С оглед важността на висшите учебни заведения и необходимостта от висока идейност и задълбоченост, ние предлагаме към Централния комитет в Агитпропа да има специален другар инструктор, отговорник за марксистко-ленинската просвета във висшите учебни заведения. Той да обследва състоянието на вътрешнопартийната просвета сред студенти и про-

фесори в цялата страна, а също така да контролира и донесе в Централния комитет за състоянието и начина на преподаването на марксизма-ленинизма в университетите.

Ние допускаме обаче в университета известно, както се констатира в доклада на др. Червенков, съжителство между научната философия, марксизмо-ленинизма, с всевъзможни антинаучни теории, особено в идеологическите факултети. Ние имаме такива случаи, когато например професор Баламезов говори против нашата конституция, а след това влиза в същата аудитория професор комунист, който нищо не възразява. Ние имаме професори като Демостенов и Венедиков, които още стоят в университета.

Другари, напоследък нашата партийна организация взема инициативата и се провеждат, например в медицинския ф-к и историко-филологическия факултет, разисквания по отделните науки, където комунистите излизат организирано със становища и разобличават отделни реакционери в науката.

Аз смятам също така от тази трибуна да повдигна още един въпрос, а именно въпроса за отношението на някои наши държавни органи по въпроса за социално-битовите нужди на нашите студенти. Ние, другари, увеличихме четворно броя на студентите в университета след 9 септември. Това е една страна на демократизиране на образованието. Какво обаче се получи? По-рано Министерството на просветата, до създаването на Комитета за наука, изкуство и култура, не постави сериозно въпроса за материалните нужди на народното студентство. Десетки наши младежи — партизани и политзатворници, напуснаха университета поради невъзможност да следват. Например през 1945—1946 година 45 политзатворници и партизани са напуснали Държавната политехника. Тази година Комитетът за наука и изкуство дава над 2500 стипендии — за пръв път такъв голям брой стипендии въобще в историята на нашата страна. Положението обаче си остава лошо. Стипендиите по 5000 лева не са в състояние да създадат условия за работа. В София има 2000 студенти без квартири. След 9 септември ние не сме създали нито едно общежитие за студентите. Не е имало кой да се грижи за това, дру-

гари. Получава се така, че в много наши отговорни институти към студентите се отнасят като към категория граждани, които не дават производителен труд. Ето някои факти. Тази зима не е предвидено снабдяването на студентите с топливо. В централа „Топливо“ до тази дата мнението е било, че студентите могат да прекарат зимата и без отопление. (*Оживление.*) Студентските читални са оставени без отопление. И сега някои факултети са без отопление. Трябва да се търсят отговорности, според мене, за такова безотговорно отношение.

Не случайно е, че все още от разпределителните органи в Министерството на търговията не е определено твърдо студентите каква категория граждани са. Например по снабдяване с облекло в София твърдят, че това разпределение става по места, но оттам казват, че вие, студентите, се снабдявате в съответните университетски центрове. Такова е положението и по отношение изхранването на студентите. Студентските столове са най-зле в това отношение. А нека да подчертаем, че студенти по специалности като химия, индустриална химия и медицина с право могат да се поставят по снабдяване наравно с работниците.

Правилното отношение към въпроса за създаване на кадри изисква грижи и условия за работа. Тези грижи и условия са необходими за бедните народни синове. Буржоазните студенти — все още има такива — не случайно в ред случаи са по-добре с изпитите.

Аз считам, другари, че също тук трябва да повдигна въпроса за нашите млади, подрастващи научни кадри. Получава се така, че много наши асистенти в Държавната политехника и Медицинския факултет са принудени, поради лоши условия за работа и недостатъчно средства, да се занимават и с извънучебна работа, а това пречи на качеството на научните занимания, това пречи за техния напредък в науката. Смятам, че по отношение подбора на научни кадри ние трябва да определим твърд и здрав критерий, и то основното, решаващото да бъде политическата зрелост на кандидата и неговите възможности да расте в науката.* В това отношение да се даде възможност на нашите научни млади работници да посетят Съветския съюз и там да черпят с пълни шепи от истинската социалистическа наука в Съветския

съюз. (*Оживление.*) Също така да искаме, ако може да се направи, от Съветския съюз да се изпрати по-голямо количество научна книжнина, която е така необходима за нашите научни работници.

Другари, нашето народно студентство разбира много добре трудностите, които срещаме в настоящия момент. Нашите партийни организации и Съюзът на народната младеж провеждат широка разяснителна работа, но неуредането на тези въпроси се отразява зле на редовността в учението, и в интереса на бързата подготовка на предани на народа кадри от специалисти е да се поставят тези въпроси пред съответните органи за срочно изпълнение.

Трябва тук да кажа, че ние, партийните отговорници за работата сред студентите, не поставихме след 9 септември сериозно въпроса за задълбочено овладяване на науката от страна на студентите. Поставихме ударението на политическите акции, без още след 9 септември да обърнем сериозно внимание за мобилизиране субективния фактор в преодоляване на трудностите и по-голяма редовност в учението, което сега се прави. Ние не проведохме на дело и докрай указанията на др. Димитров, дадени още през 1945 година, поставени пред нас, за създаване многобройна, предана на народа интелигенция.

Аз смятам, че докладите на нашия любим вожд и учител др. Димитров и на др. Червенков трябва да бъдат задълбочено изучени след конгреса от нашите партийци и безпартийни професори и студенти. Те ще ни дадат възможност още по-правилно да провеждаме работата на Партията във висшите учебни заведения, за подпомагане на университетските власти в подготовката на специалисти за нашето строителство. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: За приветствие на конгреса от името на Комунистическата партия от Южноафриканския съюз има думата членът на ЦК на тази партия — др. Юсуф Дадоо. (*Ръкопляскания. При отиването си на трибуната Юсуф Дадоо поздравява делегатите с вдигнат юмрук.*)

Юсуф Дадоо: (*От трибуната.*)

Другари и другарки!

На мене се падна честта да поднеса най-сърдечни братски привети от името на Централния комитет на Ко-

мунистическата партия в Южна Африка на вашия Пети конгрес (*Ръкопляскач я*) на Българската работническа партия (комунисти), и особено на др. Георги Димитров (*Продължителн . ръкопляскания*), един от най-известните водачи на международното работническо движение.

Историческото развитие на народнодемократичните страни в Източна Европа под ръководството на работническите класи, ръководени от маркс-ленинските партии, е огромен и важен пример за потиснатите народи от колониалните и полуколониални страни в света, който им помага в борбата за туряне край на империалистическата икономическа експлоатация и извоюване на националната им независимост. Ние следим с голям интерес и възхищение постиженията на Народната република България и на другите народни демокрации в техния устрем за построяване на социализма под победоносното знаме на марксизма-ленинизма. Вашите успехи са едновременно и наши успехи. (*Ръкопляскания.*)

Южна Африка, страната, от която аз идвам, е една полуколониална страна, в която даже и буржоазната демокрация съществува само за една пета от населението, за тъй нареченото „бяло малцинство“, което е само 2 милиона души. Белите работници се ползват с известни икономически привилегии като работници-специалисти. Те са покровителствувани и от закона. Съотношението между заплатите на специалистите-работници и неквалифицираните работници е 6:1. По този начин голяма част от белите работници се използват като оръдия на господстващата класа.

Политиката на правителството за вербуване на евтина работна ръка от местното население е довела не само до огромна икономическа експлоатация, но до най-безмилостно потисничество на 9-милионното население върху базата на дискриминация по раса и цвят.

Ето някои факти, които показват как английският империализъм носи нечовечни страдания и мизерия на небялото население в моята страна.

Детската смъртност между африканците е 400—500 на 1000 новородени деца. (*Оживление.*) Средната продължителност на живота за африканците е 36 години, а за белите — 60 години. (*Оживление.*) 80% от африканците

са неграмотни, 71⁰/₀ от децата от училищна възраст са въвн от училището.

В резултат на расовата дискриминация от цялото 8-милионно африканско население само 20 души са завършили медицина; нито един не е завършил инженерство, зъболекарство или химия.

Белите работници-миньори в златните мини получават по 50 лири на месец, докато черните работници-миньори получават само две и половина лири.

От цялата обработваема земя в Южна Африка два милиона бели използват 87⁰/₀, а от 8-те милиона туземно население — само 13⁰/₀ от земята.

В градовете, по силата на специален закон, африканците са принудени да живеят в отделни квартали.

Трейджюнионите на африканските работници не се признават от закона. Гладът и мизерията принуждават африканците да търсят работа в мините при договорни условия или по чифлиците на белите земевладелци, където те са принудени да работят при условия, които не се различават от истинско робство. За да бъдат принудени африканците да работят при тези робски условия, на тях се забранява да се местят свободно от едно място на друго. От момента, когато африканецът по една или друга причина напусне своето местожителство, бива контролиран от една сурова и жестока система на открити листове. Той е принуден да носи със себе си най-малко 14 удостоверения, без нито едно от които той не може да напусне своето местопребиваване, не може да търси работа, не може да получи билет за влак, нито може да отиде в някой град. Той даже не може да се движи свободно по улиците на града от 10 часа вечерта до 4 ч. сутринта. Под ударите на този закон за открити листове над 100 хиляди невинни африканци се изпращат в затворите всяка година. Само миналата година над 500,000 от тях бяха осъдени за такива нарушения.

Тези няколко факта са достатъчни, за да покажат, че Южна Африка не е нищо друго освен един затвор за голямото болшинство от населението.

При тези потискащи условия лесно може да се разбере как империалистическото реакционно правителство на генерал Смитс трябваше да отстъпи на още по-реак-

ционното правителство на Молан, който провежда още по-лоша расова потисническа политика.

Въпреки огромните трудности, преследвания и полицейски терор, трейдюнионите се развиха сред африканските индустриални работници под ръководството на комунистите (*Продължителни ръкопляскания и възгласи „Браво!“*), вследствие на което много борби сред индустриалните работници за по-високи надници бяха спечелени. (*Ръкопляскания.*)

В 1946 година 200 хиляди африкански миньори обявиха стачка, въпреки че живееха в минните области, и всякакъв допир до тях, даже и от водачите на техните трейдюниони, беше почти невъзможен. Стачката трая само три дни и бе потушена от жестоките полицейски и военни мерки. Тези борби, заедно с борбите против законите за свободно движение и прекратяване на расово потисничество, спомогнаха за повдигане на националното съзнание на масите.

След края на втората световна война Африканският континент със своя огромен потенциал от сурови материали и работна сила на своето 130-милионно население стана важен обект на стратегическите планове на англо-американския капиталистически блок.

Англия не само излезе разхлабена от войната, но масовите революционни въстания на народите в Малая, Индокитай, Индонезия, Бирма, Индия и сегашният победен марш на националноосвободителната армия в Китай против Чанг Кай-шек, лакея на американските империалисти, спомогнаха да се отслабят империалистическите клещи, които се бяха впили в Африканския континент.

Днес Англия обръща поглед към Африканския континент за избавяне от икономическата криза и за създаването от нея на стратегическа база на Британската империя. Африканският континент се превръща в арсенал за военните планове на англо-американските подпалвачи на война против Съветския съюз. Поради това империалистите са предприели истинска офанзива против националноосвободителното движение на народа, и особено против авангарда на това движение — Комунистическата партия.

Те виждат опасност за себе си в стачките на Монбаса и Занзибар, в стачките на миньорите в златните мини

в Южна Африка и медните в Родезия, а също така и в пасивната съпротива на индийците в Южна Африка.

Новото правителство на д-р Молан не губи никак време в подготовлението на плановете за обявяване на Комунистическата партия извън законите.

Обаче от името на нашата комунистическа партия аз уверявам вашия конгрес, че ние ще браним с всички сили и средства правата на партията — авангарда в борбата против империализма, за мир, свобода и социализъм. *(Бурни, много продължителни ръкопляскания.)*

От името на потиснатите народи в Южна Африка и Африканския континент аз желая да уверя конгреса ви, че ние не ще позволим да станем пушечно месо на англо-американските империалисти в каквато и да е война против Съветския съюз и народните демокрации. *(Възгласи: „Браво!“, „Ура!“, бурни продължителни ръкопляскания.)*

Потиснатите народи, които виждат в борбата на Съветския съюз и народните демокрации гаранция за мира, прогреса и социалната справедливост — гаранция за успеха на тяхната борба за национална независимост и свобода, ще се сплотят и ще се борят рамо до рамо с вас за мира. *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живее Българската работническа партия (комунисти)! *(Продължителни ръкопляскания.)*

Да живее Народната република България! *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живее великият Съветски съюз! *(Много бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Да живеят страните с народна демокрация! *(Ръкопляскания.)*

Да живее победоносният марш към социализма! *(Ръкопляскания.)*

Да живеят комунистическите партии в света! *(Ръкопляскания.)*

Да живее интернационалната солидарност на работническата класа! *(Ръкопляскания.)*

(Юсуф Дадоо завършва на български език): Да живее др. Димитров! *(Всички стават прави и бурно и продължително ръкопляскат и викат „Ура!“)*

Да живее др. Сталин! *(Мощно „Ура!“ и продължителни ръкопляскания.)*

Др. Юсуф Дадоо се ръкува сърдечно с др. Димитров сред дълго нестихващите овации на делегатите и гостите, след което заема мястото си.)

Георги Дамянов: За приветствие на конгреса думата има делегация от Съюза на славните бойци против фашизма. *(Продължителни ръкопляскания. На сцената влизат група мъже в бойна партизанска униформа, жени със знамето на Съюза на бойците против фашизма и септемврийчетата, носещи цветя — всички вдигнали юмрук, посрещнати от делегатите със ставане на крака и продължително ръкопляскане.)*

Илия Игнатов: Другари и другарки делегати, доблестни синове и дъщери на славната Българска Комунистическа Партия!

Разрешете ми по случай историческия Пети конгрес на героичната Българска Комунистическа Партия да ви предам боеви антифашистки привети на Централния комитет на Съюза на бойците против фашизма — от славните партизани и партизанки, от всички борци против монархо-фашистката сатрапия, от бойците от Отечествената война и от близките на падналите бойни другари.

Другари и другарки! Ползувам се от случая от трибуната на историческия Пети конгрес да изразя голямата благодарност към Партията, която ръководи и възпита бойците против фашизма да обичат до смърт своята родина, органически да мразят врага и безпощадно да го бият и унищожават. Партията е тази, която ги възпита в духа на пролетарския интернационализъм, благодарение на който нашата антифашистка борба надхвърли границите ни и в общата антифашистка борба даде прекрасни борци-революционери. Днес не само у нас, но и в много други страни се славят имената на живи и на геройски загинали български революционери, участвували в борбата срещу фашизма и хитлеризма.

Голямата обич и вяра, която е изпълвала и изпълва душите и сърцата на българските бойци и целия наш народ към великия Съветски съюз, към великия Сталин и към великата и непобедима Съветска армия, е резултат на борческите и интернационалистически традиции на славната Благоевско-Димитровска партия. *(Ръкопляскания.)*

Под ръководството на Димитровската партия бойците против фашизма преминаха през огъня на Септемврийското въстание — 1923 година — първото антифашистко въстание в света, и воюваха непрекъснато повече от 20 години срещу монархо-фашизма. Под нейно ръководство в периода 1941—1944 г. се организира мощно партизанско народноосвободително движение, което с помощта на непобедимата Съветска армия, чрез народното въстание на 9 септември смъкна монархо-фашистката тирания и установи властта на трудещите се.

В напрегнатите моменти след победата на девети септември Партията е, която прегрупира боевите антифашистки сили, които под върховното командване на непобедимата Съветска армия продължиха борбата срещу хитлеристките пълчища на Балканите и стигнаха до Алпите. В героичните битки през време на Отечествената война при Страцин, Скопие, Ниш, Подуево, Косово поле, Драва и Мур, при Балатон ръководещото и устремно ядро бяха не други, а верните синове на Партията. В тая обща борба нашият народ изгради бойната и ненарушима дружба със славянските и други демократични народи.

Напразни ще останат долните клевети на титовите яничари — ранковци, темповци, кулишевци и др., отправени срещу партизанското и съпротивителното ни движение. На тия подли клеветници и изменници на пролетарския интернационализъм отговорът на българските партизани и бойци против фашизма е:

Долу предателските ръце от изградената бойна дружба между нашите братски народи! За предателите има само една мизерна съдба: покрити с презрението на демократичните народи, да бъдат захвърлени на бунището на историята! (*Ръкопляскания.*)

Днес бойците против фашизма, включили своята организация в международната антифашистка борба чрез международната федерация на бившите политзатворници, концлагеристи и чрез международния съюз на бившите партизани, а в нашата страна заемащи отговорни места в народната армия, народната милиция, по фабрики и заводи, по полета, в държавностопанския и административен апарат, обещават пред Партията и своя любим председател др. Георги Димитров, че ще пазят високо зването боец против фашизма, че ще стоят будно на своя

боеви пост и че са готови да дадат и живота си за Партията и родината си. Те са и ще бъдат в предните редици в борбата за окончателното ликвидиране на фашистките и буржоазно-капиталистичните елементи, и както ги учи др. Димитров, ще водят постоянна, безпощадна борба срещу враговете, срещу шпионите, диверсантите, бюрокрацията, разточителството, безделничеството и срещу всичко гнило и порочно в нашата страна, където и да се появи то!

Бойците против фашизма, като дават това обещание, са съвсем наясно, че народните врагове — враговете на самата работническа класа и на всички трудещи се — ще се прикрият, ще се маскират и ще насочват във всеки удобен случай своите вражески удари срещу изграждащия се социализъм. Ще се опитват да саботират и подриват народното стопанство, ще прибегват към диверсии и саботажи, но бойците против фашизма стоят твърдо в предните редици по организиране на всенародната бдителност под лозунга: „Бдим и строим!“ — „Извоюваното с кръв, с кръв ще браним!“ (*Бурни ръкопляскания.*)

Под този лозунг бойците против фашизма ще станат още по-надеждна сила на Партията и Отечествения фронт в борбата срещу вътрешните врагове, империализма и подпалвачите на нови войни.

Да живее славната Благоево-Димитровска партия и нейният вожд др. Димитров! (*Бурни ръкопляскания.*)

Да живее историческият Пети конгрес! (*Ръкопляскания.*)

Пламенни боеви антифашистки привети на героичния гръцки народ и неговата народноосвободителна войска! (*Ръкопляскания.*)

Пламенни антифашистки привети на борещия се китайски народ! (*Ръкопляскания.*)

Пламенни борчески поздравии на борещите се испански, французки и други народи! (*Ръкопляскания.*)

Да живее международната антифашистка солидарност!

Да живеят великият Съветски съюз и великият Сталин! (*Всички стават прави, бурно продължително ръкопляскат. Овации.*)

Борчески боеви привет на нашия учител и вожд др. Георги Димитров! *(Бурни продължителни ръкопляскания. Оващи.)*

Да бъде вечна славата на падналите в борбата срещу фашизма!

Смърт на фашизма и подпалвачите на нови войни!
Свобода, мир и щастие за народите!

(Бурни продължителни ръкопляскания. Всички стават прави и акламират.)

След това септемврийчето Генчо Цветанов Александров от с. Долни Лозен от трибуната на конгреса поднесе приветствие.)

Генчо Цветанов: Скъпи наш учителю, татко, др. Георги Димитров!

Скъпи делегати на историческия Пети конгрес на Българската работническа партия (комунисти)! Приемете боевите пламенни септемврийски привети от името на децата на загиналите геройски в борбата против фашизма партизани и герои от Отечествената война. *(Бурни продължителни ръкопляскания.)*

Пред вас и пред целия наш народ ние обещаваме да държим високо и пазим неопетнено знамето, под което се бориха и загинаха нашите бащи. *(Бурни продължителни ръкопляскания.)*

Обещаваме да следваме неуклонно пътя, по който те вървяха и който ще изведе страната ни към социализма. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Обещаваме пред вас, др. Димитров, че под вашите бащински грижи ще се учим, ще работим, за да можем в най-близко време да заемем местата на нашите бащи в бойните редици на славната Българска работническа партия (комунисти). *(Възгласи „Браво!“ Много бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Да живее историческият Пети конгрес на славната Българска работническа партия (комунисти)! *(Продължителни ръкопляскания.)*

Да живее др. Георги Димитров! *(Всички стават прави и бурно акламират.)*

След това септемврийчето Анка Димитрова Йончева от с. Байлово от пансиона „Роза Димитрова“, от трибуната на конгреса декламира стихотворението „Чичко Димитров“.

Анка Димитрова Иончева :

ЧИЧКО ДИМИТРОВ I

Цял народ те слави, чичко Димитров,
и те поздравлява с пламенна любов.
Цял народ обича вожда си велик —
ние с цвете кичим твоя бащин лик.
Ти си наш учител, чичко Димитров,
майстор и строител на живота нов.

(Възгласи „Браво!“ Бурни продължителни ръкопляскания. Септемврийчето Анка Димитрова поднася букет от бели хризантеми на др. Георги Димитров, който го целува сред изблик на овации и аплодисменти от страна на делегатите и гостите.

Други две септемврийчета поднасят на др. Георги Димитров кошница с червени цветя.

След това цялата делегация на Бойците против фашизма се ръкува с др. Георги Димитров и Васил Коларов сред бурните продължителни ръкопляскания на делегатите.

Делегацията на Бойците против фашизма напуска сцената с вдигнати юмруци, изпратена с много мощно „Ура“ и продължителни ръкопляскания.)

Георги Дамянов: Преди обедната почивка ще направя две съобщения:

Първо. Постъпило е предложение от делегати, поздравителните речи на представителите на братските комунистически и работнически партии да бъдат издадени в отделна брошура. *(Ръкопляскания.)* Президиумът счита това предложение за правилно.

Второ. Членовете на политическата комисия се канят след заседанието да се качат в стая № 160 на III-я етаж за конституиране на комисията.

Обявявам обедна почивка до 15 часа и 30 минути.

(Заседанието преустановено в 12 ч. и 55 мн.)

ЧЕТВЪРТО ЗАСЕДАНИЕ

СЛЕД ОБЕД

21 декември 1948 г.

(Открито в 15 ч. 30 м.)

Георги Дамянов: (*Звъни.*) Другари и другарки! Заседанието продължава. Продължаваме разискванията по основните доклади. Има думата Мехмед Кадиров от Смолян.

Мехмед Кадиров: (*Посрещнат с ръкопляскания.*) Другари и другарки! Преди да се спра на някои въпроси, характерни за Родопския край, във връзка с докладите на другарите Димитров и Червенков, считам за задължение да изкажа благодарностите на населението от този край към нашия Централен комитет, към правителството, и особено на др. Димитров, за грижите, полагани за неговото издигане. (*Ръкопляскане.*)

Другари! Преди 9 септември 1944 година в средните Родопи, включващи околиците Девинска, Смолянска, Златоградска и част от Ардинска, имаше партийни членове не повече от 100 души. Изостанал край, без всякакви грижи от властта, с население неграмотно и тънещо в мизерия, фашистите използваша този край за интерниране на верните народни синове от вътрешността на страната. Те грабеха от това население онова, което можеше да се намери в неговите бедни и пръснати колиби. Третираха го като робско и провеждаха бясна шовинистическа, асимилаторска политика за неговото покръстване.

След 9 септември, почувствувало свободата и за пръв път събудило се за политически живот, това население се устреми към нашата партия. В кратко време бяха изградени във всички села партийни организации и днес партийните членове надминават 9,000 души.

Провеждайки правилно линията на Централния комитет, партийните организации успяха да се справят с поставените задачи. Партията мобилизира населението и

успешно проведе изборите, изпълни двегодишния стопански план, бригадирите от този край, изпратени по разните обекти, се проявиха като ударници първенци. И така нашата партия естествено се наложи като ръководеща сила и в Родопския край.

Покрай постиженията Партията е допуснала и ред слабости. Големият ръст и недостатъчната бдителност позволиха да се вмъкнат в Партията, в нейните организации, и врагове. Промъкналите се кулашки елементи, използвани и от чуждото разузнаване, рушаха партията и потискаха партийните членове, както и по-преди. Така например в с. Мадан, Смолянско, бе разкрит шпионин, използван от 1922 година, промъкнал се в партийните редове. Подобни случаи има и другаде.

Бдителността, която трябва да е особено изострена в този край, не е на нужната висота. Партията не е успяла да мобилизира изцяло населението в тази насока.

Слабост, която е имала и има отражение в цялата партийна работа, е липсата на определено становище по въпроса, какви са българите от мохамеданско вероизповедание — малцинство или не. Необходимо е да се каже, че Родопите се населяват от българи, говорещи български език и изповядващи две религии; християнската и мохамеданската. Въпреки многократните пояснения на това положение, и до последния момент нямаше определено становище. Едва напоследък Изпълнителният комитет на Националния съвет на Отечествения фронт излезна с решение, но то не е популяризирано и не се знае даже и от нашите отговорни другари. Така може да се обясни, че в Мандатната комисия се е спорило към каква националност да ги причислят: турци, помаци или българи.

Разните писания по този въпрос от несведущи другари са довеждали до поражения, които Партията с големи трудности трябваше да преодолява. Могат да се посочат като примери статиите на другаря Раденко Видински през 1945 година, напоследък допуснатите дописки във в. „Народна младеж“ и др., изпращането на материали на турски език, когато в същия край няма нито един, който да говори турски. (*Оживление.*)

Партийните организации проявиха слабост, че не поставиха с нужната сериозност за своевременно разрешение този въпрос. По същия въпрос има написана

и книга от др. Кирил Василев, натоварен от Околийския комитет на Партията в Смолян, но за съжаление представена преди две години в Централния комитет за преглеждане и разрешение, тя и до днес стои непрегледана. (*Оживление.*) Тия слабости, допуснати по така наречения българо-мохамедански въпрос, се използват умело от нашите врагове.

Проявите на шовинизъм между християни и мохамедани нанесоха сериозни поражения. Въпреки ясните партийни принципи и линия, отделни другари, а в някои случаи и другари, заемащи отговорни места, са склонни да третираят това население изцяло като вражеско. Не малко обаче са случаите на съзнателна открита борба с оръжие срещу вражески диверсионни групи и от страна на българо-мохамедани. Не може другояче да се обясни, освен като шовинистическа проява, нееднаквото третиране и изволняване изцяло от зимните обекти на българо-мохамеданите от трудовите части през 1947 година, и то, разбира се, на добри ремсисти и ударници. Има също така и други подобни прояви. Независимо, че това са прояви на отделни лица, те обаче спомагат за отчуждаване на населението от Партията и услужват само на врага.

Немалка пречка за обединение на населението около Партията и за правилното и по-пълно охраняване на границата е липсата понякога на съгласуваност на провежданите акции по административна, партийна и др. линии. Отделни администратори считат себе си за по-горна инстанция от Околийския комитет на Партията в съответните околии. Това е давало лоши последици и е услужвало само на враговете. Неизпълняване нарежданията на по-горните инстанции и по-специално изпълняването на заповед № 190 на др. Югов, което е доста често явление, довежда до спъване на цялата партийна работа. С тия слабости Партията не е могла да се справи успешно и да мобилизира цялото население в този тъй важен край за цялата наша страна, като граница между прогреса и реакцията.

Необходимо е основно проучване на партийните членове и своевременно прочистване на Партията от вражеските елементи. Необходимо е засилване на идейно-възпитателната работа за честните партийни членове,

заемане определено становище по въпроса за българо-мохамеданите и популяризиране на това становище. Строга проверка трябва да се провежда на всички писания по българо-мохамеданския въпрос. Трябва да бъде издадена книгата на др. Кирил Василев. Трябва своевременно да се вземат партийни и административни мерки срещу проявите на шовинизъм и срещу неспазване на нарежданията, давани от централните органи на Партията и правителството. Да се намери начин за съгласуване дейността на административните и партийни ръководни органи по околиците. Необходим е строг подбор на кадрите, изпращани на работа в тия околии, а не, както е случаят със Златоград, където повече от 10% от учителите са бивши легионери, и вместо помощ нанасят поражения.

В родопските околии, другари и другарки, неграмотността сред населението се движи между 40—60%, и то най-вече измежду жените. От партийните членове една граматна част, от 15—25%, са неграмотни. Това състояние е резултат на грабителската фашистка политика и чуждата вражеска агитация, провеждана по линията на религията и други такива чрез ходжите и богатите кулашки елементи.

През настоящата година има открити курсове в почти всички села. Партийната организация трябва да проведе широка разяснителна работа за прибиране на всички неграмотни в тези курсове. Не е успяла Партията да преодолее напълно и съпротивлението на някои среди за неизпращане на всички деца в училищата. Общо просветното и културно ниво е много ниско. Направеното от партийните организации в тая насока е съвсем незначително.

Борбата срещу кулашките елементи и ходжи също е недостатъчно водена. За идейното издигане на партийните членове са организирани и работят кръжоци, провеждат се партийни събрания, но резултатите не са удовлетворителни. Работата сред жените поради консерватизма, насаждан по линията на религията и подсилван от вражеските елементи, е много трудна. Жени българо-мохамеданки, членки на Партията почти нямаме. Направеното от Партията е съвсем незначително за преодоляването на тия слабости и в тая насока се налага упорита работа от страна на Партията.

За задоволяване на обектите с кадри и за ликвидиране с мизерното колибарско съществуване на местното население нужно е Партията да проведе упорита работа за прибиране на всички младежи и за тяхното насочване към професионалното образование.

За справяне с тия задачи е необходима сериозна помощ от Централния комитет и от околийските комитети, главно за набавяне на подвижни кина, устройване на екскурзии — по възможност, разбира се, и в Съветския съюз (*Оживление*) — за изпращане подходящи филми из живота на изостанали в миналото народи в Съветския съюз, организиране на родопски театър, изпращане на добри докладчици по марксизмо-ленинизма и особено в подбора на кадрите, изпращани на работа в този край.

Посочените мерки от др. Вълко Червенков са правилни и напълно осъществими за Родопския край. С провеждането на дело решенията на нашия конгрес, за което има всички условия в Родопския край, Партията ще успее да мобилизира населението в този край. И аз мога да уверя всички делегати и делегатки, че под ръководството на др. Димитров ще осъществим и в Родопите социализма, ще запазим южната граница от всякакви вражески попълзновения, за да осигурим спокойно строителство в цялата ни родина. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Има думата др. Петър Андонов от Пловдив.

Петър Андонов: (*От Пловдив.*) Другарки и другари делегати! Безспорно е, че Петият конгрес ще има историческо значение както за полагане основите на социализма в нашата страна, така и за изграждане на социализма. Големите очаквания на народа и Партията да чуят тежката и авторитетна дума на нашия Централен комитет и на др. Димитров в отчетния доклад на Централния комитет не бяха случайни и напразни.

Марксистко-ленинският анализ, който др. Димитров направи, осветли широко както положението у нас, така и задачите, които стоят пред Партията и народа. Особен интерес представляват въпросите, свързани със социалистическата реконструкция на селското стопанство. От грамадно значение за селското население и особено за средните селяни е постановката в доклада на др. Ди-

митров, че национализацията на земята у нас, предвид на дребния разпокъсан характер на селското стопанство, няма практическо значение. Това дава и ще даде дълбоко благоприятно отражение в душата на средняка, ще създаде съзнание за сигурност и желание за работа.

В доклада си др. Димитров каза: „Не може дълго време да се гради народнодемократичната власт и социалистическото строителство върху две различни основи: върху основата на едрата и обединена социалистическа промишленост и върху основата на разпокъсаното и назадналото дребностоково селско стопанство.

Известно е, че създаването на масови и здрави трудови кооперативни земеделски стопанства е немислимо без едновременна борба за ограничаване и изтласкване на селската буржоазия — кулаците.“

Как се води борбата за ограничаване на кулака и какво би могло още да се направи в това отношение?

Аз ще си позволя да съобщя някои цифри и данни от Пловдивска селска околия. Какво показват данните за собствеността върху земята и за размера на отделно селско стопанство?

В Пловдивска околия, която има площ приблизително 1,300,000 декара, броят на стопанствата наброява 33,382. Ако се спрем поотделно на въпроса, какъв е броят на стопанствата, които притежават количество декари до 10, 20, 30, 40, 50 и пр., то картината е следната.

Основната маса селски стопанства, най-голямата, са тези, които притежават до 10 декара земя — 7,431 стопанства; от 10 до 20 декара — 5,654 стопанства; от 20 до 30 — 5,553 стопанства; от 30 до 40 — 3,951 стопанства; от 40 до 50 декара — 3,025 стопанства.

Или общо, другари, до 50 декара земя в Пловдивска селска околия стопанствата представляват общо 78% от всички селски стопанства. По-нататък. Ако вземем за мерило 80 декара земя, то до 80 декара земя в Пловдивска селска околия броят на стопанствата представлява 91%. Само 9% от броя на всички селски стопанства притежават земя в повече от 80 декара.

Ако вземем средната цифра по средното количество земя, която притежават първата категория стопанства — до 80 декара, — то едно на друго те притежават

средно към 32 декара. — А обратно: стопанствата, които притежават над 80 декара земя, всички взети заедно, средно едно на друго притежават по 110 декара земя.

Какво представляват, другари и другарки, тези 90%, които притежават средно над 80 декара земя в Пловдивска околия? Тези 90% в своето болшинство са кулашки елементи, в своето болшинство те живеят и използват предимно чужд труд.

Какви данни могат да потвърдят това нещо? Ето, другари, данните: с. Куртово Конаре е едно от интензивните села в Пловдивска околия — занимава се със зеленчуково производство и овощарство, почти цялото производство минава през Кредитната кооперация, което позволява да има приблизително точна отчетност за състоянието. Според точните данни тази година в с. Куртово Конаре броят на стопаните, получаващи доход над 1,000,000 лева, се е увеличил от 74 души на 99 души, т. е. тази година в с. Куртово Конаре са се излюпили още 25 нови милионери от всичко 700 стопани в селото. Разгледана тази цифра поотделно, показва, че в с. Куртово Конаре са получили доход над един милион лева — 80 стопани, над 2,000,000 лева — 13 стопани, над 3,000,000 лева — 3 стопани, над 4,000,000, лева — 2 стопани и над 7,000,000 лева — един стопанин; всичко 99 стопани.

Откъде би могъл да дойде този доход? Другари, в това село ясно е, че този доход не идва от така наречения честен труд, а този доход идва от експлоатацията на чужд труд. Така например данните показват, че в с. Куртово Конаре работят сега 150 ратаи, в същото село броят на постоянните земеделски работници е 250 души, а освен това се вземат като временни работници и други 500 души, т. е. всичко 900 души е работната ръка, която създава милионите на 99 стопани. Голямата, основната част от тези стопани са именно кулашки елементи.

Подобно е положението и в други села. Така например в с. Перущица, известно в нашата страна, има повече от 200 души ратаи и повече от 700 души постоянни земеделско-стопански работници. И макар че тези села са интензивни и са принудени да купуват продукти за своето продоволствие, преди всичко на свободни цени, все пак цифрите показват за значителна икономическа

мощ, нарастваща при това при нашата обстановка в тези интензивни села.

Като се има предвид, другари и другарки, че в нашата околия съществуват редица други зеленчуко-производствени села, както и оризарски такива, то ясно е, че макар и да положи Околийският комитет значителни усилия в редица села да подобри политическото състояние, то това не се удаваше или се удаваше трудно поради гореспоменатите причини.

Аз бих искал да посоча и други примери. В сравнително малкото село Войводово, където през време на изборите опозицията взе болшинство, фактически господствуват няколко кулашки къщи. Един от най-изтъкнатите кулаци е Тодор Ванчев, който използва труда на няколко ратаи и редовно си служи с постоянни земеделско-стопански работници. В това село членовете на Партията не водят борба срещу Тодор Ванчев, за да го разобличават и пр. Защо? Тодор Ванчев притежава повече от 200 декара земя, а нашите другари партийци — партийната организация наброява около 30 души — в болшинството си имат едва до 10 декара земя, няколко души до 20 декара, а голяма част от тях работят на нивите на Тодор Ванчев. Когато е необходимо да водят борба срещу него, пред тях изниква въпрос: кой ще ни гарантира прехраната? Защото през лятото те работят на нивите на Тодор Ванчев, който в такъв случай, когато срещу него се води борба от партийните членове, ще предпочете да търси работна ръка от другите съседни католишки села. *(Оживление в залата.)*

Другари и другарки, аз бих искал да съобщя на конгреса и някои други данни за това, как водят борбата или как се проявяват и държат кулашките елементи по отношение на народната власт. Ето примери. В село Строево един от известните кулаци, Стоимен Тотев, притежава повече от 110 декара земя, има ратаи, достатъчно добитък, използва чужд труд. Когато беше притиснат да изпълни възложения наряд за зърнени храни, той майсторски предлага на секретаря на временната управа, др. Арабаджиев, да покани пълномощника на Околийския народен съвет да отидат някоя вечер в къщата му, че там имало и шилета, и пилета, и вино, само и само нарядът да не бъде изпълнен. Същият

хитро предлага на селския пъдар да му услужи със своята кола — бричка, и коне за негова селскостопанска работа. Когато обаче тези номера не минават, той злостно съска по улиците и създава настроение сред народа срещу отечественофронтовската власт, която била грабителска власт, според израза на този кулак.

Кулакът Обрейко Еневски предлага на председателя на временната управа в с. Стрема — В. Карачански, на саме, на четири очи, овощната си градина от 10 декара, само и само да не се събере определеното количество зърнени храни. Когато това също не успява, той взема отношение на злобно съскане, хулене на отечественофронтовската народна власт.

Типичен пример на дръзко държане е случаят с кулака Луков в село Коматево, който без церемония изпъжда или по право, предприе да изпъди работещия при него аргатин Сали, който вече 25 години създава блага на своя чорбаджия. Вината на Сали е, че се оплакал на директора на Държавния земеделски разсадник, другаря Стоянов, за лошото си материално положение, Луков го предупреждава да напусне хралупата, която му давал, и да си търси колая.

Открито враждебно отношение към народната власт има в с. Цалапица. Когато комисията по събирането на храните, определена от временната управа, отива в къщата на братя Танчеви, на нея се заявява: „кръв ще се лее, наряд няма да предам“, и пускат овчарските кучета в двора, за да се разправят с комисията. (*Оживление в залата.*)

По време на есенната сеитба редица кулашки елементи отказаха да засеят част от своите площи, поради което партийната организация бе принудена чрез съответните държавни органи да се намеси, да вземе техните земи и ги даде на други дребни и бедни селяни.

Но не само тук, другари и другарки. Зловредна и разложителна дейност провеждат кулашките елементи и в кооперативните стопанства. В кооперативното стопанство Точиларци кулашкият елемент Петър Гатешки, бивш жандармерист, притежаващ над 150 декара земя, успял да се промъкне, поради слабата бдителност на партийците и на Околийския комитет, в редиците на нашата партия и отвътре върши разложителна дейност,

подрива трудовата дисциплина и фактически докарва положението на кооператива пред катастрофа.

Подобна разложителна дейност вършеха кулашките елементи Христо Марковенски от с. Чоба, други от с. Бозово, Стрелци и други кооперативни стопанства.

В други случаи кулашките елементи успяват да се вмъкнат в братския нам Земеделски съюз и даже да се докопат до ръководни места. В с. Бозово например, кулакът Митко Цвятков, притежаващ над 120 декара земя, имащ кръчма, притежаващ рейсове, една вършачка — сега национализирана, същият върши разложителна работа вътре в кооперативното стопанство, настроява добрите стопани против кооператива и народната власт.

Кулашкият елемент Семенски и други, в Ръжово Конаре, възглавява дружбата и в същото време възпрепятствува и пречи на дружбата и на членовете на дружбата да влязат в иначе прекрасното кооперативно стопанство.

Другари и другарки! Най-типично и най-интересно е, как кулакът установява влияние в нашите собствени партийни организации?

Така напр. в с. Граф Игнатиево кулакът Иван Талев, притежаващ над 300 декара земя, има за практика при всички власти, и при днешната отечественофронтовска народна власт, да дава своята земя под наем на ръководни хора — по-рано на кмета, а сега на председателя на временната управа. По този начин по-рано нашият другар кмет, комунист, беше зависим от кулака Иван Талев, а сега временният председател — земеделец, също е взел земя под наем от Иван Талев и е в зависимост от него. Населението говори: „Каква промяна има от 9 септември и сега. Фактически Иван Талев дирижира.“ Същият има в партийната организация своя група съчувственици, един от които бе и Петър Кръстев, която редовно информира Иван Талев по въпроси, които се разглеждат в нашата партийна организация, и по мерките, които се възнамерява да се предприемат.

Особено типичен пример на кулашко влияние в нашата партийна организация е случаят в с. Граф Игнатиево. Той е толкова типичен, че ще си позволя да го съобщя на конгреса. В с. Граф Игнатиево нашата орга-

низация се изгради след 9 септември. В това село в изборите опозицията взема повече гласове отколкото Отечествения фронт.

Как постъпват кулашките елементи в Граф Игнатиево? — На наши партийни деятели, на по-отговорните хора, те заявяват: „Ще ти дам жито, ще ти дам и пари, но не трябва да ходиш на партийни събрания, да не си уреждаш партийните документи, да не плащаш членски внос и да не се обявяваш открито против богатите.“

Особено интересно е как те успяват да подхлъзнат наши най-отговорни деятели, дори партийни секретари. Кулакът Димитър Божилов и др. имат редовно следната практика. Научат ли, че в село се провежда партийно събрание, задирят нашия партиен секретар, отиват заедно с него в кръчмата, напиват го и след това го освобождават, за да отиде на партийно събрание. (*Оживление.*) Само по себе си се разбира, че такъв партиен секретар не може да проведе събрание и това разлага всякаква дисциплина в нашите партийни събрания. В същото село кулашки елементи изпращат свои маши, какъвто е Пенчо Мисирков, изпъден от нашата партийна организация, с изрична поръка. Пенчо Мисирков среща наш отговорен другар и уж другарски, но заплашително го предупреждава. Така напр. на Георги Дончев казва: „Ти ли ще оправяш хората, защо не си гледаш фукарлъка? Ето опозицията идва на власт.“ А на Иван Дончев заявява: „Ти ли си най-хитрият тук, защо оставяш занаята си, я се върни в къщи и си гледай децата, защото утре ще дойдат собствениците на мелницата и ще те оправят.“

Най-интересно е в същото село, когато един враг, промъкнал се в партийната организация поради слабата бдителност на партийния комитет, започва открито да говори и на наши другари: „Отгоре ни притискат много, трябва да поведем борба. Бай Димитър — един кулак — нас ни помага и с пари, и с жито. Ние трябва да се държим и с него, и с другите, защото утре, като дойдат на власт, ние не можем да носим отговорност.“ (*Оживление.*) А друг, присъстващ на това заседание — Димитър Ангелиев — допълва: „Да вземем, казва, другари, такива като Иван Тончев и Георги Тотев, които много лопат по улиците и критикуват кулашките елементи, и някоя вечер с някой кол да ги стоварим. Те

няма да разберат, че това са направили партийци, а — кулаци.“ Ясно е, разбира се, че Околийският комитет трябваше да вземе мерки. В партийната организация влезе и бивш жандармерист, уволнен офицер. (*Оживление.*)

Защо, другари, кулакът е успявал да се вмъкне в отделни политически организации, в отделни стопански организации, да установи своето влияние над населението, даже над нашите собствени партийни организации? Какви са причините в този случай? Преди всичко, другари, това той е могъл да направи благодарение на своето икономическо положение, защото не е водена борба срещу него. Аз трябва да заявя тук, че до XVI пленум нашата партийна организация не познаваше, не разобличаваше кулаците като кулаци, нямаше определени граници между трудещия се народ и кулашките елементи. Нерядко даже комунисти съжеляваха кулака, когато му се вземе целият наряд.

Какво трябва да се направи? Необходимо е преди всичко, другари, нашият конгрес да излезе тук ясно и точно определено какво е кулак и как ще се води борбата срещу него. Между другото, в скоби поставен въпросът, дали не е по-уместно вместо тази недостатъчно позната дума „кулак“, която обърква нашите партийни членове и в това понятие често пъти се отнася и средняка, да се сложи някое по-подходящо българско понятие, по-познато, напр. селски чорбаджия, капиталист или нещо подобно. (*Оживление.*)

Второ, да организираме провеждането на разяснителна работа в село, за да се уясни на трудещите се кои са кулаците и какво отношение ние трябва да вземем срещу тях и същевременно да изострим бдителността към техните маневри и машинации.

Трябва да констатираме, че до XVI пленум Околийският комитет не подхождаше конкретно, не изхождаше от класовия строеж на село и оттук не се провеждаше класов подход при разрешаването на политическите, стопанските и други въпроси в неговата практика. Едва след XVI пленум проведените мероприятия по линията на прочистването на партийните организации, по линията на разобличаване на кулашките елементи, дадоха възможност на редица организации да се укрепят и да се

очистят от враждебни елементи, а единните организации на Отечествения фронт също да подобрят своето организационно ниво и отделни другари да стъпят по-твърдо в редиците на Отечествения фронт.

Особено полезно тук би било, другари, ако нашият партиен орган „Работническо дело“ може по-редовно и по-широко да осведомява за опита на отделните първични партийни организации в борбата срещу кулашките елементи. Защото „Работническо дело“, можем да кажем открито, недостатъчно помага на първичните партийни организации при обмяна на техния опит, не само по вътрешноорганизационни въпроси, но също така и в този конкретен случай — по въпроса за кулака.

Но, другари, не е достатъчно само политическа разяснителна работа. Необходими са и законодателни мерки. Какви? Вярно е, че досега излязоха редица закони, които помогнаха в борбата. Това са и наредбите за зърнените храни, за събирането на царевичата, такива са нашите закони за данъците, за забраняването на изполлицата, за използване на социалното законодателство и пр. Но всичките тези мероприятия не дават възможност за пълна и докрай успешна борба по ограничаване и изтласкване на кулашките елементи. Необходими са сериозни средства за успешна борба, за ограничаване на кулака.

По наше мнение необходимо е да се коригира аграрната реформа.

Георги Дамянов: Другарю Антонов, времето ви изтече.

Петър Антонов: Още една минута.

Георги Дамянов: Добре, още една минута.

Петър Антонов: И друго, другари. Ако ние можем да кажем, че национализирането няма у нас практическо значение, при нашите условия, трябва да се каже, че корекцията на аграрната реформа ще има сериозно и много голямо практическо значение за работата в нашето село. Защото в този случай ние ще можем да проведем успешно политическо ограничение на кулака, засягайки неговите икономически основи, където е изворът на неговата сила. Второ, провеждането на корекцията на аграрната реформа ще обезпечи по-добро стопанисване на значителни площи, владени понастоящем

от кулаци, които са изоставени на произвола, което е вредно и от стопанска гледна точка; и, трето, отнетата земя от кулашките елементи, чрез една корекция на аграрната реформа да се предаде на поземления фонд за ползуване от държавните и земеделски стопанства и особено от кооперативните стопанства, което ще направи последните — кооперативните — привлекателни за средния селянин и с това ще се облекчи и ускори в значителна степен изграждането, укрепването и масовизирането на трудовите кооперативни земеделски стопанства, а това е от грамадна важност за нас.

Освен това е необходимо законоположение, според което да се предоставят всички чифликчийски и кулашки стопански дворове за нуждите на трудовите кооперативни или държавни земеделски стопанства, за да се спестят милиони левове средства и строителни материали.

Но, другари, корекцията на аграрната реформа не бива в никой случай да предвижда едно шаблонно отношение. Тя ще бъде една за Северна България и друга за Южна България. Така например в Пловдивска околия за редица села ще трябва, според цифрите, които изнесох, да се отнеме земята в едни села над 80 декара, за други — над 50, а за трети, като Куртово Конаре и други — и 30 декара са много за отделните стопанства.

В такъв случай трябва да се даде право на местните народни съвети да постъпват конкретно, да прилагат наредбата гъвкаво, а ако се опасяват, че местните народни съвети ще допуснат произволи, своеволия, то в такъв случай да се учреди специален институт или министерството на земеделието да има право да утвърждава такива корекции и постъпки на местните народни съвети.

Георги Дамянов: (Звъни.) Свършвайте!

Петър Антонов: Другари! Времето изтече. (Оживление.)

В заключение. С ефикасна борба за ограничение и изтласкване на кулашките елементи чрез корекция на аграрната реформа ще улесним делото за изграждане и укрепване на масови трудови кооперативни земеделски стопанства за успешна реконструкция на селското стопанство.

Аз трябва да заявя тук на конгреса, от името на Пловдивската околийска организация, че нашата партийна

организация, която досега е съумяла с успех да проведе на дело всички по-важни задачи, поставени от Централния комитет и от нашето народно правителство, ще съумее и сега да проведе на дело важните решения, които ще вземе нашият исторически конгрес. *(Ръкопляскания.)*

Георги Дамянов: Има думата др. Стамо Керезов. Да се готви др. Васил Гиздов от гр. Дупница.

Стамо Керезов: *(От трибуната.)* Другари делегати и делегатки! В своя доклад другарят Георги Димитров ни даде бляскав пример как трябва да се прилага марксизмо-ленинизмът при разглеждане изминатия от нашата партия дългогодишен път на остри борби против капитализма и за очертаване пътя на превръщането ѝ в партия от нов, ленинско-сталински тип.

Благодарение на това, че нашата партия е партия от нов тип, тя може да си постави за разрешение в близките пет години въпроса за построяване основите на социализма у нас.

Нашата партия ще реши успешно тая историческа задача, като създаде не само социалистическа индустрия, но и социалистическо селско стопанство.

С национализацията на фабриките и банките значително се улесни задачата за бързото темпо на социалистическата индустриализация. Обаче ние сме в самото начало на реконструкция на селското стопанство. При решението на тая сложна задача ние срещаме и ще срещаме съпротивата на капиталистическите елементи в село.

Преходът от капитализма към социализма, който сега преживява нашата страна, неизбежно ще се придружава с изостряне на класовата борба. Борбата между социалистическите и капиталистическите елементи ще се усилва. Победата в тая борба ще бъде на страната на нашата партия и народната власт, които оказват и ще оказват навременна и сериозна помощ на трудовите кооперативни земеделски стопанства, на бедните и средни селяни.

(На сцената се явява Генералният секретар на Партията др. Георги Димитров. Всички делегати стават прави и продължително ръкопляскат.)

В своя доклад др. Георги Димитров каза: „Всеотранно развитие на производителните кооперации сред

основните маси от селячеството, оказване държавна помощ на дребните и средни селяни във вид на обслужване от машинно-тракторните станции със селскостопански машини, кредити, заеми на семена и пр., повишавайки тяхната заинтересованост към съюз с работническата класа, убеждавайки ги с примери от живота на тия кооперации в предимствата на съвместното водене на селското стопанство и възпитавайки ги в дух на непримиримост към капиталистическите елементи.“ Нашата партия сега успешно провежда политиката на ограничение на капиталистическите елементи в село. Тя проведе политиката да се ограничи собствеността на земята до 200 и 300 декара. Тя проведе политиката на изземване на едрия селски инвентар, забрани обработването на изполища и т. н. Всички тия революционни мероприятия бяха удар по кулака.

Умножаването на трудовите кооперативни земеделски стопанства в предстоящите години до степен, щото те да обхванат 60% от земята, ще подготви почвата за ликвидация на капиталистическите елементи в село.

В своя доклад др. Георги Димитров по този въпрос каза: „Подготвяне условията за ликвидация на капиталистическите експлоататорски елементи в селското стопанство по пътя на последователната политика на тяхното ограничаване, а след това на изтласкване и ликвидиране.“

Следователно в доклада си др. Димитров ни показва марксистко-ленинския път, по който ще се дойде до пълната ликвидация на капиталистическите елементи в село.

Нашето настъпление против капиталистическите елементи в село ще доведе до изостряне на класовата борба. Кулакът от началото при създаването на трудовите кооперативни земеделски стопанства водеше бясна агитация против създаването им. Когато те се създадат и почват да се укрепват, той започва борба против тях с пожари и други покушения, а също и с терор върху инициаторите на трудовите кооперативни земеделски стопанства. Където трудовите кооперативни земеделски стопанства се укрепят, кулакът започва да пада на колене и да иска и той да влезе в тях, за да ги руши

отвътре. Поради всичко това, нашите партийни организации в селата ще трябва да са особено бдителни.

Освен това провеждането на нашата политика в село трябва да става правилно, така, както ни учи др. Димитров.

Нашата партия има правилна политика по отношение на селяните, особено след победата на 9 септември 1944 година. Общият подем в село допринесе редица културни и материални придобивки при властта на Отечествения фронт. Само в нашата околия се електрифицираха над 12 села от всичко 24 селища. Невиждан е строежът на обществени и частни постройки. Провежда се редица мероприятия за ограничаване на едрите капиталистически елементи в село. С аграрната реформа земите на селските кулаци бяха намалени в Добруджа до 300 декара и в останалите краища до 200 декара. С това бяха оземлени стотици хиляди бедни и малоимотни селяни. Но в балканските околии, като нашата, където няма едри земевладелци, бедните и малоземлени селяни не можаха да получат земя, освен малки участъци фондови земи, които малко задоволиха острата криза от земя в нашата околия. За нашите бедни и средни селяни единственият път следователно си остава да създадат трудовокооперативни земеделски стопанства.

След 9 септември ние създадохме две такива стопанства през 1945 година, които изживяха големи трудности поради това, че в тях се бяха кооперирали предимно бедни и малоимотни селяни. Фондовите земи бяха недостатъчни, липсваха подготвени кадри — ръководители, счетоводители, агрономи, отгоре на това дойде и тригодишната суша. Но сега те вече изживяха кризата и се укрепнаха организационно и материално. В чест на конгреса се създадоха още 6 нови ТКЗС-та в нашата околия (*Ръкопляскания*) и до края на годината новите стопанства ще станат 11.

Другари! От доклада на др. Димитров ние виждаме, че голямото число от членовете в нашата партия са селяни — над 207 хиляди членове, т. е. 44·74⁰/₀, което нещо трябва сериозно да обърне вниманието ни, и нашият конгрес да обсъди как именно ние ще проведем нашата политика на село, как ще работим с партийните организации на село и как ще построим социализма на село. Нашата

партия в болшинството си и по състав има селски характер. За това е много важен въпросът, как тия селски партийни организации работят и как се справят с така трудните задачи, стоящи пред тях, от различно естество.

Кои са тези по-важни задачи?

1. Партийната организация на село трябва да укрепва своите собствени редове, като изгради здраво постоянно ръководство.

2. Да разбира добре партийната политика за обединението на всички здрави сили от бедни и средни селяни в Единната организация на Отечествения фронт.

3. Провеждане на стопанската политика на Партията за изпълнението на посевните планове и изпълнението на нарядите.

4. Да разбира добре линията на Партията за изграждането на социализма в село чрез трудови кооперативни стопанства на напълно доброволни начала, а не чрез декретиране и заповед.

5. Работа на първичната организация в масовите организации: ОЗПС, Българския народен женски съюз, Съюза на Народната младеж.

6. За културното и битово издигане на селото — училища, читалища, постройка на хигиенични жилища, родилни домове и т. н.

Как всички тия въпроси, стоящи пред нашата организация, ние съумяхме да поставим за разрешение и ги разрешихме?

1. По състав нашите селски организации в околията, можем да кажем, че не са еднородни. В тях се срещат и най-бедни селяни, и средни селяни, а и по-състоятелни членове. И при разрешаването на различните въпроси и задачи тоя състав на нашата първична организация в село има своето влияние. Поради слабата политическа подготовка на голямата част от членовете и слабото ръководство в селските ни организации има постоянни смущения и прояви на недисциплинираност при изпълнение на по-важните правителствени мероприятия. Те често стават проводници на чужди на партията влияния.

2. По начало селските ни организации разбраха политическата линия на Партията за изграждането на Отечествения фронт и на Единната организация като здрав съюз на демократическите сили в нашата страна при

ръководството на нашата партия, и особено ясно това стана по ръководната роля на Партията в Единната организация след излизането на решенията на Информбюро по положението в Югославската комунистическа партия и резолюцията на XVI пленум на Централния комитет.

Но нашите селски организации, а даже и в Околийския комитет, другарите подцениха въпроса за Единната организация и ролята на Партията в нея, като допускаха на дело и в някои случаи формално отричане на съществуването на Единната организация. Отговорни наши членове в ръководствата на низовите организации по цяла година не се интересуваха от организационния живот на Единната организация. Имаше и такива изказвания: „Защо ни е Отечествен фронт сега? Ние можем и без него, по-леко ще управляваме.“ Тези другари разбираха, че да управляваш, значи да се ръководиш само по административен път.

3. Как нашите партийни организации разбираха и провеждаха стопанската политика на Партията в село?

Посевните планове, есенни и пролетни, биваха изпълнявани стопроцентово в нашата околия и навреме. Това ставаше не само поради добрата организация на кампаниите, но и поради това, че нашите селяни рано и навреме сеят, а също така, че у нас земята е недостатъчна, в недостиг, и всеки се стреми да засее колкото може повече. И сега, тази година, въпреки неблагоприятното време, нашият посевен план е изпълнен 96% и навреме — до 15 октомври.

Колкото се касае до изпълнението на нарядите, партийните организации полагат всички усилия за тяхното изпълнение. Но тук можем да открием една скоба. За изпълнението на нарядите на вълната, млякото и други такива няма какво да кажем, те се изпълняват стопроцентово. Но колкото се касае въпросът за зърнените храни и други, аз ще се спра само на въпроса, как влияе ненавременното идване на наредбите за изпълнението, примерно на наряда за картофите. Ние можем да кажем, че поради това, че закъсня тази наредба, в нашата околия за малко щеше да се провали събирането на нарядите за картофите. Съгласно министерското постановление за събирането на картофите и по наше изчисление, при 5 хиляди декара засети картофи ние тряб-

ваше да дадем над 200 тона картофи. Обаче по глобалната наредба, която дойде от „Плод и зеленчук“, др. Стефан Ганев даде една за нас просто неизпълнима цифра от 2,200 тона, т. е. толкова, колкото нашата околия всичко произвежда. От 5,000 декара, като сметнем по 500 килограма средно на декар, прави 2,500 тона. (*Оживление.*) В тази глобална наредба не се предвижда за производителя да остане нещо за семе. Ето как се провежда на дело стопанската политика. Такава политика не може да укрепи нашата позиция и всред бедните и средни селяни, защото и на тях се взема от малкото производство, което им не достига.

Тук също така като пример мога да посоча, другари, и въпроса за захарното цвекло. Ние имаме засети 1000 декара със захарно цвекло в нашата околия. След няколкото напомняния на захарната фабрика в Пловдив, те забраниха да повдигаме този въпрос. И трябваше да навали сняг, трябваше да замръзне цвеклото, за да дойде разрешението да го вадим. И сега още има под снега цвекло.

Георги Дамянов: (*Звъни.*) Времето Ви изтече.

Стамо Керезов: Относно масовите организации. Има особено подценяване от страна на партийните низови организации за работата в тях (*Оживление*) — в Общия земеделски професионален съюз, в Българския народен женски съюз и в Съюза на народната младеж. Партийните ръководства и партийните организации се откъсват от масите.

Това става и поради неразбиране значението и ролята на тия организации за изграждане основите на социализма в нашата страна и поради нямане достатъчно кадри за отделяне за работата в тия организации.

Така например в Общия земеделски професионален съюз ние имаме във всяко отделно дружество от два до десет члена в организацията, когато тази организация общо в околията брои 8,000 члена. За женските дружества даже и не става въпрос в партийните комитети на нашите низови организации.

Георги Дамянов: Времето Ви изтече, др. Керезов, приключвайте.

Стамо Керезов: Всички тия въпроси, стоящи пред нашата организация в селото, могат да се разрешат,

като нашия исторически Пети конгрес конкретно и точно вземе решение за работата на партийните организации в село. Правя предложение, като основен въпрос за нашите селски организации да легне въпросът за изграждане на трудовокооперативни стопанства в нашите села (*Оживление*), за да можем 60% да изпълним обработването на земята. Предлагам Централният комитет да вземе решение да изпратим 500 до 1000 души най-добрите си членове от средните кадри за работа в трудовокооперативните стопанства и в околиците с решаващо житно производство. (*Ръкопляскания.*)

Аз съм уверен, че с общи усилия нашите селски организации ще разрешат тези трудни, но благородни задачи, опирайки се на историческите решения на Петия конгрес. Гаранция за това е нашата партия начело с нашия изпитан Централен комитет и с др. Георги Димитров. Гаранция за това е, че ние имаме здрава опора в нашия най-верен съюзник и покровител, великия Съветски съюз, начело с др. Сталин. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Има думата др. Фердинанд Козовски.

Следва Петър Панайотов от Горна Оряховица.

Вторият другар, който обявих, иска да вземе думата по стопанския план. Отказва се от думата по тия доклади.

Фердинанд Козовски: (*От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.*)

Другари и другарки делегати! Докладът на др. Димитров е един от най-ценните теоретически приноси в историята на нашата партия от 25 години насам.

Аз едва ли ще открия нещо ново, ако кажа, че тоя доклад освен своето грамадно актуално политическо значение има още и тая ценност, че той облекчава в голяма степен задачата за написването на една научна, марксистическа история на нашата партия, на която ще послужи като основен камък. (*Ръкопляскания.*)

От гледна точка на миналото на нашата партия докладът на др. Димитров разчиства редица неясности или погрешни оценки на отделни периоди и събития от историята на обществените и класови борби у нас, оценки, които тормозеха досега правилния теоретически растеж на Партията въобще и бъркаха на нейната текуща ориентировка.

Заслужава да бъдат особено подчертани пределната ясност и категоричност, с които др. Димитров осветлява левосектантския курс в Партията и неговите носители. Тоя курс бе тежка, опасна напаст за Партията. Само нейните дълбоки корени в масите и самоотвержената борба и твърдост на останалите верни на Партията кадри спаси последната от политическо разложение и идейна безпътица, към които ги водеше левосектантската фракция, осигуриха тържеството на болшевишката линия в нейната по-нататъшна практика и развитие.

В тая връзка аз искам да се спра с две думи върху изказванията на др. Йонко Панов. Както последният заяви, той се счита за един от видните представители на левосектантския курс. Това му качество никой не оспорва. Но това именно обстоятелство го и задължава да се отнесе към своята самокритика по-отговорно, т. е. вместо да се занимава с непонятни философски определения на това, какво нещо е самокритиката, в които определения между впрочем безбожно се забърква, той трябва да посочи на големите поражения, които левичарският курс нанесе в свое време на революционното движение, и с това да помогне на Партията сега в борбата срещу рецидивите на левичарството и безпринципната групировщина в отделни случаи. (*Ръкопляскания.*)

Предполагам, че другарите бивши привърженици на левосектантския курс както тук на конгреса, така и по места ще сложат на по-конкретна и сериозна оценка своите минали грешки.

Не се касае, разбира се, за самобичуване — това никому не е нужно, — а за творческа полезна самокритика.

Такава самокритика в еднаква степен се отнася и за десноопортюнистическите грешки, проявени в миналото или сега.

Аз вече поменах, другари и другарки, за огромното актуално политическо значение на доклада на др. Димитров. Определяйки точно и ясно характера на демократическата власт в народната държава, докладът разчиства всякакви мъглявости по отношение на техните цели и методи и с това въоръжава Партията и заедно с нея целия наш народ с една здрава оптимистична перспектива и твърда вяра в нашия път. В това се състои неговата огромна мобилизираща сила. И тук, нека ме из-

вини бай Тодор, няма място за никакви гадания върху дъното на кафена чаша относно седемте библейски гладни години. (*Оживление, веселост.*) Там е именно въпросът, др. Павлов, и в това се заключава по моему една от съществените задачи на твоя сектор — да се изтъкне и обоснове, че субективният фактор, т. е. Партията, помножен на народната власт, е способен да преодолее всички препятствия по пътя на строителството на социализма, и в това число и капризите на природата. (*Ръкопляскания.*)

Примери за това са мобилизиращата роля на Партията в борбата на народа със сушата, със сивия червей и пр. стихийни явления, и второ и най-важното — огромните строителни и други стопански мероприятия на народната власт, каквито са язовирите, залесяванията и прочее, насочени към смекчаване грозните понякога влияния на атмосферните условия върху земеделието, и оттук върху цялата наша икономика.

Няколко думи относно външната политика на страната, и специално сектора и участъка, на който аз работя.

Що се касае до отношенията ни с капиталистическия свят, те се определят от нашето твърдо място в демократическия, антиимпериалистическия лагер. Разбира се, че колкото отиваме по-нататък, пропастта между двата световни лагера все повече се увеличава, толкова повече те се поляризират. Предвид обаче на това, че силите на империалистическия лагер отслабват от ден на ден, че неговата база все повече се стеснява, и обратно — растат, крепнат и се увеличават силите на мира и демокрацията, никак не са изключени колебания в лагера на империалистите, особено в редовете на неговите сателити, обстоятелство, което дава възможност за използване от наша страна на пукнатините в тоя лагер.

От тая гледна точка аз мисля, че подборът на кадъра за тия страни трябва да бъде по-специфичен и диференциран, т. е. да отговаря на задачите, които стоят пред нашата външна политика там.

Колкото се отнася до нашите отношения със страните на народните демокрации, тях определят преди всичко нашите еднородни системи и цели и в края на краищата — нашите партии, които навсякъде в тия страни имат решаваща, ръководна роля.

По такъв начин задачите на нашите дипломатически служби там се свеждат до това, че те с всички сили трябва да способствуват за живия обмен в делото на строителството на социализма между нашата и братските страни и, от друга страна, да помагат и максимално съдействуват на все по-тясното икономическо и културно сътрудничество помежду им.

Една дума за нашите икономически и търговски връзки със страните на народните демокрации. Колкото и да е странно, но понякога се получава така, че комунистите, които обикновено стоят начело на икономическата политика в тия страни, вместо да облекчават, нерядко затрудняват тия отношения. Защо? Защото на стража на националните икономически интереси тук и там стоят най-верните и неподкупни хора на народа. Нито да кажем унгарците ще подмамат с нещо Трайчо Костов в ущърб на интересите на нашата страна, нито пък последният ще може да стори това с Герьо.

Но това не са и нашите пътища. Нашият път е във взаимната помощ и отстъпчивост, в най-полезното съчетание на националните с общите интереси, които свързват и обединяват страните на народните демокрации, в съзнанието, че ние и те ще бъдем силни и независими икономически и политически не сами по себе си, а като част от демократическата общност.

Пример на такова разбиране и безкористна помощ ни дава Великият Съветски съюз, чиято благотворна и благородна ръка чувствуват всички страни на народните демокрации. Последните, т. е. народните демокрации, обаче често разсъждават от своята камбанария и в това отношение проявяват тесен икономически егоизъм, и ако щете, някаква своеобразна икономическа автархия. Всеки ще се съгласи, че това е твърде погрешна политика. Трябва да кажа, че това не е само мое мнение, но и такова на твърде отговорни стопански деятели от съответните страни, с които съм имал случай да разговарям на тая тема. Изводът по моему трябва да бъде: съчетаване на националните с общите икономически и политически интереси на нашата демократическа общност, или с други думи, подчертавам известно съгласуване, известна координация на нашите стопански планове.

За най-доброто изпълнение на нашите всестранни външнополитически задачи ние се нуждаем от проверени и опитни кадри. Подчертавам — опитни не в смисъл на старата закалка. Знанието относно това, кога и какви писма и картички трябва да се изпратят, ще се научи в два часа. Работата е за политическата изостреност и подготовка, за общата подкованост на даден отговорен работник по линията на нашата външна политика. В това отношение у нас не всичко стои благополучно. Докато в подбора на хората по линията на администрацията и войската ние с право бяхме и сме твърде строги и прецизни, на външнополитическия фронт гледаме все още недостатъчно отговорно или в най-щастливия случай подценяваме този фронт. Тук хората понякога все още се подбират по принципа — „На̀ ти, боже, то, ще ми не може“ — „На̀ ти, боже, това, което на мен не е нужно.“ Или пък се удовлетворяват гнили, аз бих казал, чужди, мещански настроения на някои партийни другари, с цел да се измъкнат някак си от страната и поживеят безметежно и безгрижно, освободени от всякакви сводки и тревълнения за неизпълнени проценти и пр. неприятности. (*Ръкопляскания.*)

Трябва да заявя не, както се казва, в чест на мундира, а твърде отговорно, че такова понятие за сегашната служба в нашите легации е дълбоко непартийно. Не мога по понятни причини да поменавам имена, но трябва да кажа, че в редица случаи на дипломатическа служба все още се назначават обломовци, които на дело оправдават народната поговорка, че думата „легация“ произлизнала от думата „лежане“ (*Смях.*); хора без инициатива и амбиция, празни велможи, както ги нарече др. Димитров, които обаче нито по ум, нито по политическа подготовка, нито по култура вдъхват уважение даже в нашите близки среди в чуждите страни. Аз не говоря за вяност. Верността е първото качество за хората, които се сблъскват с външния мир, но това качество далеко още не е достатъчно, без другите лични данни. Само така ние ще превърнем нашите легации от дембелханета (*Смях.*), каквито са били в миналото, в истински живи огнища, които с достойнство ще представляват нова, отечествено-фронтowska, Димитровска, социалистическа България, ней-

ната система, нейния дух, нейната култура пред външния свят. (*Възгласи „Вярно!“, ръкопляскания.*)

В други случаи на дипломатическа служба отиват хора, които през целия си живот са се движили по перваза, не познават страната, нито нейните минали борби, нито даже нейната сегашна политика и стремежи. С една дума, в подбора и подобрението на кадъра за боевия фронт на нашата външна политика пред Партията стои сериозна задача. Аз нямам време, другари, да се спра на големия доклад на др. Червенков. Това ще сторят другите другари. Струва ми се обаче, че техните изказвания трябва да протекат по линията на това, как практически ще трябва да бъдат обезпечени тия широки мероприятия, легнали както в проекторезолюцията, така и в неговия доклад по отношение на марксистко-ленинското възпитание.

И още едно. Мене ми се струва, че за истинския комунист е необходима не само марксистко-ленинска подготовка, а и възпитание на комунистически, на болшевишки характер, с присъщите качества на такъв. Едно от тия качества е дружбата. Може отделен комунист да бъде, гдето казват, седем педи в челото, но липсват ли му чертите на комунист, липсват ли му чертите на дружбата, той не е и не може да бъде добър партиец. Не случайно, говорейки за качествата на комунистите, Сталин казва, че ние, комунистите, сме особено племе, изковано от особен метал, замесено от особено тесто.

Дружбата трябва да пронизва нашите редове от долу догоре и отгоре додолу.

Аз не случайно повдигам този въпрос. Ние сме управляваща партия. Властта има свойството да корумпира неустойчивите елементи даже в нашата среда. И затова по кариеризма трябва да се бие жестоко и сурово. Има хора със слаб комунистически морал, които са готови понякога за меснет, за чин, за пост или от страх от засенчване да стъпят на гърлото на собствения си брат, дето се казва, да го прегазят, но да вървят напред. А виждате каква необятна област от действия и проявления разкриват и чертаят и двата доклада пред нас — този на др. Димитров и докладът на др. Червенков. Има за всекиго място да прояви своите знания, своите способности, своите дарования, стига да има такива.

Завършвайки, аз смятам, че изразявам мнението на врачанските комунари, от бившата Врачанска област, съвременници и дейци на Септември, както и на другарите от по-младото поколение, че ние одобряваме безрезервно доклада на др. Димитров и ще стоим зад него така, както войнството стои зад своето оръжие. (*Ръкопляскания.*)

В изпълнение на задачите, които поставя пред партийната армия и целия наш народ докладът на др. Димитров, пред нас ще грее винаги неговият образ, неговото мъжество и неговата беззаветна преданост на комунизма. (*Ръкопляскания.*)

С Димитров напред като с гвардейско знаме, ние ще вървим твърдо, уверено и смело по пътя на социализма. (*Ръкопляскания.*)

Да живее бойният щаб на нашата партия в лицето на нейния Централен комитет и нейният пръв войник и пръв командир др. Георги Димитров! (*Всички стават прави, бурно ръкопляскат при възгласи „Ура!“*)

Георги Дамянов: Има думата др. Петър Панайотов. Следва др. Невяна Русанова от Павликени.

Петър Панайотов: Другарки и другари делегати! Одобрявам историческия доклад на др. Димитров и доклада на ЦК по марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологическия фронт.

Другари! Не може да не отбележим ясната и пряма самокритика, която Централният комитет си прави по изоставането на марксистко-ленинската просвета и поспециално по изоставане борбата срещу вражеската идеология в областта на науката, изкуството и културата.

Ние, делегатите от Горнооряховска околия, одобряваме и високо ценим самокритиката на Централния комитет. Ние я намираме правилна и особено важна от гледна точка на оная възпитателна роля, която тя играе и има да играе за по-нататъшното превъзпитание на партийците в страната.

Самокритиката на Централния комитет, разгърнатата широко още на XVI пленум и продължена така пълно от него в докладите пред Петия конгрес, ние чувствуваме и схващаме като един от изключително мощните фактори за нашето възпитание и превъзпитание, защото нашият

димитровски Централен комитет не на думи, не попки ни учи как да прилагаме метода на самокритиката, а сам на дело я прилага към себе си, сочейки ни единствения път в това отношение. Естествено, самокритиката задължава Централния комитет, но тя задължава и нас, партийците в цялата страна.

Учейки се от нашия Централен комитет, и най-коравият, инат партиец, освен ако е безнадеждно непоправим, ще види грешките си, ще се превие и ще прояви склонност да ги признае, за да стане човек, ако ще става такъв, а и работата да върви напред.

Следвайки Централния комитет, нам, на целия конгрес, на партийците в страната е по-леко да бъдем самокритични към собствените си грешки и слабости в работата и по-леко е да ги сочим в Партията.

В Горнооряховския комитет допуснахме сериозно отслабване на просветата в масовите организации — ОРПС, БНЖС, ОЗПС и читалищата. Културно-просветната работа в горните организации е слаба, незадоволителна. Ние търсим причините и ги намираме в откъсването на Партията от същите, от просветата в тях. Околийският комитет, Градският комитет и ръководствата в селата на дело подценяват просветата в масовите организации, не я следят редовно, не я подпомагат.

Когато се каза, че просветата в масовите организации минава към завеждащия културнопросветния отдел при Околийския комитет на Единната обществено-политическа организация Отечествен фронт, ние я предадохме там и се поуспокоихме. Резултатите са лоши. В последно време полагаме усилия да изправим положението в ОРПС, в Съюза на народната младеж, в Българския народен женски съюз, но направеното е малко.

Тук, на конгреса, имахме случай да говорим с другарите от Търновска, Свищовска, Павликенска, Севлиевска, Плевенска и други околии. В някои от тях просветата в масовите организации е по-добра, в други — слаба, недостатъчна, но почти във всички има по-малко или по-голямо откъсване на Партията от същата, по-малко или по-голямо подценяване на въпроса.

Не знам как стои въпросът в страната, но мене ми се струва, че и на редица други места работата не е твърде в ред.

Положението трябва да се поправи. Тук ние сме длъжни да обърнем внимание на този животрепущ въпрос — въпроса за възпитанието в социалистически дух на милионите български граждани и гражданки, организирани в масовите организации, чрез разгръщане на най-широка просветна работа в тях. Толкова поналежаща е тая задача днес, когато почваме изграждането основите на социализма у нас.

От месец август насам, след директивата на Националния съвет на Отечествения фронт, въпросът за това, къде и как да се организира и води културно-просветната работа в масовите организации, се изяснява. Опитът на Партията в това отношение е богат. Партията има редица организационни форми за подпомагане просветата в масовите организации.

По мое мнение Партията не бива да се откъсва от прякото ръководство на просветата в ОРПС и Съюза на народната младеж.

Във всеки случай делегатите от нашата околия чувствуват нужда от известно доизясняване общо на въпроса за просветата в масовите организации. И ако тук за това не ще имаме достатъчно време, добре ще е след конгреса Централният комитет чрез агитпропотдела да го доизясни.

Вторият въпрос, който искам да засегна, е въпросът за пропагандата на марксизмо-ленинизма.

За разгръщане на публичната пропаганда на марксизмо-ленинизма в околията много ни помогна директивата на Централния комитет. В начало, след получаване на директивата на Централния комитет, Околийският комитет не се решаваше да почнем серия от беседи със собствени сили, не вярвахме в силите си. Струваше ни се, че не сме достатъчно подготвени за такива отговорни задачи, а и заетостта някак ни спъваше. Обаче през есента преодоляхме собствената си неувереност и заетост и пристъпихме към организиране на публични беседи, на публична пропаганда на марксизмо-ленинизма в града и селата на нашата околия.

По указания на Централния комитет създадохме лекторска група от 8—10 другари, от най-подготвените другари. Всеки другар подготвя по една тема, която най-добре владее. След като се подготви добре, написва я

и я изнася пред групата. В групата се правят поправки и допълнения, след което той я изнася публично, но не само от другаря, който я е подготвил, се изнася тя, а и от още двама-трима другари, които познават сравнително добре третирания въпрос.

Така изнесохме три-четири въпроса на публични събрания в града и в по-голямата част от селата.

Характерен е големият интерес, който будят въпросите на марксизмо-ленинизма, изнесени от името на Партията, и голямото посещение на събранията. Салоните се препълваха.

Така организират публичната пропаганда на марксизмо-ленинизма и другарите от Габровския, Плевенския, Търновския, Павликенския и други околийски комитети.

Особено поучителен е опитът на габровските другари. Една тема почнали да изнасят 10 и повече другари. От личен опит се убедили, че количеството е за сметка на доброто качество. Като разбрали, че така качеството на изнасяните беседи се опасно понижава, те установили следната практика: една тема да се изнася най-много от 3—4 другари, и то от ония, които най-добре владеят дадения въпрос.

Втората положителна страна в техния опит е: беседата в никой случай да не е по-дълга от 40—45 минути, за да има време публиката да зададе въпроси и да ѝ се отговори.

Другарите от Търново провалили публично събрание в Полски Тръмбеш, а габровци — в едно предприятие, понеже Партията не се е ангажирала да проагитира беседата и да организира посещението ѝ.

Другарите говорят, че публичните беседи по марксизмо-ленинизма, организирани от името на Партията, се посещават масово, и казват, че имат успех.

Какъв е общият извод? Централният комитет се е ориентирал правилно и е посочил добре формата на публичната пропаганда на марксизмо-ленинизма чрез изнасяне на беседи от одобрени от него лектори.

Обменяйки опит, ние следва с по-голяма вяра и упоритост да се заемем с изпълнение директивата на Централния комитет по този въпрос, следвайки доклада по културно-просветната работа, изнесен от др. Вълко Червенков.

Третият въпрос, който искам да засегна, е въпросът за помощта, която Централният комитет, респективно Агитпропотделът, оказва на околийските и градски комитети. Преките връзки на Централния комитет с околийските комитети след премахване на областните комитети се отрази общо взето благотворно върху самочувствието и самоинициативата на същите, както отбелязва др. Георги Димитров в своя отчетен доклад.

„Но едновременно с положителните страни на тая реорганизация, казва др. Димитров в своя исторически доклад, трябва да се видят и някои слабости. Някои неукрепнали околийски комитети се оказаха лишени от всекидневната помощ, която получаваха по-рано от областните комитети. Централният комитет за тях се оказва твърде далеч, а и апаратът при него вместо да се засили беше временно отслабен. Трябва да се отбележи, продължава др. Георги Димитров, че въпреки взетите мерки в това отношение след XVI пленум, апаратът на ЦК все още не е достатъчно укрепен.“

Другари и другарки! Истината ни задължава да отбележим, че в последните няколко месеца инструкторският апарат при Централния комитет на Партията се укрепва и че Централният комитет засилва видимо помощта на околийските и градски комитети. Но казаното от др. Димитров е правдиво и то се отнася напълно и до Агитпропотдела при ЦК.

Може ли да се каже, че Централният комитет, респективно Агитпропотделът, взема достатъчно мерки за изпълнение на всичките свои решения по агитацията и пропагандата? Не напълно! Вярно е, че Централният комитет, респективно Агитпропотделът, полага големи усилия за изпълнение на взетите решения по агитацията и пропагандата, благодарение на които и Централният комитет, и цялата Партия имат сериозни завоевания в тая област, но има някои отделни решения по марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологическия фронт, по които ЦК не взема достатъчно мерки за тяхното изпълнение. Другарите от Варна и други другари дадоха примери из областта на учебното дело, науката и изкуството.

Това задължава Централния комитет, респективно Агитпропотдела, да удвои своите усилия в областта на

агитацията и пропагандата, в областта на необходимата помощ, която той трябва да оказва на околийските и градски комитети. Естествено, това задължава и всички околийски и градски ръководства под ръководството на Централния комитет да удвоят усилията си и изпълняват всички свои решения по агитацията и пропагандата.

От друга страна, може ли да се каже, че Централният комитет, респективно Агитпропотделът, е подпомагал разгърнатото околийските комитети? Ние не можем да бъдем напълно доволни от неговата помощ. Какво имам предвид в случая? Преди всичко имам предвид личните връзки на Агитпропотдела при Централния комитет с околийските и градски комитети, които са крайно ограничени; на второ място това, че инструкторите при Централния комитет, натоварени с много въпроси, не ни оказват помощ в агитпропната работа; на трето място, почти две години не е свикано национално съвещание на завеждащите агитпропотделите в околийските и градски комитети; на четвърто място, не се прави оценка на тримесечните доклади на околийските комитети по агитацията и пропагандата, оценка, която да ползува ръководствата долу; пето, не се проконтролирва по места в околийските и градски комитети работата по агитацията и пропагандата.

Какви искания можем да отправим към Централния комитет за засилване помощта на агитацията и пропагандата долу, по околийските и градски комитети?

Първо, засилване личните връзки на другарите от състава на Агитпропотдела при Централния комитет с другарите, завеждащи агитацията и пропагандата долу.

Второ, поне един път в годината да се свиква национално съвещание на завеждащите при околийските и някои големи градски комитети, на които да се обменя опитът от цялата страна.

Трето, периодично да се предприема обследване работата на агитпропа в няколко околии и изводите от тези обследвания да се дават на околийските комитети за обмяна на опита.

Четвърто, последователно да се преглеждат тримесечните доклади за агитационно пропагандистката работа на околийските комитети и да се дава оценка на същите.

Пето, инструкторите при Централния комитет да поставят и проконтролират работата на агитпропа при околийските и градски комитети. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Има думата другарката Невяна Русанова. Следва др. Георги Попов. Министър! (*Оживление.*)

Невяна Русанова: (*От Павликени. От трибуната, посрещната с ръкопляскания.*)

Другари и другарки!

От доклада на Централния комитет, изнесен от др. Димитров, ние получихме пълно осветление на всички основни въпроси по политиката на Партията и очертани в перспектива развитието на нашата страна и пътя, по който ще върви нашият народ под ръководството на нашата партия. В тази светлина, смятам, трябва да разгледаме и поставим на оценка нашата работа по места и да разгръщаме нашата дейност в бъдеще.

Другарят Димитров казва: „Жените представляват огромна сила, когато са организирани и политически осъзнати.“ Онова, което ще изнеса по-долу, подчертава тази гениална мисъл на др. Димитров. Искам да се изкажа как Партията ръководи организирането на тази сила и получените резултати и достижения в нашата околия.

Организираните жени в околията са 26% от общия брой на жените. Във всички акции те вземат активно участие и увличат и неорганизираните жени и няма политическа и трудова акция, в която жените да не вземат дейно участие.

Под ръководството на Партията жените водиха смела борба и разгромиха своевременно без остатък появилите се в околията женски секции при николапетковисткия земеделски съюз, както и при отечественофронтовския земеделски съюз, и женските дружества израснаха и се укрепиха като единствена авторитетна организация на жените. (*Ръкопляскания.*) У нас е общо явление жените да говорят за Партията като за своя партия. Членките на женските дружества се чувствуват като членове на Партията. Задачите, стоящи пред Партията, те чувствуват като свои задачи и полагат огромни усилия за тяхното навременно разрешаване.

През изборите за Велико народно събрание жените не само гласуваха, но бяха и дейни агитатори на Партията. В много села, както в с. Михалци, където жените гласуваха в отделни бюра — около 900 гласа бяха дадени за Партията, около 25 за земеделския съюз и нито един глас за опозицията! (*Бурни и продължителни ръкопляскания. Възгласи „Браво!“*)

В провежданите общоселски трудови дни жените организирано участвуват наравно с мъжете, а не са редки и случаите, когато работата на жените е много по-добра от тая на другарите. (*Ръкопляскания и оживление.*) На каналите на язовир „Росица“ жените работеха по групи 4—5 дни и заедно с работата по местните обекти дадоха 28,000 безплатни трудовни тази година, а в акцията за борбата със сивия червей — 61,000 трудовни.

В изграждането и укрепването на трудовите кооперативни земеделски стопанства жените вземат дейно участие и не са редки случаите на въздействие от жените върху своите другари за навлизането в кооперативните стопанства. Така, в трудовото кооперативно земеделско стопанство — Павликени, една част от мъжете се огънаха пред трудностите и бяха изпаднали в паника. (*Оживление.*) Жените се оказаха по-твърди, включиха се в изграждането постройките на стопанството, бъркаха бетон, работиха на самата зидария и увлякоха разколебалите се мъже. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*) Заслужава да отбележим, че двете жени, председателки на селсъвети в нашата околия, изпълняват много добре възложените им задачи както при изкупуването на зърнените храни, като преизпълниха предвидените количества — едната 108%, а другата 102%, — така и в останалите акции. Не можем да не подчертаем факта, че нашата околия е първа кооперативна околия в страната. Във всяко село има изградено трудово кооперативно земеделско стопанство (*Ръкопляскания*), обхващащо 25% от обработваемата площ и 30% от стопанствата. Всички села в околията са електрифицирани. (*Оживление.*) Едно от стопанствата е изградено преди 9 септември. През 1945 г. изградихме 4 стопанства, през 1946—1947 г. — 14 стопанства, а през настоящата година, в чест на конгреса на нашата

партия, изградихме стопанства и в останалите 11 села. Освен това, благодарение на добрите резултати, селяните от селата, в които са изградени трудови кооперативни земеделски стопанства, се устремиха масово към тях. Така например в с. Димча $\frac{3}{4}$ от населението навлезе в стопанството; в с. Михалци навлязоха 214 нови членове; Върбовка — 178; Дъскот — 80, и др. И тук дейността на жените е забележителна. Те бяха най-добрите агитатори, а в някои села като Бяла Черква, Стамболово, Павликени и др. работата се извършва главно от тях.

Как постигнахме тия резултати?

Първо, Околийският комитет на Партията оцени високо значението на женските дружества и отдели особено голямо внимание върху тях, периодически отчита тяхната дейност и набелязва нови задачи, следи тяхното правилно изпълнение.

Второ, издигна на ръководни места здрави, упорити и авторитетни другарки, които успяха да повишат общо авторитета на женските дружества.

Трето, заангажирахме всички учителки, които разгърнаха помежду си съревнование за по-добра културна, просветна и стопанска дейност, което бе отбелязано в тяхното досие.

Четвърто, партийките в дружествата се информират и уточняват предварително по всички важни въпроси и в организациите са основното движещо ядро.

Пето, поставените за разрешение пред Партията задачи се разглеждат пред женските събрания и по този начин жените се включват активно в тяхното изпълнение.

Особено добри резултати за затягане на женските дружества и за да станат те притегателен център за останалите жени, е постоянното ангажиране в изпълнението на конкретни задачи и каляването им в трудовите акции.

Но основното си остава широката разяснителна работа, която извършихме сред жените, които по природа са най-добри агитатори. При учредяването на всяко трудово кооперативно земеделско стопанство са провеждани разяснителни събрания, водена е лична агитация сред жените и вместо спирачка, те се превърнаха в агитатори и сами се включваха в стопанствата. Добре очертаната и изяснена перспектива за развитието на нашия край като

мощен производителен селскостопански район, след завършване на язовира „Росица“ и преустрояването на земеделието на кооперативни начала, мобилизира населението, включително и жените, за трудови подвизи по прокопаването на каналите на язовира и за навлизане в трудовите кооперативни земеделски стопанства. Материалните интереси поставят в движение милионните маси, когато тези интереси са направени достойни и са осъзнати от тия маси. Ние именно това вършим чрез внедряване в съзнанието на нашето население, че неговото материално положение ще бъде подобро при обща обработка на земята, чрез прилагане на машината и науката в земеделието и чрез напояването от водите на язовира. С получените резултати от съществуващите кооперативни стопанства и напояваните площи ние нагледно доказахме предимството на провежданите мероприятия и разбихме дълбоко залегналото в съзнанието на частните стопани убеждение, че при едноличните стопанства има по-голяма заинтересованост и по-добри резултати.

Но далеч не смятаме да се самоуспокояваме от достигнатите резултати. Недостатъчно сме обхванали жените в нашата партия. Числото на жените, обхванати в нашата партия, не отговаря на порасналия политически ръст на женските дружества в нашата околия. Недостатъчно сме обхванали жените в женските дружества, но ние сме убедени, че при разгръщане на една по-системна организационна работа, каквато напоследък, след снемането решенията на VI пленум на Българския народен женски съюз, с прочистването на всички вражески и битово разложени елементи, е отпочната в женските дружества; в тях ще бъдат включени всички трудещи се жени, защото за всички жени сега е чест да бъдат членки на женските дружества, които се ръководят от предани и изпитани в политически и трудови акции членки на Българската работническа партия (комунисти), начело с най-ревностния защитник на жената — любимия Димитров. *(Ръкопляскания.)*

Не се главозамайваме от успеха, постигнат с изграждане на трудовите кооперативни земеделски стопанства във всички села, и не смятаме, че сме свършили всичката работа. Ние постоянно срещаме трудности около

организиране на тия стопанства и знаем, че ни предстоят още много трудности, които трябва да преодоляваме. Най-голяма трудност срещаме поради недостиг на агрономически кадри, поради недостиг на едър земеделски инвентар, трактори, плугове и камиони. Или с три думи: агрономи, трактори, камиони! (*Ръкопляскания и оживление.*)

Разрешат ли се тези три въпроса, по останалите трудности ние даваме обещание и сме убедени, че със собствени сили на място ще се справим, ще съумеем да убедим жените чрез широка разяснителна и идейно-политическа просветна работа да се заангажират поцялостно в извършване на работата на трудово-кооперативните земеделски стопанства и последните да освободят излишната работна ръка така, че тя да бъде използвана в изграждането на язовира „Росица“ и за построяването на предвидения в петилетката завод за преработване на селскостопански произведения.

С твърдост и последователност ще провеждаме изпълнението на всички задачи, начертани от конгреса, за да носим заслужено званието „комунист“ и да бъдем достойни войници от армията на др. Димитров. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Има думата др. Георги Попов, делегат на Свищовската партийна организация.

Георги Попов: (*От трибуната, посрещнат с ръкопляскания от някои делегати.*)

Другари и другарки делегати!

Ако на всички партийни членове прави впечатление и адмирират както настоящия тържествен конгрес, така и великолепните доклади на др. Генерален секретар Георги Димитров и на др. Вълко Червенков, позволете да кажа, че на нас, най-младите комунисти (*Ръкопляскания и оживление*) — позволете ни поне сега да си прикачим прилагателното „млади“, — още по-голямо впечатление и радост прави всичко това, което се изживява в настоящия момент. На нас, бившите членове на Българската работническа социалдемократическа партия, прави впечатление дисциплината, редът, организацията на Българската работническа партия (комунисти), но най-силно впечатление ни прави критичността, която

съществува в нея. Тази критичност ние чухме и в доклада на др. Георги Димитров, който със своята яснота и обективност изтъкна грешките на миналото и правилните идейни и практически позиции, на които Партията е застанала в настоящия момент.

Нас ни радва, че и ние се наредихме на тези правилни позиции. Ние бяхме в една партия, която още в началото тръгна по общоделски и реформистичен път, който я отчужди от марксизма и от правилното социалистическо действие. Пошлият реформизъм, временните придобивки, заради които се жертвуваше крайната социалистическа цел, класовото сътрудничество — всичко това отчужди Българската работническа социалдемократическа партия от работническата класа и тя трябваше да се облекне вече не на нея, а на сътрудничеството с буржоазията и на конституционния фактор, както обичаше да се изразява един от водачите на тази партия — Кръстю Пастухов.

От 1903 година, след разцеплението, до 1918 година, когато Българската работническа социалдемократическа партия в сътрудничество с буржоазните партии участваше във властта, тя се оформи на опортюнистични, идеологични позиции. След основаването на Отечествения фронт мнозина считаха, че това е форма на проповядваното някога от Янко Сакъзов сътрудничество. Нищо подобно и нищо вярно няма в това. Сътрудничеството, което се проповядваше от ръководството на Българската работническа социалдемократическа партия, беше в епоха, когато работническата класа още не бе силен политически фактор, когато българският пролетариат и трудещите се бяха в процес на развитие и не бяха в състояние да бъдат решаващ фактор в едно политическо сътрудничество с буржоазните партии. В такива случаи решаващ фактор бяха буржоазните партии, и то във вреда на работническата класа. След всяко сътрудничество, след всеки блок с участие на Българската работническа социалдемократическа партия работническата класа беше измамвана, ограбвана, потисната, печалбата оставаше на буржоазните партии и на монархизма. И наистина на практика стана тъкмо така. Образоването на блок, начело с демократите през 1907—1908 г., в който блок участвуваше и Българската работническа социалдемократическа партия,

има за резултат идването на власт на Демократическата партия, която подготви измененията в конституцията, респективно на чл. 17, с които изменения се даде възможност на бившия цар Фердинанд да води сам външната политика на България, да въвлече България във война, от която тя излезе разорена и обезправена.

Също така през този период в Българската работническа социалдемократическа партия се оформи и схващането за сътрудничество със селяните, което впоследствие някои социалдемократи отъждествиха с бойния съюз на работници и селяни, създаден по инициатива на Работническата партия — комунисти. И тук различието е съвършено голямо. Проповядването от Българската работническа социалдемократическа партия сътрудничество между работници и селяни не беше на марксистки позиции, а тъкмо напротив, то беше изместване на тези позиции, като се правеше концесия на дребната буржоазия, на дребното селско стопанство и към него се нагаждаше социализмът. Тъкмо това означаваше притъпяване на класовото съзнание, на класовата борба, масово примирение, което забавяше борбата на работническата класа. Създаване на психика на устойчивост на дребното стопанство и невъзможност за създаването на социализъм — ето кое имаше за резултат това погрешно схващане. Преместваше се центърът от работническата класа към дребната буржоазия, към дребното селско стопанство. Разбира се, такива схващания са напълно в услуга на буржоазията и нямат нищо общо с марксизма, с научния социализъм.

Организацията на Отечествения фронт и бойният съюз между работниците и селяните, основани върху марксистко-ленинските идейни позиции, нямат нищо общо както със сътрудничеството и блокарството, така и с идеята за работническо-селско правителство, проповядвана някога от Българската работническа социалдемократическа партия. Отечественият фронт се създаде в епохата на борба срещу фашизма, и то под ръководството на Работническата партия (комунисти), след като тя се закали, засили в четвъртвековна жестока, но славна и победна борба. В цялото развитие на Отечествения фронт и неговото правителство Българската работническа партия (комунисти) запази своята решаваща, движеща и ръководна

роля и започна поставяне основите на социализма. Същото значение има и бойният съюз между работници и селяни, създател на който е също така Българската работническа партия (комунисти). Той се основава на ръководната роля на Българската работническа партия (комунисти) и на еднаквостта на интересите на дребните и средни селяни с работническата класа. Както виждате, центърът на тежестта вече е в работническата класа и съюзът между работници и селяни има основанието си в необходимостта от изграждането на социализма.

След участието във властта през 1918—1919 година на Българската социалдемократическа партия, когато също така тя бе взета в тази власт, до съвземането на зашеметената от войната буржоазия и след това изхвърлена от властта, започва не само идейният, но и организационният и морално-политическият упадък на партията. Кариеризъм, котерийност, груповщина, интелегентски индивидуализъм, лична злоба и омраза, уюни за лично изкористяване и пълна идейно-политическа безпринципност, омраза против СССР, борба срещу комунизма и Комунистическата партия — ето какво характеризира Българската работническа социалдемократическа партия от това време до нейното разтуряне през 1934 година. Тя загуби вече своя класов работнически характер окончателно. Тя се очертаваше в съзнанието на трудещите се не и като десносоциалистическа партия, а като левобуржоазна партия. В процеса на това кариеристично боричкане се дойде и до позорното участие в деветоюнския преврат, при който партията се нареди безрезервно и напълно в лагера на издигачия се вече български фашизъм, начело с кръволока Александър Цанков, който потопи в кръв българското работничество.

След това участие в деветоюнския преврат и във властта със Сговора Българската работническа социалдемократическа партия окончателно скъса с работническата класа. Тя се превърна в партия на интелегентстващи и дребнобуржоазни елементи и остана в дъното на политическата сцена.

Още в 1919 година в редовете на Българската работническа социалдемократическа партия се появи левица, която започна борба с десничарското и общоделско ръководство на партията и искаше да я постави на маркси-

чески и революционни позиции. Трудна беше, другари, борбата на тази левица — едно поради това, че зад нея нямаше здрави работнически среди и, второ, поради това, че в самата левица беше загнездено още злото наследство от общоделското ръководство, от кариеризма, коте-рийността, интеллигентския индивидуализъм, които недъзи в някои случаи се проявиха и до последния момент и на които окончателно тури край сливането с Българската работническа партия (комунисти). (*Ръкопляскания.*)

Все пак, още преди 9 септември 1944 година се намериха сили в партията, които дезавуираха плесенясалото вече ръководство и приобщи партията към Отечествения фронт, към работниците и селяните. Участието във въоръженото въстание на 9 септември 1944 година и в народната власт на Отечествения фронт след тази дата засили позициите на левията и възвърна престижа ѝ. Разбира се, старите фалиралаи водачи направиха последни усилия да възвърнат Българската работническа социал-демократическа партия на позициите на общоделството. Омразата към СССР — вие знаете, например, че Кръстьо Пастухов обичаше най-често да повтаря: „Аз съм русофил, ама от стара марка“ . . .

Титко Черноколев: От царска марка! (*Оживление.*)

Георги Попов: Да, от царска марка — омразата към комунизма, към работническата класа, не им даваше спокойствие. Те употребиха всички усилия да настроят партията срещу комунизма и специално срещу Българската работническа партия (комунисти), да я отделят от народната власт. Предстоеше нова борба, в която левията излезе победител, изгони общоделските водачи, след които тръгнаха малцина квазисоциалисти или колебливи социалисти.

На конгреса през 1945 година партията избра ново ръководство из редовете на левията, застана на класовите позиции на решителна борба срещу буржоазията, на базата на единството и единдействието с Българската работническа партия (комунисти) и на идеологичните позиции на марксизма.

В сработването и единдействието с Работническата партия (комунисти) Българската работническа социал-демократическа партия постепенно усвояваше както идейните позиции, така и практическото действие на марксизмо-

ленинизма, на които е застанала Българската работническа партия (комунисти). Така беше вече ясно, че е безсмислено всяко разделяне на работническата класа, че няма основание съществуването на отделна социалистическа партия. Като аргумент в полза на това разбиране дойде и пълният банкрут на западния десен социализъм. Водачите на този десен социализъм се очертаха като агенти, оръдия на американския империализъм; те способствуват за разделяне и сломяване силата на работническата класа; те я преследват, обезправят, арестуват, убиват видни социалистически, комунистически и работнически водачи, намаляват съпротивителната сила на работническата класа и помагат на буржоазията в страните си със създаване на разни „трети сили“, буржоазни коалиции и т. н.

По отношение на България и българския народ тези десни социалисти се наредиха в редовете на най-заклетите ни врагове и ни ругаеха, искаха нашето унищожение. Мен ме беше лично срам, когато др. Васил Коларов, връщайки се от мирната конференция от Париж, ни разправяше, че палмата на омразата, клеветата и хулиганството срещу България се държи от десните социалисти на Запад. На Висшия партиен съвет на Българската работническа социалдемократическа партия през януари т. г. се реши сливането ѝ с Работническата партия (комунисти), което се осъществи през м. август т. г., на базата на марксизмо-ленинизма и с пълното приемане устава и програмата на Българската работническа партия (комунисти). (*Продължителни ръкопляскания.*)

И както каза в своя доклад др. Георги Димитров, „тури се окончателно край на последните елементи на разединение в средата на работническата класа, която сега вече има една единна политическа революционна партия“. Така, естествено и логично, по силата на вътрешното развитие на Българската работническа социалдемократическа партия, след 9 септември до тая година се дойде до нейното прекратяване и сливане с Работническата партия (комунисти).

Разбира се, другари и другарки, и останките от бившето общоделско ръководство в лицето на Пастухов, Лулчев и други дойдоха до своя естествен и логичен край. (*Оживление.*) Политическата безпринципност, коте-рийността, кариеризмът и особено антисъветската, анти-

комунистическата и антирабочническа омраза ги доведе до предателството и изменничеството не само спрямо работническата класа, но и спрямо целия български народ. И те заслужено получиха своето наказание като оръдия и агенти на чуждия и българския капитализъм.

Другари и другарки делегати! Само няколко седмици преди сливането на БРСДП с БРП(к) другарят Георги Димитров често ми казваше: „Когато влезете в Партията, за вас ще се открие широко поле за работа.“ Е добре, другарю Димитров, вашите думи се сбъднаха. От името на всички членове на бившата Работническа социалдемократическа партия, с които аз се срещам, заявявам, че ние намерихме най-после своето място и сме под знамето на героичната Българска работническа партия (комунисти). Ние сме в партията с правилни марксистическо-ленински позиции и с истинско социалистическо действие. В този тържествен конгрес ние трябва да заявим, че най-после и за нас настъпи спокойствие, без кариеристични и котерийни попълзновения, без лично изкористяване, даде ни се вече възможност с всички си жар да работим за полагане основите на социализма, предпоставка за тържеството на комунизма. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Давам 15 минути отдих.

(След почивката.)

Георги Дамянов: (*Звъни.*) Заседанието продължава.

В Президиума е постъпило следното предложение: (*Чете.*)

„Петият конгрес на Българската работническа партия (комунисти), след като изслуша речта на представителя на Гръцката комунистическа партия, която ръководи героичната борба на гръцкия народ за свобода и независимост, най-енергично протестира и се присъединява към общия протест на световното обществено мнение срещу кървавата терористическа политика на гръцките монархо-фашисти, които, поддържани и вдъхновявани от английските и американските империалисти, са подхвърлили на масови преследвания, арести и екзекуции най-добрите синове и дъщери на гръцкия народ.

Апелира към демократическите и прогресивни хора в целия свят да напрегнат всички свои сили за спасяване

от смърт на хилядите доблестни и благородни гръцки борци, борещи се за свободна, демократична и независима Гърция.

Да живее героичният гръцки народ, борещ се за своята свобода и национална независимост!

Да живее героичната Гръцка комунистическа партия!“
(*Продължителни ръкопляскания и мощно „Ура!“*. Всички стават. *Продължителни скандирания „Захариадис!“*)

Които от другарите делегати и делегатки са съгласни със съдържанието на тая протестна телеграма, моля да си вдигнат ръката. (*Ръкопляскания.*) Единогласно.

Трайчо Костов: (*Председателстващ.*) Давам думата на др. Георги Дамянов.

Георги Дамянов: (*От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.*) Другари и другарки делегати! На 9 септември Отечественият фронт, под ръководството на нашата партия и с решителната помощ на победоносната Съветска войска, срина фашистката власт. Наред с коренните изменения в общественно-политическия, стопанския и културния живот започна бърз процес на преустройство и превръщане на войската в действително народна войска, орган на народната власт. Превръщането на фашистката войска, която до 9 септември беше използвана от фашистката власт за смазване на народното негодование, в народна войска както по своя състав, така и по своите цели, започна още на 9 септември 1944 година. Този процес на преустройство продължи както в борбата против немския фашизъм, така и в борбата против фашистките елементи у нас, останали във войската след 9 септември 1944 година.

Още в деня на въстанието на 9 септември бяха своевременно ликвидирани от народа и от самите войници офицерите, проявени фашисти в борбата против партизаните. Едновременно с прочистването на фашизираните елементи, във войската се вля голяма част от партизаните, политзатворниците, концлагеристите и изтъкнатите партийни работници.

Народноосвободителните войски изпратиха свои политически представители във войската, които наскоро станаха помощник-командири. Сериозно демократизиране и превъзпитание на нашата войска обаче се извърши в

пламъците на Отечествената война. В Отечествената война се създаде и закали бойното другарство между нашата войска и непобедимата Съветска армия. (*Ръкопляскания.*)

Този процес на създаване истински народна войска продължи и след завършване на Отечествената война, макар че трябваше да се преодоляват редица трудности. На всички ни е известно, че още през Отечествената война Дамян Велчев, използвайки отсъствието на министрите-комунисти, прокара известното 4-то постановление, с което целеше реабилитирането и запазването на опръсканите с народна кръв офицери. Благодарение обаче на своевременната и енергична намеса на нашата партия и народното възмущение това постановление бе отменено.

По-късно бяха разкрити и ликвидирани редица военно-фашистки заговори, в които бе замесен и самият Дамян Велчев. С това той бе разобличен като враг на народа и изгонен от войската.

След приемането на закона за ръководство и контрол на войската се пристъпи към прочистването на войската от останалите фашистки и противонародни елементи и нейното попълване с други верни и предани до смърт на народа командири.

С ликвидирането на Никола Петков бе пресечена и вражеската пропаганда за премахване на помощник-командирския институт, който не само че не беше премахнат, но беше още повече укрепен.

По такъв начин прочистването на войската от фашистките елементи, вливането на партизани, създаването на помощник-командирския институт и самото водене на антифашистката отечествена война — всичко това коренно преобрази старата войска и постави основите на новата народна войска.

Освен състава и устройството си нашата войска измени и своите цели и задачи. От войска, служеща на монархизма и германския фашизъм и провеждане на тяхната политика на потискане своя собствен народ и окупиране на съседни земи и народи, тя се превърна в истински народна войска, верен страж на мирния труд на народа, на свободата, независимостта и териториалната цялост на страната ни.

При по-нататъшното възпитание на нашата народна войска като ръководно начало ще служат мислите на др. Георги Димитров, изказани в неговия исторически доклад пред Петия конгрес на нашата партия: „Национализмът е несъвместим с народната демокрация. Нашата партия вижда в интернационализма, в международното сътрудничество, начело с великия Сталин, гаранция за самостоятелното съществуване, преуспяване и придвижване на нашата страна към социализма. Ние считаме, че национализмът, под каквато и маска той да се прикрива, е враг на комунизма. Това нагледно показва антикомунистическата практика на националистическата група на Тито в Югославия. Затова борбата с национализма се явява първостепенен дълг за комунистите.“

Тези указания на др. Георги Димитров ще легнат в основата на морално-политическото възпитание на нашата войска, за да стане тя носител на истински здрав народен патриотизъм, в дух на международна солидарност на трудещите се, за да ненавижда потисниците и експлоататорите, империалистическите подпалвачи на нова война.

Другари и другарки! Съгласно военните клаузи на мирния договор България беше ограничена в събирането и обучаването на своите войски. Определен е общият брой на войската, която ние можем да имаме, а именно 65,500 души.

Сега съставът на войската е следният: а) земни и гранични войски — 55,303 души; б) противовъздушна отбрана — 1,508 души; в) морски войски — 3,489 души; г) въздушни войски — 5,200 души, или всичко 65,500 души.

Тия цифри ясно говорят, че съставът на нашата войска е напълно съобразен с клаузите на мирния договор. Тъй че обвиненията, отправени срещу нас от управляващите кръгове на някои западни държави, че въоръжените сили на България надминавали установените от договора за мир норми, не отговарят на истината. В това отношение напълно основателни са думите на др. Димитров в вчерашния доклад, когато той каза: „В момента, когато всичкото внимание на нашия народ е съсредоточено в задачите на нашето стопанско и културно строителство, като по даден сигнал, истинските

подпалвачи на войната имат неподобната наглост да обвиняват нашата малка република в „милитаризъм“ по отношение на своите съседи!“

Като се говори за състава на нашата народна войска, трябва да се очертае с няколко думи и нейният морално-политически облик.

След проведената чистка от 9 септември 1944 година до днес командният кадър е 70% отечественофронтовски. Останалите 25—30 процента са безпартийни, неорганизирани, но предани офицери и подофицери на отечественофронтовското правителство и на Народната република. На тях се дава пълна възможност да растат и укрепват политически и да влязат в Общовойсковата народна организация. Военна организация Отечествен фронт.

Обновен напълно, нашият команден състав сега е верен до смърт на своя народ, на своето отечественофронтовско правителство, на Народната република и на своя учител и вожд — др. Георги Димитров. (*Ръкопляскания.*)

Макар и малка по състав, нашата народна войска трябва да стане висока по качество, както казва др. Димитров, по своята боеспособност, дисциплинираност и подготвеност, тя трябва да бъде равна на войска три пъти по-голяма по числен състав. За постигането на тази висока качественост народното правителство и нашето командване вземат всички мерки и създават подходящи условия за бързото израстване на командния състав в своята специална военна подготовка.

По отношение на офицерите. Чрез качествено повишаване на своята специалност се цели да се създадат такива офицери, които напълно да могат да се справят с изискванията на съвременната военна наука.

Другари и другарки! Създаването на истински народна войска след 9 септември 1944 година беше немислимо без огромната и съществена роля, която изиграха и продължават да играят политическите офицери във войската. Веднага след народното антифашистко въстание единствено помощник-командирите, които произхождаха от нашата партия, бяха в състояние да обединят войнишката маса и да създадат бързо необходимия ред и дисциплина.

плина в нея, превръщайки по такъв начин старата войска в боеспособна въоръжена сила.

Помощник-командирите помогнаха твърде много за създаването на истинска съзнателна дисциплина в нашата войска, която можеше да се осъществи само по пътя на новата демокрация и по пътя на широката и всеотдайна политическа работа сред войската.

При активното участие на помощник-командирите нашата Първа българска армия можа не само да се бие на 1000 км. от родината, но и проявявайки чудеса от храброст заедно със славните бойци от Трети украински фронт, да разбие и преследва немските завоеватели чак до Клагенфурт и Алпите. Затова нашата армия заслужено бе отличена в две от победните заповеди на Генералисимус Сталин. (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

„Ние днес знаем — каза др. Димитров в своя доклад онзи ден, — ние сме в състояние да ценим от какво огромно политическо и морално значение беше фактът, че България взе участие под ръководството на съветското командване в освободителната война за разгрома на хитлеристка Германия.“

Мощната и незаменима подкрепа на Съветския съюз ние почувствувахме още веднаж, когато на мирната конференция в Париж се разнесе авторитетният глас на др. Молотов, че българският народ може да бъде спокоен за своите граници: ни една педя от неговата земя не ще бъде отнета от никого! (*Ръкопляскания.*)

Ролята на политическия апарат в нашата войска не само не беше намалена след Отечествената война, но тъкмо обратното, продължаваше и продължава да расте.

Огромна е ролята на политическите офицери, особено в настоящия момент на преход от капитализъм към социализъм. Само с помощта на политическите офицери стана възможно създаването на нашата народна войска, която сега е напълно предана на делото на социализма.

Растящите задачи обаче изискват все по-голяма и по-голяма подготовка на политическите офицери. Необходимо е, политическите офицери да изучат и военното дело. В тая насока се организират масови кръжоци от Военната организация Отечествен фронт, където политическите офицери разширяват и укрепват своя марксистко-

ленински мироглед, така нужен за тяхната работа. Организиран се също и редица курсове за военната подготовка на политофицерите.

По отношение на подофицерите. Тази категория от военния команден кадър беше изостанала твърде много. След 9 септември тя като че ли беше забравена. Докато офицери и войници растяха и отиваха напред, подофицерите, с малки изключения, оставаха на старото си ниво. Причините за това изоставане са както обективни, така и субективни. Сега се пристъпва към бързо и конкретно подобрене на подофицерския състав. Преди всичко се подобрява тяхното материално положение, като заплатите им се увеличават с 1000 лева месечно. Внася се подобрене в облеклото, вземат се действителни грижи за подобрене на жилищните условия. Замисля се да бъде заменено унижителното название „подофицер“ с по-подходящото, изразяващо новото отношение към подофицера, именно: „помощник на офицера“. Създадох се освен това условия за преданите на народната власт и способни подофицери, след полагане на съответен изпит, да преминават в офицерски чин. Разширява се програмата за военно-политическата подготовка на бъдещите подофицери.

Войнишкият състав се комплектува от трудещите се работници, селяни и трудова интелигенция. Войниците сега са верни синове на трудовия народ. Войниците от отечественофронтовската казарма се коренно различават от тия на старата фашистка казарма. Сега войниците са издигнати, будни, съзнателни, дисциплинирани, политически просветени и знаят защо и кому служат. Чрез своята организация ВНМО младежите-войници са в пряка връзка с командването, като осигуряват най-правилното, точното и навременното изпълнение на неговите заповеди, защото те знаят, че заповедта на началника е заповед на родината.

Другарки и другари! Трябва да кажа, че от 9 септември до днес Партията не е преставала да се грижи за войската, като постоянно е отделяла от своите кадри за попълването кадрите както на строевия, така и на политическия команден състав. И днес ние можем да кажем, че постигнахме значителни успехи: старият фашизиран офицерски състав бе заменен с нов — верен и

предан на своя народ и на делото на Отечествения фронт. Почти всички отговорни постове във войската се намират в ръцете на комунистите. Едновременно с грижите за попълване на кадъра, Партията и лично др. Димитров полагат всички усилия, щото в кръга на възможното, нашата войска да бъде материално обезпечена, снабдена с модерно оръжие, отговарящо на изискванията на съвременната война, а също така се полагат грижи да се подобрят условията за работа и живот на целия личен състав на нашата народна войска.

В помощ на командуването, под прякото ръководство на Партията, се изградиха Военните организации Отечествен фронт, които дават пълна възможност на комунистите във войската да насочват организирано своите сили за разрешаването на всички задачи.

Тук трябва дебело да се подчертаят и големите грижи във всяко отношение към войската, оказвани лично от другаря Димитров. Другарят Георги Димитров неведнаж е определял ролята на войската в изграждането на нашата народна власт и е изяснявал задачите и целите ѝ. Още през 1946 година, в своята реч пред офицерите и възпитаниците на Народното военно училище „Васил Левски“, той ясно формулира задачите, които стоят пред войската, и определи пътя, по който тя трябва да бъде изградена като „опора на народ и правителство, за да може да осигури напълно свободата, независимостта и държавния суверенитет на нашата родина против всяко посегателство на нейните граници, против всяка опасност, от където и да идва тя“. (*Ръкопляскания.*)

Но подготовката и състоянието на войската все още страдат от редица слабости и недостатъци, борбата срещу които, с помощта и под ръководството на Партията и лично на др. Димитров, не ще спре, докато не превърнем нашата войска в образцова, модерно въоръжена сила, с висок боен дух и желязна дисциплина, годна да осигури успеха и отбраната на великото дело на социализма в нашата страна. (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Другарки и другари! Целият български народ очакваше с необикновен интерес нашия Пети конгрес, защото знае, че на него ще се разгледат въпроси и ще се гла-

суват резолюции от историческо значение за нашата страна.

Народната войска също следи с повишен интерес работата на конгреса, защото от решенията, които ще се вземат, ще зависи нейното по-нататъшно развитие както в материалното ѝ обезпечаване, така и в идейното ѝ и политическо издигане.

Народната войска има и друга особено важна причина да следи с най-жив интерес работата на нашия конгрес. Политиката на Отечествения фронт, под ръководството на нашата партия, се опира върху работническата класа и трудещите се маси вътре в страната, а във външната политика — върху единството и сплотеността на страните с народна демокрация, под ръководството и неocenимата помощ на Великия Съветски съюз.

Тази сплотеност получи най-ярък израз в съюзните договори за приятелство, сътрудничество и взаимопомощ, които страните с народна демокрация сключиха помежду си и със Съветския съюз.

Българската народна войска се гордее, че в отбраната на нашата страна и в защита на мира и демокрацията има за съюзник великата непобедима съветска войска — освободителка. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Народната войска е уверена, че политиката на безпределна любов и преданост към братския Съветски съюз и на тясно сътрудничество с народните демокрации ще бъде не само продължена, но и още повече засилена, защото днес всеки здравомислещ човек знае, че всяко откъсване от демократичните народи и особено от Съветския съюз води към сигурна гибел.

„Отношението към Съветския съюз, както каза другарят Димитров в доклада си, днес е решаващият водораздел между лагера на демокрацията и лагера на реакцията на световната арена, между подпалвачите на война и привържениците на трайния демократичен мир.“

Другари и другарки! Аз обрисовах пред вас в общи линии накратко днешното състояние на нашата войска. Макар че постигнатите досега резултати се преценяват като удовлетворителни, ние не изпадаме в главозамайване и считаме, че сега сме едва в началото на изграждането на нашите народни въоръжени сили. Няма съм-

нение, че ние сме на прав път. Въръжена със силата на марксистко-ленинското учение, черпейки поуки от опита на могъщата и непобедима съветска войска, свързана неразривно с нашия трудов народ, войската ще продължи да гради своята мощ, за да бъде верен страж на независимостта и суверенитета на родината. Нашата партия и нашият вожд и учител другарят Георги Димитров както досега, така и занапред ще продължават да сочат пътя за развитието на нашата армия и в това всички офицери, подофицери и войници виждат гаранцията за светлото бъдеще на социалистическа България. *(Ръкопляскания.)*

Преди да завърша, аз искам да направя следната декларация. Докладът на др. Георги Димитров е един дълбок марксистко-ленински анализ на развитието на нашата партия; той е една конкретна програма за развитието на нашата страна, за построяването основите на социализма в България. С марксистката постановка на въпросите за характера, ролята и перспективите на народната демокрация и народнодемократическата държава се дава една ясна перспектива за нашата страна. Всичко това укрепва вярата и увереността в многохилядната армия комунисти, в трудещите се и е в състояние да ги мобилизира за преодоляване на всички трудности по пътя на нашето развитие.

Делегатите комунисти от войската са съгласни с докладите на другарите Димитров и Червенков, одобряват генералната линия, която дават тия доклади, и заявяват, че ще направят всичко от тях зависещо за провеждането на тази линия на участъка, на който Партията ги е поставила да работят. *(Много бурни и продължителни ръкопляскания. Овации.)*

Трайчо Костов: Има думата др. Йордан Илиев от Русе. Следващият е Билял Гурмазов.

Йордан Илиев: *(От Русе. Посрещнат с ръкопляскания.)* Другари и другарки! Ние изслушахме изчерпателния политически доклад на др. Георги Димитров, който с ленинско-сталинска дълбочина и яснота осветли досегашния героичен път на нашата славна партия и със също такава дълбочина и яснота постави предстоящите задачи, от разрешението на които зависи изграждането основите на социализма в нашата страна.

Докладът на др. Димитров за нас ще бъде ръководство за действие, един неизчерпаем златен рудник, от който ние, бъдещите строители на социализма, ще черпим с пълни шепи знания, вяра и твърдост.

Аз искам да се спра на някои от въпросите по доклада на др. Вълко Червенков.

От таблицата към доклада на др. Димитров се вижда какво голямо число партийци са неграмотни. Неграмотността в нашата страна е сериозна проблема, за разрешаването на която се мобилизира административно учителството и политически цялата отечественофронтовска общественост. Тази проблема е особено тежка за разрешение в бившата Русенска област, където по редица причини неграмотните са повече отколкото всякъде другаде. Така напр. една трета от населението в бившата Русенска област е турско, а в Дуловска околия малцинството е болшинство — 70% от населението са турци, в Кубратска — 52%, в Исперихска — 60%, в Тутраканска — 35% и т. н. Неграмотността сред възрастното турско население достига 95%.

Само тези няколко цифри са достатъчни, за да дадат ясна представа какво наследство ни остави фашизмът в областта на просветата сред малцинствата.

Ние предлагаме, първо, да се създаде при турското педагогическо училище в Стара Загора едномесечен или двумесечен курс за подготовка на учители по ограмотяване на възрастните. Второ, в тези курсове да се включат девойки туркини, завършили или незавършили средно образование. Трето, организацията и поддръжката на тези курсове да легне на местните съвети. Четвърто, централно да се организира издаването на научна и художествена литература на турски език с едър шрифт.

Много от училищата у нас са без учители, а 70% от тях са волнонаемни. Ние предлагаме да се закрият досегашните мъжка и девическа гимназия в Разград и на тяхно място да се създаде педагогическо училище, което да задоволи нуждата от учители не само на бившата Русенска област, но и нуждите на съседните области, още повече, че тази гимназия изкарва волнонаемни учители, които заемат места в Добруджа и в бившата Русенска област.

Тук трябва да подчертаем, че гимназиите и другите средни училища са без подготвени учители. От това се обуславя фактът, че завършилите средните училища от нашата бивша Русенска област при изпита за университета дават най-голям процент пропаднали. Затова ние предлагаме в резолюцията на конгреса да се впише пункт за обезпечаване на средните учебни заведения в Добруджа и бившата Русенска област с подготвени учителски кадри.

Болшинството от партийните кадри и тези от административния и стопански сектор са бивши политически затворници, лагеристи и други, които не са могли през фашисткия режим да добият средно образование. Това твърде много им пречи в тяхното развитие и усвояване работата, с която са натоварени. За да се даде възможност на тези кадри да се изравнят с по-младите такива, предлагаме в резолюцията да се внесе пункт за организиране на задочното образование, като при съществуващите гимназии и други средни училища се създадат отдели за задочно образование.

Предлагаме в учебната програма за средните училища да се въведе учебен предмет по марксизмо-ленинизъм.

Ръководството на Русенската градска партийна организация, желяеки да създаде навик в селските другари към четене на „Работническо дело“, започна организирано изпращане на прочетени вестници от „Работническо дело“ в селата. Резултатът е много добър. Другарите от селата не само че четат изпратените вестници, но и широко ги разпространяват, считайки се особено задължени към изпращачите.

Тези са въпросите, които исках да подигна.

Георги Дамянов: (*Председателствуващ.*) Има думата др. Билял Гурмазов.

Билял Гурмазов: (*Делегат от Разград. Посрещнат с ръкопляскания.*) Другари и другарки делегати на Пети конгрес на героичната Българска работническа партия — комунисти! Драги гости от братските комунистически партии! От името на делегатите турци от бившата Русенска област изказвам нашата сърдечна благодарност на вас лично, др. Димитров, (*Ръкопляскания*), на нашия болшевишки Централен комитет и на цялата Българска Комунистическа Партия.

Аз не намирам думи, за да изкажа нашата благодарност, уважение и любов към партията на комунистите, която помогна на нашето малцинство да се освободи от царско-фашисткото робство и безчовечната експлоатация, на която беше подложено. През черните години на фашисткото робство, когато турчинът у нас не го смятаха за човек, единствени наши верни приятели и закрилници бяха комунистите. *(Оживление.)* Затова още тогава ние се обърнахме с очи към Партията и дадохме нашата скромна дан в антифашистката борба с политически затворници, концлагеристи, ятаци и др.

Тежко и непоносимо беше нашето положение преди 9 септември. Национално лишени от всякакви права, не ни се оказваше никаква материална помощ. Даже обратното: на безценица се изкупуваха имотите на турците, особено през периода на немско-фашистката окупация, ние бяхме лишени от правото на оземляване и одворяване от държавните фондови земи. При разпределянето на нарядни и индустриални стоки на нас, турците, се даваше наполовина или на четвърт от това, което се даваше на обикновените български граждани.

В културно-просветно отношение на нас не се обръщаше никакво внимание. Не се полагаха никакви грижи за просвещаването на нашето малцинство. Обратно: пречеха с всички средства на нашата културно-просветна работа, даже и дотам достигнаха, че на турците не позволяваха да ходят на кино и театър.

Като казвам това за нашето положение преди 9 септември, заявявам, нека всички чуят: ако 9 септември бе освобождение на българите, то за нас, турското малцинство, деветосептемврийската победа е тройно освобождение. *(Продължителни ръкопляскания.)* Днес ние сме равноправни граждани на нашата свободна народна република България. Докато преди 9 септември турчин не се назначаваше просто за пъдарин, ние днес имаме народни представители във Великото народно събрание, председатели на околийски народни съвети, стотици председатели на местните съвети, за нас са широко отворени вратите на всички държавни политически учреждения и ние заемаме навсякъде служби според нашата подготовка.

Големи и майчински са грижите на нашата партия и на правителството на Отечествения фронт за културното

и просветно издигане на нашето малцинство. Преди 9 септември няха нито едно държавно училище, днес имаме 1,140 училища с 36,274 ученици и ученички. (*Ръкопляскания.*) Вратите на висшите училища бяха затворени за нас, днес имаме над 200 студенти; част от тях получават държавна стипендия; даже отечественофронтовската власт изпрати турчета да се учат в съветските висши учебни заведения. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Големи грижи полага нашата партия и правителството за подобрене стопанското положение на нашето малцинство. Имаме 25,000 земеделски стопани оземлени, 20,000 земеделски стопани одворени, 30,000 пенсионери като земеделски стопани. Във всички стопански мероприятия ние вземаме дейно участие: по дигите край Дунава, язовирите, железните пътища, в ТКЗС-та, като имаме такива трудови кооперативни земеделски стопанства, в които болшинството са турци; във фабриките и по строителните обекти ние имаме наградени с ордени и ударници.

Ако днес ние се радваме на пълна политическа свобода и на равноправие; ако днес постоянно се подобрява икономическото положение на нашето малцинство; ако днес нашите деца учат на наш матерен турски език — всичко това ние го дължим преди всичко на Българската Комунистическа Партия, която разреши най-правилно, по ленински и сталински, националния въпрос. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Ние, турското малцинство, се отнасяме с отвращение към анкарските реакционери, продажници на турския народ, копои и слуги на англо-американския империализъм, които по най-гаден начин се мъчат да очернят днешното отечественофронтовско правителство, също покровителствуват и дават подслон на вулгарните убийци и фашисти от типа на Михалакев и други. Тази дружба между анкарските реакционери и бандити и избягалите в Турция български фашисти ни отваря очите, ние виждаме, че лицето на фашистките зверове е еднакво, че няма разлика между българските фашисти и анкарските фашисти. (*Ръкопляскания и веселост.*)

Затова ние с по-голяма решителност заставаме зад правителството на Отечествения фронт, зад нашата славна Комунистическа партия, полагаме и ще полагаме всички

усилия за укрепване на Българската Комунистическа Партия и за дружбата между българи и турци. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Но да можем ние успешно да изпълним нашите задължения, нужно е и в бъдеще да ни се оказва помощ и преди всичко за културното и просветно издигане на нашето малцинство. Ние предлагаме да се вземат мерки от съответните отговорни фактори да се преведе и отпечата на разбираем турски език научно-марксистическа литература по текуща политика, да се издаде на разбираем турски език лека преводна художествена литература, главно рисуваща живота на мюсюлманското население в Съветския съюз.

Другари, пред историческия Пети конгрес на Работническата партия (комунисти) и особено пред др. Георги Димитров ние обещаваме, че ще направим всичко възможно, щото турското национално малцинство от бившата Русенска област да работи заедно с българския народ, под ръководството на Българската Комунистическа партия, за изграждането на социализма в нашата страна. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Ние обещаваме също така да работим за активното навлизане на турските селски стопани в ТКЗС-та, където турското население ще има възможност да се избави от мизерията и от експлоатацията на чорбаджиите. (*Ръкопляскания.*)

Накрая аз извиквам от все сърце:

Да живее нашата любима майка закрилница и възпитателка — славната Българска Комунистическа Партия! (*Ръкопляскания.*)

Да живее нашият вожд и учител др. Георги Димитров! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Да живее другарят Сталин! (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Има думата Станю Василев от Нови Пазар.

Станю Василев: (*От Нови Пазар. Посрещнат с ръкопляскания.*) Другари делегати и делегатки! Явявам се на трибуната на нашия Пети конгрес, изпълнен с едно двойно чувство: на радост и гордост. Радвам се, че участвувам на един такъв величествен и с историческо значение конгрес и се гордея, че съм член на една партия,

на партията на др. Димитров, която в своя повече от половинвековен живот е служила вярно и всеотдайно на интересите на българската работническа класа и въпреки временните по-големи или по-малки поражения, нито за един момент не е изменила на основните интереси на работническата класа.

Труден, но героичен е пътят на нашата партия, оросен от кръвта на стотици хиляди верни, безименни борци на нашата партия и верни синове на българската работническа класа. Особено много са жертвите през славните и героични дни на септември 1923 г., през тъмните и кошмарни нощи на април 1925 г. и през годините на тежката немска окупация от 1941—1944 г.

Ето такъв път е изминала нашата партия. Такива огромни исторически задачи е решила тя през своя полувековен живот. Аз желая от трибуната на Петия конгрес да изразя моето и на делегатите от нашата околия пълно и безрезервно одобрение на политическия отчетен доклад на др. Димитров. Вземайки думата, аз желая да се спра на няколко въпроса от доклада.

Първият въпрос се отнася до един момент от историята на Партията, който макар и да е засегнат в доклада, заслужава още веднаж да се спрем на него. Става дума за така наречения левосектантски период, през който във върховете на нашата партия одържаха връх така наречените левосектантски елементи или левосектантската фракция. В доклада на др. Димитров е отделено достатъчно място на този период, а и другарят Йонко Панов в своето изказване снощи, в порядък на самокритика, също каза нещо по този въпрос, и все пак, аз не мога да устоя на изкушението да кажа няколко думи по него. *(Шум в залата.)*

Първата причина, която ме задължава да се спра на този въпрос, е обстоятелството, че левосектантският период е донесъл най-много и най-тежки поражения на нашата партия, без да е дал или създал някоя пролетарска добродетел, а от друга страна, именно през този период ние сме свидетели на едно силно разрастване на работническото движение, изразено в увеличение числения състав на Партията. Така например през периода от 1931—1932 година партийните членове нараснаха от 6,000 на 30,000. Резултатите от общинските избори през

февруари 1932 година показаха, че нашата партия в големите градове се очерта като първостепенна политическа сила, а в селата с огромно влияние, на второ място след Земеделския съюз.

Младежкото движение през този период също получи силен и мощен тласък. РМС стана масова младежка организация, особено сред учащата се средношколска младеж. В така наречените марксистко-ленински кръжоци бяха обхванати една четвърт от учащите се средношколци.

Работническият печат също получи масово увеличение, вестник „Ехо“ се пласираше в над 20,000 броя. Издаваха се маса други — литературни, хумористични и други вестници и списания. Библиотека „Ехо“ издаде в превод десетки съветски романа.

В изборите през 1931 година Партията получи 170,000 гласа и изпрати в Народното събрание 31 народни представители.

На 25 септември 1932 година Софийският общински съвет падна в ръцете, така да се каже, на нашата партия. За пръв път в нашата страна, а и в целия капиталистически свят, един столичен съвет стана комуна.

През същия този период и на основата на общия подем на работническата класа, ние сме свидетели на редица стачни борби, водени под знамето на НРПС и ръководството на нашата партия.

Паметни ще останат през този период стачките в Ямбол, Варна, Габрово, Сливен, Пазарджик, София, Пловдив, а и в цялата страна. През същия този период в тези борби нашата партия даде скъпи жертви. През този период паднаха простреляни Христо Трайков, Петко Напетов, Божидар Митрев и др. През този период бяха зверски убити в Шумен две курсистки и един курсист и десетки и стотици други работници.

Ето всичко това неизбежно и задължително налага въпроса, как може едно такова грешно сектантско, троцкистко и престъпно ръководство да обезпечи такива големи политически успехи.

Отричането на тези успехи по моему би било неправилно, а от друга страна, то би било жестока подигравка с паметта на стотиците хиляди свидни жертви, които даде нашата партия из средата на своите най-

честни и предани членове, из средата на най-дисциплинираните борци на нашата славна партия, на най-добрите последователи на другаря Георги Димитров и Васил Коларов. Но на въпроса: на що се дължат посочените по-горе големи успехи на нашата партия през периода от това време? Аз ще се помъча да покажа някои от тези причини, а друг другар може да ме допълни, а в случай че греша, да ме поправи.

Тези успехи се дължат, на първо място, на доброто име и революционните традиции на Партията и по-специално на тесняшката партия, която култивира редица революционни добродетели сред своите членове.

На второ място, тези успехи се дължат на съзнателната и желязна дисциплина на партийните членове и на Партията, завещана ни от времето на Благоев и Кирков и култивирана до съвършенство от другарите Димитров и Коларов.

На трето място, тези успехи се дължат на обстоятелството, че левосектантската болест беше засегнала само върховете на Партията, без да засегне низовите ръководства, а още по-малко партийната членска маса.

На четвърто място, тези успехи се дължат на дълбоката безпределна вяра на партийните членове в правото и велико дело на Маркс-Енгелс, на Ленин и Сталин, в което дело само на думи се кълнях левосектантските ръководители у нас.

На пето място, тези успехи се дължат на големия авторитет и вещото ръководство на Коминтерна, на който нашата партия беше член, и във вярност на който също така лъжливо се кълнях нашите левосектантски водачи.

Ето така по моему могат да се обяснят изброените успехи на Партията през горния период. За пораженията, нанесени на Партията през левосектантския период, считам казаното в доклада на др. Димитров напълно достатъчно.

Вторият въпрос, на който желая да се спра с няколко думи, е нашата политика на наряди на селскостопански произведения и цените на последните. Този въпрос е засегнат в отчетния доклад на др. Димитров като принципен въпрос. И точно като такъв аз ще се помъча да го засегна. В доклада е направена констатация, че въпреки известните трудности при събирането на храните и

изобщо при изпълнението на нарядите, огромното мнозинство от земеделските стопани напълно честно и с готовност изпълняват нарядите си и че само една незначителна част, и то предимно кулаци и вражески елементи, се опитва да саботира наредбата. Тази система, се казва по-нататък в доклада, която е възприета от правителството и която ще бъде усъвършенствувана въз основа на досегашния опит, оставяйки свободни излишъци и разпределяйки по по-справедлив начин задълженията между земеделските стопани, дава импулс за по-добра обработка на земята и по-високи добиви, ще бъде запазена.

По въпроса за цените държавата ще продължи да държи едно твърдо и справедливо съотношение между цените на различните стоки, за да знае стопанинът какво ще може да купи днес и утре и да не се допуска положението с цените на земеделските продукти от края на миналата война.

Ние напълно одобряваме тази принципна установка, но ние искаме да направим една допълнителна констатация, която, макар и да не е много благоприятна, не бива по моему да се премълчава на нашия конгрес. Политиката на нарядно събиране на храните, мляко, вълна, свинска мас, памук и други селскостопански произведения не се посреща много добре от голяма част от селските стопани. Считаю, че няма да бъде пресилено, ако кажа, че дори тази политика ни носи не малко неприятности пред селските стопани, а в известни случаи ни поставя в сериозен конфликт с последните. (*Шум в залата.*)

Ние сме длъжни да посочим причините за това лошо състояние и не само да ги посочим, но и да ги отстраним. Една от тези причини се крие в обстоятелството, че тази система на изкупуване на селскостопанските произведения е нова за нашите стопани, те не са свикнали с нея, на нея гледат като на принудително събиране, като на реквизиция, и изобщо като на неприятна тежба.

Като втора причина може да се посочат трите последователни сушави години, голямото търсене на селскостопански произведения, и то на твърде високи цени, което поражда естествен стремеж от стопаните да запа-

зят повече храни за този така наречен свободен, а по-ясно, черен пазар.

Но не са само тези причините за недоволството. Наредбите следва да бъдат грижливо изработени и издържани. Те трябва да стоят на здрава принципна основа, да бъдат социално справедливи и да бъдат плод на обективни проучвания. Да не се допускат често промени, допълнения или пълно отменяване на наредбите. Ние не можем да се похвалим, че всички наши наредби са отговаряли на горните изисквания. Често наредбите се изработват без достатъчно проучване, друг път въз основа на грешни сведения. Някои наредби се издават преждевременно, а друг път с големи закъснения.

Аз искам да посоча само някои примери. Така например наредбата за меда тази година дойде толкова късно, че наредбата не можеше в никой случай да бъде изпълнен. Той дойде тогава, когато медът беше продаден. Приблизително така стои въпросът и с наредбата за маджуна от захарна тръстика. И тоя наредбата дойде тогава, когато маджунът беше разпределен и изпълнението мъчно можеше да се осъществи.

Аз правя предложение от името на делегатите на нашия край, в бъдеще, при изработване на наредбите да се подхожда свършено сериозно, след основни проучвания и най-важното — да се взема мнението на стопанските и политически деятели по места, които могат да бъдат твърде много полезни на нашите другари от горе.

Глас: Каква друга система?

Станю Василев: Не предлагам друга система. Ако слушате, вероятно ще разберете.

По такъв начин, според мене, ние бихме намалили в значителна степен неблагоприятните отражения, които оставят наредбите сред земеделските стопани.

В тази връзка аз искам да кажа няколко думи по така наречената обмяна на селскостопанските произведения срещу индустриални стоки. Тази политика ни донесе много неприятности с бедните и голяма част от средните селяни. Тя облагодетелствува почти изключително едрите кулашки елементи на селото. Това необходимо зло, както обичаме да се изразяваме, говорейки за обмяната, е крайно време да бъде окончателно ликвидирано.

Такъв е повикът на болшинството от земеделските стопани и на първо място на бедните земеделци, които в голямото си мнозинство са наши партийни членове, наши добри съмишленици или наши добри и верни съюзници.

Един трети въпрос, на който желая да се спра, е този за работата на партийните ръководства и по-специално на околийските партийни комитети.

В доклада на др. Димитров, като се засяга дейността на околийските комитети след премахването на областните такива, се констатира едно благоприятно развитие. Централният комитет, се казва, доби възможност да се свърже и ръководи по-непосредствено 95-те околийски комитета и 70-те градски комитета, да се запознае по-добре с тяхното действително състояние и да упражнява по-пряк контрол върху тяхната дейност. От друга страна, околийските партийни ръководства развиха по-голяма самоинициатива и в тях израснаха кадри за самостоятелна работа. Едновременно с това се констатира, че някои неукрепнали околийски комитети, лишени от ежедневната помощ на областните комитети, сериозно пострадаха и се прави препоръка Централният комитет да засили инструкторския апарат, като дори самите членове на Централния комитет по-често обикалят тия комитети и им оказват по-сериозна помощ.

Препоръчва се за укрепването на околийските комитети да се издигат по-смело партийни кадри из средата на подрастващите партийни членове, на първо място тия от индустриалните предприятия. Препоръчва се най-после и добре проявилите се околийски секретари да се задържат по-продължително време, да се укрепва техният авторитет като местни влиятелни дейци, ползващи се с обичта на населението.

Всичко това ние напълно споделяме и то е безусловно правилно. Но аз желая тук да обърна вниманието на конгреса, и на първо място на другарите от Централния комитет, върху един твърде нерадостен факт, който е в пълно противоречие с това указание на др. Димитров.

След разтурянето на областните комитети почти всички техни членове, включително и инструкторският апарат при областните комитети, не пожелаха да останат на работа в околийските комитети и да подсилят послед-

ните в новата им по-голяма и по-отговорна работа. Със съвсем малко изключения, всички горепосочени другари се придвижиха към столицата, някои от тях, които не намериха партийна работа в или около Централния комитет, предпочетоха да преминат на друга работа, да станат администратори, стопански деятели и всякакви други, но в никакъв случай да не се върнат в околийските комитети.

Георги Дамянов: (*Звъни.*) Имате още две минути.

Станю Василев: Мнозинството от тях сметнаха връщането си в околийските комитети за понижение и бяха готови да понесат партийни санкции, но по никакъв начин да не се връщат назад.

Вината на Централния комитет по този въпрос, според мене, се състои в това, че той не се намеси, за да даде едно правилно разпределение на партийните кадри. Ако това беше сторил Централният комитет, нямаше сега да отчитаме такива слаби околийски комитети, които да имат нужда от специални и системни грижи на Централния комитет. Подобни слаби комитети мъчно могат да бъдат ефикасно подпомогнати от инструкторския апарат, който в най-добрия случай може на 15 дни веднаж да провери работата на комитета.

Аз бих желал да кажа няколко думи за работата на околийските народни съвети, но времето ми изтече. Един другар — др. Минчо Минчев — се изказа по този въпрос и аз напълно споделям казаното от него за работата, за характера на околийските народни съвети.

По този въпрос и в тази връзка аз искам също да направя следната бележка. Допуска се една такава несъобразност, която според мене представлява сериозна и опасна грешка, с която трябва да се ликвидира: имаме 5—6 души — в туй число и аз — председатели на околийски народни съвети, които са същевременно и секретари на Партията, а някои отгоре на това и депутати. Аз считам, че с това състояние трябва да се ликвидира час по-скоро, защото не ние, а работата страда както в администрацията, така и в Партията. (*Ръкопляскания.*)

Георги Дамянов: Другари, преди да завършим, ще чуем приветственото слово на работническата делегация от Перник.

Има думата делегацията от Перник.

(Явява се на сцената делегация от шест души работници от мина „Перник“ с вдигнати юмруци. Всички делегати стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)

Тодор Дуков: *(От трибуната.)* Скъпи другарю Димитров! Другари делегати на историческия Пети конгрес на Българската работническа партия (комунисти) и другари гости от братските комунистически партии!

Изпратени сме от рудничарите в мина „Перник“, които с упорит труд на стотици метри под земята копаят каменни въглища, за да дадат живот на цялата страна, за да приведат в движение железниците, фабриките, електроцентралите, за да снабдят с топливо населението на нашата млада Народна република, от тяхно име да поднесем на Петия конгрес на славната и героична Благоевско-Димитровска партия нашия боен рудничарски привет и да пожелаем на делегатите ползотворна работа. *(Ръкопляскания.)*

Ние, рудничарите от мина „Перник“, и работниците от другите предприятия в града и околията с голямо чувство на радост посрещаме Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти). Нас ни въодушевяват към упорит творчески труд заслугите, които има партията на Благоев—Димитров за организирането и ръководенето на борбите на пернишките рудничари от 1906, 1911, 1919 година, през годините на съпротивата против фашизма и борбата за възстановяване на нашето народно стопанство след 9 септември 1944 година.

Преди 42 години, когато над пернишките рудничари надвисна жестока капиталистическа експлоатация, когато нас не ни признаваха за работническа класа и няхаме права на такива, тогава на помощ дойде Българската работническа партия със своя представител др. Георги Димитров, за да ни научи, че пътят на освобождението от капиталистическата експлоатация е само в организираната борба. Под ръководството на Българската работническа партия и лично под водачеството на др. Георги Димитров в 1906 година пернишките рудничари се вдигнаха на стачна борба, за да извоюват право на живот. Тогава в продължение на 40 дни Перник се бе превърнал на бойно поле — на една страна рудничарите,

начело с др. Георги Димитров, а от друга страна — буржоазната полиция и войска, която с голяма жестокост се нахвърли върху борещите се рудничари затова, че смутиха охолния живот на буржоазията. Рудничарите излязоха победители от тази битка. Те извоюваха увеличение на заплатата, 8-часов работен ден и право на професионална организация. По-сетнешните стачни борби от 1911 и 1919 година, съпротивата против фашизма и стачката на 7 септември 1944 година, в която ние дадохме седем наши другари рудничари, убити от фашистки куршуми, и мнозина ранени, се ръководеха от Българската работническа партия (комунисти). (*Ръкопляскания.*)

След 9 септември 1944 година у нас се установи народна демократична власт, начело с Българската работническа партия (комунисти). Ние се заловихме здраво за работа да дадем повече въглища за задоволяване нуждите на страната. Работим с високото съзнание, че укрепваме нашата собствена власт и че без нашия труд, без достатъчно въглища е немислимо възстановяването на разрушеното и ограбено от фашизма народно стопанство. С отпочване изпълнението на двегодишния стопански план ние удвоихме усилията си за увеличаване добива на въглища. Ние разбрахме думите на др. Георги Димитров, че без пернишките рудничари е немислим двегодишният стопански план. И ако преди една година цифрата 10,000 тона въглища дневно производство беше непостижима за нас, то сега ние я изпълняваме редовно, а в чест на конгреса достигнахме и 13,000 тона. (*Ръкопляскания.*) Мъдрите указания на др. Георги Димитров за ролята на пернишките рудничари в изграждането на социализма в нашата страна ни служат за предупреждение, че пернишките рудничари има да играят основна роля в изпълнението на петгодишния стопански план, който вие, другари делегати, на този конгрес ще начертаете. Ние живеем и работим със съзнанието за непрекъснато увеличаване добива на въглища, които ще бъдат нужни за петгодишния стопански план.

Всички наши успехи в борбата за повече въглища се дължат преди всичко на умелото и ежедневно ръководство на нашата героична Българска работническа партия (комунисти), начело с нейния генерален секретар др. Георги Димитров. (*Ръкопляскания.*) Ние също така

чувствуваме силата на помощта, давана ни от братския Съветски съюз, която се изразява не само в получаването на материали, а и във въвеждането на нови методи за работа в минното производство, които ни предадоха лично съветските стахановци, начело с героя на социалистическия труд от Подмосковския каменовъглен басейн, др. Леонти Борискин. (*Ръкопляскания.*) Тези нови методи, като многозабойната система и организирането на производствени бригади, допринесоха извънредно много за увеличаване на въглищното производство на мина „Перник“.

Наред с постиженията ние трябва да признаем, че на една част от рудничарите им липсва достатъчно съзнание, за да бъдат редовни работници в мината. През летните месеци те напускат работата, отиват на село заради своето парче земя и стават причина производството на въглища да намалява, въпреки голямото съзнание и напрежение на редовните работници.

На 15 декември т. г. изпълнението на годишния въглищен план в нашата мина е 96⁰/₀, като решаващите рудници си изпълниха плана със 100.3⁰/₀. Изостава в изпълнение на плана рудник „Република“, който трябваше да даде 167,000 тона, а е дал 29,000 тона или 17⁰/₀. Неизпълнението на плана в този рудник се дължи на това, че същият рудник не получи техническите съоръжения, предвидени при определянето му в двегодишния стопански план.

Независимо от това, ние сме длъжни да заявим пред конгреса и др. Георги Димитров, че ако партийната организация беше вземала навреме необходимите мерки за задържане работниците на работа през летните месеци и за правилната организация на труда, планът на мина „Перник“ щеше да бъде преизпълнен.

Изслушвайки с голямо внимание доклада на др. Георги Димитров пред конгреса, ние сме убедени, че решенията на Петия ни конгрес ще въоръжат партийната ни организация, за да може тя да мобилизира силите на рудничарите, работниците от другите предприятия и останалите трудещи се от града и околията за изпълнението на петгодишния стопански план, който ще сложи основите на социализма в нашата страна.

В знак на признателност към нашата героична партия, нейния Централен комитет и нашия любим учител и вожд др. Георги Димитров поднасяме нашия скромнен дар:

Отоплението на Централния комитет през петилетката.
(Продължителни ръкопляскания.)

Една бетонобъркачка и каменотрошачка, изработени от комунистите при машиностроителния завод, за строежа на партийния дом. *(Ръкопляскания.)*

Керемидите за покрива на партийния дом. *(Бурни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)*

С чек № 003134 от 21 декември т. г. 1,500,000 лева за фонд „Партиен дом и печатница“, изработени в трудови дни от комунистите. *(Всички делегати стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“.* Продължителни скандирани възгласи „Да живеят рудничарите!“)

Желаем ви ползотворна работа, другари делегати!

Да живее Петият конгрес на Българската работническа партия (комунисти)! *(Ръкопляскания.)*

Да живее Българската работническа партия, начело с нейния генерален секретар др. Георги Димитров! *(Всички делегати стават. Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)*

Да живее световният комунистически фронт, възглавяван от Всесъюзната комунистическа партия (болшевики), начело с великия Сталин! *(Бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“ Много продължителни скандирания „Сталин!“)*

Членовете на делегацията се ръкуват с др. Георги Димитров и с останалите членове на Президиума и напускат сцената с вдигнати юмруци, изпратени с продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)

Георги Дамянов: Другари делегати! След заседанието членовете на Организационната комисия да се явят в стая № 147 за конструиране.

Делегатите със съвещателен глас след заседанието да останат и се обърнат към Секретариата за получаване на съответните документи.

Вдигам заседанието за утре 9 часа сутринта.

(Вдигнато в 19 ч. 25 м.)

ПЕТО ЗАСЕДАНИЕ

УТРИННО

22 декември 1948 г.

(Открито в 9 ч.)

Георги Чанков: *(Председателстващ. Звъни.)*

Другари! Откривам петото заседание на конгреса. Продължават дебатите по отчетния доклад на ЦК и по доклада за марксистко-ленинското възпитание.

Има думата Илия Добрев от Провадия. Да се готви Иван Кънев от Казанлък.

Илия Добрев: *(От Провадия. От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.)* Другарки и другари делегати! Отчетният доклад на Генералния секретар на нашата партия — др. Димитров, е блестящ израз на марксистко-ленинско-сталинска оценка на положението в нашата партия и страната. Той ще стане основа за изучаване историята на нашата партия и основа и програма на действие за един дълъг период за нашата партия и народ. С него се хвърля обилна светлина върху миналото на Партията, дава се ясно и окончателно разрешение на споровете около характера на същата. Прочетена е окончателно историческата присъда върху левосектантската фракция, дава се точно определение на преживявания у нас етап, както и характера на властта на народната демокрация у нас днес. Също така той начертава генералната линия на нашата партия и страна, която е линия на построяване основите на социализма у нас. Няма никакво съмнение, че нашите предани на Партията кадри и цялата партия ще се залови мъжки за изучаването и разработването на доклада и ще го използва като мощно оръжие за борба срещу враговете и за построяване на социализма у нас.

В доклада се прави преглед на мъжествената борба на Партията, която тя води през различните етапи на

развитие на нашата страна и се отдава заслужена почит на дейците от съпротивителното движение, особено на героичното партизанство.

Свършено правилно и напълно заслужено др. Димитров отделя почетно място на ролята на великия братски Съветски съюз в нашето двойно освобождение и в непрекъснатата и постоянна братска помощ за укрепване на властта в страната ни и за нейното стопанско изграждане.

Наред с правилната в основни линии политика на Партията, допусканите в подробности грешки в различни времена от същата се признават и разкриват в доклада по един напълно болшевишки начин.

Аз искам, другари и другарки, да се спра на политиката на нашата партия в село.

Закъснението да се разработи селска програма на Партията способствува щото да се допуснат редица грешки от работещи кадри по места, да не може да се види класовото разслоение в село. Нашият комитет например едва преди няколко месеца заговори за ролята на кулака и за борбата срещу него. Ние подхождахме към селяните като цяло, третирайки ги като еднородна маса. Икономическата същност на кулака, както казва др. Червенков в своя доклад, не беше разкрита. Аз бих казал, че това недиференцирано отношение към селяните намери израз и в някои от стопанските мероприятия на народната власт. Това, че не се намери форма да се освободят от наряд за вълна и мляко стопаните притежатели на една до три или пет овци, макар че нарядът им се определяше въз основа на по-ниски проценти, не издържа по моему критика от класова, пролетарска гледна точка. Тук трябва да споменем и системата на обмяна, която определено ползуваше кулашките елементи и предизвикваше сериозни възражения и недоволство от страна на бедните, а отчасти и на средните селяни. Положението, че в някои от наредбите имаше моменти на социална несправедливост, затрудняваше работата по изпълнение на нарядите, като поставяше бедните и комунистите в положение да се обявят против наредбите, нещо неестествено, което улесняваше кулаците да се прикрият зад протестиращата беднота, да саботират на-

редбите и укриват за чернорсорсова продажба свои поголеми количества произведения.

Разбира се, за неизпълнение на нарядите не бяха виновни само наредбите. Това, че съществуваше подценяване на някои наредби, че не се вземаха навреме мерки и се изпушаше темпото на работа, че не се мобилизираше навреме цялата партия и отечественофронтowska общественост е също една от причините за неизпълнението на правителствените наредби.

В нашата Провадийска околия изоставането по акцията за храните до към средата на септември т. г. в 70% се дължеше на субективни причини, на нас, на Околийския комитет, на надеждите, които той хранеше за намаляване на наряда ни, и пр. Що се отнася до окончателните резултати обаче, по наша преценка те се дължат на обективни причини. Бих казал, че макар и със закъснение, но ние направихме невъзможното, за да изпълним нашия наряд. Това не можа да стане обаче по причини, на които аз не смятам да се спирам и занимавам конгреса сега.

Говорейки за наредбите, аз искам да отбележа, че в последните такива — наредбата за житото и царевницата — е държано сметка за класовото положение на производителите, и наредбите са проникнати от социална справедливост и ако не беше прекомерното надписване на декари, положително земеделските стопани с по-голяма готовност и възможност биха изпълнили нарядите си и за житото, тъй както направиха с царевницата.

Закъснението да се ликвидира своевременно с предателската опозиция, както се изтъква в доклада на др. Димитров, имаше за нашата околия сериозни последици, и не само за нашата околия, разбира се. В предизборния период за Великото народно събрание ние съвсем формално разбрахме нарежданията на Партията да не се пречи на агитацията на нейните кандидати. Ние ги оставихме свободно да се движат, да петнят всичко светло за нас, да говорят най-невероятни гнусоти срещу властта на Отечествения фронт и срещу нашата партия, като излязохме срещу тях само с нашите идейни оръжия, като че ли беше възможно да се проагитира кулакът и смъртният враг на всичко светло и прогресивно. Ние дори уволнихме тогава един наш добър кметски наместник за туй, че беше задържал за един час само един от канди-

датите на опозицията. И, другари, резултатите от това не закъсняха. Тия народни врагове в изборите за Велико народно събрание успяха да ограбят кръгло 27,000 гласа, в болшинството си народни гласове, като вземаха три от всичко седем мандата в нашата околия. (*Оживление.*)

Грешките, които Централният комитет е допуснал в своята работа и които той отчете на XVI пленум, отчитат се и сега в политическия доклад, допушаше и нашият Околийски комитет. Заслужава да се отбележат две основни грешки, допушани от нас.

Първо, липсата на колективност в работата на комитета и неумението правилно да се работи с партийния актив при Околийския и Градския комитет на Партията. На основата на неправилната работа с актива се създадоха такива отношения между комитета и актива, които не могат да се нарекат, по моему, отношения комунистически. Това положение, усилено от липсата на перспективност в кадрите, вследствие на отсъствието на съответна на преходния етап идейно-политическа работа, се отрази демобилизиращо върху големия брой членове на Партията, предимно по-слабо подковани идейно-политически и идеологически. Най-големият брой партийци, които се обявиха срещу наредбите и срещу ТКЗС, произхождат именно от тая категория членове, загубили всякаква перспектива.

Ние не проявихме достатъчно бдителност по отношение качеството на членовете, които самите партии на Отечествения фронт приемаха както преди, така и след конгреса на Отечествения фронт, което стана причина в партиите на Отечествения фронт да навлизат вражески елементи. Тази липса на бдителност доведе до това, че някои от партиите на Отечествения фронт в навечерието на учредителните събрания на Единната обществено-политическа организация удвоиха членовете си в някои села, вкарвайки нездрави елементи в Единната обществено-политическа организация.

Най-новата слабост в това отношение в работата на нашата партия в Провадия, като ръководещ фактор, е силното подценяване ролята на Единната обществено-политическа организация след XVI пленум на нашата партия. В светлината на взетите решения от Националния съвет на Единната обществено-политическа организация

се състоя пленум на Околийския комитет на Единната организация у нас и се взеха всички мерки, изработиха се редица мероприятия за поставянето на работата в ред и в това отношение.

След проведения пленум на Околийския комитет на Работническата партия и взетите мерки за подобрене на работата в самия комитет и работата с актива, резултатите в Партията, макар и малки още, са очевидни. Резултатите от проведените предконгресни събрания по места, особено стегнатата и делова предконгресна околийска конференция, са живо потвърждение на това.

Другари! Преди да привърша, аз правя следните предложения:

а) тъй като работата на Партията в село е голяма и важна и се нуждае от специална разработка, предлагам при Централния комитет да се създаде орган за подработка на въпросите за село и за по-непосредствена помощ;

б) във възможно по-къс срок да се разработи, ако не селска програма на Партията, то поне подробна директива за работата на същата в село, като се установи ясно физиономията на отделните икономически категории в село и отношението на Партията към тях;

в) по-специални грижи и съответно идейно-политическа просвета, като се издадат специални, на популярен език, брошури за селото;

г) изнасянето в „Работническо дело“ достиженията на ТКЗС у нас и колхозите в СССР да се разшири и се направи системно.

Другари и другарки делегати! От името на делегацията на Провадийска околия аз обещавам пред Централния комитет и пред историческия Пети конгрес на нашата партия да не се самоуспокояваме и да не заспиваме на достигнатите успехи, а да ги развиваме и разширяваме, за да направим годна нашата партия да изпълни успешно своята задача като преден и организиран отред на работническата класа и трудещите се маси у нас. (Ръкопляскания.)

Георги Чанков: Има думата др. Иван Кънев от Казанлък. Да се готви др. Васил Дерменджиев от Ген. Тошево.

Иван Кънев: *(От Казанлък. От трибуната.)* Другарки и другари делегати! Всички сме напълно единодушни, че нашият Пети конгрес е исторически, че всички трудещи се хора чакат с особен интерес, надежда и вяра доклада на др. Георги Димитров, който ще стане основа на решенията на конгреса, които ще тласнат с бързи крачки напред към социализма развитието на нашата страна. Това обстоятелство ни много задължава и ние трябва да се върнем от конгреса не само с конгресен ентузиазъм, но и с постоянното чувство и съзнание за голямата отговорност, която носим като управляваща партия пред народа.

Ние вече чухме доклада на др. Димитров, който е наистина, както справедливо и с основание всички очаквахме, програма и ръководство за действие. Докладът обаче сам по себе си не решава задачите. Той ги поставя за изпълнение и теоретически обяснява защо те трябва да бъдат изпълнени. Разрешението на тия задачи лежи изключително в наши ръце — кадрите на Партията. От това, как ние ще ги решим, ще зависи ще имаме ли успехи или неуспехи, ще укрепваме ли авторитета, влиянието и ръководната роля на Партията, или не.

Позовавайки се на великите наши учители — Ленин и Сталин, др. Димитров каза: „Решаващо значение за здравината и успеха на Партията имат две неща: подборът на кадрите и проверката на изпълнението и още „кадрите решават успеха на делото“.

Бедата е там, както дебело подчерта др. Димитров, че нивото на идеологическата подготовка на кадрите сериозно изостава зад величината и сериозността на задачите. Затова в двата доклада — тоя на др. Димитров и другия на др. Червенков, марксистко-ленинската подготовка и възпитание на кадрите днес е поставено като централна вътрешнопартийна задача.

Др. Димитров подчерта също, че да се усвои марксистко-ленинизмът е тежка задача, но още по-тежко е да си служим с него като ръководство за действие, като метод в работата и го прилагаме на дело. По мое мнение тук трябва да сложим ударението на нашата работа: да овладяваме марксистко-ленинското учение и да се научим да го прилагаме в живота. Само при тия условия докладът на др. Димитров ще ни бъде програма и ръко-

водство за действие, като го усвоим и стане наше съзнание, наше знание. Ние това можем да направим, длъжни сме и ще го направим. Опитът до днес показва, че ние можем да се справим с доста тежки задачи. Изборните кампании, редицата стопански и други кампании потвърждават това. Необходимо е само да разберем сериозността и характера на задачите, перспективите на нашето развитие към социализма и трудностите, които ще срещнем по пътя на разрешаване тия задачи и как да ги преодоляваме. Това е абсолютно необходимо, защото опитът ни учи, че всеки организиран отред, бил той войска, партия, класа или народ, когато е наясно върху стоящите пред него задачи и трудности, които ще срещне, той се явява идейно въоръжен и в неговите действия има дисциплина, сила, размах, гъвкавост и тактично ут.

Главната практическа задача, която ние трябва в близките пет години да решим, е: индустриализацията и електрификацията на страната, кооперирането и машинизирането на земеделието и ликвидиране на капиталистическата класа. Това ще наложи дълбоки изменения в икономиката на страната. Наред с това трябва да се извърши, както казва др. Червенков, дълбока културна революция.

Тая задача ще решим ние, кадрите на Партията. За да бъдем ние въоръжени с мощното оръжие на марксизмо-ленинизма, правя предложение веднага след конгреса да бъдат теоретически разработени следните въпроси, по които има неяснота и лутаница. Затова ние имаме кадри, а и опитът на Съветския съюз ще ни улесни много.

Първо. Възможността да бъде построен социализмът у нас и необходимостта да строим с ускорени темпове. Характерът на трудностите, временните лишения и жертвите, които ние доброволно и съзнателно трябва да приемем за изпълнението на плана. Мисля няма да сгреша, ако кажа, че ние и нашата преса малко и боязливо говорим за това пред народа, или ако говорим, говорим го общо, неконкретно и непонятно. В едно събрание на фабрични работници тоя въпрос се поставя, изказва се мнение дали не може някак си с по-малки напрежения да се строи социализмът и защо тия задачи вместо в една

петилетка да не бъдат решени в две петилетки, но лишенията да бъдат по-малки.

Става друг работник и по своему обяснява: „Другари — казва той, — тая политика е наша. Защо ние в миналото, след като ни гонят от квартира в квартира, защото децата ни късали цветята в двора, разливали вода на чешмата, ставали сме рано и с тропането сме смущавали хазяина, защото сме му дотегнали, дотегне ни и решим: да икономисваме и отделяме даже от залъка си, да изпращаме жените и децата си на работа, но да се стремим да спечелим някой лев да изградим къщурка? Защо? Нали за да станем господари и независими в дома си и да се освободим от чергарството. Това прави сега нашето правителство, за да станем господари в нашата държава и да бъдем независими от други, да живеем по-спокойно. Затова са тия временни жертви и лишения. Те са необходими. Нашето правителство действа правилно, когато ги иска.“

Всички го разбраха.

Думата ми е, че ние, разяснявайки този въпрос, трябва по-смело и открито да кажем защо са тия временни лишения и жертви, да знае народът в какво ще се изразят те. Съветският опит ще ни помогне извънредно много, но ние не трябва да искаме хората да видят заводите, язовирите, централите, тракторите и пр., които ще построим, без да им обясняваме, че до това ще се дойде само като приемем доброволно временните лишения и жертви и напрегнем силите си.

Вторият въпрос, който по мое мнение трябва веднага след конгреса да бъде разработен, е: трудово-кооперативните земеделски стопанства — път към социализма на село, основни закономерности и етапи в техния живот и развитие, как ще осъществим лозунга: земята на тия, които я работят, и кога и при какви условия и в земеделието трудът ще стане основен фактор, а не частната собственост.

Това за нашите кадри е необходимо.

При този подем на изграждане трудово-кооперативните земеделски стопанства този въпрос трябва да се разясни, защото, непознавайки го, много често се случва обясненията на някои другари вместо да привличат — отблъскват, или както казва народът, вместо да гонят

вълка — вкарват го в кошарата. Въръжим ли нашите кадри с марксистко-ленинско разбиране на тоя въпрос, тяхното ръководство ще бъде уверено, смело и работата им ще бъде с размах.

Разясняването на инструкцията на Централния комитет по политиката на Партията в село, респективно по трудово-кооперативните земеделски стопанства — и резултатите от това потвърждават мисълта ми.

Трето. След XVI пленум на Централния комитет нам стана ясно, че ще градим съюза на работническата класа с бедните и средни селяни, а не въобще със селяните.

У нас е прието да се мисли, че съюзът се изразява в това: да делим службите, т. е. на базата на политическите пазарлъци.

Въпросът, на каква материална основа ще градим съюза на работническата класа с бедните и средни селяни — също трябва да бъде веднага разработен. На партийните кадри и съюзниците трябва да бъде ясно, че тоя съюз се изгражда на основата на общата работа в изграждането на социализма, в общата борба за ликвидиране капиталистическите елементи в града и селото под ръководството на работническата класа. Нам трябва да ни бъде ясно, да обясним на бедните и средни селяни, че тук не се касае за делене на служби, а за изграждане заможен и културен живот и на двете основни производителни класи у нас — работническата класа и селските труженици, по пътя на укрепване народната власт, която ще ликвидира техните експлоататори.

Четвърти въпрос. След втория конгрес на Отечествения фронт и след решенията на XVI пленум на Централния комитет настъпи конфузия в разбирането ролята и задачите на Отечествения фронт в нашето развитие и ръководната роля на Партията в него. Тоя въпрос трябва да се разясни също.

Тия въпроси, без да отричам важноста на другите въпроси, по мое мнение, трябва да бъдат разработени на първо време след конгреса и се организира тяхното изучаване в семинари, кръжоци, курсове, просветни събрания, публични сказки и пр. както в Партията, така и в Единната общественополитическа организация Отечествения фронт и всички масови организации. Нуждата от това е много голяма сред партийните кадри.

Др. Димитров досега и в отчетния си доклад на Централния комитет и тук завчера постави тия въпроси и им дава в сбита форма теоретическо обяснение. Интересно защо нашите теоретически кадри не привикнат да подхващат казаното от др. Димитров, да го разработват въз основа на нашия опит — успехи, слабости и грешки в популярна форма, основно и конкретно, като анализират причините за тия успехи, слабости и грешки, да помогнат за усвояване мисълта на др. Димитров от нашите партийни кадри.

В Съветския съюз изглежда не е така. Една реч на др. Сталин е източник на много статии, доклади, сказки и пр.

Време е това да става и у нас: формулировките, дадени от др. Димитров, да се доразработват и обогатяват въз основа на нашия опит, а не да се оставят нашите кадри по места сами да се справят с тая работа, и често пъти в стремежа си да свършат дадена работа, да ги тълкуват неправилно. Без това ние ще продължаваме да бъдем сухи практики и при огромни усилия ще имаме малки успехи. Това се налага, за да дадем ориентировка по тия въпроси на нашите партийни кадри.

Втората и по-трудна задача е, както учи др. Димитров, да се научим, след като теоретически, марксистко-ленински усвоим задачата, да умеем да приложим нашите знания за нейното практическо осъществяване. След XVI пленум ние се понаучихме колективно да решаваме въпросите, но само в бюрата на околийските комитети, а не с целите комитети и актива на партийните организации.

Ние не умеем още да подберем добре кадрите, да поставим задачите, да ги обясним добре и да проверяваме как те ги изпълняват. Ние не си създаваме постоянни за работа кадри, не анализираме тяхната работа и не им помагаме да изправят своите грешки, да отстраняват слабостите, които са допуснали в работата си.

Аз вярвам, че при всички околийски комитети има доброволни сътрудници. Такива има и у нас, но колко са те, честно казано, не зная, защото ги меним постоянно. Те не са организирана група, живееща организационен и просветен живот при комитета. Те не се свикват след извършената работа да дадат отчет писмен и въз основа на това да се направи анализ на извършената работа, да

се прецени тя и заедно с тях да се разгледа, да обменят те опита си, да се поучат, да се научим и ние самите.

Между тия наши доброволни сътрудници, понеже нямат една постоянно определена задача по отношение на дадена организация, която задача да решават, няма, естествено, и никакво съревнование в работата.

Едва напоследък у нас започват да живеят по-организирано комисиите при Агитпропния отдел, но далече още незадоволително, а тия при орготдела още случаят ги създава. Те са готови, но на списък, и ги търсим само когато ни потрябват.

Ние още не умеем според задачите да подберем кадрите. В редицата кампании ние използвахме партийци от индустриалните предприятия и трябва да кажа, че имаме сериозни успехи, но ние това направихме след като си построшихме носа, след като бяхме използвали хора, които по нямат работа и които уж имат приятелски, роднински връзки със селата, но които лесно се поддават на хленча и не вършат работа. А за индустриалните работници това не бе възможно. Опитът ни учи, че кадрите за работа трябва да се подбират не според това, кой е по-свободен, а според важността на задачата.

Работата на нашия околийски комитет, а вярвам и другаде това да е така, страда от това, че ние се убиваме от работа, и то само защото не умеем да съчетаем нашата работа с комунистите, работещи в масовите организации, защото около изпълнението на тия задачи не умеем да мобилизираме населението.

Ние все още считаме, нам все още ни се струва, че когато ние вземем комунистите, работещи в масовите организации, и ги пратим на съответна работа, определена от Околийския комитет, че това означава, че може да мине и без мобилизация на масовите организации.

Един пример. При набиране жетвари за Стара Загора ние поставихме въпроса на всички комунисти в масовите организации. Ние проведохме разяснителна работа в тях, както и в Отечествения фронт, и изпратихме над 2,000 жетвари. И в други акции, когато сме постъпвали така, работата е бивала по-лека, по-бързо се е свършвала и резултатите са по-добри. Но с посевната кампания ние се заловихме сами и не успяхме да засеем 100⁰/₀.

Не само това. Ние още не можем да уточним и да отчетем какво е засято и какво не е засято. А когато в някои села изпратихме работници, които добре инструктирахме, и разяснихме наредбата, оказа се, че може да се уточни засятото и да се убедят хората да сеят въпреки сушата.

Ние не се справихме добре със сеитбата, защото по начало ние не направихме правилна преценка на важността на задачата и трудностите, които произтичаха от сушата.

Ако ние бяхме направили това, естествено, ние бихме разбрали, че колкото повече са трудностите, толкова по-голяма трябва да бъде и мобилизацията и, естествено, и резултатите щяха да бъдат по-големи.

От друга страна ние не проконтролирахме редовно как вършат работата си нашите партийци по места. Мисълта ми е, че ние още не умеем да организираме и едновременно да разясняваме задачите, правилно да подбираме кадрите за тяхното изпълнение, да мобилизираме всички партийци на работа, да проверяваме тяхната работа, и тия които желаят, а не могат да се справят, да им помагаме, а ония, които съзнателно бягат от работа, поставят своите лични интереси по-високо от партийните, да ги гоним.

Ние още не умеем чрез комунистите в масовите организации да държим постоянно мобилизирано население за изпълнение на правителствените, стопански и строителни мероприятия.

Ето защо мисълта на др. Димитров, че да се усвоява марксистко-ленинското знание е трудно, но още по-трудно е да се прилага то, трябва да ни служи за ръководство, трябва да се научим да прилагаме нашите знания в практиката.

В тая връзка искам да кажа как Централният комитет ни помага. Трябва да признаем, че работата на кадрите в околийските комитети е тежка, много отговорна и постоянно напрегната. Ние често се увличаме в много работа. И тук контролата на Централния комитет е необходима. От 1946 г. съм секретар на Околийския комитет, а трябва, да кажа, че освен инструкторите, които идват от време-навреме, едва преди няколко дни получихме няколко писма от Централния комитет, подписани

от др. Масларов, в които ни съобщава, че решението ви да образувате там и там организация е правилно, че в плана за заседанията на бюро то въпрос еди кой си вместо на дата еди коя си да се постави по-рано, защото ще се загуби време, а тоя въпрос е много важен.

Макар и с писмо, това е все пак ръководство. То показва, че се контролира нашата работа, че се гледат нашите протоколи, че се разглеждат нашите планове и че това ръководство ни държи в напрежение.

Пожелавам това да стане система. Добре ще бъде, когато ние изпращаме преценки и изводи за нашата работа, да се указва кое е правилно и кое не е правилно, защото иначе трябва сами ние да изправяме нещата и не знаем до къде сме отишли.

Що се касае до помощта на Агитационно-пропагандисткия отдел при Централния комитет, с мъка трябва да кажа, че освен някои лекции, тезиси и планове, ние друго не сме получили. Пращаме преценки и изводи за нашата работа, тримесечни отчети, но те като че ли са необходими само за да се правят доклади, а не да се анализира нашата работа и да ни се помогне да видим нашите положителни и слаби страни в работата.

Следователно, организацията на контрола при проверката на изпълнението, умението да се прилагат знанията се отнася и до работниците при Централния комитет.

Аз не съм съгласен с ония другари, които мислят, че е необходимо хора от Централния комитет да идват всеки 15 дни или всеки месец при нас. Това може да стане в три месеца веднаж или в шест месеца веднаж, но другарят да остане поне няколко дни при нас, да разрови и провери работата на комитета, да открие слабостите и положителното, да укаже на едното и на другото, като ни даде и указание как да се отстраняват слабостите и как да се разширяват и укрепват положителните методи в нашата работа.

Другарки и другари! Макар и твърде нескромно, позволете ми да кажа...

Георги Чанков: (*Звъни.*) Времето ви изтече.

Иван Кънев: Добре, ще направя само едно предложение.

Накрая правя предложение. Отделът агитация и пропаганда при Централния комитет на Партията да започне

задочно обучение на ръководни кадри от околияте.
(*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата др. Васил Дерменджиев от Генерал Тошево. Да се готви др. Иван Белев от Св. Врач.

Васил Дерменджиев: (*От Генерал Тошево. От трибуната, посрещнат с ръкопляскания от някои делегати.*) Другари и другарки делегати! Нашата делегация одобрява безрезервно доклада на др. Димитров и доклада на др. Вълко Червенков. Аз искам да се изкажа по два въпроса. Първо, по работата на Партията в село във връзка с масовото изграждане на трудовите кооперативни земеделски стопанства и на машинно-тракторните станции и, второ, по партийната просвета, като едно от най-важните условия за укрепването на нашите партийни организации.

Нашата околия е малка, но важна зърнопроизводна околия. Заедно с останалите добруджански околии, Балчишка и Добричка, през най-тежките сушави години нашите три околии дадохме една шеста от общото производство на пшеница в цялата страна. Производството на селскостопански произведения у нас може и следва да се удвои при тая плодородна почва, която имаме. През 1946 година само ние дадохме в складовете на държавата повече от 31,000,000 кгр. пшеница. Тази година, въпреки че градушката засегна грамадни площи от посеви, ние дадохме 18 милиона кгр. пшеница. А през 1946 г., в най-тежката година за изхранването и спасяването на добитъка на нашата страна, ние дадохме над 26 милиона кгр. фураж, груб и концентриран. За да дадем още повече хляб и фураж на нашата държава, за да удвоим нашето производство, нам е необходимо да проведем следните мероприятия, за които аз правя предложение.

Първо. Да се вземат всички мерки за укрепване на държавните земеделски стопанства, които в нашата околия обхващат повече от 100 хиляди декара, а също така и за укрепване на тия стопанства и в Балчишка и Добричка околия. Една значителна част от държавните стопанства са именно в Добруджа.

Второ. Да се укрепят машинно-тракторните станции и да се насити Добруджа с едър земеделски инвентар.

Масовото коопериране на нашите земеделски стопани, средни и бедни, постави нашата околия, а и останалите добруджански околии, сериозно пред проблемата набавяне на едър земеделски инвентар на тези околии.

Трето. Да се проведе на всяка цена мероприятиято по засяване на полезащитните пояси и

Четвърто. Да се осигури напояването и електрификацията на добруджанските околии — важно условие не само за подобрене на бита на населението на тия околии, но важно условие и за повдигане урожайността им.

Тази година, а и в миналите години, при изпълнение на правителствените наряди, ние срещнахме извънредно големи трудности. Може да се каже без преувеличение, че във връзка с кампанията по събиране на нарядните зърнени храни, особено тази година, и във връзка с есенната посевна кампания, ние изнесохме една остра класова борба. Ние трябваше да сломим съпротивата на кулачеството, което е твърде голямо в нашата околия, особено в нашата околия в сравнение с другите добруджански околии.

Това обстоятелство ни принуди да засилим ограничителните мерки спрямо кулаците, а също така и да им нанесем доста тежки и сериозни удари. Това накара нашата околийска партийна организация да започне една системна работа по изграждането на трудовите кооперативни земеделски стопанства. В резултат на това ние имаме значителен успех и в чест на Петия конгрес преизпълнихме плана с 220%, като изградихме 12 трудови кооперативни земеделски стопанства. Днес трудовите кооперативни земеделски стопанства у нас обхващат една площ от 140,000 декара, а държавните стопанства една площ от 100,000 декара. Трудовият социалистически сектор в нашата околия обхваща една площ от 33% от цялата околия. *(Ръкопляскания.)* А в една съставна община от 9 села, каквато е Преселенската община, няма нито едно село без кооперация. Там са обединени огромното болшинство от стопаните, а площта, която влиза в трудовите кооперативни земеделски стопанства там, стига вече 56% — без малко да стигне предвидения по петгодишния план процент за кооперирането. *(Ръкопляскания.)*

Правейки анализ на възможностите за кооперирането на нашите села, ние направихме на нашата конференция предложения, и тук, от името на нашата делегация, аз правя предложение, по-специално за добруджанските околии, процентът за кооперирането по петгодишния стопански план да достигне 90⁰/₀, а процентът на стопаните — 80⁰/₀. (*Ръкопляскания.*) Ние считаме тая задача за напълно реална и възможно постижима за нашата околийска партийна организация.

Настъпи сериозно изменение в отношението на бедните и особено на средните стопани към трудовите кооперативни земеделски стопанства. Докато преди една година те имаха рязко отрицателно отношение, днес масово навлизат в трудовите кооперативни земеделски стопанства. Не са малко селата в нашата околия, които почти целите влизат в кооперативните стопанства, с изключение може би на 5—6—10 или 15 души стопани. Такива села са Александър Стамболийски, Беленци, Присад, Равнец и др. Кооперациите в тези села безспорно помогнаха на нашата партийна организация да нанесем доста чувствителни удари на кулаците през време на есенната посевна кампания, които искаха да саботират и на всяка цена да провалят нашата посевна кампания.

Кои са причините, според мен, за този обрат в нашите селски стопани към кооперациите?

Първо. С провеждането на закона за аграрната реформа и на закона за изкупуване на едрия земеделски инвентар се нанесе решителен удар върху икономическата база на кулака, макар че най-голяма съпротива в провеждането на аграрната реформа и най-много саботаж в това отношение имаше в нашата и Балчишка околия.

Второ. С разгрома на николапетковата опозиция, която беше доста силна в нашата околия и имаше база именно в кулачеството, се нанесе наистина сериозен удар на класовия враг в нашата околия.

Трето. Големите стопански постижения на първите наши кооперативни стопанства безспорно представляваха притегателна сила и обръщаха очите на земеделските стопани към кооперацията. Нито миналата година, нито тая година ние нямаме нито едно кооперативно стопан-

ство, нито един кооператор, който да е останал без хляб и да няма излишъци от зърнени храни.

Също така нашият Околийски комитет, виждайки големите трудности, с които се сблъскваме, и провеждайки линията на Партията, се обърна с лице към изграждането на трудовите кооперативни земеделски стопанства. Нашите местни партийни организации също така на много места проведоха системна разяснителна работа по изграждането на трудовите кооперативни земеделски стопанства.

Но в изграждането на трудовите кооперативни земеделски стопанства ние допуснахме и сериозни грешки. Нямайки достатъчно ясно разбиране, че не бива да се допуска кулакът в трудовото кооперативно земеделско стопанство, ние допуснахме на доста места такива кулаци. Според мен Партията трябва да излезе с разработен и ясно решен въпроса за кулака у нас. Ние вече знаем, че кулакът не бива да се приема в трудово-кооперативното земеделско стопанство. За нас например е ясно, че тези стопани, които законите за аграрната реформа и за изкупуването на едрия земеделски инвентар засегнаха, на които иззехме мелниците, са кулаци. Но наред с тях има и кулаци, незасегнати от тези мероприятия на правителството, кулаци, които нашите партийни организации твърде трудно по места могат да открият. И аз напълно се присъединявам към предложението на др. Илия Добрев да се разработят сериозно въпросите за трудовите кооперативни земеделски стопанства в околията.

Същите тези кулаци сметнаха, че могат да подпомогнат Никола Петков и да възвърнат властта на капиталистите в нашата страна. И действително, те бяха твърде много нахални както при провеждане на стопанските мероприятия, така и по отношение властта на Отечествения фронт. Но днес те вече измениха до голяма степен своята тактика, те са за Отечествения фронт, но да не сеят, да не дават наряди и да няма трудови кооперативни земеделски стопанства.

Другари! Аз искам да се спра на някои типични случаи на кулашки саботажи в нашата околия.

Така например, братя Петър Калинкови от с. Калина, 6 души, по силата на закона за аграрната реформа имат по триста декара, или всичко 1,800 декара. Същите, след

като предадоха наряда си в размер на 120 тона, имат излишък от 140 тона. Това предизвика съмнение у нас, взехме мерки, измерихме и се оказа, че са укрили 160 декара от своите посевни площи с пшеница. Разбира се, те бяха предадени на прокурора, а сега са пуснати под гаранция. Впоследствие същите тия кулаци идват при мене и търсят сметка защо не сме ги приели в кооперативното стопанство.

Панчо Русев от с. Чернооко укрил 150 декара пшеница, с цел да не предаде наряда си на държавата.

Васил Вълков, притежаващ 4,000 дек., опирайки се на вражески елементи в поземлената дирекция при Министерството на земеделието, се помъчи да избегне закона за аграрната реформа. Днес неговото стопанство е база на държавното стопанство в село Рогозина-Крумово. *(Ръкопляскания.)*

Кулаците Кръстю Пенчев, Никола Тошков, Никола Тодоров и др. се опитаха, опирайки се на същите вражески елементи в Поземлената дирекция при Министерството на земеделието, да образуват зърнопроизводна кулашка кооперация, за да избегнат по този начин закона за аграрната реформа.

Кулакът Йордан Конев от с. Йовково не засял нито педя земя и се опитал да отдаде нивите си на изполица.

Кулаците от с. Калина се опитаха да засеят толкова площ, колкото им е необходима за изхранването на техните семейства. На всички тези кулаци ние сме взели земята и сме я дали на трудово-кооперативните земеделски стопанства. *(Ръкопляскания.)* И ние не само дадохме земята на трудово-кооперативните земеделски стопанства, но им я дадохме и безвъзмездно, без да плащат наем, да я изработят тази година. *(Ръкопляскания от някои делегати.)*

Ние правим предложение, на такива кулаци-саботьори да се отнеме качеството на земеделски стопани и да се оставят с минималната площ, която се предвижда за добруджанските околии. *(Ръкопляскания.)*

От тази гледна точка аз считам за пакостна и дълбоко погрешна формулировката, която се беше дала по едно време, че след провеждането на закона за аграрната реформа и на закона за изкупуване на едрия земеделски

инвентар, у нас вече нямало кулаци, всички станали средни земеделски стопани. Наистина, другари, това беше една крайно погрешна формулировка, която намери своето пакостно отражение в това, че ние приехме доста кулаци в трудово-кооперативните земеделски стопанства.

Друга наша грешка при изграждането на трудово-кооперативните земеделски стопанства е тази, че ние не изучаваме опита на Съветския съюз, на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) по ликвидирането на кулаците във връзка с укрепването на колхозите. Борбата за изграждането и укрепването на кооперативните стопанства е остра класова борба, и мене ми се струва, че в много отношения ние правим сериозни грешки. Например у нас има такова увлечение в изграждането на кооперативните стопанства: да се ликвидира с добитъка и да се чака само на тракторите. Мене ми се струва, че в настоящия момент такова увлечение е крайно погрешно и пакостно за укрепването на нашите трудово-кооперативни земеделски стопанства.

Правя предложение постановлението на Министерския съвет относно кооперативните стопанства действително да се приложи на практика.

Правя предложение да се осигури централното снабдяване на кооперативните стопанства.

Също така правя предложение свободните фондови земи да се дават на кооперативните стопанства и да се оземлят известни кооперативни стопанства, които са малоземлени.

Друга наша грешка в изграждането на трудово-кооперативните земеделски стопанства, както казах, е тази, че ние не изучаваме опита на колхозите.

За да укрепим и ускорим процеса на ограничаване и изтласкване на кулака, който си остава важна зърнопроизводна и стопанска единица в нашето село, ние ще трябва да засилим изграждането на трудово-кооперативните земеделски стопанства. И тук ние чувствуваме нужда от по-системна помощ от страна на Централния комитет.

Изграждайки трудово-кооперативните земеделски стопанства, ние ще укрепваме още повече съюза между работническата класа и селяните. Др. Сталин казва: „Масовото колхозно движение не отслабва, а укрепва

тясното сближение между работниците и селяните, като му дава нова производствена база. Сега даже селяните виждат, че ако има някакво сериозно недоволство в основните селски маси, то се отнася не до колхозната политика на съветската власт, а до това, че съветската власт не може да догони ръста на колхозното движение при снабдяване селяните с машини и трактори.“

Ние се оказваме досущ в това положение. Ние не можем да задоволим и да посрещнем растящите нужди от машини на нашите трудово-кооперативни земеделски стопанства и още трябва в това отношение да се изпълни едно основно положение: важните зърнопроизводни райони да се предпочитат при снабдяването с едър земеделски и машинен инвентар.

Вторият въпрос, на който искам да се спра, това е въпросът за партийната просвета. Нашата околийска организация действително е една от най-младите организации, която широко отвори вратите и в нея влязоха повече от 2,500 души партийци. В своето огромно болшинство това са наши честни, добри селяни, селски стопани, но една значителна част от тях са неграмотни, а останалите са малограмотни. Много малко са нашите първични партийни организации, които могат да водят самостоятелен организационен живот и които самостоятелно могат да разработват и провеждат партийните и правителствени решения. Те се нуждаят от нашата системна помощ. А и кадърът на околийския комитет, според мене, е чувствително слаб и трябва на тоя кадър и на нашите околийски комитети да се помага.

Аз правя предложение Централният комитет да има предвид, че има важни райони, като нашия, които са изостанали и на които ще трябва да се помогне, да се даде по-системна помощ на партийните комитети и на партийните организации.

Мене ми се струва, че ние ще трябва да почнем нашата партийна просвета от следните въпроси. Особено важно е за нас издаването на популярни брошури, в които да се популяризира опитът на съветските колхози, на съветските совхози, опитът на съветските другари в изграждането на машинно-тракторните станции. Това ще помогне на нашите другари да станат действително съзнателни строители на кооперативното движение.

Втори въпрос е тоя за изучаване историята на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики).

Трето, да изучаваме историята на нашата партия, и Четвърто, да изучаваме решенията на нашия конгрес.

Правя предложение решенията на конгреса да бъдат разработени в редица популярни брошури, достъпни за нашите партийни организации, които наистина нямат нужната политическа подготовка.

Другари! накрая аз дължа да заявя тук, пред конгреса, че ние, връщайки се по места в околията, ще положим всички сили, за да приложим на дело решенията на Петия конгрес, да приложим на дело програмните въпроси, легнали в доклада на др. Георги Димитров, и да засилим социалистическия сектор в нашата изостанала селска зърнопроизводна околия. (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата др. Иван Делев.

Да се готви др. Антон Югов.

Иван Делев: (*От Св. Врач. От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.*) Другари и другарки делегати! Аз приемам доклада на вожда и учителя на нашия народ др. Димитров, който направи дълбок марксистически анализ на изминатия от нашата партия път и даде определение за ролята, която имат да играят народните демокрации.

Макар че нашият народ е закърмен с революционни традиции, завещани му от първоапостолите на македонското революционно движение, вследствие на върлуващите в миналото михайловистки банди, верни агенти на българската реакция, прогресивното движение бе силно ударено и преди 9 септември 1944 година в нашата околия имаше само 96 партийни членове, много от които бяха се свили в собствените си черупки. Това бе причина и партизанското движение у нас да се развие сравнително късно.

Въпреки това, след 9 септември 1944 година ние можахме да закрепим властта на Отечествения фронт и до голяма степен да се справим с най-отявлените врагове на народа — остатъците от михайловистките елементи.

Сега Партията в нашата околия брои 3,250 члена и борейки се с особените трудности на много изостанал в икономическо отношение край, ние изпълнихме, а някъде и преизпълнихме възложените ни по двегодишния

народностопански план задачи, като засаждане на тютюна, събиране на житото, млякото, вълната и др.

В областта на селското стопанство ние също така работим за неговата реорганизация, като в чест на Петия конгрес на Българската работническа партия (комунисти) ние създадохме 8 трудово-кооперативни земеделски стопанства.

Но докато до миналата година ние мобилизирахме нашето население да браним родината само от монархофашистите от южната ни граница, то сега ние налягаме силите си и се браним и от запад, от титовските и колишевски националисти, които не подбират средства в своята вражеска пропаганда. В това направление ние имаме безспорни успехи, но допуснахме и много сериозни слабости и грешки, които с право бяха отбелязани в доклада на др. Катранджиев.

С пълно основание Централният комитет сочи нашата околия като най-типичен пример на притъпена бдителност.

Нашите грешки се състоят най-напред в това, че допуснахме двама-трима декласирани типове, избягали в гората, да увлекат около себе си част от населението на селата: Влахи, Ощава, Плоски и Горна Градешница, което, подмамено от вражеската пропаганда, стана жертва на тия бандити.

Но още по-голяма е нашата вина, че ние допуснахме членове от нашата партия да изпаднат под влияние на бандата, а и в Партията приехме в последно време такива членове като д-р Харалампиев от Гара Пирин и някои други, които се оказаха активни сътрудници на бандата и са дошли при нас само да се прикрият.

Член от бюрото на Партията — др. Йордан Ризов, допусна, щото неговият брат да бъде въввлечен в мрежата на бандата. Оказа се, че в бандата бяха замесени пряко или косвено 27 члена на Партията. (*Оживление.*)

За всичко това бюрото на Околийския комитет на Партията има най-голяма вина и отговорност, че не можа да предотврати създаването на бандата, като допусна в нея да бъдат замесени дори и комунисти.

Другари, сега ще се спра на македонския въпрос. От мястото, което др. Георги Димитров е определил в

своя доклад за македонския въпрос, се вижда и неговото голямо значение.

Ние като околийски отговорници в Св. Врачка околия, имаме също вина, че съдействувахме в провеждането на националистическата политика на белградските и скопски ръководители.

Изхождайки от доброто желание за още по-тясното сближение между братските народи на България и Югославия и за премахване на пропастта, създадена от буржоазните правителства на двете страни, ние приемахме безкритично всичко, каквото те ни предлагаха. Ние живеехме с мисълта, че Комунистическата партия в Югославия е много по-напред в разрешаване основните моменти на социализма и трябва да се учим от нея. Това бе изразено най-ярко в разпределение на партийния кадър, с което до голяма степен опразнихме Околийските комитети на Партията.

Изхождайки все от доброто желание за най-правилното и по възможност по-бързото разрешаване на македонския въпрос, ние допускахме свободно да се разхождат из нашия край представители от Скопие под формата на гости, учители, книжари и др., без да разберем техните истински намерения. Те добре се възползуваха от нашата любезност, като изучиха всички наши обекти и отговорни другари, с оглед, при присъединяването на Пиринския край към Вардарска Македония, да знаят кои са техни верни хора и на кого да се опрат. Някои от тях, не можейки да скрият целите на своите обиколки, със съжаление заявяваха, че имаме много хубави гори, каменни въглища и др. богатства, но ако биха били при тях, биха ги разработили много по-добре отколкото българското правителство.

Ние едва сега си обясняваме тяхната голяма щедрост при посрещане делегатите от Пиринския край в Народна република Македония, където систематически се мъчеха да ни внушат в главите, че положението в Македония е по-добро, и да противопоставят Югославия на България.

Други пък, вмаянени учители, открито се изказваха, че те идват у нас да ни „оправят“, защото сме били много по-изостанали.

Не бяха малко случаите даже на вражески проявление от тяхна страна, какъвто е случаят със сваляне

портретите на др. Димитров, на Ботев, Левски и други народни дейци и заменянето им с Тито и Колишевски, с искането им срганизацията да дава клетва не пред др. Димитров, а пред Тито, и пр. В такива случаи ние се задоволявахме само с другарска критика, обяснявайки тия прояви с недоразумение.

Ние постоянно слушахме упреци от хората защо в Македония не се получават български вестници и защо липсва портретът на др. Димитров, но и на тия въпроси не давахме определени отговори, защото самите ние не можехме да си отговорим.

Представител от Скопие в Св. Врач на първомайския митинг тази година издигна лозунга: „Да живеят Тито-Сталин-Димитров!“. На направената му от нас забележка защо вождът на международния пролетариат — др. Сталин, не е на първо място, той заяви: „Тук е Македония и трябва да се знае, че вожд на народа е Тито“. (*Оживление.*)

На физкултурния преглед, състоял се в Скопие на 19 и 20 юни т. г., само няколко дни преди да излезе резолюцията на Информбюро, цяла нощ трябваше да спорим с тях, за да приемат нашата делегация да излезе напред с портретите на др. Сталин и с българското знаме, а след това другите портрети и знамена. Те ме обвиняваха във великобългарски шовинизъм.

На вечерята през същото време Димчо Беловски, в едновременната си реч ни дума не каза за английския и американския империализъм. На нашата забележка ни се отговори, че засега това не е било толкоз важно. Примери от подобен род има доста много, някои от които бяха изнесени в нашата преса.

Ние с възмущение си спомняме всичко това и сега си даваме ясна сметка какво би станало, ако не бе излязла резолюцията на Информбюро. Както от резолюцията на Информбюро, така и от станалите след това разкрития ни стана много ясно какви са националистическите стремежи на белградските и скопски ръководители, изразени най-ярко в стремежите им за завладяване на Народната република Албания и Пиринския край.

Докато тогава, когато ние имахме приятелски отношения към Федеративната народна република Югославия реакционните михайловистки елементи имаха враждебно

отношение към тях, сега обаче, когато ние разобличаваме предателската дейност на титовци и колишевци, михайловистите са им най-близките приятели, на които те се опират и ги използват за техни агенти. Вестниците и разните брошури, които те изпращат на различни адреси у нас, сега се четат само от михайловистките елементи.

От всичко това ясно се вижда, че колишевци не подбират средства, като се опират на най-реакционните елементи в своята враждебна към демократичните държави политика.

Но как бе посрещнатата провежданата политика на колишевци в нашия край?

В нашата околия е роден и води жестока борба срещу върховизма и българската династия един от най-последователните и пламенни национал-революционери — Яне Сандански, който, възпитан от идеите на българските национал-революционери, работил под влиянието на тесните социалисти — групата на серчани, застана на чело на Серския революционен окръг и държеше високо знамето на Балканската федерация. Той бе за сътрудничество с всички прогресивно-революционни движения, изразено най-ярко в манифеста на първата македонска република в Крушево, в който се апелираше към целия народ, независимо от съставляващите го различни националности, за борба срещу турския феодализъм.

Населението от нашия край, възпитано в свободолюбивите идеи на Сандански, мъчно можеше да се помири с провеждането на такава една политика и намираще начин да изрази своето несъгласие, но ние не се вслушвахме в това. Особено по въпроса за получаването на в. „Нова Македония“ и изучаването на македонския език ние срещнахме голям отпор на народа.

Прав беше др. Йонко Панов, който, след като изнесе в Св. Врач резолюцията на Информбюро за положението в Югославската комунистическа партия, заяви: „При вас народът е много по-подготвен за приемане резолюцията отколкото на други места.“ Такъв извод той направи от облекчението, с което бе посрещнатата от хората резолюцията на Информбюро. Всичко друго, изнесено от Скопие, какво че партийните организации в

Пиринска Македония не приемали резолюцията, е само лъжи и клевети.

Всичко това е много добра поука за нас да се държим близко до народа и да се вслушваме в неговото искане. Ако ние бяхме направили това, щяхме по-скоро да се ориентираме и да не допуснем тия грешки

Сега повече от други път се налага да работим за издигане македонското съзнание на нашия народ, само че не по пътя на колишевци, а по пътя на нашите първоапостоли — Делчев, Сандански, Хаджидимов и др. революционери, за разрешаване на македонския въпрос в рамките на Южнославянската федерация при мощната подкрепа на великия Съветски съюз. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Да живее славната Работническа партия под водачеството на нашия любим учител и вожд др. Георги Димитров. (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата др. Антон Югов. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Да се готви др. Семерджиев от Сливен.

Антон Югов: (*От трибуната.*) Другари и другарки делегати! От доклада на др. Димитров аз вземам един въпрос — въпроса за нашата политика към селяните. За нас, за нашата партия, както учат Ленин и Сталин, въпросът за селяните има важно значение. Нашата партия в своето развитие е търпяла поражения и затова, защото не е имала правилно разбиране по селския въпрос, като въпрос за съюзниците на пролетариата. Др. Димитров в своя доклад дава точна и ясна оценка на отношението на Партията по тоя въпрос в миналото, на сериозните грешки, които тя е допускала, грешки, които са имали тежки последствия в живота на нашата партия.

Аз нямам намерение да повтарям онова, което др. Димитров каза. Доклада напълно одобрявам. Моята цел е да се спра на някои моменти от политиката на нашата партия към селяните.

От какво се определя политиката на нашата партия към селяните в различните етапи от борбата на работническата класа? Тая политика се определя от марксистко-ленинския анализ на съотношението на класовите сили, от задачите, които се поставят пред работническата класа в борбата ѝ за власт. В периода 1941 — 1944 г.

пред работническата класа стоеше основната задача да сплоти всички антифашистки демократични сили от града и селото в борбата против хитлеровия окупатор и неговата българска агентура в лицето на буржоазно-фашистката клика, против ограбване труда на работническата класа и селяните, за извоюване потъпканата свобода и независимост на нашата страна, за смъкване от власт хищническата буржоазно-капиталистическа класа и изграждане на народната власт, властта на трудещите се.

Около тия основни задачи работническата партия сплоти трудещите се маси, изгради Отечествения фронт, в който боевият съюз на работническата класа с трудещите се селяни представляваше гръбнакът — основата.

Не би могла да се води успешно борбата срещу фашистката диктатура, ако работническата класа не бе изградила боевия съюз със селяните. И това е напълно обяснимо. Работниците и селяните бяха най-тежко засегнати от хищническата, грабителска политика на господстващата буржоазно-фашистка диктатура. Селяните, под ръководството на работническата класа, активно участваха в тая борба, защото тя отразяваше техните собствени интереси. Те страдаха заедно с работническата класа от грабителската политика на царборисовци и филовци. Те бяха също така обект на безмилостен грабеж и изгладняване. Те участваха в борбата за своето икономическо и политическо освобождение, за освобождаване на своята страна от чуждата окупация и от гнета на вътрешната господстваща капиталистическа класа. Затова партизанското движение намери широка опора и сред трудещите се селски маси. Те разбраха, че тая борба е тяхна собствена борба, че от нейния изход зависи не само съдбата на работническата класа, но и собствената им съдба, съдбата на собствената им страна.

Девети септември потвърди правилността на нашата политика към селяните в тоя период.

Като съюзници на работническата класа, селяните участваха в борбата не само до събарянето на буржоазно-капиталистическата клика от властта, но те участваха и в изграждане на народната власт, властта на трудещите се в нашата страна.

Като основни задачи пред народната власт след 9 септември се поставиха: укрепвайки преди всичко боевия

съюз на работническата класа с трудещите се селяни и мобилизирайки под знамето на Отечествения фронт всички здрави демократични сили, трябваше да се сломи съпротивлението на съборената от власт монархо-фашистка капиталистическа клика и се укрепи властта на трудещите се, да се укрепят народните завоевания, да се възстанови пострадалото от грабителската политика на хитлеровия окупатор и неговите български агенти народно стопанство — индустрия, транспорт, земеделие, да се организира работническият контрол върху производството и се осигури прехраната на населението, да се укрепи националната независимост на нашата страна и нейният държавен суверенитет, успешно да се завърши Отечественията война.

Около тия основни задачи се сплотиха здравите сили на нашата страна, изгради се единството на нашия трудещ се народ в борбата против вражеските реставраторски елементи, в борбата против остатъците на монархо-фашизма, които пречеха в изграждането и укрепването на народнодемократичната власт. Трудещите се селяни разбираха, че техните жизнени интереси са тясно свързани с интересите на работническата класа и затова всички опити на геметовци и петковци, като чужди агенти, които бяха си поставили за задача да вбият клин в съюза на работническата класа със селяните, претърпяха пълен провал.

По своето съдържание борбата против Гемето и Никола Петков, непосредствено още след 9 септември 1944 година, за нашата партия бе борба за съюза на работническата класа с трудещите се селяни, борба за укрепване ръководната роля на нашата партия. Геметовщината и петковщината бяха изразител на кулашката прослойка в село, около която се групира цялата буржоазно-капиталистическа реакция и която си постави за цел да организира борбата на съборената от власт буржоазно-капиталистическа класа, против властта на трудещите се при ръководството на работническата класа.

Не случайно, когато нашият народ напругаше своите сили за успешното завършване на Отечественията война, геметовци издигнаха лозунга за „мир, свобода и хляб“, с което целяха да сломят народната воля и борбата против немския окупатор за спасението на нашата страна.

Тяхната цел беше да откъснат трудещите се селяни от работническата класа, подхвърляйки, че в нашата страна селяните представляват „болшинство“ от българския народ и че те трябва да бъдат ръководна сила в управлението на страната. Тяхната цел беше, откъсвайки селяните от работническата класа, да ги превърнат в оръдие на буржоазията за възстановяване на нейното загубено господство. Добре разбирайки огромното значение, което имат ТКЗС за преустройство на селото на нови начала, те насочиха стрелите си против кооперирането на селските стопани, плашейки селяните, че ще им бъде отнета земята, те се обявиха против аграрната реформа, защитавайки интересите на чифликчиите и селските кулаци.

Геметовци и николапетковци като чужда агентура бяха си поставили за задача да спрат историческото развитие на нашата страна напред към социализма и да превърнат България във васална държава на англо-американските империалисти. Нашата партия разобличи тая буржоазно-кулашка група, свали нейната маска и с това блесна нейното истинско лице като група на предатели, чужди агенти и реставратори. Тя бе разгромена с участието на трудещите се селяни.

Политиката на укрепване съюза на работническата класа с трудещите се селяни беше съпроводена с провеждането на редица мероприятия в полза на трудещите се селяни, като аграрната реформа, прогресивно-подходящия данък, ограничаване на кръчмите, отчуждаване на едрия земеделски машинен инвентар, премахване на изполицата, изграждане на машинно-тракторни станции, на трудовокооперативни земеделски стопанства и др.

През 1947 г. и 1948 г., както др. Димитров подчерта в своя доклад, в нашата страна се извършиха дълбоки социални и икономически преобразования. Тия дълбоки преобразования в живота на нашата страна станаха възможни в резултат на разместването на класовите сили. Те дадоха възможност на нашата страна да стъпи решително в пътя на изграждане основите на социализма. От една страна, те засилиха позициите на работническата класа и на трудещия се български народ, създадоха здрава икономическа основа на народната демокрация и, от друга страна — нанесоха тежки удари върху обществено-икономическата база на буржасно-капиталистиче-

ската класа, върху нейните класови позиции. Нанесоха се сериозни удари също така върху кулашките елементи в село. Средните селяни все повече преодоляват своите колебания и се освобождават от икономическото влияние на селския кулак и експлоататор, тръгват по-решително с работническата класа като неин съюзник в построяването основите на социализма. (*Ръкопляскания.*)

Кои са главните линии на нашата политика спрямо трудещите се селяни? В какво конкретно се изразява тая политика?

Първо: в стимулиране развитието на селскостопанското производство, като се оставя на селските производители свободно да разполагат със своите излишъци, след като са изпълнили задължението си към държавата; в насърчаване и подпомагане на трудещите се селски стопани — отпускане на евтин кредит, данъчни облекчения, подпомагане с агротехнически кадри, обслужване със земеделски машини и други.

Второ: в ограничаване и стесняване кулашко-експлоататорските елементи в село. Без още сега да се прибегва към национализация на земята, да се ограничи покупко-продажбата на земята, да се отнеме възможността на кулашко-капиталистическите елементи да експлоатират бедните и средни селски стопани.

Трето: в изграждане, насърчаване и подпомагане на трудовите кооперативни земеделски стопанства като нова общественостопанска форма, която съдействува за социалистическото преобразование на нашето село.

Четвърто: в изграждане на машинно-тракторни станции с модерна селскостопанска техника за обслужване на селското стопанство и като важна техническа база за по-нататъшното социалистическо развитие на нашето селско стопанство.

Пето: в изграждане и укрепване на държавни земеделски стопанства като образци на едри механизирани стопанства, които да служат за пример и да стимулират изграждането на уедрени трудовоземеделски производителни кооперации.

Шесто: в развиване на индустрия за производство на селскостопански машини, химически торове и преработка на селскостопанските произведения, в построяване

на язовири и електростанции за оросяването на нашите поля и електрифициране на нашето село.

Това е основното направление на нашата политика към селяните, политика, която, както подчерта др. Димитров в своя доклад, ще доведе до „основна реконструкция на нашето селско стопанство върху базата на трудовокооперативните и държавни земеделски стопанства с високи добиви и висока стокова продукция, за обезпечаване растящите нужди на населението, на индустрията и на износа“.

Какви са практическите резултати от тази политика?

Първо. Както е известно, през 1948 г. се въведе нов режим на изкупуване на зърнените храни — пшеница, царевича, фуражни, маслодайни, бобени произведения, мляко, вълна и други. Тоя режим бе изграден на принципа на прогресията. Малоимотните се освобождават от задължението да отделят от своите произведения за държавата. Който има повече земя, той прогресивно отделя повече от своето производство за държавата, за изхранването на населението. При тоя режим на производителя се оставя достатъчно количество за удовлетворяване на неговите лични нужди и излишъци за свободна продажба и обмяна. С въвеждането на тоя режим се внесе по-голяма справедливост и по-голяма лична заинтересованост за навременното изораване и засяване с цел да се получи по-висок добив и по-доброкачествено производство. Тая политика общо взето се посрещна добре. Срещу нея се противопоставиха само кулашките елементи и някои повлияни от тяхната вражеска зловредна агитация.

Трябва да се каже обаче, че тая политика на стимулиране на селскостопанското производство криво бе разбрана от някои другари. Тия другари се страхуват, че ако ние предоставим на селските стопани да разполагат със своите излишъци и да ги продават на свободни цени, то от това ще се възползват по-заможните селски среди. Основавайки се на някои извращения, допуснати от наши държавни органи при провеждане на тая политика, тия другари ни препоръчват да възприемем политика на пълно ограничаване на селските производители, т. е. да не се оставят на селяните никакви излишъци за свободна продажба и обмяна и да провеждаме такава

ценова политика, която да не остави нито един селскостопански артикул извън специалния режим. Те забравят, че у нас засега все още частните селски стопани са основният източник на материали за индустрията и за изхранването на населението и че ние сме заинтересовани не от намаляване на производството, а от увеличаване на селскостопанските произведения. Те забравят, че относителното тегло на кооперативния и държавния сектор в общата продукция на селското стопанство съставлява едва 8⁰/₀ и че частният сектор в селското стопанство дава 92⁰/₀ от общата продукция.

Политиката, която препоръчват тия другари, неминуемо би довела до скарване на работническата класа с основната част от селяните — средните селяни. Тя би увредила на общите интереси на работническата класа и на средните селяни като нейни съюзници в построяване на социализма. Такава политика би довела до намаляване на личния интерес в селския стопанин за увеличаване на производството, би довела до сериозно затормозване развитието на селскостопанското производство, а оттук — до затормозване развитието и на нашата индустрия.

Страхът на тия другари, че от тая политика биха се възползвали по-заможните селски слоеве, не е напълно основателен. Безспорно такова възползване от някои по-заможни селски среди непременно ще има. Но тия другари забравят, че насърчението, което се дава на частните селски стопани, се прави в условията на народната власт, т. е. в условията на властта на трудещите се, която направлява развитието на нашето селско стопанство, която поставя таван в развитието на частните стопани, която води политика против капиталистическите елементи, за тяхното пълно отстраняване от икономическия живот в града, политика на ограничаване и стесняване на кулашко-капиталистическите елементи в село, политика, която не само че не ще позволи възвръщане господството на капитализма, но води към пълното унищожаване на капиталистическата класа като класа към направляване развитието на селското стопанство по социалистически път. При това ние имаме много способности чрез нашата данъчна политика и други ограничения, с които

да вземем от кулаците онова, което те биха спечелили от тая политика.

И така, нашата политика на стимулиране на селско-стопанското производство, т. е. след като селският стопанин изпълни своя наряд към държавата, да може свободно да разполага с излишъка, е политика правилна, която съдействува за укрепване съюза на работническата класа с бедните и средни селяни, която улеснява преминаването на средните селяни по пътя на кооперативното стопанисване на земята, на социалистическия път на развитие на селското стопанство. Необходимо е да бъдат отстранени извращенията при провеждането на тая политика, които извращения основателно създават недоволство в някои наши среди.

Второ. През 1948 година в общественния сектор на земеделското стопанство бяха запланувани да се създадат 800 трудови кооперативни земеделски стопанства, а досега са създадени над 1000, с повече от 3 милиона декара земя. След очевидния успех и преимуществата на уедрените кооперативни стопанства, благодарение на по-добрата обработка на земята, на въвеждане на агротехниката, на снабдяването им със сортови семена техният брой ежедневно расте. Създадоха се 84 образцови държавни земеделски стопанства с обща площ близо 800,000 декара. Създадоха се 70 машинно-тракторни станции с 3,500 трактора. Тия данни показват, че нашата политика на реконструиране на селското стопанство върху основата на трудовокооперативните и държавни земеделски стопанства е политика правилна и тя позволява развитието на нашето селско стопанство да върви по социалистически път. Нашият собствен опит напълно потвърждава това.

Наистина трудовокооперативните земеделски стопанства са по-нисша общественостопанска форма в сравнение със съветския артел, но на дадения етап от развитието на нашата страна това е формата, която съдействува за преобразуването на селското стопанство от дребно разпокъсано и слабо производително в едро, кооперативно машинизирано стопанство.

Въпреки че трудовокооперативните земеделски стопанства се градят на основата на частната собственост на земята, като форма на съвместно стопанисване на земята и при обобществяване на една част от средствата

за производство, те и в тоя си вид тласкат развитието на селското стопанство не по капиталистически път, т. е. по пътя на създаване едри капиталистически селски стопанства, а по социалистически, т. е. по пътя на съвместното обработване на земята, на обобществяване на работния добитък и инвентара, поставят селското стопанство на социалистически релси.

Не може да има никакво съмнение, че ТКЗС, въпреки наличието на известни недостатъци в тях, пораждани от непълното обобществяване на средствата за производство, все повече ще се умножават, укрепват и развиват, и че те ще обезпечат действително уедряването, модернизирането и машинизирането на селското стопанство.

У нас при изграждането на трудовокооперативните земеделски стопанства се проявиха и левичарски, и десничарски увлечения. Имаше такива другари, които бързаха, смятаха, че веднага след 9 септември може да се започне с повсеместно коопериране, т. е. масово създаване на ТКЗС-та, преди още да са създадени необходимите за това условия, и грубо нарушаваха принципа на доброволността при изграждането на ТКЗС. Тия другари в своето увлечение искаха да прескочат един етап от развитието на нашата страна.

До какво можеше да доведе такава едно преждевременно принудително коопериране на селските стопани?

Първо: това би довело до разрушаване на съюза на работническата класа с трудещите се селяни.

Второ: прибързаното коопериране без наличието на необходимата техника, която да подпомага трудовите кооперативни земеделски стопанства, би силно компрометирало идеята за уедряване, за кооперирането на нашето селско стопанство, би разочаровало много селски стопани.

Трето: това би наляло вода във воденицата на ударения, но недоубит класов враг, би довело до засилване на неговите позиции, до възстановяване господството на буржоазно-капиталистическата класа.

Но не само в първия период след 9 септември, а и сега има някои другари, които не са чужди на такива левичарски увлечения и които при изграждането на ТКЗС прибегват до принудителни мерки.

„Колхозите — казва др. Сталин — не бива да се насаждат насила. Това би било и глупаво, и реакционно.

Колхозното движение трябва да се опира върху активната поддръжка на основните селски маси.“

„Само в този случай — казва Ленин, — ако успее на практика да покаже на селяните предимствата на общественото, колективното, кооперативното, артелното обработване на земята, само ако успее да помогне на селянина чрез кооперативното артелно стопанство, само тогава работническата класа, която държи в ръцете си държавната власт, действително ще докаже на селянина своята правота, действително ще привлече на своя страна трайно и както трябва многомилionната селска маса.“

Няма никакво съмнение, че изграждането на ТКЗС-та е сериозно дело, което изисква сериозна подготовка. Трудовите земеделски кооперации не могат да се градят по настроение, стихийно, без да се съобразяваме с условията, настроението на селяните, с тяхната готовност да влязат в кооперацията. ТКЗС-та трябва да се изграждат на основата на доброволността. Те не могат да се насаждаат насила.

Но, другари делегати, наред с тия левичарски забегки при изграждането на трудовокооперативните земеделски стопанства се проявяват и десничарски уклони. Изграждането на ТКЗС се натъква на съпротивление не само от страна на вражеските кулашки елементи, но, за съжаление, и от страна на редица наши селски другари. Ние имаме не малко случаи в различни краища на страната, когато членове на нашата партия не само че не влизат в кооперациите и не съдействуват за тяхното укрепване, но и пречат със своето неправилно отношение към тях, саботират, стават причина за анемичното съществуване на някои от кооперациите. Много от тия селски другари обикновено попадат под чуждо влияние, под влиянието на вражеската, кулашка агитация и със своето поведение стават неволни проводници именно на тая политика, която кулаците съзнателно провеждат в нашето село против кооперацията. Ще трябва да се разбере от всеки член на нашата партия, от всеки селски другар, че развитието на нашето село ще върви по линията на неговото коопериране. Всеки трябва ясно да разбира перспективата на развитието на нашето село и като комунист не само да не пречи на социалистическото преустройство на селото, а сам да бъде твърд и последова-

телен проводник на тая наша правилна и от жизнено значение за развитието на нашето селско стопанство политика. (*Ръкопляскания.*)

Другарят Сталин казва: „Изкуството да се ръководи е сериозна работа. Не бива да изоставаш в движението, защото да изостанеш — значи да се откъснеш от масите. Но и не бива да избързваш напред, защото да избързваш напред — значи да изгубиш връзката с масите.“

Така учи др. Сталин. Наша главна задача сега е, без да се увличаме нито в една, нито в друга посока, все повече и повече да укрепваме и развиваме трудовите кооперативни земеделски стопанства. Тяхното изграждане трябва да се извършва планомерно, така, както се предвижда в петгодишния народностопански план, и да става върху началата на доброволното привличане на бедните и средни селяни, търпеливо разяснявайки преимуществата на съвместното обработване на земята, на уедреното, модернизирани и машинизирано селско стопанство пред дребното, разпокъсано и слабо производително, еднолично селско стопанство.

За реконструирането на нашето селско стопанство ще съдействуват още и следните фактори.

На първо място, фактът, че в нашата страна има силно развито кооперативно движение, съществуването на най-разнородни кооперативни организации почти във всички селища на страната.

На второ място, създаването на машинно-тракторни станции със своите 3,500 трактора, които в края на петгодишния държавен народностопански план ще нараснат на 150, с повече от 10,000 трактора.

На трето място, наличието на Съветския съюз с неговата мощна индустрия, с щедрата подкрепа, която ни се оказва при реконструиране на нашето селско стопанство, на цялата наша икономика.

На четвърто място, помощта, която нашата страна получава от страните с народна демокрация.

На пето място, индустриализацията на страната, създаването на собствена техническа база, построяването на цяла система от язовири и електростанции.

На шесто място, широкото внедряване в нашето селско стопанство на агротехническата наука, т. е. поста-

вяне развитието на нашето селско стопанство на здрави научни основи.

Това са важни условия, които осигуряват социалистическата реконструкция на нашето селско стопанство и ще дадат възможност в края на петилетката социалистическият сектор в нашето селско стопанство, неговото относително тегло, да представлява 72⁰/₀ от общата земеделска продукция, т. е. в края на петилетката главният източник на селскостопански произведения за изхранване на населението, за нашата нараснала индустрия, за нашия търговски износ да бъде не частният селски стопанин, а общественият, социалистическият сектор в земеделското стопанство. *(Ръкопляскания.)*

Другари делегати! Социалистическото преустройство на нашето село не е възможно без ограничаване на кулаците и сломяване на всеки техен опит за съпротива срещу развитието на нашето село по социалистически път, както се подчерта и в доклада на др. Димитров. Цялата наша политика на ограничаване и стесняване на кулаците ще предизвика тяхното озлобление и съпротивление. В това отношение някои от делегатите изнесоха конкретни данни, как и сега кулашките елементи се съпротивляват против нашата политика за социалистическо преобразование на селото. Следователно за всеки член на нашата партия и особено за нашите селски другари трябва да бъде съвсем ясно, че кулакът е кръвен враг на социалистическото преобразование на селото. Към кулака ние трябва да се отнасяме като към класов враг. За нас трябва да бъде ясно, че пътят на социалистическото преобразование води не към побратимяване с кулашките елементи и тяхното мирно вращване в социалистическата система, а към решителна борба за сломяване на тяхната съпротива, до пълното им ликвидиране като експлоататорска класа в село. *(Ръкопляскания.)*

Една от грешките на предателската изменническа група на Тито се състои в това, че тя развиваше вредната, антимарксистическа, антиленинска теория за възможността от мирното вращване на капиталистическите елементи в социализма. На тая основа югославските ръководители дадоха възможност в село да вземат връх кулашко-капиталистическите елементи и да поставят под свое влияние бедните и средни селяни. Другарите Сталин и

Молотов в писмото на ЦК на ВКП(б) до ЦК на ЮКП казват: „Известно е, че в течение на 15 години след Октомврийската революция от дневния ред на нашата партия не слизаше въпросът първоначално за мерките по ограничаване на капиталистическите елементи на село, а по-късно за ликвидиране на кулачеството като последна капиталистическа класа. Подценяването на този опит на ВКП(б) в делото за осигуряване основните условия по изграждане на социализма в Югославия крие големи политически опасности и е недопустимо за марксиста, защото социализмът не може да се изгражда само в града, само в индустрията, а той трябва да се изгражда също така в селото, в селското стопанство.“

Ръководейки се от ленинско-сталинското учение за неизбежността от изостряне на класовата борба в периода на изграждане основите на социализма, нашата партия трябва да води последователна политика за укрепване съюза на работническата класа с трудещите се селяни, преодолявайки колебанията на средните селяни и водейки решителна борба за сломяване съпротивата на класовия враг в града и селото, за ограничаване и стесняване на кулака, за въвличане на болшинството от селяните в изграждането на социалистическа България. (*Ръкопляскания.*)

Няма никакво съмнение, другари, че задачите, които стоят пред Партията във връзка с реконструирането на селото, са задачи от изключителна важност. Те предполагат сериозна и упорита работа на нашата партия в селото, преди всичко за укрепване на първичните селски партийни организации, за създаване на здрави комунистически ядра, около които да се сплотяват всички здрави елементи в селото. Нашата партия трябва да проведе редица мероприятия за укрепване на първичните партийни организации, за тяхното оздравяване, за разбиване нездравите опортюнистически и вражески тенденции, които не рядко се проявяват при изпълнението на партийни решения, било по събирането на храните, било по изпълнението на посевните планове, било по изграждането и укрепването на трудовите кооперативни земеделски стопанства и др. Всеки член на Партията трябва да счита като свое задължение да работи съзнателно и упорито за укрепване на трудово-кооперативните земеделски сто-

панства. Всеки член на Партията, който е и член на ТКЗС, трябва да работи съзнателно за създаване в самата кооперация на здрава другарска атмосфера, да работи за системното възпитание на кооператорите в духа на другарското сътрудничество и взаимно подпомагане. Търпеливо и упорито да се работи за освобождаването на селяните от тяхната дребнособственическа еснафска психика и колебание, които тормозят сериозно живота и развитието на ТКЗС, да се работи за премахването на вътрешните ежби в кооперацията. Необходимо е нашите първични селски организации и организациите в ТКЗС да се заемат сериозно с тия задачи и да осъществят на дело политиката на Партията по реконструирането на нашето селско стопанство.

Ние никога не бива да забравяме, че от 496,000 партийни членове 207 хиляди, или 45% от тях са в село. Наша голяма задача е тая огромна армия да я въоръжим с марксистко-ленинската наука.

Докладът на др. Димитров и въобще Петият конгрес на нашата партия в това отношение ще помогнат извънредно много. Както в доклада на др. Георги Димитров, така и в доклада на др. Червенков на въпросите на нашата политика към селяните се дава значително място. Това ще даде възможност за по-основна теоретическа разработка на въпросите за пътищата на развитието на нашето село, за класовата борба, за характеристика на кулака, на трудово-кооперативните земеделски стопанства и др.

Това ще улесни Партията за въоръжаването на нашите членове с нови теоретически знания за по-успешното построяване на социализма, за преустройването на нашето село на социалистически основи. *(Ръкопляскания.)*

Георги Чанков: Точно 15 минути почивка.
(Заседанието бе прекъснато в 10 часа и 50 минути.)

(След отдиha.)

Георги Чанков: *(Звъни.)* Другари, продължаваме заседанието на конгреса. Има думата др. Петър Семерджиев от Сливен.

Петър Семерджиев: *(От Сливен.)* Другари и другарки делегати! След досегашните разисквания много малко

бих могъл да кажа, но все пак натоварен съм от трудещите се в Сливен да съобщя пред др. Георги Димитров и нашия конгрес, че обещанията, които те поеха, са изпълнени напълно.

Нашите работници одържаха на обещанието пред своя вожд и учител др. Георги Димитров и своята партия и в чест на конгреса всички индустриални предприятия изпълниха предсрочно годишните си планове. (*Ръкопляскания.*)

Трудещите се селяни предадоха своите наряди на държавата още на 20 октомври, първи в страната. (*Ръкопляскания.*)

Младежите от нашия край също така предсрочно, още на 1 ноември, завършиха пътя Сливен — Жълти бряг, подпомогнати от партийната организация, с отработването в чест на конгреса над 15,000 безплатни трудовни.

Ние следихме с изключително внимание историческия доклад на др. Георги Димитров и чувствуваме, че тази грандиозна програма за действие изисква нови по-големи усилия. Ние чувствуваме, че досегашните наши успехи са резултат на онова съзнание, с което трудещите се участваха в борбата против реакционно-фашистките остатъци, за укрепване на народнодемократичната власт.

Борбата за осъществяване на новите задачи, които поставя пред нас др. Димитров, изисква голямо засилване на идейно-политическото възпитание на нашите партийни членове.

Докладът на др. Вълко Червенков и резолюцията, която ще бъде гласувана по него, ясно очертават формите и средствата за разширяване и задълбочаване на марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологическия фронт. Това е първият партийен документ, в който се поставят на разглеждане всички въпроси на партийната просвета и в областта на идеологията.

Този характер и на проекторезолюцията създаваше известно затруднение при нейното разясняване в партийните организации. Основното обаче беше, че тя създаде извънредно голям интерес, което показва, че партийните членове чувствуват необходимостта от партийната просвета. Този интерес ние все още не можем да обхванем и насочим правилно. Ако е необходимо да изтъкнем опита

на нашата партийна организация в областта на партийната просвета и агитационно-разяснителната работа, трябва да кажем, че ние сме създали голям брой кръжоци, в които сме обхванали една трета от партийните членове, провеждаме системата на семинарни занимания за различни категории от нашия партиен актив, непрекъснато организираме курсове. Но тази голяма наглед работа не сме организирали добре, не я контролираме и партийната просвета се води на крайно ниско ниво.

Различните звена от нашата просвета не са осигурени с необходимите и подготвени пропагандистки кадри. Получи се едно надпреварване за създаване на кръжоци, голямата част от които са предоставени сами на себе си, а някои са се превърнали в безконечен кръг, без изгледи да завършат набелязания материал и втора година се връщат все към едни и същи въпроси. Семинарните занимания се оказаха много полезна форма, но и досега няма установен метод на работа и се превръщат най-често в място за четене на лекции; а що се отнася до курсовете по места, в повечето случаи ние, а предполагам и Агитропотделът на ЦК, не знаем как се води работата в тях. Изпратен е само един тематичен план, а как се готвят и изнасят лекциите — знаят самите лектори.

Специалното внимание, което отделяме на селото, като начало, е насърчаващо. Оказва се, че кръжоците могат да работят, тримесечните курсове в определени селски пунктове се посрещат с интерес, а публичните лекции по марксизмо-ленинизма се посещават и слушат с внимание. Семинарните занимания за селските агитпропи и ръководители на кръжоци се утвърждават като удобна форма за работа с нашите ръководители на партийната просвета в селото.

Нашата основна слабост е в лошата организация на партийната просвета и контрола върху нея от страна на Околийския комитет. Ние разбираме, че изпитаният метод за усвояване на марксизмо-ленинизма е неговото самостоятелно изучаване, но нашите кадри съвършено слабо четат и нашето внимание е насочено към това, да организираме различните форми на партийна просвета, като използваме интереса на партийните членове. В това отношение ние се натъкваме на лошата организация на агитпропската работа по места и подценяването на

агитационно-пропагандистката работа в самия Околийски комитет.

От друга страна, липсва авторитетната помощ на ЦК чрез неговия агитпропски отдел. През настоящата година сътрудник от агитпропския отдел при ЦК не е идвал в нашия Околийски комитет. По-голямата помощ от Централния комитет, която чувствуваме след разтурване на областните комитети, почти не засяга агитационно-пропагандистката работа. Инструкторите на ЦК, които редовно ни посещават, предават решенията и инструкциите на ЦК и присъствуват на нашите заседания, почти никак не са ни занимавали с тия въпроси. Трябва да подчертаем, че и партийните вестници и списания слабо ни подпомагат, а специално в „Работническо дело“ не само че доскоро не даваше място на такива материали, но само по изключение е посвещавал уводна статия на въпросите на партийната просвета. А тая година аз не си спомням такава статия.

В нашата партийна просвета липсват разработени програми, планове, тезиси и други. Ние и досега работим с един тематичен план за нашите семинари, който вече е незадоволителен и в някои отношения остарял. Единство в агитационно-пропагандистката работа в нашите организации липсва.

Не може да не изтъкнем и състоянието на нашата политическа агитация. Ние имаме значителен опит от времето на избирателните кампании и провеждане на окръжно № 26. Преминаването на агитационния апарат изцяло към единните организации лиши партийните организации по места от едно мощно средство за въздействие върху масите. Партийните организации значително подцениха неговата роля, а единните организации се оказаха в положение, че те не са в състояние да ръководят цялостно политическата агитация.

Отчитайки тази слабост при разглеждане на решението на Политбюро от месец май, нашата партийна организация се ориентира към следното: без да се отнема ръководството на агитационния апарат от ръцете на единните организации, за да се осигури неговата правилна работа и контрол, партийните организации по места предварително да се занимават със състава, ръководството

и работата на агитгрупите, със съдържанието на самите политически агитации.

Благодарение на това в града ние създадохме крайно активен агитационен апарат, който води системна разяснителна работа сред населението, а на село провеждаме непрекъснато събрания без оратори, които по време на различните кампании извънредно много ни улесняват. В грижата да развием агитационния апарат ние се натъкнахме на необходимостта от създаване на служба при народните съвети за разрешаване на повдигнатите от населението въпроси. Така ние излязохме пред Комисията за държавен контрол с искане за създаване на бюро „Жалби“. Но сега се сблъскваме с бюрократизма в нашите учреждения, които твърде много тормозят работата на нашия агитационен апарат.

Безспорно е, че в нашата агитационно-разяснителна работа има много слабости. Създаденото е само начало, но ние вече имаме известен опит, който ни позволява да вървим по-нататък.

Кое смятаме за необходимо за нас в областта на партийната просвета и агитационно-разяснителната работа?

Да се организира, направлява и контролира работата на партийната просвета във всички нейни звена, като отговорност за това Централният комитет търси от по-нисшите органи на Партията, а бюрата на околийските, градски и районни комитети се занимават с тия въпроси.

Да се внесе единство в партийнопросветната работа, като се разработят програми, тематични планове, тезиси, конспекти, разработки и други и се издаде съответната литература към тях.

Да бъдем подпомогнати в подготовката на пропагандистки кадри.

Да се внесе ред в работата на кръжоците, като се дадат препоръки според характера им за времетраенето, за начина на водене работата в тях и се въведе проверка за усвояване на изучавания материал.

Партийните списания и особено в. „Работническо дело“ да отделят повече място на въпросите на партийната просвета, главно на опита и организацията ѝ по места.

Партийните организации да поемат ръководството на политическата агитация, като утвърждават ръковод-

ството и състава на агитгрупите, а бюрата на партийните комитети да се грижат за основния им инструктаж.

Докладът на др. Георги Димитров разкрива ясна перспектива пред нас и вдъхва още по-голяма увереност, че ние ще се справим с нашето идейно-политическо възпитание.

В доклада на др. Вълко Червенков се определят формите и средствата за това.

Под ръководството на нашия славен Централен комитет и мъдрото водачество на др. Георги Димитров ние можем и трябва да разрешим и тази важна вътрешно-партийна задача. (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата др. Титко Черноколев. Да се готви др. Боян Българанов.

Титко Черноколев: (*Посрещнат с ръкопляскания.*) Другари и другарки! В своя доклад др. Димитров постави задачата за всестранно развитие на производителните кооперации сред основните маси на селячеството, за социалистическата реконструкция на селското стопанство.

Първият въпрос, който трябва да уясним при разрешаването на задачата за социалистическо преустройство на селото, това е с кого ще строим социализъм на село? С цялото ли село? Нашето село не е единно. То не представлява еднородна маса с еднакви интереси. Нашето село е класово разслоено, в него съществуват класови групи, с различни интереси. В нашето село има бедни селяни, средни селяни и селска буржоазия — кулаци.

Пита се, какво ще бъде нашето отношение към различните класови групи в село при строежа на социализма? Нашето отношение може накратко да се изрази от следната формула, дадена от Ленин и Сталин:

„Опирай се върху бедните селяни, създавай съюз със средняка, нито за минута не прекратявай борбата с кулака.“ А то означава, че ние ще строим социализъм не с цялото село, а само с трудещите се селяни — с бедните и средни селяни, в борба с капиталистическите, кулашки елементи.

Бедните селяни са най-близко до работническата класа. И те представляват опората на нашата власт в село. Те са изключително трудещи се, най-малко се колебаят и най-силно са заинтересовани в ликвидиране

на капитализма и в изграждането на социализма на село. Поради своето икономическо положение, те най-бързо и най-решително се ориентират към ТКЗС, което и става. Политически бедняците са най-здравият елемент за изграждането на социализма на село. Следователно ние трябва решително да се опираме на тях, масово да ги въвличаме в ТКЗС, да укрепваме тяхната ръководна роля в село.

Средните селяни, като трудещи се и добри стопани, които притежават голяма част от обработваемата земя и дават голяма част от производството, предназначено за изхранване на работническата класа и другите трудещи се, играят извънредно важна роля в селското стопанство и имат важно значение за неговото бъдещо развитие.

Техните коренни интереси противоречат на съществуването и развитието на капитализма. Капиталистическата система е, която осигурява ограбването на средните селяни и разорява все по-големи маси от тях. Следователно средните селяни са заинтересовани от премахването на капиталистическата система. Работническата класа пък и бедните селяни са заинтересовани да откъснат средните селяни от кулаците, да неутрализират и да преодолеят техните собственишки колебания, да ги спечелят като здрави съюзници както в борбата срещу кулака, така и за социалистическото преустройство на селото.

Средните селяни трябва упорито и планомерно да въвличаме в ТКЗС. Затова е нужно да ги отделим от кулаците, внимателно да се отнасяме към техните нужди, да водим широка идейно-възпитателна работа с тях, да им правим известни отстъпки при изграждането на ТКЗС. Да се споразумяваме с тях по жизнени практически въпроси и винаги да помним, че не по пътя на принудата, а доброволно, чрез пример да ги убеждаваме в необходимостта да влязат в ТКЗС.

Селската буржоазия, селските капиталисти, кулаците са експлоататорите на село. Те са врагове на работническата класа, на бедните и средни селяни, врагове на социализма и с тях ние безспорно няма да градим социализъм.

Но всички питат, кой е кулак и каква е неговата физиономия? Физиономията на кулака в различни райони е различна. Няма шаблон, калъп, който да се налага на главите на селяните, и който се хване в калъпа, да се обяви за кулак. (Смях.) За да дадем правилен отговор

на този въпрос, ние трябва да вземем под внимание редица различни белези. Така, ние трябва да знаем размера на стопанисваната земя — своя и наета, с какви култури тя е заета — зърнени, лозя, овощни градини и др., трябва да знаем броя на работния и продуктивен добитък, притежаваните машини и съоръжения, броя на наемната работна ръка, количеството на вложените капитали, притежаваните странични предприятия — мелници, даращи, кръчми, бакалски дюкяни и др. Наличието на всичките тия данни би ни дало възможност да определим кой е кулак.

Много често обаче някои другари при определяне кой е кулак съвършено неправилно се ръководят само от размера на земята. Размерът на земята е един важен указател, но тя не е главният и решаващ такъв. Защото ако в зърнените райони на страната селският стопанин, притежаващ до 100 декара земя, все още може да обработва тази земя с членовете на семейството си без да наема и експлоатира чужд труд, то в интензивните райони на страната стопаните, притежаващи над 40—50 декара лозя, овощни градини, зеленчукови градини и пр., вече обезателно наемат чужд труд. Следователно, ако в зърнените райони ние ще търсим кулаците в стопанствата над 100—150 декара, то в интензивните — ние ще ги търсим в стопанствата над 40—50 декара. Например край село Чепинци, Софийско, има един градинар, бай Дончо, от Горнооряховско, който няма собствена земя, а е наел 60 декара, наел е 9 работници, които експлоатира, и е създал образцова зеленчукова градина. Макар че земята не е негова и макар че е 60 декара, той е типичен експлоататор—кулак.

В категориите и на тия стопанства, разбира се, не всички са кулаци. В тях има и средни селяни, които работят без помощта на чужд труд.

Пита се тогава, кой е оня главен критерий, който ще ни позволи да определим кой е кулак? Този критерий е дали селският стопанин експлоатира чужд труд, дали той работи с наемни работници. Ето как Ленин определя кой е кулак: „Кулак е този, който живее от чужд труд, който граби чуждия труд и използва нуждата на другите за себе си.“ (Сочинения, т. 24., стр. 215), или: „Кулаците, т. е. богатите селяни, са тия, които ограбват чужд труд било като наемат работници, било като дават пари под лихва или други такива.“

Не може да се строи социализъм в село, ако не се води решителна борба с кулаците, и не може да се преустрои цялостно селското стопанство, ако не се ликвидира кулачеството като класа. Но каква е сега нашата политика?

Нашата политика сега не цели непосредствено ликвидацията на кулачеството, а неговото ограничение, частичното му изтласкване от позициите, които заема.

Защо ние сега не провеждаме политика на ликвидация на кулачеството? Защото сега кулаците са едни от главните производители на храни. Те са, които дават голяма част от храните, необходими за изхранването на работническата класа и другите трудещи се. Бедните селяни каквото произведат и изядат. Средните също консумират по-голямата част от своето производство. Кулаците са онези, които имат главно излишъци за пазара. Ако ние сега разбием кулашките стопанства, пита се: кой ще ги замести? Кой ще ни дава храни за населението? Нашите ТКЗС и ДЗС засега не могат да ни дадат даже 8% от необходимите ни храни. При това положение, ако ликвидираме сега кулаците, значи да оставим работническата класа и голяма част от трудещите се без храни. Такава мярка ще бъде авантюристическа. И югославските ръководители, които сега дрънкат за ликвидация на капитализма в югославското село, когато техните ТКЗС заемат едва 3% от обработваемата площ, наистина действуват като авантюристи.

Но даже да допуснем, че разбием сега кулашките стопанства, ще се ликвидира ли с развитието на капитализма в село? Това няма да стане, тъй като от дребните частни селски стопанства ще изникнат като гъби стихийно нови кулашки стопанства.

Ликвидацията на капитализма в село, както учи опитът на болшевишката партия и както се казва в резолюцията на Информбюро, може да стане само когато се създадат предпоставки за масовото, за цялостното коопериране на бедните и средни селяни, което трябва грижливо да се подготви. Ликвидацията на кулачеството ще стане възможна върху основата на масовото коопериране.

Но значи ли това, че ние трябва да оставяме кулаците безпрепятствено да експлоатират бедните и средни селяни, да ограбват работническата класа? Ще ги оставим ли свободно да засилват и укрепват позициите на капи-

тализма в село? Не, политиката на Партията сега е политика на непрекъснато ограничение на експлоататорските стремежи на кулака, политика на частичното му изтласкване от заеманите позиции, на запушване каналите за развитието на капитализма в селото.

Провеждайки тази политика, беше създаден закон за ТПС, с който се ограничи земеползуването до 200 декара и в 4 околии на Добруджа — до 300 декара; създаден бе закон за прогресивно-подоходния данък; национализирани бяха една част от кулашките мелници, маслобойни и даращи; ликвидирани бяха кулашките кръчми; принудително бе изкупен едрият земеделски инвентар; проведена бе новата наредба за изкупуването на храните; забранена бе изполищата.

Взетите досега мерки чувствително ограничиха възможностите за развитието на капитализма в село, но трябва ясно да кажем — те не го спряха. Кулакът остава главният зърнопроизводител на село. Сега нашата политика за ограничение на кулака трябва да продължи по-нататък.

Трябва да се забрани или ограничи покупко-продажбата на земята, за да се отнеме възможността на кулаците да продават земя на бедните селяни на баснословни цени и да купуват такава от тях на безценица. Трябва да се пресече възможността на отделни стопани да закупуват земя и се превръщат в кулаци. Търговията със земята трябва да се пресече веднаж завинаги, като съгласно конституцията, земята принадлежи само на тия, които я обработват. *(Ръкопляскания.)*

Стопанските дворове на бившите чифликчии трябва да се национализират и предадат на ТКЗС и ДЗС. *(Ръкопляскания.)*

Трябва да се предвиди допълнително данъчно облагане на кулаците от народните съвети. *(Ръкопляскания.)*

Кулаците не трябва да се снабдяват по наряд и по нормирани цени с индустриални стоки. *(Ръкопляскания.)*

На кулаците не бива да се дава земя под наем. Не бива да им се дава никакъв едър земеделски инвентар.

Кулаци, които не спазват трудовите закони по отношение на селскостопанските работници, трябва най-строго да се наказват.

Кулаците не могат да бъдат членове на ТКЗС. *(Ръкопляскания.)*

МТС трябва да работят с 25⁰/₀ по-скъпо на кулаците в сравнение с бедните и средни частни стопани и с 50⁰/₀ по-скъпо в сравнение с ТКЗС. *(Ръкопляскания.)*

Тези мерки, безспорно, ще изострят класовата борба в село, ще се увеличи съпротивата на кулака. Това изисква увеличение бдителността на партийните организации и подготовка за решителната борба с кулака. На първо място е необходимо обединението около работническата класа на всички надеждни антикулашки елементи в село, опирайки се преди всичко на селската беднота; необходимо е да укрепим съюза на работническата класа с трудещото се селячество, под ръководството на работническата класа. А това изисква цялата наша стопанска, данъчна, финансова и друга политика да бъде насочена към оказване помощ на бедните и средни селяни против кулаците. В село трябва да се провежда ясна, диференцирана класова политика. Трябва да се укрепват нашите позиции сред селската беднота, като се обезпечи нейното ръководство в съветите и кооперациите, като се засили дейността на Съюза на селскостопанските работници, като се укрепят нашите първични партийни организации.

Другари! Развитието на ТКЗС върви бързо. В резултат на получените успехи в ТКЗС, на взетите мерки за тяхното укрепване, и особено в резултат на голямата помощ на Партията, планът за създаването на нови ТКЗС е преизпълнен. Към 17 декември в страната има основани всичко 1,046 ТКЗС със 73,569 членове и 2,801,441 декара обработваема земя. *(Ръкопляскания.)* По двегодишния план през 1948 година трябваше да се създадат 240 нови ТКЗС, а са създадени вече 504, което значи, че планът е изпълнен повече от 200⁰/₀. *(Ръкопляскания.)* В края на петилетката се предвижда създаването на 4,000 ТКЗС, кооперирането на 60⁰/₀ от стопаните с 30 милиона декара земя. Този план ние можем да го осъществим и ще го осъществим. Гаранция за това сме ние, членовете на Партията — ръководителка на Отечествения фронт и народа. Гаранция за това е също така фактът, че делото на ТКЗС се подема вече и от членовете на Земеделския съюз, от всички отечественофронтовци. Особено надежден и показателен е фактът, че средните селяни потеглиха към ТКЗС, което показва, както каза др. Димитров, че в село вече се извършва дълбок пре-

лом в полза на социалистическото преустройство на селото. Създадено е благоприятно политическо и психологическо настроение у трудещите се селяни, което ние трябва правилно да ръководим. Трябва преди всичко да се подчертае принципът на доброволността при създаването на ТКЗС. Стопаните трябва да бъдат убедени, а не принудени да влязат в ТКЗС. Това се отнася и до нашите партийци. Ние няма насила, по решение, да ги заставим да влязат в ТКЗС. Те трябва да бъдат убедени. Но ние искаме и ще искаме от всички наши партийци да провеждат партийната линия, да имат положително отношение към ТКЗС, да помагат за тяхното създаване и за тяхното укрепване. Нужно е комунистите, като авангард на трудещите се, и в това отношение да дадат личен пример на безпартийните и другите отечествено-фронтовци.

Особено е важно ръководещите комунисти на село да бъдат членове и активисти на ТКЗС, за да не се получи като поповете: едно да говорим, а друго да вършим. (*Ръкопляскания.*) Така например секретарят на партийната организация в с. Прелог, Добричко, при разяснителното събрание за създаването на ТКЗС в селото се е обявил против образуването му. Секретарят на Околийския комитет на Партията в Дулово е станал причина да се задържи преписката на единственото в околията му ТКЗС и заявил публично в канцеларията на Отечествения фронт, че няма да позволи да се образуват други ТКЗС в околията. (*Оживление.*)

Другари! Народът ни цени не по нашите думи, а по нашите дела. Дошло е време членовете на Партията в село да докажат на практика, че те сериозно мислят и работят за построяването на социализма в село. Това не означава, разбира се, да прибързваме, да се стремим за една-две години изцяло да кооперираме селските стопанства. Това няма да отговаря нито на нашата подготовка, нито на нашите възможности. Изпитанията и прибързванията тук само могат да навлекат вреда. Създаването на ТКЗС трябва да става съобразно подготовката и нашите възможности да ги снабдим с материали и суми за капиталовложения, с кадри и машини и в унисон с развиващата се наша индустрия. Няма да се получат желаните резултати, ако ние струпваме все нови

и нови ТКЗС, а не вземаме мерки да се укрепят създадените, така че те да бъдат образец и пример за преимушествата на едрото кооперативно земеделие. В настоящия момент пред нас стои изключително важната задача — бързо да укрепим новосъздадените ТКЗС организационно и материално. А за укрепването на ТКЗС е необходимо преди всичко нова организация на труда, да се създадат производствени бригади и звена, да се създадат младежки звена, към които да се прикрепят определени площи земя, инвентар и добитък; да се въведат трудови норми и норми за добива, като се възприеме заплащането на наднорменото производство, което е могъщ стимул за увеличение на производството.

Друга много важна задача е да се укрепят трудовата дисциплина сред кооператорите, за да влягат повече и по-качествен труд, да имат добросъвестно отношение към кооперативното имущество. За разрешението на тази задача трябва да се заеме преди всичко нашата партия, комунистите — членове на ТКЗС. Едновременно с това трябва да се обърне особено внимание на строгата отчетност в ТКЗС и на счетоводството, от правилното водене на което до най-голяма степен зависи успехът на стопанството и единството на кооператорите. За тази цел е необходимо повсеместно да се проведат курсове за счетоводители, владеещи двойното счетоводство, а където липсват още такива — да се въведе простото счетоводство. Бързото разрастване на ТКЗС изисква разгръщането на широка мрежа от училища и курсове за подготовка на агрономи, председатели, бригадири, трактористи, механици, монтьори и др. Партията трябва да отдели най-добрите си кадри за ТКЗС. Там където в селото няма местни кадри, да изпраща от други села и от града, както на времето ВКП(б) пращаше в колхозите хиляди партийни работници от големите заводи, от партийния апарат. *(Ръкопляскания.)*

Едновременно с организационното укрепване на ТКЗС сериозни грижи трябва да се положат за развитието на необходимите производствени отрасли и на първо място на животновъдството, на трайните насаждения — лозя и овощни градини, на страничните предприятия, интензивните култури и др. В непродължително време продуктивното животновъдство в ТКЗС — свине-

въдство, краварство, овцевъдство, птицевъдство и др. — трябва да се развие в широки размери, което ще спомогне за укрепването на стопанствата и за разрешението проблемата за животинските продукти. Особено внимание трябва да се обърне за развитието на свиневъдството и птицевъдството, които стоят като централна проблема в областта на животновъдството през петгодишния план и което ще спомогне за разрешението на въпроса за месото и мазнините.

Особено наложително е да внесем по-голям разум и икономия в строителството на ТКЗС. Сега ние строим много скъпо и често пъти много големи постройки, които не сме в състояние напълно да оползотворим. На сегашния етап на развитие ние трябва да строим евтино и на етапи. Да използваме местните материали и сили. Кооператорите трябва сами да сечат тухли. Във всяко ТКЗС трябва да се направи тухларна. Ваденето и превозването на чакъл, камъни и пясък трябва да става от самите кооператори. Нито един овчарник в ТКЗС не бива да се строи с тухли и керемиди. Овчарниците трябва да се строят с кирпич или плет и да се покриват със слама. Разбира се, държавата трябва да окаже на ТКЗС необходимата помощ със строителни материали, с цимент. На кулаците не бива да се отпускат строителни материали и не бива да им се дава възможност да строят. (*Оживление. Ръкопляскания.*) Трябва, другари, да строим по-леки, по-евтини постройки, да не влагаме в тях големи суми. Големите суми и капиталовложения трябва да отиват за набавяне на добитък, за напояване, за торене, за създаване на зеленчукови градини, лозя и др. производствени мероприятия, от които ще получим бърз ефект.

Но и при тези условия ние не бихме имали едно резултатно, едно модерно и доходно земеделие, ако в ТКЗС не приложим агрономическата наука, новата агротехника. В това отношение ние имаме вече отрицателния пример на едно от най-добрите ТКЗС — това в с. Ръжево Конаре. Там, след създаването на ТКЗС, започна хищническо използване на земята: сеят се по две-три култури на годината, поливат се колкото се може повече с вода. В резултат на това използване, на прекомерното поливане и липсата на правилно сеитбообращение настъпи измиване на почвата, разваляне на почвената структура,

известни признаци на осоляване. Ако този начин на използване земята продължаваше, Ръжево Конаре скоро щеше да се превърне в пустиня. Но тук дойде на помощ агрономическата наука. Ръжево Конаре сега въвежда тревополното сеитбообращение. В редуването на културите се вкарват бобовите и житните треви. Те не само подобряват структурата на почвата, но възстановяват и нейното плодородие. Примерът на Ръжево Конаре и особено на съветските колхози в това отношение трябва да бъде последван от всички ТКЗС. Тревополният сеитбооборот в земеделието трябва да се въведе във всички ТКЗС у нас. Твърде важно за едно сигурно и високо плодородие е правилното обработване на почвата — дълбока есенна оран с предплужник, подметката на стърнищата, култивирането, брануването на посевите, торенето, правилното напояване с определени поливни норми и пр.

Другари! Напоследък в някои ТКЗС се шири агитация за премахване на рентата. Това са левичарски заежки. Рентата в настоящия момент в никой случай не бива да се премахва. Опитът да се премахне рентата ще отблъсне средните селяни от ТКЗС. Следователно ние не бива да допускаме премахването на рентата. Тя може да бъде намалявана, където е висока, какъвто е случаят с ТКЗС в с. Сгалево, където рентата е 40% и може да бъде намалена на 35 или 30%.

Що се касае до набавянето на машини за ТКЗС, ние трябва решително да ги предпазим от това тяхно увлечение. Машините — трактори, вършачки и пр. — трябва да бъдат в машинно-тракторните станции. Опитът на Съветския съюз и нашият собствен опит ни учат, че едрият земеделски инвентар може да бъде най-целесъобразно използван и правилно стопанисван единствено от машинно-тракторните станции. Но за това е особено необходимо да укрепим създадените у нас вече 71 машинно-тракторни станции и да изградим нови 15 МТС през 1949 година.

МТС израснаха тая година като важни държавни предприятия за развитието и реорганизацията на нашето земеделие на кооперативни основи. Те станаха стопани на изкупения от частните притежатели едър земеделски инвентар. Огромна работа извършиха МТС по организи-

рането на ремонта и подготовката на този разнебитен и хищнически използван в миналото инвентар. Работниците на МТС проявиха истински героизъм, преодоляха много пречки и трудности и при липсата на резервни части и материали успяха навреме да се справят с възложените им от правителството задачи.

МТС, макар и нови предприятия, 41 от които се образуваша през 1948 година, създадоха своя организация, набраха кадри и обзаведоха сравнително с добри инструментални машини своите работилници, израснаха като сериозна машинна база за ТКЗС. През тазгодишната есенна сеитба, въпреки голямата суша, те работиха без прекъсване и след падането на снега и осигуриха изпълнението на есенния посевен план в ТКЗС и държавните земеделски стопанства.

Георги Чанков: *(Звъни.)* Титко, още колко минути ще ти трябват?

Титко Черноколев: Още десетина минути.

Георги Чанков: Другари! На др. Титко Черноколев времето за изказване изтече. Да му продължим ли времето?

Гласове: Нека му продължим времето. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Титко Черноколев: Но МТС имат и свои сериозни слабости. Те не са организирали още пълното използване на тракторния и машинен парк, не използват пълния капацитет на машините. Тяхна основна задача сега е да осигурят пълното натоварване на всички свои машини, като въведат втора смяна в полската работа, бригадното използване на машините и като осигурят редовното им техническо поддържане.

Втора основна слабост на МТС е голямото разхищение на горивни и смазочни материали и на труд. Трябва да се въведе най-строга икономия на горивните материали и да се оплътни работното време. Налага се да се въведат във всички МТС производствени норми и норми за разход на материалите, като се въведе и заплащане на наднорменото производство. То ще повиши производителността на труда на работниците, на трактористите, ще реализира големи икономии за стопанството и ще поевтини работата.

Необходими са бързи мерки и за укрепване счетоводството на МТС, което все още не е в добро състояние.

Въпросът с кадрите в МТС е също така много важен. Трябва да се открият още курсове, като особено се използват зимните месеци за повишаване квалификацията на трактористите и другите работници. Трябва да се прочистят вражеските елементи и да се постави началото на набиране кадри за МТС от ТКЗС.

Тук, на конгреса, аз искам да кажа, че в този момент у нас работят два курса, ръководени от старши механика и от инженера на сталинградския тракторен завод. (*Ръкопляскания.*)

Взаимоотношенията между МТС и ТКЗС трябва да се поставят на здрави основи. С разрешаването на въпроса за едрия земеделски инвентар, вторият въпрос, който отегчава отношенията между МТС и ТКЗС, са вредните настроения в някои ТКЗС-та за незаплащане на извършената от МТС работа. Необходимо е всички ТКЗС-та, съгласно изработения и приет от правителството договор, съевременно да заплащат на МТС извършената работа. За тази цел банката трябва да открие специални кредити на ТКЗС.

В съществуващите 71 МТС има всичко 16 партийни организации. Това е много сериозно подценяване, другари. Всяка МТС трябва да има партийна организация. Освен това тези важни решаващи предприятия трябва да си създадат политотдели, да назначат помощник-директори по политическата част, които да възглавяват както политическата подготовка на персонала на МТС, така също и политическата работа в ТКЗС.

ТКЗС трябва да набавят предимно конски инвентар, като запазят или набавят по един чифт работен добитък за всеки 150—250 декара земя, в зависимост от възможността за използване на машините. Голяма грешка вършат онези ТКЗС-та, които бързат да продават добитъка си, разчитайки изключително на машините. Работата с добитъка в ТКЗС ще заема все още голямо място до края на петилетката.

Особено важно за укрепването на ТКЗС е бързото и ударно изграждане на държавните земеделски стопанства през 1949 г. Държавните стопанства са една извънредно важна база на държавата в областта на селското

стопанство, които имат за задача да снабдяват ТКЗС както с расов разплоден материал, така и със сортови семена на ниски цени, поради което те се явяват решаващ фактор за повишаване на добивите в ТКЗС.

Селските партийни организации трябва сериозно да се погрижат за политическата просвета и възпитание на своите членове, да създават от тях съзнателни строители на социализма на село. Партията трябва да възпитава своите членове, бедните и средни селяни, в дух на непримиримост срещу капиталистическите елементи и с всички сили да подготвя борбата срещу тях.

Партията трябва да бъде здравето спояващо ядро в ТКЗС, около което да се обединят всички кооператори. Необходимо е партийците да укрепват трудовата дисциплина, да служат за пример на другите кооператори в това отношение. А трябва да подчертая, че все още има партийци, членове на ТКЗС, които в сезона на най-усилен полска работа, какъвто е случаят в с. Смилец, Панагюрско, се препичат на слънце, бистрят политика из кръчмите и с поведението си разлагат ТКЗС. (Смях.) Партиецът трябва да бъде образец на добър работник, активно да участвува в производствените бригади, съревнованието, в борбата за високи добиви, да бъде инициатор при въвеждането на новата агротехника, на новото тревополно сеитбообращение. Из средата на партийците, на членовете на СНМ ние трябва да издигаме нови кадри на село — председатели на ТКЗС, бригадири, трактористи, счетоводители, които имат решаваща роля във воденето и успеха на ТКЗС.

Освен това, другари, аз мисля, че измененията, които настъпиха в страната, и новите наши задачи, които стоят пред Партията, налагат във всички наши околийски комитети да има членове на комитетите, специално завеждащи ТКЗС. (Ръкопляскания.) Такива отговорници за ТКЗС трябва да има службата „Земеделие“ при Народните съвети, около които да се създадат околийски комитети за ТКЗС.

Създаването на ТКЗС и групирането на земята в големи блокове се явяват изключително важна предпоставка за приложението и развитието на нашата агрономическа наука. Сега нашите земеделски и скотовъдни научно-изследователски институти трябва непосредствено

да се свържат с ТКЗС и ДЗС, да доближат цялата своя научна работа до практическите проблеми на ТКЗС, да уточнят тревополните системи при различните култури, да установят поливни норми, да получат високодобивни сортове царевица, слънчоглед, ориз, памук и други; да получат сухоустойчиви и студоустойчиви ранозрейнни сортове, да получат и отгледат нови растения — каучуконосни, маслини, лимони и др.

Но за да бъдат тези задачи решени, необходимо е преди всичко нашите научни работници решително да скъсат с реакционната идеалистическа менделевско-моргановска агробиология, напълно разобличена и разбита в Съветския съюз.

В какво се състои същността на тази реакционна вайсманистка агробиология?

Вайсманистите твърдят, че измененията, които настъпват в растителните и животински организми под влияние на външната среда, не се предават по наследство. Според тях живите организми имат специални зародишни клетки, които предават наследствените качества от поколение на поколение без влияние на външната среда. А доколкото съществуват известни изменения в организмите, те са случайни, не почиват на закони, и човек е безпомощен да влияе целесъобразно за изменението на организмите.

В противовес на това реакционно и метафизическо учение израсна мичуринското учение в Съветския съюз, което е продължение и развитие на Дарвиновото учение. Според Мичурин и мичуринците придобитите качества под влияние на външната среда се предават по наследство. Мичурин и неговите последователи доказаха с многобройни примери от своята практическа работа, че човек може да влияе върху измененията на организмите чрез изменение на външните условия, на средата, чрез подбор и пр. Мичуринската наука — материалистическата биология — не само ни дава възможност да разкрием закономерностите в развитието на растителните и животински организми, но и да ръководим тяхното изменение съобразно нуждите на практиката, на селското стопанство.

Мичурин даде на съветското земеделие стотици прекрасни нови сортове плодове, ягоди и други. Неговото учение беше развито от Лисенко, който създаде ярови-

зацията на пшениците, лятното посаждање на картофите, откри стадийното развитие на растенията и пр. Благодарение на тези успехи на мичуринската наука не само се създадоха нови сортове растения, нови породи животни, но и много от тях отидоха далеч на север, където те никога не са виреели.

Мичуринското учение, развито от Лисенко, внесе истинска революция в агрономическата наука и разкри огромни светли перспективи за развитието на земеделието. То въоръжи научните работници и селските стопани с могъщи оръжия за създаването на нови високодобивни растения и високопродуктивни животни, поради което то има огромно значение за селскостопанската практика.

Как стои този въпрос у нас?

Тук аз искам да изтъкна, другари, че всички наши научни работници, без изключение, независимо от това, дали признават или не признават, работейки в областта на агробиологията, бяха в плен на реакционната Вайсманистка агробиология. Доколкото една група научни работници, като проф. Иван Иванов, проф. Даскалов, Йордан Милковски, д-р Кирил Павлов и др., бяха непосредствено свързани със селското стопанство и с неговите конкретни проблеми, практиката стихийно ги тикаше на материалистически позиции, без те да осъзнават това и без сами да могат да скъсат с идеалистическата биология. Стихийното им ориентиране към материалистическата биология им помогна да зарегистрират редица успехи. Така проф. Иван Иванов получи високодобивните пшеници № 16, 14 и 159; проф. Даскалов получи прекрасните сортове домати Заря x Комета, Куртовски x Комета, Пловдивска консерва, дини мраморни № 17, тикви 48 и други; Йордан Милковски — ранозрелите памуци Чирпан 38, Чирпан 78, и други; Д-р Кирил Павлов — пшеница № 11, ръж № 59, пивоварен ечемик № 103; Павел Попов получи пипери „Сиврия“ № 600, Калинковски № 805 и др. Също добри сортове получиха Гавраил Проичев, Жечка Жечева, Байлов, Павел Попов и други.

Преглеждайки обаче списъка на Министерството на земеделието за утвърдените нови сортове, се вижда, че убедените морганисти-вайсманисти, като проф. Михаил

Христов, проф. Генчев, Гена Папазова и други в последните 10 години не са регистрирали нито един нов сорт. Те са напълно откъснати от нашата земеделска практика, от задачите и проблемите на нашето земеделие и са напълно безплодни в работата си като специалисти. *(Оживление.)* В този списък няма регистрирани нови сортове и от такива наши учени като проф. Дончо Костов.

Вълко Червенков: И някои други.

Титко Черноколев: И не само Дончо Костов, но и редица други.

Другари! Нашата агробиологическа наука и в този момент не се е преустроила. Аз искам да ви дам един пример, който ще илюстрира с какво се занимават сега някои наши биолози. Така, биологическият отдел при Академията на науките, обсъждайки в този момент петгодишния стопански план, по предложение на проф. Буреш е решил — какво мислите — през петгодишния план да изследват врабчето. *(Оживление. Смях.)*

Правейки тези констатации, пред нас стои изключително важна задача да очистим нашата агробиологическа наука от реакционния вайсманизъм. Затова е необходимо преди всичко да подложим на задълбочена критика идеалистическата вайсманистка идеология и поотделно строго да разкритикуваме всички нейни носители в нашата страна. Ние трябва да помогнем на такива наши добри научни работници като проф. Дончо Костов напълно да осъзнаят дълбочината на своите грешки. Др. Дончо Костов работи дълго време в Съветския съюз и ние се надявахме, че той ще спомогне за внедряването у нас на материалистическата мичуринска съветска наука. За съжаление това не стана.

В големите спорове, станали в Съветския съюз между мичуринци и вайсманисти, др. Дончо Костов беше на страната на реакционерите вайсманисти. Всички негови изследвания се базират на съществуването на хромозомите и на неонаследяването на придобитите качества.

През 1937 година проф. Дончо Костов решително се обяви против яровизацията, един от най-съществените елементи на откритията на Лисенко. Отрицателното отношение на Дончо Костов към яровизацията беше изразено у нас в това, че той и до ден днешен не е направил

никакви опити за яровизирането на нашите пшеници, поради което през тази година, когато поради сушата ние не успяхме да изпълним есенния посевен план, ние не сме в състояние да подготвим яровизирана пшеница за посяване през пролетта. За тези негови реакционни схващания той бе остро критикуван от самия Лисенко както през 1937 год., така и в издадената от него през 1948 г. агробиология. (Стр. 139, 157.)

Проф. Дончо Костов работи у нас вече 10 години след завръщането си от Съветския съюз. Досега обаче неговата научна деятелност не е дала видима практически полза за нашето земеделие. Причината за това безспорно се крие в неговите неправилни схващания, в погрешните му методи на работа.

Вместо др. Дончо Костов да осъзнае своите погрешни възгледи на цялата своя досегашна деятелност и след станалата дискусия в Съветския съюз открито и честно да се разкритикува, в издадения от него доклад, изпратен в Министерството на земеделието, той се опитва да твърди, че стоял на мичурински позиции, но че само „тук-там“ има допуснати грешки и „неудачни“ формулировки. Досега проф. Дончо Костов не може да осъзнае, че той има не само отделни грешки, но че цялата негова деятелност е върху погрешни основи. Проф. Дончо Костов се опитва да замаже грешките си и да не си направи самокритика. Тази негова позиция не само не помага на него лично, но тя ще се яви едно сериозно препятствие за останалите наши научни работници да разберат и разкритикуват грешките си.

Ние, разбира се, не можем да бъдем съгласни и с др. проф. Игнат Емануилов, който по принцип правилно критикува, но не благоволява да си направи самокритика за своите грешки и не казва нито дума за себе си. (Смях.)

Партията иска както от др. Дончо Костов, който е директор на Централния изпитателен институт, така и от всички наши научни работници, да разкритикуват до дъно, без замазване и без остатък своите идеалистически морганистки схващания и да преустроят нашата агробиологическа наука върху основите на мичуринското учение, върху творческия съветски дарвинизъм. (Ръкопляскания.)

За пълното разкритикуване на вайсманистката агро-биология и на нейните носители у нас необходимо е да се организира специална дискусия, където подробно да бъдат разгледани всички въпроси.

Нашата задача не е сега да сваляме от ръководна работа научните работници, които са били привърженици на вайсманизма, тъй като всички научни работници у нас попадат под тази категория (*Оживление, смях*) и няма с кого да ги заменим (*Смях*). Ние обаче искаме от всички тях безусловно да разкритикуват своите грешки. Едновременно с това ние трябва да вземем твърд курс за издигането на нови млади кадри от мичуринци. (*Ръкопляскания.*)

Да свържем науката с практиката, с проблемите на нашето земеделие, да помогнем с всички сили за внедряването на агрономическата наука в ТКЗС, ето нашата най-голяма и най-благородна задача. (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата др. Боян Българанов.

Боян Българанов: (*От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.*) Другари и другарки делегати! Докладът на др. Димитров е едно ново мощно оръжие в ръцете на Партията, в нейната всекидневна работа и борба за изграждане на стопанските и културни основи на социализма у нас. С пределна яснота др. Георги Димитров дава точен и ясен отговор на всички проблеми от миналото на Партията, прави блестящ марксистко-ленински анализ на характера на победата на 9 септември и на обстановката след тази победа, и прави от всичко това изводи за нашата бъдеща работа и борба, за генералната линия на Партията, водеща към изграждането основите на социализма у нас.

Този доклад ще помогне и на нас, комунистите от войската, да си уясним ред въпроси, засягащи развитието и живота на нашата армия, да направим преглед и оценка на досегашната си работа, да видим достиженията и слабостите си и да определим ясно задачите, които стоят пред нас за разрешение.

Благодарение на правилната линия на Партията, особените грижи на Централния комитет и специално на др. Димитров към войската, ние имаме значителни успехи и постижения в изграждането на въоръжените сили на нашия народ. Преди всичко, с ред последователни удари

срещу реакцията войската бе прочистена основно от заговорниците начело с Дамян Велчев и други реакционни и фашистки елементи и командният състав бе попълнен с верни до смърт борци против фашизма. По този начин бе разчистен пътят за правилното развитие на войската и превръщането ѝ в действително народна войска, способна да брани народната свобода и независимост и да гарантира мира и безопасността на родината ни. Др. Димитров подчерта в своя доклад, че в тази жестока борба с реакцията твърде важна и решаваща роля изигра във войската помощник-командирският институт, състоящ се в огромното болшинство от верни синове на нашата партия.

Този обновителен процес във войската създаде всички благоприятни условия за поставяне цялото обучение и бойната подготовка на бойците и командирите на по-правилни основи. Днес нашата войска, без да среща пречки от когото и да било, се учи упорито от огромния боен опит на непобедимата Съветска войска и усвоява Сталинската военна наука как да се побеждава.

Успехите на Партията в борбата с реакцията създадоха във войската необходимите условия за поставянето на политическото образование и възпитание на правилни демократически основи.

Благодарение на това нашите бойци и командири днес се възпитават в дух на истински народен патриотизъм, което значи в дух на най-дълбок интернационализъм и на борба против великобългарския шовинизъм и национализъм, в каквито и маски да се явява той, в дух на ненавист към империалистите и подпалвачите на нова война, на безпределна обич и вяра в силите на лагера на мира, демокрацията и социализма, начело със Съветския съюз, в дух на ненавист към всяка експлоатация на човек от човека — в духа на социализма. Учат се нашите бойци и командири да се борят и изкореняват безпоощадно бюрократизма, канцеларщината, формализма, разхищаването на народни средства, да пазят военната тайна, да бъдат бдителни и да пазят като зеницата на окото си своето оръжие и държавното имущество, което им е поверено. В основата на цялостната военновъзпитателна система на нашата войска днес вече лежи марксистко-ленинската просвета.

Важна крачка напред по пътя на обезпечаването на бойната и политическа подготовка на бойците и командири бе направена с изграждането на войсковата политическа организация, така наречената ВОФ, и на организацията на Съюза на народната младеж във войската. Тези организации дадоха възможност преди всичко на комунистите и на съзнателната демократическа младеж във войската да заживеят организиран живот и да разгърнат по този начин всичките си сили за изграждането на нашите въоръжени сили. В тези организации се създадоха условия за правилното възпитание на комунистите и съзнателните младежи и за обезпечаване на тяхната предна ръководна роля при цялостното обучение на войската.

С една дума, войската заживя активен политически живот. За този активен политически живот ясно говори акцията за набиране на четвърта бригадирска войнишка смяна, която даде като резултат записването на повече от 12,000 бригадири, които със своята съзнателност, ентузиазъм, дисциплина и работоспособност учудиха всички ръководители на бригадирската работа. За тази политическа активност на войската говори и участието на бойци и командири в най-широки размери в подготовката на Петия конгрес на Партията и в събирането по-специално на доброволни начала на пари за купуването подарък един пътнически самолет за Партията, който ще бъде поднесен на бъдещия Централен комитет на 1 май 1949 година. (*Ръкопляскания.*) До преди започването на конгреса, в течение само на една седмица, бяха събрани от само 3—4 поделения във войската при пълнен, невиджан ентузиазъм над 12,500,000 лева за тази цел. (*Ръкопляскания.*)

Наред с всичко това обаче ние съзнаваме, и след доклада на др. Димитров още по-добре виждаме, че има още много и упорито да се трудим и борим с немалко трудности, за да издигнем войската на нужната висота. Все още не всичко у нас върви гладко и успешно. Все още ние проявяваме сериозни слабости в работата за нашата подготовка. Всичко, което бе казано от др. Димитров във връзка със слабостите на нашата партийна работа, се отнася в еднаква степен и за нас, партийните работници във войската. Борбата срещу тези недоста-

тъци и слабости е наш пръв дълг. Ние съзнаваме този дълг, водим борба с тези недостатъци в рамките на войсковата дисциплина и порядки и това е залогът за тяхното постоянно изправяне и ликвидиране. Докладът на др. Димитров в това отношение ще бъде за нас нов мощен тласък в движението ни напред.

Позволете ми, другари делегати, да кажа няколко думи по въпроса за отношението на титовата изменническа група към нашето съпротивително движение и към нашата войска и нейното участие в Отечествената война. Др. Димитров в своя доклад, както той умее да прави това, разобличи изменниците на марксизмо-ленинизма по въпроса за тяхното отношение към федерацията на южните славяни и към македонския въпрос. С това разобличение, покрай всичко друго, той стана изразител на дълбокото негодувание сред нашите участници в съпротивата, сред нашите партизани и партизанки по-специално, предизвикано от гаврата, която си позволиха с нечувана дързост и нахалство самозабравилите се от бесен шовинизъм и маниашка самовлюбеност изменници на социализма от типа на Темпо и подобни нему по отношение на нашето съпротивително движение.

Аз нямам намерение да опровергавам „обвиненията“ в страхливост и пр. нелепости, приписвани от Темпо и нему подобните на нашите партизани и партизанки, защото на подобни глупости ще се смеят не само хората, които ни познават, но и врабците, и то не само от нашите планини и полета, по които са действували българските партизани, но и от районите в Югославия, Албания и Гърция, където заедно с югославски, албански и гръцки партизани са действували и храбро са се били и български партизани. (*Ръкопляскания и възгласи „Ура!“*.)

Защо сме принудени ние да говорим по тия въпроси? Затова защото, притиснати здраво от разобличителната резолюция на Информбюро, изменниците на социализма от титовата клика отвориха старите тефтери като фалирали търговци, като баби, на които предстои да умират, и започнаха да се ровят в миналото, да хвърлят кал по всички линии и посоки върху всички останали, но само не върху себе си, за да могат по този начин да прикрият своето собствено предателство. Те се занимават извън-

редно много с миналата наша дейност през периода особено 1941—1944 година. Добре, щом стои въпросът да търсят те аргументи за оправдаване на своето предателство и за прикриване на своята измяна към Съветския съюз и към социализма, нека ни бъде позволено и на нас да погледнем на това минало и да видим, че и там, и в това минало, няма нито един факт, нито един аргумент, който да говори в тяхна полза. (*Ръкопляскания.*)

Ще се спра на основния и важен въпрос, който основен и важен въпрос Темпо с всевъзможни жонгльорства иска да прикрие. Основният и важен въпрос според нас е отношението на Темпо като представител на Централния комитет на ЮКП в Македония през 1943—44 г. към нашата партия, ръководител и организатор на нашето съпротивително движение.

Още от самото начало, при първата ни среща, те обвиниха нашата партия в „опортюнизъм“ и още оттогава Темпо като представител на Централния комитет на ЮКП определи своето отношение към нас. Когато му се припомни, че ние не сме изпратени там да третираме въпроса за „опортюнизма“ на нашата партия, а сме пратени да организираме обща борба против общия враг — фашизма, и неговите сателити в отделните страни, и че ако има такъв въпрос, той трябва да бъде отнесен на съответното място. Темпо замълча, без да се съгласи с това, и продължи своето отношение към нас като към опортюнисти. С това Темпо още тогава прикриваше, макар и твърде неудачно, своя национализъм и груб великосръбски шовинизъм. С целия шум, който сега се вдига на техния пети конгрес във в. „Борба“ и в ред специални книги, те целят не друго, а като хвърлят кал върху лицето на нашата партия, да прикрият своите националистически и предателски позиции както по македонския въпрос, така и по всички останали въпроси, третиранни в резолюцията на Информбюро.

Още тогава, когато действувахме заедно, съществуваха факти, които недвусмислено доказваха именно това. През цялото време както в Македония, така и в другите райони на много конференции, събрания и митинги Темпо не спомена нито дума за борбите на нашия народ, на нашите партизани, на нашата партия, въпреки че ние

непрестанно сме му напомняли това. Най-яркото проявление в това отношение бе през време на конференцията на Македонската комунистическа партия в с. Фуцани в Северна Гърция. Залата, където заседаваше конференцията, бе украсена с лозунги и приветствия, отправени към съседните партии, приветствие обаче към нашата партия липсваше. На въпроса, отправен лично от мен към инструктора на Централния комитет на ЮКП, на какво се дължи това, защо за нашата партия няма нито думица писана по стените, той отговори, че това е направено от тях напълно съзнателно, защото македонците, виждате ли, били привързани към нашата партия, а тяхната задача била да ги отклонят от тази привързаност и да ги привържат към югославската партия. Когато бе обърнато внимание на Темпо за тази постъпка и тази постановка като грубо националистическо проявление, в което няма нито грам интернационализъм, Темпо не само че не поправи положението, но след известно суетене по стаите дойде и заяви, че, видите ли, такъв лозунг не бил поставен, защото нямало хартия! (Смях.)

Отношението на Темпо и на всички като него към нашето партизанско движение страда от същата груба националистическа тенденциозност. Той отрича сега партизанското движение у нас — а и тогава правеше същото, гаври се с него, използва отделни факти и слабости, проявени от отделни хора или отреди и от тях кове оръжие срещу цялата съпротива у нас. Хвали се, че активните партизански отреди и бригади, които са действували по западните ни граници, които само признава за съществуващи в България, били създадени, видите ли, от него.

Всички обаче знаем, особено тези, които непосредствено са участвували в тези събития, че както батальонът „Христо Ботев“, бригадата „Георги Димитров“, така и всички други отреди и бригади по западната ни граница бяха създадени от работата на наши партийни другари и съгласно решенията на нашата партия, на нашия Централен комитет за отпочване на въоръжена борба вътре в страната и за преминаване на нашите войници от окупационните части към югославските партизани.

Командирът на батальон „Христо Ботев“, Дичо Петров, беше взет от редовете на нашата партия и като офицер на границата още при пристигането му там се свързва

с един народен учител в Македония, член на нашата партия. Нашият партиен другар Дичо Петров още тогава заработва за организирането на своите войници и впоследствие мина с войниците си организирано към югославските партизани.

Непосредствен ръководител, непосредствен организатор на тая работа бе комисарят на третата оперативна зона в Македония, др. полковник Трифон Балкански, възпитан от нашата партия. Като войник от българската войска през фашистко време той избягва и се присъединява към югославските партизани. Той поддържаше непосредствена връзка с др. Дичо Петров. Цялата политическа обработка на преминалите към партизаните войници беше организирана изключително от представители на нашата партия там. Буквално така стои въпросът и с бригада „Георги Димитров“.

Ето следователно по какъв начин този samozабравил се генерал в Югославия е „създавал“ нашите партизански отреди и партизански бригади по границите на България.

Същото отношение имаха титовци и към участието на нашата войска в освободителната война, в която тя даде своя скромнен принос под командуването на маршал Толбухин за освобождението на Югославия и за окончателния разгром на немските войски.

Както ви е известно, една от причините за разобличаването на ръководителите на ЮКП от Информбюро беше тази, че те упорито отричат огромната и решаваща роля на Съветския съюз и Съветската армия в освобождението на всички демократически държави, в това число и на Югославия от немското иго.

Към нас, то се знае, и към скромния принос на нашата войска в освобождението на Югославия, те се отнасят с високомерно презрение и по този начин дебело подчертават своя груб национализъм и шовинизъм.

Др. Димитров в своя доклад подчерта важната роля на участието на нашата войска в Отечестваната война за спасението на нашата родина. Не може да има никакво съмнение, че благоприятните условия, които бяха създадени за нашата родина от нашето участие в Отечестваната война, бяха също така много полезни и за самата нова Югославия, за югославските народи.

Обаче представители на ръководството на Югославската комунистическа партия, особено знаменитият Темпо, още тогава, в районите, където настъпваше нашата войска, имаха, без преувеличение казано, безобразно националистическо отношение и към нашата войска, и към нейното участие в Отечествената война. Те, без да мислят много, отричаха тогава всякакво значение на нашето участие във войната.

За да бъде съвършено ясно какво е значението на нашето участие във войната под командата на маршал Толбухин и какво допринесе нашата армия за освобождението на Югославия, позволете ми да ви цитирам един документ, който имам на ръка. Това е дознанието, произведено не от някой друг, а от югославския щаб, на германския генерал полковник Александър Льор, командувач на групата армии „Е“, които се оттегляха от Гърция през Македония. Това дознание е снето на 13 юли 1945 година. Този документ е предаден лично от югославски генерали на др. генерал Щерю Атанасов. В своите показания генерал полковник Льор заявява:

„Непосредствено преди оттеглянето си групата армии „Е“ беше формирана в пет корпуса с около 10 комплектни дивизии. Наред с дивизиите в Гърция се намираха още значителни самостоятелни части (полкове и дружини) както сухоземни, така и морски и въздушни войски. Съгласно приблизителната оценка, преди оттеглянето в Гърция се намираха около 300,000 войника сухоземна войска, 50,000 войника морски войски и 30—40,000 войника въздушни войски.“

Цялата тая армия мина по Вардарската долина и по още две направления и с цялата тая войска трябваше да се бие българската армия, участвувала в Отечествената война. Сам генерал полковник Льор казва:

„Главно боевете се водеха с българите. С боевете в Македония оттеглянето на армията беше задържано с 14 дни, което повлия на самото оттегляне, а така също и на изхода на битката за Северна Сърбия. Частите на групата армии „Е“ бяха определени да отбраняват Северна Сърбия. Аз лично трябваше да преместя своя щаб в Белград. Настъплението на Червената армия, от една страна, и забавянето на оттеглянето на групата армии „Е“

от Гърция — от друга, застави немското командване да измени първоначалния си план за оттегляне.“

Георги Чанков: (*Звъни.*) Другарю Българанов! Времето ви изтече.

Боян Българанов: Още една страница.

От този документ, другари, съвършено ясно се вижда каква роля изигра участието на българската войска във войната за освобождението на Югославия, срещу какви немски сили именно е воювала тя.

Между впрочем имаше отделни югославски ръководители още тогава, през време на войната, които имаха малко по-реалистично, малко по-друго отношение по въпроса за ролята и качеството на нашата войска. При една среща с генерал-лейтенант Коча Попович, състояла се в щаба на Втора армия в Пирот, при която се решаваше въпросът за започване операцията за Ниш, Коча Попович на въпроса от наша страна, готови ли са да изпълнят своето искане да влязат те в Ниш, а не българската войска, той недвусмислено заяви, че те не само че нямат сили да вземат Ниш, но и че не могат да отговорят на нашето искане да обезпечат поне десния фланг на нашата Втора армия.

Това обаче не попречи на самия Коча Попович и на останалите югославски ръководители в районите, където действуваше нашата армия, да имат безобразно отношение към нея. Те не позволиха на генерал Козовски да говори в Куманово, въпреки че го знаят, че е комунист. Докараха отношенията с генерал Копчев, помощник командир на IV армия, до остър, невъзможен конфликт. Не искаха още тогава да признаят никакви заслуги на нашата войска за освобождението на Югославия. Създадоха остър конфликт при превземането на Ниш по въпроса, кой да вземе трофеите, като отричаха на нашата войска правото да вземе поне едно парченце от трофеите, които бяха завоювани от самата нея.

През време на конфликта за трофеите се случи нещо, което съм длъжен да припомня. В един разговор, когато се постави въпросът за трофеите, генерал Попович в присъствието на един друг представител заяви категорично, че щом ние сме поставили постове пред германските складове, ние сме фашистка, грабителска, завоевателна войска.

Аз, в качеството си на пом. командир на II армия, бях принуден да му заявя категорично, че не мога да присъствувам на разговор, където нашата войска се третира като фашистка войска, и напуснах демонстративно тази среща. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

През цялото протежение и през всички населени места, през които минаха нашите войски, не можахме да видим нито един лозунг, който да говори за правилното братско отношение към българския народ, към българската войска, към нашата партия и особено към др. Георги Димитров. С това аз съвсем не искам да кажа, че самият народ, самите югославски партизани са имали такова отношение към нас. Напротив, нашата войска през това време беше предмет на истински братски народни чувства от страна на югославското население и особено от страна на македонското население. Обикновените югославски партизани и партизанки и техните по-средни партизански командирски кадри се отнасяха и продължават да се отнасят със същата любов към нашата войска, към нашите партизани и партизанки, както когато ние действахме заедно с тях. *(Бурни ръкопляскания.)*

Ние знаем, че тази кална кампания, която се води сега по адрес на нашето партизанско движение и нашата съпротива, по адрес на нашата армия, че тя цели да хвърли прах в очите на тоя народ, да хвърли прах в очите на това население, на тези бойни другари, рамо до рамо с които ние сме се били против нашите общи врагове, искайки по този начин да ги заблудят, да ги опълчат против нашата армия, против нашата партия и народ и по тоя начин да укрепят своята предателска позиция.

Напразно обаче те се мъчат, да сторят това. Ние можем смело де им заявим, че братството и единството, което се е създавало в страхотните страдания и мъки на партизанската борба, в общото кръвопролитие, в борбата против фашизма, че това братство и единство не можеше да бъде разрушено от никаква сила и още по-малко — от такива предатели като тях. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

На в. Каймакчалан и по пътя към Добро поле ние намерихме една запустяла поляна, на която ни заведоха македонски овчари, където около 200 български и сръбски войници през съюзническата война бяха намерили

своята смърт. Там намерихме много непогребани техни зелениясали кости, оглозгани от чакалите и вълците. Над тия кости отгоре ние, българските, гръцките, югославските и македонски партизани, сме дали клетва, че никога няма да се борим помежду си, че няма да допускаме враждуване между братя и че няма да позволим да се измени на тая клетва. На тая клетва не могат да изменят тия партизани, които там са били и които са се били рамо до рамо с нас в най-тежките борби против фашизма, против техните и наши неприятели. (*Бурни ръкопляскания.*)

С това ние съвсем не искаме да кажем, че ако югославските ръководители имаха такова отношение към ролята на нашата войска в Отечествената война и ако сега ние твърдим и искаме да докажем, че нашата войска е участвувала в тая война, съвсем не искаме да кажем, че самите югославски партизани не са воювали с нас, че те нямат заслуги за освобождението на Югославия и поспециално — за Македония.

Ние сме длъжни отгук да декларираме, че рамо до рамо с югославските партизански бригади, с югославските партизански отреди, рамо до рамо ние воювахме заедно не само преди 9 септември 1944 г., но и рамо до рамо и в Отечествената война в пълно братско боево единство. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*) Всички тия отреди, партизански бригади, които са участвували тогава в тези боёве, не могат да не помнят нашето бойно сътрудничество и другарство. Това другарство го забравиха само югославските ръководители. С това си поведение югославските ръководители от титовата клика доказват по безспорен начин, че са затънали до шия в блатото на национализма и шовинизма и са тръгнали по пътя на окончателно скъсване с лагера на демокрацията, на социализма начело със Съветския съюз, по пътя на присъединяването към лагера на реакцията и империализма. (*Бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата за приветствие др. Алфредо Варела, представител на Аржентинската комунистическа партия. (*Бурни и продължителни рокопляскания.*)

Алфредо Варела: (*От трибуната, посрещнат с бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Скъпи другарки и другари!

Чувствувам се безкрайно щастлив за високата чест да поднеса на този величествен конгрес на Българската работническа партия (комунисти), член отред на героичния български народ, солидарния, братски и борчески поздрав, който ви изпраща Централният комитет на Аржентинската комунистическа партия. *(Много бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Отдалечени сме доста на картата, другари, обаче вашата съдба никога не ни е била чужда. От Аржентина ние следим продължителната борба на българския народ — преди и през време на войната, — неговата мъжествена съпротива, тържеството на Септември 1944 година и неговите усилия, за да изгради настоящата народна демокрация, ръководена от Комунистическата партия и от героя от Лайпциг, др. Димитров, когото ние адмирираме. *(Бурни ръкопляскания.)*

Най-напредничавите слоеве на аржентинския народ вярват във вас и пожелават на България бърз и победоносен марш към социализма. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

За нещастие, голяма част от нашия народ е зле информиран върху онова, което става в България и в останалите страни с народна демокрация. Вината е в мътната и лъжлива пропаганда, вдъхновявана от големите империалистически информативни агенции.

Почти цялата латино-американска преса участва в този заговор против освободените страни в Европа. В нашата страна само ежедневникът „Ла Ора“ и седмичникът „Ориентасион“ — официални органи на нашата партия, извършват една упорита разяснителна работа, като дават обширни сведения върху тези страни, запознавайки читателите с извършените дълбоки реформи, разказвайки за постигнатите успехи от страните с народна демокрация в техния поход към социализма.

Като директор на в. „Ла Ора“, аз ви нося също и поздравите на нашия вестник. *(Бурни продължителни ръкопляскания)*, като ви обещавам, че ще продължим да се борим ежедневно, за да разрушим завесата от лъжи, чрез която империализмът иска да скрие новия

живот, който тук вие изграждате неуморно. (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Те няма да успеят да излъжат нашите народи! Няма да могат да им превържат очите и да им попречат да видят онова, което става в свободна Европа. През изминатите 30 години те систематически клеветяха великата руска революция, като се мъчеха да дадат една фалшива представа за нея, за нейните с нищо несравними подвизи, извършени от съветските трудещи се. И въпреки всичко, империалистите не успяха да изкоренят доверието, ентусиазма и вярата, които вдъхва на милиони човешки същества Съветският съюз, нито уважението и обичта, които се манифестират навсякъде към великия ръководител на прогресивното човечество — др. Сталин. (*Ръкопляскания.*)

Сега историята на интриги и клевети се повтаря, но този път против страните с народна демокрация. Но въпреки монополизираниите в служба на тръстовете преса, радио и кино, империалистическата пропаганда ще се провали. Джобовите на лъжата са натъпкани с долари, но както казва поговорката, нейните крака са къси. (*Ръкопляскания.*)

Вие, другари, знаете защо те лъжат. Те лъжат, защото ги е страх. Опасяват се нашите народи от Южна Америка да не опознаят вашия победоносен опит. Страхуват се те да не се научат и тогава тяхната борба за освобождение да придобие нов гласък.

Това става, защото разликата е прекалено голяма. Докато тук се извършва аграрна реформа, в моята родина 1,600 души едри земевладелци, само 1,600 души феодали и чуждестранни акционерни дружества, притежават 300 милиона декара земя (*Оживление*), т. е. почти 200 хиляди декара земя на всеки човек! (*Голямо оживление.*) По-голямата част от земята е заграбена от онези, които не я работят, и следователно селяните и земеделските работници живеят сред вечна несигурност и вечна криза. Докато у вас е спасено националното богатство, докато индустрията е притежание на колектива, в моята страна чуждестранните монополи — английски и североамерикански, — също шепа местни капиталисти, са господари на електрическата енергия, железниците, индустрията и всички по-големи индустриални предприятия. Те натрупват

свърхпечалби, които достигат до 500% от вложения капитал, но се противопоставят на исканията за увеличаване надниците на работниците. А когато работниците протестират, техните стачки биват обявявани за нелегални и членовете на синдикатите, обвинени в саботаж, биват затваряни и преследвани. Най-после докато у вас равнището на живота на работници и селяни постоянно се повишава, там се понижава все повече и повече.

Това положение е много по-трагично в останалата част на Южна Америка. Разчитайки на съучастничеството на местната олигархия, янките заграбват петрола, селитрата, медта и калая, текстилните суровини и всички други видове суровини от жизнено значение за страните ни, като в замяна ни заставят да купуваме на високи цени техните обработени произведения. Нашите природни богатства са поглъщани на големи хапки. Потта и кръвта на работниците се котират в долари.

Но нашите народи не понасят кротичко тежкото си положение. В цяла Америка борбата става все по-упорита, другари, и все повече се засилва съпротивата против общия нападател — Уол стрийт.

Янките са принудени да се опират на сервилни правителства, които изпълняват директни заповеди от Вашингтон и ликвидират с кръв и огън народните свободи. Това става в Бразилия на тирана Дутра, това става в Чили с предателя Гонзалес Видела, наречен „Малкия“. Янките са принудени да поддържат кървави режими, като този на Наталисио Гоназа Гонзалес и неговия „Гион Рохо“ — „червеното тире“, значката на фашистката група там — в Парагвай, и този на Трухижо в Санто Доминго. Понеже не може да понася нито най-далечната прилика на демокрацията в латино-американските страни, Уол стрийт вдъхновява военни преврати, за да налага диктатурата на камарилата, която обслужва послушно неговите интереси. Така това стана преди няколко месеца в Костарика и наскоро — в Перу и Венецуела.

В Парагвай са убивани ежедневно комунистите и най-добрите народни синове. В Чили нашите другари и други прогресивни граждани страдат в огромни концлагери. В други страни на континента се отговаря със затвор и куршуми на масите, които искат подобрене на мизер-

ното си съществуване или се опитват да се освободят от потисничеството.

Кръвта на Латинска Америка тече неспирно от тази голяма рана. Нейните страдания и нейните борби често не се познават навън, в чужбина, защото пресата, контролирана от тръстовете, ги укрива старателно. Но вие, другари, трябва да знаете, че там именно съществува истинска „железна завеса“. Там има истински „полицейски държави“.

В моята родина положението е още по-сложно, защото правителството още не се е подчинило покорно на империалистическите заповеди. Обаче то се колебае и понякога отстъпва.

Аржентинската комунистическа партия възглавява народните борби за по-добър живот, за аграрна-реформа, за истинска национална независимост и прави упорити усилия, за да групира всички прогресивни сили, включително и масите, които следват председателя Перон, в един голям национален освободителен фронт против земевладелческата олигархия, едрите капиталисти и империализма. Бойният дух на аржентинските работници в тази борба се развива и засилва.

Из цяла Латинска Америка антиимпериалистическият устрем расте и се разпростира като могъща вълна. Комунистите, макар и обявени в нелегалност, в много южноамерикански държави са преследвани, затваряни измъчвани, но те ръководят народните движения и подготвят великия ден на освобождението.

В скоро време в Мексико ще се състои един голям континентален конгрес за мира, за демокрацията и против империализма. Там всичките прогресивни сили от Северна и Южна Америка ще си подадат ръка и ще изработят обща програма, за да започнат общата борба за освобождение. *(Ръкопляскания.)*

Могъщите американски тръстове, изгонени от тази част на Европа, изгонени от Китай, искат да засилят експлоатацията на Латинска Америка, искат да усоят нейната територия с военни бази и да използват нейните мъже като пушечно месо във войната, за която мечтаят войнствените господари от Уол стрийт. Знаем, че за Южна Америка ще настъпят още по-горчиви, по-тежки часове, но също сме сигурни, че народите в нашите страни, ръководени от работническата класа, ще извършат

толкова желаната аграрна и антиимпериалистическа революция като първа крачка към по-човешки живот.

Империалистическото могъщество има глинени крака. Благодарение на Съветския съюз и на страните с народна демокрация международното положение се изменя решително в полза на силите на мира и на прогреса. *(Ръкопляскания.)*

Латинска Америка се чувства подкрепена и защитена от онези, които съумяха вече да се освободят от местните и чужди експлоататори; от онези, които вече изпъдиха империализма, който продължава да ни притиска.

В тези радостни дни на вашия Пети конгрес Аржентинската комунистическа партия изразява към българските си другари своята гореща солидарност, като им пожелава нови успехи, които ще означават един могъщ принос за освобождението на нашите родини. *(Ръкопляскания.)*

Да живее Съветският съюз — световна крепост на мира, защитник на свободата и независимостта на всички народи! *(Ръкопляскания.)*

Да живее Сталин! *(Всички стават. Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Да живее Българската работническа партия (комунисти) и нейният водач, др. Г. Димитров! *(Ръкопляскания.)*

Да живее бълг. народна демокрация! *(Ръкопляскания.)*

Да живеят народните демокрации на Полша, Чехословакия, Унгария, Румъния и Албания! *(Ръкопляскания.)*

Да живее международната солидарност между народите, които се борят за благоденствие, независимост и за комунизма! *(Ръкопляскания.)*

Георги Чанков: Другари! Две съобщения:

Днес в 2 ч. и 30 м. се открива в кино „Москва“, пл. Народно събрание, изложба: „Бойният път на Българската Комунистическа Партия“.

Поканват се желаещите другари да участвуват на откриването.

Второ съобщение. Работниците от Сопотската фабрика са изработили и подаряват на Партията по случай Петия конгрес компресор и въздушен чук, изложени при входа на театъра. Желаещите могат да ги видят. *(Ръкопляскания.)*

С това закривам предобедното заседание на конгреса.

След обед заседанието започва в 3 ч. и 30 м.

(Закрито в 13 ч. и 8 м.)

ПЕТО ЗАСЕДАНИЕ

СЛЕД ОБЕД

22 декември 1948 г.

(Открито в 11 ч. и 30 м.)

Георги Чанков: (*Звъни.*) Откривам следобедното заседание на конгреса.

Има думата др. Васил Късовски от Видин. Да се готви др. Васил Топалски от Плевен.

Васил Късовски: (*От Видин.*) Другари и другарки делегати и делегатки на историческия Пети конгрес на нашата партия! Ние изслушахме историческия и програмен доклад на нашия вожд и учител др. Георги Димитров, който за нас се явява настолна книга, защото др. Димитров осветли изминатия борчески път на нашата партия по ленински и сталински. Сега ние смело можем вече да кажем, че основите на историята на Българската Комунистическа Партия са положени. Ние одобряваме политическия доклад на Централния комитет, изнесен от др. Георги Димитров, и се задължаваме да го изучим с членовете на нашата партия от Видинска околия, така че да не оставим нито един комунист да не го усвои.

Говорейки за ръководната роля на нашата партия, особено сега в преходния период от капитализма към социализма, в разгънатото грандиозно строителство, в първата Димитровска петилетка, трябва да проверим правилно ли работихме ние в това направление и дадохме ли възможност на нашата членска маса високо да издига тази предна ръководна роля на Партията. Др. Димитров в своя доклад съвършено правилно, достатъчно критично и самокритично постави въпроса: „Можем ли обаче със спокойна съвест да кажем, че в нашата партия има пълно единодействие отгоре надолу?“ И отговори: „За жалост не можем да кажем.“ Този въпрос е поставен правилно

и ние трябва да намерим мъжество, да не се боим, а смело и с всичката си сериозност и грижа да покажем в какво именно ние виждаме тази несвързаност отгоре додолу в нашата партия.

Другарят Димитров дава отговор, и то правилен, там за губернаторчетата, за миналите заслуги, за намиращи се чужди хора и т. н. в нашата партия. Всичко това е вярно и ние, видинските комунисти, имаме грях в това направление и аз лично съм допуснал такива грешки, за което справедливо съм и наказан от нашия Централен комитет. Но мен ми се струва, че има и други въпроси, които ако сега тук не отбележим, то занапред само ще спъваме своята работа.

Има въпроси, които спъват по-яркото изпъкване на ръководната роля на Партията в изпълнение на важните стопански задачи, които не са отбелязани в доклада.

Има членове на нашата партия, които спъват изпълнението на важни мероприятия на нашето Димитровско правителство, и то не само отделни членове, а и цели организации. Това е факт. Това и ние, във Видинската околийска партийна организация, сме имали и сега все още имаме. Главните причини за това са: чуждите в нашата партия, кариеристични и кулашки елементи, особено слабата марксистко-ленинска подготовка на другарите. Това е вярно, И по него спор и възражение не може да има. В това направление др. Димитров даде много ценни указания. Такива даде и XVI пленум на нашия Централен комитет.

Сега ние трябва да помислим как именно да избегнем за в бъдеще тия грешки и да не дадем възможност на такива елементи да въвличат по тоя път онези другари, които са слаби откъм партийната марксистко-ленинска подготовка. Да дадем възможност и оръжие в ръцете на цялата организация да заеме предна ръководна роля в изпълнение на държавните и партийни задачи, от една страна, и да бием решително и навреме по тези елементи, от друга страна.

В какво отношение още нямаме единодействие и как то пречи за проявата на ръководната роля на Партията по места? Мен ми се струва, че нас по места много ни мъчи бюрократическата и чисто канцеларска практика по някои важни за страната наредби, имащи огромно зна-

чение и засягащи работата ни с най-широките народни маси. И когато тези наредби се пуснат, обнародват, без да са минали през основата на нашата партия, първичните организации или пък околийските комитети — за да се усвоят, допълнят, ако е нужно, или изменят — срещаме големи трудности и тук се проявяват тези именно враждебни настроения, ако щете, и саботажни тенденции и атаки, и то от наши партийни хора или организации. Как мислите, другари, кога е по-уместно и леко да се даде отпор? Тогава ли, когато се обсъжда проектът за наредбата от Партията, или когато тази наредба, която засяга най-широки народни маси и трябва да се изпълнява от страна на Партията, падне отгоре наготово и често пъти с грешки? Смятам, че е по-добре да се обсъди, допълни, одобри още в проект, предварително, за да се въоръжат и бъдат наясно партийните хора по нея, които именно ще я провеждат. И когато тази наредба бъде обнародвана, партийната организация вече напълно подготвена да я разясни не у себе си, а сред широките трудещи се маси. Тогава разните маловери са вече назад, а членовете на нашата партия имат ясна представа и са усвоили задачата, знаят къде и как да работят за нейното изпълнение и тя е вече тяхна партийна задача.

Помните, другари, какво беше положението с наредбата за слънчогледа през 1947 г., когато се дадоха три наредби. А министерското постановление за хлебните дажби от август т. г. не беше ли допълвано и изменявано на няколко пъти, след като се внесоха паника и смущение, особено сред някои невключени трудови елементи. Представете си в какво положение се намирахме ние, партийните работници в околийските комитети — ако може да се каже като с вързани очи, или както казва народната поговорка: „Гледахме като теле в гръмотевица“. (Смях.) Няма да сгрешим, ако кажем, че от тази бюрократическа практика, и то не само по тия въпроси, а и за фасула, и за вълната, млякото и други въпроси страдахме не само ние, а и други партийни организации, пък ако щете, и стопанският план.

Предлагам за в бъдеще да се внедри в практика и да не се спъва ръководната роля на нашата партия — всички такива наредби, които засягат най-широките народни маси и ангажирват цялата партия (за зърнените

храни, слънчогледа, вълната, млякото и др.), да се разглеждат предварително в партийните комитети поне и на закрити партийни събрания в проект, който да се одобрява, допълва и разучава от членовете, който ще ги въоръжи и подготви за тяхното изпълнение. Такова обсъждане на тия въпроси с широкото участие от трудещите се чрез Партията е и по-демократична форма на управлението.

Др. Георги Димитров каза: „Контрол, проверка на изпълнението е един от решаващите фактори за всеки наш успех.“ Ние във Видинска околия организирахме такава проверка заедно с Отечествения фронт. Ето как е организирано угояването на нарядни свини за държавата. Какво констатирахме? В с. Балей, Видинско, пълномощникът на народния съвет, земеделец, Диониси, си е позволил да маркира за държавата шест прасета по 10 кгр., 8 прасета по 15 кгр. и 7 прасета по 20 кгр., като е оставил на стопаните по 400 кгр. царевица, а у същите стопани намерихме по една или две вече угоени свини от по 200 кгр. Ясно, материалната база на черната борса е налице. Затова е необходима системна проверка от административните органи.

Крайно необходимо е сега, когато ние през грандиозната Димитровска петилетка си поставяме и тая задача, да ограничим и задушим вражеските и кулашки елементи, да се прегледат и пригодят редица закони така, че да можем най-бързо, навреме и с нужния ефект, без дългите срокове на съдебните процедури и обжалвания, да накажем по съдебен ред всички вредители и саботьори. Има такъв случай във Видинска околия, а може би и на друго място в страната да има такива случаи: това лято, по вършитба, вследствие на престъпна немарливост и саботаж изгоря на хармана една вършачна гарнитура и 2,000 снопа пшеница. Ние искахме в интереса на бдителността да организираме бързата съдебна процедура за няколко дни, но ни вързаха ръцете законните положения, които предвиждат двуседмични срокове и виновният едва неотдавна бе съден.

Сега няколко думи по въпроса за нашия печатен орган, „Работническо дело“. Нашият партийен орган много често дава непроверени и неотговарящи на истината информации. Така през август 1947 г. „Работническо дело“ на първа

страница, курсивирано, съобщава за добрия опит, изпълнение на наредбата по вършитбата, като поставя на първо място Софийска област за пример. Какво се оказва? Софийска област овършава най-късно и при масово нарушение на наредбата. „Работническо дело“ и досега няма добре изграден работническо-селски кореспондентски актив, който да му дава вярна информация.

Другари, не мога да се въздържа и нека простят нашите техници във вестника, но ето сега на нашия славен конгрес в специалните броеве на „Работническо дело“ няма почти нито едно сполучливо клише както на масова, така и на еднолична снимка. Би трябвало да се подобри вестникът в неговото техническо оформяване.

И накрая, другари, натоварен съм от Видинската околийска предконгресна конференция и трудещите се от цялата околия да поздравя конгреса и славния Централен комитет, начело с др. Георги Димитров, с предсрочното изпълнение на своите планове на 11 индустриални предприятия, също и с изпълнението на основните селско-стопански задачи в чест на Петия конгрес.

Трудещите се от нашия край с невиждан ентузиазъм ми поръчаха да ви предам, др. Димитров, техните уверения, че ще бъдат предсрочно изпълнени всички поставени от вас и нашата партия задачи. Нашата околия, трябва смело да се каже, вече източил своите оръжия за изпълнение с Димитровски темпове всички решения и планове, които ще приеме конгресът. *(Ръкопляскания.)*

Георги Чанков: Има думата др. Васил Топалски. Да се готви Иван Николов от Крумовград.

Васил Топалски: *(От Плевен. От трибуната.)* Другарки и другари делегати! Не може да не изкажа възхищението си от доклада на др. Димитров, който по блестящ начин дава марксистко-ленинска оценка на историческия път на нашата партия и нашата страна, оценка на Деветосептемврийското въстание и промените, които извършихме в държавния, политическия и икономически живот на нашата страна, доклад, който разкрива пътя за построяване социализма у нас и задачите на Партията в изпълнението на това велико дело.

Одобрявам от името на нашите делегати и доклада на др. Червенков.

Другарки и другари! Всичко, което ние постигнахме досега у нас, постигнахме благодарение на всеотдайната работа на нашата партия, като организация, като преден отред и единен боеви щаб на работническата класа и трудещите се у нас. Другарят Сталин казва: „След като е набелязана правилна политическа линия, $\frac{9}{10}$ изпълнението зависи от организационната постановка.“

От това, какви са нашите организации и как ще поставим въпроса организационно, ще зависи и за в бъдеще провеждането на правилната партийна линия.

Между другото др. Димитров отчете в доклада си, че след 9 септември Партията стана притегателен център за всичко по-активно и по-прогресивно и силно нарасна. Няма село, няма квартал, няма фабрично предприятие и строеж, където да няма първична комунистическа организация. Наред с това др. Димитров отчете, че недостатъчен е процентът на работниците и жените в Партията, че наред със здравите комунисти в Партията се промъкнаха нездравни кариеристични елементи, които разяждат отвътре Партията, че критиката и самокритиката без оглед на лицата не е станала оная движеща сила на партийното развитие отгоре надолу.

Какво е състоянието и как работят нашите партийни организации?

В града и околията ние имаме 52 селски организации, 24 в ТКЗС-та, 22 фабрични, 22 учрежденски, 6 транспортни и 7 в трудово-занаятчийски производителни кооперации, 12 квартални организации. Партийните организации по предприятията израснаха през този период като бойки единни организации, които винаги, когато Партията ги е повиквала, са се отзовавали. Те, особено напоследък, се занимават задоволително с производствените въпроси на предприятията. Всеки комунист в металното предприятие „Вапцаров“ или „Коларов“, от Плевен, или текстилните предприятия знае добре какво и как и какви производствени задачи стоят пред тях, така и как ще се развие предприятието. Особено мобилизиращо действа за комунистите в тия предприятия уясняването перспективата на развитие на предприятието. В резултат от правилното поставяне на въпросите за производството от организациите, по-специално решението на нашата годишна конференция за изпълнение плана в 11 месеца, в резултат на

добрата работа на директорите-комунисти, ние имаме 16 предприятия, в които годишният план е изпълнен през септември, октомври и ноември, въпреки тежката криза за електрическа енергия.

Организациите в предприятията обаче недостатъчно се занимават с просветна работа, за овладяване историята на Партията, за овладяване на марксизмо-ленинизма. Често събранията на фабричните партийни организации приличат на професионални събрания.

При кварталните организации се получава обратно. Често щом няма беседа или въпрос, поставен от Градския комитет, партийните ръководства не намират с какво да занимават организациите. Въпросът за благоустройството на квартала, за снабдяването на кварталците с топливо и други, за сеитбата и др. такива рядко се поставят по самоинициатива.

Редовни и дисциплинирани организации са учрежденските. Техният живот се подобри след реорганизацията на държавния апарат и вкарване на по-здрави партийни другари в администрацията. При тях по-добре е поставена просветната работа. От тях вземаме беседчици за просветната работа по кварталните и други организации. Тия организации все още не са поставили в центъра на своята работа борбата с бюрократизма, борбата за подобряване на нашата администрация.

Смятам, че от казаното дотук следва, че за да проведем на дело в живота решенията, които ще вземе нашият конгрес, необходимо е:

1. Постоянна грижа на околийските и градски партийни комитети за даване пълнокръвен живот на нашите първични партийни организации, за да могат те да изпълнят задачите, които Централният комитет и нашето правителство поставя за изпълнение на стопанския план, за полагането грижи за материалните нужди и повишаване социалистическото съзнание на средата, в която работят нашите организации.

2. Централният комитет чрез пресата и инструкторите още по-добре да организира обмяна на практически опит на различните първични партийни организации — селски, фабрични, учрежденски и др.

Нашата градска организация след 9 септември силно нарасна. От 67 члена преди 9 септември градската ор-

ганизация в настоящия момент има 2,762 члена. 50% от тях са работници, 20% служаци, 9% свободни професии, 8% занаятчии, 2% дребни търговци и 2% земеделски стопани. Жените представляват 20% в нашата организация. Съставът на организацията подобрихме, вслушвайки се постоянно в указанията, давани от Централния комитет. Разбира се, ние веднага трябва да признаем, че много малко сме правили за предварителната подготовка на хората, които влизаха в Партията. Най-често биваше така: приемаха се тия, които сами идваха в организацията, или тия, които ние викахме, като проявили се работници в профорганизацията или производството.

При това положение в организацията влезнаха редица чужди и враждебни на Партията елементи, които разяждаха партийната организация отвътре.

Изпълнявайки инструкцията на Централния комитет, проведохме обследване на някои боледуващи и всички останали организации. Установи се, че действително в редица такива организации има вражески елементи. Например във фабрика „Лев“ ние установихме, че двама членове на партийното ръководство са бивши полицаи. Във фабрика „Електра“ секретарят на първичната организация 8 години работил като най-близък и доверен човек на бившия фабрикант, нездрав в битово отношение, с болни амбиции да стане директор — тормозеше дълго време организацията. Тях ние изключихме.

След обследването се подобри нашата работа в Тръстеник, където бяха изключени 6 души, в Беглеж — където стана обследване и бяха изключени 6 членове, Долни Дъбник — където бяха изключени 9 членове от партийната организация.

В тоя момент проверката и прочистването на всички наши партийни организации продължава.

Всичко това бе съпроводено с обстойна проверка на всеки член и широка разяснителна работа. То активизира голяма част от партийните членове.

В нашата плевенска организация след 9 септември особено остро стоеше въпросът за включване на работа на по-стари партийни другари. Това винаги е стояло пред очи както на Областния комитет на Партията — докато областта съществуваше, така и пред Градския комитет. И ние имаме значителни резултати в това направление. Днес другари като Христо Градинаров, като Васил Та-

бачкин, Иван Кантарджиев, Христо Василев и др. са членове на партийния комитет и заемат отговорна стопанска и административна работа. Те влагат всичките си сили за укрепване на партийната организация и изпълнение на задачите, които стоят пред Партията.

Имаше и такива другари като Цочо Генов, които под маската на това, че се борят за защита на старите кадри, за зачитане делото на Тодор Луканов и пр. водеха борба срещу най-изпитани другари от Областния партиен комитет, а в настоящия момент — срещу градското партийно ръководство. В същото време на него нищо не му пречеше да защитава в съда легионерски процеси, да защитава национализирани индустриалци, да хули пред съда народната милиция и нашата народна власт, а на публични събрания и на други места да демагогствува по въпроса за снабдяването например на земеделските стопани наравно с работниците, за оземляването на безимотните плевенски граждани и пр.

В известни моменти той успяваше да внесе смущение в някои кадри на градската организация. Това се дължеше и на невзимането навреме конкретно и твърдо отношение от страна на партийното ръководство към неговите грешки. Напоследък партийното ръководство постави ясно въпроса за неговите грешки и разлагаща дейност и организацията му го изключи.

В тая връзка искам да подчертая огромното значение на доклада на др. Георги Димитров. Той дава ясна оценка за развитието на Партията в различните периоди. Околийският и градският комитет трябва да положат специални грижи за усвояване на тая оценка на историята на Партията както от ръководните другари, работили през сектантския период, така и от старите другари, работили през тесняшкия период, за да могат те всички да усвоят вярната партийна линия и се разоръжат от непартийни, неленински схващания, каквито са имали в миналото, за да могат да се включат активно за провеждане на решенията, които нашият конгрес ще вземе.

С няколко думи искам да се спра малко и на методите на ръководене.

Съвсем основателно др. Димитров поставя въпроса за ликвидиране на метода на командване, на администриране в Партията.

До поставянето на решенията на XVI пленум пред нашите организации той наистина не бе ликвидиран у нас. Така например имаше случаи, когато цял месец партийното бюро и партийният комитет нямаха заседание. Работите на организацията се ръководеха и решаваха от двама-трима другари в ръководството. Съберат се, разменят мисли и решат: „Бюрото реши...!“ С тая практика ние полагаме усилие да ликвидираме. Сега партийното бюро има редовно заседание. Всички по-важни въпроси се решават от комитета.

Практикува се също така напоследък особено на широко свикване съвещания с активите на Партията, съвещания творчески, а не съвещания, на които да съобщаваме решенията на партийното бюро, които трябва да се провеждат от организациите, съвещания, в които да се обсъдят някои въпроси за тактическата работа на комунистите в отделните сектори.

Тия съвещания особено помогнаха за разгръщане на самоинициативата на организациите и на някои комунисти по места за обмен на опита на партийните организации.

В заключение ще кажа: в чест на конгреса нашата организация разви значителна дейност, като изпълни всички поети обещания пред Централния комитет и др. Димитров.

Организацията още повече укрепна и се сплоти около линията на Централния комитет на Партията.

Ние може да изкажем уверение пред конгреса, че с още по-голяма сила и енергия ще заработим за сплотяване организацията, за изпълнение на ония задачи, които конгресът и др. Димитров ще поставят пред нас и цялата партия. *(Ръкопляскания.)*

Георги Чанков: Има думата др. Иван Николов от Крумовград. Да се готви другарката Вера Начева.

Иван Николов: *(От Крумовград. Посрещнат с ръкопляскания.)* Другари и другарки делегати! Излизам от името на пет родопски околии от кърджалийския район. Изнесенният политически доклад на др. Димитров хвърли изобилна марксистко-ленинска светлина върху редица въпроси, по които нямаше пълна яснота, въпроси отнасящи се до историята, борбите и победите на нашата славна партия от създаването ѝ до днес. Този доклад за

нас младите комунисти, ще служи като настолна книга при изучаване историята на нашата партия и марксизмо-ленинизма. И ведно с това той ще ни бъде ръководство за действие при ежедневната практическа работа. От него ние ще черпим ентузиазъм и ще се учим как да разрешаваме и най-трудните задачи. В този смисъл настоящият Пети конгрес на Партията представлява за нас истинска школа, от която за малко време ще научим много нещо.

Пред нас ясно се очерта светлата перспектива на социалистическото ни развитие. Задачите се поставиха с такава яснота, щото всеки от нас разбира, че е нужно само работа, усилена, упорита работа за тяхното провеждане на дело.

От името на моите другари делегати от родопските околии аз изказвам пълно одобрение и възхищение от изнесеня доклад, който ще изучим най-основно и ще прилагаме в ежедневната си работа.

Но, другари и другарки, решенията, които ще се вземат тук, ние, работещите в родопските околии, ще провеждаме при условия, коренно различаващи се от тези на околията от вътрешността на страната. Нашите организации са млади, създадени са след 9 септември, с изключение на организацията в Кърджали, без каквито и да било революционни традиции, без достатъчно натрупан организационен и политически опит, с ръководства, почти неотличаващи се от останалата членска маса, а членовете, почти неотличаващи се от останалото население. Голяма част от партийците са неграмотни каквото е и самото население в грамадното си болшинство. Неграмотността се движи между 40—50 %, а в Крумовградска околия над 80%. Към това трябва да прибавим все още съществуващото влияние на селските чорбаджии и аги, които държат част от населението по места в икономическа зависимост, услужвайки му с пари или храни, вследствие на което имаме случаи бедните селяни да се явяват в защита на по-заможните, особено при изпълнение на нарядите. Религиозното чувство е силно развито и стига до фанатизъм. То се използва от враждебно настроените към днешната власт турци-шовинисти, които го представят пред населението за единствен пазител на националността им. Спекулират с религиозното

и национално чувство и създават шовинистични настроения, за които е характерно това, че се проявяват най-вече в момент, когато международната и вътрешната реакция е вдигнала шум по някои въпроси, каквито бяха въпросите за определяне на южната ни граница, идването на англичаните, а после и на американците в Гърция, анкетната комисия, обмяната на парите, национализацията, бригадирците и пр. Като гранични околии, разделящи два свята — света на фашизма и империализма и света на демокрацията и социализма, — у нас враждебната и чужда пропаганда се чувствува най-осезателно. Тя се развива главно под формата на слухове и понякога взема такива размери, щото ние се принуждаваме да проведем цели кампании за тяхното разбиване.

Към всичко това, като се прибави силно пресеченият терен, липсата на пътища, голямата раздробеност на селищата, пръснати по няколко къщи из оголените чукари, отдалечени понякога на 5—6—10 километра една махала от друга, ще се добие отчасти представа за условията, при които се работи в нашите родопски околии.

Слушайки доклада на др. Червенков и изхождайки от изложените условия, става ясно, че централна задача пред нас е ограмотяването както на партийците, така и на населението и по места изучаването на историята и на устава на Партията.

В това отношение се прави доста много, особено през настоящата година. Няма село, където да не е образуван курс за ограмотяване. Радостен е и фактът, че населението посреща добре тази инициатива и масово се отзовава, особено турското население, докато в българо-мохамеданското население се забелязва въздържаност, което се дължи на страх от побългаряване. Проведената разяснителна работа, особено по партийна линия, даде твърде добри резултати. Но мене ми се струва, че наред с това трябва добре да се обмисли и реши въпросът за системност в построяването на училища в този край, тъй като в много села липсват такива и младежите са принудени да отиват при ходжите, които ги учат само на Коран.

Положението на училищата в този край е плачевно. Ние сме убедени, че Централният комитет не е добре осведомен по този въпрос, иначе той не би търпял тая зло-

качествена язва в организма на нашата страна. По-голяма част от училищата, които има, са без чиновове, без черни дъски, без печки, децата седят на рогозки и наведени пишат на земята. Не са малко селата, където липсва една подходяща стая за обучение или ограмотяване. В много села децата се обучават в помещения, където възрастните извършват своите религиозни обреди, в които участвуват и учащите се. Това положение не може повече да продължава, не бива повече да се търпи.

Във връзка с тоя въпрос трябва да отбележа, че всички учебници на латиница все още не са издадени, обстоятелство, което позволява да се губи ценно време. Необходимо е издаването на всички учебници за всички отделения на латиница.

Другата страна на тоя въпрос е учителските кадри. Въпреки поставянето на въпроса от ЦК пред околийските комитети за проагитиране отиването на учителите в Родопския край, резултатите са слаби. Голяма част от турските учители са със завършен III клас, без всякакви положителни знания по преподаваните предмети. Те самите едва могат да четат и пишат. По тоя начин огромните суми, които държавата харчи за учители, не се оправдават. Наистина тази година се направи повече по тоя въпрос, и то главно от ЦК на Съюза на народната младеж, на който сме особено благодарни, но то е крайно недостатъчно. По въпроса за учителските кадри ние, Околийският комитет в този край, имаме една непростима грешка. Ние можехме да издирим 50-60 младежи и девойки, особено от Кърджали, и да ги изпратим да се учат за учители, като им се помогне в материално отношение, на една част — от държавата, на друга част — от кооперациите и други организации. По тоя начин в течение на 3-4 години тоя въпрос щеше да отпадне като актуален такъв. Ние се оказахме с лоша политика за създаване на нови кадри, политика, с която наложително трябва да ликвидираме.

Другари, кадровият въпрос за Родопите остава неразрешен. Като слушах изказванията особено на другаря от София, който повече от нас плаче за кадри, на мен чудно ми става. (*Оживление.*) Нищо не остава, освен да отделим от нашите кадри в Родопите и да дадем на другарите от София. (*Смях. Ръкопляскания.*) Има опас-

ност, че сме придобили навик да плачем и за това, за което не трябва да се плаче. Ако пък това е вярно, че и в София няма достатъчно кадри, то не може да има друг извод освен такъв, че кадровата политика на нашата партия не е добра.

(На сцената влиза Генералният секретар на ЦК на БРП(к) др. Георги Димитров, посрещнат със ставане на крака и бурни продължителни ръкопляскания от страна на делегатите, членовете на Президиума и гостите.)

Изглежда, че създадените кадрови отдели при разните министерства и дирекции не изпълняват своите функции както се следва. Аз ще взема пример с Дирекцията на статистиката. Там началник-кадри, ако има такъв, изглежда си е поставил за задача да издири всички бивши активни легионери, подгонени от своите околии, и да им намери работа, и то в граничните околии. Досега назначените статистици в нашата околия, на брой 7 души, с изключение на един, всички се оказаха бивши стари легионери, на които се дава работа в съответните околии. *(Оживление.)* За урегулиране на този въпрос наложително е завеждащи кадровите отдели при разните министерства и дирекции, по подобие на Министерството на търговията, да заработят изключително с околийските комитети на Партията.

Разрешението на въпроса за кадрите в родопските околии може да дойде само от Партията, респективно от Централния комитет, като се определи броят на учителите и служителите, които трябва да заминат в Родопските околии на работа, и се възложи на околийските комитети за изпълнение.

Все още Родопският край се подценява от доста отговорни другари. Така например др. Георги Костов — пом. министър на М-вото на комуналното стопанство, когато искахме да се даде една рейсова кола за Крумовград, който е отдалечен на 32 клм. от ж. п. гара, ни заяви, че колата ще се даде на Пловдив, а не на Крумовград, защото Пловдив не е Крумовград. Без да казваме, че Пловдив е Крумовград, или Ардино, аз смятам, че др. Георги Костов вместо осем, можеше да отдели 6 рейсови коли за Пловдив и по една за Крумовград и Ардино *(Оживление)*, за да не превозваме болни хора

и пътници на открити камиони през зимния сезон и да не получаваме пощата с три-четири дни закъснение. Докато наши отговорни другари имат такова отношение към Родопския край, не можем да чакаме бързо разрешение на кадровия въпрос от този край. В това отношение ние има да се поучим много от болшевишката партия.

Другарят Червенков в доклада си изтъкна голямото културно-възпитателно значение на киното. Това е съвършено вярно. За населението от Родопския край то има да изиграе твърде голяма роля. Когато за първи път дойде подвижно кино от граничните войски в с. Аврен — Крумовградско, от 15 километра идваха мъже и жени да видят за първи път в живота си кино. То беше събитие за тях. (*Смях. Веселост.*) Ние обаче срещаме затруднение в това, че както околийските центрове, така и селищата са малки и посещението не е достатъчно, за да се посрещнат разходите, свързани с киното, което ги обрича на проваляне. За да не страда държавният фиск, може да се направи градиране на селищата според жителите им и съобразно това се определи облагането на входните билети вместо 40 % за всички в цялата страна, облагането да се движи от 20 до 50 % според числеността на селището.

Другари, един от основните въпроси, който е свързан с почти всички стопански, политически и културни въпроси, който ще спомогне за по-бързото превъзпитаване на населението, ще подобри чувствително неговия бит, ще направи възможно залесяването и опазване на залесеното, ще позволи ползуването на културните придобивки, ще внесе най-новото в живота на тия хора, това е въпросът за уедряване на селищата в Родопите. Без разрешението на тоя въпрос, по мое мнение и по мнението на моите другари, никакви радикални мерки не са възможни за чувствително подобрене бита на населението от този край. Тази задача изглежда голяма и трудна, но с помощта на местното население може да бъде разрешена по-лесно. На първо време ще е необходима комисия, която да определи мястото на новите селища и да изготви план за типови къщи, за да може който желае и има възможност, да строи.

Без да говоря повече по тоя въпрос, аз го поставям и моля да се обмисли от съответните органи. При се-

гашното състояние на селищата — отдалечени една от друга махали по на 5—8—10 и повече километра, е невъзможно да се прокара път, водопровод, електрифициране евентуално, да се построи училище, читалище, кооперация и пр.

За издигане идейно-политическото съзнание на нашите партийни органи за нашия край се налага провеждането на курсове за всички първични ръководства, в които курсове да бъдат застъпени най-елементарни неща като: как да се води протокол, как да се изработи дневен ред, как да се направи отчет и т. н., което ще допринесе за организационното издигане на първичните ръководства и ще внесе по-добра отчетност в работата ни. Виждате, другари, ние сме още в началото. А това ще подобри нашата работа.

Относно замислените едномесечни партийни курсове в деветте пункта на страната ни аз предлагам за нас, в гр. Кърджали, от едномесечни да се превърнат в тримесечни, като ние се задължаваме да дадем достатъчно количество курсисти през всичкото време на годината и дадем половината от лекторския състав. От Централния комитет ще искаме освен средствата, които се дават, и осигуряването на двама-трима постоянни лектори, и то по възможност турци или знаещи добре турски език, с което ще подготвим наши низови ръководни кадри.

Като голяма необходимост за политическото издигане на партийците се явява изготвянето и издаването на политически буквар на латиница, написан на прост и разбираем език. Важно условие за укрепване на организациите се явява въпросът за укрепването на околийските комитети и разширяването на инструкторския апарат към тях, който да отговаря на разпръснатостта на селищата.

През изтеклите четири години нашата партия има сериозни завоевания в областта на организационната, политическата, просветната и стопанската дейност. За това свидетелствуват големият авторитет на Партията сред населението, създадените организации в почти всички села на околиците, укрепването на дисциплината. Успешно се решиха поставените задачи за изпълнение на възложения ни наряд за засяване на тютюн, надхвърли се числото на определените бригадирци, изпрати се до-

статъчно работна ръка за Димитровград, популяризират се трудовокооперативните земеделски стопанства, следствие на което много наши първични организации са взели инициативата за образуване на такива и най-настойчиво искат това. Такива вече има образувани в Крумовградска, Кърджалийска и Златоградска околия, порасна трудовата самоинициатива на първичните организации, успешно водихме борба против разните вражески слухове.

Но наред с това ние допуснахме и сериозни слабости. Така например ние не можахме да устроим курс за създаване млади кадри, и то предимно турски такива, които да използваме в ежедневната работа. Оказа се, че при провеждане на разни акции резултатът от тяхната работа е много по-добър, особено за разобличаване слуховете и разрешаване въпросите за нарядите, отколкото на нас българите, които работят там.

Връзката на околийския комитет с първичните организации беше слаба, ние не можехме да отговаряме на нарасналите нужди на първичните организации с даване на своевременна помощ, вследствие на което се допуснаха в някои организации да вземат връх по-заможните елементи и да използват организацията за управляване по свой начин. Ние не ударихме ъвреме срещу чорбаджиите и агите в село, срещу враговете на народа и с факти от техния живот да ги разобличим и унищожим.

Неотдавна при провеждане инструкцията на ЦК за прочистване на Партията в с. Чернооки, Крумовградско, бяха изгонени от Партията двама от първенците, които от дълги години се разпореждат в селото и бяха създали впечатлението, че на тях „тоягата не може да се нагризва“, след което бедни селяни партийци заявиха: „Щом като имаме такава подкрепа от Партията, отсега нататък няма да им мълчим.“ (Оживление.) Това показва, че по тая линия трябва да се придвижим по-бързо, с което ще изострим и бдителността в Партията.

Георги Чанков: (Звъни.)

Иван Николов: Свършвам... Инструкторите на Централния комитет трябва да се увеличат и когато отидат по места, да се застояват по-дълго време, за да окажат практическа помощ на околийските комитети. Те трябва да познават значителна част от първичните организации с лично посещение и опознаване техния живот.

Централният комитет допусна грешка, според нас, в определяне твърде малки щатове на околийските комитети. Така например за Крумовградска околия беше определен само един инструктор, който трябва да обхожда 98 организации при крайно лош терен и без превозно средство. Членовете на бюрата завеждат по две и повече работи. Естествено, не може да има успех в работата на такива другари, защото, ако едната върви, другата ще остане. Тази грешка е изправена отчасти, но тя трябва да се доизправи напълно, като се увеличат щатовете на слабите околии.

Накрай др. Николов обърна внимание върху недостатъчния щат на околийските комитети за Кърджалийско и завърши:

Другари, Родопска има светло бъдеще. Там се намира златната валута на страната ни — тютюнът; там ще бъде овощната градина на народа ни. Родопска ще стане неизчерпаем рудник на сурови материали за младата димитровска индустрия.

Ползувам се от случая да изкажа дълбока благодарност от името на моите другари делегати и чрез тях от името на родопското население лично вам, др. Димитров, за положените грижи към населението от тоя край със създаването на редица законоположения, каквито са 38-то и 33-то министерско постановление, и да ви уверя, че ние ще се постареем да оправдаем тия грижи, като работим още по-упорито.

Да пребъде делото на Петия конгрес на славната ни Българска работническа партия (комунисти) под мъдрото ръководство на др. Димитров. *(Ръкопляскания.)*

Георги Чанков: Има думата др. Вера Начева от София.

Вера Начева: *(Посрещната с ръкопляскания.)* Драги другари и другарки! Ще се изкажа само по един въпрос — въпроса за работата на Партията сред жените. Не защото няма други въпроси, по които бих желала да се изкажа, а защото по тоя въпрос, както виждате, липсват желаещи да се изказват. *(Оживление.)*

Без преувеличение можем да кажем, че на практика все още работата сред жените си остава като че ли задължение на отделни партийни деятелки, а не на цялата партия. По конгреси, конференции, на пленуми и

пр. отговорни партийни деятели се изказват най-изчерпателно по всички въпроси, повтарят се даже по едни и същи въпроси, но не считат за необходимо да се изкажат и по тоя сектор на работа.

Посоченият процент (13%) жени в Партията, даден в доклада на др. Димитров, разбира се, никак не е случайно явление. И в тая връзка дължа да подчертая не само от свое име, но и от името на всички делегатки и неделегатки и други другарки, с които имах възможност да споделя впечатлението си от доклада на др. Димитров, нашето голямо задоволство от правдивото обяснение, което др. Димитров даде на състоянието на нашата работа всред жените и задачите, които стоят пред нас.

Ние не бихме могли да заменим нито една дума от онова, което др. Димитров каза в доклада си. Можем само всеки един пункт от неговото изказване да подкрепим със стотици примери от нашето катадневие. Ние сме напълно съгласни, че процентът на жените в нашата партия далеч не отговаря на огромното влияние, което Партията има всред жените, на порасналата политическа активност на жените у нас и готовността им да работят за нашата партия.

На достиженията ни в тая насока считам за ненужно да се спирам. Те са известни вече. Жените работиха и работят в подкрепа на всички инициативи на народната отечественофронтowska власт, понякога въпреки противодействието, заплахите и даже побоища от страна на своите мъже и бащи — реакционери и еснафи. Не са редки случаите, като тоя например с една селянка от с. Филиповци, Софийско, която на една конференция заяви: „Моят мъж ме заплаши, че ще ме бие, ако гласувам за Отечествения фронт, но аз му казах: по-добре да ме биеш ти, отколкото да ме бие цяло село.“ (*Оживление и смях.*)

Основната причина за недостатъчното навлизане на жените в Партията е, ние считаме, голямата тяхна обремененост със семейни ангажименти — грижите около децата и домакинството. Детските домове у нас не могат да приютят даже децата на постоянно участващите в производството жени, а за децата на домакините и активистките, заети с обществена работа, може да се

каже, не сме направили още нищо. Само в III-и Софийски район чакат 1000 заявления на майки за прибиране на децата им в детски домове.

Огромен брой от нашите домакинства се обслужват по доста първобитен начин и това отнема скъпо време на жените майки и домакини за тяхното издигане и участие в обществения живот. Тежкото следвоенно време, продоволствените затруднения, лошото здравословно състояние на децата и голямата смъртност сред тях са тежко бреме преди всичко за жената.

Към това трябва да прибавим и многото масови организации у нас, и многото събрания — по едни и същи въпроси се правят по няколко събрания с една и съща публика, — трудовите бригади по най-различни линии и поводи, в които не винаги рационално се използва времето на жената. Често се случва така, че жената, която е отишла на бригада, за да чисти някое обществено здание, е откупила в къщи друга жена, за да ѝ почисти къщата, а в същото време платеният там персонал стои с ръце в джоба и чака на готово. Дългите среднощни събрания и заседания, особено в селата, също са пречка за невлизане на жените в Партията.

Трябва да признаем, другари, тежки са изискванията в настоящия момент за влизането на жените в Партията. И тия пречки не са единствените. Еснафското отношение към жената тук заема едно сериозно място. И това е също една от многото причини, поради които самите жени не проявяват голямо желание и самоинициативност за влизане в Партията.

„Ще работя всичко каквото ми възложите, но недейте ме кара да влизам в Партията“ — често заявяват добри и дейни съчувственички на нашата партия. Те знаят, че когато Партията каже, трябва да се изпълни каквото и да ти коштува. А в същото време и в семейството могат да се явят някои изисквания, в които никой не може да замени майката, нещо което нашите другари мъчно разбират и често правят „чистки“ на жени.

Въпреки това, през време на изборите ние успяхме да завербуваме доста много членки за Партията, но болшинството от тия жени впоследствие отпаднаха. И забележете, другари, вербовката на жени за Партията се смята също така като че ли задължение само на же-

ните-деятелки по тая линия. Някои партийни организации са заличили целия този републикански набор от жени само заради това, че не са посещавали редовно събранията, без да държат сметка за уважителните причини, които те имат: майчинство, продължително боледуване на близки в къщи и т. н.

Много куриозни случаи могат да се изброят на непартийно отношение от страна на отговорни другари и даже на цели партийни ръководства. Ще посоча за пример Радомирския околийски комитет на Партията. Другарите там не пропускат случай да не отбележат, че др. Димитров е роден в тяхната околия, но отношенията им към работата сред жените не са димитровски. (*Оживление.*) От 9 септември и досега не са направили никакъв прогрес. Затова в началото на 1947 г. — аз смятам, че положението не се е променило много и сега — в 28 първични организации нямаше нито една жена партийка. Тая година, въпреки изричното нареждане на Централния комитет до околийските партийни комитети да подпомогнат женските дружества в провеждане годишните отчетно-изборни събрания и конференции и при подреждането на новите ръководства, другарите от Радомирския околийски комитет не оказаха никаква помощ, макар че за тая цел бяха предупредени и от секретарката на Съюза и им се изпрати отговорна комунистка от Централното ръководство на Българския народен женски съюз, която е трябвало да ходи от човек на човек, за да разбере каква подготовка е направена, а се оказва, че никаква не е направена и никой нищо не знае. Когато отива нашата другарка оттук за градската конференция, намира няколко жени в стая без прозорци, само с 4—5 стола, зъзнат и чакат.

Радомирският околийски комитет не е единствен с подобни прояви. В редица други околии процентът на жените в Партията е далеч под посочения в доклада на др. Димитров. И там, и на много други отговорни места има другари с „чалми“, както се изразява др. Димитров. Но крайно време е някой да им снее чалмите, ако те не могат сами да ги снемат. (*Ръкопляскания.*)

На всички е известно, че основната работна ръка в ТКЗС са жените, а ръководствата на тия стопанства са съставени почти изключително от мъже. „Вие си гледайте

женската работа, а ние ще оправим стопанството“ — често заявяват другарите на жените в ТКЗС. И така го оправят, че жените след туй трябва тях да оправят. (Смях.) Другарят Титко Чернокалев ви даде хубави примери на отношения на партийци към ТКЗС.

Процентът на делегатките в конгреса е също малък — по-нисък от техния процент в Партията. Само 10% от делегатите на конгреса са жени. Могат да се изброят много примери, но смятам, че не е нужно, защото всички тия въпроси, другари, на подценяващо отношение към работата всред жените години наред вече се поставят и отчитат все по един и същ начин. И така си остава. Вместо това Партията трябва да контролира и санкционира подобни прояви.

Ще кажа няколко думи специално за бившия Софийски областен комитет, където в продължение на 3 години работих и който не беше от най-лошите в туй отношение, но все пак имаше голям брой партийни организации без жени, напр. в Кюстендилска околия, Радомирска околия, Годечка околия и др. Въпреки многократното поставяне и в устна, и в писмена форма на тия въпроси, Областният комитет не намираще време и начин да проконтролира и отстрани допуснатите слабости. А в половината от околията процентът на жените беше под 10%. Достатъчно е да кажем само, че в продължение на 3 години Софийският областен комитет се е занимал само два пъти с работата всред жените.

Разбира се, другари, не можем да не подчертаем, че партийната линия на Централния комитет е била правилна и редица околийски и градски партийни комитети вече на дело провеждат тая линия. Подобрения има, но има още много да се желае по внедряване на здравото партийно отношение и в първичните партийни организации, особено в селските организации.

За съжаление трябва да кажа, че на практика и в Централния комитет имаше подценяване на работата всред жените. Така както трябва да признаем, че не само отговорни другари мъже подценяват тази работа, но подценяване на работата всред жените има и от страна на отговорни партийни другарки жени.

Повече от една година Централният комитет не намери време да се занимае с този въпрос, макар да

знаеше, че в ръководната работа на Българския народен женски съюз има сериозни слабости. Викаха ни в Централния комитет два дена преди конгреса на Българския народен женски съюз, на 10 октомври 1947 г., и няколко дни след конгреса, за да подготвим конституирането на новото ръководство. Оттогава и досега комунистките, които работят там, не са извикани нито един път от Централния комитет на колективно обсъждане и изправяне съществуващите слабости и грешки.

Централният комитет не контролира и даже когато се сигнализира от различни места, не взима мерки. А в тая организация, както знаете, членуват над половин милион български жени, от които само една десета са комунистки и само за една година броят на комунистките в тая организация е намалял с 2,500. На работата на другарките в Българския народен женски съюз, отгоре надолу, не се гледа като на сериозна партийна задача и затова много от комунистките предпочитат да работят в Партията, в Отечествения фронт, в народните съвети и другаде, но не и в Българския народен женски съюз, където работата им не се отчита и не получават съдействие, а често се оставят сами на себе си.

Голяма вина за това имаме, разбира се, и ние комунистките отговорнички за работата всред жените. Методите на работа у нас към жените са като към класосъзнателни работници, а не като към безпартийна маса, на която трябва да се разяснява, да се убеждава. Нарезда се, и свършено — „щом аз мога, значи и вие трябва да можете“. Затова ние, другари, не можахме да станем един милион, както си бяхме набелязали още на първия конгрес в 1945 г.

Недостатъчно самокритично се отнасяме към своята работа и не даваме навреме указания на другарките по места; не умеем да разработваме специфичните проблеми на жените и да работим настойчиво за тяхното разрешаване; не водим достатъчна просветна и разяснителна работа всред широките женски маси, за което свършено справедливо др. Димитров на Петия пленум на БНЖС отбеляза, че ключът за разрешението на всички задачи не само по отношение на жените, но и въобще, е в просветната и разяснителна работа, и то не в про-

света въобще, а конкретна, достъпна, свързана с нуждите на ежедневиия живот просвета.

Някои прояви на жените във връзка с наредбите по прибиране на храните, изграждането на ТКЗС и други ясно потвърдиха това.

Идейно-политическата и разяснителна работа сред жените в този смисъл си остава първостепенна наша задача, предпоставка и за изпълнението на петгодишния народностопански план, и за изграждането на социализма у нас, и в борбата за траен мир и демокрация.

И все пак, другари, въпреки всички трудности и грешки, ние сме убедени, че ще се справим с тази задача, така както се справихме с много по-тежки такива. На лице са вече редица признаци в туй отношение. След XVI-я пленум на ЦК започна да се чувства подобрението, а след конгреса, повече от сигурно е, „ще задуха по-силно новият комунистически вятър“, както се изрази др. Димитров някога.

Но затова Партията във всички нейни звена, отгоре надолу, ще трябва да поеме отблизо и по-непосредствено ръководството на работата сред жените.

Първо. При всички партийни комитети трябва да има отговорна другарка, включена на активна работа в масовата женска организация и незаангажирана с друга отговорна работа.

Второ. Централният комитет на Партията трябва да пристъпи към решителното сливане на някои сродни и дублиращи се масови организации и вестници, нещо, което вече две години се говори и не се провежда в изпълнение. Събрания по въпроси от общ характер трябва да се провеждат съгласувано. Националният съвет трябва да координира работата между масовите организации, а не да се меси във вътрешния живот на тези организации. Жените не бива да членуват в повече от две организации. Едни и същи хора не бива да заемат отговорни постове на няколко места, защото това уврежда сериозната, задълбочена и навременна работа. Има другари, които стоят начело на 5—6 организации, и то не като почетни председатели, а като делови такива.

Трето. Кадрите трябва правилно да се разпределят, да се следи за тяхната работа и да им се създадат условия за работа и повишаване идейно-политическата подготовка.

Кадровата политика далеч не е на нужната висота. Не помагаме, а чакаме да се провалят хората, за да ги снемем.

Четвърто. Партийните организации отгоре надолу трябва да подпомогнат изграждането на максимален брой детски и родилни домове, като се използва обществената самоинициатива и помощ на масовите организации за подобрене бита на селянката, работничката и домакинята, за да могат спокойно да се отдадат на общественно-полезен труд в производството.

Пето. Работата в Българския народен женски съюз трябва да се подобри и опрости, защото и тук, както в много други масови организации, в значителна степен се подражава на Партията и по такъв начин се затормозява навлизането на широките безпартийни женски слоеве в тия организации, където те ще се школуват за още по-широко и пълнокръвно участие в общественно-политическия, стопански и културен живот на страната.

И накрая, преди да завърша, нека изкажа още един път нашата увереност, че всички тези въпроси в най-скоро време след конгреса ще получат своето разрешение.

А сега на работа, другари и другарки, за превръщане на дело мъдрите указания на др. Димитров!

Нека историческият Пети конгрес на нашата славна героична партия бъде исторически и за работата всред жените. Нека най-сетне и на дело тая работа стане работа на цялата партия, а не на отделни партийни деятелки! Нека да догоним в процент партийките на другите страни с нова демокрация, където процентът на жените е вече 30%! (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата др. Райко Дамянов. Да се готви др. Васил Лисийски. (*Ръкопляскания.*)

Райко Дамянов: Другари и другарки! От изключително значение ще бъдат отчетният доклад на др. Димитров, докладът на др. Червенков и резолюциите на Петия конгрес за по-нататъшното развитие на профсъюзите и тяхната роля, за изпълнението на поставените им задачи.

Профсъюзите у нас се създадоха под непосредственото ръководство на нашата партия. Партията и др. Димитров разработиха основните въпроси, свързани с правилното развитие, масовизирането и възпитанието на

профсъюзното движение в дух на непримирима класова борба и международна работническа солидарност. Те водиха упорита и успешна борба против реформизма и опортюнизма, като заставаха твърдо на позициите на тясна връзка между икономическата и политическата борба.

Профсъюзите под ръководството на Партията водиха масови и упорити стачки и други борби и при условията на най-черната фашистка диктатура.

Характерните особености в развитието на нашата партия и допуснатите грешки от нея влияеха и върху развитието и работата на профсъюзното движение.

Опитите на буржоазията през фашисткия период, улеснявани от левосектантския курс, да създаде своя опора в средата на работниците чрез казионния Български работнически съюз, останаха безуспешни.

В борбата срещу фашистката диктатура профсъюзното движение даде скъпи жертви като Жеко Димитров, Темелко Ненков, Ламби Кандев, Стефан Кираджиев, Начо Иванов, Аврам Стоянов и плеада други самоотвержени борци против фашизма.

Коренно изменилите се условия след 9 септември наложиха основен прелом в работата на профсъюзите. Партията и др. Димитров поставиха пред тях задачите да възпитават работническата класа в дух на ново, положително отношение към държавата и труда, за защита и укрепване на народната власт, за възстановяване и разширяване на народното стопанство — най-сигурният пряк път за подобрене материалното положение на трудещите се.

Нашите профсъюзи се учат от богатия опит на съветските работници и техните профсъюзи за организиране и насърчаване на съревнованието, ударничеството и рационализаторството. След 9 септември под ръководството на Партията те усилено започнаха да организират и мобилизират работническата класа за възстановяване на народното стопанство и увеличение на производството. Съревнованието взема все по-масов характер и се превръща в постоянен метод на работа. Докато през 1946 г. в съревнованието участваха 175,000 работници служещи, през 1947 г. — над 200,000, то през септемврийското

съревнование тази година броят на участващите работници нарасна на около 350,000.

Профсъюзите бяха в центъра — организираха и разгаряха съревнованието. На тая основа се създадоха нови методи и форми на високопроизводителен труд. На съревнованието сред работниците се дължи преди всичко изпълнението на двегодишния стопански план и при най-тежки условия, вследствие липсата на електроенергия и др. Индустиалните предприятия под ведомството на Министерството на индустрията още през първата половина на месец декември изпълниха плана си на 101%.

Но трябва да се каже, че съревнованието не се организира и ръководи навсякъде от профсъюзите конкретно и оперативно. Какво ни показва практиката досега? Много профкомитети взимат производствения план на предприятието, поставят го на разглеждане сред работниците на общо събрание, сключват се договори за съревнование и често дотук спира работата. Едва когато трябва да се отчетат пред профсъюзите, те си спомнят за съревнованието и за да изпълнят своите организационни задължения, вземат цифрите от администрацията на предприятието и ги представят без те да са организирали и ръководили съревнованието през отчетния период. Или пък: поставя се за изпълнение производственият план на предприятието, но той не се разработва конкретно за всяко отделение, за всяка машина. На работника не се разяснява какво трябва да изработи, не му се разкриват възможностите, които трябва да използва, за да даде по-голямо производство, не се оказва помощ. Работниците горят от желание да увеличат производството, но не знаят как да извършат това. Туй е известно на всички профсъюзи, но не се пристъпва практически към ликвидиране на формалното отношение към съревнованието.

Правилната организация на съревнованието изисква всеки работник да знае какво ще изработи по плана и да му се оказва помощ, за да може да се справи с възложената му задача. От профсъюзните дейтели се изисква широко да организират обмяната на опита между работниците от различните предприятия и да се действува за масовото му приложение, което съвсем малко се прави, за да не кажем никак. А това ще способствува и за повдигане квалификацията на работниците. Профсъюзите,

както и партийните организации, трябва да обърнат сериозно внимание на конкретното и оперативно ръководство на съревнованието и винаги да оказват помощ на работниците, за да може успешно да се изпълнят стопанските задачи, поставени в отчетния доклад на др. Димитров.

Имаме достижения и в преминаването на работниците към обслужване на повече машини, но не всички инициативи, излезли от самите работници, навреме се подемаат и намират приложение. Прилагането многозабойната система от отделни работници в мини Перник започна преди две години, но тя и досега не получи широко усвояване. За нейното неприлагане носят отговорност както пофсъюзът на рудничарите, така и партийните организации и на първо място управлението на мините, които още не оценяват правилно нейното значение за увеличение на производството.

Георги Димитров: Има комунисти, които саботират работата.

Райко Дамянов: Скоростният метод на зидане, който удвоява продукцията и икономисва квалифицирана ръка, също не получи приложение. И това е резултат само на незаинтересованост. Дори и отговорни технически ръководители, които най-много трябва да се интересуват, не знаят в какво се състои тоя метод, както се констатира на конференциите, свикани по инициатива на Централния съвет на ОРПС за разглеждане въпроса за приложението на многозабойната система и скоростния метод на зидане.

За изпълнение на стопанските задачи, които др. Димитров поставя в своя отчетен доклад, важно значение има рационализаторството. Ние имаме редица рационализации, които не намират приложение в съответните производства или предприятия.

Друг голям недостатък на профсъюзите и съответните ведомства е, че те не обръщат още достатъчно внимание на личната заинтересованост на работниците, съчетана с общите интереси на народното стопанство. Ленин казва, че всяко по-голямо начинание в народното стопанство трябва да се изгражда на личната заинтересованост на работника. За тази цел у нас се създадоха трудовите норми. С тях се създаде лична заинтересованост на работниците за масовизиране на съревнованието и

увеличение на производството, но съществуват още много слабости. Не са въведени норми навсякъде, където е възможно това. В много предприятия неправилно са изработени нормите — те са ниски или пък много високи и не стимулират увеличението на производството. Още не е въведена като система практиката за даване премии на работниците, които са реализирали икономии на предприятия от материали, гориво, енергия и други. Институтът за рационализация трябва най-после да излезе с правилник за премиране на икономии. Насърчим ли системата на премиране, ние с увереност можем да кажем, че ще имаме неочаквани резултати за увеличение производителността на труда и намаление себестойността на произведенията.

Важна задача, която постави др. Димитров в отчетния доклад, е набирането на работна ръка за индустрията и особено за строителството. Ние изпитваме недостиг на работна ръка и поради тази причина някои отрасли от нашето стопанство и строителството изостават. За да обезпечим на индустрията и строителството необходимата работна ръка, трябва да се вземат мерки както от профсъюзите, така и от М-вото на труда. Трябва да се вземат мерки и за ограничаване текучеството на работниците, което представлява сериозна спънка за изпълнението на петгодишния стопански план. Така например при държавната ф-ка „Жити“ — Русе, 25% от работниците през настоящата година са напуснали предприятието, а 50% са новопостъпили; в заводи „1 май“, Варна, 60% са новопостъпили и 52% — напуснали. Общо през м. юли т. г. в индустриалното производство са постъпили 13,676 работника, а са напуснали 9,047, а през август — постъпили са 16,928 и напуснали 10,944 души.

Ще дам и някои цифри по отделните производства: в каменовъглените мини през април са постъпили 698 души, а са напуснали 1,316; през юни са постъпили 576, а са напуснали 784. В дървообработването също през м. април са постъпили 1,227, а са напуснали — 1,248 души; през август — 930 постъпили, а 933 напуснали. В текстилната промишленост: през април са постъпили 2,738, а са напуснали — 3,214; през август — постъпили 2,597, а напуснали — 3,284. В металното производство: през юни са постъпили 985, а са напуснали — 630; през

август — постъпили 556, а напуснали — 578. В Габрово — един от нашите големи индустриални центрове — през течение на годината са напуснали предприятията толкова работници, колкото са заети в индустрията на града.

За ограничаване на текучеството ще съдействуват най-вече мерките за подобрене трудовите и битовите условия на работниците: хигиенични жилища и работни помещения, добре уредени столове, детски домове и др. Без създаването на тези условия текучеството винаги ще представлява язва за нашето стопанство. Много профсъюзни деятели, профорганизации, а дори и Централният съвет на ОРПС не са обръщали достатъчно сериозно внимание на този въпрос. Неправилно отношение към него имат и много от директорите на предприятията и обединенията. Така, докато работниците на много места изпълняват точно поетите задължения с колективните трудови договори, много директори не изпълняват дори и елементарни свои задължения към работниците, оправдавайки се обикновено с липса на материали и други „обективни“ причини, а всъщност причината е недостатъчната грижа и настойчивост. Да вземем даже такива най-елементарни случаи: в Казанлък във ф-ка „Димитър Благоев“ не е поставен вентилатор в перачното отделение, не е завършена банята, не е разширен столът и др.; в Кърджали на тютюноработничките не са набавени кърпи за глава, съвсем изпълнимо и елементарно задължение, не е приспособена машината сеялка, за да работи и когато няма ток. Много други примери могат да се посочат в това направление. М-вото на труда и останалите стопански министерства при съдействието на профсъюзите трябва да помислят сериозно за конкретните мерки, които са необходими за набиране на работна ръка. Налага се вече да бъдат въведени трудовите книжки. С това ще се спомогне да се създаде ред в движението на работната ръка и за ограничаване своеволното и безотговорно прехвърляне на работниците от едно предприятие в друго и да се затруднява изпълнението на плана.

Георги Димитров: Защо досега нямаме тези трудови книжки?

Райко Дамянов: Защото не е взета инициативата. Сега се готвят. *(Оживление.)*

Друга важна задача, която е поставена пред Централния съвет на ОРПС, е подобрието на материално-битовото положение на работниците и служащите и тяхното културно издигане. Въпреки системното ограбване на нашата страна преди 9 септември, въпреки следвоенните трудности и разгънатото невиждано досега строителство, народната власт под ръководството на Партията направи редица подобрения на материално-битовите и културни условия на работниците и другите трудещи се. Нашето правителство и профсъюзите провеждат политика за подобриение реалната заплата на работниците и служащите. Тая политика се изрази в следното: откриха се столове, в които се хранят към 250 хиляди души; въведе се безплатно лечение, което обхваща всички работници, служащи и техните семейства; наднорменото производство се заплаща — само през 1947 г. са изплатени за тази цел 1 милиард лева; премахнаха се удръжките за осигуровки, данъци и др.; прикрепиха се за специално снабдяване 300 хиляди души — работници, служители и членове на техните семейства; при по-големите предприятия се създадоха детски домове, чийто брой постоянно расте. Въведоха се и редица други мероприятия в това отношение. Тези придобивки, които пряко или косвено подобряват материално-битовото положение на работниците и служащите, като че ли не се виждат и не се оценяват правилно от редица другари работници.

Въпреки направеното досега в тази област, трябва да кажем, че Общият работнически професионален съюз и профсъюзите не използват всички възможности. Не един път др. Димитров ни е предупреждавал за това. Снабдяването на работниците и служащите е недостатъчно не толкова поради липса на продукти, отколкото поради отсъствие на добра организация в снабдяването. Съществуват много недъзи, за премахването на които профсъюзите са направили недостатъчно. Много лоша е организацията по снабдяването на работниците и служащите. Работниците не знаят откъде ще се снабдяват членовете на техните семейства — дали от профорганизациите или от комисарството. Поради неудачни наредби, често пред магазините се създават излишни опашки от граждани и се пилее ценно време на трудещите се. Не се изпълняват правителствените наредби по снабдяването.

Правителството напоследък взема сериозни мерки, за да създаде ред в организацията на изкупуване и разпределение на продуктите, като тая задача се възложи на М-вото на вътрешната търговия и Кооперативния съюз, но без създаването на деен изкупвателен апарат не може да се очаква подобрене на снабдяването. Налага се както профсъюзите, така и коопераците да вземат всички необходими мерки за приложение правителствените наредби по снабдяването и да упражняват обществен контрол върху разпределението за неговото подобрене.

Наред с неоспоримите успехи по организиране съревнованието и подобрене материално-битовите и трудови условия на работниците, които се дължат на правилната политика на нашата партия, под чието ръководство е и 700-хилядният Общ работнически професионален съюз, ние трябва да отбележим, че в работата на профсъюзите, както отбелязва вторият пленум на Централния съвет на ОРПС, намериха място редица слабости.

Централният съвет на ОРПС и профсъюзите не винаги са успявали да мобилизират с пълен размах силите на работническата класа за изпълнение на поставяните от правителството задачи. Взетите решения често пъти не са довеждани докрай. Липсвал е системен контрол върху изпълнението на поставените задачи. В профсъюзната работа не винаги е било обезпечено колективното ръководство. Критиката и самокритиката не е била достатъчно развита. Все още има случаи на несработване между ръководителите на предприятията и профкомитетите. Недостатъчно се изостря класовата бдителност на работниците и омразата срещу класовия враг. Могат да се наведат редица примери, от които може да се види, че в предприятията още са останали бивши слуги на капиталистите, които саботират изпълнението на стопанския план и деморализират работниците.

Въпреки успехите в културно-просветната работа, тя е недостатъчна. Профсъюзите могат и трябва, както изтъкна др. Вълко Червенков, да разгънат широка възпитателна дейност, да възпитават работниците и служащите в дух на интернационализъм и неделима дружба със съветските народи, с народите от страните с народна демокрация, да възпитават на истински патриотизъм, против национализма, който е враг на напредъка, враг на работническата класа.

Групата на Тито, която поведе борба срещу Съветския съюз, срещу ВКП(б) и народните демокрации, показва нагледно, че национализмът, под каквато и маска да се скрива, неминуемо води в блатото на империализма.

Другарки и другари! Другарят Димитров изтъкна изключително важната роля на професионалните съюзи за успешното изпълнение на стопанските задачи. Под ръководството на Партията Общият работнически професионален съюз израсна като мощна масова организация на работническата класа. Той обединява целокупната работническа класа и е важен фактор за изграждане на Народната република, за подобрене материално-битовите условия на работниците и служащите. Той е пръв помощник на Партията, възпитава работниците в марксистко-ленински дух, провежда основните задачи на Партията по укрепване народната демокрация за стопанското и културно развитие на нашата страна. Профсъюзите все повече се превръщат в място за подготовка на ръководители за нашето стопанство и държавния апарат. От членовете на профсъюзите, заангажирани като ръководители на бригади, профгрупи и профорганизации, израстват предани членове на Партията и нови прекрасни партийни кадри. Точно това налага Партията да отдели по-специално внимание за марксистко-ленинското възпитание на организираните в ОРПС работници и служащи и за повдигане идейно-политическия уровень на цялата работническа класа. Затова се иска партийните ръководства и организации по места да оказват системна помощ на профорганизациите в тяхната ежедневна работа. Трябва да не забравяме указанията на др. Димитров, че не е истински комунист онзи, който не работи активно в своя професионален съюз.

Няма никакво съмнение, че Общият работнически професионален съюз с помощта на Партията и др. Димитров, при безкористната и всестранна подкрепа, която ни дава великият Съветски съюз, начело с най-големия приятел на нашия народ др. Сталин, с чест ще изпълни поставените пред него задачи от конгреса за построяването основите на социализма у нас. (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата др. Васил Лисийски. Да се готви др. Цоло Кръстев.

Васил Лисийски: (*От трибуната.*) Другарки и другари! Наш девиз в борбата и работата, както каза др. Вълко

Червенков в своя доклад за разгръщане на партийната просвета, трябва и ще бъдат думите на др. Г. Димитров, а именно: „Да се организира много по-нашироко отколкото досега системна марксистко-ленинска колективна и индивидуална просвета на всички членове и кандидати. Партиен член, който не желае да се учи, не иска да се просвещава и върви напред в своето развитие, той не е и не може да бъде истински член на нашата партия.“

Ясно е, че овладяването на Маркс-Енгелс-Ленин-Сталинското учение и указанията на др. Г. Димитров от нашите партийни кадри и членове е понастоящем централна вътрешна партийна задача, която трябва да се осъществи от нас с всички сили и средства.

При успешното разрешаване на тая задача — се казва в доклада на др. Вълко Червенков — изключително и решаващо значение играят и ще играят нашите агитаторски и пропагандистки кадри по места. Затова и грижата за подбора, подготовката и работата с пропагандистките кадри е най-важното условие за подобрието и издигането на по-висока степен марксистко-ленинската просвета и пропаганда. Всяко партийно ръководство трябва да се погрижи да издири и групира около себе си наличните пропагандистки кадри, да създава условия за развитието и усъвършенствуването на старите и да издига нови за задоволяването на постоянно нарастващите нужди. Същите другари трябва да бъдат освободени от всяка друга работа и да не се сменят често — се казва в доклада на др. Вълко Червенков. От този пункт на доклада изглежда като че ли именно по тая линия ние сме допускали и допускаме и понастоящем доста сериозни грешки.

Наистина тук, пред конгреса, се направиха констатации от преждеговорившите другари, че такива просветно-политически кадри са недостатъчни в градове като София, Пловдив, Варна и някои други големи центрове, а какво остава за нас, които работим в малките провинциални градове с по 10—15 и 20 хиляди жители. Сигурно трябва да кажем, че там липсват такива. Аз смятам, че нашата партия както в миналото, така и след 9 септември е създавала и създава не малко такива кадри. През тримесечните и шестмесечни школи на Централния комитет, се казва в доклада, са минали близо 285 души и през други курсове — 4,335, като не влизат в това число ония,

които са завършили вечерните курсове. Тия другари, излезли от школите с що-годе марксистко-ленинска основа и подготовка, в по-нататъшната си работа могат да бъдат великолепно използвани на политико-просветния фронт.

Но какво е необходимо? Необходимо е правилен подбор и разпределение на тия политико-просветни кадри по места. Вместо това на практика при нас се получава друго. По места — поне това се среща в нашата околия — не са малко случаите, когато агитпропчик на низова партийна организация не само че не е подходящ, но и сам произнася лошо и неправилно думата „агитпропчик“. Това е така, защото от избраните трима или петима души за местно партийно ръководство се подбира най-неподходящият за тая работа оня, който няма качествата за никаква делова партийна работа, него го избират за агитпропчик. (*Оживление.*)

Но това, другари, за жалост при нас се случва и в по-висшите партийни ръководства. Така например в Градския комитет на Партията в Кюстендил няма щатен агитпропчик. Директорът на Хоремаг завежда и агитпропната работа (*Смях*), въпреки че Кюстендилската партийна организация брои повече от 1000 души, а градът е един дребнобуржоазен занаятчийски град. Ясно е, че необходимостта от щатен агитпропчик е повече от очевидна. (*Оживление.*) Не само това. По места — поне в нашата околия — малко се държи на това, просветните кадри да се използват само по една линия, за да могат да се усъвършенствуват и да затвърдяват своите знания и се използват по-нататък правилно. Случва се така, че просветните кадри се използват по организационна и по каква ли не щете линия, но в края на краищата на просветния отдел не дават да се ползват, да речем, от кадрите на орготдела.

Ние обръщаме, другари, малко внимание за подбора на културно-просветните кадри, особено в масовите организации — тия трансмисионни ремъци за провеждане на партийната ни дейност сред широките народни маси. Така например Околийският синдикален съвет в Кюстендил има възможност и средства да наеме диригент за хор при месечна заплата 7,000 лева, а оставя 7-хилядната ОРПС-ова организация без щатен другар, завеждащ синдикалната

просвета. И това положение нашата партия го все още търпи.

В същото време другарите, завеждащи просветата при Околийския комитет на Отечествения фронт и Съюза на народната младеж, се сменят почти през 6 месеца или всяка година. Всичко това не позволява да се отпочне една системна и планова културно-просветна дейност в тия организации.

Всички тия недостатъци ние можем и трябва да отстраним час по-скоро. В тая насока ние работим, но в същото време чакаме и помощта на Централния комитет. Защото Централният комитет, респективно Агитпропотделът, ако упражняваше системен контрол и проверка на работата по марксистко-ленинската просвета по места, то тия грешки до голяма степен щяха да се намалят. А се получи така, че през цялата 1948 година при Кюстендилския околийски комитет не е правена основна проверка на Агитпропния отдел за неговата работа от страна на който и да е инструктор, изпращан от Централния комитет. А такива инструктори идват, занимават се с проверка и изпълнение на работата по провеждане на различни други акции, но с работата на агитпропотдела не се занимават. Това невнимание към отдела от страна на Централния комитет като че ли оказва известно влияние и на самия Околийски комитет, който до известна степен недооценява работата на самия отдел.

Необходимо е Централният комитет поне един път в тримесечието, както казаха и преждеговорившите другари, посредством своите инструктори да подлага на системна проверка работата на агитпропотделите, като в същото време им дава ценни указания за тяхната по-нататъшна работа.

Нека също така Централният комитет, като определя известни лектори по места за публична пропаганда на марксизмо-ленинизма, да потърси сметка от същите защо не отиват по места. През 1948 година се съобщава на два пъти, че идват лектори в Кюстендил, но и двата пъти гражданството, събрано в читалището, напразно ги очаква. През 1948 година нито един лектор от Централния комитет в нашата околия и града не е дошъл по публичната пропаганда на марксизмо-ленинизма, въпреки близостта на Кюстендил до София.

Искам също така да повдигна и въпроса за нашата агитационно-разяснителна работа. Агитгрупите — това бяха и са оня апарат по села, квартали и махали, посредством който се провежда нашата разяснителна работа всред населението. При нас тоя апарат беше до известна степен изграден и започна работа, но последва писмо № 1089 на Централния комитет във връзка с реорганизацията на агитпропотделите, като агитгрупите минаха под ръководството на Околийския комитет на Отечествения фронт. Те минаха и като че ли загинаха. Тяхната дейност се преустанови, а Партията не обърна внимание на това, защото това бе работа на Околийските ОФ комитети. Разбира се, това неправилно отношение има лоши последици за работата на агитгрупите по места, които се разпуснаха.

Ето защо за правилното провеждане на нашата разяснителна работа всред широките народни маси аз предлагам агитгрупите отново да минат под непосредственото ръководство на партийните комитети, респективно на агитпропотделите при същите.

Защото не са редки случаите, другари, когато ръководителите на агитгрупите, а също така и като агитаторите в Единната политическа организация на Отечествения фронт сами се нуждаят от превъзпитание в духа на народнодемократичния режим у нас. При непосредственото ръководство на агитгрупите от партийните комитети наистина ще бъде обезпечена в много по-големи размери отколкото досега постоянната разяснителна работа на Партията всред народа във връзка с международното положение и с въпросите, свързани с множество правителствени решения, акции и особено с успехите и постиженията на съветските народи.

Другари! Също така накрая аз искам да се спра на един въпрос, който не е намерил по-конкретно място в проекторезолюцията на Централния комитет на Партията по марксистко-ленинското възпитание и борбата на Партията на идеологическия фронт. Това е въпросът за идейното разобличаване и борбата, която нашата партия трябва да проведе против мракобесническата, назадничава и дребнобуржоазна идеология на така наречените анархисти.

Досега по този въпрос е издадена само една книга „Марксизъм и анархизъм“ от др. Рубен Леви, но ние мислим,

че този въпрос трябва да намери място не само в отделни брошури, но и в нашата ежедневна преса. Защото има случаи, когато анархисти правят не малко пакости при провеждане на нашата партийна работа. Не са малко организациите в Кюстендил и особено Треклянския край на Кюстендилска околия, където са се приютили известни анархистически елементи и тормозят отвътре организациите. Така например те вземат и някои ключови стопански служби в Кюстендил — например начело на Районния кооперативен съюз стои бивш анархист. Той е кандидат и за нашата партия — досега не го утвърдихме. И все пак, той стои на тая ключова стопанска позиция. (*Оживление.*) Горният другар се казва Тодор Павлов — не нашият Тодор Павлов. (*Оживление. Веселост.*) А в с. Трекляно нашите другари и цялото партийно ръководство като че ли до известна степен играят под свирката на анархистичните елементи в същото село. Необходимо е в проекторезолюцията да се включи един пункт с ясно указание за идейното разгромяване на тази отживяла времето си идеология.

Изказаха се много другари от граничните околии, както нашата околия, така и други гранични с Македония. Но от тия другари не се спомена нищо за разпространените там разни нелегални позиви, хвърчащи листове и брошури от страна на привържениците на Кулишевски и компания.

Тази литература досега се е появявала не малко из граничните села и в нашата околия. Дадено е по линия на Партията да се следи къде, от кой, посредством що се разпространява същата и да се събира своевременно от нашите другари, за да не се даде възможност тя да намери широк пласмент.

Ние мислим, че тук са необходими по-строги мерки от нашата отечественофронтиска власт, за да не се позволява прехвърлянето на такава литература през нашите граници.

Накрая аз искам да задам два въпроса. Първият е: прави ли се нещо по отношение опровергаване лъжите на радио Лондон и така наречения „Глас на Америка“, които до известна степен тровят душите на нашия народ и спомагат за разпространението на разни неверни слу-

хове. И вторият въпрос: цветът на знамето на нашата партия беше алено червен. (*Оживление.*)

Гласове: Не е бил аленочервен, винаги е бил виненочервен.

Васил Лисийски... да, виненочервен... Необходимо ли е нашата партия отново да си вземе този цвят, който тя носеше до 1903 година? Той ни беше иззет от широките социалисти (*Оживление*), о... да, сега няма широки социалисти.

Другари! Въпреки допуснатите грешки по въпроса за марксистическото възпитание, ние изхождаме от дълбокото съзнание, както се казва в проекторезолюцията, че работата на Партията за повишаване на идейно-политическото равнище на партийните членове е необходимо условие, за да може тя да изпълни своята роля на авангард и ръководител на трудещите се в борбата за победа на социализма в нашата страна. И затова по места ще заработим упорито и смело, с всички средства и възможности, постоянно и упорито, за правилно овладяване великото учение на Маркс-Енгелс-Ленин-Сталин. (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Давам 15 минути почивка.

(*Дава отдиш в 17 ч. и 15 м.*)

(*След отдиша, в 17 ч. и 35 м.*)

Георги Чанков: (*Звъни.*) Има думата др. Цоло Кръстев. Да се пригответи др. Васил Коларов. (*Ръкопляскания.*)

Цоло Кръстев: (*От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.*) Другари и другарки делегати! Аз излизам да говоря от името на Съюза на бойците против фашизма. (*Ръкопляскания.*)

Вие знаете, че през 1946 г., когато българските фашисти и реакцията в страната надигнаха глава и не само надигнаха глава, а направиха опит да организират преврат в нашата страна, тогава именно, по указание на др. Георги Димитров, се създаде и организира Съюзът на бойците против фашизма в нашата страна. За кратък период той можа да обедини кадрите на нашата съпротива и достигна 200,000 члена. В организационно отношение той също постигна не малко успехи, като изгради една стройна боева организация, която си постави за

задача да помогне за окончателното унищожение на фашизма в нашата страна.

Но освен постигнатите резултати в нашата организация, ние трябва да отбележим, че в процеса на работата допуснахме и редица слабости и грешки, които се отразяваха на изграждането на нашия Съюз.

В низовите ръководства на нашия Съюз обикновено бяха поставени другари, които имаха малък организационен опит, млади другари, които не бяха работили масова работа. Това, че те не бяха подготвени като масовици, даваше своето отражение в изграждане на нашата организация. А редица околийски партийни комитети недостатъчно помагаша на нашите околийски комитети и на нашите околийски секретари, за да могат да се справят с тази важна задача. Те не само че не им помагаша, но в известни случаи често сменяваха нашите околийски секретари. Яви се едно текучество в ръководството на кадрите и по тоя начин нямаше оная приемственост и опитност в новите кадри, които приемаха околийските ръководства. Това също забавяше и пречеше на изграждане на организацията при разрешаване на задачите, които се поставяха пред нея. Околийските ръководства на нашата партия не поставяха задачи пред нашите околийски ръководства, не искаха изпълнението на тия задачи и не провеждаха достатъчен контрол за изпълнението на тия задачи.

Даже нещо повече, при особено големи акции, както при изкупуването на храните и други такива акции, които се провеждаха в нашата страна от нашата партия, често пъти вместо да се поставят задачите пред нашата организация, за да се мобилизира тя за изпълнението им, то секретарите се мобилизираха от Партията, изпращаха се и се прикрепваха към дадени пунктове и села за изпълнение на задачата. А ние смятаме, че много по-правилно и резултатно можеше да бъде, ако нашите секретари не се прикрепваха към дадено село или пункт, ако на нашите секретари се поставяше задачата за провеждане организиране работата от цялата наша организация като Съюза на бойците. Тогава резултатите щяха да бъдат много по-големи, защото в околииите щяха да бъдат мобилизирани по няколко хиляди бойци, членове на Съюза, които първи можеха да изпълнят изкупуването на храните

и да окажат влияние на останалите, за да изпълнят и те своите задължения.

Не само това. На нашите бойци можеше да се постави задачата за бдителността при провеждането на акцията. Тогава нямаше да се позволи на кулашките елементи в нашето село да укриват храните си, да ги продадат на черна борса или да разколебават останалите селяни да не изпълняват своите задължения. Такава именно задача пред нашите бойци не е поставяна от Партията. И тук именно ние отчитаме известни слабости или неумение за работа в масовите организации и подценяване в известна степен работата в масовите организации. Даже често пъти кадрите, които работят в масовите организации и специално в нашия съюз, се таксуват като второ качество кадри, които не са равни с ония кадри, които работят специално на партийна работа.

Значи от това ние можем да направим следните изводи: трябва да се обсъди въпросът за масовите организации. Действително те на брой са много и, ако е необходимо, известни масови организации могат да прекратят своето съществуване, а други да се слоят, обаче Партията ще трябва да раздвижи, мобилизира и ръководи масите именно като използва масовите организации. Иначе колкото и да се напъваме, все пак до известна степен ние ще останем сектанти, щом не умеем да използваме масовите организации, не можем да движим чрез тия масови организации огромните маси на българския народ за изпълнение на задачите, които стоят пред нас.

Също можем да направим извода — особено това се отнася за някои околийски комитети на нашата партия, — че трябва действително да се поставят задачи и на нашия Съюз, да се иска отчет за работата на нашия Съюз, да се върши контрол за изпълнението на поставените задачи. Само така ще може да ни се помогне за укрепването и превръщането на нашата организация в действително боева антифашистка организация.

Аз искам да спра вашето внимание и върху един друг въпрос. Това е въпросът за бдителността. Както виждаме, и в доклада на др. Георги Димитров, и във

всички партийни документи се казва, че класовата борба в нашата страна все повече се изостря, че реакционните капиталистически и фашистки остатъци минават към по-висока форма на борба. И действително през лятото на тази година тази оценка се оказва съвършено правилна. В нашата страна ние виждаме да се създават редица банди, диверсионни и други, които се опитаха с въоръжена сила да се борят срещу правителството на Отечествения фронт. А тук, също от тази трибуна, от редица другари се отчете, че бдителността и в нашата партия, и в Отечествения фронт, и в другите организации не е на нужната висота.

Ние често говорим за бдителност и по митинги, и навсякъде говорим за бдителност, но в края на краищата ние виждаме, че все още бдителността изостава, все още нашите бойци, нашите партийци не са достатъчно бдителни към врага. Ние позволяваме на врага да извършва известни действия. За да не остане думата бдителност празна, за да можем ние да я изпълним със съдържание, ние ще трябва да организираме тази бдителност в нашата страна. Без да организираме бдителността ние не ще можем да постигнем резултати. Ние ще трябва да възложим на ония организации, на които са поставени задачи във връзка с бдителността както на нашата народна милиция, така също и на Съюза на бойците, които имат като главна задача бдителността в нашата страна, чрез тях ние ще трябва да организираме бдителността, да намерим съответните форми за нейното организиране.

Напоследък, през м. ноември, ние проведохме съвещание в цялата страна във връзка с организиране на бдителността и от тия съвещания ние можем да констатираме, че действително бдителността у нас не се намира на нужната висота. А трябва да кажем, че в редица околийски комитети не са даже помислили за организиране бдителността в своите околии. Това именно се констатира на тия съвещания.

Ще трябва партийните околийски ръководства да разберат, че трябва да се заемат мъжки, за да организираме бдителността в нашата страна, да не позволим на врага не само да извърши известни действия, а да не му позволим той даже да може да помисли. Ние

трябва да парираме всяка помисъл на врага да извърши известни действия против нас. Това можем да постигнем само с действително организирана бдителност в нашата страна.

Това лято, по жътва и вършитба, Съюзът действително беше поставен на боева нога и със съдействието на нашата народна милиция ние можахме да изпълним достойно задачата за охрана на снопите и охрана на вършитбата в нашата страна. И със свършено малки изключения повечето пожари, които станаха в страната, бяха без умисъл, но за разлика от по-миналата година, тази година те бяха свършено малко. И ето в това отношение трябва да кажем, че Партията взема огромно участие в подкрепа и организиране на бдителността.

Затуй именно и резултатите бяха налице. Но тази бдителност все още се движи по линията, бих казал, на задачите, стихийно, без тя да се поставя постоянно и системно в цялата страна.

А има да се охраняват и фабрики, и железопътни линии, и гари, и редица други имущества, държавни и кооперативни в нашите села. Не малко са обектите, които трябва да се охраняват.

По отношение на охраната ние сме постигнали значителни резултати, но в една друга област бдителността е свършено слаба, тя е в своите наченки. Сега започва нейното организиране. Отнася се до разузнаването, до наблюдението, което трябва да бъде системно по отношение на врага.

Георги Чанков: (*Звъни.*) Изтече ви времето.

Цоло Кръстев: И ако ние не сме постигнали известни резултати, то се дължи на това, че ние действуваме в тъмно, без да сме организирали разузнаване и наблюдение върху врага.

Ето тук се явява голямата слабост на бдителността в нашата страна. Партията, околийските ръководства особено трябва да си вземат акт от това и да организират тая бдителност.

Накрая, от името на бойците против фашизма аз трябва да кажа, че ние с радост приемаме решенията на Петия конгрес и особено доклада на др. Георги Димитров, който ще ни служи не само за указание и ръководство в нашите действия, но който в действител-

ност се явява един вклад на марксистко-ленинската наука, в оценката на класовата борба в нашата страна, и в това отношение той е исторически документ за нашата страна.

От името на Градския комитет на бойците против фашизма и по решение на Градския комитет ние обещаваме пред Петия конгрес, че ще дадем за изграждането на Партийния дом 10,000 трудов дни. *(Ръкопляскания.)*

Георги Чанков: Има думата др. Васил Коларов.

Васил Коларов: *(Посрещнат със ставане от всички и с бурни и продължителни ръкопляскания и възгласи „Ура!“)*

Другарки и другари! Преклоняването пред буржоазната култура на Запад е едно сериозно политическо и идеологическо оръжие на защитниците на капитализма и на агентите на империализма. Това преклонение е тясно свързано с отричане на творчеството на нашия народ в политико-обществената и стопанско-културната област, с унижаването на нашата национална култура.

Съществуваше и съществува още една теория за „превъзходството“ на Запада над Изтока и тая теория дълго време владя над умовете. Тя беше обоснование на стремежите на капиталистическия Запад да господствува над другите народи, служеше за обоснование на мнимото „естествено право“ на западните народи да бъдат водачи на световния прогрес и на световната култура.

Събарянето на капиталистическото робство в бивша царска Русия развърза творческите сили на народите в Съветския съюз и го превърна в люлка на една нова цивилизация, национална по форма, социалистическа и интернационалистическа по съдържание. *(Ръкопляскания.)*

Наука, литература, изкуство — всички те са в пълен разцвет в Съветския съюз, когато във всички капиталистически страни те преживяват кризис, там културата е в явен упадък. Съветският съюз днес играе ръководеща роля в развитието на световната култура.

Това днес открито признават много честни първокласни западноевропейски учени — Ланжевен, Холдейн, Дйнщайн и други. Между тях е знаменитият френски учен — физикът Кюри, председателят на комисията за атомната енергия във Франция, който преди няколко дни

тури на разположение на французкото правителство епохалното си откритие — използването на атомната енергия за мирни производствени цели (*Бурни ръкопляскания*), което откритие, както съобщават вестниците, предизвикало смут сред американските подпалвачи на войната. (*Оживление.*)

За съжаление в плен на тая лъжетеория бяха и буржоазните учени от източноевропейските страни, в това число и много буржоазни руски учени. Те също считаха, че светлината иде само от Запад, възприемаха безкритично формите на западната култура и отричаха вклада на великия руски народ и на другите източни народи в световната култура и въобще отричаха способността на източните народи да стоят наравно със западните народи на идейно-културния фронт, а камо ли и да ги надминат.

В низкопоклонничеството пред Запада и в отрицанието на собствената родна култура не остана назад и българската буржоазна интелигенция. Както е известно, тя се обяви против Октомврийската революция решително и взе страната на империализма, против Съветския съюз. Български буржоазни историци отричаха всякакви държавнически, организаторски способности на българския народ. Много от тях станаха проповедници на варварската антиславянска и антибългарска расова теория на хитлеризма.

В своето раболепие пред хитлеристка Германия някои от тях отидоха дотам, че провъзгласиха българския народ за осъден от природата да бъде роб на другите народи и преди всичко — на германския.

Теорията за „превъзходство“ на капиталистическия Запад има своите адепти и днес. Тя се инспирира от стремежите на англо-американския империализъм към световно господство. Тя придобива характера на една нова расова теория за превъзходството на англосаксонската раса, за нейното „предопределение“ да господствува над всички други раси. Едновременно с това тя се явява едно принижение на културата на Съветския съюз и на народите от народните демокрации.

В империалистическия лагер днес се развява знамето на космополитизма, който се представя като „висша фаза“ на човешката цивилизация и се противопоставя на

уж „националната ограниченост“ на културата на Съветския съюз и на народните демокрации.

Космополитизмът — това е веруюто на англо-американските империалисти.

Това е идеята за една свръх-държава, за един световен парламент, за едно централно световно правителство.

Както е известно, през войната, когато Франция беше изправена пред грозната хитлеристка опасност, Чърчил предложи на френското правителство „обединение“ на Франция с Англия.

На конференциите на тъй наречения Интерпарламентарен съюз много се дискутира върху разни проекти за съединени европейски държави, за световен парламент.

Англо-американските империалисти се стремят да превърнат Организацията на обединените народи в нещо подобно на световно правителство, разбира се, намиращо се в техни ръце. Те атакуват ожесточено правото на „вето“, което е най-важното условие за международното сътрудничество и за запазване на мира, и упорито се противопоставят на приемането на народните демокрации, в това число и на нашата народна република, в организацията на обединените народи. Така те се надяват, че ще провеждат с по-голяма сигурност своите агресивни и завоевателни планове.

Под знамето на космополитизма англо-американските империалисти нарушават държавния суверенитет на другите държави и се намесват най-цинично във вътрешните работи на другите народи — обект на техните агресивни и завоевателни планове. Образци на тяхната висша „космополитика“ е тяхното безконтролно хазяйничене в Гърция, Персия, Египет, техните опити да се настанят като господари в един куоминтангски Китай, които опити се разбиха в огромния размах на национално-освободителното движение на Китай и в неговия неудържим щурм върху основните позиции на реакцията и империализма. (*Бурни продължителни ръкопляскания.*)

Под знамето на космополитизма англо-американските империалисти искат да наложат на другите народи своята прехвалена формална демокрация, зад която се крие най-бруталната капиталистическа диктатура.

В името на космополитизма американските империалисти искат „еднакви възможности за всички“. Те провъзгласяват „свобода на моретата“, „свобода на въздушното пространство“, „свобода на търговията“.

Свобода на мореплаването — това значи правото на техните военни кораби да влизат свободно в Черно море, в Балтийско море, да проникват в Дунава, да държат под огън мирните градове на народните демокрации.

Свобода на въздухоплаването — това означава правото на техните аероплани да летят и се приземяват навсякъде, правото им да строят, гдето им е удобно, летища за своите бомбардировачи и носачи на атомни бомби.

Свобода на търговията — това означава американските тръстове и корпорации да завладеят световния пазар и да установят трайно господство над него.

В остатъците от нашата буржоазна интелигенция съвсем не е изживяно преклонението, раболепието пред западната американска „космополитическа“ култура. Нашите „теоретици“ на „световния парламент“ и на формалната демокрация съвсем не са още разобличени. Не са окончателно разобличени и носителите на националния nihilизъм в литературата и изкуството, слепите поклонници пред упадъчната литература и изкуство на капиталистическия Запад и отрицателите на културното творчество на нашия народ, на живия народен елемент в развитието на нашето изкуство.

На космополитизма на империалистите и на раболепието на техните слуги у нас ние противопоставяме нашия здрав народен патриотизъм и пролетарски интернационализъм.

Ние обосноваваме научно и утвърдяваме политически правото на нашата народна република да отстоява своя държавен суверенитет против всеки опит на империалистите за намеса в нашите вътрешни дела.

Ние обосноваваме научно и утвърдяваме политически нашето право, правото на нашия народ да строи у нас народната демокрация, основана върху властта на трудещите се, начело с работническата класа.

Изчерпваща и дълбоко вярна е характеристиката на народната демокрация, дадена в доклада на др. Димитров. Ние ще трябва да популяризираме сред най-широките народни маси народната демокрация — това гениално

творение, което днес нашият народ осъществява под ръководството на работническата класа и нашата партия.

Ние считаме за жизнено необходимо за нашата народна република да развиваме все по-тясно сътрудничество и взаимна помощ със Съветския съюз и другите народни демокрации.

Когато Съветският съюз беше сам в капиталистическото обкръжение, тогава троцкистката теория отричаше възможността да бъде построен социализмът в една страна — в Съветския съюз. Явно е, тая теория беше една контрареволуционна теория, защото ако тя беше възприета и проведена, то днес ние нямаше да имаме никакъв Съветски съюз, никаква съветска социалистическа държава. Титовската теория за построяването на социализма в Югославия без опората и сътрудничеството на Съветския съюз, на държавата на социализма, и народните демокрации се явява също такава контрареволуционна теория, защото днес, когато светът е разделен на два противоположни лагера — на империалистически и антиимпериалистически лагер, да се претендира, че е възможно да бъде построен социализмът в Югославия без поддръжката на Съветския съюз и на другите народни демокрации, а с поддръжката на империалистическите държави — това е явно обричане Югославия на катастрофа.

Клевета е, че ние отричаме сътрудничеството с другите народи. Нашият патриотизъм и пролетарски интернационализъм са напълно съвместими с уважението на действително прогресивното, действително ценното в западноевропейската култура. Ние ценим високо гигантите на човешката мисъл, създателите на шедьоврите на световната култура у всички народи. Нашият народ, неговата интелигенция са се учили у всички народи. Техният кръгзор е широк и интернационален, може би повече отколкото тоя на някои други народи, които се считат по-напреднали от нас.

Ние решително отхвърляме обвинението в национална ограниченост и в изолация от западния свят. Но заедно с това ние осъждаме робското преклонение пред капиталистическия Запад и ще се борим за изкореняване без остатък на това раболепие.

Капиталистическата култура е в упадък. Капитализмът днес, в навечерието на своята окончателна историческа гибел, е спънка за развитието на науката и изкуството, на материалната и духовната култура на народите. Центърът на научната мисъл и на културното творчество се премести от Запад на Изток, в страната на социализма и в страните с народните демокрации. *(Ръкопляскания.)*

Съветският съюз днес върви начело на световния прогрес. Там процъфтява с пълна сила човешката творческа мисъл, там се развива една истинска култура, народна по форма, но дълбоко интернационална по съдържание. Това е новата социалистическа, пролетарска култура. *(Ръкопляскания.)* И нашият народ гледа с лице към тая култура. Ние от нея се учим и от нея се вдъхновяваме.

Ние ценим и скромния принос на нашия народ в областта на науката и изкуството. Наши учени са работили плодотворно в разните области на науката. Наши писатели и поети са създали ценни произведения от интерес и за другите народи, от международно значение. Нашият народ е създал високо-художествена народна поезия и с редки достойнства народна музика и народни танци. Ние имаме талантливи артисти и художници. Ние ще ги насърчаваме всячески. Тяхното дело е общонародно достояние.

Народната република България, нашата партия ще направят всичко, за да повдигнат на голяма висота работата на нашия идеологически и културен фронт, като действуват за очистването му от капиталистическата и фашистка смет, като положат най-големи усилия за усвояването на единствения творчески метод на научна и културна работа — марксизмо-ленинизма.

Нашата партия ще помогне на всички честни, верни на народа и родината идеологически и културни работници да разберат, че днес пътят на прогреса води към социализма и социализмът е единственият път за понататъшното развитие на човешката мисъл и култура. *(Ръкопляскания.)*

Нашият идеологически и културен фронт, цялата наша творческа интелигенция, трябва да приобщи своята дейност към дейността на трудещите се за отстояване националната независимост на нашата република и за

изграждане на социализма у нас. Това е една велика задача.

Аз не желая да завърша без да кажа, че и ние, българските социалисти, в миналото плащахме данък на поклонничеството пред капиталистическия запад. Ние смятахме погрешно и догматически, че революцията ще дойде обязательно от капиталистическия Запад — от Германия, Франция, Англия, а България ще върви на опашката на международната революция.

В 1916 година при една среща във Виена с известния тогава голям теоретик на Втория интернационал, автор на съчинението „Финансов капитал“ — Хилфердинг, аз му зададох въпроса, понеже всички ние, българските социалисти, вярвахме, че първата световна война не може да свърши другояче освен с една революция — откъде мисли той, че ще дойде революцията, къде ще избухне тя най-напред? Той дълбокомислено ми отговори! „В Англия“. (*Веселост.*)

Тогава ние не разбирахме закона за неравномерното развитие на капитализма, открит от Ленин. Още Маркс писа, че революционното движение в Европа се премества от Запад на Изток. Това беше тогава, когато руското революционно движение беше в своето начало. Тази прогноза, това пророчество на Маркс означаваше, че от Изток ще дойде мощният тласък за стопанската, обществена, политическа и културна обнова на света. И както е известно, делото на Великата октомврийска революция и нейната рожба — Съветският съюз, потвърди тази пророческа Марксова мисъл.

Ние, народните демокрации, също излизаме днес напред. Народната република България днес политически е по-напред от Англия, Франция, от Съединените американски щати. (*Възгласи „Браво!“ и бурни и продължителни ръкопляскания.*)

Присъствието на нашия конгрес на делегати на толкова братски комунистически партии, почти на всички европейски комунистически партии, не е просто акт на учтивост или само манифестация на пролетарска солидарност. У нас, в нашата народна република, има нещо ново, което е ценно и за другите комунистически партии.

Ние изграждаме една народна демократическа република. Нашият опит е ценен и за тях, защото повиди-

тому и те ще тръгнат по същия път. Ние премахваме постепенно капитализма и полагаме основите на социализма в условията на една народна демокрация. Нашият опит е ценен и за тях.

Ние пристъпваме към преустройство на нашето изостанало и разпокъсано земеделие на социалистически релси чрез изграждане на трудовоземеделски кооперации, чрез създаване на държавни машинно-тракторни станции и чрез организиране на образцови държавни стопанства. Всичко това интересува отблизо и нашите братски партии. Нашият опит е ценен и за тях.

Другари делегати и делегатки! Някогаш, в средните векове, в стара България се зароди едно мощно социално движение — богомилството, и оттук то се разпространи в Западна Европа, където то стимулира борбата на народите срещу средновековието и папското мракобесие.

Днес големият оживителен тласък за коренната обнова на обществото, на света иде от Съветския съюз. Ние сме горди, че едни от първите последвахме примера на Съветския съюз и с негова помощ по пътя на народната демокрация ние пристъпихме към разрешението на историческата задача на българския пролетариат — събарянето на капитализма и изграждането на социализма. *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Георги Чанков: Има думата др. Чифчиев от Царево. Да се готви Руси Христозов.

Другари, за да не губим време, докато дойде др. Чифчиев, има думата др. Руси Христозов.

Руси Христозов: *(От трибуната, посрещнат с ръкопляскания.)* Драги другари делегати! Преди 5 месеца XVI-ят пленум на ЦК констатира изоставане на Партията на теоретическия фронт. Редица принципиални въпроси, като характера на нашата народнодемократична власт и държава, пътя за изграждането на социализма при нашите условия и др., не бяха достатъчно добре теоретически разработени и напълно изяснени. Пленумът констатира също така подценяване изострянето на класовата борба в периода на построяване основите на социализма у нас. Днес ние можем с чувство на голямо задоволство и благодарност да отбележим, че с историческия за нашата партия доклад на др. Димитров се хвърля пълна светлина по всички тези ненапълно изяснени досега

въпроси. Това ще спомогне извънредно много за понататъшното идейно-политическо укрепване на Партията, като въоръжи нашите кадри с мощно оръжие за преодоляване на трудностите по пътя ни към социализма.

Подценяване изострянето на класовата борба е голяма опасност, която може да доведе до притъпяване бдителността на Партията и нейното демобилизиране пред лицето на класовия враг.

На този въпрос аз искам да се спра накратко.

От победата на 9 септември до днес, под ръководството на нашата партия, бяха проведени редица революционни, политически и икономически мероприятия, които заседнаха дълбоко и превърнаха в непримирими врагове на народната власт значително число, лишени от господство, реакционни елементи.

Непростима глупост ще бъде от наша страна, ако допуснем, че всички те не кроят денонощно планове за възвръщането на изгубеното си минало.

„И след първото сериозно поражение — казва Ленин — съборените експлоататори, които не са очаквали събарянето си, не са вярвали в него, не са допускали мисъл за него, с удесеторена енергия, с бясна страст, с омраза, увеличена сто пъти, се хвърлят в бой за възвръщане на отнетия им „рай“ за своите семейства, които са живели тъй сладко и които сега „простонародната сган“ осъжда на разорение и мизерия.“

Стопанските и продоволствени трудности, които в сегашния преходен период има да преодоляваме, създават повод за недоволство. Слабата политическа работа на Партията в някои случаи не може навреме да помогне на несъзнателните правилно да се ориентират в трудностите, поради което те стават жертва на вражеската пропаганда.

Към това трябва да прибавим непрестанната и упорита вражеска дейност на империалистическите разведки, на техните сателити и шпионските им гнезда у нас. На нашата южна, а след предателството на титовата клика, и на западната ни граница враговете провокират и постоянно прехвърлят у нас диверсанти, шпиони и бандити. Сега ни се разкрива в пълния ѝ размер подлостта на титовци, които даже и в дните на най-близки отношения, когато се говореше за предстояща федерация между

нашите два братски народа, техните книжари — между впрочем бивши разузнавачи и ръководители от тяхната Държавна сигурност, — учители и други емисари в Пиринския край са създавали широка шпионска мрежа, с цел да минират националната ни независимост.

Нашата вътрешна реакция, загубила опора под краката си, чувстваща, че със своите собствени сили не ще може повече да разчита на никакъв сериозен успех в борбата си срещу народната власт, се превърна напълно в чужда агентура. Ръководена и непрестанно вдъхновявана от задграничните си господари — чуждите вражески централи, — тя възприе най-остри форми на борба срещу нашата власт.

Аз искам да направя една забележка на др. Цоло Кръстев. Той представи картината много преувеличена, като че ли у нас през настоящата пролет и лято е имало кой знае какви и колко много банди. Това не е така, другари. Имаше няколко жалки опита, които още в зародиша им бяха унищожени. (*Ръкопляскания.*) За тях аз ще ви кажа няколко думи.

Първият опит за създаване бандитска група в нашата страна беше извършен в Асеновградско, под ръководството на чуждото разузнаване, към средата на месец септември миналата година, когато е била създадена нелегална легионерска организация, под името „Национал-християнски кръст“. В този кръст, разбира се, имаше някои мохамедани, помаци! (*Веселост.*)

Ръководството на тази организация си поставя за задача чрез обхващане на всички вражески елементи в този край да развие през пролетта на 1948 г. широко бандитско движение в Родопите. Те са разчитали на помощта на монархо-фашистка Гърция и англо-американските войски. По фашистки, ръководството на организацията създава щаб с военни чинове на всички членове от него: командирът — генерал, а останалите — не по-долу от полковници. Даже били са набелязани и „министри“ за бъдещото тяхно правителство. В продължение на няколко месеца те успяват да организират в 20 села в Асеновградска, Първомайска и Пловдивска околия свои връзки. Членовете се вербували предимно из бившите фашистки организации: легионери, ратници, запасни офицери, николапетковисти, а даже и членове на отечествено-

фронтовските партии. Много показателен за бдителността в нашата партия е фактът, че измежду обхванатите от тях като помагачи и ятаци се оказаха и 20 души промъкнали се врагове в нашата партия и четири души в РМС. В изпълнение на поставените си задачи горната фашистка организация създава бандитска въоръжена група в Балкана към средата на месец януари, която наброява 20-на души. На 27 януари 1948 г. органите на нашето Министерство на вътрешните работи пристъпиха към ликвидация на бандата и нелегалната организация. В продължение на 20 дни както бандитската група, така и нелегалната организация бяха напълно унищожени, всички връзки и ятаците разкрити, заловени, предадени и осъдени от Пловдивския областен съд. (*Ръкопляскания.*)

Втори опит да се създаде бандитска група се направи през месец февруари т. г. в района на Горноджумайска и Светиврачка околия. За този случай споменаха и др. Катранджиев, и другарят от Св. Врач. Още в началото на 1947 година Никола Петков е дал нареждане на стария и закоравял михайловист Думбалаков, по професия журналист, да организира всички бивши михайловисти в Пиринския край за въоръжена борба срещу народната власт. През м. май същата година Думбалаков се свързал с нелегалния михайловист Герасим Тодоров Николов от с. Влахи — Св. Врачко, и му предал нареждането на Никола Петков. Герасим Тодоров минава в нелегалност, след като ограбил кооперацията в своето родно село Влахи. На Думбалаков и Герасим Тодоров не се удава през 1947 година да създадат нелегална михайловистка организация и бандитска група. Това те успяват да направят едва през месец януари и февруари т. г., като сформират нелегална група от 12 души. Същевременно те успяват да създадат мрежа от връзки и ятаци в района на селата Влахи, Белица, Плоски, Ощава, Сенокос, гара Пирин и др. В бандитската група се създадо бойно ръководство от 5 души с главатар Герасим. В началото на м. март бандитската група нараства на 28 души. Ръководството на тази михайловистка организация си поставило за задача да създаде в Пиринския край с помощта на монархо-фашистите от Гърция бандитско движение. На 15 март т. г. се получиха сведения за увеличаването на бандата на двадесетина души. Органите на М-вото

на вътрешните работи по предварително изработен план пристъпиха към ликвидацията на бандитската група и ятаците ѝ. В продължение на 15 дни акцията завърши с пълното унищожаване на бандата и задържането на всички ятаци и връзки. (*Ръкопляскания.*) Между помагачите и ятаците се оказаха — тук другарят от Св. Врач каза към двадесетина души, но мисля, че това е доста голяма цифра, от които по-активно замесени трима души, прикрили се в нашата партия вражески елементи, от които един — Асен Михайлов — председател на ОФ комитета в с. Ощава, станал бандит в последния момент, и един от първите помощници на водача Герасим. Така завърши печално и безуспешно и вторият опит за създаване през пролетта на бандитската група.

Това са всъщност двата по-сериозни опита, които бяха разкрити в началото от органите на М-вото на вътрешните работи.

Трети не така сериозен опит, както първите два, бе направен в Пловдивска околия, в района на Староселския балкан. През месеците март и април т. г. бившите активни николапетковисти от района на селата Старосел, Старо Железаре, Любен, Свети Наум, Първенец и др., предимно кулаци, създават нелегална организация под ръководството на Иван Тосев (Горан), бивш полицай, и избягалите от затвора бивши легионери Стоян и Рангел Дребчеви. В района на горните села те успяват да обхванат около 40 души като връзки, помагачи и ятаци. В началото на м. май успяват да създадат нелегална бандитска група от десетина души. Нелегалната организация и бандитската група се наричат с гръмкото име „Средногорска зелена гвардия на Никола Петков“ (*Смях.*) Трябва да кажа, че тази бандитска група освен укриването си в гората, не е извършила никакви актове. В началото на м. май органите на М-вото на вътрешните работи предприеха акция за ликвидиране на бандата. В продължение на десетина дни цялата нелегална организация бе разкрита и по-голямата част от бандитите заловени. Няколко месеца по-късно бяха заловени и останалите бандити, които бяха се разбягали при първата акция, заедно с водача им. Така беше ликвидиран и този трети опит за създаване на бандитска група в нашата страна през пролетта и лятото.

Два по-несериозни опита за създаване на бандитски групи, които още в зародиша им бяха разкрити и унищожени от органите на нашето министерство, бяха извършени — един в Варненска околия и един в Хасковска околия.

Напоследък в резултат на вражеската пропаганда на радио Анкара, Лондон и „Гласа на Америка“ и дейността на задграничните шпионски централи зачестиха бягствата на реакционни елементи зад граница. Забягналите в Турция и Гърция вражески елементи, някои от които са прехвърлени вече в Италия, се обучават на подривна, терористическа и диверсионна дейност и след това се връщат обратно в нашата страна. Такива случаи имаме следните:

През месец септември миналата година николапетковистът Тодор Русинов от с. Кости — Царевско, избягва в Турция и заедно с други трима се поставя на разположение на турското гранично разузнаване, откъдето покъсно били прехвърлени на наша територия за диверсионна и шпионска дейност. По-важни задачи, поставени на групата от турското разузнаване, са били да събират сведения за българските военни погранични части, за въоръжението на нашата армия и да извършват диверсионни терористически действия на наша територия. Органите на нашето министерство в едно късо време откриват групата, предприемат енергични мерки срещу нея, за нейната ликвидация. Ръководителят на бандата — Тодор Русинов, тежко ранен, се самоубива, двама от другите членове на бандата са заловени живи, а единият успя да се върне обратно в Турция.

Монархо-фашисткото гръцко разузнаване е създадо от български помаци дезертъори още от Отечествената война, на гръцка територия в съседство до нашата граница няколко банди, начело с помаците Парчо, Парока, Фаик и др., които систематически изпраща в нашата територия, близо до границата, където извършват бандитски действия, като отвлечане на добитък, нападение на хора, а и в няколко случая поставят мини по шосетата.

В настоящия момент, другари, на територията на нашата страна няма никакви данни за съществуването на бандитски групи.

Георги Димитров: Фашистки, фашистки.

Руси Христозов: Наред с тези безуспешни опити . . .

Георги Димитров: Коего не означава, че няма да ни пратят отвън още.

Руси Христозов: И което не означава, че няма да направят опити за създаване на други . . .

Наред с тези безуспешни опити за създаване на бандитски групи, реакцията се стараяше да възобнови нелегално някои от своите разгромени след 9 септември организации, като се опитваше с тях да върши едновременно саботажнически и диверсионни действия. По-характерни случаи:

През 1945 година лицата Илия Попниколов, Петър Петров и др., всички изтъкнати функционери на легиона от крилото на Илия Станев, се групират около последния, създават си връзки с американското разузнаване и под ръководството на същото формират дълбокозаконспириран нелегален „център“, със задача да се издирят и укрепят на временни позиции и подготвят за въоръжена борба оцелелите в страната легионерски кадри, след ударите около 9 септември. След като успяват да издирят и организират около 200 души бивши активни легионери из разните краища на страната, по директива на американското разузнаване те решават да отпочнат създаването на бандитско движение и правят първия опит в Асеновградско, за който ви казах. Нелегалният легионерски център и всички участващи в него бяха разкрити от органите на Държавна сигурност, задържани и осъдени.

През лятото на 1948 година бе документирана и разобличена нелегалната дейност на косталулчевци. Следствието и процесът доказаха, че Централният комитет на тази партия, ползвайки се със своето легално съществуване, е водил систематически подривна работа, изразяваща се в подбудителства и насърчение на фашистки елементи към бандитизъм и бягства зад граница, злостна клеветническа пропаганда против Съветския съюз и народната власт, подбудителства за саботиране строителната политика на правителството, опити да бъде възстановен Николапетковият съюз под явното прикритие на собствената им партия, даване клеветнически сведения в чужбина с цел да се урони международният престиж на нашата народна република и пр.

Друг опит за създаване нелегална организация бе извършен от Петър Димитров Дойков, бивш легионер от Варна и сътрудник на Гестапо, около събитията на 9 септември останал в Гърция. След идването на монархофашистите през 1947 година се договаря със забягналия николапетковист Вакрил Янев за нелегална дейност в България и под формата на екстерниране се връща в страната. Веднага след завръщането си се заема да сформира нелегална организация от бивши николапетковисти, кулашки елементи в района на Варненска, Добричка и Балчишка околия. Поставил си е за задача да образува и бандитска група, но бива разкрит и заловен от органите на Държавна сигурност. Всички участници в тази организация са задържани, води се дознание, след което ще бъдат предадени на съд.

През настоящата година бяха разкрити и други подобни опити за сформирание на нелегални организации из разните краища на страната от по-маловажно местно значение. Наред с това бяха разкрити и опити за извършване на саботажи и диверсии.

Бражеските империалистически разведки у нас също така упорито се опитват да изграждат свои шпионски мрежи и гнезда. По-характерни такива, разкрити от органите на нашето разузнаване, са:

Първо: разкрита шпионска група в района на Бургас, създадена от турското разузнаване, в състав 5 души, под ръководството на Мехмед Фуад Юмеров.

Второ: шпионска централа, създадена от бившите турски военни аташета, под ръководството на лицата Х. Османов и Мехмед Дъгдъгов, в състав от десетина души.

Трето: шпионска група в района на Шумен, под ръководството на Осман Калъч, от 6 души, в турското училище.

Четвърто: шпионска група на монархо-фашисткото разузнаване в района на Неврокоп от 11 души, под ръководството на Мустафа Халил Ислямов.

Пети случай: в района на Св. Врач, шпионска група от 8 души под ръководството на Кръстьо Драгаданов.

Шести случай: шпионска група от 7 души под ръководството на Юлий Генов.

Бяха разкрити и обезвредени също на разни места в страната през настоящата година още десетина по-маловажни шпионски групи.

Органите на нашето М-во на вътрешните работи зарегистрираха безспорни и важни успехи в борбата срещу враговете на народа и общо взето успешно са се справили досега с възложените им от правителството задачи. В своята работа обаче те допуснаха и някои сериозни пропуски, какъвто бе случаят с отвличането на нашия пътнически самолет от бандата Михалакев и други. Този горчив урок ни показва, че място за самоуспокояване не може да има и не трябва да има в нашите редове. Всяко опущение в това отношение ни струва много скъпо. Ние, комунистите, изпратени от нашата славна партия на работа в такъв отговорен сектор, какъвто е М-вото на вътрешните работи, въоръжени със сталинското осветление на въпросите от нашата практическа дейност, дадено в доклада на др. Димитров, ще се заемем още по-усърдно с изкореняването без остатък на всички наши слабости, проявени в досегашната ни работа.

На нас ни предстои още сериозна борба с капиталистическите елементи на село. Кулаците, като експлоататорска класа, са най-многобройни, по-непосредствено свързани с производствения процес, имащи по-широки връзки, поради което, както показва и опитът на Съветския съюз, трябва да очакваме от тях по-упорита съпротива.

Изброените по-горе факти ясно показват, че нашата страна се намира в обстановка на изострена класова борба, което изисква от нашата партия максимална революционна бдителност и пълна боева готовност. XVI пленум на ЦК констатира, че в това отношение работите у нас не стоят съвсем благополучно. В изпълнение на решенията на XVI пленум ЦК излезе със специална инструкция до всички партийни организации за повишаване бдителността. Трябва да се отбележи, че резултатите от взетите мерки по изпълнението на тази инструкция все още не се чувствуват достатъчно. Необходимо е околийските комитети и всички членове на Партията по места да вземат срочни мерки за бързото и пълно изпълнение на горната инструкция. В тази инструкция се предписваше постоянна и изострена революционна бдителност на комунистите по чистотата на Партията, чистотата на Отечествения фронт и масовите организации, грижливо проучване предаността на ръководните кадри

в държавния и стопански апарат, подпомагане органите на М-вото на вътрешните работи в борбата им срещу враговете на народа и други, но взетите практически мерки все още са недостатъчно ефикасни. Доколкото въпросът за бдителността в Партията е за момента един от важните въпроси, стоящи пред нас с цялата си острота, искам да изнеса пред конгреса някои поучителни случаи.

Първо: неотдавна бе уволнен и задържан директорът на „Булгариндустриалекспорт“ Кирил Славов, бивш собственик на фурнировата фабрика в София. Същият още преди 9 септември с вражеско намерение се е свързал с нашата партия по нареждане на чуждото разузнаване. Благодарение на връзките си, след 9 септември той е приет за член на Партията и назначен на отговорен пост. Вън от предателската си разузнавателна дейност той се е опитал да извърши и крупен саботаж във вреда на държавата. При сключване на една международна сделка с фурнир той съзнателно е договорил неизгодни условия за нашата страна и ако сделката би била напълно изпълнена — много малка част от нея е изпълнена, — държавата щеше да бъде ощетена с около 200 милиона лева. *(Оживление.)*

Втори случай: неотдавна беше задържан бившият директор на „Кожецентра“ Исак Калдерон, който е извършил крупно вредителство, като е изнасял висококачествени кожи на ниски цени. Едновременно с това в балите със заешки кожи при износа е скрил и около 1,000 кожи от белки, всяка една от които струва на външния пазар около 40 хиляди лева. А в тая централа са работили и комунисти и тези бали са правени и от наши другари.

Трети случай: бившият легионер и запасен офицер от Варна, Илия Митев Радев, участвувал преди 9 септември в ловните дружини за преследване на партизани в Шуменско, около 9 септември умело се прикрил. След 9 септември се промъква в нашата партия и става член в ръководството на партийната организация в завода „Кораловаг“. По-късно за разложителна дейност той бива разобличен и изгонен от Партията. След изключването му се заел и организирайл въоръжена бандитска група,

но при опит да отиде в балканна групата бива разкрита от органите на нашето министерство.

Ние трябва бързо да създаваме наши собствени кадри, но положението в нашите висши учебни заведения, където се подготвят специалисти за социалистическото строителство, още не е добро. Във връзка с почистването на вражески елементи от висшите учебни заведения бяха представени сведения за 5,687 студенти с доказана антинародна дейност, които следваше да бъдат отстранени от университета. Комисията по чистката първоначално обяви за изключени 404 души, а по-късно цифрата изведнаж беше намалена на 142 души. Случаи като тези, които изнесе др. Живко Живков и др. Папазов, биха могли да се посочат със стотици. Необходимо е час по-скоро да се проведе бърза и радикална чистка в университета, за да влязат там само синовете на трудещите се, утрешната наша социалистическа интелигенция. *(Ръкопляскания.)*

Враговете се промъкват в нашата партия, за да прикрият своята вредителска дейност. Те трябва да бъдат до един разкрити, разобличени и изгонени от нашите редове. *(Ръкопляскания.)* Опасно е да се подценява изострянето на класовата борба, но също вредно е и да се надценяват силите и възможностите на враговете.

Свършено прав е др. Тодор Павлов, че ние трябва строго да съблюдаваме нашата законност, но това е само едната страна на въпроса, а другата, която за момента е по-важна, е, че ние сме решили на всяка цена да построим социализма в нашата страна и че нашата народна власт е форма на пролетарска диктатура. Това трябва да бъде и основният извод за нашата реакция от решенията на нашия Пети конгрес.

Вътрешната реакция вече не е в състояние със свои собствени сили сериозно да застраши нашата народна власт. Безпомощна, тя съска от злоба, предчувствайки своя неизбежен край, но насърчавана от своите задгранични господари, тя пакости с каквото може на строящия се социализъм. Силите на нашата партия са достатъчни, за да не позволим това, като заострим бдителността на Партията и трудещите се.

Под ръководството на Партията, учейки се непрестанно от славната ВКП(б) и великия Сталин, сплотени

като един около др. Димитров и Централния комитет на нашата партия, ние, българските комунисти, стоим на стража, готови да изпълним с чест нашия дял от общата борба за прогреса на човечеството, за комунизма. (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Има думата др. Чифчиев. Да се готви др. Драгойчева.

Тинко Чифчиев: (*От Царево.*) Другари делегати! От името на нашето странджанско население в двете околии — Царевска и Малкотърновска, аз имам щастието да поздравя лично нашия др. Георги Димитров за 38-то министерско постановление, с което се предвиждат мероприятия за подобрене положението на нашия край. (*Ръкопляскания.*)

В историческия доклад на др. Димитров се поставят открито и ясно, и честно, по болшевишки, въпросите за развитието на нашата партия, нейните слабости и успехи. Така открито и ясно се поставят и предстоящите задачи на Партията. Това беше задача на Централния комитет и тя е изпълнена с успех от конгреса.

Втората задача на конгреса е задача на нас, делегатите, която ние трябва да разрешим, като се изкажем по тоя доклад, като го обсъдим и приемем, но също така открито, ясно и честно. Др. Димитров поставя задачата да се развива по-нататък вътрешнопартийната демокрация, да се ликвидира командването, да се развива критиката и самокритиката и т. н. Как стои тоя въпрос в нашата партийна организация, специално в нашия околийски комитет?

Първо: у нас липсва критика и самокритика; ние отчитаме общите слабости на комитета, а винаги старателно избягвахме да разгледаме делата и работата на отделните членове на комитета.

Второ: ние командувахме, не работехме колективно, двама-трима решавахме въпросите, а след това съобщавахме на другарите членове на околийския комитет. А как се отнасяхме към тях? Тях ги търсехме тогава, когато трябваше да изпратим хора из селата по партийна работа, и те слушаха и изпълняваха. Ние не работехме, не обсъждахме, не решавахме с тях. Имаше опасност организацията ни да се обърне в копие на държавен орган.

Трето: заседанията провеждахме без писмени доклади. Протоколите изпращахме редовно в Централния комитет и редовно ги пишехме в протоколните книги, с което наистина смятахме, че работата ни е в ред. Протоколните решения не изваждахме в специални папки-решения и не следяхме за изпълнението им. С това ние изпълнявахме нареждането на Централния комитет за изпращане протоколите, но решенията в протоколите късно изпълнявахме, а някога и не изпълнявахме.

Четвърто: как ние изпълнявахме решенията на Централния комитет за бдителността? Смело можем да кажем: формално. Ние една година не дадохме хора за попълване щата на Държавна сигурност. Също така щата на милицията стоеше непопълнен, въпреки че под носа ни върлуваше терористическа банда. Ние вземахме решение за бдителност, за охрана на клубовете и предприятията, но така ги вземахме, че да имаме само протоколно решение, да се вижда, че сме разглеждали писмото на Централния комитет за бдителността, за да нямаме висящи писма, което е чисто чиновническо отношение.

Пето: по отношение на класовия враг. Ние говорихме за класовите врагове, произнасяхме най-страшни речи за тях на митинги, но когато по един или друг случай трябваше да се спрем на някой, класов враг ли е или не, ние почвахме да разсъждаваме, че не е лош човек, че има прогресивни разбирания, добър характер, че ще се поправи, има деца и т. н. Нашата революционна ярост се разтапяше пред добрия специалист-счетоводител или лекар, секретар-бирник или студент, ние се размеквахме пред вежливия и внимателен селски кръчмар, който фино ни посрещаше при посещенията ни в селата и на практика се получаваше така, че ние нямахме класови врагове. Ние смятахме, че нашата околия е бедна, затова, че нямаме земя и че нямаме класово разслоение и оттук, че няма да имаме класова борба, че класова борба ще се разгори в Добруджа, Стара Загора, Пловдив и т. н. (*Оживление*), там където се вземат земя и апартаменти. Ние смятахме, че империалистите ще се месят в нашите вътрешни работи, но не с шпиони и диверсанти, а само с натиск, и то дипломатически, на международни конференции или с ултиматуми до правителството ни в София, а се получи така, че те се намесиха в нашата околия,

като изпратиха банда от Турция (*Веселост*), с което на практика се потвърди оценката на Централния комитет за изострянето на класовата борба в преходния период от капитализма към социализма и че нашата околия не може да направи изключение.

Другари! Разрешете да поставя и няколко въпроса. Другарят Вълко Червенков постави въпроса за борбата срещу реакционните остатъци в нашата наука, изкуство и т. н., или конкретно за чистката на вражески професори и техните трудове. С това съм съгласен, но струва ми се, че въпросът не е поставен достатъчно задълбочено. Ние трябва да се учим от Всесъюзната комунистическа партия (болшевики), и то да се учим докрай. Ние знаем, че Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) излезе с постановление за романа на Фадеев „Млада гвардия“ затова, че същият недостатъчно ясно показва ръководната роля на партията. Ние също знаем, че Фадеев не е враг на Съветския съюз. Тогава има ли отношение Агитпропният отдел при Централния комитет към трудовете на нашите политици, философи и т. н. Например трудовете на др. Тодор Павлов — „Теория на отражението“ и др., трудовете на др. Сава Гановски, на Георги Бакалов, да не говорим за трудовете, които нашите писатели издадоха след 9 септември, дали те са издържани марксистически, няма ли в тях някои антимарксистически и антиленински уклони, защото средните партийни кадри, когато ползват тия книги, могат да се заблудят и практически да изпаднат в груби грешки. С една дума, има ли Централният комитет определено становище каква марксистическа стойност представляват тия трудове, за да може спокойно и уверено да ги четем? (*Веселост. Смях. Ръкопляскания.*) Предлагам: в недалечно време Централният комитет да излезе с преценка по всички трудове на нашите учени — членове на Партията, от гледна точка на тяхната марксистко-ленинска издържаност.

Друг един въпрос. Преди няколко дни във в. „Изгрев“ се писа, че Шанхай е „заплашен“ от народноосвободителните войски. Борбата на идеологическия фронт ще важи ли за вестниците на съюзниците, особено за тоя на „Звено“ — в. „Изгрев“, от чиито колони класата, която умира, се храни. Другари! Тук е необходимо да кажем, че по едно време Централният комитет беше така

изпразнен, в смисъл че не всички негови членове се занимаваха с партийна работа. Ние просто не чувствувахме неговото авторитетно ръководство в оперативната работа на Партията. Повечето от другарите станаха министри, помощник-министри, повечето от сътрудниците като Масларов, Титоренко и Глогинков отидоха в производството — практически с цялата организация трябваше да се занимава др. Катя Аврамова, нещо, което не беше по нейните сили, а тежестта на работата се прехвърли в Министерския съвет. Действително, сега другарите министри — членове на Политбюро, работят повече в Централния комитет, но се получава така, че някои другари са натоварени с толкова служби — например др. Вълко Червенков — завеждащ Агитпропотдела, Комитета за наука, изкуство и култура, главен секретар на Националния съвет и т. н. (*Смях. Ръкопляскания*), че ако работи в Агитпропотдела, страда работата в Националния съвет и Комитетът за наука, изкуство и култура, и обратно — ако работи в тях, страда работата на Агитпропотдела...

Вълко Червенков: Агитпропотделът си има човек!

Тинко Чифчиев: ... и действително тя страда. Да не говорим за слабата помощ, която имаме от тоя отдел. Ние имаме такива случаи като тоя, когато тезисите за Октомврийската революция ги получаваме след Октомврийската революция, а доклада на др. Жданов по изменение устава на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) получихме след привършването на предконгресната работа, по изменението на нашия устав и т. н. (*Смях.*)

Смятам, че тогава, когато ръководната роля на Партията не бе утвърдена както сега, имаше нужда нашите авторитетни другари да бъдат навсякъде и да прокарат сред съюзниците линията на Централния комитет. Но сега не е вече онова време. Да се работи и в бъдеще така, това значи да се уврежда на партийните и национални интереси. Предлагам: другарите Червенков, Чанков да се върнат на работа в Централния комитет. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Друг въпрос е тоя за изпълнението на решенията на Централния комитет, отнасящи се не само за вътрешнопартийния живот, но и за изпълнението на решенията на Централния комитет по държавните и правителствени

въпроси. Така например има 38-о постановление за Пиринския, Родопския и Странджанския край. Една от точките на това постановление обхваща чистката на неудобните служители от тия краища. Какво се получи на практика? Ние писахме за нашите лесничей от Министерството на земеделието, които трябваше да бъдат преместени или уволнени, но др. Ангел Илиев — директор в същото министерство, ни каза, че когато мобилизирали другари лесовъди, за да ги изпратят в нашия край, другарите започнали да се оплакват и плачат. Не само това, но едновременно започнали да звънят в министерството другари от Централния комитет и Националния съвет на Отечествения фронт — разбира се, не отговорни другари, и да ходатайствуват за неизпращането на горните, като се аргументирвали, че са болни, женили се скоро (*Силен смях*), че далечен край било и пр. Ние питаме тия другари лесовъди — членове на Партията, щом са комунисти, ще изпълняват ли решенията на Централния комитет? (*Ръкопляскания.*) Ние питаме другарите от Централния комитет, ще провалят ли решенията на Централния комитет, без да има решение на Централния комитет за отменяване на първото решение? Нашият началник станция не само че не е уволнен за фашистки прояви и за пиянство, но е повишен в гр. Бургас. Да не говорим за малкотърновския началник на станцията, който избяга в Турция със сина си, а от Министерството на пощите четири месеца след неговото избягване му изпращат орден за гражданска заслуга. (*Силен смях.*) А, другари, след като орденът се връща от Малко Търново с пояснение, че лицето е избягало в Турция като народен враг, министерството обратно връща ордена с надпис да се връчи на жена му. (*Много силен смях. Силно оживление.*)

Другари! Ние смятаме, че преди всичко вина на отдел „Кадри“ при Централния комитет е, че същият няма достатъчно връзки и контрол над „кадрите“ при отделните министерства. Препоръчваме: отдел „Кадри“ при Централния комитет да създаде здрави връзки и контрол със завеждащ „кадри“ при отделните министерства и служби. Да не говорим и за тоя случай, когато уволненият фашист директор на БЗК банка — Малко Търново, си отиде, а на негово място идва друг човек

за директор, който е бил четири месеца в трудово-възпитателно общежитие.

Друг въпрос. Отнася се до решението в Министерското постановление за отпускане на строителен материал, в което се казва, че такъв се отпуска безплатно на бедните и с 50% намаление на останалите. Какво се получи на практика? Получи се така, че районните директори на държавните горски стопанства отпуснаха по 200 кубически метра материал на околия, или по едно дърво на тия, които имат да строят. Предлагаме: преди да се издават постановления, сериозно да се обмислят, за да не се отменят, а ако не се отменят, да се държи за тяхното изпълнение и се търси отговорност от тия, които не изпълняват постановлението.

Няколко думи за колективния метод в работата на Министерския съвет по ръководството на управите. *(Смях.)*

Другари! Получава се сега така, че Министерският съвет, като колективен орган, не обсъжда и не разглежда работите на околийските управи. Това вършат министрите поотделно, като проверяват работите на своите собствени служби, и тъй като Централният комитет обсъжда работите на околийските комитети и излиза с преценка и решение по нея, Министерският съвет не разглежда работите на управите и не излиза с решение по тях. Управите са предоставени на един организационен отдел при Съвета, който да се разпорежда с тяхната съдба. Предлагам: Министерският съвет да пристъпи към колективно ръководство и обсъждане работите на Управите на Народните съвети. *(Оживление. Ръкопляскания.)*

Привършвайки, обещавам, че ще изпълним решенията на историческия Пети конгрес на славната Димитровска партия! *(Бурни и продължителни ръкопляскания.)*

Георги Чанков: Има думата другарката Цола Драгойчева.

Цола Драгойчева: *(Посрещната с бурни и продължителни ръкопляскания.)* Другарки и другари! Ние изслушахме историческия доклад на др. Георги Дилитров. От него ние ще учим основния път, който е изменила нашата партия от 1891 година, от конгреса на Бузлуджа до Петия конгрес днес на управляващата Комунистическа партия.

В него се утвърждава още един път изключителното влияние на Великата октомврийска социалистическа революция върху нашата партия като ръководна сила.

Учейки се от болшевишката партия и от натрупания богат собствен опит, преодолявайки и борейки се срещу всички неболшевишки слабости, грешки и колебания, нашата партия е била винаги вярна на работническата класа — и тя днес съвършено естествено заема мястото на признат ръководител не само на работническата класа и на другите трудещи се, но и в управлението на държавата и в целия общественно-политически, стопански и културен живот на страната.

Труден беше нейният път, докато тя се изгради в действителна болшевишка партия. Не беше достатъчно да бъде четено и изучавано гениалното учение на Маркс-Енгелс-Ленин-Сталин. То трябваше да получи живот. И въпреки че през 1919 година преименувахме Партията Комунистическа, ние не усвоихме по болшевишки учението за съюзника и допуснахме деветоюнската грешка. Въпреки Септемврийското въстание през 1923 година, което бе организирано и възглавено от Българската Комунистическа Партия, в чиято подготовка и провеждане Партията скъса дотогавашната своя изолация от селяните и другите съюзници; въпреки че издълба дълбока пропаст между народа и кървавия фашизъм до разгрома на фашизма на 9 септември, пак бе допусната ултрасектантската грешка с изместването партийното ръководство от военната организация през периода 1924-1925 година.

Едва след VII конгрес на Коминтерна, състоял се през 1935 г., може да се говори за действителното стъпване на Партията на болшевишки релси.

Оттогава работата и борбата на Партията застана на здрави болшевишки позиции и играе действителна ръководна роля не само за работническата класа, но и за всички трудещи се и антифашистки сили.

Партията, въпреки известни слабости, вече ръководи, а не е регистратор на събитията. Тя е съзнателният борец, революционният щаб на работническата класа, въоръжен със знанието на обществения живот, със знанието на законите за развитието на обществото, законите на класовата борба.

Тя действително представлява система от организации, гдето се пречупва подчинението на решенията на Партията, единната воля на Партията, единството в действието на нейните членове, единството в дисциплината.

Тя води борба, щото дисциплината да е за всички, да няма за нея „избрани“ и „неизбрани“.

При близката пѳмощ и напѳтствия от Партията учителка на всички партии на работническата класа в света — славната Всесъюзна болшевишка партия, под ръководството на Централния комитет на Българската Комунистическа Партия и нейния любим вожд, др. Георги Димитров, нашата партия ставаше все по-боева, по-революционна и по-смела. Тя води пролетариата в борбата за властта и възмъжа достатѳчно, за да се ориентира в сложната международна обстановка и да се бори на базата на международната пролетарска солидарност и за защитата на непосредствените интереси на трудещите се в страната.

Тя достигна оня ръст, който я направи годна да се издигне по-високо от минутните интереси на пролетариата и успя да го издигне до висотата на неговите класови интереси, да се хвърли без колебание в боя за своето бъдеще.

След Септември 1923 година и особено след VII конгрес на Коминтерна, тя решително скъса със своята затвореност и не се откъсна вече от масите.

Партията се свърза с безпартийните маси и последните приемаха и приемат нейното ръководство, защото нейният морален и политически кредит растеше наред с нуждите на времето.

Тя не упражняваше и не упражнява своята ръководна роля само над пролетарската класа, а и над ред други сродни организации, без които беше невъзможно да се води борбата срещу капитала, било за неговия разгром, било за неговата ликвидация след вземането на властта от работническата класа.

До и след 9 септември особено ясно се очерта ръководната роля на Партията върху редица други организации като Отечествения фронт, профсъюзите, младежите, жените, кооперациите, Помощната организация, тия на културния фронт и други.

Периодът на 1941 и 1944 година бе сериозна проверка за ръководната роля на Партията — проверка на дело

за отношението ѝ към съюзника — и в тая проверка тя издържа добре изпита. Въпреки редица организационни слабости, Партията напегна всички свои сили и изгради Отечествения фронт като общонародно движение и води съпротивлението за превръщането му в масово народно движение.

Благодарение на бойния съюз⁴ между работници, селяни, занаятчии и трудова интелигенция, ръководен от работническата партия, Отечественият фронт умело използва братската помощ на Червената победоносна армия и смъкна фашистките сатрапи от властта.

След победата на 9 септември на плещите на Партията падна още по-тежко бреме. Тя стана управляваща и нейната ръководна роля трябваше да проникне във всички пори на държавния, общественно-политическия, стопанския, културния и социален живот на страната.

Тя трябваше да отговаря за правилния живот на отечественофронтските комитети, в чиито ръце на първо време беше цялата власт, да напруга всички свои сили, да укрепне народнодемократичната власт, опирайки се на преобладаващото болшинство от народа, да води решителна и принципиална борба против реакционните реставраторски елементи вътре и вън от Отечествения фронт; да задържа нервите на по-чувствителните средни и интелигентски среди от поддаване на провокаторските постъпки и заплахи на англо-американските империалисти; да следи и бие против левите увлечения на партийци и безпартийни по нарушаването на отечественофронтската законност, по прибързаното настояване за изграждане на социализма веднага след 9 септември.

Партията трябваше да доизгражда комитетите на Отечествения фронт, да урегулира техния живот и вземе всички мерки, щото комитетите да не подменят укрепващата се държавна власт и да не пречат за организиране работнически профсъюзи. А това съвсем не беше просто и лесно на първо време след 9 септември.

Отечественофронтски комитети бяха изградени навсякъде, в градове, села, квартали, в държавните учреждения, в производствата и в досептемврийските демократични масови организации, като в кооперациите, читалищата и други. Но не из един път биде разбрано, че те не са органи на съветска власт.

Авторитетът на отечественофронтовските комитети беше огромен и реорганизацията на тяхната дейност в производствата и учрежденията някъде създаваше сериозна трудност на Партията.

Така например сред железничарите — работниците и техните ръководители, — за да бъдат убедени да изградят своите професионални организации, Централният комитет на Партията трябваше да положи не малко усилия, за да ги убеди да пристъпят към това. Така също трудно се възприе и ликвидирането на всички учрежденски и тия за масовите организации отечественофронтовски комитети.

Изградиха се под ръководството на Партията нов тип народнодемократични масови организации — ОРПС, демократичните младежки организации, младежките комитети при ОФ комитети, които послужиха да се обедини целокупната младеж в единната организация на Съюза на народната младеж. Бързо се изгради Българският народен женски съюз, който за непълна година организира 250,000 жени, а днес брои над 550,000 жени, като единствена женска организация в страната; изграден бе по-късно Съюзът на земеделските стопани, Съюзът на бойците против фашизма. Реорганизирана и обединена бе работата на кооперациите. Помощната организация, най-верният другар на нашите затворници, лагеристи, партизани, нелегални дейци, също израсна в масово движение. Това са организации, чрез които Партията се опира след 9 септември на народа и поддържа близка връзка с него.

Но когато става дума за масовите организации като проведен ремък между Партията и народа, целесъобразно е да кажа, че реакцията — външна и вътрешна — срещу Отечествения фронт много се боеше от тия масови организации. В тях тя виждаше силата на Партията. И нейният пръв опит беше да направи всичко възможно да ги отстрани от общественно-политическия живот. Пръв предаателят Гемето се зае с това. Отношението към масовите организации беше един от пробните камъни за качеството на нашите съюзници.

Против тяхното дейно и равно участие в ОФ се обявиха Никола Петков, Чешмеджиев, Юруков и др.

Партията обаче упорито се бори за максимално обединение на всички демократични и партийни сили под знамето на Отечествения фронт и с това укрепи още

повече позициите на работническата класа сред всички трудещи се и доведе до пълна победа над реакцията, осигури осъществяването на първата отечественофронтowska програма, като на II конгрес на Отечествения фронт бе приета нова програма.

Българската работническа партия като ръководна сила в Отечествения фронт действувà и действува за всестранното укрепване на съюза между работниците, селяните, занаятчиите и трудовата интелигенция под ръководството на работническата класа. Тя е ръководно ядро и на всички обществени така наречени днес масови организации.

Днес масовите или така наречените напоследък обществени организации се ръководят от партийци, които трябва да бъдат безспорно авторитетни и вземат всички мерки за убеждаване, щото безпартийните организации да се доближат в своята работа до Партията и приемат доброволно нейното политическо ръководство. Но да се очаква само на тях е недостатъчно.

При настоящите наши условия тия организации са абсолютно необходими, чрез тях се укрепват класовите позиции на пролетариата в най-разнообразните области на дейност. Без тях ще бъде трудно да се закали нашата работническа класа и трудещите се като сила, призована да замени буржоазния строй и да изгради социализма.

Всички тези организации трябва да водят борбата и да работят в едно направление, защото услужват на пролетариата и трудещите се. Единствената авторитетна организация, умееща да върши това, е Комунистическата партия. Всяко отклонение от това пряко ръководство на масовите организации от Партията, даже при наличността на Отечествения фронт, ще бъде в ущърб на самата Партия, на работническата класа, пък и на самия Отечествен фронт. Най-подходящата форма как да става това, може да се каже, още не е напълно избрана от нашето партийно ръководство. Секторът за информация на активите в масовите организации не решава въпроса.

Изхождайки от голямата и основна задача, която поставя Петият конгрес на Партията в настоящия момент, а именно, да създаде необходимите условия за построяване на социализма, също се изисква Партията да ръководи

непосредствено това обществено ядро — масовите организации. Така ще се постигне укрепването още повече ръководните позиции на работническата класа начело с Комунистическата партия във всички области на държавния, стопанския, обществено-политическия и културен живот. Ще се укрепва съюзът на работническата класа и трудещото селячество под ръководството на работническата класа. Ще се укрепи развитието на обществения сектор на народното стопанство. Ще се подготвят условията на ликвидацията капиталистическите експлоататорски елементи в селското стопанство по пътя на последователната политика на тяхното ограничаване, а след това на изтласкване и ликвидация.

Защото ОРПС — това са работниците, работничките и държавните служители; ОЗПС при правилно поставена работа може да бъде сериозна база на Отечественофронтовската политика сред селяните; жените са половината от населението и са във всички клетки на държавния, обществения, стопанския и културен живот на страната; младежите — те не са само нашата достойна смяна, а истински ентузиазирани творци на новия живот.

Младежите и жените родиха и развиват социалистическото съревнование и ударничеството.

Това са милионите трудодни неплатен труд, школа за безкористно служене пред интересите на социалистическата родина, за изковаване на нашите нови граждани.

В този сектор у нас действително не всичко е благополучно. Това неблагоприятно положение опира пак о ръководната роля на Партията, в принципите на нейното вътрешно демократическо развитие, от една страна, и, от друга страна — как тя ръководи идейно-политически и организационно тия организации. Причината бе посочена в резолюцията на XVI пленум на ЦК: неправилните методи на колективното ръководство, в което дял имам и аз като член на Централния комитет.

Най-пресните случаи, тия след 9 септември, ни показват, че по вина на новия социален състав на Партията и необходимостта от много кадри за всички сектори и дейност, ръководната роля на този огромен сектор — масовите организации — е недостатъчно обезпечена. Партията като цяло не се занимава с тия въпроси. Цялата идейно-политическа културна и организационна дейност

пада върху групата другари, които работят като ръководители в съответните масови организации, и се получава, че правилната линия на Партията по редица въпроси не навсякъде и всякога се провежда от низовите партийни организации.

При липса на колективно ръководство от страна на тия организации и за партийците се получаваха нередни директиви с неправилна формулировка или противоречиви, изхождащи от разни организации.

Относно ОРПС напълно споделям изказванията на ония другари, които говорят, че партийците се отнасят формално към тая организация. Не е достатъчно само това, че ръководството на ОРПС получава указания от ЦК на Партията или че дава добри директиви отгоре. Работата фактически се върши в профдружествата и ако партийните организации в производството нямат правилно отношение към членуването в ОРПС и живота на профгрупата, то всякакви директиви, дори и най-прекрасните, ще останат да висят във въздуха.

Колкото се отнася до идейно-политическата класова, марксистко-ленинската просвета — тя още далеч не е на нужната висота. Грижите за най-добрите работници и работнички — ударниците и ударничките, са съвсем слаби. Ще се наложи след конгреса Партията и нейният ЦК отблизо да се запознаят с действителното положение в областта на просветата сред работниците и държавните служители и да помогнат срочно за издигането на техния идейно-политически уровень. *(Ръкопляскания.)*

Как стои въпросът с ОЗПС? Това лято аз имах възможност да посетя редица селски околии. На конференциите навсякъде се оплакваха, че с ОЗПС никой не се счита, че партийците фактически не влизат в него — и ония, които се числят, съвсем не работят там. Там за идейно-политическата работа едва може да се говори. ОЗПС по същество си остава пенсионерска организация. *(Оживление.)* Каквито и да са усилията на Централното ръководство отгоре, не се ли поеме работата по места от партийните организации като общопартийно задължение, то ОЗПС като организация, която може да бъде много полезна, само хаби нашите партийни кадри — иначе добри ръководители и годни другари.

Младежите по необходимост минаха няколко форми на организационен строеж. Те също се нуждаят от близката помощ на Партията.

А някои отдели от работата сред тях все още чакат уточняване на единно ръководство като организация „Септемврийче“. Ако сте на заседанието на специалния съвет „Септемврийче“ при Националния съвет на Отечествения фронт, ще чуете най-интересни претенции за ръководството на „Септемврийче“: Едни претендират да го ръководят зарад лагерите, други — за здравите грижи, а трети — за извънучилищното образование.

А „Септемврийче“ фактически се нуждае от всичко това, но преди всичко от прякото ръководство на Партията, и намира, че е по-добре своевременно да му се помогне в идейно-културно-научно отношение с литература, материали и кадри. Много нещо не достига на организацията. Нима е творчество да се подвързват само книги или изрязват пирогографни дъсчици! Конструкторски отдели и материали са необходими за децата. Културни детски домове, добри ръководители и гарантиран творчески отдих през лятото. София не бива да стои без културен дом за нашите септемврийчета.

Да се отдели специално внимание на антирелигиозна литература и да се работи между нашите деца и техните майки по нашите агитпунктове.

Да кажа няколко думи за Българския народен женски съюз. Известно е на всички, че въпреки известни слабости, това е една от добрите масови организации в страната. Тя възкреси и сумира всички борчески традиции и форми на работа от седенките на доосвобождението до женските трудовокултурни бригади. След 9 септември освободените и равни във всяко отношение с мъжа жени разкриха неподозирани сили и станаха творчески ентузиазизиран фактор в строителството на новата родина.

Все пак интересно е във всеки случай да разтворите който щете партиен документ след 9 септември, в който има отделено нещо за работата сред жените, непременно ще намерите следното: „Недооценка на работата сред жените и процентът на жените партийки в Партията е обидно нисък.“ И по-нататък следва самокритика.

В доклада на др. Георги Димитров, а ще чуете по-нататък и тоя на др. Чанков, по същия въпрос има

известната стара оценка, която абсолютно е вярна: подценяване работата сред жените и нисък процент на жените в състава на Партията.

И вярно е, че след 9 септември има поврат в отношението към трудещите се български жени, организирани и неорганизиранни, но ние трябва да признаем, другари, че тоя поврат се дължи преди всичко на др. Георги Димитров. Той пръв им определи мястото като велика сила в строителството на Отечествения фронт в народнодемократична България.

Другарят Димитров ни учи чрез уроците на гениалния Ленин, който поставяше и разглеждаше положението и ролята на жените като една от най-важните проблеми на обществения прогрес.

След Октомврийската революция от законите, които поставяха в подчинено положение жените, не остана камък върху камък — казва Ленин. Освобождението по закон също ни е само формалната страна, а истинското освобождение на жената от оковите на дребното домакинство, от „домашното робство“, истинското ѝ изравняване с мъжа във всички области на държавния, политически, икономически и културен живот може да дойде само чрез настойчивото и широко въвличане на жените в общественото стопанство, участието им в обществено полезен труд и обществено политическа дейност в името на собствени интереси на децата им и тяхната освободена родина.

На XVII конгрес на ВКП(б) великият другар Сталин каза: „Жените са половината от населението на нашата страна, те съставляват грамадната армия на труда и са призвани да възпитават нашите деца, подрастващото поколение, нашето бъдеще; ето защо ние не можем да допуснем тая голяма армия на трудещите се да гине в тъмнина и невежество. Затова ние трябва да приветствуваме растящата обществена активност на трудещите се жени и тяхното издигане на ръководни места като несъмнен признак на нашата култура.“ („Въпросите на ленинизма“ стр. 573, издание 10-о.)

Другарят Димитров в нашия Централен комитет не е пропуснал случай да не оцени достойно усилията на българските жени, да ги напътствува да станат съзнателни гражданки, предани патриотки, добри майки и съпруги.

Народнорепубликанската конституция освети правата на жените във всяко отношение.

За съжаление, навсякъде другаде, когато членове на Централния комитет, на Политбюро и другарят Димитров са вземали думата да кажат нещо за нашите жени, те са говорили за техните успехи, за техния ентузиазъм и за претворение в живот всички усилия в борбата им за построяване на социализма в нашата страна.

Тоя път на Петия конгрес на нашата партия не се говори, а и не се пише в доклада на др. Г. Димитров за десетките хиляди събрания и седенки, за участието на жените в милионните безплатни трудово-културни бригади, за множеството социални мероприятия, с които са се нагърбили жените в помощ на държавата, за децата, майките, младежите и др., за стотиците ударнички, някои от които по пет и шест пъти, за най-добросъвестната им работа в ТКЗС, а затова, че процентът им в класовата партия, в Комунистическата партия е много нисък — едва 13⁰/₀!

Въпреки решенията на IX пленум на ЦК на Партията, численият прираст на Партията да става вече за сметка на работниците и жените, на Петия конгрес се отчита, че процентът на жените е едва 13, т. е. намален от 1947 г., другари, с почти 1. От жените членове само 18⁰/₀ са работнички, 42⁰/₀ — селянки, 16⁰/₀ — служещи, 19⁰/₀ — домакини и 3⁰/₀ — учащи се.

Ясно е, че и на Петия конгрес, когато Партията си поставя за задача да подготви условията за построяването на социализма, изпълнението на петгодишния народно-стопански държавен план, обезпечаване производството с работна ръка, снижение на себестойността на стоките и провеждане режима на икономии, в редовете на водещата партия, на нашата Благоево-Димитровска партия, се наброяват едва 60,000 жени!

18⁰/₀ работнички от всички жени в Партията — това е непростимо!

Очевидно е, че решенията на IX пленум останаха на книга. Централният комитет даде указания, но също не провери и не постави по-конкретно въпроса да се ликвидира с изоставането партийната работа на тоя важен сектор. Той не проследи великия опит на ВКП(б), не проконтролира как се прилагат решенията на нашата партия

от местните организации и не заостри повторно да се приложат решенията на IX пленум на ЦК по въвличането на жените в Партията.

Чалмите на партийците, за съжаление не само в селата, но и в производството, се оказаха по-тежки отколкото думата и решенията на IX пленум на ЦК на Партията.

Вярно е, че някои жени не влизат в Партията, че са обременени с много работа, но вярно е и друго, че ситото за тях е било много гъсто. И ние от това сме имали оплаквания. Поведението на ред партийци е високомерно, даже по отношение на организираниите партийки. Ние имаме данни, че в някои ръководства в низовите организации другарките, избрани в ръководствата, не се изказват на заседанията, защото нямало какво особено да допринесат в тези заседания!

Има обаче още един момент: голямата част партийки са активистки на Българския народен женски съюз. Тия другарки дават всичкото си време в една антифашистка общественно-културна организация, каквато е БНЖС, ръководена направо от ЦК на Партията и колективен член на Отечествения фронт, организация, която провежда курсове за кадри и дава известни, ако и незначителни познания по въпросите на марксизмо-ленинизма. Никога пред тях не е поставян — а да си призная и самата аз тая вина — не съм поставяла въпроса за набиране партийки измежду тия жени, които ние така добре познаваме и с които катадневно работим.

Ние бихме могли — ако бихме поставили и получим утвърждение от ЦК по този въпрос и тази задача — помежду си да наберем един и два набора от десетки хиляди партийки, ако не и повече, с не по-нисък уровень от тоя на редица мъже от първичните партийни организации, особено из редовете на работничките.

Не бива да се скрива пред конгреса и фактът, че не само мъжете партийци и ръководни другари се отнасят високомерно към жените, работещи въобще на масов сектор, а напоследък и към тия от Българския народен женски съюз, но и някои другарки, след като се включат в апарата на Партията или работят на друг сектор, се отнасят високомерно към работата в масовите организации като към работа от втори сорт.

Това е отражение на общия еснафски дух, който, за съжаление, все още владее в редица другари от първичните партийни организации, които също се нуждаят от подготовка, за да стъпят на крака като действителни членове на нашата партия. Това може само да обясни това положение с жените, но не и да се оправдае.

Мога да кажа, че няма по-нисък процент от нашия на партийките, не само в нито една страна на народната демокрация, но даже и в страните на капитализма, каквито са Франция и Италия.

Нашият конгрес ще вземе решения и по този въпрос, но тия решения трябва да не остават на книга, както е било досега. Те трябва да получат живот, а това ще стане не само като говорим на конгреса. Всички, които отидат долу, сред нашите партийни маси, трябва да се запретнат другарски да издигнат жените и да ги включат в партийните организации. *(Ръкопляскания.)*

Нима могат да бъдат здрави партийни организации от производството, като в текстилното, ако не само в ръководствата, но и в редовете няма работнички партийки. В текстилното производство ние имаме два пъти повече жени отколкото мъже. В тютюневото производство ние имаме почти три пъти повече работнички. В народната просвета ние имаме един път и половина държавни учителки повече отколкото учители. В здравните служби работничките са наравно с мъжете. Графично-книжните фабрики — по равно количество. В ПТТ — жените са една трета.

Жените навлизат вече и в строителството. Известни са случаи във Варна, в София и други градове, където нашите жени със стотици влизат в школите да се учат за строителки и да бъдат използвани за нашите постройки и въобще за нашето строителство. И ако те са жени не само ентузиастки, безпартийни, чийто труд ние високо ценим и ще поощряваме, а са и партийки, те ще поведат основната маса български жени зад себе си и всички български жени ще застанат до една на фронта на родината и ще строят социализма. *(Ръкопляскания.)*

А какво да кажем за жените в ТКЗС, другари? Преди половин час поставих въпрос на др. Титко Черноколев да ми отговори — понеже той е сведущ у нас сега по този въпрос специално — има ли някакви изме-

нения напоследък около правата на нашите членки в кооперативните стопанства да влизат в ръководството на кооперативните стопанства, или си остава положението, че само главите на семействата имат право да бъдат в ръководствата на тези кооперативни стопанства. Отговори ми: „Някъде има известни изменения, но в основното си остават ръководителите да са глави на семействата.“ А вие сами виждате нашите жени в ТКЗС как работят, с какъв ентузиазъм и с какво съзнание и любов се отнасят към работата, която им е поверена. За тези жени още не сме разрешили въпроса да влязат в ръководствата на ТКЗС, а още в 1947 година др. Димитров изказа на Националната конференция на ТКЗС своето възмущение как е възможно в ТКЗС да няма жени-ръководителки, когато те са най-ентузиазираните работнички в тях? Тоя въпрос предстои действително да се разреши със закон. Но нима е необходим закон за влизането на нашите жени от кооперативните стопанства в Партията? Не е необходим, а с техния практически опит, с техния усет и всеотдайност, те именно в партийните организации могат да бъдат много полезни и да въвлекат много жени със себе си в кооперативните стопанства. Вие сами знаете, известен момент настъпи понижение в тяхното настроение. То се дължеше преди всичко на това, че жените в ТКЗС още не са се почувствували що-годе равни с мъжете. Те имат и друго право освен това на труд.

При това има и скъперничество към работата сред жените от страна на Партията. Така например никой от партийното ръководство, разбиращ законните възможности, не помисли, когато се отнеха професионалните училища на Българския народен женски съюз заедно с помещенията, инвентара и всички други имуществва, те да не попадат като одържавени безвъзмездно. Законът е ясен, че имуществата на обществените организации не се национализират. Но понеже одържавяването на училищата стана по-рано, то справедливите искания на БНЖС да му се компенсират тия имоти с други, за да могат да живеят нормален обществен и културен живот стотиците хиляди организирани жени, не се вземат под внимание и до настоящия момент. Да им се обезпечат канцеларии и клубни помещения — това и до днес не става. Въпросът е политически и той може да бъде решен справедливо.

Онзи ден до Политбюро пристигна писмо от Околийския комитет — Габрово, в което се постави въпросът че около 7,500 габровски работнички, членуващи в БНЖС, и които влизат в производството, които движат и водят всички габровски жени след себе си, са дали своя дом като Занаятчийско училище и сега нямат къде да се събират и работят за издигане на своя политически и културен уровень. Въпросът е политически и нека бъде поставен на разрешение в нашата организационна резолюция: да се постави въпросът да се компенсират тези имоти на женските дружества, за да може съюзът да си гарантира клубове и да живее културно като една обществено-културна организация. (*Ръкопляскания.*)

По тази линия, другари и другарки, би могло много да се каже. Ние се сблъскахме и се сблъскваме с другарките жени навсякъде. Аз разглеждам този въпрос от гледна точка на ръководната роля на Партията и смятам, че наистина все още той не е достатъчно решен. По-рано във всеки партиен орган имаше другарка, отговаряща за работата сред жените. Др. Вера ви каза как се реализираше ръководството на Партията чрез тия отговорни другарки. Налага се пред конгреса неминуемо да се постави въпросът за включване от Централния комитет додолу на другарки, отговарящи за работата сред жените. Но тая отговорност да не бъде само лична, но част от колективния живот и ръководства на партийните органи отгоре додолу. Целокупната работа сред жените да бъде важна част от работата на Партията. Ето защо, когато Партията ръководи, отчита и контролира своята целокупна дейност, когато дава указание на своите инструктори, то тя трябва на общо основание да поставя и въпроса за вербуване на жените в Партията. За тяхното правилно използване, за правилното ръководство на БНЖС без грубо вмешателство в живота на организацията. И не само сред жените. Тоя въпрос засяга всички останали масови организации. Защото стесняването ръководната роля на Партията сред масовите организации означава независимо от това, дали го желае Партията, или не го желае, усилване съпротивлението на реакционните остатъци, забавяне ликвидирането на буржоазната идеология при изострената класова борба в процеса на ликвидирането класата на експлоататорите.

Освен това нам стана вече ясно от доклада на др. Димитров и от постановките в доклада на др. Червенков, че Партията по редица въпроси не беше наясно по нейната ръководна роля и на работническата класа в народната демокрация, че народната демокрация е такава власт на трудещите се под ръководството на работническата класа, която с успех изпълнява функциите на пролетарската диктатура, своеобразна, несъветска пролетарска диктатура. Това говори какви преки пътища, какви тесни връзки трябва да има Партията с всички масови и обществени, сродни ней организации, които ще бъдат проводният ремък между нея и народа, който вече подготвя условията за построяването на социализма под ръководството на самата партия. Ръководната роля на Партията ще бъде действително осъществена при даване своевременно правилна и зряла маркс-ленинска просвета на нашите партийци за издигане тяхното идеологическо равнище чрез системно изучаване основите, марксистко-ленинските основи, запознаване с характера на Партията, с нейната история, с нейния устав и програма, с основната закономерност на преходния период от капитализъм към социализъм. Като се обезпечи колективността в работата на Централния комитет и неговата ръководна роля в Партията, като се засили твърдостта на позициите, които ни сочи другарят Георги Димитров в своя исторически доклад, ще се гарантира истинска болшевишка ръководна роля на нашата партия, ще се съкрати пътят на трудностите при построяването на социализма, защото ще го строи целокупният български народ. (*Ръкопляскания.*)

Георги Чанков: Другари, има записани още 31 другари.

Гласове: О-о-о!

Георги Чанков: Досега са се изказали 45 другари.

Гласове: Стига!

Георги Чанков: В изказванията на тези другари бяха засегнати почти всички основни въпроси, свързани с дискусиата по трите доклада. Поради това има предложение дискусиата по трите доклада да приключи. (*Ръкопляскания.*) Има ли възражения срещу това предложение?

Гласове: Няма.

Георги Чанков: Който е за това, да се приключи дискусиата по отчетно-политическия доклад, по доклада на Контролната комисия и по доклада за марксистко-ленинското възпитание и борбата на идеологическия фронт, моля да си вдигне ръката. Прието. Има ли някой против. От всички делегати, имащи право да гласуват, само пет души са против. Така че те са едно съвършено нищожно малцинство.

Умоляват се другарите, които бяха записани, да се изкажат и които са си приготвили изказванията в писмен вид, а даже и тези, които не са ги подготвили, но имат някакви въпроси, свързани с тези три доклада, да предадат своите изказвания или своите мнения в политическата комисия или Президиума, за да се имат предвид. *(Ръкопляскания.)*

Другари, преди да закрия тазвечерното заседание, съобщавам на всички делегати от заседанието да се отправят направо към театър „Република“, където тази вечер ще ни бъде представена художествена самодейност.

Има думата др. Георги Караславов.

Георги Караславов: Аз съм единственият представител на хората от сектора на изкуството. Мене ме прередиха 15 души и не ми дадоха възможност да се изкажа. Смятам, че това е едно подценяване на този сектор от национално значение.

Георги Чанков: Другари! Фактът, че се изказаха 45 души делегати и почти всички засегнаха въпросите на идеологическия сектор, фактът, че нашият конгрес отдели специален доклад и докладчик по този въпрос, показва, че др. Караславов не е прав, и аз мисля, че неговата забележка не е справедлива.

С това тазвечерното заседание приключва. Започваме утре в 9 часа.

(Приключено в 19 ч. и 48 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
ПЪРВО ЗАСЕДАНИЕ (вечерно)	
1. Откриване на заседанието от др. Васил Коларов	6
2. Избиране на президиуми, комисии и секретариат	12
3. Приветствие от Националния съвет на ОФ — др. Кимон Георгиев	32
4. Приветствие от Българския земеделски народен съюз — др. Георги Трайков	34
5. Приветствие от Народния съюз „Звено“ — др. Г. Кулишев	38
6. Приветствие от Радикалната партия — др. Сл. Стоилов . .	39
7. Приветствие от Общия работнически професионален съюз — др. Йордан Милев	42
8. Приветствие от Съюза на нар. младеж — др. Лъчезар Аврамов	45
9. Приветствие от Българския народен женски съюз — др. Рада Тодорова	47
10. Приветствие от организация „Септемврийче“	52
11. Приветствие от Всесъюзната ком. партия (болшевики) — др. Михаил Александрович Суслов	54
12. Приветствие от Чехословашката комунистическа партия — др. Йосиф Франк	56
13. Приветствие от Френската ком. партия — др. Жорж Коньо	64
14. Приветствие от Италианската ком. партия. — др. Джироламо Ликаузи	67
15. Приветствие от Румънската раб. партия — др. Александър Могерош	70
16. Приветствие от Гръцката ком. партия — др. Мицос Владас	73
17. Приветствие от Унгарската партия на трудещите се — др. Йожеф Ревай	82
18. Приветствие от Испанската ком. партия — др. Енрико Листер	83
19. Приветствие от Албанската партия на трудещите се — др. Бедри Спахиу	88
ВТОРО ЗАСЕДАНИЕ (утринно)	
20. Политически отчет на ЦК на БРП(к) — др. Г. Димитров	96

ВТОРО ЗАСЕДАНИЕ (вечерно)

21. Приветствие от Единната социалистическа партия в Германия — др. Ото Майер	159
22. Приветствие от Австрийската ком. партия — др. Фриден Фюрнберг	166
23. Приветствие от Белгийската ком. партия — др. Тео Дежас	168
24. Приветствие от Швейцарската партия на труда — др. Пиер Никол	172
25. Приветствена телеграма от ЦК на Турската ком. партия	174
26. Политически отчет на ЦК на БРП (к) (продължение) . . .	176

ТРЕТО ЗАСЕДАНИЕ (утринно)

27. Доклад на Централната контр. комисия — докладчик др. Йордан Катранджиев	221
28. Доклад на Мандатната комисия — докладчик др. Димо Дичев	232
29. Доклад за Марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологичния фронт — др. Вълко Червенков	246

ТРЕТО ЗАСЕДАНИЕ (вечерно)

30. Приветствени телеграми до Петия конгрес	307
31. Приветствие от народната армия	310
32. Приветствие от граничарите	314
33. Приветствие от Обединената полска раб. партия — др. Охаб Едуард	317
34. Приветствие от Британската ком. партия — др. Хари Полит	322
35. Приветствие от Финландската компартия — др. Харни Иоханес Хулкконен	327
36. Дебати по докладите	331
37. Приветствие на българите, живущи в Унгария — др. Ст. Ганев	360
38. Приветствие на локомотивния завод „Георги Димитров“ — др. Тодор Кънчев	361

ЧЕТВЪРТО ЗАСЕДАНИЕ (утринно)

39. Дебати по докладите (продължение)	365
40. Приветствие от Южноафриканския съюз — др. Юсуф Дадоо	424
41. Приветствие от Съюза на бойците против фашизма — др. Илия Игнатов	434

ЧЕТВЪРТО ЗАСЕДАНИЕ (вечерно)

42. Разискване по докладите (продължение)	439
---	-----

ПЕТО ЗАСЕДАНИЕ (утринно)

43. Дебати по отчетния доклад на ЦК на БРП(к) и по доклада за Марксистко-ленинското възпитание и борбата на идеологичния фронт 507
44. Приветствие от Аржентинската ком. партия — др. Алфредо Варела 577

ПЕТО ЗАСЕДАНИЕ (вечерно)

45. Дебати по докладите 583

ЗАБЕЛЯЗАНИ ПЕЧАТНИ ГРЕШКИ

<i>Стр.</i>	<i>Ред</i>	<i>Напечатано</i>	<i>Да се четe</i>
84	17 отдолу	военно-германският	военно германският
297	20 отгоре	Идейнополитическото	Вълко Червенков : Идейнополитическото
547	21 отгоре	Агитропотделът	Агитпропотделът

•

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

ПЕТИ КОНГРЕС НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

18—25 декември 1948 г.

СТЕНОГРАФСКИ ПРОТОКОЛ

ЧАСТ I

Коректор: П. Петкова

Тираж: 30 000

Печатница на Бълг. Комунистическа Партия

СОФИЯ

№ 658

1949
